

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FREDERIK V. HEGEL

ET MINDESKRIFT

II

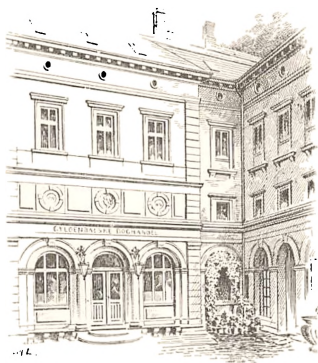
FREDERIK V. HEGEL

BREVE TIL HAM OG FRA HAM

ET MINDESKRIFT

VED

L. C. NIELSEN

KØBENHAVN

FR. BAGGES KGL. HOF-BOGTRYKKERI

1909

TRYKT SOM MANUSKRIFT

Disse Breve danner en Helhed: de er alle skrevne til den samme Mand eller skrevne af ham, og de stammer alle fra samme Periode, Tidsrummet 1860—1887. Dette giver Samlingen dens særlige Karakter.

Brevsamlinger med Breve til flere forskellige og forskelligartede Mennesker synes ofte ringere, end man i Kraft af Brevskriverens Personlighed kunde vente. Da et Brev tager Præg ikke alene af den, der skriver det, men ogsaa af den, til hvem det skrives, bliver Indtrykket af en saadan Samling hyppigt flimrende, uroligt; det ene Brev bidrager ikke altid til Bekræftelse, Fornyse, Uddybelse af det foregaaende, men forringer det maaske og svækker Billedet af det Fysiologi, der skulde ses bag Ordene.

Jeg nærer den Tro, at de foreliggende Breve vil efterlade et Billede ikke blot af de paagældende Forfatterpersonligheder, men ogsaa af den Mand, til hvis Livsskildring de skulde bidrage. De fortaber sig ikke i Afhandlinger om Problemer, der for længst er sat ud af Diskussion, men handler om konkrete Ting, om smaa haandgribelige Realiteter, og faar derved ligesom noget uforandret levende over sig; de er nutidige, saa længe disse Forfattere og deres Værker hører Tiden til og har noget at meddele den.

For at hvert Afsnit saa vidt muligt kunde udgøre sit selvstændige Hele har det været nødvendigt at medtage enkelte Breve, som isolerede ikke vilde være af megen Interesse. Hvor der undertiden for et længere Tidsrum ingen Breve

findes, er Aarsagen den, at vedkommende Forfatter har opholdt sig i København og saaledes mundtligt har kunnet afgøre sine Forhandlinger.

Samtlige Breve fra Fr. V. Hegel er trykte efter hans Kladder, men da disse er udarbejdede med stor Omhu, vil der næppe i Originalerne forekomme Afvigelser af Betydning. Kun enkelte af Brevene til Bjørnstjerne Bjørnson har jeg haft Lejlighed til at sammenligne, og Brev og Kladde stemte stedse nøje overens.

Samtlige Forfatterbreve er trykte med Originalbrevenes Retsskrivning og Tegnsætning, med deres Fejl og Unøjagtigheder, hvor disse ikke var meningsforstyrrende. Deraf de Inkonsekvenser i Stavemaade, som nu og da findes.

Af Henrik Ibsens og Alexander Kiellands Breve har nogle faa, som oplyst i Noterne, tidligere været offentliggjorte. —

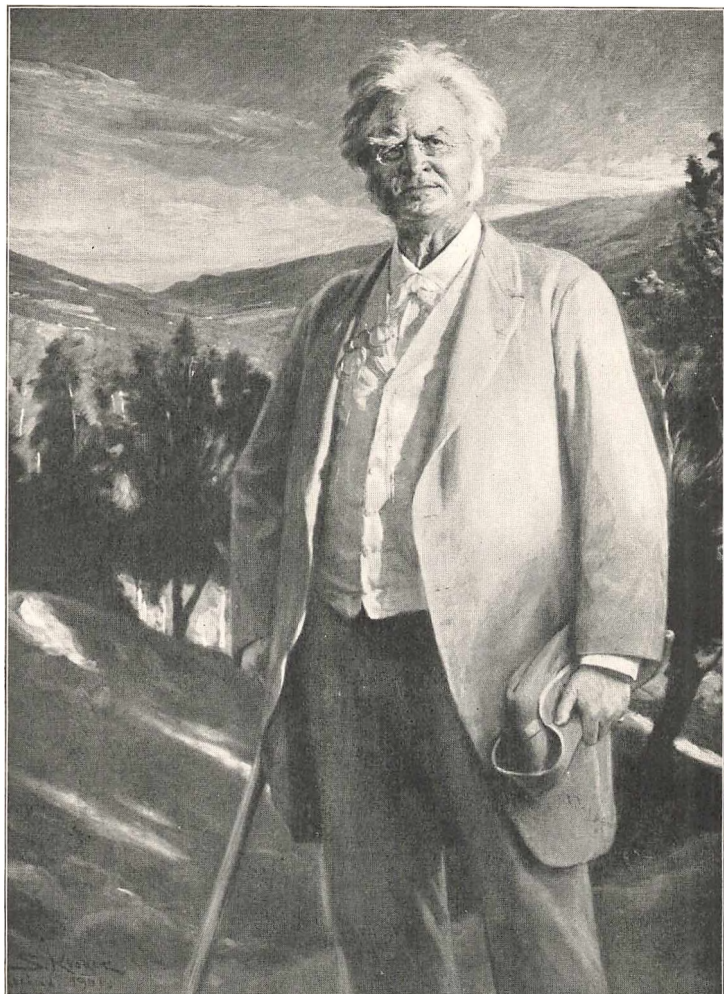
Der er det besnærende ved at omgaas Breve, at man har et Menneske hos sig uden at besværes af dets Nærværelse; at man tilegner sig et Menneskes Fortrolighed uden nærgaaende Paatrængenhed og lærer dets Udvikling at kende uden indiskret Spørgen.

Om andre kan faa noget saadant ud af disse Breve, ved jeg ikke; jeg har faaet det.

Oktober 1909.

L. C. NIELSEN.

Bjørnstjerne Bjørnson

Bjørnstjerne Bjørnson.

P. S. Krøyer pinx.

MIN BESTE VEN
ETATSRAAD FREDERIK HEGEL
HANS MINDE

I

(Tilegnelse med »På Guds Veje«).

Aulstaad 11 september 1889.

Du var her aldrig; men jeg går
her ofte og blir mødt af dig.
Her er ej stue eller vej,
der tanken om dig ikke står
og venter mig fra hine tider,
da du i troskab og i dåd
var hjemmets værn i mine strider.

Så tit, mens denne bog jeg skrev,
dit lune øje lyste mig;
da var vi ene, du og jeg
og det, som tyst til tegning blev, —
så bogen hist og her må ligne
dit hjærtelag, din friske tro,
og derfor skal dit navn den signe.

II

Jeg elsker luften, når den kjøles
og høj og klar
en renhed har,
en vidde, der som frihed føles.

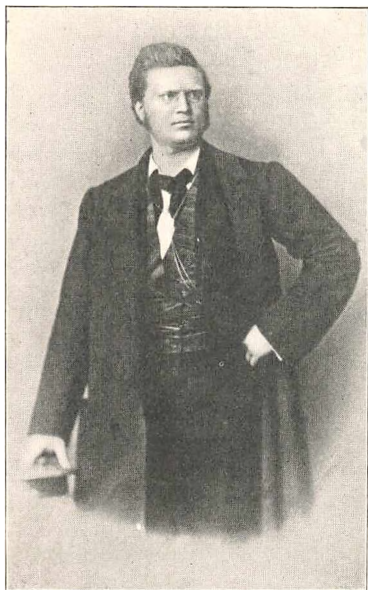
Og skogen finder jeg er skjønnest
i høst-geni-
ets fantasi,
og ikke, når den står som grønnest.

Jeg kjendte en: i høstens klarhed
hans jævne gang, —
hans hjertes trang
høsthimlens farvefine varhed.

Hans minde er, som — når de true,
de første gust
af vintrens pust —
den første varme i min stue.

Når længslen udadtil får endskab,
og somrens sind
slår ind, slår ind,
er høstens tempelfest for venskab.

Breve

Bjørnstjerne Bjørnson.

1859.

1860 — (udateret; Kjbh.).

Kjere Hegel!

Jeg har begaaet en frygtelig Fadæse med at sende Theaterdirektionen (den kgl.) »Halte-Hulda«, d. v. s. bebudet den i Brev uden at vedlægge noget Exemplar!

Da jeg ligger midt oppe i Rejsekommercen, vil De tjene mig meget ved at sende Hr. Conferensraad Hauch et Exemplar til Frederiksberg Slot men uopholdelig.

Faar jeg ikke se Dem — saa lev vel!

Deres

Bjørnson.

Ariccia 5te Sptbr. 1861

Kjere Hegel!

Af Hviid hører jeg, at De helst til Jul vil have en Digt-samling. Den skal De faa. Her i Rom har jeg arbejdet flere Digte, skjønt min Tid hovedsagelig har været ofret andre Tankegjenstande. Men i September, Oktober og November bliver det, jeg skriver, udelukkende Digte.

Da Samlingen ifølge Skik og Brug bør begynde med de fædrelandske Sange, som alle ere fra ældre Dato, kan jeg

sende Dem Begyndelsen, naar De kræver den. Af mine Bøger optager jeg kun nogle faa; de fleste ere for indvævede i Fortællingen. Disse blive imidlertid Samlingens anden Del. Tredie, fjerde o. s. v. bliver da de spredte Digte, inddelte efter sin Karakter; en Del er jo skrevet før, men jeg tror at den bedste Del bliver den endnu ikke skrevne, da jeg jo er gaaet adskillig frem i at forme.

Efter hvad jeg selv kan dømme, tror jeg Samlingen vil vinde Venner. Den bliver større end Richardts i Omfang, men *hvor* stor kan jeg ikke bestemme, da jeg intet Skjøn har paa det, heller ikke ved, hvad jeg mulig kan skrive.

Men en uundgaaelig Nødvendighed for mig er det at bede om Forskud. Dette er jo min hedeste Udviklingstid, jeg haaber den en Gang vil komme os Begge tilgode. Jeg arbejder jo ogsaa i et andet og større Arbejde, og jeg er jo allieret med Dem for bestandig, saa jeg tør byde Dem det som Sikkerhed.

Kan De, eller vil De ikke (Grunden behøver De ikke at sige mig), »saa tager jeg det ikke ilde op«!! — At De beregner Dem Deres Renter er en Selvfølge.

Hvad jeg ønsker er 100 Rd. Min Adresse er: Consul Bravo, Rom.

Jeg ønsker Dem tillykke med Deres mange og store Foretagender, som jeg følger med Opmærksomhed.

Jeg beder hilset Hammerichs, Plougs, Petersen, Hviid, og Andre, som maatte spørge efter mig, og forbliver Deres ærbødige, med Agtelse heng.

Bjørnst. Bjørnson.

Hr. Cancelliraad Hegel! —

Nytaarsdag 1863.

Glædeligt Nytaar!

og Tak for al Deres Godhed mod mig i det gamle, — og nu især for Deres sidste behagelige Overraskelse: de smukke Nytaarsgaver til mig!

Denne gang har jeg et vigtigt Anliggende at afhandle med Dem, som jeg maaske for længe har opsat. Det angaar mine gamle Bøger, dem jeg alle vilde have samlede hos Dem.

Fru Geelmuyden i Bergen er en Bedrageriske. Ole Bull førte

mig op i dette, han angrer det ligesaameget som jeg selv. Hun har trykt 4000 Expl. af »Arne«, hun ejer den endnu i 6 Aar. Men hun vil ikke lade mig faa den tilbage. Jeg har brugt alle mulige Kunster; men hun vil ikke. Jeg har tilbudt mit lille Honorar som Tilbagebetaling, jeg har ogsaa prøvet at faa Bogen ud i en noget forandret Udgave (navnlig i orthografisk Henseende); heller ikke dette vil hun; hun vil kun sælge sine 4000 Expl. til uforskammet Pris.

Nu eksisterer der som bekjendt ingen Bogkontrakt mellem Norge og Danmark. Kunde De ikke uden videre tage Bogen og udgive den? Jeg skrev Dem en Fortale, hvori jeg fortalte hele Sammenhængen; thi den Udgave, som nu verserer, vedkjender jeg mig ikke længer, og et Middel maa jeg dog bruge forat faa en anden ud! Naturligvis tager jeg ikke en Skilling for den; thi i 6 Aar er den ikke min; men jeg vil gjøre Forandringer i den (gratis) og saa maatte De sætte en lav Pris, at hun ikke kunde overfly Dem. I ethvert Fald er Bogen Deres, naar de 6 Aar ere forbi. Vil De at vi skulle vente? Det er dog ellers ærgerligt, at en Bog gaar i en Udgave, som jeg ikke længer vedkjender mig, og at jeg ikke kan faa den ud i en ny!

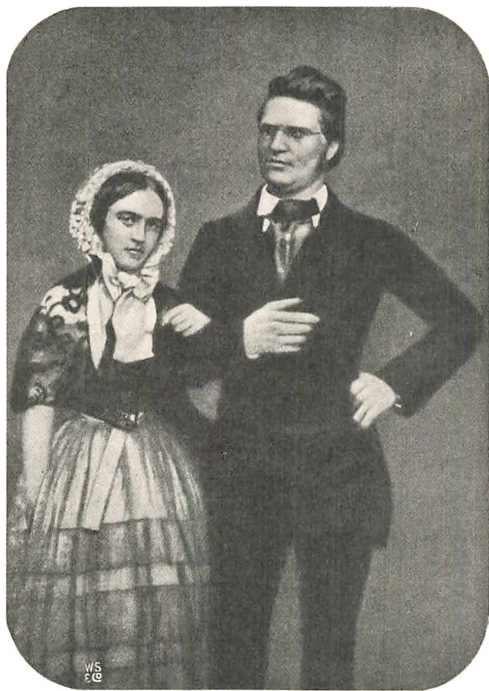
Med »Halte-Hulda« er Tilfældet følgende. Jeg solgte den for 50 Spd. og lod hende selv bestemme Oplaget, idet jeg tilføjede, at hun maatte ikke gjøre det stort; thi man vilde ikke kjøbe mange Exemplarer af den Bog. Alligevel har hun gjort et stort Oplag; af og til sælger hun ogsaa en Bog. Men naar dette Oplag er forbi, er Bogen min. Ogsaa den har jeg Lyst for en Del at forandre, men kan ikke komme til. Den er ogsaa Deres, naar Oplaget er solgt. Vil De udgive den alene eller samlet med noget andet, før Oplaget er solgt, saa er det mig kjert, og jeg bistaar atter med Forandringer og Fortale. Jeg er nemlig ganske rasende paa det skamløse Menneske! Eller vil De underhandle med hende? Alt hvad De vil, o, men faa mine to kjere Bøger fra hende! Bøgerne ere Deres, strax den lovlige Tid er forbi, og uden Tanke af Honorar, indtil den Tid kommer, at vi samle mine Arbejder. —

»Synnøve Solbakken« og »Smaastykker« ejer Giertsen i Bergen, en meget brav Mand, som jeg den Dag i Dag stod i Forbindelse med, hvis hans Evne var som hans Vilje. Jeg vil, at De kjøber disse Bøger, naar det falder Dem belejligt, hvis De ikke heller vil vente til de respektive Oplag ere ud-

solgte. Jeg spekulerer nemlig paa en Godtkjøbsudgave af mine Fortællinger til næste Foraar, saa Bønderne kunde faa fat i dem. Indret Dem nu med alt dette efter bedste Skjøn. Og skriv til mig derom.

Dette var nu mit første Anliggende.

Det andet er, at jeg har en Fætter (i Berlin fortiden),

Bjørnstj. Bjørnson og .Karoline Reimers
som Forlovede.

en Musiker ved Navn Richard Nordraach. Han er et ualmindeligt Talent for Musik. Han har komponeret en Del Ting, som han paa eget Forlag vil udgive. Dertil vil han have et Par Kommissjonærer, til hvem han sender Noderne, som trykkes i Berlin. Da De er min Forlægger, vil han endelig have Dem blandt disse Kommissjonærer, væsentligst forat have Deres Navn paa Titelbladet. Jeg har sagt ham, at De handler ikke med Musik; men det tror han gjør Ingenting.

Gutten er et Geni, som intet andet mig bekendt yngre musikalsk i Norden; men han er en egensindig Knægt, og nu vil han gjennem mig have Besked direkte fra Dem selv, om han kan sætte Deres Navn blandt Kommissjonærene eller ej. Han er en velstaaende ung Mand, De faar ingen Udgifter af ham; hans Fader er nemlig Fabrikejer Nordraach i Kristiania, Ejer af den store Gaard ved Slottet og af Alfheims Smedkerfabrik.

Jeg formoder naturligvis, at De svarer ham Nej. Men vil De være saa god at gjøre dette paa et Papir, som De lægger i et Exemplar af Sigurd Slembe og adresserer »Kochstrasse 8, bei Schlüter in Berlin«. Hans Navn er Richard Nordraach, Pianist. De behøver ingen Porto at betale.

Jeg takker Dem hjertelig for de Exemplarer af mine Bøger, som De har givet mig til mine Venner i Tyskland! Det er dog forneget! Denne Bog til Nordraach maa De sætte mig paa Regning, hører De!

Den gamle Dame, som rejste med min Kone til Rom, og som afskrev en Akt i Sigurd Slembe skulde dog have et Exemplar. *Det vil jeg ogsaa betale*, saameget mere, som det maa være et indbundet. Og jeg ønskede det sendt snarest muligt, da jeg snart rejser til hende (paa Vejen til Frankrig), og da maa hun være i Besiddelse af Bogen. — Baronesse v. Kloest sidder i fuldt Arbejde med Oversættelsen af Sigurd Slembe! Endvidere har hun forberedt en Digtsamling af Skandinaver og hun vil have Digte af mig. I den Anledning (ja, Kjere, De maa ikke tabe Taalmodigheden over mig) maatte Lose & Delbanco være saa god at forære mig et Exemplar af N. Ravnkildes Sange og at sende dette til min Fætter i Berlin, som da vil bringe dem til Baronessen. Vil De tale til Lose & Delbanco derom? Og det maa ikke forlemmes af Lose & Delbanco; thi jeg ved, at de To ikke altid holde, hvad de love. — Og saa er jeg færdig! — Om otte Dage er jeg rejst!

Deres hengivne og taknemmelige

Bjørnst. Bjørnson.

Sønderborg den 4de April 1863

Kjere Hegel!

Den tredie Paaskedags Aften kommer jeg til Kjøbenhavn. Den næste Dag vil jeg forsøge at være hos Dem og takke Dem for den megen Godhed, som De har vist mig i min Udlandigheds Tid, hvori jeg ogsaa havde den stærkt fornøden.

Ofte har jeg baade tænkt og lovet at skrive Noget for Deres forskjellige literære Foretagender; men jeg er virkelig bleven fuldstændig udygtig til saadant. Der er ingen Hjælp og Nytte længere i mig; jeg er altfor individuel i min Opfatning af de Ting, der passere gennem alle Rejsebeskrivelser med et fælles-europæisk Stempel; De vilde ingen Glæde have af

at se mig mishandlet. De Danske have nu engang en absolut Sky for alt individuelt Væsen. I en Bog kan det endda taales, fordi den er min egen baade Begyndelse og Ende; men et stridhaaret Brudstykke af en Mand (saadan som en enkelt Opsats altid bliver) det lees ud i Danmark. Naar jeg nu kommer til Ro, vil der naturligvis falde Digte af, og andre Smaa-sager (thi jeg ved, at jeg bliver voldsom produktiv) — og da er De naturligvis den Første, som jeg forsyner. Men da jeg nu saa ofte har narret Dem, fordi jeg nemlig slet ikke kjendte mig selv, og den Udvikling som min spredte Begyndelse vilde tage, saa tør jeg ikke sætte en sur Mine op, om De ikke længere vil tro mig.

Paa min Produktivitet i sin Almindelighed maa De imidlertid tro; thi at skrive Kong Sverre og Sigurd Slembe midt under en Udenlandsrejse er dog et stærkt Stykke Arbejde?

Jeg har at tale med Dem om min Stilling for Øjeblikket. En privat Mand tilbød mig aldeles uformodet en smuk Sum som Gave til en Parisertour. Da det kom til Stykke, fik jeg dog blot Halvdelen, hvorfor jeg var meget taknemmelig, men jeg laante af en norsk Ven i Bilbao 100 Spd., hvoraf jeg endnu har Halvdelen tilbage, og for dem agter jeg at komme skikkelig hjem. — Dette Laan kan gjerne staa hen; men var det Dem muligt, saa vilde jeg hellere være skyldig Dem Alt. En Gjæld af 1000 Rd. tror jeg, at jeg tør paatage mig.

Og det af følgende Grunde:

- 1) Jeg formoder at jeg faar 400 Spd. aarlig af mit Fædreland.
- 2) Jeg formoder at jeg skal tjene vakkert som Forfatter, især naar nu mine hidtil skrevne Stykker kunne opføres og de, som jeg vil skrive, bestandig blive mere og mere dramatisk byggede. Jeg har et Bind lyriske Digte i Baghaand og mine Sommerfortællinger.
- 3) Jeg kunde være Theatredirektør idag, men jeg vil ikke; senere hen maa jeg dog nok dertil.
- 4) Jeg har en Del Penge i Vente en Gang i Tiden.
- 5) Jeg er stærk og frisk og med megen Arbejdslyst. —

De maa overveje denne Sag, saa De kan give mig aabent og bestemt Svar, naar jeg en Gang taler med Dem. Tro ikke jeg er en umættelig Person, men sig mig Nej, hvis De ikke vil eller kan, og De skal prøve, om De ikke ligefuldt i mig har Deres bestandig hengivne og taknemmelige

Bjørnst. Bjørnson.

Bergen den zode Aug. 63

Kjere Hegel, naar jeg faar Brev fra Dem, har jeg en Følelse, som om Dampskibet netop naaede Kronborg og jeg stod i Stavnen og tog mine første Gjensyn over det dejlige Land. Jeg har Danmarkslængsel den hele Tid jeg er i Norge. Hin Dag jeg atterser Landet, ville vi græde af Glæde baade min Kone og jeg.

Jo, det er sandt, at Dagen efter jeg skrev de Par Linjer til Dem angaaende Knox af Niemur (Tak, jeg har Bogen!) blev jeg syg, og i halvanden Maaned efter den Tid var jeg ingen voxen Mand, kun syg og halv i al min Tanke og mit daglige Liv. Det var Lungebetændelse. Nu er jeg fuldkommen helbredet og som om jeg aldrig havde været syg. Højtideligt lover jeg mit Portræt inden to Postdage, min Kones med, og saa skal De se, hvor friske vi nu se ud. Men saa skal De ogsaa sende Deres Kones og Drengs; det er ikke som Forretningsmand, men som Familie vi ville have Eder; thi den første er fuldkommen gaaen op i den sidste, saadan som det skal være, naar Kristendom og Dannelse faar raade med os.

Nej, at Richardt er forlovet med Marie Hammerich! Jeg blev glad derved som — ja, som ved Efterretningen om andet Oplag af Sigurd Slembe! Gud velsigne begge disse to! Det er vel et Udvalg, han og hun?

Naar jeg faar fat i et Exemplar af Sigurd Slembe, saa skal jeg lade rette to Trykfejl. Den eneste Forandring jeg forøvrigt vil have, er, at tilslut maa *hele* Korsfarersangen aftrykkes og ikke blot første Vers. Betal for min Regning en Korrekturlæser. — Men spørg Richardt, om der er Ting han har stødt sig ved nu senere hen, saa skal jeg villig lade tage dem ud. Men anden Gang maa han ikke bebyrdes med Korrektur; han er *for* omhyggelig. —

I »Maria Stuart« er jeg forelsket, hun er færdig i Oktober, nu arbejder jeg i tredje Akt (fem Akter) og første Gjennemarbejdelse er endt i denne Maaned. Men om det var muligt uopholdelig at faa Schierns Afhandling hidop! Jeg brænder efter den, netop om Bothwell er det saa tungt at faa noget samlet. O, send strax, strax, strax! — — — Hils Kone og Venner fra min Kone og mig!

Deres
Bjornstjerne.

Søgne den 5te Oktober 1863

Kjere Hegel, 10 — siger og skriver ti — Gange har jeg ladet mig fotografere for Deres Skyld! Jeg vilde hellere ti Gange lade mig banke. Nu var der saadant Regnvejr i Bergen og en saa uforskammet Vedholdenhed deri, at jeg dels lod der være Mellemlum mellem hver Gang jeg gik ud, dels var den ene Gang Baggrunden bleven sribet af Regn, en anden Gang havde Træet i Kassen slaæet sig, en tredie var jeg selv for sur og træet, og saadan indtil det røde — tiende! Men det blev virkelig godt. Min Kone og min Dreng bleve ogsaa udmærket godt tagen. Portræterne vare endnu ikke færdige ved vor Afrejse fra Bergen, d. v. s. det bestemte Antal, thi de første toge de Venner, som vi maatte forlade, i hine Afskedens rørte Øjeblikke. — Mit Løfte bliver saaledes sent indfriet, men dog indfriet før jeg rejser herifra (den 14de Oktober.)

Med Maria Stuart har jeg maattet gjøre den Forandring, at Stoffet er bleven delt i to Stykker: »Henrik Dearnley« 3 Akter og »Bothwell« 5 Akter; i de fem arbejder jeg nu. De tre lader jeg opføre, forinden de fem blive færdige, saa de ikke blive trykte til Jul. Det kan vel være Dem ligegyldigt, og selv ønsker jeg at de komme ud samlede. Det var ikke uden Overvindelse at jeg delte Stoffet; men det blev uundgaaeligt.

Var det Dem muligt, kjere Hegel, at lade mig komme til Kristiania poste restante 200 Rd.? Naar man arbejder med disse lange Bøger bliver det desværre nødvendigt at faa Forskud. De er vel ikke kjed af mig? Jeg er halvt bange derfor. —

Vi leve Alle vel, hils vore Venner, men især Deres Kone og Dem selv ifra os!

Deres
Bjørnst. Bjørnson.

Kristiania 2den Nov. 1863.

Kjere Hegel! Deres Breve, Deres Forekommenhed, Deres Hengivenhed rører mig bestandig, saa jeg er bevæget længe efter jeg har faaet et nyt Bud fra Dem. Og det gaar min Kone som mig! Gud velsigne Dem for Alt!

Og saa har disse Breve en mærkelig Evne til at komme

belejligt; Deres Ord opmuntrer mig, just som Noget gik mig imod. Deres Hjælp er den belejligste jeg nogensinde har modtaget.

Her gaar mig ellers godt over al Forventning. Her er en Hjælp-somhed og Godhed, som glæder, tillige en Lyst til at faa mig til at virke blandt dem, som jeg ikke havde troet paa. Nu vil jeg holde en Række af tre Forelæsninger, paa den første fortælle Fortællinger, paa den anden fra Rejsen, paa den tredie forelæse

Bjørnstjerne Bjørnson.

mit nye Stykke »Henrik Dearnley«. Jeg vil ikke mere falde Dem til Byrde, kjere, gode Hegel, jeg vil meget mere forsøge at blive fri min Gjæld til Dem. De siger, at jeg netop nu burde udgive noget. Ja, jeg har en Fortælling, jeg har Digte, jeg har det nye Stykke. Men jeg tror netop modsat Dem, at jeg for Øjeblikket ikke bør udgive. Men De ser klarere end jeg i dette maaske. Vil De have Stykket eller Fortællingen eller Digtene, nuvel: Ark for Ark paa fjorten Dage kan jeg expedere ned, det er saa ganske færdigt. Sig blot til, — men jeg tror ikke, jeg bør gjøre det. Denne Hast med Bog paa Bog tror jeg ikke er god, altsaa tænkte jeg at vente med Stykket

til det var spillet og det andet færdigt, med Digtene til de vare flere, med Fortællingen ligesaa, hvad tror De?

Her bor jeg nydeligt, min Kone og min Dreng ere saa friske, min Bror Juristen bor hos mig, mine Venner finde mig hver Aften. Jeg er lykkelig. — Med Theater vil jeg Intet have at bestille, jeg har endnu ikke sat min Fod dernede. . . .

Ak, jeg følger med Danmarks Politik, jeg drømmer om den om Natten. De kan være rolig for, at jeg i et afgjørende Øjeblik skal gjøre Alt, som staar i min Munds og Pens Magt, — nu lader man foreløbig som der ingen Tvivl kan være om Hjælp fra vor Side, — men der er desværre en altfor stor Tvivl bag dette Smaaknurr; maatte vi omgaaes den saa klogt, at den aldrig naaede ret at blive højlydt udtalt.

Hils Petersen hjerteligt og Hammerich og Richardt med Kjæreste og Weilbach og Hviid og de to Mansa'er, dem jeg aldrig glemmer; thi to saadanne stærke gamle Mænd, saa friske og fulde af alskens Interesse ser jeg sjelden, og naar jeg ser det, er det af det smukkeste man kan se. Tusinde Hilsner! Gud velsigne Dem!

Deres

Bjørnstjerne Bjørnson.

Kristiania, Akersgaden 1.
12, 12, 63.

Kjere Hegel! — Først maa jeg takke for Deres kyndige Raad i Tønsbergs Anliggender! De skulle blive fulgte. — Dernæst maa jeg fortælle Dem, at mine Forelæsninger have indbragt 700 Spd. Netto! Havde Lokalet været større, kunde jeg have havt det Dobbelte. To ere holdte og ere gaaede godt, den tredie er igjen. — Det er Abonnement. — Nu er jeg ovenpaa; ikke alene at jeg ejer alt mit Indbo og har betalt Husleje for over et halvt Aar og Gjæld, — jeg har endog lidt tilovers!

Og saa har jeg en Fortælling og et Stykke færdig for Dem, som nu er den Eneste, jeg skylder Penge. Min Tyroler har jeg hjulpet frem et godt Stykke, jeg har det saa smukt og godt, jeg er saa glad! Og nu, ser De, nu har jeg Tid, nu ofrer jeg mig i et Par Maaneder udelukkende for den danske Sag.

Idag sender Studenterne en Adresse til sine svenske Brødre om at de skulle virke paa alle mulige Maader for Krigen — om nogle Dage holde vi heroppe et Meeting, hvis det gaar

som jeg tænker. Med Pen og Mund, med Indflydelse og Bøn skal jeg arbejde for Nordens dyrebare Sag, og for Nordens bedste Folk!

Førrige Gang begyndte Eders Krig i Paasken, nu begynder den i Julen. — Lad os da haabe og bede, at disse to Krige engang maa staa i Eders Historie som Eders Nationalitets Højtidsfester, hvorpaa I lede, men opstode og bleve fødte paany, og hvorigjennem I bleve hævede til et evigt Forbund med Himmelens barmhjertige Magt!

Glædelig Jul!

Bjørnstjerne Bjørnson.

12te Jan 1864.

Hr. Cancelliraad Hegel!

Jeg føler Trang til at takke Dem for det gamle Aar! Tak for Deres Godhed, Deres venlige Ord, Deres Hjælp og Deres Opmuntring! Tak for det Allersidste: Deres smukke Foræringer til min Kone og min Dreng. Hils Deres Familie et glædeligt Nytaar fra os Alle, og lad os i det nye have ligesaa meget Haab sammen, som vi i det forgangne have havt Skuffelse og Sorg sammen.

Jeg har nu Theatret — og paa de Vilkaar, som jeg ønskede. Maatte det nu gaa godt, saa gjorde jeg noget for mit Fædreland. Men mit Haab er ikke meget stort, skjønt Begyndelsen er saa smuk, som jeg paa nogen Maade kunde ønske den. Arnljot Gelline skal være mit næste Arbejde, og jeg haaber inden en Maaned at kunne tage fat paa den. Jeg faar nu se, om det ikke bliver til Virkelighed. Jeg agter for dens Skyld at benytte Ferierne til en Rejse mod Nordlandene, hvis vidunderlige Natur skal kaste Farve over en Del af Stoffet. Denne Natur er saa lidet kjendt, men er noget af det Skjønneste i al Verden.

De maa hilse Richardt fra mig, at jeg finder megen Fremgang i hans senere Digte, og en Lyrik saa skjønn, at jeg maa læse op igjen og op igjen. Han skal faa en smuk Anmeldelse i vort illustrerede Nyhedsblad saavel som i Aftenbladet, hvilke ere vore to bedste æstetiske Anmeldere.

Med gjentagende Ønske for og Tak til Dem og Deres tegner jeg mig Deres i Ærbødighed og Inderlighed hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

Akersgaden 1, Xania, 21. Ap. 1864.

Kjere Hegel. — Tabet af Dybbøl, skjønt forudset gennem Uger, kom saa smerteligt nedslaaende for os, som endnu ikke ere med, saa ydmygende, at jeg neppe kjendte Byen igjen. Den Dag vi ventede nøjere Efterretning, foregik Pries Siemonsens Henrettelse, vi havde en Beklemthed ogsaa deraf, som gjorde Deltagelsen for Eder sygere, det gav Tankerne Retning imod Mord, — og Mord er hint ved Dybbøl, Mord, Mord! Paaske Flyttedag er for Kristiania en Mærkedag af sørgeligste sorte Farve, den gjorde os ogsaa Alle til een Familie, vi standsede i Klynger og talte sammen overalt og Alle, — og kan nogen Mand dø af Forbandelser, saa maa den svensk-norske Konge snart sætte Livet til!

Det er nu mere end vist, at denne Mand, som Kjøbenhavn hædrede med en Enthusiasme, som neppe Kong Frederik den Syvende, denne Skandinavernes Haab, Hærens Kong Karl »den Tolfte«, han er Forræderen! Han har aldrig villet Andet end Danmark efter Kong Frederik den Syvende, og nu vil han saa det samme paa en anden Maade. Han gjør en forbandet fejl Beregning.

Jeg er hans Undersaat, jeg kan ikke skrive om ham saaledes, at han ser Historiens Dom, men var jeg nu Ploug, jeg skrev!

Hvad jeg kan, og hvad vi alle Skandinaver i Norge nu ville, det er at angribe vort Ministerium med Stang i Spidsen; thi det har mere Skyld, end vi have anet. Noget hjerteløser end at Kongen i begge sine Riger efter Dybbøls Fald endnu holder paa begge sine Ministerier, kan jeg ikke let tænke mig, men for Norges Vedkommende skulle vi dog forsøge at faa vort væk. De vil se, at Aftenbladet allerede er begyndt, og at jeg er med i dette, kan De vel forstaa, skjønt det ikke bør anes. Men vil De gaa til Ploug, fra hvem jeg netop fik Brev, vil De sige ham, at mit Brev til ham er sandt Punkt for Punkt, og hvad Schweigaard angaar, saa talte han i 1848 ligesaa tappert for ingen Præmisser, som han i 1848 talte for Præmisser. Mere Vidnesbyrd have vi for hans Vedkommende ikke Behov. Kong Oskar vilde nemlig ingen have, Kong Karl vilde have. (Sig Ploug, at Storthingets 15 Mands Komite kjendte *ikke* Depeschen af 16de November. De saa kun, hvad der var Regjeringen fordelagtigt.) Om mit Brev

til Fædrelandet har jeg her kun hørt en eneste Mening, nemlig, at det var rigtigt og *modigt*. Det sidste understreger jeg, thi det er latterligt, det illustrerer vor politiske Uskyldighed. Jeg skal idag undersøge, om her kan gjøres en Demonstration. Den almægtige Gud høre vore Bønner! Den almægtige Gud føre os sammen i denne Farens Tid. Thi vinde vi *hverandre*, kunne vi gerne tabe nogle Slag og et Stykke Land! —

»Synnøve Solbakken« kan De nu betragte som Dem tilhørende, da sidste Oplag er næsten udsolgt og jeg dermed har trukket den tilbage fra Giertsen. De tager vel imod den og de følgende Arbejder, efterhvert som de komme. Gud med os alle i denne sørgelige, taarerige Tilværelse! Hilsener fra mig!

Deres hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

Christiania, den 16 Oct. 1864.

Kjere Hegel, jeg maa altid, naar jeg skriver, først takke Dem for en eller anden Overraskelse, saaledes nu for de to tilsendte Hefter af Allen (et ypperligt Værk, som det lader) og af Müllers Smaaskrifter. Jeg maa takke Dem for den bestandige Erindring om, at jeg med Hjerte og Sjæl hænger ved Eder, og at jeg i denne Tid har lidt med Eder og arbejdet, skjønt forgjæves, og at jeg har nu Haab sammen med Eder og bestandig vil arbejde for at Danmark skal høre os til og Slesvig Eder.

Et Digt af mig i et af de senere Numre af »Ill. Nyhedsblad« har De forhaabentlig læst. Det udtrykker min nærværende Tankemaade; det er betitlet »Svar«. — Til fjerde November har jeg skrevet Hoveddigtet, De vil se, det er helt skandinavisk, skjønt forsigtigt i Form, da Prins Oskar skal holde Talen og man her af Hensyn til Svenskerne (bestandig Hensyn til Svenskerne!) skal være saa kysk »unionelle« som muligt.

Og saa maa vi vel til med vor Vinterexpedition. »Maria Stuart« er allerede (de tre første Akter) i Danmark, hos Clemens Petersen, de to sidste faar De herfra, naar de behøves. Vil De hente dem hos Clemens Petersen og begynde at trykke. Slutten af anden og hele tredie Akt gad jeg se lidt paa for-

inden; om det sker før Trykningen eller under Korrekturen er mig ligegyldigt. Titelen forandres nu til *Maria Stuart* simpelthen, ingen Art eller Akt angives.

Desuden har jeg en yndig liden toakts Tingest betitlet »de Nygifte«, som De ogsaa maa trykke til Jul; vil De sammen med Maria Stuart eller vil De særskilt? — Er det ikke slemt at konkurrere med sig selv? — Trykkes de sammen, da betitles de »To Skuespil af B. B.« Dette vil jeg helst. Gaar det an?

Til »Maria Stuart« har jeg ingen stor Tro. Det er skrevet under al denne politiske Forstyrrelse, jeg er bleven saa kjed af det. — Og endnu, det maa jeg sige, ere de poetiske Stunder mine færreste, men de politiske mine fleste. Der er gaaet Noget istykker for mig, hvorpaa jeg før hvilede, og det nytter ikke alt det jeg lukker Øjnene, ser Syner, synger og besværges. —

Jeg begynder nu at skrive Fortællinger. Jeg trykker dem i Nyhedsbladet, d. v. s. enkelte, saa samler jeg dem engang ved Lejlighed. Over Jul tager jeg fat paa Arnljot Gelline, den passer bedst min Stemning for Øjeblikket.

Til Vaaren vil jeg læse hist og her for at samle mig Penge og til Sommeren gjæste vore Nordlande, hvis imponerende Natur endnu ligger ubeskrevet hen, og hvor jeg vil lægge en Fortælling ind, saadan som Rejsen digter den.

Vil De være af den Godhed at hilse mine Venner, og vil De besøge indlagte. H. C. Andersen skylder jeg Brev. Hint Svar i Nyhedsbladet var egentlig fremgaaet af hans sidste Brev til mig.

Min Kone har født en Søn den 13de Juli, som i Daaben fik Navnet *Ejnar*.

Ellers er Alt ved det Gamle, hvad ydre Omstændigheder angaar. Jeg har saa liden Glæde her, fordi jeg ikke altid bærer den med mig, og det, som de Andre hygger sig med og forsøger at hygge mig med, ikke mætter mig.

Men der kommer vel en større Udsigt engang, og da stemme alle ideellere Naturer atter sin Vaarsang op, og jeg ved at jeg da skal være med.

Hils Deres Frue, Deres to gamle Veninder og Mansa og alle dem, som spørge efter Deres

Bjørnstjerne Bjørnson.

15te Nov 1864.

Kjere Hegell!

Det er i Dag den 15de November; idag er Bjørn 5 Aar, idag min lille Ejnar 4 Maaneder, — og idag slutter jeg Maria Stuart af Skotland, og jeg beder for alle disse mine Kjere.

I Dag modtog jeg ogsaa Deres Brev med de 200 Spd. i, — jeg takker Dem og min Kone med mig. — Nu sætter jeg mig til at afskrive »de Nygifte«, som De er saa god at ville indlevere for mig. Et ypperligt Portræt af mig vil jeg have den Fornøjelse at sende Dem med næste Post.

Deres hengivne
Bjørnson.

9. Febr. 66.

Kjere Hegell!

Jeg har mindst begyndt to Breve til Dem, som jeg ikke har ført videre. Det er med Dem som med mine Forældre, jeg skriver sjældent til Eder, fordi Eder har jeg som noget Vist og Tilforladeligt, det andet kommer paa en eller anden Maade ind under »Hasten«; der er altid Noget at besvare, Noget at rette paa eller faa istand; men hos mine Forældre og Dem er Alting og til alle Tider i Orden.

Jeg takker Dem for Deres Venlighed med Telegrammet om tredie Oplag af »de Nygifte«, som De gav mig i Nytaarsgave, og som jeg modtog netop som jeg kom hjem fra et stort Nytaarsselskab hos Dahl. Jeg takker Dem for Allens Historie, den er fortrinlig! Jeg takker Dem for Bøgerne til Jul! Det viser i min Boghylde, hvilken Forlægger jeg har.

Jeg tænker paa at overtage »illustreret Folkeblad« — et

Bjørn Bjørnson.

Blad for Folket. Det er mit Navn, man vil have, og det er en stor Stab af Hjælpere, som arbejde, idet hver især har sin faste Artikel. De ere alle valgte af mig, ligesom jeg har ordnet den hele Administration.

Vil De være saa god at opgive, hvad jeg nu skylder Dem. (Synnøve, som jeg strax skal sende korrigeret, maa være regnet mig tilgode.) Mine Finantser begynder at forbedre sig, mest fordi jeg selv begynder at blive mere paaholden. Jeg har tjent godt en Stund, og gaar det nogenlunde som jeg haaber, da er jeg snart gjeldfri. Men jeg vil ingen Illusjoner gøre mig. Jeg maa takke Gud, at det er gaaet som det er gaaet, at jeg har kunnet rejse, leve, hjælpe Andre i saa stor Udstrækning som jeg, og dog kun være en norsk Poet, uden anden Hjælp end den min Stilling som saadan giver.

Clemens Petersen bør udgive sine samlede Foredrag, maa-ske et og andet af dem noget mere udviklet, men dog i alt væsentligt som de ere holdte. Faa ham til dette, baade han og De vil staa Dem derpaa; thi i Norge er han i stor Anseelse og i Sverige i ikke mindre, og i Danmark er han saa indviklet i hele Dagens Strid, at en god Bog af ham nok faar Afsætning.

Jeg hører ikke mere til Henr. Ibsen og hans Bog. Kommer den ikke engang? Hvad er i Vejen?

Bjørn maa jeg hilse Dem fra og takke for den vakkre Julebog; mig synes den at være den bedste Bog for Børn, som jeg endnu har seet. Han gaar paa Skole, og han er baade flittig og flink. Ejnar gaar over Gulvet alene og arbejder forøvrigt med sine Øjentænder. Karoline er mager, mager, men kvik; — Alting godt. Vi bede Alle at hilse Deres Frue paa det Hjerteligste samt Fru Deichmann og Søster, og Fru Thoresen og Petersen og gamle Mansa! Deres hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

Med Stockholms Theater endnu ingen Akkord.

23de Feb. 66.

Nej, tusinde Tak, kjere Hegel, jeg trænger ingen Penge; men den stakkels J. . . ., som sulter, har jeg sendt en Anvisning paa Dem, stor 10 Spcd., som jeg haaber, De honorerer.

Jeg jubler over ikke at skyldte Dem mere! Dette afbetaler min næste Bog — og kanske mere til!

Fra Stockholm har jeg faaet Brev; Stjernström beder mig vente paa hans Tilbagekomst fra Spanien, da han først vil se, hvormange Gange Stykket gaar; han tror, jeg skal faa et meget godt Honorar. Dette tør jeg altsaa hæve selv, siden jeg ikke skylder Dem mere.

»Illustreret Folkeblad« kommer ikke til at tage mig mere Tid end den jeg kan afse paa hvilket som helst af de mange Anliggender, der kræve en Times Tid nu og da. Men dette samme Blad kan med Tiden blive mit Hovederhverv. Det har nu 300 Abonnenter efter at have bestaaet en Maaned og være slet styret. Vi haaber paa 15,000 Abonnenter. Jeg styrer det gennem en Redaktionssekretær. Enhver har sin faste Artikel.

Hils Richardt, at han om en Maaned faar mit Bidrag, han kan være sikker. Jeg skriver paa et stort Digt, som skal aabne det skandinaviske Tidsskrift i Lund; Gud give det Fremgang, og at det maa saa den gode Sæd i en god Stund! —

Kjere Hegel, Tak for alt Godt, for Deres bestandige Venlighed; nej, den gjør mig saa godt!

Hils Deres Frue, hils Fru Thoresen (hvis Steddatter Sofie ogsaa er bleven forlovet med en Theolog, en prægtig Karl) hils Petersen og Deres to Gamle. Lev vel!

Deres
Bjørnson.

Vårby den 11te Juli 66.

Adresse — Stockholm, Direktør Stjernström
det dramatiska Theatern.

Kjere Hegel,

jeg arbejder nu paa en Fortælling, som i September begynder at udkomme i »Folkebladet«, der kun naar den Klasse, som ellers ikke læser mig. Til Jul skal den udkomme hos Dem, hvis De ønsker den til Jul, hvilket jeg haaber. Enten jeg faar Theatret til næste Sæson eller ej (jeg gjør nemlig nye Betingelser) saa arbejder jeg den færdig med det Samme, da jeg tager en Stedfortræder.

Paa denne Fortælling ønskede jeg (som sædvanlig!!) For-skud, nemlig 100 Spd., dirigeret til cand. jur. Peter Bjørnson, Akersgaden No 1 i Kristiania, om muligt med omgaaende Post.

Jeg har med Deltagelse hørt, at Frøken Deichmann er død, da jeg kendte Eders elskelige Familieforhold.

Her har jeg det yndigt, men glemmer ikke Danmark. Næste Aar skulle vi samles dernede; thi næste Vinter tilbringer jeg vistnok i Danmark. Jeg trives dog bedst der.

Hils mine kjere Venner dernede, og sig dem, at jeg har det inderlig godt. Min Kone kommer sig nemlig saa godt herude paa Vårby (en Time med Dampskib fra Stockholm, oppe ved Mælaren) mine to Drenges ligesaa. —

Min Fortælling optager mig som »de Nygifte« ifjor; kunde den nu gjøre mig ligesaa megen Glæde, men det er vel neppe venteligt, at to Bøger efter hinanden kan glæde sin Forfatter saa meget. Jeg har set det gaa her, jeg tror for 36te Gang; det gik fortrinlig.

Skal De ikke snart faa »en glad Gut«? Kjere, skriv ham til, denne Giertsen, og spørg, hvorledes det forholder sig. Baade i »en glad Gut« og »mellem Slagene« gjør jeg uvæsentlige Forandringer; men bliv ikke ræd, at de tage samme Omfang som i Synnøve, derfor heller ikke samme Tid; thi jeg har længst haft dem færdige; de ere rent uvæsentlige.

Min Kones og min inderlige Hilsen til Dem og Deres kjere Familie og vor inderlige Tak for ifjor Sommer paa denne samme Tid.

Deres hengivne
Bjørnstjerne Bjørnson.

Kristiania den 6. Juli 68.

Kjere Hegel!

Min »Fallit«, Skuespil i tre (lange) Akter bliver færdig, til jeg begynder med Theatret, hvis jeg begynder med Theatret. Jeg har gjort stride Betingelser; thi jeg vil ikke tabe i Indtægt ved at have Theatret, men v i n d e, og jeg vil have det hyggeligt og jeg vil have al Magten. Forstaar man ikke, at jeg er værd dette, saa forstaar man endnu ikke min Gjerning med Theatret, saa kan jeg altsaa Intet udrette; thi her beror nemlig Arbejdet paa Forstaaelse.

Tager jeg ikke Theatret, arbejder jeg paa Arnljot o. s. v. til Jul; siden arbejder jeg de smaa Fortællinger, som jeg da til Foraaret og senere hvert Foraar og Efteraar fortæller i Norge, Sverig, Danmark til jeg har mig et Hus — og lidt til.

Tager jeg Theatret, opsættes dette. Men tager jeg det ikke, som er det bedste og billigste for mig, gjør jeg Regning paa Dem, Hegel; thi, da maa jeg en Stund ligesom nu leve paa Forskud; skjønt vel ikke længe.

De maa ikke blive træt af mig. Nu misbruger jeg Dem, jeg ved det; men jeg har ingen Anden, og De ejer al den Sikkerhed, jeg har i Verden; — thi mit Indbo m. m. som vel er værdt 2000 Spd. (jeg har mange smukke Ting) regner jeg for Intet, saasom min Familie dog maatte bruge det, hvis jeg døde; den kunde ikke gjøre det i Penge.

Kjere Ven, slaa ikke Haanden af mig; thi jeg har atter gjort en dum Streg og kunde ikke lade være; thi den Mand, som jeg har maattet laane, har ofte, ofte, laant mig, rigtignok forat faa tilbage, men jeg har intet Haab derom; han er min bedste Ven i Verden, og han maa ikke lide Nød, naar saa Lidt kan redde for en Krise. Det gjælder at holde ham over Krisen i to Maaneder, da er han bjerget ved en anden Forretning, som nu oprettes for ham. Jeg har laant ham 50 — femti — Spd. Dem maa De skaffe mig snarest muligt, eller Gud trøste Dem! Dette er Stillingen, at jeg maa have dem! Og saa maa De give Karoline Alt, hun trænger, selv om hun trænger meget; thi hun kjøber heller i Kjøbenhavn end her.

Stemningen heroppe træt, sløv. Jeg ved ikke, hvad her bestandig er i Vejen; men alle mine gode Haab synger for mig nu som før; jeg tror paa dette Land og dets store Kræfter, — skjønt de rigtignok arbejder formeget paa at ødelægge hverandre. Herpaa vil Gud raade Bod ved at give os en lysere Tro, og de Mænd, der arbejder i Aanden, større Kjerlighed. Derfor elsker jeg Danmark, fordi det øger min Kjerlighed. Dets Sag opflammer min Kjerlighed, dets Dannelselse adler og styrker den, den folkelige Retning i Kirke og Skole begejstrer den, og mine Venner dernede har en Forstaaelse, som paakalder alle gode Kræfter i mig! — De skal hilse Deres Søn, som det er mig en Glæde at tænke paa, naar jeg tænker paa Dem. Der har De Deres Fremtid, saavist som I alt tilsammen har dybe Erindringer. Hils mine Venner!

Deres inderlig hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

den 6te September 68.

Kjere Ven!

Deres Godhed, naar vi er hos Dem, Deres Breve, naar vi er fra Dem, glæder os og knytter os sammen! De er et kjerligt, til det yderste hensynsfuldt Menneske, og os har De

Bjørnstjerne Bjørnson.

Efter Skitse af Const. Hansen til Maleriet: Den grundlovgivende Forsamling.

forstaaet og os har De udvalgt Dem til at hygge og glæde fremfor de Fleste; thi jeg kan ikke tænke mig, at De kan være mod mange som mod os, dertil er det forneget.

Ved De, at mine to Breve til Dem er tilbageholdt af »Folkebladets« Bud for Postportoens Skyld, som han har stjaalet. Han er nu bragt til Bekjendelse, og da fandt vi syv Breve hos ham, tildels af yderste Vigtighed. Det ene af mine Breve til Dem sender jeg Dem, da jeg selv synes om det.

Atter Vrøvl med Theatret!

Man vilde paalægge mig en Kontrakt, som jeg ikke syntes om, og saa villig jeg ellers kan være til at give efter i Smaa-ting, saa er jeg det ikke ligeoverfor Theatret, mod hvilket jeg ikke har været smaalig!

Til næste Aar er Arne fri, jeg har skrevet til Fru Geelmuyden om at faa den fri strax tilsammen med Haltehulda. »Arne« er nu omtrent udsolgt; hun havde alligevel maattet tage et nyt Oplag. Det første var ganske sikkert ikke *under* 5000.

Vær nu kjerlig hilset, tilligemed Deres Søn! — Da Lejlighed bringer dette, sender jeg *dog* den omtalte Sang, som heroppe har gjort en overordentlig Lykke og blandt Andet indbragt mig de tre nordiske Flag (i almindelig Størrelse til Skibsbrug,) med Tilbehør.

Forstaa nu: Deres Pengebreve, baade det paa 50 og det paa 100 Rd. har jeg begge modtaget; blot mine Breve er kommet bort.

Lev vel, lev vel! Arnljot Gelline paa Stabelen.

Deres inderlig hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson

Drengene beder Dem begge hilset; den tredje er for liden dertil, men han er dog nu kommet saa langt, at han smiler til os. Karoline frisk som en Fisk. Hun modtog ogsaa Deres sidste Brev, thi jeg var borte en Tur.

Det stjaalne, men igjendfundne Brev No. 1.

28. Juli 68.

Kjere Hegel,

kan det være muligt, at Lobedanz har sat paa »Fiskerjentens«, at den er oversat af mig med Hjælp af ham? Jeg mener Fanden rider Mennesket, eller det Hele er ikke sandt; Bogen selv har jeg ikke set. Men skal saadant til forat gjøre en Ting til tysk Originaludgave, saa er Tingen mig altfor tysk, og jeg vil ikke have en Skilling. —

Nu lader det til, at Folkebladet ordner sig. Bliver det saa, da har jeg der en fast Indtægt, som bliver god at tage til i Ind- og Udland, i unge og gamle Dage, i Kamp og Vejrstille.

Ak hvor det er dejligt at have Karoline og Gutterne her! Ak, hvor lifligt at bæres af Hjemmets Hygge i hver liden

Smaating og at høre det opmuntrende Spektakkel omkring sig. Jeg har ikke været af Stuen, siden de kom, uden i Ærinder. Ellers har jeg det nu godt, fusker paa Arnljot Gelline. Hvad om vi fik den ud over Jul?? Den er dog mit dejligste Arbejde. Saa fuld af Planer som nu har jeg aldrig været, jeg har aldrig havt den Kraft som nu. —

Hør, kunde De og Deres Søn ikke tage en Tur herop til mig, og videre, hvis De vilde? Her er Rum og Senge hos mig at faa, udmærket, forsikrer jeg Dem, og vi gjør os intet Bryderi af jer, I skal spise Koldskaal med os hver Dag. Her er dog dejligt, kan De tro. — Gjør det! De skal være saa hjertelig velkommen! Og De vil hos mig have mere Fred end hos Dahl.

Hvad her er for et Vejr! Naturen skoggerler hele Dagen, og vi munter os i den som Unger, Allesammen, Nogle rejser op i Fjeldene, Andre ud paa Øerne, blandt disse vi, som om Kvelden gjør Familieture paa Smaadampskibene did over og ligger i Skovene og ved Kysten og spiser vor Kveldsmad og leger med Børnene. De skulde komme og være med.

Ja, kjere Hegel, jeg vilde ønske De nu kunde være glad med de Glade; for Deres egen, for Deres Søns Skyld, og for hendes, hvis store Glæde det nu er, at se Dem gjenvinde Livets Kraft og den Sindets Frejdighed, hvormed Jorden skal løftes og Himmelen naaes.

Deres inderlig hengivne
Bjørnstjerne Bjørnson.

Den 25. September 68.

Kjere trofaste Hegel!

Fru Geelmuyden i Bergen vil ikke slippe »Arne«, men næste Aar i Slutten af August er Fordringen forfalden, Bogen fri; hun vil heller ikke indrømme *det*; men derom maa i hvert Fald procederes.

Altsaa i Slutten af næste Aars August kommer Bogen ud hos Dem! Om Godtkjøbsudgaven af mine Bondefortællinger med det Samme skal udkomme, maa blive Deres Sag. Mellem Bønderne her og maaske Bønderne i Danmark, naar de nu er forberedte ved »en glad Gut«, maa der kunne aabnes et aldeles nyt og stort Marked, naar den Ting tages rigtig. — Halte-Hulda har hun Ret til for alle Tider. De maa tage den

fra hende med Nødværge-Ret eengang i Tiden, jeg skjønner ikke rettere.

Men for at møde hendes anden Udgave af Arne vil jeg udstede et Cirkulære, hvori jeg fortæller Forholdet og bebuder en Udgave paa Deres Forlag i August næste Aar. Følgen deraf er naturligvis, at hun ikke faar solgt et eneste Exemplar af sin, — hvad jeg ogsaa har sagt hende. Er det nu nok, naar dette Cirkulære staar i Eders og Sveriges Boghandlertidende? Maa det ogsaa ud i de andre skandinaviske Blade?

Dette er det ene, det andet er, at over Jul har De Arnljot Gelline til Tryk hos Dem, det skal gaa ordentlig fra Haanden; thi jeg er fri Theatret; man gjorde Vrøvl med mig om en Kontrakt til Allersyvende og Sidst; det er min Agt ikke at tage det paa mange Aar, d. v. s. før jeg har gjort min skandinaviske Rundrejse og bor i et Hus, hvori jeg ejer hver Spiger. Hjælpe Gud i Himlen mig dertil, jeg bliver ikke fuldt lykkelig forinden!

Men *indtil* min Rundrejse begynder (næste Vaar) maa jeg læne mig til Dem, som ikke maa blive træt af mig! Med Arne, Arnljot Gelline, Sigurd Slembe og de nye Smaafortællinger til Rejsen vejer jeg jo en liden Del op paa Deres store Regnskab, — og fra det Øjeblik Fortællingerne begynde, kan jeg gjerne betale Dem Deres Tilgodehavende *først og fremst*, hvis De føler nogen Skrupel; mig er det om at gjøre at have mit Regnskab hos Een. Forlanger De anden Kaution end den, som er i mine Bøger, staar ogsaa saadan til Tjeneste, — og vil De trods alt dette ikke inlade Dem paa Foretagendet, saa sig mig det kun uopholdelig; Forholdet mellem os er det samme for det; men jeg maa da tage, hvad jeg trænger, gennem Bankhistorier. — Det Vigtigste for mig er uopholdelig Besked; thi det uror mit Arbejde ikke at være paa det Rene. —

Jeg har afbrudt de fleste Forbindelser heroppe for denne Vinter; jeg havde nok deraf den forrige, og jeg maa arbejde det Dobbelte, ellers bliver jeg ikke færdig til Vaaren. Da tror jeg i hvert Fald at kunne være færdig med begge Dele; jeg er ganske vist ofte kommet for sent, men til det Vigtige, Uopsætlige aldrig, fordi Gud har givet mig inderlige Kræfter, naar det ret først behøvedes.

Aldrig har jeg boet saa skjønt som nu, aldrig havt den Glæde af mit Hjem. Maatte jeg nu ogsaa høre alt Godt fra Dem og Deres!

Brandes's Raseri over Maria Stuart og Fru Gundersen var ganske fornøjeligt at læse. Heroppe gjør det jo ikke godt, at man modtager os paa den Maade — endogsaa i et ellers saa neutralt Blad som »Ill. Tidende«; men een Ting har dog hendes Optræden forvoldt, som jeg glæder mig ved, den har kastet de Rester overbord af norsk Lydhørighed under Kjøbenhavns Dom, som visselig endnu laa tilbage hist og her i gamle Kroge, og som ofte har ærgret mig, saasom Nordmændene aldrig kan lære at dømme, før de tør dømme selvstændigt. Men nu, da man dernede stikker og hvæser efter Fru Gundersen som efter den norske Poesi, er Forholdet forunderlig forandret, man er bleven stolt og uafhængig, og vi vinder i Agtelse blandt vore Egne!

Clemens Petersens Dom staar paa Afstand som i Nærheden trods mange enkelte Fejlskud saa umaadelig højt over hele Resten, at den ikke er til at sammenligne dermed. Hans brede positive Natur skaber idet den kritiserer, skaber Opfatninger, Synsmaader over det, vi daglig lever i uden ret at vide, hvad det er. Ved ham faa vi vide det. Hvergang jeg læser ham, det være sig over hvilket som helst Emne, er det som jeg ejer alle mine Opgaver (og i dem mig selv) *sikkrere*. Maatte han sige det Samme om mig, det skulde være det Stolteste jeg bejlede til.

Hils nu Deres hjerte Søn, som jeg altsaa ad Aare træffer i Norge sammen med Dem selv; jeg er da paa Rejser, saa jeg kan ikke indbyde Eder; men jeg kan sige Velkommen, hvor jeg end træffer Eder, jeg har allevegne Venner! —

Lev vel, lev vel, kjere Hegel. Gud velsigne Dem og oplive Dem for Deres Gjerning og os Alle, som har Dem kjer.

Deres hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

den 16de Januar 1869

Kjere Hegel,

Tak for det gamle Aar, Tak atter og atter!

Jeg har intet at mælde Dem uden denne vor inderlige Tak, her er Alt vel og mine Bestemmelser de gamle.

Jeg vil haabe, at De og Deres elskelige Søn har vundet Ro i den ny Tilstand og fyldt ud det tomme Rum, saa godt som det lader sig gjøre. Det var jo en Velsignelse, at hun ikke

toges bort fra Dem, før han i mange Stykker kunde erstatte hende ved sin Kjerlighed og ved de nye Planer, som hans Alder efterhaanden vil føre frem til Overlæg og Beslutninger.

Arnljot Gelline gjør mig meget Bryderi; det er en tung Digtning, og her er meget, som i denne Tid distraherer mig.

Dahl har det godt og giestfrit; maaske de dog har indskrænket sig en Del i det Sidste. Han er den samme elskelige Natur, og hun den samme flinke, friske for ikke at sige overgivne Kone som altid.

Her er en national Vækkelse over vort Folk i denne Tid, som gjør det kjert at leve heroppe. Modstanden er jo ogsaa stor, og vi, som fører, har Adskilligt at døje; men det ordner Fremgangen, at den gjøres vanskelig.

Jeg begynder mine Rejser og Forelæsninger med Vaarens Komme. Til Vinteren igjen lever jeg vistnok i Sverige, hvor jeg ogsaa agter at læse.

Hils mine Venner, og mest Clemens Petersen. Jeg skal snart skrive ham til. — Hils Deres Søn, hils ham og Dem selv fra os Alle, ogsaa fra vore Gutter, som har faaet saamange smukke Bøger fra Dem og ved at fortælle, hvem det er, som har givet dem og deres Kammerater gjennem dem saa mangen fornøjelig Stund.

Deres inderlig hengivne
Bjørnstjerne Bjørnson.

Den 25. Febr. 69.

Kjere Hegel,
jeg maa bede Dem sige uopholdelig til alle danske Boghandlere, at de ingen Requisitioner gjør af »Arne«, men venter til Deres »Arne« kommer ud i August, da løber nemlig Fristen ud. Kjere, sig dem ogsaa, at Dags Dato staar et »Cirkulære til Nordens Boghandlere fra Bjørnstjerne Bjørnson«, at læse i Norsk »Aftenbladet« og at dette Cirkulære optages af de fleste Nordens Aviser og indeholder fuld Besked om det hele Forhold, forsaaavidt det vedkommer Boghandlerne.

Norsk Folkeblads Boganmeldelser kan ikke godt fortsættes før Storthinget er Slut. Hele vort Land er nu Politik. Anmeldelser af Fru Collett, Fru Thoresen, kan mit Blad vanskelig give; min egen Mening, hvor dæmpet og harmo-

nisk den end vilde være nedstemt, vilde skurre som Havbrus i de fine Dameøren, og Andres Meninger om Literatur kan ikke godt gives i mit Blad uden at blive bindende for mig. Fra Ibsen har jeg Intet hørt, uden en Uartighed som han sendte mig gjennem en Anden. Hvorved jeg har fortjent den, ved jeg ikke, bekymrer mig heller ikke om at vide det; thi nu er jeg gaat træt; han faar sejle sin egen lunefulde Sjø. Den Fornærmelse, hvormed alle disse Digtere i Norden strax staar rede, naar jeg nævnes, bliver mig nu saa komisk, at jeg snart anser en Digter og en Halvforrykt for det Samme. Men bare jeg er Godvenner med *Dem*, saa lad det storme med Fornærmelser og Uartigheder. Hele min Ærgjerrighed er den at være en uafhængig Mand, som kan sige sin Mening og gjøre sin Pligt, og det beror paa Dem for en stor Del, om jeg i en Krise kan være det. Blot jeg faar begyndt mine Forelæsninger! Der har jeg min Fremtid sikkert, hvad ialverden de finder paa. Men indtil jeg kan det, eller rent ud sagt: indtil jeg faar Mod til det (thi jeg ømmer mig usigelig!) maa De bære mig paa Deres milde Hænder, hører De!

»Arnljot« er det bedste, jeg har gjort. Jeg arbejder nu i sidste Sang, men alle trænger endnu meget Arbejde. Naar engang Arnljot er ude, skal De faa et Lystspil igjen, hvori jeg skildrer en stor Fallit, rigtig et Folkestykke, men mere Digt end disse plejer være.

De skal hilse Deres Søn og Petersen fra mig. De skal snart skrive mig til igjen, det gjør saa velsignet at faa Brev fra Dem, det er som et sikkert bestandig roligt Sted hos Dem for al min Uro, og De har denne faderlige stille Tale til mig, som falder med gode Tanker i mig, ja, Deres ordnede, runde rige Skrift slaar Døren op for mig til Hygge, Tryghed, strax jeg møder den paa en Konvolut.

Karoline hilser Dem og Bjørn og Ejnar; men De skulde set den Mindste; han er dog den Allerprægtigste!

Deres inderlig hengivne

Bjørnstjerne Bjørnson.

20de Apr. 70.

Kjære Hegel,

jeg har nu i længere tid ikke kunnet se på Arnljot. Imorgen tager jeg fat. Tryk den stort og grejt; den går tungt og må

læses langsomt; hertil kænner jeg intet andet middel end at trykke stort. Hvad siger De hertil?

Tak, innerlig tak for »repertoiret«. Jeg er tryggere, siden jeg har fåt det. I skuespillernes foretag har jeg ingen resiko, tager heller ingen betaling; jeg får færdig Sigurd Jorsalfar til den tid; jeg skal af den tage den største betaling jeg endnu har fåt:

Bjørnstjerne Bjørnson.

1870.

thi den trykker jeg ikke, før Nordens scener har ordentlig betalt mig. At den er det bedste jeg har skrevet, er jeg ikke i tvil om.

Jeg har en plan, som De vel vil le ordentlig ud; men jeg vil fremsætte den. Man har i disse dage budt mig et hus, som har den skjønneste beliggenhed i Kristiania. Det er også et vidunderligt hus; man byder mig det på udmærkede vilkår for 5500 Spd.

Var jeg nu ledig, d. v. s. havde jeg ikke skuespillerne over mig, rejste jeg straks til Amerika, hvorhen landsmænd indstændig har budt mig, og så tjente jeg huset. Jeg er i k k e ledig; men huset kan ikke vente, til jeg bliver ledig.

Om jeg nu solgte alle mine bøger for bestandig og isteden gav min familie huset og hvad jeg senere ved en stor forelæsnings-rejse i Skandinavien og Amerika kan tjene?

Bøgerne således:

Alt som nu er trykt (undtagen Halte-Hulda) straks, helt og holdent,

Digtene,

Arnljot,

Sigurd Jorsalfar,

og alt, som kommer efter, ejer jeg det første år, siden er de køberens.

Navnlig er der i dette én spekulation, som kan og vil gå stort, når den engang realiseres: alle mine fortællinger i godt-købs-udgave og spredt om med kolportører, som tillige drev andet bog-salg. At der udsættes endnu et par år med denne plan, til pietismen, som nu er i dalen, ganske taber magten, og til folkeskolen har fåt virke bedre, det er kun bra; men at foretagendet hører med blant de største, som nu kan gøres i Norden, tror jeg er sikkert. Jeg har en bog i hovedet, som jeg må skrive i stilhed på landet et halvt årstid: vor historie i korte sange, til brug for folke- og folkehøjskolerne, — den vil kanske sælge sig endnu bedre, og ihvert fald gennem mange skoleslægter. Overhovedet vil jeg slå mig helt på det folkelige.

Men hvor langt kunde jeg række med dette? Kunde jeg nå nogen pris? Det kunde jeg vel ikke. Jeg spørger naturligvis intet andet menneske om det end Dem, — og De ler mig vel ganske frygtelig ud!

Men De skulde se huset! Ak Gud, hvor det er dejligt!

Med Folkebladet går det nu nok så bra, det gir også lidt til mig.

Tak, fordi De bærer godt til mig fra Ibsen; jeg holder af ham, trods alt han siger og gør. Nu sidst har han sagt, at jeg bagtaler ham!

De er en god, blid mand, derfor skriver han godt og blidt til Dem om alle mennesker; han tror, De vil helst have det så. Vogt Dem! Nu kan han gøre mig, hvad han vil, han overrasker mig ikke mere; men hvis han kom god igen til

mig, så skulde jeg tage mod ham, som havde intet været; ti det er ikke mig, som har gjort ham ondt, derfor har jeg godt ved det.

Hils Deres søn, hils alle venner, såvidt De træffer dem. Gud give os held med digtene; jeg tror på dem.

Deres
Bjørnson.

Hegel svarer paa Bjørnsons Brev:

³⁰/₄ 70.

Kjære Hr. Bjørnson!

I Tankerne ser jeg det smukke Hus med sin skønne Beliggenhed, hvorom De skriver, og af Hjertet ønsker jeg at kunne være Dem behjælpelig med at blive dets lykkelige Ejer. Men saaledes som De antyder med Kjøbesummen, at afhænde til mig alle de Bøger De har skrevet og alle dem, De i Fremtiden maatte skrive, vilde være en alt for dyr Maade at betale Huset paa, og det vilde sikkert ikke være længe, før De selv vilde fortryde denne Handel, som da kunde blive Aarsag til et Brud mellem os, der dog skulle arbejde i Forening. Jeg tænker mig, at Sagen kunde ordnes saaledes: De foreslaar den nuværende Ejer at lade saa meget som muligt, mindst de 3500 Sp., henstaae imod Prioritet i Ejendommen, og da jeg for Tiden ikke selv har saa stort et Beløb disponibelt, gjør jeg mig Umage for at skaffe til Dem Resten af Summen mod den her sædvanlige Rente af 4 à 5 %. — Denne Sum tilbagebetales mig paa den Maade, at jeg hvergang der tilkommer Dem Honorar, afskriver Halvdelen eller Trediedelen paa den Conto, og »for Livs og Døds Skyld« giver De mig Sikkerhed i Deres forskjellige udkomne og udkommende Skrifter. Men, inden De afslutter Handelen, vil jeg tilraade Dem at lade en Sagkyndig (Architect) undersøge Huset nøje og forvisse Dem om, at det er Pengene værd. Tidt hænder det, at et saadant Hus kan være »aussen blank« og »binnen krank«, som Tydsken siger.

Med de hjerteligste Hilsener for Dem, Deres Frue og Børn
Deres inderligt hengivne

Fr. Hegel.

3 Maj 70.

Min faderlige formynder, Deres siste brev gæmmer jeg som en reliquie, således har endnu intet menneske taget sig af mig eller inladt sig på at forstå, hvad de kalte grillerne hos mig, men som er digtningen dybest inne i mig.

Jeg skal aldrig glemme Dem, hvor tålmodig, trofast, opofrende mod mig De har været fra første dag. Jeg er en »unge-stüm« person, men jeg mener det jo varmt og sant, og dette har De aldrig set fejl af. Mod ven og fiende har jeg søgt at sige sant, når det blev nødvendigt og helst, når andre kviede sig, og det derved var på veje at blive synd at tie; — dette har da sat ondt blod; men De, De har ventet på mig, De har troet på mig, De har ladet som intet var, til den dag, De atter i forståelsens fulle sol-skin kunde glæde mig med en god efterretning eller en god håndsrekning. Gud velsigne Dem, hvor ofte De har gjort mig og mine godt! Jeg læner mig til Dem, jeg vover mig længer ud, fordi jeg har Dem!

Hvad det end bliver til med det vidunderlige hus, hvoraf jeg nu lader tage en tegning til Dem, — så modtag min hjertelige tak, den jeg ikke kan udtømme; thi jeg synes aldrig, jeg har havt såmeget at takke for. — Idag håber jeg den syvende meget lange sang bliver færdig til forsendelse. Hils ham, som engang ifølge naturens orden — jeg håber meget, meget sent — skal arve mig og alle mine bekymringer; og modtag endnu engang min tak, og det den bedste, jeg kan give.

Deres innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

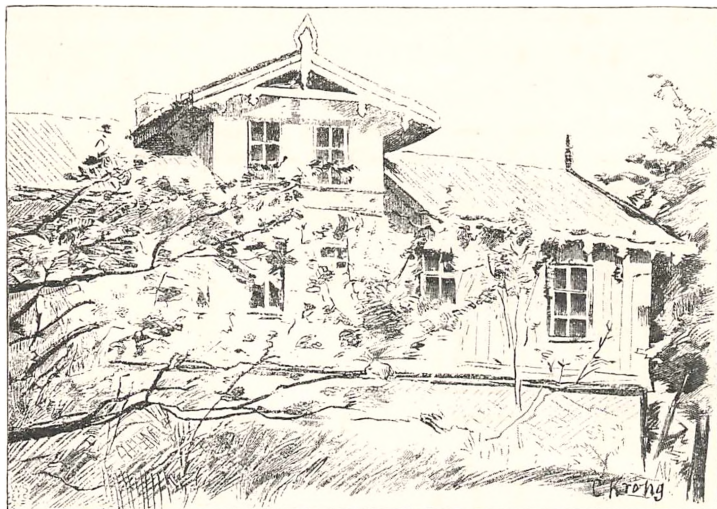
13 maj 70.

Kære Hegel,

kære ven, dette er mig det vigtigste brev, som vort i mange henseender for mig så uvurderlige forhold har affødt og vel nogensinde kommer til at afføde.

Da jeg næsten var færdig med hus-handelen, mælder man mig, at General-konsul Mechelin (nu senator i Finland) havde forgæves frembudt sin dejlige ejendom ved Philipstad-bugten, hvor det ny havne-anlæg skal være, for 8000 Spd, for 6000

Spd, for 5500 Spd. Her er nemlig nu en lav pris på ejendomme, den har aldrig siden den nyere tid, som kom med jern-banen, været så lav. En ven af mig var sælgeren, og han var mellemmand. Byen er alt nu i stærk udfoldning på denne kant, jernbanen til Drammen skal skyde lige forbi; sex minutters gang til dens station i byen. 12000 □ alen tomt, værdsat nu nylig for jernbanen til $\frac{1}{2}$ Spd □ alen, og når havne-anlægget kommer, og jernbanen bliver færdig, betales den minst dobbelt. Huset er værdsat til 4080 Spd.

Bjørnsøns Bolig Munkedamsvej 57. Kristiania.

Tegning af Chr. Krohg.

Lige så betænkelig som min hustru havde været ved den forrige skønne gård, lige så glad var hun i denne. Haven er vakker, bade-hus lige nedenfor, det eneste med friskt, salt vand i Kristiania, ti her strømmer Bunde-fjorden lige in. Der er stor udsigt og desuagtet noget afgemt. Til byens torv går man på et kvarter *mageligt*. Mine venner, min onkel snedker-fabrikens ejer, alle de praktiske folk, jeg fik fat i, rådede til, og så i Guds navn, ja i sandhed i hans navn, med bøn til ham af os alle, og i megen bevægelse slog vi til her hjemme, Karoline og jeg.

Skønt der er gåt dage hen siden, er jeg atter bevæget i det øjeblik jeg skal nu her sætte mig for øje det hele ansvar; enten er dette et dårligt skridt af mig, eller det er et vendepunkt i mit liv til større fred og samling end jeg har havt. — To dage efter at huset var købt, bød to forskellige mænd flere hundrede spd. mere for det; ligesom dette viser, at jeg, hvad øjeblik jeg vil, kan få mere for det, da tiden vel blir noget bedre, end den nu en stund har været, og byen vil did hen, — således har jeg altså intet risikeret; men ganske vist sat mig i meget øget ansvar, som Gud, der har været mig god og frelst mig hundrede gange, hvor jeg var dum og dristig, — nu må give mig forsagelsens ro og styrke til at gøre fyldest!

Min stilling er denne:

- 1) Jeg har ingen gæld uden den til Dem,
- 2) Jeg har inbo for over 2000 spd.; man har nemlig givet mig meget, siden vort giftermål, og lidt har jeg erhvervet selv.
- 3) Folkebladet inbringer mig nu lidt; det er ikke meget; men da det mere end bærer sig, er hvert blad, som rekvireres mere, en intægt.
- 4) Jeg har mine bøger og planer til bøger.
- 5) Jeg har mine 400 spd. om året.
- 6) Jeg har mine forelæsninger.

Teatret regner jeg ikke. Så snart jeg kan, vil jeg blive det kvit for evige tider.

Nu er min plan denne. Når jeg til næste år er kvit teatret, går det løs med forelæsninger, og det, til jeg er færdig med huset. Jeg gir mig ikke, jeg vil det skal samle mine kræfter til anstrængelse, og derved blive mig en velsignelse. Intil da vil det ofte knibe; jeg tar nu straks ned i fjorden og holder nogle forelæsninger, da jeg er inbuden; men de 225 spd. jeg skrev om, og hvorpå De intet har svaret mig, kære Hegel, *må jeg nu få.*

Syvende sang af Arnljot følger. Hvor har jeg ikke arbejdet med den, og jeg havde den dog færdig i halv-andet år. Nu gider jeg ikke engang renskrive den; men nu er den god. På nogle dage altså stans; jeg skal holde forelæsninger; men så til ottende sang, som er bogens skønneste sang, dens livsaligste; de fleste andre er så mørke. Men send mig korrektur! — Nu er jeg stolt af Arnljot, nu samler den sig for mig i et roligt billede; så var det ikke før.

Ja, kære Hegel, nu beror handelen på Dem; — tør De holde Deres ord til mig, så skal jeg, med Guds hjælp, ikke være det uværdig. Jeg vilde betale ham (senator Mechelin) 2000 Spd kontant, dette forlanger han, og disse må De skaffe mig på den måde De vil, og gøre det straks. Det er på Dem jeg har bygget; det er Deres skål vi har drukket, det er Dem, vi næst Gud, har velsignet i denne vor lykke-sag. Jeg er nu 37 år; kan jeg ikke nu, så kan jeg aldrig, og tør De ikke håbe på mig nu, så tør De det aldrig. Men det er jo næsten synd at sige sådant; De har altid havt tillid til mig, og hvad De dermed har gjort mig, ved De; jeg har undertiden sagt Dem det af stærk trang til tak.

Gud velsigne Dem, fordi De blev min mand; jeg er i mange stykker et uhjælpeligt menneske, jeg føler det bedst nu, når der står større tryk på mig.

Min kone kommer nu strålende hjem; hun har (det er Bededag idag) været der med mange venner i feststemning, græsset gror derude, løvet springer ud, og vi med det i vore huslige håb. Vær med os, kære ven, i vore bønner og vore glæder og vor bekymring midt i dem; vi har begge den stærkeste følelse af, at vi må tage i og holde ud, og at vi ikke kan gøre noget alene.

Deres innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Hr. Cancelliråd Hegel!

17/6 1870.

Kjære Hr. Bjørnson.

Saa var det da godt, at De ikke slog til strax med Huskjøbet, men betænkte Dem og ventede; derved vandt De at faae et Sted, som baade tilfredsstillter Dem og Deres Hustru, der jo havde Betænkeligheder ved det Hus, De først saae paa. — De skriver, at Kjøbesummen er 5500 Spd., hvoraf de 2000 Sp. skulle udbetales strax. Resten antager jeg, at Ejeren lader henstaae mod 1. Prioritet i Stedet.

De 2000 Sp. skal jeg skaffe tilveje, saasnart De ved en Sagfører der i Byen paa lovmæssig Maade lader udfærdige et af Dem underskrevet Document, som thinglæses. 1. For det nævnte Beløb gives mig som Sikkerhed Pant i Deres Ejendom efter 1. Prioritet, som jeg antager er 3500 Spdl. 2. Derhos tilsvares 4½ % Rente pro anno. 3. Af det Dem

for nye Oplag eller nye Skrifter tilkommende Honorar afskrives Halvdelen paa denne Prioritetsobligation, hvad enten Bøgerne udgives hos mig eller hos en anden Forlægger. — 4. Obligationen, som altsaa afbetales efterhaanden, kan ikke opsiges af mig, saalænge De er Ejer af Stedet. — — Dette vil være den letteste Maade for Dem at faae Sagen ordnet paa, idet De saaledes vedbliver at være Ejer af Deres Skrifter og efterhaanden sparer en Sum sammen, som De anbringer i en fast Ejendom, der jo efter Deres Mening med Aarene vil stige i Værdi.

Og saa vil jeg sende Dem de allerhjerteligste Lykønskninger ved Overtagelsen af denne Ejendom, som De just tiltræder i den skønneste Aarstid, i Deres Manddoms bedste Alder. Jeg vil ønske, at Sundhed og huslig Lykke maa fæste Bo hos Dem der, og at Alt, hvad der kan forstyrre Deres Glæde, maa holde sig borte fra dette Sted. Gid De vilde kaste langt bort Teaterbestyrelsen og holde Dem fra den active Deltagelse i de mange Stridigheder, som efterhaanden ere opstaaede, og som kun bringer Dem Ufred og Uvenner, og derimod vie alle Deres Kræfter til Deres store Kald som Digter!

Herved sender jeg Dem 225 Spd. Jeg tænker at lade Digtene udgaae i næste Uge, og efter Deres Ønske bliver Bindet ganske simpelt.

Deres hjerteligt hengivne
Fr. Hegel.

(Kristiania) den 27de dec. 70

Kære Hegel, jeg kan ikke ændre min ortografi. Man skrev for 70 år siden kand, dend, og blot ti år efter os vil man le over, at vi skrev »finde«, og så længe gik i de tyske spor midt i vor nationale opvækkelse (finde = vinden). På samme måde forholder sig med de fleste »d«'er, og regelen er givet mig af K. Knudsen, som også altid læser min siste korrektur. De Danske har forført Nordmændene ved at slæbe dem in til den tyske Dalila, de må nu bare takke til, at vi i småt og stort drager Danskerne tilbage fra hende, tildels efter frakkeskøderne. De må så meget mere takke, som de for hvert sådant skridt føres nærmere både os og Svenskerne, hvem de især ligger langt borte fra, til misfordel for hele Norden som da især for de to folk. Der er noget ø-afsluttet kinesisk ved jer, og eders første københavnerimandarin er E. Bøgh. Det

synes mig en skam, at med untagelse af Dr. Rosenberg, en af de få nordiske ånder i København, er der endnu ikke kommet mig for øre andet end den sort udvortes dom om Arnljot fra Danmark. Enten gælder det retskrivningen eller værsemålet, eller behandlingen af noget rent enkelt. Her i Norge har de en glæde ved bogen, som jeg ikke har set større ved nogen bog i senere år. Vi har også vore dansk-kinesiske mandariner, det er sant. Men vi kaller dem også så og ler ad dem. Det svenske bog-marked burde for min del oparbejdes noget mere; det danske må vel efterhånden opgives, hvis dette er middel-dommen over mine bøger dernede. — Min biografi af Hansen i »Nordiske digtere« kunde gjerne have båret overskriften A. Munch. Man får intet intryk af, at jeg har begynt en ny literatur-epoke her hjemme, eller min stilling i det ny politisk-socialt liv her hjemme, mit forhold til det folkelige i en aflægs fræmmed bykultur, ingen analyse af hvad slags karakterer jeg fortrinsvis skildrer og som står i stærk sammenhæng med hele mit liv, min tro, min kamp (fex. Sigurd Slembe, som neppe nævnes, mens t. Ex. kongsæmnerne får en udførlig omtale). Mit portræt er det væmmeligste, som bogen har, falskt og råt, og hele ansigtet lagt systematisk hen i et grin. Jeg tør spørge, om dette grin findes i mine bøger eller i mit ansigt? Jeg beklager den ligegyldighed, som har forsynet mig med den sort pas til tid og eftertid; men heller ikke mere. Man kan ikke mere P. Hansene mig ud af eller inni verden eller E. Bøghe mig ned til rennestensrotterne.

En ting til: man ærgrer sig her over, at »den Fræmsynte« var udsolgt længe før jul, og ingen ny sending til julen. Jeg kunde af Arnljot jul-kvælden ikke få et inbundet eksemplar i hele byen! — Kan disse forholde ikke rettes?

Jeg har ikke alene, kære Hegel, skaffet Dem Ibsen og Lie, jeg har skaffet Dem hver eneste Norsk på Deres lager, dels direkte (som fru Thoresen, Welhaven, fru Collett) dels indirekte; før mig forlagde ingen i Danmark eller hos Dem. De skal ikke gøre mig ringere end jeg er; ti dette er jeg meget glad i!

Og så var det intet af dette jeg tænkte at skrive om idag, Deres brev fremkalte det. Jeg vilde sende Dem en lykønskning på Deres hædersdag, og den tog disse betragtninger fra mig.

Deres innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

11 febr. 71

Kære Hegel,

tak for regnskabet, det glædede mig. Kong Sverre må ud af boghandelen i nærværende skikkelse. Jeg skal gøre den om ved lejlighed. »De nygifte« er nu færdige; de kommer måske med samme post som dette, det beror på, hvad dag jeg kan have konference med Knudsen.

Nej, tids-skrift er jeg lidet skikket til at udgi, men Schmidt meget. Dette er forfærdeligt, at ikke al værden kan se, han er en udgiver af første rang, og at han selv skriver sig mærkelig op. Hans artikler om Grundtvig og pietismen, om situationen (Bismarck m. fl.) er jo små mæster-værker. Men Danske lever nu engang et svagt liv af sympatier og antipatier.

Ser De, hvor meget udmærket »for Ide og Virkelighed« næsten hver gang har indeholdt. Hvor meget rigere fælt fik han ikke at manøvrere på, når han fik styre med et folkeskrift? Dog De vil jo ikke, og jeg tier.

Nu tar jeg »Arne« fat.

Jeg kan ikke opgi den plan, at De burde besørge en folkeudgave på Deres egen ortografi af disse mine fortællinger, og det både på dansk-norsk og svensk og betro Dem til kolportører, hvoraf der i vort land er mange, samt til land-handlere. Her måtte et nyt rigt fælt kunne oparbejdes; forsøget med »en glad gut« i Danmark må dog have vist det. Af dette arbejde måtte De af samme grund nu trykke et mindre oplag æn af de andre. Men tingen burde afgøres, før »Arne« kom ud. Bøgerne burde sælges *inbundne*, tror jeg, og et stærkt oplag tages, så omkostningerne kunde bæres, trods en billig pris. For længe tror jeg ikke, her bør ventes hæller. Men De om dette. Jeg vil blot gentagende henstille det til Deres overvejelse; en anelse siger mig, at dette vil være godt og rigtig gjort; jo mere folkehøjskolerne arbejder, jo mere arbejder disse mine første fortællinger sig ned, så her er en rig voksende mark; og kanske ikke minst, når de kom på svensk. Der skal de tildels være godt oversatte, men teksten måtte rettes efter som den er rettet hos mig.

»Faderen«, »Ørneredet«, »Jernbanen og kirkegården«, »Blakken«, »et farligt frieri« burde vel gå med, et par småting kunde jeg lægge til, »Ole Olsen skolemester« fEx.

Jeg vil gerne høre Deres mening.

Gud give, jeg nu fik tid nok til min dejlige Sigurd Jorsalfar.

Jeg vil sælge ham til scenerne så betids, at han kan komme til jul. Han er meget dramatisk, mere æn noget, jeg før har skrevet. — Det er synd at ingen norsk eller dansk skuespiller er skikket for »Sigurd Slembe«. — Der har jeg en del triumfer til gode; man aner ikke på forhånd, hvor scenisk den er. Penger vil den også en gang gi mig, skønt jeg skal ikke klage; den har skænket mig meget allerede; sig mig engang, *hvor meget!*

Hils Jakob hjærteligt fra mig. Jeg gad dog høre, hvad han mest tar fat på, ænog lidt om hans fornøjelser, hvad han mest drages hen til. Da jeg var der, holdt han fEx. meget af at ride, såvidt jeg husker. Her har været sygdom; lille Erling. Nu frisk.

Eders Bjørn.

30 maj 72.

Kære Hegel,

nu skriver jeg en opera-tekst for Grieg; straks jeg slutter hermed (om nogle dager) korrigerer jeg Arne og skikker den. Dermed begynder vi. Jeg er fullkommen enig med Dem deri, at for bønderne må den gamle ortografi beholdes. Den ny gør ellers store fremskridt i Norge.

Således som mit forhold til folket nu er blet, må jeg tro, at en folke-udgave vil gå i forholdsvis kort tid, hvis salgsmåden finnes. Folkehøjskolerne, som forhandler bøger, vil her hjælpe til. Hvis mine digte også snart kunde komme ud i en folke-udgave, vilde de sælge sig betydeligt.

Jeg har det udmærket fortiden. Jeg håber De fik pængerne for Sigurd fra teatret her? De får også fra Stockholm, hvor det opføres i næste sæson. Jeg har fortiden en arbejds-kraft, som Gud længe må bevare, og et kamp-mod, som også ofte blir prøvet.

Her står herligt i haven iår, herligt er her ude over land og sjø — skulde De aldrig ville gøre en tour hidop? Vi har gæsterum med to sænger.

Deres innerlig hengivne
Bjørnst. Bjørnson.

7de august 1872.

Kære Hegel,

jeg har nu besluttet mig til at trykke Sigurd Jorsalfar og at udgive den, straks jeg har kontrakten med det kgl. svenske teater underskrevet, og derom har jeg nu henvendt mig til vedkommende. Bare der nu ikke i denne kontrakt står noget om, at det ikke skal udgives, før det er opført! I så fall får vi vente. Jeg håber, det opføres før julen. Men vil De have stykket nu? Fra min hånd er det aldeles færdigt. Det er et folke-stykke, som jeg også i den anledning forsyner med en fortale; ti det er kun fortroppen til flere lignende af mig, og ganske vist en hær-skare af andre.

Det henrev aldeles folk, da det opførtes. Når det læses højt, ser jeg samme overordentlige virkning, og jeg føler nu selv, at stykket har noget stærkt og ælskeligt ved sig, som Molbech, denne flue fra flødefadet, som drager benene efter sig, synes er svært simpelt, men som har den ævne at forene alle klasser og aldre under en god læsning eller udførelse.

Skal vi trykke det som fortællingerne (i 3000 expl.) og sælge det billigt? Eller holde det som de andre stykker? Jeg tror næsten det første.

Bjørnstjerne Bjørnsons fortællinger synes mig, at titelen på fortællingerne bør være. — Titel-vignet, nej, om I vil hænge mig, finner jeg ingen. Skulde jeg male mig selv, tog jeg et fjeld-landskab og inunder det en båd over fjorden i rygende storm, halvt sejl oppe; — undertiden har den vel også helt sejl oppe, — det er sjeldnere.

De by-bæster, som skal købe in mit stykke jord til gade (og af summen herfor havde jeg bestemt mig til at leve i sommer, så jeg snauede mig ganske!) har endnu ikke udført sit hværv, så De må være belavet på ved lejlighed at sende mig nok et hundrede. I Synnøve ingen ændring, i fiskerjentaen noget i slutten, tror jeg, jeg ved heller ikke; De får skikke mig et expl.

Deres meget muntre ven

Bjørnson.

Uddrag af et Brev fra Hegel, der ledsagede den aarlige Regnskabsopgørelse (se Hegels Brev af ³⁰/₄ 1870):

20/1 73.

.... Hermed sender jeg Dem Opgjørelsen fra forrige Aar, hvoraf De vil se et betydeligt Fremskridt i Deres Status; thi medens jeg ved Udgangen af 1871 havde tilgode hos Dem 3975,65, har jeg nu kun 1160,29 tilgode, og De er selv Ejer af Forlagsretten til alle Deres Skrifter, som forhaabentlig endnu ville bringe Dem betydelige Indtægter. De vil altsaa erkjende, at det var rigtigt da jeg fraraadede Dem at overdrage mig Forlagsretten for en vis rund Sum, De i sin Tid opgav mig og som alt er kommen Dem tilgode. Men jeg har tillige en anden god Meddelelse at gjøre Dem: Sigurd Jorsalfar er udsolgt, og et nyt Oplag, der besørges af Hr. Greensteen, er under Pressen....

18' fbr. 73.

Kære, kære Hegel, trods *Deres* venlighed mod mig, finder jeg det at være forfatter i Norden, hvad inkomst angår, *direkte af arbejdet*, at stå under hvilketsomhelst håndværk. For Brudeslåtten (3000 ekspl.) ikke mere æn jeg tjener på én kvæld ved at fortælle den, er latterligt. Når kommer her dog bedre forhold! Ænda er en del af denne intægt illusorisk; ti der afgår jo til korrekturlæsning! — Men for Deres personlige forhold i dette takker jeg meget; kun er forholdene i sig selv fortvivlede.

Sigurd Jorsalfar må jeg rette i små-ting, men på rejsen kan jeg det ikke; jeg har ikke en times fred. — Brudeslåtten tegninger må kunne bruges, især når tegningen af bruden foran kirken rettes i pressen.

Men jeg har ikke læst korrektur på den og *må have rettet adskilligt småt*.

Jeg køber for hened 1000 Spd. tomt til min have, som jeg ved ny bygge-forhold blev nødt til. Disse pænger tjener jeg nu.

De to tusen, jeg ænnu skyller på mit hus, vilde jeg helst udløse, hvis De vilde hjælpe mig, ellers ikke. Jeg vil intet annet lån have. Svar mig herpå ja eller nej!

Her fuldt hus hver eneste kvæld, biljetterne solgte, før de bekendtgøres.

Ja, jeg havde så meget at skrive! — Hvordan kunde De tro et ord af den amerikanske humbug!!!

Hilsen i innerlig venlighed, i hjertelige nyt-års-lykønskninger.

Deres tro ven
Bjørn.

²¹/₂ 73.

Kjære Hr. Bjørnson.

. Jeg paaskjønner i højeste Grad den Venlighed og den Tillid, De altid og ved enhver Lejlighed viser mig, og hvortil jeg haaber, at jeg aldrig skal gjøre mig uværdig. I Deres Brev af 18. d. er det første Gang at De, rigtignok paa en meget skaansom Maade, lader mig forstaa, at De ikke er ganske tilfreds med det Honorar, jeg har set mig istand til at byde Dem, og nævner specielt Deres nyeste Fortælling, hvoraf jeg har ladet trykke 3000 Exemplarer mod et Honorar af 60 Rdl. Arket; men har De ikke glemmt, at jeg har den Forpligtelse at ansætte en meget lav Bogladepris. — Denne Udgave af Brudeslaatten vil, naar den i sin Tid kommer i Handelen, blive solgt for 20 à 24 Skilling. Gjør De nu en Beregning over Udgifterne til Tryk, Papir, Honorar, Hefning, Avertering m. m. og drager De fra Bogladeprisen mindst ¹/₃ for Rabat, Friexemplarer og Tab, saa vil De faae det Resultat, at den Fortjeneste jeg har, ingenlunde er højt beregnet. Med Hensyn til Deres Fortællinger, da har jeg ansat Prisen efter den oprindelig Aftale til lidt over 3 Skilling Arket, skjøndt Trykningen efter den Tid er steget med 16 % og Papiret med 20 %, hvorved min Handelsfordel er betydelig forringet. Dette anfører jeg ikke for at beklage mig, men kun for at retfærdiggjøre mig mod den Tanke, der synes at være opstaaet hos Dem. — De kan ikke sammenligne det Honorar De modtager som Forfatter af Bøger med det for Forelæseringerne; to saa forskellige Ting maa tages hver for sig.

For Tiden er det mig umuligt at sende Dem 2000 Sp., da jeg selv har maattet gjøre et større Laan for at klare de mange paaløbende Udgifter fra det forrige Aar; men kan De vente til Begyndelsen af April, saa er dette Beløb til Tjeneste.

Deres hjertelig hengivne
Fr. Hegel.

Stockholm sist i febr. 73.

Kære ven, De må ikke misforstå mig så, at jeg mener, *De* ikke giver mig nok honorar! Tværtom! — Nej, det er forholdene jeg klager over. Jeg ved godt, at jeg er den bedst behandlede af alle hos Dem, og at De mod mig har været ejegod. — Men forholdene er for knebne!

Kære ven, disse to ord til retledning; De må ænnelig forstå mig; jeg holder jo så af Dem.

De pænger, jeg talte om, trænger jeg ikke før i april eller maj, og det blir ikke 2000 Spd.

Herregud, at det går mig så godt! Hvor taknemmelig jeg er for det!

Deres innerlige ven
Bjørn.

Kristiania, 15de apr. 73.

Kære Hegel,

ja, vil De nu sende mig de to tusen spd., så har jeg ingen obligationer mer i gården, kan mælde denne ud af brandkassen, og in i en annen forsikrings-anstalt, hvor rænten ikke højnes, fordi en af vore træ-byer brænder op.

Siden jeg kom hjem har jeg købt tomten, som støder til min ejendom, så nu ejer jeg 20,000 □ alen. Disse ligger ved den åbne plads mod Philipstad-bugtens påtænkte havn, der om et par år er blevet en uundgåelig nødvendighed; de ligger omkring 1000 skridt fra Drammen-banens stations-bygning og torv og danner i sig selv et helt kvartal. Jeg solgte ikke idag ejendommen under 20,000 spd. d. v. s. 1 spd. □ alen og huset gratis (4000 spd.). Men for den pris solgte jeg det, selv om det ingen udmærket handel kan kalles.

Kære Hegel, for dette takker jeg Dem, for Deres kloge råd, hjælpsomme godhed, redbonne ælskværdighed ved hver lejlighed! Jeg takker Dem for den tillid, De har havt til mig, og som har muliggjort det hele! Jeg takker Dem for Deres tålmod med mig i mange stykker!

Det synes mig underligt, at vi to ikke tiltaler hinanden som venner; ti det er vi dog! Skønt jeg er den yngre, så må jeg få lov til at foreslå, at vi herefter skriver og siger du til hverandre. Du har været mig tro gænnem alle tilskikkelser,

du har holdt dig fast ved, at jeg havde en god vilje, en fast mening, og det har jeg ælsket dig for.

Kære ven, dette er som et opgørets stund for mig. Nu begynder jeg for alvor på Olav Trygvason, jeg har forelæseringerne at støtte mig til og en formue i gry!

Så lægge da Gud sin velsignelse til, som han har skænket mig gode venner og god lykke!

din innerlig heng.

Bjørnstj. Bjørnson.

Tirsdag den 22 juli 73.

Kære, kære ven,
tryk væk! Gud ved, hvorfor du spør mig; husk bare på, at brude-slåtten skal have de rettelselser, du ser i siste udgave; — en overstrægning i »Jernbanen og kirkegården« sender jeg hernæst. —

Tak for dit besøg, skønt det var og blir ærgerligt, at du ikke bodde her! — Du så, hvilken splid her er heroppe, jeg tror, du fatter, at jeg ikke har skabt den, og at jeg kun øver selvforsvar, når jeg kæmper. Men så vist, som det har gavnet mig (og kanske mere), at jeg har stået i kampen, så vist må jeg nu slutte for at have den rette frugt af den. I slutten af august rejser jeg til Italien med hele familien og en pige.

Rejsepænger har jeg. — På mit hus og alt tilhørende skylder jeg 5000 Spd. Dette er alene husets værdi, så de 20,000 alen tilliggende tomt er mit, helt og holdent. Mit inbø er ikke lidt og ikke værdiløst. Jeg assurerer det for 3000 Spd. og det er lavt sat, efter sagkyndiges dom.

Nu vil jeg have mig sikret 2000 Spd. bestandig at tage til, før jeg rejser; ti jeg vil rejse uafhængigt. Jeg tror (det synes kanske besynderligt), men jeg tror, at det skal jeg, hver evige skilling tjene, mens jeg er ude. Jeg har utrolig meget at skrive!

Jeg er i beråd med, om jeg skal optage sådant lån på min ejendom, eller hvad jeg skal gøre. I hvert fald må den bydes som sikkerhed. Jeg har ingen talt til herom; jeg vilde først ved lejlighed spørge dig, som altid har rådet fortrinligt. Skønt det ænnu er tidligt, så gør jeg det nu med det samme.

Vi er ved udmærket helbred, kun har Bjørn havt ondt i en fod.

Har rejsen bekommet dig godt? Hvordan har I det allesammen. Bed Greensteen komme op til mig. Han kan jo læse korrektur her i haven! Gør det! —

Kære ven, hvor god du bestandig er mod os, hvor god du ser ud, når du går imellem os, og hvor alle holder af dig, som kommer dig nær. Min mor blev sist så glad i dig. Hun ber mig hilse dig innerligt.

Hils de, som fulgte dig, fra mig. Hils allesammen og sig dem, at nu står det vidunderligt her i Norge.

Mød mig med god tidende i dit næste brev, nemlig den, at du har jaget Greensteen herop.

Din innerlig hengivne ven

Bjørnst. Bjørnson.

²⁶/₁₀ 73.

Kjære Bjørnson.

For Dine to kjærkomne Skrivelser fra Wien og fra Schwaz sender jeg Dig herved min hjerteligste Tak. Alle Dine sande Venner ere inderlig glade over, at Du bestemte Dig til at forlade Norge paa længere Tid. Gud give nu Fremtiden maa blive rig paa Fred og Lykke og Sundhed i Din Kreds og at Du maa finde Ro og Lyst til at virke i det Kald, Forsynet saa aabenbart har bestemt for Dig, at de Arbejder, Du sender hjem fra Sydens skønne Egne, maa bringe Dig Hæder og Dit Folk Glæde. Ja, af et varmt Hjerte ønsker jeg Dig og alle Dine Kjære alt Godt.

Strax efter Modtagelsen af Dit sidste Brev skrev jeg til Carl Neufeld saaledes som Du ønskede det, og skal afgjøre Dit Mellemværende med ham saasnart jeg faaer det opgivet. Hvad Du bruger af hans Anvisning, stor 500 Sp. paa Florents, vil jo senere hen blive afgjort, naar jeg faaer nærmere Besked derom. Dine forskjellige Bøger til ham afgik igaar.

For en 10—12 Dage siden udkom da Ibsen's Kejser og Galilæer, der i længere Tid var imødeset med en vis Længsel. Boghandlerne vare saa interesserede i dette Arbejde, at det store Oplag (4000 Exemplarer) var næsten helt bestilt bort, og Resten blev taget af de Kjøbenhavnske Boghandlere den Dag, Bogen udkom. Jeg har derfor ladet begynde paa Trykningen af en ny Udgave, som vil blive færdig i Begyndelsen

af December. — Saasnart jeg faaer Din Adresse i Florents skal jeg sende Dig et Exemplar.

Trykningen af Dine Fortællinger i andet Oplag gaar rask fremad; vi ere godt inde i det andet Bind. — Subscribenternes Antal beløbe sig til mellem 14 og 1500; men jeg haaber at det skal blive forøget en Del inden Værkets Slutning.

Du har maaske set, at Norge atter har mistet en af sine betydeligere Mænd. Den 21. October, om Aftenen Kl. 8, døde Professor Welhaven.

Af literaire Nyheder er Ibsens Værk det eneste af Betydning, som er udkommet. Men der vil blive udgivet Meget til denne Jul, en hel Syndflod. Her trykkes alt for meget Middelmaadigt, alt for mange Speculationsarbejder, saa Markedet bliver aldeles overfyldt.

De hjerteligste Hilsener til Dig og Dine Kjære fra Jacob og
din inderlig hengivne
Fr. Hegel.

17 Borgo S. S. Apostoli, 17
casa Nardini, Firentse 1873.

Min kære ven, tak for dit brev og for hvad du har besørget!

At Ibsens store arbejde gør stor lykke, glæder mig meget, fordi det sætter den samtidige tænkning i Norden i bevægelse, og fordi det øger vort folks hæder. Jeg længes efter at læse det.

En stor bekymring har jeg gennemgået, og måske skal den vende tilbage: jeg har i nogen tid lidt af de forfærdeligste reumatiske smærter, som har sat mig udenfor alt arbejde. Jeg vil søge kur i den undergørende grotte her i nærheden, når tiden er inne.

Hvad der ikke har hændt mig siden jeg skrev mine første arbejder, hænder mig nu igen, at jeg har flere forskellige stof, som jeg stødvis arbejder på.

I min ferie-tid studerede jeg forrige gang kunsten, denne-gang sproget og litteraturen.

Vi bor overmåde dyrt, da alt er steget tredobbelt siden sist; men så bor vi også til solside, med Arno foran vinduerne, med sang om kvælden, genlydende herligt fra husrækkerne på begge sider, mens lysene fra de mange broer over Arno spejler sig i floden. Morgenturene langs Arno på de herlige, af lutter flade stene lagte gader, er som ingen

annen lejlighed, jeg minnes, til at tage stæmning for arbejde. Vognene ved siden ruller stille som på et gulv, den egentlige arbejds-trafik er bortvist herfra, hvor kun rejsende og rigere familier bor, og militær-musiken hver aflønningstime over broerne til det på den annen side liggende palazzo Pitti, hvor kongen nu bor, smælder og jubler i den skønne omgivelse. Du skulde over jul tage Jakob og hans lille-bitte med og søge os op her og leve nogle gode dage!

Min hustru har lidt af bryst-smærter og lille Ejnar, den næst-ældste af gutterne, har desværre fåt et brok-tilfælde, og dette til min sygdom har mørknet det første ophold i al denne dejlighed; men der kommer vel bedre tider.

Den franske og spanske kamp om republikken følger jeg med feber, ti der spilles om en del af min egen fremtid.

Welhavens død har jeg længe ønsket. Hvad *han* måtte gennemgå forat renskes for jordens støv, er for vore øjne frygteligt. Men en sang til om ham skriver jeg ikke; ti han spottede mig, efter at jeg havde skrevet den siste. Jeg har i det hele havt denne skæbne, når jeg gjorde, hvad mit hjerte bestemt bød mig. Nu, der kommer vel et andet syn i en annen tid, og jeg har så meget godt, som gør mig glad trods alt.

Hils nu dine kære og tag vore hilsener in med i de vinterstuer, som I vel nu længst har flyttet in i og gjort hyggelige for de næste syv måneder.

Din ven
Bjørn.

Firenze, Borgo S. S. Apostoli 17,
den 26de dec. 73.

Min kære, kære ven,
jeg må ikke lade det gamle år gå ned uden at have takket dig for det, og især for at dit gode, lyse åsyn faldt således på mig i mit hjem, at jeg derved fik mod til at gøre denne tur, som vistnok i mer æn en henseende blir et vende-punkt i mit liv. Tak, du kære, brave ven! Gud bevare dig også mig og velsigne dit kald! Det skal være sjelden i al værden et forhold mellem forlægger og forfatter, så faderligt som dit har været til mig!

Jeg er i en stor glæde, fordi jeg gæntagende har fåt gode tidender hjemmefra, og alt er godt her, og det går således med mit arbejde, at jeg nok tror, jeg skal selv kunne betale

hele vor rejse med det, den føder. Jeg tror, jeg bedrager mig stærkt, hvis dette ikke skal blive tilfælde. Og derfor ænnu en gang: tak, fordi du fik mig ud!

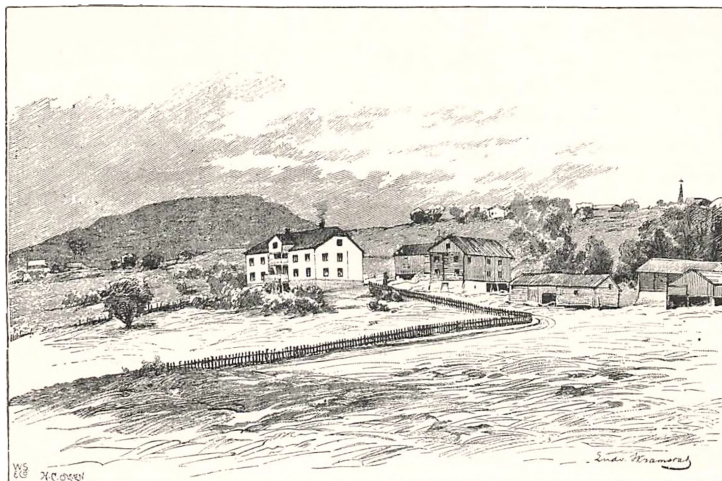
Men tro ikke, at jeg er glad ved at være ude! Langtfra! Men jeg har lært, at jeg skal være borte fra Kristiania. Og nu forstår jeg det: jeg skal, når jeg kommer hjem, bo på landet. Dette er al den rejse jeg behøver, og bog i bog vil komme. Så fast er denne beslutning blevet i mig, at jeg, så snart jeg kan, vil sørge for, at den slås fast i et gård-køb og for den sags skyld fremskynde min Amerika-tur.

Min bror mælder mig, at nu er der blevet båd-havn udenfor, hvor jeg bor, og at det kan ikke vare længe, før der bliver hel havn. Han fortæller, at siden hele den ejendom ovenfor mig, som du så lå fri, er solgt til bygnings-tomter, ligger mine tomter, der nu er indrammede i et smukt gærde, lokkende for øjet, og mere end ét stort bud har været gjort. Han siger mig, at ejendommen ikke bør sælges under 25,000 spd. (. . . .) Og det mener jeg, at hvis Gud giver mig lykke til min Amerika-rejse, må jeg kunne lade de 6000 betale, som nu hviler i den og ænda købe mig en vaker land-gård, ikke helt ud, men så, at jeg kan leve af den ved siden af mit arbejde, og leve godt. Jeg vil naturligvis ikke selv styre med ejendommen; men jeg har altid været heldig med de folk, jeg har valgt, og jeg har gode venner, som kan hjælpe mig til et godt valg af en styrer. Dette er min fremtids-vej. Dette har rejsen givet mig: klarhed over hvad jeg skal gøre.

Det slår forunderlig til. I en måneds-tid har jeg korresponderet med min bror over dette æmne, og netop idag får jeg brev fra Gausdal i Gudbrandsdalen, og hvori Christofer Bruun, om hvem jeg tror, at han er den åndelig mægtigste i vort land, og hans ven digteren Kristofer Janson og hele den kreds, som der har samlet sig om disse og deres begavede venner, på det instændigste ber mig om at forlade Kristiania og slå mig ned hos dem, — og uden at have anelse om, at jeg har omgåets med den plan at købe land-gård, byder mig en ypperlig gård i deres grænd, som tilfældig er blevet salgbar (15,000 spd.). For den sags skyld rejser jeg med glæde til Amerika allerede høsten 1874, d. v. s. om $\frac{3}{4}$ år.

Du synes formodentlig, at jeg er gal, eller i det minste halvgal; men dennegang er alligevel både Karoline og jeg fuldkommen enige, ja, begejstrede over den udsigt, som åbnes in i vor fræmtid.

Og så tænker du naturligvis: når det gale menneske skal til at handle, så går det naturligvis ud over mig! Å ja; kan du sætte dig et års forskud for mig, hvis handelen blir af, for nogle tusen, så er det bra; og kan du ikke, så finner jeg nok andre. Dennegang lader jeg mig ikke rokke; men går på med døds-foragt! Gården føder 30 à 40 kør og har betydelig skog, og skog og guld er det samme nu. Prisen skal være

Aulestad, da det købtes.
Tegning af Ludv. Skramstad.

rimelig, så den, som låner mig pænger på den på et år, løber ingen risiko.

Handelen er ænnu ikke gjort, og jeg skriver dig alene til om dette for at fortælle dig det før nogen anden. Jeg har en tro på, at det er ret, hvad jeg her vil gøre, som er urokkelig, og jeg har derfor også en glæde ved det, som vilde blive ænnu større, om du, min gamle, tro ven, kunde dele den med mig, og det skal du prøve at gøre!

Og så ænnu en gang: tak og velsignelse! Hils din søn og hans bitte-lille! Jeg har udset her en brude-present, som du skal sætte mig istan til at sende frem ved at varsku mig et par måneder i forvejen; ti tingen må bestilles. Hører du det! Tak for Kejseren og Galilæeren! Nej, du! — Å, send mig

Jungersens bog om luteranismen ved Grundtvig, Kierkegård og R. Nielsen. Er der ellers noget jeg har godt af for at blive et dannet menneske? —

Vi har det så godt, min ven! Vi er så tilfredse! Jeg vil håbe, du er det samme, og at du blir ganske fed af at gøre op dine bøger nu til nyt-år! Hils og lev vel!

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

⁹/₁ 74.

Kjære Ven!

For Dit sidste venlige Brev takker jeg ret hjerteligt. Det er mig en stor Glæde deraf at see, at I alle ere raske og befinde Eder vel. Hvad derimod Dine Fremtidsplaner angaaer, da veed jeg virkelig ikke, om jeg paa Dine Vegne skal være glad eller bedrøvet. At købe Landejendom og drive Landvæsen ligger jo dog ganske borte for baade Dig og Din Hustru. Du kommer ind i Ting, som Du ikke forstaaer, og det vil bringe Dig daglige Bryderier og Forstyrrelser, maaske betydelige Pengetab. Jeg kjender jo vel ikke til Forholdene i Norge; men jeg veed, at saavel i Sverige som her er det en farlig Sag at købe Landejendom til de nuværende Priser. Disse ere saa opskruede, at de nye Ejere i heldigste Tilfælde neppe kunne have 5 % af deres Penge, og støder Misvæxt eller Uheld til uden at de Vedkommende have Formue, gaae de Summer, de have sat i Ejendommen, let tabte. Jeg antog det at være Din Agt, efter et Par Aars Ophold i Udlandet, at vende tilbage og atter tage Dit smukke Hus i Besiddelse, hvor Du jo kan have det saa inderlig godt, naar Du kun selv vil. Men anser Du det for bedst at boe paa Landet og borte fra de store Byer, hvorfor vil Du saa ikke heller indskrænke Dig til i en smuk Egn at leje eller maaske købe et Hus med en net Have. Efter min Overbevisning vil Du i Længden blive mere fornøjet hermed end med en større Ejendom. I ethvert Tilfælde beder jeg Dig overveje Sagen meget nøje og tillige raadføre Dig med en eller anden sand Ven, som er inde i Forholdene. —

Hvis det er Din Bestemmelse at tage til Amerika, saa vær endelig saa forsigtig iforvejen at skaffe Dig fuldkommen paa-lidelige Oplysninger, at Du ikke skal være udsat for alt for

store Skuffelser. Du maa betænke, at Sproget betydeligt vil indskrænke Din Tilhørerkreds, og at det ikke vil kunne gaa som da Charles Dickens, Jenny Lind og Ole Bull besøgte Amerika; thi deres Sprog forstaaes af Alle der. I »Dagens Nyheder« for igaar staar efter »New York Herald«, at Du har kjøbt Land i New Jersey, hvor Du i Forbindelse med 700 unge Normænd ville nedsætte Eder. Kolonien skal væsentligst bestaa af unge Landmænd, men iblandt dens Medlemmer er der en Læge og en Journalist fra Christiania, som agter at stifte en norsk Avis. Du selv skal være Koloniens Præst og Lovgiver. — Saadant Sludder bringe Aviserne af og til om Dig. —

I Haab om snart at høre fra Dig igjen, beder jeg Dig herved modtage min Tak for alt mig vist Venkab i det afvigte Aar og vore bedste Ønsker om et godt og glædeligt Nytaar for Dig, Din Hustru, Dine Børn og Alle, Du har kjær.

Tusinde venlige Hilsener fra Jacob og

Din
Fr. Hegel.

Firenze, Borgo S. S. Apostoli,
12 jan. 1874.

Kære ven! Tak for dit brev og for Jungersens bog. — Jeg har ikke brugt så mange pænger, som det ser ud til; ti det var forudbetaling for huslejen her, som er meget dyr, og så har jeg lånt en mand 100 Spd. til februar. Ellers bruger vi mange, mange pænger, skønt vi holder alt så billigt som muligt. Her er koldere æn vi tænkte og vi har også måttet købe klæder.

Men nu lidt om noget andet. Og hvad jeg nu betror dig, skal du tie med for enhver. Det er ang. mine arbejder. Et drama havde jeg færdig før jul; et skuespil er færdigt nu, før jeg rejser til Rom, hvorhen vi går den 26de dænnens. Dette siste vil jeg først have inleveret ved Stadt-theatret i Wien, og går det godt, til alle tyske teatre. Og det går godt! Det er, det tør jeg sige, et opsigtvækkende arbejde; jeg sælger det ikke til noget teater i Norden under 500 Spd. Det er et nu-tids-stof, som vil slå! — Det mener jeg om dette arbejde, at det alene skal mere æn betale min rejse.

Intet af disse arbejder giver jeg ud før i november; ti det

ny teater, som Stjernstrøm bygger i Stockholm og åbner i november, har jeg kontrakt med, og did går mine arbejder. Han opfører også Sigurd Jorsalfar, og det drama, jeg her har skrevet før jul, er første del, svarende til Sigurd Jorsalfar, nemlig Kong Eystejn (fire akter). Før vinteren er færdig, har jeg endnu et dramatisk arbejde færdig, og i foråret sidder jeg i Syd-tyrol og ekspederer dem op til dig. Også dette siste dramatiske arbejde bliver af europæisk art. Jeg lar det først gå i Tyskland. Nu vil jeg, at du skal være min kasserer, sålænge Gud vil, at vi skal arbejde sammen, så du hæver pængerne. — Ganske stille og underhånden burde du undersøge, hvorledes jeg kunde få en engelsk oversætter for mine to skuespil. Det må være en, som kan behandle det engelske sprog med stor lødighed, ti det er det moderne tale-sprog på scenen det gæller. Jeg tror det ene stof vil behage i Amerika; ti noget lignende lider de der stærkt under, som det, jeg her har behandlet.

Du synes vel, dette er store planer, og at jeg også arbejder for hurtigt. Men vær tryk! Jeg vidste, at det måtte strømme hæftigt in på mig, når det engang begynte igæn, og for Europa kan jeg nu arbejde, det føler jeg.

Alle breve til mig, som kommer her senere æn 26, går til *Roma poste restante*.

Spør nogen dig (hvem det så er!) hvad jeg arbejder på, så svarer du, at du har ingen ret til at sige det.

Jeg er stærkt forkølet, ellers alt vel. Jeg er glad igæn, som jeg ikke har været på mange år. Det er som har en hel ny verden åbnet sig; ti kan jeg skrive *et* sådant arbejde udaf dannelsens nu-tids-tanker, så kan jeg skrive ti.

Men du må ikke knurre for pængerne, jeg bruger. Netop fordi jeg har den lykke at have dig, haster jeg ikke med udgivelsen; men kan inrette mig så, som omskrevet, og til størst intægt for mig. Og så skriver jeg uden al slags bekymring, og kan sent i foråret give alt et gennemsyn, efter at det har lagt.

Din inderlig heng.

Bjørnst. Bjørnson.

Roma, via di San Basilio, 75
4 piano, — (14' fbr. 74)

Kære, kære ven!

For otte dager siden blev jeg færdig med afskriften af mit stykke. Jeg måtte tage nogle dager ferie, før jeg med friskt

sind kunde gøre et gænnemsyn. Nu er også dette gjort, og Karoline begynder idag afskriften; hun har før ikke kunnet, da hun er dårlig.

Af samme grun anser jeg det tvilsomt, om hun kan tage den andre for Stjernstrøm (hans adresse: direktør S. Jakobsbergsgatan 18, Stockholm), og du bør derfor for min regning snarest mulig lade tage en afskrift; ti i slutten af Marts rejser Stjernstrøm til udlandet, og forinden må han have stykket forat sætte oversættelsen i værk.

Den mand, som tager afskriften, må være fullstændig taus. Jeg vil under ingen betingelse have kært, at dette stykke er færdigt. Hans afskrift nyttes til trykkeriet og uden mit navn på titelbladet. Titelen bør du i det hele ikke trykke nu; men først senere, når bogen skal ud.

Nu lidt om trykningen. Jeg blir færdig med et nyt ænnu større skuespil om tre måneder, hvis Gud vil det; det er også et borgerligt æmne (en fallit) med større indre dimensioner æn dette. Ovenpå kommer sansynligvis sådanne borgerlige nutidsskuespil slag i slag. *Nu gæller det, en gang for alle at finne den rette bog-form for dem.* De skal trykkes billigt, ikke »prætentivt« som dramer. Delt i to kolonner på siden og med ganske små bogstaver *vil jeg ikke have dem.* Altså en middelvej. Jeg har tænkt mig dem i *et slags tynt salme-bogs-format som det billigste.* Da tog de korte replikker linjen ud, og der ødsledes ikke med papir. Har du ikke på forlag Hammerichs salme-udvalg for skoler? Der er det, jeg mener! Typerne latinske; ortografien min. De, som ærgrer sig over denne ortografi, kan lade være at læse den; de blir år for år færre. Ingen slingringer i valtsen! Når jeg trykkes for bønder, må jeg ænnu føje mig (hvad fortællingerne angår), men ikke under nogen betingelse for andre. Desuden blir disse skuespil ingen egenlig boghandler-affære før engang som samlede.

Altså: formatet må være nyt; »Redaktøren« og »fallitten« kommer ud omtrænt samtidig, og de må ligne hinannen fullkommen i udstyr. Har man ikke papir i dette format, så må du bestille; når du ved, at du får flere bøger efter, så tør du jo gøre det. Jeg sætter meget på, at jeg får dette format for mine borgerlige nutids-skuespil. Det er åbenbart det hensigtsmæssigste for beskedne prosa-skuespil, billige i handelen.

Hvad oplagets størrelse for »redaktørens« vedkommende angår, så vil jeg derom skrive lidt. Hoved-figuren er kært over hele Norge. Forholdet er Norges skam, og opsigten vil blive

frygtelig. Ligger, den dag stykket opføres, ordentlige pakker færdige i hver by, så kan du regne på en mærkelig afsætning på et par dager af disse billige bøger. Men ligger *ikke* pakkerne der at tage til, låner den ene den andres bog; ti nysgærrigheden vil gøre sin ret gældende, om så med magt. Alt dette gælder hverken for Danmarks eller Sveriges vedkommende. Altså: herefter må du inrette dig!

I Danmark tænker jeg, at jeg heller bør vende mig til et second-teater æn til det store, hvor Molbech drager efter sig sine spinkellægge og det hele går gnavent. Se du lidt på stykket og lidt på det bedste af second-teatrene! Finner du, de har skuespillere for det, så betænk dig ikke! Men prisen ikke under 500 Spd. Dog derom intet for øjeblikket. Langt frem, sa' bonden, han så sig bag!

»Fallitten« agter jeg at lade opføre *for* redaktøren; ti i denne er intet polemisk element. Og den vil tiltale alle stænder; ti et stort handels-hus, som gradvis faller i ruiner, vil med hele familie-fortvilelsen og verdens-forholdet være genkænt af alle. Ellers tror jeg nok, at »redaktøren« også i Danmark nu passer frygteligt; ti den gemene politiske ufordragelighed kan intetsteds være større æn der.

Fra Kristofer Janson vil du få bondens få repliker oversatte, tilsendte i bondemål, og *således må de trykkes*. Replikerne er ikke mange.

Min amerikanske rejse har du aldeles misopfattet. *Jeg er inbuddt af Skandinaverne*. Der er ligeså mange Skandinaver (de i landet af udvandrere fødte naturligvis medregnede) som der er invånere i Danmark. Jeg går ikke derover på noget uvist. Jeg vil være garanteret 5000 ren intægt (Spd.) af de opgivne ringe, hvortil jeg inbydes. Kurante sager, min far!

Videre: mit gård-køb! Halvor Schou telegraferede og skrev, at jeg burde købe gård på landet, han vilde garantere og sørge for sagen, så længe jeg vilde ligge ude og være i fred.

Over Christiania går der nu en byggefeber, som er grænseløs! Tænk tomterne bag min ejendom er der buden intil 5, fem, Spd. alen for, og de har ikke solgt; ti de finner det fordelagtigere at bygge! Når du nu ved, at jeg har 25,000 alen til salg, og du fraregner feberen; men husker på, at mine tomter ligger bedre, fordi de ligger ved det åbne torv, nærmere eller frit mod havet og havnen, — og du så kun siger 2 Spd. pr. alen, og ænda ikke regner huset for noget,

så er det dog 50,000 Spd! Jeg solgte ænda meget billigere, om jeg solgte idag. Men jeg tror ikke, at jeg gør det.

Bed nu Greensteen at sætte sig in i K. Knudsens ortografi (se hans bog om mål-strævet)! Jeg bruger *ikke* hans hårde konsonanter, og jeg sætter ikke ful for fuld, men full; ligeså ikke sin for sind; jeg ungår misforståelserne; men ællers holder jeg mig ubetinget til ham. Der er et par ord på inder (fEx. binder), som K. ikke skriver binner. Disse måtte Greensteen få opgivet hos overlærer Knudsen i Kristiania. Skriv af dette for Greensteen!

Din ven
Bjørn.

Schwaz, Tyrol 1874, 16. Juli.

Kære Hegel! Kære, kære vän! Baron Lüttgendorff-Leinburg var her igår og iforgårs. Han bragte mig en dom over mig fra Heinr. Laube (Stadttheatrets direktør), som var så smigrende, at jeg hær ikke tør gæntage den. Om »redaktøren« mente baronen, at den bestæmt, ubetinget, vilde gøre lykke. Han vil have oversat den og fræmsende den innen 14 dager à 3 uger. Om den med det samme skal trykkes eller ej, forstod jeg ikke. Om hærtil skal en forlægger eller ej, glæmte jeg at spørge om. Det kan i hvert fall ingen synnerlig udgift blive, da den kan trykkes for teater-brug, altså slæt på slæt papir. — Baronen havde overtaget at oversætte digte og afhandlinger af Kong Oskar og skulde have 2000 Thaler forskud (æfter 40 thaler arket). Han er en fattig mand med seks børn og han sagde mig, at nætop nu (hans hustru skulde til bad) måtte han have pænger. Kontrakten med boghandleren (om Oskars arbejder) er så inrettet, at fra den stun han hæver de 2000 thaler må han om måneden levere så og så meget; og så sent arbejder han, som naturligt, når man arbejder så gediegent som han (hans mage som oversætter gives ikke! Se Helge af Øehlenschläger!), at han ikke ved siden kan arbejde på noget annet. Altså: skulde han, *før* han gik ivej med Oskars arbejder, tage fat på mine to stykker, måtte han få pængerne for dem nu. Han forlangte 25 thaler arket, deri iberegnet hans skriverier til teatrene o. s. v. — en stærk betaling! Men da sagen drejer sig om at tjene en

12 à 18,000 thaler pr. stykke, som næmlich et større stykke, der gør *nogenlunde* lykke på alle Tysklands teatre, bestandig intager, så kan det være. Jeg kviede mig og bugtede mig; men han *måtte* have en afgørelse straks: ænten han skulde hæve de 2000 thaler for Oskars arbejder og lægge mine tilside, eller tage mine for og da få betalingen for dem straks. Her var kniven på struben, ikke på nogen uhøflig måde, nej, hjærteligt, simpelt, lige til lagde han sin stilling ud. Hustruen var med, desuden en søn på 18 år, som er maler — — —

Hvor jeg ønskede at have havt dig hos mig; jeg sagde det gæntagende til min hustru. Ti både var betalingen stærk og at alt skulde betales som forskud, ænnu stærkere.

Men hær syntes mig ikke at være noget valg. En oversætter som han eksisterer ikke, og hans forbindelser er udbredte. En tre hundre gülden lå her, og dem fik han straks, og ræsten måtte jeg love ham uopholdelig.

Nu har jeg ingen i værden at gå til om dette uden dig! Ti jeg vil ingen annen forklare, hvad det gæller. Du *må* overtage dette; men du *må* også beregne dig renter af det æfter eget forgodtbefinnende. Han skal altså have (vi regnede at bægge stykker tilsammen kom på 18 ark) 450 thaler. Men nu *må* fradrages de 300 gülden, vi alt har givet ham. Og det hele *må* du have på en konto for sig, ikke på vor rejse-konto; ti den vil vi holde et øje med.

Skulde der være noget ivejen, så *må* du for Guds skyll telegrafere, at jeg straks på annen vis kan skaffe pængerne. Ti skal det ænnelig være, så kan jeg jo. Men du *må* gøre det, du, kære vän; der er vist også størst vælsignelse for mig ved dine pænger.

Vi har det godt. Jeg kunde nu sige dig, hvad det næste stykke bliver; men jeg vil ikke! Gid jeg kunde have det fær-dig til oktober!!

Hils!

din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Baron L.-L. medbragte som present til min hustru — ifjor »Helge« i pragtbind, iår Fridtjofs saga med illustrationer i pragt-bind.

Du *må* sende ham (med din håndskrift i): 1) Sigurd Slembe, 2) mine digte, 3) mine samlede fortællinger, 4) De nygifte, 5) Mária Stuart. Men du *må*, min sjæl, ikke glæmme det! Du behøver intet bind at have på.

Kjære Bjørnson.

Efter nogle faa Dages Ophold paa Møen fandt jeg idag ved min Hjemkomst Dit kjære Brev af 16. Juli. Jeg negter ikke, at det overraskede mig at se, at Baron Lüttgendorff-Leinburg har kunnet forlange en saa ublu Betaling for at oversætte Dine nye Dramaer; men er han en saa udmærket Oversætter, som Du mener, og har han stor Indflydelse hos de forskjellige Theaterbestyrelser og vil gjøre denne gjældende ved at indlede de foreløbige Forhandlinger om Stykkernes Antagelse til Opførelse, finder jeg, at de 450 Thaler for begge Stykkerne ere vel anvendte. Men Du bør ikke give ham det Hele forud! Lad ham i det højeste faae Halvdelen, saa $\frac{1}{4}$ Del naar han har leveret Dig 1 Exemplar af sin Oversættelse enten i Afskrift eller trykt, og Resten naar han har gjort de indledende Skridt med de tyske Theatre. Du maa endelig forbeholde Dig at træffe den *endelige* Aftale med disse og Selv hæve Honorarerne. Dette skal Du under ingen Omstændigheder overdrage Baronen, der synes at være i stor Pengeforlegenhed og muligvis kunde ledes i Fristelse.

— Jeg kan jo kun sige Dig min Mening, om Du vil tage Hensyn til mine Raad, maa jeg overlade til Dig; jeg sender derfor herved til Dig de ønskede 450 Thaler og henstiller om Du deraf vil betale Baronen som ovenfor antydnet, saa han altsaa *foreløbig* ikke faaer stort mere end de 300 fl. (Gylden) Du alt har givet ham, hvad dog i alt Fald er det sikkest. Skulde han gjøre sig utilbens, saa har Du da Lobedanz, der ogsaa er en smagfuld Oversætter. Samtlige 5 af Dine Bøger, Du nævner, har jeg sendt Baron L. L. gennem hans Boghandler i München.

I forrige Uge var Henrik Ibsen her en Dag paa Reisen til Norge. Han havde sin Frue og Søn med og lod til at være vel tilfreds. Han bliver hjemme en Maanedes Tid og tager da igjen tilbage til Dresden. Han har intet Nyt for; men har i denne Sommer omarbejdet Fru Inger, som snart kan blive færdigt og som han da vil forsøge at faa opført her paa Theatret.

For en 14 Dage siden sendte jeg »en Fallit« i Afskrift til Direktør Stjernstrøm. Dit Manuskript er nu i Trykkeriet, og om en 3 Uger haaber jeg at kunne have det færdig. Det skal da blive sendt til de samme, som fik »Redaktøren«. Inden

Dit nyeste Skuespil blev givet i Trykkeriet læste jeg det sammen med Jacob. Hvor det er smukt og fint; mange Gange havde vi begge Taarer i Øjnene. Det vil upaatvivleligt blive antaget for vort Nationaltheater og vil sikkert her og overalt skaffe Dig Glæde og Berømmelse.

I den sidste Tid have vi haft meget uroligt Vejr, navnlig stærk Torden og Lynild, som har foranlediget mange Ulykker.

Jacob og lille Julie, som er bleven større siden Du saae hende, have travlt med at samle til Brudeudstyr og, om Gud vil, er det vor Agt at deres Bryllup skal holdes i den første halve Del af Oktober. Du vilde glæde dem og os alle, dersom Du fik Lyst og Leilighed til at skrive en lille Sang i denne Anledning. Vil Du tænke paa det?

I Haab om, at Din elskværdige Frue og alle Børnene leve vel, og med de kjærligste Hilsener for Eder Alle fra Jacob, Julie og mig, er jeg

Din oprigtig hengivne

Fr. Hegel.

Schwaz, Tyrol 9de Septbr. 1874.

Kære papa Hegel!

Først må jeg skænne. At I Københavnerne bruger tre — 3 — siger tre, skriver 3 måneder for at trykke et arbejde på 9 — ni — ark, det må I byde et tålmodigere sind æn mit! Og er det Greensteens skyld, så må han, og det er mit beståmte ord, ikke læse en eneste korrektur for mig mere; ti dette tar på mit humør og forstyrrer mig i mit arbejde. Jeg kan ikke vente på den måde! Lad nu dette være sagt én gang for alle: når jeg sender et arbejde, lad det straks blive sat i gang og med full kraft. Så gammel i håndværket, som jeg er, må jeg få mit ønske opfyldt; der er nok af dem, som kan gå vente-kuren igennem æfter mig. Jeg vil nu have uopholdelig audients og hurtig ekspedition i det sorte kammer.

Så er du så god den siste September, men ikke før, at sende begge mine stykker til det danske teater, sigende, »redaktøren« skal opføres først, »fallitten« siden, intet før den første December, til hvilken tid det først kommer i boghandelen; det ene må ikke opføres uden det andet. Jeg behandles i Tyskland som original forfatter, så må jeg væl

også gøre det i Khavn. Imidlertid er mine fiender der, og for det tilfælde, at de ikke vil, så kænner du betingelserne; jeg har nævnt dem før. Var det ikke hensynet til dig, saa inleverede jeg intet stykke til det kgl. teater i København, og det svider mig i hjertet, mens jeg nu gør det. En person som Molbech er mig modbydelig intil opkastelse, og det hele stell der er byråkratisk parti-vrøvl.

Finner din klogskab, at redaktøren skal inleveres alene,

Parti af Schwaz i Tyrol.

så har du frie hænder; kun inleverer du da ikke »fallitten«, dersom de ikke antager »redaktøren«. Til Kristiania derimod synes mig at begge bør inleveres på en gang, og det således, at de er i Kristiania den siste September og at redaktøren skal spilles først og ikke før den første December. Du lægger til, at forf. ønsker den strengeste diskretion iagttaget med hensyn til stykkernes indhold og æmne, og den samme pålagt skuespillerne, når fordelingen foregår. Om betingelserne m. m. skriver jeg selv. Til Gøteborg sender du »fallitten«, gjerne straks. Om betingelserne skriver jeg selv. Se så! — Jeg regner, at jeg i Khavn., Stockholm, Kristiania tjener respektive 500 spd., altså 1.500 på hvert. Gøteborg har jeg da ikke regnet med, hæller ikke

Bergen (som du jo også kan friste underhandling med; jeg bryr mig ikke om den del!), og om da et af stederne eller ænog to ikke skulde inbringe 500 spd., så bøder vi på det med Gøteborg og Bergen. Jeg tør derfor antage, at vi tjener 3000 spd. på stykkerne i Norden. Så har du bogsalget lagt til, og er det ikke 3000 før, så er det da. Altså mener jeg, du har ikke tabt på mig i dette år. — Nu sidder jeg i et stof, som er det største jeg nogensinne har behandlet, og som optager mig med hud og hår! Det vil drage tiden ud for mig.

Nu rejser vi snart nedover. Vi har købt mange ting her, som er umådelig billige; ellers ikke brugt flere pænger æn sædvanlig. — Med den tyske oversættelse går det skidt.

Den baronen med 7 — syv — ordener, som oversætter, og som tog mig fangen gæennem min dumme medlidenhed, er simpelthen en kæltring. Det gør i sagen ingenting; ti mine literære venner i München besørge sagen, dersom han forsøger kunster

Give nu Gud, at vore bestræbelser lykkedes! Jeg stoler mere på andet stykke æn på første. Intendanten i München bad om at få være den første, som opførte dem. Jeg står meget godt her. Kan bare ét af stykkerne gå på disse tyvetredve større teatre, så er jo intægten overordentlig! Udgifterne er i forhold dertil (sælv om oversætteren har været ublu) bagateller. Men de tyske teatre har den uvane ikke at udbetale honorar oftere æn hvært fjærdingår. Derpå må du være forberedt.

Bryderi og udlæg påfører jeg dig bestandig! Men tænk nu, om det fører til, at jeg blir fri alle forpligtelser, du for mig har pålæst dig, og ænda har, så jeg kan afbetale og bygge, uden at sælge i Kristiania. Da så jeg en tid imøde, hvori jeg turde kalle mig en formuende mand. Og det er min agt ikke at slutte forinnen!

Om jeg kommer til at skrive en brude-sang, ved jeg ikke. Jeg er så tilfangetagen af mit nystof, og der vil ingen bestæmt idé besøge mig. — Men det ved jeg, at et fiorentinsk mosaik-bord til en 100 Spd. vil jeg skikke ham i brude-present, at hans børn engang kan sige, dette sendte bedste-fars mange-årige ven far på hans bryllups-dag! — Om nu du foreløbig kommer til at mærke denne udgiftspost på dit budget, må du ikke knurre, gamlingen!

Lev væl og hils dine unge!

din væn
Bjørnstj. Bjørnson.

Schwaz, Tyrol, 22 sptbr. 1874.

Kæreste væn, jeg må nu sige dig, hvorfor det ikke lykkes med bryllups-sangen. Det dybeste for mig i dette forhold, er din afdøde hustru. Hun er det usynlige bånd mellem dig og sønnen, hun er uvilkårlig også den, som taler gennem både hans og dit forlangende til den lille, som nu træder in i hænnes sted. Denne dannes derved også uvilkårlig for sin gærning af den usynlig tilstedeværende; ti med kærlighedens øje læser den lille hans og dit ønske, — og *dette* er blevet til af det, som I ælskede ved den bortgangne. På samme måde er den bortgangne for eder tilstede ved hver ting, som den intrædende rører ved, hver plads, som nu optages. — Dette har fyldt mig så, at jeg ikke kan skrive om noget andet; men at skrive om *det*, vilde være at kaste en skygge over hele eders bryllupsdags-glæde. Altså kan jeg ikke! Sådan er det, kære væn, og tro nu ikke andet, æn at dette gør mig ondt. — Jeg skriver alene godt, når jeg får støtte mig til det, jeg ved og sælv dybt har følt. *Dette* er det, — og tog jeg noget andet, så blev det ikke godt.

Kæreste væn, tag nu mine og hustrus innerligste lykønskninger! Få har fåt den lykke at opdrage sit barn som du dit. Han har delt din smerte og glæde i en fælles beundring og taknæmmelighed, sålænge hun leved og led iblant eder, og siden i den skønne erindring og dybe lov, som hun blev eder. Og ved at han går in i din forrætning har du fåt lagt din erfaring, din tænkning, din måde at behandle ting og forrætnings-kolleger på, in i hans sind. Han får, hvad andre må erhverve, materielt og åndeligt, og dog således, at han under dine øjne, i hin store fælles-kærlighed har gjort det til sit og daglig prøver at gøre det til sit gennem flid, agtpågivenhed og sanhed. — Og nu knyttes han ænnu stærkere til »den stille fortsættelse« under dine og hine, de usynlige, øjne! — Lær ham nu at være tålmodig med hænne, som ikke straks er og ikke straks *kan* være mor, hvis minne står så stort. Det at være gift er så meget mere æn en ungdom, sælv den bedste, er beredt på. Det er en uendelig psykologisk ud- og in-flytning, en så utrolig uddannelse, at sælv den, som ved det (hvad de fleste dog ikke gør) blir overrasket og står imod. Men vær nu du ved siden, så de finner ud over vanskelighederne — ikke i leg; men i overbærenhed og med tænkning.

Ja, Gud vælsigne pagten i de to og den ny livs-udsigte for dig, du kære! Og Gud vælsigne din årvågne fader-gærning i dem!

Din innerlig hengivne vän
Bjørnst. Bjørnson.

Roma, capo le case 2' apr. 75.

Kæreste vän!

Imorgen rejser vi til Neapel, er der kun nogle dager, tænker jeg, så til Venedig, derfra til Schwaz, Tyrol, så hjem.

Kassereren ved Kr. teater, som glæmte både din og min ordre, vilde betale for »falitten« til min bror. Det var 950 Spd. Ænnu skal jeg have tyvende forestillings brutto-udbytte; men det faller vel ikke i denne sæson.

Af Stjernstrøm vil jeg naturligvis have mere. Men en øjen-sygdom har til nu hindret mig i at skrive.

Denne vinter har i højeste grad været ufrugtbar, og mit mod meget prøvet. Nu slog det tilsist ud som legemlig sygdom, hvorunder jeg har været stanset i to måneder; og så er jo alt forklaret. Men så skal det også tages igæn, når jeg står i mit hjem, hvorpå nu bygges løs! Jeg skal løbe i det som en springsk hest!

Atter forelæsnings-tilbud fra de Norske i Amerika, som jeg dog afslog. Men i mængdevis andre tilbud. Jeg har også nu så meget at skrive. Vær sikker på, at hæller ikke dette år skal gå, uden at jeg har tjent 4000 Spd. Og med Herrens gode hjælp skal jeg tjene dette i nogle år nu. Ak, en slig rejse er dog en vælsignelse, fordi den forsyner med nyt stof og nyt mod. —

Jeg talte med den tyske minister Keudell, han ser det tysk-danske spørgsmål ganske som jeg. Han har lagt råd op med mig om, hvem jeg i Tyskland skal vende mig til for at påvirke den tyske mening i nordisk retning, hvilke blade jeg skulde søge til o. s. v. Jeg skulde også tale med legationsråd Bucher. *Dette mellem os.* Jeg vil da i Guds navn forsøge forat lægge min lille hjælp til. Du skal huske at bede Gud om, at jeg må vinde nogle inflydelsesrige personers kærlighed og tillid. Jeg burde vel have haft nogle pænger til at give små middager for; ti ved slige tales bedre, og det er tysk sæd.

Men jeg anser mig ikke istan til det og får derfor lade det gå på mit gode navn og mine mange bekendtskaber.

Breve til mig: Schwaz, Tyrol; nogle dager før de andre rejser jeg altså opover til Berlin. Vi rejser sammen til Stralsund og Malmø. Derfra videre til Gøteborg og landvejen hjem.

Nu er mine norske pænger ansatte i gård og hus og livsunderhold og kommer ikke udenfor dette; mine danske pænger (og gæennem disse de tyske, franske o. s. v.) skal til ekstra-hjælp for familien på rejse og sligt; i det hele når der er nød på færde.

Jeg har købt lidt kunstsager, men naturligvis sparsomt; det væsentligste er et marmor-hoved æfter »Vaticanets genius«, som Hasselriis, eders højt begavede billedhugger modelerede og halvvejs forærede mig; ti jeg skulde have det for 400 francs (fire hundrede francs); det kan ikke sælges under 1000 francs. Jeg bad ham lade faderen henvende sig til dig om beløbet.

Foruden dette har jeg kun købt nogle fotografier. — I slutten af maj er vi hjemme. Du må give os pænger helt hjem; ti de pænger, jeg selv har, er der nu brug for i bygningen!

Ja, Gud være evig lovet, at jeg dog nu har mine sager så stillede, at vi ingen penge-sorger har. Lidt rummeligere har vi levet dette år æn før; men bestandig sparsomt. Når det måske ikke synes *dig* så, du gamle, så husk, *her er dyrt!*

Ja, tak for din godhed under denne rejse; Gud gengælde dig den; ti jeg og mine kan det ikke!

Din Bjørn.

Sorrento, villa Tricase 1875, 12' apr.

Kæreste væn,

jeg bruger dig idag mest som konvolut om et brev til Holm-Hansen, hvis bog jeg har læst. Du kan læse brevet. Det havde været bra, om det var fallet dig eller ham eller Richardt in at sende *mig* manuskriptet; der havde været adskilligt vundet ved det. Men *du* vidste måske ikke engang, at jeg kænte ham og holdt af ham.

Her ligger vi nu og venter på at kunne sætte nordover og til Tyrol for videre der at afvænte den belejlige tid til farten længer nord på. Vi må være forsigtige; klimat-overgangen er farlig.

I ensomheden her (og på et sted, som fra det hus, vi har lejet, byder stedets beste udsigt) går jeg, seende på Europas skønneste punkt — i idel nye stof, kælede og legende de gamle. Jeg takker, fordi jeg fik disse 14 dages dybe, skønne fred! Der skal gro adskilligt af dem!

Ja, atter og atter og atter: tak! *Du* gav det rætte skub til rejsen og vingerne gav du med. Først en tre år æfter denne dag kan alt det være færdigt, som her er tænkt, og hele min form og måde er jo i meget ændret under dette rejse-liv. Først om tre år vil jeg stå for mit folk som jeg nu står for mig selv. Og til den tid må man vente med dommen over mig. Ikke at jeg tror, man gør det; men sådan taler min bevidsthed.

For det, jeg arbejder på, trænger jeg en engelsk oversætter, som er poetisk og duelig. Spørg Brandes, om han kender nogen.

Skriver du mig til, mens jeg er på farten, så til Schwaz, Tyrol. Vi er der innen otte dager.

Ja, Herren signe dit mod, som turde tro på mig, og dit øje, som kunde se, du tro gamle! Og han føje din kærligheds-trang, så du altid får mere at glæde dig ved i din hjærtering!

din innerlige væn

Bjørnst. Bjørnson.

Hvor jeg finder det bra, at jeg nu rejser hjem til *landets* ro og ikke til byens støj!

Telegram fra Hegel.

16/4 75

Bjørnson,
Schwaz, Tyrol.

Iaftes gik Fallitten første Gang her og tog Publikum med Storm. Saavel under Spillet som efter hver Akt var Bifaldet overordentligt. Udførelsen var i det Hele taget fortrinlig. W. Wiehe som Tjælde og Frøken Schnell (Signe) henrivende. — Decorationerne nye og af overordentlig Virkning. Lad mig vide hvor Du er, saa skal jeg sende Dig Pressens Udtalelser, der nødvendigtvis maa blive gode. — Men kom her-til med Din kjære Hustru og see Selv. Ja gjør det!

Berlin den 4. juni 1875.

Kæreste væn,

æfter al den sygdom og modgang vi havde i Rom tænkte vi at rekreere os i Neapel. Men atter sygdom! Så kom vi til Venedig, og der fik Erling mæslingerne. Så kom vi til Schwaz, og der fik Lina skarlagensfeber. Så kom vi til München, og der fik Bjørn halse-betændelse, og da de nu ænnelig er komne hid, så står sygdommen op igæn, og vi må vente her. Nu kommer vi til Malmø på Mandag med dampskibet fra Stralsund, vi kan og tør ikke før tage afsted.

Ja, dette er blevet en kostbar rejse! Jeg begynder et nyt afsnit af mit liv, når jeg nu kommer hjem, begynder det med at være gledet en 4000 Spd. tilbage!

Hvor her må arbejdes! Men, så sandt Gud giver helsen, jeg skal også arbejde! Min eneste trøst, og det, som giver kraft, er, at jeg ved, jeg vil have dig i baghånd. Ellers er jeg nu meget nedslagen. Det er jo i meget gåt annerledes æn jeg har tænkt.

Direktøren for dramatische genossenschaft sagde mig, at jeg ikke skulde være utålmodig i Tyskland; det kom altsammen. Mine stykker havde en bestæmt overlegenhed over det, som alminnelig bydes. Han arbejdede med sikert håb om at slå igænnem og han viste mig de mest smigrende skrivelser. Her i Berlin har jeg et navn, som jeg ikke drømte om. Hils og tak Lobedanz, han har gjort mere for mig, æn jeg har havt anelse om. Jeg er jo kært i Berlin omtrænt som i Norden! —

Så har jeg da nu i otte dager her talt om den slesvigske sag. Jeg har været hos dem, som står Bismarck nærmest, allernærmest, (fEx. Lothar Bucher; men jeg ønsker ikke, at her skal nævnes navne), og jeg har fåt det bestæmte intryk, at Nord-Slesvigs tilbagegivelse og udsoning med Norden er en ønsket og under visse omstændigheder en besluttet sag. Jeg tror, at dette intryk er usvigeligt. Nærmere derom, når vi tales ved. Da jeg oplyste om, at jeg havde breve og adresser fra danske bønder fra så godt som alle danske provinser, hvori man udtrykker sin enighed med det af mig opstillede program 1) Nord-Slesvigs tilbagegivelse, 2) Fri Skole, fri kirke og valgfrit sprog for rættten hele Nord-Slesvig over, 3) Fred og fremtid med Tyskland for alle Nordens folk, — så sagde hvær eneste en af disse høje herrer, at dette var

lige så uvæntede som kærkomne tidender, og at her lod nu noget sig gøre. — Hvad Als angår, ytrede jeg, at inden dens tilbagegivelse var der intet spørgsmål om overenskomst, — og dertil svarede, at de militære vanskeligheder ved denne sag var ikke så store som først tænkt. Det vigtigste var garanti-spørgsmålet, og *det var ved mit forslag, forsåvidt det blev det danske folks, utvivlsomt tilfredsstillende løst.* Jeg har talt med parlamentets måske mest agtede mand, en af præsidenterne, og ord til andet brugte han samme udtryk. *Frygten for Rusland er her overmåde stor.* — Jeg skal idag igæn have et vigtigt møde. Læs dette for Høgsbro. Men vær ellers varsom med det. Din ven

Bjørnson.

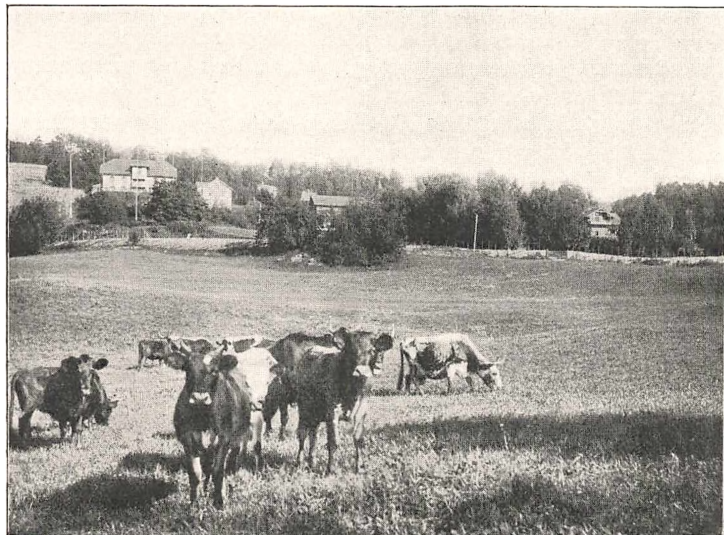
Bucher sagde mig, at sagen blev forhandlet nu, mens den »svænske« konger var her.

Aulestad, Gudbrandsdalen, 25de juni 1875.

Du kære, du innerlig kære ven!

Så har jeg da ro i mit sind, svarende til den vælsignede ro omkring mig, som ænnelig har vunnet! Opskakningen fra rejsen, fulgt af den at møde vennerne alle, nyhederne alle, modtage gården, overskue den, få detaljerne, den ene efter den andre, veje planerne, bestemme mig for de uundgåelige og de snarest frugtgivende, — alt er nu gledet in i fred og klarhed, så åker-rikkernes skarpe melodier uden melodi er blevet frugtbarhedens, vækstens arbejds-sang, der ener sig med gøkens ku-ku, kirkeklokkernes kalden, salmerne i huset, børnenes leg, hæsternes knæggen og køernes rauten til en idyl i mit sind, som vokser med hver dag! *Her* er min fremtid; jeg er glad som da jeg var gut, jeg har atter et håb som da! Min mor kom idag, jubler som jeg ved stedets skønhed, gårdens bugnende fylde i sommer-skrudet, mit valg har været vælsignet, og den forholdsvis mindre omkostning, som skal til for at få denne gård til en af landets behageligste, årvisseste, rigeste, gør mig så tryk og så taknæmmelig. Det til min ny bygning inkøbte materiale lægger jeg hen, og jeg tager fat på gården, til jeg har samlet andre kapitaler. »Fallitten« har i München

gjort en overordentlig lykke! Er det ikke dejligt! Dette spår om, at den må komme til at gå hele Tyskland over. Og da har den ævne til at betale alt, hvad jeg skylder dig, alt! Herom håber jeg, at det ikke mere kan være tvil. Et stykke, som første gang på et tysk hoved-teater har gjort *sådan* lykke, må være sikret en tysk fremtid. Spørgsmålet var jo, om det *passede* i Tyskland, ikke om det var godt; og det har

Fra Aulestad.

Senere Billede.

vist sig at *passé*. Ja, dette har løst en sten fra mit hjerte! Dette har sikret også andre stykker en fremtid.

Og nu må jeg styrte mig en svømmetur ud i forretningernes hav med dig! Jeg skal senere sætte mig hos dig og snakke videre.

Altså: Motzfeldt melder mig, at han lægger sig på en sæter, så du må være forberedt på, at din anvisning for vognen, som du er så snil at købe mig, ikke honoreres; derfor vedlægger jeg en anden, som du i så fald udfylder, og pængerne sendes dig. Jeg håber med fuld sikkerhed, at jeg engang får den ære og glæde at hænte dig til mig i denne vogn.

Jeg har en uhyre obligation liggende, som jeg ikke kan røre. Trælastudskibningen har slået fejl, med den fragt-farten, og her er en pænge-nød, som næppe erindret . . . Jeg vilde så gerne helt løse min gård ud; men jeg kan som sagt ikke røre mig. Selv det, jeg bruger til reparation af udhusbygningerne og det hoved-hus, som jeg har bestæmt mig for at bo i istedetfor at bygge, må jeg, når mine kontanter slipper op, gerne betale så dyrt som 7 $\frac{0}{10}$, medens obligationerne kun indbringer mig 5 $\frac{0}{10}$. Er det bedre hos jer? — — — — Dersom man skulde presentere en sådan 5 $\frac{0}{10}$ obligation på et fremmed sted, måtte den dér være kautioneret af en der bosiddende mand. Gården (pantet) er ellers i en solid ejers hånd, papiret derfor sikert; men ligefuldt måtte obligationen være kautioneret, det skønner jeg. Den, som vil gøre det for mig, byder jeg *denne* min gård her som pant; ti med pængerne i hånd, udbetaler jeg den da uopholdelig til siste skilling, d. v. s. jeg gør den aldeles fri. Jeg gav 16,000 for den med besætning; der er alt lagt tusener i den, og alt dette, besætningen med, — alt som kaution til den, som vil godkænne min gode obligation!

Hvis denne obligation sælges i Danmark, betaler jeg med pængerne ud min gård her, og byder denne som pant for den mand, som ved at kautionere obligationen, har gjort den salgbar i Danmark.

Æn hvis du kunde gøre noget ved denne affære?! Og jeg derved spares for den sejgpinende proces med afdrag på afdrag og rænter på rænter!

Her er det mest strålende vejr; alt gror i sjælden frodighed; snart drager vi på sæteren, flere tusen fod over havet. Her bor jeg allerede henved 1000 fod over havet; men man kommer hid uden at mærke det. Ja, jeg gæntager det, at slig lykke har jeg ikke følt, siden jeg var en ung gut.

Har du husket at hilse fru Hejberg? Har det ikke stået i danske blade, så underret hende om, at «en fallit» har fået en vidunderlig udførelse i München og har gjort overordentlig lykke, hvormed jeg ser dens skæbne i Tyskland sikret. — Gør det! — Herregud, hvor godt det gør at have mor her, som er slig landmandinde, og er så glad med mig. Og alle folk her er så snille mod os.

Din innerlig hengivne, sønligt hengivne

B. B.

Aulestad 4' nov. 75.

Allerkæreste gamle!

Bibelen siger: de sagtmodige skal eje jorden; men mennesket siger: det går ud over de fromme!

Altså: jeg er så plaget af breve, at det må gå ud over slige gode sjæle som din, når jeg sjelden og kort skriver.

Denne gang dette: jeg går ikke op i land-væsen; men vistnok sørger jeg for, at alt er i orden, og at gården skal blive god.

Jeg skriver på en roman og på et skuespil.

Inlagte viser dig, at du uopholdelig må give Lobedanz min fortælling, og at den senest i januar må stå i Rundschau. Samtidig må du sende den til din Englænder, at den uopholdelig kan komme et ængelsk eller amerikansk (hælst atlantic monthly) tilgode. Senere følger romanen.

Her er alt væl; kun begynder jeg at længes æfter større omgang. Ja, længes såre meget.

Det støder mig, at Nordahl Rolfsen har sat mig blant de bidragydende blant alle de gildinger, som skal udgive det farveløse tids-skrift; mit brev til ham kunde ingenlunde rætfærdiggøre sådant. Med lige stor ræt kunde Brandes have gjort det.

Du må sende mig et og annet af dit forlag. Du må huske på den nød, jeg sidder i, og at alt, som skal læses, her faller dyrt! — Dette er rent ud tiggeri, skønnes det; men jeg kan ikke hjælpe for det. Jeg tigger bøger — men ikke ordener! — Nu får du væl snart en del pænger fra Riotte i Leipzig; hvært kvartal gør teatrene op. Stort blir det væl ikke ænnu.

Send Greensteen den hilsen, at jeg af hele min sjæl hader den gamle rætskrivning, og at *den*, just *den* forekommer mig »vanvittig«.

Du skal hilse Brandes med tak for hans tids-skrift, som jeg altid lærer af. Men bed ham i stilhed at tage vare på Drachmann, som jo ingen digter er; men en poetisk handlingsnatur. Har I ikke et eller annet foretagende at sætte ham i spidsen for, et ny-brud, et vågeligt? Æller en afsides ægn ved havet, med et forlagt slot på, hvortil der knytter sig jagtrættighed — og så skænke ham det? Så får vi engang imellem et godt digt, og ingen literat-tilværelse.

Hilsen fra din innerlig hengivne

B.

28 November 1875

Kjære Ven!

Efter Dit Ønske har jeg sendt Lobedanz Din sidste Fortælling i »Fra Fjæld og Dal« til Oversættelse for Deutsche Rundschau, og jeg skal forsøge at faae den optaget i Atlantic monthly magazine, saaledes at Du bliver honoreret for den. — Tak fra Dr. Brandes for den Hilsen, Du sendte mig til ham og som glædede ham. Hvis hans Tidsskrift tiltaler Dig, kunde Du da ikke ved Lejlighed give ham et lille Bidrag, et Digt eller hvad Du har som kunde passe for Stedet. Du ser, at han efterhaanden faaer flere ansete Forfattere.

Er det ikke for stræng en Dom Du udtaler over Drachmann; her anses han for en meget begavet Mand; men han har endnu en Del at lære af Livet. Han har i disse Dage udgivet en Samling Digte: »Dæmpede Melodier«, som jeg skal sende Dig, og som jeg haaber vil give Dig et andet Syn paa ham; det skulde glæde mig, om Du ved Leilighed vilde sige mig Din Mening om den. Og naar jeg sender Dig den, skal Du tillige faae en Del andre Bøger for Dig og Din kjære Hustru til Julen. Fortæl mig ved Leilighed lidt om Dine Børn; hvad tager Din ældste Søn sig for? Han var bleven saa voxen, da jeg saae ham i Malmøe.

Først igaar modtog jeg Dit venlige Brev af 18. ds., hvori Du skriver om Dine Pengeaffairer. Desværre er jeg ikke istand til at give Dig Raad i denne Sag, og heller ikke tilbyde Dig Hjælp, da jeg selv mod høje Renter har maattet optage Laan til Udredelse af de paaløbende Udgifter, dels ved den nye Bygning, jeg er ifærd med at opføre til Forretnings-Lokale og Lager og dels ved min Handel; jeg har i dette Efteraar udgivet mange Bøger, og der skal en stor Kapital til, for at holde alt dette gaaende! — Jeg kjender jo ikke de Vilkaar, hvorunder Du har modtaget Gaarden, men formoder, at det er de sædvanlige, og haaber, at det er mod læmpelige Afdrag og rimelige Renter. — Hvorfor vil Du da ikke holde Dig hertil? Hvorfor vil Du nu betale det Hele ud paa engang? Dette er der jo ingen fornuftig Mening i, naar Du ikke har Pengene liggende. Lad Sagen gaae sin naturlige Gang; thi at realisere en Prioritets-Obligation lader sig ikke gjøre i Norge; langt mindre hernede, hvor Pungenøden er større og hvor man nu, selv mod god Sikkerhed, kun kan faae Laan mod 6 % Rente og ½ % Disconto, der jo er det samme som

8 %. — Mod den Sikkerhed, en Panteobligation i en Ejendom i et fremmed Land hyder, vil jeg ikke kunne skaffe Dig noget tillaans her i vore Banker, selv mod denne høje Rente. — Du veed, hvor gjerne jeg vil tjene Dig naar jeg kan; her kan jeg ikke. Men jeg haaber, at Du uden stor Vanskelighed kommer ud over disse Fortrædeligheder, da Du vel i Christiania har gode og kloge Venner blandt Jurister eller Penge-mænd.

Modtag de kjærligste Hilsener for Eder Alle fra mine Børn
og
Din inderligt hengivne
Fr. Hegel.

Aulestad i Gausdal 1875. 9. dec.

Ja, du kæreste ven,

du er lige så dum som min bror og andre slige såkalte kloge forrætningsfolk, du råder og råder til at beholde obligationerne og gøre afbetalingerne årlig på de gode betingelser, som jeg har. Det kommer af, at der er ikke poesi i jer. I skønner ikke, at mig er det ingen ting at tabe 1000 spd. mod den følelse: at stampe på min egen grun og sige mig selv: »dette er mit! Ingen fræmmed ejer en skilling i det!«

Den tiende januar 1876.

Altså en måned lå dette! — Idag driver mig den efterrætning, at du ikke, som jeg dog så instændig bad dig, efter hvært jeg sendte korrektur-arkene lod Lobedanz få dem; men væntede dermed til lige in i december! Dette er historien om igæn fra »brudeslåten«, hvor du glæmte den aftale, jeg traf mundtlig med dig efter Grundtvigs begravelse. Dette har været tab for mig i en overmåde svær penge-tid, idet det fræmdeles står på, at hverken kan jeg få mine obligationer (som er godt endosserede!!) solgte eller for tiden et lån på dem, som jeg gider tage.

Den 15de jan. 76.

Jeg har nu fåt (igår først!) din bogpakke, hvorfor du i vænlighed takkes og i overgivenhed omfavnes! Her er hælgedags-kost for lang tid. Kvinnerne jubled. To bøger havde jeg ønsket med: Det gyldne skind og Knud Gyllenstjerne.

Men jeg skal skaffe mig dem. — »Fra Fjæld og Dal« fant jeg forbandet tynd Men mine beklagelser skal du ællers ikke tage dig nær af; de er som stormen over huset, borte med det samme. I det hele har jeg så godt humør; en liden melankolsk stæmning forsøder kun den hjemvædende glade time.

For det gamle år være du takket fra familie og mig, som ingen annen, ja, som ingen annen! Gud lønne dig din troskab, din grejhed, din sjæls-sødme.

I land-livet er jeg lige forælsket. Jeg bytter det aldrig mere in for byen. Vil Gud, at jeg skal få beholde og udvikle denne gård, så vil jeg arbejde og dø her og gøre det til min families samlings-sted, fader-bord og hoved-glæde. Dens hjælpe-kilder, når de udvikles, er overordentlige. Skog, jagt, fiskeri, vand til at drive med, og en frugtbarhed, som er overordentlig.

Jeg skriver vækselvis på et drama og en fortælling. Det er to »fine« ting. Gud give mig lykke med dem! De er to våge-stykker.

Din forrætning udvider sig evigt, som jeg ser. Kristofer Janson burde du se til at få tag i. Han er nu en ganske annen karl æn han var. Han har gjort lykke med sin Dansketid, megen lykke blant folket. Der er intet *had* til Danmark i den, som Eders dumme Dagblad har sagt. Han har en fortælling færdig »Den Bergtekne«, som ikke alene er det bedste, han har skrevet; men vil blive en stærkt læst bog. Den er meget mærkelig; — stærk, rørende.

Hvordan går det dine hus-vænder? Hvorledes bor I nu? Hvor de unge, hvor du? Hvormange folk har du forræsten? Sæt mig lidt in i det, så jeg kan leve lidt af dit liv med. — Gud være nu med i Nordens sag! Den slesvigske optager mig fræmdeles så stærkt, ligesom den folkelige kamp. Men jeg tror, at jeg i bægge er i samfun med fræmtiden, så jeg tør se ud over alle unødige bekymringer, i hvorvel Slesvigernes nød skærer mig i hjærtet med kniver, ræt som det er, så det koster at trøste sig med: hvad den ene slægt græder i troskab, skal den næste høste i fryd.

Du er naturligvis lige stok-konservativ som altid. Du vænter meget af Københavns befæstning mod Tyskerne, men intet af en annen politik mod Tyskerne; du mener Berg og vænner er kæltringer, og at dette fører Fanden i vold o. s. v. o. s. v. Ja, ja! Men du lever længe nok til at angre og for-

bedre dig, vil jeg håbe! Og jeg skal da give dig absolution med værdighed.

Lev væl! Hils den kære Greensteen og din søde familie! God lykke ud af din harmoniske ævne til at dømme og bedømme! Gud signe din Kærlighed, så den ikke tager stød af for store skuffelser. Gud give dig også lidt glæde i det kommende år af den uroligste, utålmodigste, uberegneligste af alle dine venner, din innerlig hengivne

Bjørnstj. Bj.

Aulestad, Gausdal 1876, 4de fbr.

Kæreste væn,

jeg er bare glad over, at min gæld til dig ikke er større; ti dette er betalt med, hvad jeg har på hånden, — og mer æn det.

Jeg takker for, at du ikke tager rænter af det, du lånte mig på rejsen. Det viser din evig ny vænlighed; men, Pokker skal ta' hr. Lind, om jeg takker ham for 65 Spd. for en skitse fra Italien. Under 50, fæmti — Spd. arket får intet menneske en fortælling af mig mere, hverken du eller nogensomhelst forlægger.

Dette er jeg budt, og derved blir det.

Er sagen i nærværende tilfælde derimod den: at skåne dig for en ubehagelighed, væl, så kan den stå som den står; men da skal du også fortælle hr. Lind, at først kunde jeg af andre få 50 — fæmti — Spd. arket, dernæst honorar på svensk, på tysk, på ængelsk, som jeg altsammen er gåt glip af dermed, at jeg ikke kunde få udgive den, når jeg selv lystede; men når I lystede.

På sådanne vilkår har jeg allerminst *nu* råd til at arbejde. Jeg sidder, på grun af pænge-knapheden, i svære forhold. Min private mening om Linds honorar er, at det er *lumpent*.

5te fbr.

Kæreste væn, jeg kom iforgårs tilbage fra en rejse til Sagatun ved Hamar og var dygtig udaset. Når jeg ser på, hvad jeg har skrevet på første side, kan jeg tænke mig den tid, da safterne er tørrede ud og nærverne trætte, hvor ælskværdig jeg må blive, — omtrænt som en gammel bidsk han-kat.

Fra Tyskland strømmer in med breve om autografier etc. Jeg må der være kommen i vinden. Vedlagte tilbud må du

se på og besvare, så er du snil. Jeg ved ikke, hvad jeg skal foretage med det. Fra Wiener Abendpost har jeg tilbud om mod et uhørt honorar at skrive fra min rejse etc. Wiener Abendpost er tillæg til Wiener Zeitung. Det må være et stærkt kejserligt blad, siden tilbudet er kommet gennem det østerrikske Konsulat.

Men her er noget andet, som er mig vigtigere, og nu fremstiller jeg dig noget, som må foreløbig blive en hæmmelighed mellem os og en til. Drama't, jeg skriver, heder »kongen«. Det fremstiller en bryst-syg ætling af en udlevet konge-æt, en poetisk driv-hus-natur, som i sin ungdom har gjort en flerårig sjø-rejse for sin hælbredds skyld og på denne fåt tanker og kammerater, som gør ham livs-led, når han kommer på sine fædres trone.

Så kaster han sig i udsvævelser og lar Fanden sørge for regæringen. På sine vilde, poetiske tog stanser han foran en underskøn pige, som lønner hans tilbud med overdådig foragt. Dette vækker ham. Hun er en republikaners eneste barn; hændes far er landsforvist og værk-bruden, — kongens love og regæring har været hans bane. Men den unge konge vækkes og drages, og i kærligheden til hænne opdager han al løgn, han står i, og sætter sit liv på at vinne hænne og leve sant. Men kongedømmets blodskyld er over ham, kommer også over hænne, som vunnen af hans vidundergørende kærlighed vil dele hans liv og forsonings-gærning. Det ænder tragisk og spottende.

Hvis dette kommer først ud på norsk-dansk, kvæler de det for mig. Det må komme først ud på engelsk og tysk. Jeg har i første land et kært navn, men ingen forbindelser. I dette tilfælde trænger jeg til èn, lord *Charles Dilke*. Han må, naturligvis alene under forudsætning af, at stykket behager ham og *er sand, ægte poesi*, skaffe mig god forlægger og godt honorar. Kan Brandes her hjælpe os? Kænder han lorden eller dem, der kan introducere til ham? Ikke for min, men sagens skyld tænkte jeg ham tilbøjelig til at sikre bogen hin engelske anker-grun, før de nordiske storme begynte. Men èt må jeg fræmhæve: for intet nordisk menneske ønsker jeg sagen omtalt, og til de engelske do. behandlet med samme påbud om hæmmeligholdelse. Jeg skriver con amore og langsomt; derfor ved jeg ikke bestæmt, når jeg blir færdig, så meget mere som jeg samtidig skriver på en fortælling. Men allerede nu må hin del af den forberedes, hvis jeg skal få fuld frihed,

når bogen er færdig; ti da kommer adskillige andre forhold til, som det nu er for tidlig at berøre.

Du må være så artig intil videre at lade de tyske pænger gå din (forøvrigt meget smukt formede) næse forbi. Her er krise, og pænge-tilstanden aldeles ikke til at knibse med.

Her er alt bra, med lidt forkølelse nu og da. Vi har ypperligt føre, ypperlige små lag og megen åndelighed i vort samfun.

Men der er ting, som sansynligt ret snart kaller mig til Berlin.

Min vän, det glædede mig at se in i dit hus. Din kærlighed er i det, kan jeg skønne, siden du sælv erklærer dig så tilfreds der; ti den, der giver, han får, du står i dit eget hjertespejl, når du står i din familie, det er jeg da sikker på.

Jeg ønskede, du tog Jansons næste fortælling *på målet*; du vil have glæde af det forlag, det kan jeg forsikre dig, og du ved, jeg træffer rigtig, når jeg fører en bog hen til dig. Men dette er kanske en vanskelig sag, just fordi det gæller målet.

Lev væl! Hils dine! Hils Greensteen! Gode nye års-barn af alle dine malke-køer over de to lande!

din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 1876, 14' marts.

Dyrehare vän, brev på brev fra dig, alle lige stø, ælskelige, varme, ænten du mælder skuffelser æller gode tidender. Du er noget af ballancen i mit liv.

Gården, jeg her har købt, er for stor for min ævne; men på den annen side er det jo sant, at ene på en stor gård lønner arbejdet sig; og her arbejdes. Men det er et slug, jeg sidder i, som ofte volder mig bekymring.

Jeg vilde nu have været udenfor bekymringerne og er først for alvor kommet i dem. Det er disse par første år det gæller. Jeg er ingen upraktisk natur; det siger også nu mine naboer; jeg beviste det også som teaterdirektør og ællers i mit private stæll. Men den hårdeste prøvelse har jeg fåt nu tilsist; ti jeg føler det som hårdt at sidde her i bekymring langt fra venner og adspredelse. Det religiøse pineri med hård forkynnelse og asketisk liv trykker også på. Og desuagtet: jeg har aldrig levet lykkeligere! Den ro og helhed over mit sind (når be-

kymringerne ikke hjæmsøger det) har jeg aldrig før smagt. Den samletthed til arbejde aldrig.

Jeg må kunne gøre noget her. Men først, når jeg er færdig med de æmner, jeg kom hid med, og har tag i dem, jeg her får stof til.

Fortællingen ligger nu hæn; nu er det »kongen«. — En liden yndig fortælling har ællers hjæmsøgt mig. En større mørk ligeså. — Hvad blir det til med skitsen fra Italien på engelsk? Til røg?

Tak for inbydelsen, om jeg går til Berlin. Jeg modtager den; men farten selv opsat til æfteråret. — Ja, Vorherre hjælpe mig lidt op af alle disse forlegenheder, så jeg kan tage det med den ro, mit sind så innerlig begærer! Så innerlig, innerlig!

Forelæsningerne må nok delvis tages til. De er mig modbydelige, men en læt vej til pænger. — Nu ja! De dage, poesien er over mig, lader jeg violen sørge, og de er ikke så få ænda. »Maria Stuart« spørger i hovedet på mig; jeg må ændre et og annet. — Bjørn skal nu ud i verden. Tænk, jeg har den glæde, at han har utvilsom begavelse for musik, jeg lægger hele hans fræmtid på den. Han er en kraftig, klar gut, opvakt, varm. Måtte han nu vågte sin rigdom!

Hils dine barn fra Deres og Din væn

Bjørnst. Bjørnson.

Lobedanz er svaret. Han blir en kostbar oversætter! Men — han er væl nærmest noget barnagtig.

Aulestad i Gausdal 1876, 10 apr.

Hjæmkommen fra en rejse finner jeg et brev fra dig, du kæreste ven; med iver åbner jeg og modtager et tilbud fra det danske national-teater om en opførelse af »Mellem slagene«, som jeg synes bør afslåes.

Af alle teatre, hvor jeg har modtaget betaling, har det danske national-teater behandlet mig simplest, den attest skal det have af mig.

To hundre Spd. æfter 50 ganges opførelse af »de nygifte«, er en virkelig skam; 500 Spd. for »Falliten« æfter de pænger, den har taget in, er en ikke mindre.

100 Spd. for »Mellem slagene« kan være passende, hvis stykket ingen lykke gør; ja, i så fall en ænnu mindre sum. Nu synes jeg imidlertid, at jeg ikke blir hværken rigere eller fattigere, ænten jeg får disse håndpænger eller ej; så du bør afslå tilbudet under den form, det nu har.

Vil du vise hr. gehejmeråd Linde dette brev, så gærne det; — ligesom hr. justitsråd Berner bør du i hvert fall sende ham en hilsen fra mig.

Jeg er din innerlig hengivne vän
Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad ^{26/4} 1876.

(Angående »Mellem Slagene«). Å, så gør, hvad pokker du vil! Du er så kedsommelig, der gives hværken stømninger eller hvirvelvinde i dig, — og denne Linde er du åbenbart forælsket i.

Sig ham så mange pæne ord, du lyster og tag stykket på de vilkår, du sælv morer dig ved at give.

Din vän
Bjørnson.

Aulestad 1876, 10 oktober.

Du kære, kære vän,

den mig sendte bog fra en Vendelbo har bragt mig hjærtelig til at ærgre mig og derpå til at le, så jeg ved ikke, om jeg skal sende dig tak for den eller ej. Den er kedelig og dum; men dens bornerthed er jo morsom! Ingen unavngiven man burde skylde et partis førere for forbryderiske hængsigter, fædrelandsfordærvelige planer til egen fordel, og sådant burde du, rent ud sagt, hæller ikke have trykket, kære vän. I Danske tager skade på eders sjæl i denne kamp. Men det må jeg sige, at en samtale med danske bønder (og her kommer mange!) er en fryd mod samtale med en af eder; ti de er mådeholdne og ædruelige i sine udtryk om eder; men I er som djævle, når I taler eller skriver om dem. Nu ja, lad dette ligge, til vi engang atter tales ved.

Danske bønder fra de forskælligste ægne har bedt mig komme til sig forat holde foredrag, og jeg har et par småting

til dette brug foruden mit gamle slag-repertoire. Men Karoline skal først i December have sig en liden, og så længe må jeg være hjemme.

Som jeg før har sagt dig, arbejder jeg vekselvis på tre ting. Jeg har havt en tung vinter, så det har gåt langsomt. Nu går det godt. Bare to arbejder er til udgivelse, det tredje er for scenen, helt og holdent. Fortællingen, som jeg væl først får færdig, og hvoraf den halve del ligger færdig til oversættelse, renskrevet af Karoline, burde du skaffe mig et godt marked for. Nu går skitsen fra Italien værden runt, og jeg får ikke en skilling for den. Hvorfor kan jeg ikke få en god engelsk oversætter, så har jeg jo afsætning for mine fortællinger i det minste i »Atlantic«. Dennygang vil jeg også inrætte mig slig, at min fortælling gir mig fult honorar på tysk. På denne måde skal den dog i alle fall inbringe mig 2000 Specier, antagelig mere. »Kongen« mener jeg ikke at lade oversætte. Den er ikke spillelig, fordi man *tør* ikke spille den, og Tyskerne er for royalistiske til at gide læse den, sælv om den er meget poetisk, hvad den virkelig er. Den er næmlich højt lagt over småligheden, skønt den behandler den med smil nu og da. Men jeg vænter ikke mange skillinger for den. Derimod skulde jo mit scenestykke inbringe mig nogle tusen; nu får vi se. Jeg lar det først gå i Tyskland, jeg trykker det *ikke*.

Jeg hører, at Nordahl Rolfsens tidsskrift går ænnu, og at det går på dit forlag. Jeg har aldrig set det. Men han har forlangt fortællinger af mig. Jeg har en del mindre, som jeg snart vil expedere til et tidsskrift. Men for dem vil jeg have 50 Spd. arket og tid til oversættelse. Min større fortælling (»Magnhild« heder den) sender jeg nu, første halvdel til Lobdanz.

»Kongen« får du antagelig til trykning i December. Den er mig det kæreste arbejde af alle jeg har skrevet. Jeg tror, at den rager op blant nutidens fineste poesi. Men nu får du sælv se.

Du ved, jeg undertiden har klaget over ensomheden heroppe. Nu klager jeg ikke mere. Vel vil jeg gøre en sviptur; men ikke for længere tid vil jeg mere forlade landet forat ligge i by. Den øde, stæmnings-løse tilstan, jeg længe følte, er flyttet, jeg ved ikke til hvæm ænnu! *Jeg* er nu rig og glad. Den ro, jeg aldrig således før har følt, er over mig, den ro, som spejler himlens stjærner i sit stille tjærn. — Men Vorherre synes nok ikke om den; ti nu har han ladet den man,

som købte min ejendom i Kristiania, gå fallit. De, som først købte den af mig, har den da og må skynsomt bygge forat gøre tomterne i pænger, og så længe kan de intet give mig, og det nytter ikke mig at tage den tilbage; ti nu vil ingen købe. — Væl, jeg har nu arbejder på hånden og forelæsningerne foran mig; men javist er det sårt for mig, hvis jeg virkelig for alvor (og ikke bare lejlighedsvis for nogle, som ber derom) skal rejse og holde foredrag!! I hvært fall: jeg må have hjælp til at klare december-tærminen 2000 Spd. Jeg har tænkt mig en tre måneders væksel. Kan du hjælpe mig hermed, så har du jo valuta foruden i de arbejder, du nu får, i alt, jeg forræsten ejer her af inbo, besætning, avling, hvad der er lagt i min gård, i husene, i jorden; hvad jeg ejer i Kristiania, min fars-arv. Kort, jeg har sikkerhed at byde. Men jeg vil have fred for mine arbejder, nu, de er ved fuldendelsen.

Når jeg nu kommer til Danmark forat drage ud på landet til de bønder, som vil have mig (ingen politik!), kan jeg så, de dager jeg er i København, tage in hos dig? Bojsen har inviteret mig; men jeg har mine grunne til at sige nej.

Kære vän, jeg må også i vinter en tur til Tyskland, jeg må se større forhold, tale med mennesker fra store stæder, høre musik, se farver. Ak, hvorledes det nu skal falle på min sjæl! Men først nogle foredrag. Nu skikker jeg Bjørn til Berlin, hvor han skal være i to a tre år forat uddanne sig i musik. Det er mig en slig kær tanke, at han utvilsomt blir tone-digter. — Karoline ber mig hilse dig og dine. Skriv mig snart till! Nu er det længe siden sist. Den troeste brev-skriver dernede er fru Hejberg. Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 1876, 29de oktober.

Allerslæmmeste menneske!

Du må pine død hjælpe mig med pængerne! Du forstår ikke situationen rigtig. Min forrige ejendom i Kristiania er gåt tilbage til dem, der købte den af mig, og som bygger, og mens de bygge vist ikke kan give mig en skilling. Jeg tror ikke det skal skade mig; ti med tre, ikke ubetydelige, arbejder i forskud skal jeg møde eventualiteterne. Hvad jeg ber dig om, gænstridige menneske, er at de pænger, som

du så i de første måneder må ud med alligevel, kunde du skaffe mig nu. Prioritet på min forrige ejendom kan jeg jo ikke give; ti den går jo ikke længer i mit navn, men i deres, der bygger. (. . . .)

Købet af gården her var økonomisk; just intet pængeforetag, skønt jeg tror, affæren i *længden* skal vise sig rænte-bærende. Men gården er så forsømt i huser og jord, — så fortrinlig den ællers er af beskaffenhed, både som ager- hø- skog- og sæter-gård (bygdens bedste gård). Jeg har sat tusener i den, og den kræver tusener ænnu, hvilke naturligvis får stå hen; den langsomt fræmskridende drift må træde istedet for de kontante udlæg straks

Gårdens forrige ejer er ofte æfter mig *med bønner om at få gården tilbage*; han vil erstatte mig mine udlæg. Men jeg vil blive, hvor jeg er og hæller få det inrættet så, at jeg nu og da lever i byen ved siden af. Landlivet er en trang for mit åndsliv, det føler jeg mere og mere. Jeg væl-signer det!

Jeg drømmer om en tid uden økonomisk tryk. Jeg tænkte at være den nær, — da hin man, som havde købt min ejendom, gjorde fallit. Men da dette er blevet inledningen til, at der bygges, og min fædrene-arv sættes in i foretagendet, kan det måske blive ingang til større fortjeneste æn jeg ællers vilde få; men mit håb om en sikker, ubekymret stilling er atter skudt et æller flere år hen.

Jeg ved midlet til at fri mig: forelæsningerne. Men jeg griber så nødigt til det, — og vil *du* hjælpe mig, så jeg (med en mællemlagt udflugt til en større by) kan få sidde ifred her et årstid, så skal du få se arbejder, som klarer alt. Hvad der er gåt op for mig i den ro, jeg her har havt ovenpå rejse-livet takker jeg Gud for, og tænker jeg, at flere æn jeg med tiden vil gøre det samme.

Uden dig havde jeg ikke fåt gjort min første handel i Kristiania, som har grunlagt mine håb om en sorgløs fræmtid for mig og barn. Uden dig havde jeg ikke fåt gjøre den uden-lands-rejse, som lod mig gå in i det andet og større afsnit af mit forfatter-arbejde. Men nu må du ikke svigte mig, just som frugterne heraf kan tages. Dertil behøves, at du hjælper mig til ro et års tid, og de ærinder du går i den sag; de bekymringer, det måske kan skabe dig, du stille, hjærte-rene sjæl, som ynder fred og familie-hygge uden bekymring, uden strid, de kan dog måske inbringe dig mere æn du nu aner,

måske ikke af pænger, men af glæde og tak, først min og mines, men troligvis også fleres, sælv i en tid, hvori du og jeg ikke mere er.

Jeg har ført en stridende existens. Du har været mig tro under den. Jeg går nu in i en noget større og forhåbentlig fredeligere, såsom man blir fredeligere mødt, når man større og sikrere har fåt underbygget sit livs ideer, så folk bedre kan overse, hvad man vil, og hvad man er. Hjælp mig til det! Lad mig ikke nu blive siddende i uro eller være nødt

Vinterbillede af Aulestad.

til at kaste arbejderne tilside og styrte ud. Alene *du* kan træde til, ti alene du har prøvet, at jeg kommer æfter, hvor jeg har planet, om det også sker senere æn jeg selv tænkte. Alene du kan have grun til at våge lidt på mig; ingen kænner mig bedre og få holder mere af mig.

Du har lagt mange pænger i en bag-gård; — men jeg er også en bag-gård i din forrætning — du kære! Visselig ikke den største og mest inbringende; men en, uden hvilken mange rum ikke var bleven inrættede og fyldte; det har du såmæn, om og med andre ord, sagt mig sælv. Jeg har af Gud fåt lov til at være et stykke skæbne i din forrætning, har du sagt mig; — og for et stykke skæbne må man tredje gang i tøjjet!!

Jeg vil *intet* have ud til jul. Min »konge« kan du give ud, når du sælv finner bekvæmmest; jeg tænker, den sælger sig til hvilken som helst årstid. Min fortælling ligeså. Men skaf mig en engelsk oversætter til denne! Mit teater-stykke (jeg har ikke givet det titel; det bliver som med »de nygifte«, at dette gør jeg denne gang sist) skal du få hæve tantiemen af over hele Norden og Germanien; jeg trykker det ikke uden som manuskript. Du skal få det helt og holdent, og det blir sikkert et *meget* inbringende stykke; ti det er fint og spændende.

Du resikerer dog altså *intet* på mig! Din bag-gård er ræntebærende for pokker! Du siger, at jeg ikke kan få 50 Spd. arket af noget tidsskrift. *Dette har dog et tids-skrift budt mig!!*

Hvor godt jeg trives her på landet nu, hvor lidet jeg savner byens larm. Her skal jeg blive en produktiv man. Hvorfor er jeg før ikke fallen på dette? Jeg er så læt bevægelig, så stærkt interesseret til alle sider, så det burde længst have været så stælt, at jeg sad udenfor det bevægede liv i hovedstaden, og kun nådde indenfor dets strømninger på besøg.

Hvorledes har så dine kære børn det? *Er du rigtig lykkelig?* Du føler dig ikke ensom? ikke afsat? ikke for gammel? Har du god hælbred? Sligt fortæller du aldrig det minste om! Ser du, jeg skriver ikke uden det er noget udvortes, som driver; — men derfor må du ikke tænke, at jeg ikke er hos eder, at jeg ikke har spørgsmål oppe, som jeg ønsker svar på. Der er nogle hjem i værden, som jeg væl omtræntlig er i hvær eneste dag; jeg er hjemmets sanger, har man sagt; men det er jeg fordi jeg bare lever af, i og ved personlige forhold, og af den grun tænker mig dem, der således er fæstede til min tilværelse, i *deres* personlige forhold, søger dem op, hvor de har sit hjærte. Det er også på den måde, man kommer til menneskekunskab. Men så er man også idelig nysgærrig.

Ja, nu har jeg snakket en hel del med dig. Det kunde væl have været en åndfullere passiar, men jeg skriver aldrig breve, før jeg ikke har hoved længer til at skrive annet. Nu får du på denne måde bare ræst-beholdninger af min smule ånd, — af mit hjærte får du det ikke. Lev så væl, innerlig kære vän, og hils dine børn fra din

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 1877, 5te jan.

Allersødeste papa Hegel,
onsdag den tode afgår »Kongen« herfra og den halv-del af
»Magnhild«, som nu har lagt her siden i sommer.

Karoline gav os i jule-gave en ny »dejlige Dagny«! Hun er
oppe, så nu tør jeg med Guds hjælp mælde, at det er gåt godt.

Jeg rejser den 15de til Trondhjøm for æfter opfordring der
at holde fire foredrag. Hvor annen korrektur på Kongen skal
finne mig, derom derfra. Den første vil jeg ikke have med
at bestille.

Ortografien respekteres.

Jeg lykønsker med den ny associé! Han er væl flink? Holder
han af mig? —

Hvad vil det sige: du har givet fra dig assortimentshandelen?
Så du aldrig mere har med den? Så den ikke hører dit firma til?

Bøgerne, du så vænlig sender mig, har jeg naturligvis ikke
fåt. Hvilken post-gang!

Godt nytår og min bedste tak, den stærkeste jeg kan sende,
for det gamle!

Brev til mig: Trondhjøm, advokat Bugge.

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Titlerne er: for Kongen:

Kongen

af

Bj — Bj —

og for Magnhild:

Magnhild

af

Bj — Bj —

Magnhild ender jeg ikke, før i marts æller april. Men måske
vil Lobedanz allerede nu oversætte det sendte.

Kongen skal ingen personliste have. —

Agt på, at ved sceneændring har jeg pagineret *fra nyt af*,
— så der må ikke derved opkomme konfusjon på trykkeriet.
Bedst at sende en akt-del ad gangen. Der er scene-ændring
i *første* akt (handling) og i *tredje*.

Da jeg tænker mig, at den politiske situation er ganske
bekvæm for »Kongen«, burde du klæmme på med trykningen,

så den kom fræm i et belejligt øjeblik. Spektakel vil den sandsynligvis føre med sig.

Jeg vil hælst have *en akt ad gangen* til korrektur.

Du får i betids besked fra Trondhjæm, hvorhen jeg derfra tager vej!

Med Gud! får jeg sige til mit arbejde.

Din innerlig hengivne, din tro med-arbejder udi litteraturen og mod-arbejder udi politiken, din

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 1877, 2' marts.

Allersødeste papa Hegel!

For to dager siden hjemkommen, og idag går posten med annen korrektur; den tredje kan, som du ønsker, Greensteen læse. Jeg vil kun se korrekturen *én gang*.

Jeg blev meget skuffet ved bare at finne fire ark og høre at ikke mere kunde trykkes på *én gang!!!* Er dette virkelig i København?! Kunde du ikke, *én gang* for alle, beslutte dig til at lade norske bøger trykke i Norge. Så gik alting fortere og korrekturen var sikrere?

Så mange dejlige bøger fra dig fant jeg ved min hjemkomst! Så mange, mange tak for dem; du ved næppe selv, hvor godt de kommer, og hvor væl de læses, — de fleste af os alle sammen! Ja, du er væn i værket, du er min sikreste i denne værden.

Jeg havde en rejse som ét æventyr. Jeg kan ikke sige mere om det. Jeg lå søvnløs af glæde æfter min hjemkomst. Slig jubel, som der er over mit sin, har jeg sjælden følt siden i ungdoms-tiden. Meget spår om vår i Norge og om gode dager for mig med. Nu skal jeg ud igjen en liden tur. Næste korrektur-forsændelse til Hamar og næst-næste Kristiania: Sejelstadsgård, Rådhus-gaden.

Det går Bjørn godt i Berlin. Moderen glæder sig især derover. Hans breve fortryller hænne.

Vil du afgøre med Lobedanz om »Magnhild«. Jeg tror, jeg skrev dig til, at han selv måtte vælge, om han allerede nu vilde oversætte den æller vente, til jeg var færdig. Send bud på ham og lad ham vælge. Afgør du om betalingen.

»Kongen« blir naturligvis af en æller annen løs-gænger over-

sat på tysk. Kunde vi ikke sikre os en korrekt oversættelse ved Lobedanz, idet vi lod ham få hele stasen; ti den kan jo ikke opføres og giver altså intet udbytte. Synes du som jeg, så lad ham få den, — at sige, hvis han synes om den — *og tør!*

Men, kære Hegel, hvorledes er så forholdet mellem dig og fru Deichmann? Skal *du* ikke arve hønne? Ikke engang få husene? — Hvorledes er hun da din »vælgørerinne«? Dette er mig en gåde-tale! — Hvad du skriver om Jakob, glæder mig overordentlig, det kan jeg forsikre dig. Men det glæder mig også, at assortiments-handelen, æfter som det synes, fræmdeles er en del af din forrætning, alene bestyret af en annen, som derved sansynligvis er bleven associé. Jeg synes om, at her i Norden i det mindste er *en* stor boghandler-forrætning, som kan gøre litteraturen ære og forfatterne hin jordemoder-tjeneste, som undertiden rædder sælve livet og giver nyt, friskt blæk i blæk-huset. Altså: styk aldrig din forrætning ud; men drag inunder den mer og mer. Hvorfor har du ikke allerede eget bogtrykkeri? Hvad er i vejen?

Da jeg kom hjem, havde min kære Karoline pyntet op mit kontor og givet mig en ny pult, nyt bog-skab o. s. v. Ja, jeg ælsker mit hjem, mine naboer, den dybe fred om mig. Aldrig har jeg på rejser længtes hjem som nu, da mit hjem lå lunt og gæmt i en af Norges skønne dale.

Posten banker på, og for ikke at tabe tre dager må du dennegang lade dig nøje med dette og vore taknæmmelige hilsener. Tak Hegel for bøgerne, lyder det i kor, når du skal tilskrives idag.

Din innerlig hengivne
Bjørnst. Bjørnson.

Kan korrekturen være her innen otte dager, så send hid; ti så længe blir jeg hjemme.

Aulestad, Foldabu 11te spbr. 77.

Nej, du søde forførende rådgiver; dennegang bringer du mig ikke til at ofre min ortografi; den er en del af mig selv, bagtalt som alle de andre deler; men lige væl-menende for det. Tør du af den grun ikke forlægge bogen med det vanlige tal og det omhandlede honorar, så ser du selv, at jeg kan

BJÖRNSTJERNE BJÖRNSSON.

AULESTAD,

FOLDABU

11te Febr. 97

Veir, du fads forfæren-
de rådgiver; den næste gang
bringer du mig ilds Et
af at opse min ortof-
grafi; du er en del af
mig selv, bagefter som
alle de andre deler;
med lige vil- men-
de for DT. For du af
den græs ild, forlægg
bagefter med det van-
lige tal af det over-
hævedes honorar,
Ja for is selv, at jeg
saa lade andre gøre

det. den, kede, Jot mig
idk i den nød; vor det kun
rødger, forlægger, ligesom,
mit faderlige forfæder mit
fou for, og jeg vil vore
den vore, med det maore
forenet i den godning,
Gud gav mig, til den og
min da.

Din immerlig hengivne

Björnstjerne Björnson

Björnstjerne Björnsons Haandskrift.

lade andre gøre det. Men kære, sæt mig ikke i den nød; vær du min rådgiver, forlægger, hjælper, mit faderlige forsyn nu som før, og jeg vil være din væn, med dit navn forenet i den gærning, Gud gav mig, til din og min død.

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad.

Foldabu 24de sept. 77.

Kære, kære væn, du bestandig den samme!

Dr. Rodenberg og Lobedanz har fortalt dig *for meget* godt om min ny fortælling. Der er intet særdeles ved den, det forsikrer jeg dig.

Men vi kan tage det på *den* måde: tryk du, som du siger, dine 8000 expl., hvis du tør risikere det; og betal mig, æftersom du sælger. Du skal ikke have tab på mig, lad os bestandig handle som vænner, der står last og brast i vore fælles affærer. Du behøver ingen kontrakter på forhånd at gøre med mig; jeg har jo aldrig forlangt sådant af dig.

Hovedsagen for mig er: at jeg har dig. Jeg må ud af den krise, som er skabt derved, at min ejendom i Xania hværken er solgt eller ikke solgt, d.v.s. ingenting gir mig. Dertil trænger jeg nu og da hjælp. Jeg håber, det ikke skal stå så længe på; ti jeg har jo nu det på stabelen, der skal bringe alt i roligt leje igæn. Og hværgang det dæmmer op, forelæsningerne.

Gud give, jeg iår slap at tage til dem! Ti det river mig så op, jeg behøver tiden. Aldrig har jeg således trængt til den! Jeg arbejder jo nu så langsomt, og jeg har alligevel mere æn nogensinne at udrætte. Hvad der er gåt op for mig, siden jeg kom hid i ensomhed, og især i siste vinter, — æfter *det*, hvis Gud vil jeg skal fullføre det i arbejder, er det jeg bliver dømt af samtid og æftertid. Det er min æftersommer, som skal blive den stærkeste. Jeg har havt en lang og stræng udvikling for at få syn, mod — og tålmod. Havde jeg *nu* en aldeles sorgfri stilling! Å, Gud, å Gud! havde jeg det nu! Men dertil venter mig 6000 Spd. Først da er jeg i det rolige leje! Jeg har rægnet det ud. Først da kan jeg opholde mig, hvor jeg vil (jeg trænger jo til små-rejser til udlandet, jeg trænger jo til at se!), først da kan jeg sidde stille, når jeg har lyst. —

Ja, Gud give det, han hjælpe mig til at nå dette eden, så jeg kan få arbejde! Arbejde *som* jeg vil og på det, jeg vil.

Din innerlig, innerlig hengivne

B. B.

^{28/10} 1877.

Kæreste forsyn, allerdejlige, jeg behøver heller ikke længer så mange pænger, men 8000 kroner må du pinedød hjælpe mig med!

Mit arbejde går rask frem, og her er det, jeg *nu* liker, efterat jeg er bleven færdig med det tørre stykke. Jeg tænker nu at vi trykker de to sammen, kaller dem »to skuespil af B. B.« Antagelig er jeg færdig i April.

Digtet skal du få. Om du liker det? — Jeg vil håbe det!

Drachmann skal jeg anmelde, hvis jeg liker det. Derpå kan du stole, at jeg vil gøre ham godt, hvis jeg kan.

Jeg er glad og stærk og sidder i kærlighed og solskin og skriver, skriver, skriver kærlighed og solskin.

Ja, skriver jeg i dette år ikke al min gæld fra mig, så sælger jeg gården, *det kan du stole på!* Men nu skal du selv få dømme. Fanden (som ikke æxisterer) skal få al min plage, der igrunnen er lige så inbildt som hans tilværelse.

Fra Bjørn mange hilsener til dig og Greensteen. Han går en vaker dag fra musik-klassen (hvor han nu arbejder) in i skuespiller-klassen og lader sig prøve af prof. rtrr. v. Weilen. Denne udråber ham for et stort talent og slipper ham ikke mere. Men kompositions-læreren holder ham også fast, så nu arbejder han på begge steder og er meget lykkelig. I Wiener Tageblatt står han anmeldt som elev i skuespil-klassen paa det kejserlige konservatorium med store lovord og ønskes vælkommen. Dette har sansynligvis Weilen gjort. — Ja, talent har han. Og nu er han glad ved, at kompositions-læreren også har tilkænt ham et så betydeligt kompositions-talent, at han ikke fik lov til at slutte. Dette glæder os.

Her er alt væl. Jeg kører med en hæst, som det er stor synd at Jakob ikke får prøve. Jeg inviterer ham og hustru op til mig til sommeren for at køre med min hæst, gøre fod-

tur til min sæter, se på sanatoriet og råbe hurra oppe på
højfjeldet sammen med mig. God jul. Hils Larsen.

Din innerlig heng.

Bjørnst. Bjørnson.

14de dec. 77.

Hr. Cancelliråd F. Hegel.

Allerkæreste, *min* vän!

Ja, det er du som ingen annen! Ti du er det i *gærning*. Og jeg må sige dig nætop nu, jeg føler det så stærkt. Ti jeg har i denne tid været så ulykkelig.

Jeg har atter en liden fortælling færdig. Og straks æfter har jeg en til. Den første heder »Støv«. Den andre, som er meget stærk, har jeg ikke døbt. Men jeg har en *række* sådanne. Jeg tænkte at lade dem fræmtidig gå på ængelsk og tysk.

Overtager du »Nyt norsk tidsskrift«, så lad mig det vide, om du ønskede, at jeg (i bogstavelig forstan) skrev op dette for dig ved at byde en række fortællinger til de andres artikler. Fortællingerne er alle *ren kristelige*, og der er salmer, som jeg kaller »ny salmer« som jeg ønskede at få trykt nætop i dette tidsskrift, som er redigeret af *sande, ægte* mennesker, der vil sanhed, slig som *de* ser den.

Hvad kunde du byde mig for sådan »skrive-hjælp«? Svar mig ved lejlighed på det. Det haster jo ikke.

En glædelig jul for dig og de, som udgør din lykke i livet! Et godt nytår for os bægge! Jeg trænger det!

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 28. apr. 78.

Du kære, gode, trofaste Hegel — dine breve minder mig altid som mild vind om sydligere steder, hvor der er mere vår æn her. Jeg sejler in sundet igæn som i gamle lykkelige tider, før kampen kom. Ikke at jeg vilde æller vil undvære kampen; men vel så, at jeg skulde have trang til at tage glæde af venner og minder, — hvis det lod sig gøre! Men det lar sig næppe gøre — af mange grunne.

Jeg skriver ællers til dig dennegang i lysere udsigt æn vanlig i siste tid. Jeg har arbejdet stærkt og godt på et rigt æmne.

Når jeg i al denne tid har været stum, har det skyltes mine mange tvil og kriser. Som jeg troede at være færdig, kom noget nyt. Så at jeg kom ikke i helt og vedholdende arbejde før æfter jul. Men nu har det varet, nu kan jeg mælde sejer, og ikke alene for dette æmne, men for

Fra Aulestad. I Dagligstuen.

et større lige bag. Det første, et fæmakts skuespil for scenen, hedder »Det ny system«; du får det i næste måneds slut i to afskrifter, en for trykning, en for oversættelse til tysk; det skal være udkommet og spillet der, før det udkommer og spilles her. Det andet heder »over ævne«, og det siger sig omtrænt af titelen, hvad det er, skønt det behandler minst det, som man i alminnelighed tænker på, når man taler om at leve over ævne; det behandler denne sygdoms rod i nutidens bevidsthed, æller måske rættene i den tids, »som går«. Jeg antager at kunne have det sendt, før sommeren er endt — og dermed drager jeg ud, dermed har jeg fortjent det.

Intet af æmnerne behandler upopulære gænstanne, skønt det første (»det ny system«) har et tema, som her i Norge er adskilligt varieret. Man vil gænkænne det; men intet videre, såsom udviklingen af det ikke støtter sig til noget, som her hjemme knytter sig til den sag, ikke i personerne, ikke i situationerne. Jeg mener om stykket, at det er et solidt arbejde, som vil holde sig, når meget af det, som nu gør lykke, har lagt sig til hvile. — Du ved, at min dom i regelen slår til. Jeg antager, at intægten af det vil blive som af »fallitten«.

Nu ønsker jeg, at du kan tage, hvad jeg fortjener i de tre nordiske lande og i Tyskland, imod at jeg i begyndelsen af juni får et forskud, stort 8,000 (otte tusen) kroner.

Hvad »fallitten« og »de nygifte« angår, — hvorfor trykker du dem ikke? »Maria Stuart« lar vi ligge så længe. Derimod kunde jeg ønske et nyt bind digte udgivne i en folke- og en elegant udgave (som den gamle, hvis fortsættelse den er) og tillige at denne gamle ænnelig også fik sin modsvarende folkeudgave, og dette måske først af alt. Men det haster ikke — hværken med det ene eller det andet, hvad digtene angår. Min sjæl er annetsteds, som det heder.

Herregud, det gør mig godt, når du taler om din glæde i dine barn og i din lille sønne-søn, i dit landsted, i din forrætning. »De gode skal eje jorden«, siger Salomon, og du er en god man, kære Hegel.

Med Brandes korresponderer jeg. Interessant! Oprigtig. Jeg glæder mig svært til »Esajas Tegnér«. — — Min søn, Bjørn, er kommet hjem; han var blevet meget nærvøs. Men hvilken glæde jeg har af ham! Han er så ren og san, og hans kompositioner og kompositions-planer spår ham en sikker, en glad fræmtid. Også mine andre barn viser megen begavelse og energi.

Jeg trives heroppe og læser meget. Og hvis nu disse skuespil, som jeg håber, løfter mig opover økonomisk bekymring, så skal du se, at jeg i meget annet også blir som et nyt menneske. Jeg arbejdede tålmodigt på æmner, som jeg vidste ikke var yndede. Dette lønner sig altid; ti så får man (som jeg nu har fåt) kraftige, sunne æmner af sit eget stærkt førte liv, æmner, som til en forandring slår til. Ja, med dette er mit humør også vændt hjem.

Apropos? Kommer der noget godt, sikkert skrevet om kaninrøgt, så send mig det pr. post!

Nej, hvor alle dine bøger har glædet mig! Taine fræmfor

alle. Ja, du har fortjeneste af den danske literatur! Jeg så dig kaldt etatsråd? Er du bleven det? Hils Jakob! Din

Bjørnstjerne B.

Aulestad 14. sept. 1878.

Kære, gode Hegel, et par linjer fra dig er i regelen bud til min sjæl; ti du er forvalter over dens forhold til udenværdenen.

Du må have misforstået mit ønske med »Det ny system«. Først skulde det oversættes og trykkes på tysk for at spilles i Tyskland, og dernæst trykkes på dansk for at spilles her og i Sverige.

Så længe du intet mælder om, hvor langt den tyske oversættelse er fræmskreden i trykkeriet, lever jeg i stor angst for al den tid, som dette vil tage. Og denne angst og uvisshed virker uheldigt på mit arbejde.

Du gode, danske, konservative ånd! Tre — 3 — måneder forat trykke den smule bog!? —

Ja, i Danmark har I alvorlig afskaffet alt det, som heder hast og fræmskridt! Tre — tre måneder!!!!

Gør det nu godt igæn ved at lade den tyske bog trykkes på 14 — fjorten dager.

Din innerlig, innerlig hengivne

Bjørn.

(Modtaget 17. Novbr. 1878.)

Kære Hegel, min allerkæreste vän, min rådsnilde papa, min forsigtige samvittighed, min plage-ånd, min søde hjælp — tak for sist! Dit hus dufter i min erindring af hygge og sundhed, jeg ser hundrede hæsteben og sporer, bare jeg tænker på det, stundom drømmer jeg, at jeg ligger i en marmorkrybbe og spiser havre i en skildpadde-suppe, tygger på et bidsel af hvede-tvebakker, at jeg sover i en sadel æller spadserer på et gulve-tæppe, som ved nærmere æftersyn er hø, — kort, dine hæstebetvingende børns lidenskab er gået i mig, jeg er i mine drømme, siden jeg sov under så megen hæste-larm, bleven en centaur, men som befinder sig overmåde væl i sin firbenethed.

Jeg har aldrig nogetsteds befunnet mig mere væl. Din stoute søn knægger omkring mig ænnu, din datter ser på mig med sine blide store øjne, som var hun forskrækket over, at hun ikke kunde finde på ænnu mere godt at gøre mig, Larsen følger som et dæmpet piano-akkompagnement alt, som hænder, og du står og ler af min dig ufattelige dumhed, når jeg ikke kan inse, at jeg skal sælge min gård, — I er omkring mig som en vælgørende varme, og den lille kommer og giver mig hånden. Og så begynder atter hæste-benene at sparke, fire engelske ladys kaster fra sadelen kysse æfter mig, der faller sporer ned over mig, bare jeg hejser mit gardin, og Jakobs rytter-hat uden side-skygger gør kaprioler over min tunge hat som over en Wiener-vogn.

Forrætninger! Man har hæller aldrig fred! Jeg kom igår (den trættende) til Kristiania, og idag forrætninger! Udaset af sælskaber m. m. svarer jeg: i sin nuværende skikkelse ønsker jeg *ikke* Systemet offentliggjort. Skriv trykning og papir af på mig. Jeg har båret på manganen dumhed, jeg kan bære den også. Vil du trykke den om med mine rættelser og så udgive den, — gerne for mig! *Jeg skal intet honorar have.*

Nu vil jeg udgive »Maria Stuart« *uden rættelser.* Den har her atter gjort stor lykke. Kære væn, fortiden kan jeg ikke tage på mig med-ansvar i noget redaktionsskab. Min økonomi siger: skriv! — Men bed Drachmann æller Ibsen.

Dette i allerstørste hast. Din innerlig innerlig *hengivne*
Bjørn.

(Modtaget 30. Novbr. 1878.)

Kæreste danske menneske, (ti du er så grænseløs dansk og bøge-skog-blid) jeg er nu så ked af »det ny system«, at jeg ønsker, det aldrig var blevet til. Derimod har jeg det yndigste, poetisk-duftende stykke opspænt, og dette må vi ønske lykke! Jeg har fåt et meget betydeligt bud fra Atlantic monthly for en ny fortælling. Ja, nu gæller det at arbejde! Denne vinter sidder jeg med farver i mit sin. Nu håber jeg, det skal gå!

Karoline er svag; ællers er alt bra.

Hvor her er dejligt hos mig, og med så godt mod har jeg ikke begynt nogen vinter. Ti mine beslutninger er nu klare og mine rejser har vederkvæget mig på sjæl og sin.

Ælskelige vän, jeg takker Gud innerlig for at jeg har dig; men næst den dag, jeg har endt et godt stykke og kan fri mig uden at sælge! Du skal selv i sin tid få dømme og afgøre min skæbne.

Hils dine dejlige børn og den lille! Nu er jeg kommen eder så nær, nu må vi i vinter ofte væksle breve. Send mig Drachmanns fortællinger! Hils ham hjærteligt ligesom Schandorph og Borchsenius! Jeg vant dem kær! Ja, hvor mange jeg fik kær dernede! Danmark står i sine gamle stærke farver i mit hjærte.

Din innerlig innerlig hengivne

Bjørnstjerne.

11. Januar 79.

Søde mænneske,

ænskønt jeg har en meget fortræffelig hustru, så vilde jeg stundom ønske, at jeg var gift med dig også; fordi din omhyggelighed kommer så blødt som et kind-klap, og er så stadig ude som tøffel-knirk. Du husker da også på at jeg skal skrive til gamle Munch. Inlagt har du brevet; — er du så tilfreds?

Jeg skriver på et kærligheds-stykke; Gud hjælpe os, det rægner, sner, tordner, hagler, drypper (æfter de forskællige stæmninger, skønner du) med kærlighed. Jeg sidder i meget tætte klæder for ikke sælv at blive gænnemvåd. Og det værste er, at jeg trives ugudeligt ved det. Ja, rigtig lever op igæn!

Tak for jule-bøgerne. Jeg har været borte og har ikke fåt læst mere æn Brandes's Beaconsfield; men den er reent fortrinlig! Jeg holder hans Søren Kierkegaard for hans bedste bog; men denne har en frihed, sikkerhed, ligevægt, som hin med sin geniale skarpsindighed, sin fine omhyggelighed alligevel savnede. Jeg ved snart sagt ikke, hvilket æmne han her ikke har behandlet.

Godt nytår! Hils din centaur af en søn og hans centaurinne så hjærtelig fra mig, at der ramler ned et par sporer og et dusin bidsel-jærn inne i værelset, hvor jeg lå.

Du skal ikke vænte længe på dette stykke. . . . Digtet til Ill. Tid.! Nej! fanden skrive digte til slige tidender, som glæder sig over vænstres nederlag. Hils Larsen.

Din udødelige vän

Bjørn.

Aulestad 1ste april 1879.

. Din bemærkning om min optræden i flag-sagen viser mig bare én eneste ting: hvor umodne selv de dannede i Danmark ænnu er til at forstå frihed og nationalitet; hvor forklarligt det derfor også er, at I ikke kunde æller kan føre nogen virkelig kamp for Slesvig.

Der kommer den tid, at I vil få øjnene op, kære vænner! Da vil meget synes eder annerledes æn nu, og da vil det også vise sig, at det var ikke med frase-magere, jeg stod i forbun; men med folkenes fræmtid. (Frase-magere har ællers alle partier.) Ja, kære, gode Hegel, den kamp, jeg her er kommen in på, er den samme, som jeg under andre former altid har ført. Mit navn stillet under det rene norske flag er den skønneste plads det kan få i værden! I den kamp sejrer vi; derom må du være overbevist, kære væn.

Gør det kgl. teater kunster, så bør vi gå det forbi med stykket, så vi har frie hænder til at udgive det. Teatret har ikke kræfter til at give stykket godt (Leonarda?).

Hils dine hæste-betvingere og Larsen fra

din tro kammerat

Bjørn.

Juni 1879.

Græsselige forsyn,

det er ikke mulig at få dig til at gøre noget, jeg be'r dig om, med første ord. Du tror mig bestandig så umanerlig dum, at du må spørge om igæn æller lader som du ingenting har hørt. 1) *Leonarda*.

Du taber ikke et ekspl. ved at bogen trykkes på svænsk. De kommer ud samme dag på bægge sprog. Forræsten kan et skuespil, som ikke ligger på repliken, men på karakter-tegning og stæmning, ikke slå til i det læsende publikum. Du har trykt for stort oplag. — Jeg har sendt mit eksepl. til Hedlund, siden du intet har sendt. Men så må jeg få et nyt.

Da du før har sendt to eksemplarer, så er disse blevne stjålne på posthuset (i Kristiania eller Lillehammer). Det samme må være tilfællt med »det ny system«, som du jo også sendte i sin tid uden at jeg fik det.

Bjørnstjerne Bjørnson.
1879.

I Tyskland begynder nu stykket at antages. Men hovedmængden kan ikke ventes, før man har ordnet sæsonens repertoire (i august eller septbr.).

Dersom du vil ruinere mig, så kan du lade »Leonarda« udgå, før de tyske teatre har antaget den i større almindelighed. Her består ingen kontrakt mellem landene. En *Lange* eller *Jonas* tar så stykket straks.

Du skulde ikke have taget så stort oplag af den. Vi ved jo nu, at jeg er en upopulær pærsøn, foruden at det gælder, som jeg sagde på første side.

2) *Kaptein Mansana* må kunne udgå 15de aug. Derom kan du arrangere dig med Torsten Hedlund, bogtrykkeren (Hedlunds søn) en prægtig fyr. *Jeg skal skrive.*

3) Af »det ny system« et lidet opl. på 1000 a 1500 ekspl. *Altså den femtende oktober.*

Men vilde du ikke være så god at sætte en dag for *Leonarda mellem* Kapt. Mansana og »det ny system«? Ti, som sagt, i august eller septbr. må de tyske teatre have bestemt sig. Kanske ænog lidt før.

Jeg vil heræfter have *alle* mine arbejder oversatte på svensk hos Torsten Hedlund. Det er beklageligt; men det er sant, at den store mængde af Svænskerne læser det alene, når de får det på svensk.

På Lobedanz har jeg skænt på tryne-tyrkisk. Men han er lige blid, og så må jeg jo også give godt vejr.

Din »dumrian«

Bjørn

Send mig »Gertrude Colbjørnsen«, dit uhyre?

Juli 1879.

Kjære Bjørnson!

Dersom jeg var Digter, vilde jeg skrive en Fortælling om en rig Mand, som havde sine Kapitaler staaende i en solid Forretning. Samme Mand gjorde meget godt med sin Formue, opmuntrede, trøstede og hjalp Folk til Højre og Venstre, og var derfor, som man let begriber, en meget afholdt Mand. En Dag faar han imidlertid den besynderlige Idé, at den Hjælp, han yder saa mange, kommer til dem altfor indirekte; det vilde, mener han, være heldigere baade for dem og for ham, om han traadte i en mere direkte Forbindelse med dem;

og efter at denne Idé er opstaaet hos ham, sætter han sig jævnlig ved sit Vindu og kaster Penge i Grams til Folk paa Gaden, det Folk, som kaldes et blandet Publikum. Det forstaar sig, at det blandede Publikum jubler i Kor, men i Forretningen begynder man at klage høit over Principalens besynderlige Fremfærd, og Konkurrenternes travle Flok bærer Rygtet om det synkende Firma fra Dør til Dør. Endnu staaer Firmaet imidlertid sikkert nok, men Ingen veed, hvorledes det vil gaa i Fremtiden, og det er for at faa lidt Underretning herom, at jeg sender Dig disse Linjer, thi — »Du er Manden«.

Digteren Bjørnson morer sig for Tiden med at kaste sine Kapitaler ud ad Politikens Vindu, og Folk juble, en Del af Henrykkelse, men en anden Del af Ondskab. Hans oprigtige Venner se med Sorg paa dette Skuespil, og blandt disse hører jeg; men oprigtige Venner lader det ikke blive ved Beklagelser, de arbejdede af yderste Evne paa, at det maa blive anderledes, og derfor sender jeg Dig disse Linjer med den indtrængende Bøn: Opgiv Politiken!

Jeg skal ikke indlade mig paa de enkelte Stridsspørgsmaal, som jeg ikke er tilstrækkelig inde i, og som desuden kun vilde føre til en endeløs Diskussion. Om Du i det Enkelte har Ret eller Uret, er her slet ikke det Afgjørende. Nei, Hovedsagen er, at Du er Digter og ikke Politiker. Som Digter har Du ført Dit eget og Dit Lands Navn ud over den hele civiliserede Verden; som Digter har Du Din Mission, men tillige Din Forpligtelse. Hver eneste Gang jeg ser Dig træde frem paa den politiske Arena, tænker jeg paa, hvilke herlige Værker Du kunde have skabt, dersom den Kraft, Du her udfolder, var bleven anvendt i Dit virkelige Kalds Tjeneste, i Stedet for rent ud sagt ødes paa Opgaver, som nu engang ikke ligge for Dig. Du vil hertil *ikke* svare, at dette ikke vedkommer mig; thi et saadant Svar vilde være uvenligt og Dig ganske uværdigt. Men Du vil sagtens svare, at dette er en Sag, som Du alene forstaar at bedømme; at Ingen, undtagen Du selv, kan vide, hvad der foregaar hos Dig. Det Sidste indrømmer jeg, det Første benægter jeg. Jeg kan i denne Henseende beraae mig paa de mest indsigtfulde og Dig personlig vel sindede Politikeres Vidnesbyrd; de ere alle som én klare over, at til at være Politiker er Du en Gang ikke skabt, og beklage oprigtig, at Du netop vil være det. Men jeg behøver ikke at gaa til Andre; jeg kan holde mig til Dig selv og Din Begavelse, som jeg kjender den. Til at være Politiker kræves der

for det første stor Rolighed og Besindighed i Karakteren, jeg kunde fristes til at sige et vist Flegma, som sætter den Paagjældende istand til midt under Folkestemningens Susen og Brusen at holde Blikket ufravigelig rettet paa Kompassnaalen, saa at han hverken bekymrer sig om Mængdens Misbag i det ene Øjeblik, eller om dens Bifald i det næste. Den fødte Politiker, og jeg tilføjer den hæderligste Politiker — thi dersom vi vilde tale ogsaa om de uhæderlige, hører enhver Sammenligning med Dig op — veed, at han bærer Ansvar, ikke blot for sig selv, men for alle dem, som ere ombord i Skuden.

Er nu saadanne Egenskaber de fremherskende hos Dig, kjære Bjørnson? Nej, de ere ikke. Du tager mig ikke ilde op, at jeg siger Dig Sandheden; thi jeg kæmper her for at faa Dig tilbage, og jeg gjentager derfor: Nej, de ere ikke. Du er en varmlodig og varmhjertet Mand, en fint følende Natur og en Digter, i hvem Fantasiens skyder i Vejret som knyttrende Nordlys. Det er altsammen herlige Gaver for en Digter, farlige Gaver for en Politiker. Derfor se vi ogsaa, hvorledes Du gaar for strygende Sejl midt ind i Brændingen og — kæntrer. Du *maa* høre Sandheden, kjære Ven; det er den eneste Vej til Udvej. Du er kæntrret hver eneste Gang Du har heiset Flag paa Dit politiske Fartøj, og Du vil gjøre det Samme for Fremtiden, fordi de store Gaver, Naturen gav Dig som Digter, netop gjøre Dig umulig som Politiker. Betænk blot, hvilken Digter vi vilde faa, dersom den udprægede Politiker med Dævels Vold og Magt vilde aflægge Muserne et Besøg. Du vilde sikkert være den Første, som brød ud i den vel bekendte homeriske Latter, som er Din Specialitet.

Men hertil kommer noget andet. Ro og Besindighed gjøre endnu ikke Politikeren. Skal der være Tale om mere end Stemnings- og Døgnpolitik, maa man vie sig til Sagen med sin hele Sjæl og Sind og gjøre et meget omfattende Studium. Se vi ikke enhver fremragende Politiker — og jeg kan kun forestille mig, at Du vil være fremragende — studere Statsret, Folkeret o. s. v. — Har Du gjort et saadant Studium, eller tænker Du paa at gjøre det? Lad mig dennegang svare paa Dine Vegne: Nej, og atter Nej! Det er derfor Synd mod Dig selv, kjære Ven, naar Du sætter dine Evner og Dit gode Navn ind paa en Sag, for hvilken Du mangler den fornødne Forberedelse. Jeg siger Dig Sandheden rent ud, vidende, at Du tager mod den som en Mand. Meget kunde her endnu

være at omtale, men jeg vil ikke trætte Dig med vidt spundne Ræsonnementer. Kun dette vil jeg tilføje: Naar jeg tænker paa Fremtiden, ser jeg to Muligheder; den ene ser saaledes ud: Tiden er gaaet, og Du er blevet en ældre Mand. Dybere og dybere er Du kommet ind i Politiken og har lidt Skuffelse paa Skuffelse. Du veed ikke selv, hvorledes det er gaaet til: mangen Gang ønskede Du at kaste Lænkerne af og frelse Dig ud af Maskepiet ind i hine lyse og herlige Egne, hvor Du oprindeligt hørte hjemme, men bestandig vare velvillige Aander ved Haanden og drog Dig halvt med, halvt mod Din Villie tilbage. Endnu som gammel Mand synes Du hver Gang, at det nye politiske Træk maa lykkes, men, som altid, mislykkes det. Du er træt og mismodig, har lært Lumpenheden at kjende, sidder paa Politikens Ruiner og tænker tilbage paa Din lykkelige Ungdomstid og længes, men veed, at Længslen nu kun er en Fantasi, der ikke mere lader sig føre ud i Virkeligheden.

Gid denne Mulighed aldrig maa blive andet end en Fantasi! Det er gaaet Andre før Dig paa denne Maade; kæmp den yderste Kamp for at klare Dig ud af Brændingen. Opgiv Politiken og se paa den anden Mulighed. Den ser saaledes ud:

Du sælger Din Gaard — med Tab maaske, det faar saa være; dette Tab er for intet at regne mod det andet og store. Du forlader for en Tid Hjemmet, og hurtigt, som om Jorden brændte under Fødderne paa Dig. Du tager til Italien, udtrykkelig til Italien, og lever og aander som Digter. Betænk blot, hvad Du allerede i Løbet af ét, to, tre Aar kan udarbejde af Fortælling, af Drama, af Poesi af enhver Art. Du faar et aandeligt Otium, Frihed for utallige Krænkelser og Sorger og en dyb Ro i Sindet; Dine aandelige Kræfter virke atter i deres rette Baner, Du frembringer herlige Værker og faar alle begavede og ædle Menneskers Sympathi.

Dette er den anden Mulighed, kjære Bjørnson, og jeg kan ikke sige Dig hvor inderlig jeg ønsker, at den maa blive til Virkelighed; thi paa denne Vej ligger Hæderen og Livsglæden aaben for Dig, paa den anden Skuffelsen og Mismodet.

Du staar i Din fulde Kraft og kan nu gjøre Valget, men lad mig som Din oprigtige og trofaste Ven sige Dig, at det er paa høje Tid, at Du træffer dette Valg, og maatte det falde ud til, at Du river Dig løs fra den Tryllekreds, Du er omgivet af, vilde det for mig være en af de største Glæder, jeg kunde opleve.

Tænk nu alvorlig over disse Ord og modtag dem i det samme ærlige Venskabs Aand, i hvilken de ere skrevne.

De hjerteligste Hilsener til Eder Alle fra
din inderligt hengivne
Fr. Hegel.

⁴/₁₀ 1879.

Ja, du allerkæreste vän, jeg skal ænnelig give æfter og sende dig digte og sange. Ja, ja, ja! — Det er da et forskrækkeligt spektakel, du holder, når du ikke får din vilje. Har du nu ikke larmet i et helt år; jeg tænkte ikke, der i noget så stilfærdigt kunde være en slig udholdenhed. Ja, nu skal du få dem; ti nu bare stille! Hys!

Og så tak for alle de pent inlagte danske aviser med slige pene danske post-mærker på; jeg læser aldrig et eneste nummer af dem. Jeg er den fisken, som svømmer mod strømmen, hvilket er prægtigt — bare af den grun, at så blir en fri for lus og annet utøj; — men man spør ikke strømmen, hvad den synes om, at man trodser den. Jeg gør det, jeg vil, og lader de danske aviser klippes op til brug på et vist sted, hvor jeg så siden sidder og morer mig med at sætte dem galt i sammen.

Om fjorten dager à tre uger rejser Karoline og jeg til Wien; nogle gode venner, som er glad i min politik og religion så væl som i min digtning, har skudt sammen et stipendium til mig, og det kommer vi sejlende på. Muligt, at vi kommer over København; skriver du mig til, så adresser indtil videre: Enkefru Bjørnson, Sejelstadsgård, Kristiania. — Kære, hils Centaurerne og den ælskelige Larsen, og kom snart med »det ny system«!

Ja, lev da væl, du søde menneske og kys dig selv, hvis du årker.
Din Bjørn.

Kjære Bjørnson.

d. 18. Febr. 1880.

Tilgiv at jeg først nu besvarer Dit sidste kjære Brev! Du skriver, at »da Du saa mit Regnskab averterede Du strax Din Gaard«. Jeg tør vel haabe, at Gaarden var bleven averteret ogsaa uden at Du havde faaet min Regning; thi dennes Størrelse kjendte Du jo iforvejen, ligesom Du maa vide, at

den kun er sendt Dig for Ordens Skyld og paa ingen Maade for at bringe Sagen i Erindring. Hvor vilde jeg dog ønske, at Du maatte faa Din Gaard godt solgt, og at Du da med Dine Kjære vilde tage nogle Aars Ophold paa et passende Sted i Udlandet, saaledes som jeg drømte sidste Sommer, da jeg skrev hvad Du kaldte den lange Præken. Se Ibsen, han lever rolig og tilfreds og tilsyneladende lykkelig; det samme gjør Jonas Lie, medens Du der i Dit eget Land lever i Kamp og Uro. Jeg saa af Dit Brev til Morgenbladet, at Du ikke har det godt; riv Dig ud af disse trykkende Forhold, hvis Du paa nogen Maade kan. Jeg havde ventet, at Du havde bragt denne Sag paa Tale, da vi sidst vare sammen; men Du var taus, og jeg kunde dog ikke godt begynde en Samtale derom.

Hvad Du skriver om Leonardas Opførelse her paa Folke-theatret, rammer ikke mig. Jeg kjender meget lidet til Folke-theatrets Kræfter, men har bestandig havt Tvivl om at Leonarda kunde spilles der, og det udtalte jeg for Dig og flere Andre, ogsaa for Greensteen, som først faldt paa, at det skulde tilbydes Watt, og denne opgav det jo ogsaa ifjor. Men da han nu for en Tid siden kom og gjorde Forespørgsel, kunde jeg ikke andet end telegrafere til Dig derom, og Du svarede, at Du vilde overlade Borchsenius eller andre af Dine Venner, som kjendte Folketheatrets Kræfter, at tage Bestemmelse derom. Borchsenius mente ubetinget, at det skulde og burde spilles, og paatog sig Ansvaret. Nu er det sandt, at Leonardas Rolle blev uventet godt udført og at de fleste spillende vare respektable, men Aagots Rolle, som jo maa have stor Indflydelse paa den Lykke Stykket skal gjøre, blev efter min Mening slet udført. Og dog var det ikke det, men Forholdene, den litteraire Strid, som bevirkede det Spektakel med Piben og Hyssen. Den der især udmærkede sig som Piber og som vist flere Gange blev noteret af Politiet, var den unge Frederik Grundtvig, der ogsaa ved tidligere Leiligheder har gjort sig bemærket ved sine Drengestreger. —

Her have vi det, Gud ske Lov, Alle godt. — Schandorph og Borchsenius komme jevnlig til os. Du faar jo Morgenbladet og har da vel læst ogsaa Dr. Pingels sidste to Artikler mod Ploug?

Modtag tusinde kjærlige Hilsener fra os alle! I Tankerne omfavner jeg baade Dig og Din kjære Hustru.

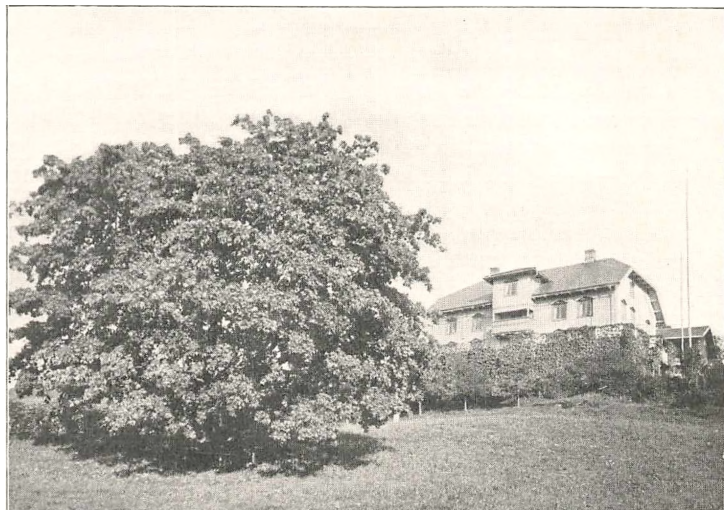
Din inderligt hengivne

Fr. Hegel.

Modtaget 2 Juni 1880.

Du kære,

glæden ved at gænge min digtsamling blev fordærvet mig ved slusket behandling især af digtet til Romsdalen, som umulig Weilbach kan have behandlet. Jeg tror heller ikke, at han kan have set æfter den siste rættelse, ti filigran — hvad er væl det?

Fra Aulestad.

Senere Billede.

Det er beklageligt at ikke en *dig*t-samling skal være fejlfri. Ortografien er et stort *tilbage*-skridt. Jeg har jo selv angivet, hvorledes jeg vil have den, og da er det virkelig mere æn dristigt at blive ved med denne uværdige danske censur over mig norske forfatter. Jeg har tålmodig funnet mig i alt eders plunder, i den tanke, at I engang vilde finde det ørkesløst; men da dette aldrig tager slut, må jeg minne eder om, at det er anstændigt nu at lade mig være med fred. Man får mig ikke længer in i det sædvanemæssiges og talemådernes geled, når jeg er blevet opmærksom på, at der stikker noget galt bag.

Jeg har måttet ty til aviserne forat få mine rættelser udbredte der. Du skulde lade det æfterfølge for Danmarks vedkommende.

Naturligvis må Weilbach se dette!

Din
Bj. Bj.

Tak Jakob for brevet! Jeg ønsker innerlig til lykke med Skovgård!

p. t. Bergen 8. sept. 80.

Ælskelige, dyrebare vän,
i kvæld går jeg ombord i et dampskib for Amerika, hvor jeg i Boston skal bo otte måneder hos Ole Bulls familie. Jeg kan ikke for min udviklings skyld tilbagevise et sådant tilbud.

Men jeg rejser med tungt hjærte. Karoline, som er her, og børnene! — Jeg kan ikke udtrykke dig, hvor tung afskeden faller mig.

Ja, Gud give, denne lange rejse blev god for mig. 8 — otte — måneder borte fra hjemmet! Jeg tuder som en skole-gut, bare ved at tænke på det!

Min gamle, ælskelige vän, skulde noget støde til, så husk Karoline!

Hils dine! Hils mine andre vænner.

Din bedrøvede
Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad den 6te Marts 81.

Kjære Hegel!

Hjertens tak for Deres kjære brev, og fordi at De ikke glemmer mig i min dybe ensomhed!

Tak også for indbydelsen at komme ned og mødes med min kjære Bjørnstjerne, men han kommer ganske vist over England til Kristiansand og så hid, det er den hurtigste vej og den vælger han, for hans længsel er over al måde stor, så man kan ikke sige at han har trivdes derover, ti hjemve giver ingen ro. I det længste vil jeg dog tro, at han både indirekte og direkte vil have godt af turen, selv vil han ikke indrømme det endnu, men er han først hjemme, og i ro kan få samle sine oplevelser og indtryk, kommer det vel. Jeg har i den sidste tid havt det meget lejt, da

Fru Karoline Bjørnson.

Til min Kjer
gamle ven !!

en ni års gammel gut for Kristoffer Janson er død af hjernebetændelse i forældrenes fravær i Italien, og ingen af slægtingene var her, kun et par tjenere og de andre seks småbarn, alt kom at hvile på mig, så det har været en tid fuld af angst og smerte. At se et stærkt barn ligge slig, se denne tilintetgjørelsens kamp i 10 døgn, det er rystende og smerteligt. — Samtidig har Bjørn ligget syg i Mejningen af mavekartar, Bjørnson ligget i America for forkjølelse, det var den sidste efterretning fra ham, men da brevene fra America og hid trænger en måned og jeg intet telegram har fået i mellemtiden, så håber jeg det er over. Snestormene dernede er over al beskrivelse, det er nok slæmt overalt med vinteren iår, her er det som i en snegrav, dyb, tung, tæt, ingen skulde ahne at en sommer ligger skjult deri. Aa, hvor jeg længes efter sommer og vår som aldrig før synes jeg, gid den vilde bringe noget godt, godt for alle, som længes og håber! —

Ploug, jo jeg har læst ham, han er virkelig styg og ond, nu han har det godt i sine private og økonomiske forhold, hvor skulde ikke det kunne bringe et bedre livssyn tilveje, istedetfor blir han værre og værre. Hans måde at kaste sig over personer og forhold er oprørende, hvad skrev han ikke i vinter om vore stortingsmænd og vor indre politik! Drachmann og Schandorff skrev bra, det er da godt, nogen møder op. Schandorff må De hilse fra mig, takke ham for brevet han sendte mig, jeg skulde naturligvis have skrevet selv, og det gør jeg nok også senere.

At alt står godt til hos Eder, glæder mig af hjertet, jeg ser de små så grant og det hele hus. I alle står så godt og dejligt i min erindring fra de koselige dage ifjor vinter. Når nu ikke for lang tid måtte gå hen, inden vi mødtes! Var det ikke mueligt at I alle tre kunde gjøre en sviptur op i sommer, jeg ved jo nok hvor dejligt I har det på Skovgård, men kom og se til os alligevel, Bjørnson vil ikke forlade hjemmet så snart igjen efter denne lange lange adskillelse, der er ikke et individ ikke det mindste kryb på gården uden at han erindrer det og taler om det i sine brev, som regelmæssig kommer flere gange i ugen ja indtil seks, De kan deraf se, hvordan han føler sig ene. Og nu farvel, hils Jacob, Julie, børnene og vennerne

fra Deres hengivne

K. Bjørnson.

15 aug. 81.

Å, du kurrende due i skovgården! Du lister om blant træerne og dukker i blomsterbægerne og drikker havluft i lange drag.

Jeg tænkte iår at gæste dig og gæmme mig under løvet der sammen med dig en otte dags tid. Det blev intet af. Og så må jeg skrive!

Ja, skrive! Jeg har skrevet hundrer af brev, siden jeg kom hjem, så jeg kvier mig, hvergang jeg skal til igæn.

Og dog har jeg til dig og Jakob et bestemt ærinde.

Du afslog at tage Charles B. Waites bog: The Christian Religion. Den må ud alligevel, ænten du tar den æller ej! Hele vor literatur savner en bog om evangeliernes tilblivelse (æfter videnskabelig kritik). Sålænge den gør det, ses vi på, som kommer til sagen, men kan ikke appellere til fakta, såsom de aldrig er blevne fræmstillede i vort sprog, — vi ses på som gale folk.

Jeg tænkte, at så snart der bød sig en lejlighed til om disse ting at få ud en bog, der på en gang var videnskabelig og populær, — jeg tænkte, at da fik også du en lejlighed til at sone nogle af dine mørkets gærninger sammen med Martensen, Monrad, Rasmus Nielsen og hele det sorte kor. Det er min overbevisning, at få ting kan bidrage til at vække tusener til æftertanke og lætte begynnelsen af et alment ordskifte om disse ting — det er min overbevisning, at få ting kan gøre det så godt som denne bog. Den *vil* lønne sig; men alene i længden. Den må udgives simpelt trykt, ret som en folkebog; ti stasen behøver ikke at anbefale den.

Dersom du er for gammel og stivsinnat, for meget i pagt med de mørke mæn og deres troldkunster, så fører jeg min sag frem for det lysets barn Jakob, at han fra sin høje hæst vil se i nåde ned på os andre lysets alfer og tage af vore hænder et ringe lysets barn til opfostring og pleje i hans høje haller. — Det må da være mere værd æn stigsbøjler, spyd, hellebarder, pistoler — at give ånden et våben mod alle landens langklædede sjæle-røvere, myldrende fræm af østerlandets ørkener og midalderens dunkle gæmmer.

Jeg håber, at han som en anden Sankt Georg (eller Sankt Jakob) med præssens løftede arm og gående hjul knuser til atomer det tankekryb, som i nattens mørke vælter ud af de Martensenske hylder i bogladen; ti at udruste *en* Charles B. Waite med dansk mål, er at dræbe ti Martensen'er.

Jeg håber på et gunstigt svar! Jeg vil ikke aflade at bede, trygle, anråbe, jamre, skråle, på knæ, på mave, før en af eder giver et bifalds-tegn!

Jeg vil hidse hele den øvrige skare ja, det hele kobbel op og omkring eder i dansende, tiggende, tudende kor; ti vi trænger alle lige meget til denne bog; den styrker det publikum vi har, den hverver nyt, den avler tilhængere af det, som vi lever og kæmper for, omkap med udlandets aller stærkeste bøger.

Høstbillede fra Aulestad.

Senere Billede.

Å, hvor her er vakert, Hegel! Hvor Karoline har pyntet op! Hjærtens tak, du mandfolke-ængel for din godhed mod Bjørn. Han lånte pænger af dig, som du må sætte over på mit skidne rægnskab.

Hils dine kæledægger og deres yndige mor fra din
Bjørnst. Bjørnson.

Aulestad 9. jan. 82.

Ælskede gamle,
min og alle mines dybt følte tak for al din hjærtens-godhed mod os i det forløbne år. Gud velsigne dig!

Dine jule-gaver i bøger er os alle så kærkomne! Vi har endnu ikke overkommet at læse dem alle; men her er ren fæst blant alle dem, som kan være med på gode bøger, når disse dine ladninger kommer. To bøger må du skaffe mig, Schandorphs og Pontoppidans. Det er så læt for dig og så svært for mig.

Ællers er der flere dernede hos eder, som jeg er glad i uden egenlig at tro, de er digtere; til dem hører både Herman Bang og Gjellerup. Men ikke mine ord igæn!

Du ved, jeg har fåt forlægger for Charles B. Waite's bog. Du tar fejl i det, at vor literatur har sligt. Strauss og Magnus Eiriksons skrifter er alt for gamle; vi står aldeles renonce for uafhængig bibelkritik, og dette er utvivlsomt mest forlæggernes skyll, hvilket er en skamplæt på den hele stan, og som i sin tid skal blive sagt. Hele folkets åndelige frihed beror mere på en uafhængig bibel-kritik æn på noget annet, slig står sagerne nu.

Hele stillingen i mit kære Norge fryder mig usigelig; jeg trodde aldrig, at jeg så snart skulde opleve så megen glæde af opvågnende uafhængig ånd, skulde få en så rig mark at se i literatur og politik, skulde se så meget mod i det religiøse.

Hele min familie er med mig, æfter hvært som de vokser til, og vænnernes skarer øker sig.

Jeg vilde så gjerne i dette mit jubel-år (foruden annet, som jeg udgiver) ha »Kongen« ud for tredje gang med det ny mællemespil og et indledningsdigt i anl. mine fæm-og-tyve skalde-år. Du har den jo ikke på langt nær udsolgt, så du væl ikke kan. Men jeg forlanger i tilfælle intet honorar. Jeg betragter næmliig kongen som mit centrale arbejde.

Du må fortælle os lidt om din familie! Jeg længes rasende ned til eder; men jeg må ha tålmod.

Det lader ikke på Kielland, som han trives. Måske støder han ved sin overgivenhed og skarphed, og sligt gir refleksi i en så fint organiseret natur.

Ibsens bog har glædet mig meget ved sit mod; jeg under-skriver Brandes's omtale i et og alt. Det er væl ikke sant, at salget er stanset på grun af præssens pøbelagtighed. Et længere inlæg (som svar på et angreb i anl. bogen) har jeg ikke fåt trykt! Slig er tilstanden her oppe. Og dog har bogen gjort godt.

Jeg skulde sidde nogle dager gæmt i dit kontor og høre alle de gamle podagrister og dårlige maver klage og vride sig over tidernes fordærvelse! Du bør være betænkt på

at inrætte et lønkammer der for dine yngre forfattere, at de kan høre sine bøger omtalte af dine gamle venner og kunder! Æn Molbech! Det arme dyr! det var en kort hærlighed! Og din vän Bøgh! Han sætter sit smil op, ser jeg, den gamle, stivbenede hankat, som ikke mere kan!

Hils dine børn og mine andre venner fra Karoline og din
Bj. Bjørnson.

6. Aug. 1882.

Kjære Bjørnson!

Din Hustrus venlige Indbydelse til den 10. August har sat mig i Feststemning, hvorfor jeg sender Dig min hjerteligste Lykønskning, hvad jeg under alle Omstændigheder viselig ikke havde undladt. Naar jeg ikke kan gjøre det personligt, behøver jeg ikke nærmere at udvikle for Dig, hvor mangfoldige Forhold og Forpligtelser der byde mig at blive hjemme ved Forretningen netop nu, da Efteraaret med raske Skridt nærmer sig. Mere end tyve Aar ere nu forløbne, siden jeg traadte i Forbindelse med Dig angaaende Din »Kong Sverre«, og som Du med berettiget Stolthed kan se tilbage paa Dit Dagværk, gjennem hvilket Du med Digterens vidunderlige Gave og hemmelig sympathetiske Forstaaelse af, hvad der rører sig i Sjælene, har opbygget og trøstet Mangfoldige, saa langt Civilisationen rækker, maa Du ogsaa tillade os andre, Dine Stammebeslægtede, at udtale den Glæde, vi føle ved at kunne fremvise en sand og ægte Digter »heroppe« i denne i poetisk Henseende saa besynderlig fortørrede Tid, og det ikke blot en Digter, der i enlig Begavelse har kunnet kalde Grønt og Blomster til Live, men som tillige har havt den sjældne Gave og Lykke at befrugte en hel Kreds af Digtere, hvis Navne ikke blot længe have prydet Literaturen, men som forene sig til en straalende Hæderskrands om Dit eget Navn. Men bag den mere offentlige Anerkjendelse og dybere end denne gaar Erindringer om et trofast og mangeaarigt Venskab, som, medens det har en mere privat og personlig Karakter, netop ogsaa derfor har en egen, værdifuld Valuta, hvorfor det ogsaa egner sig til at komme her i Brevets Slutning, der stundom indeholder det vigtigste. Tak, kjæreste Bjørnson, for dette lange og prøvede Venskab, der

har kastet Glands over det Gyldendalske Firma og været til stor Glæde for mig og mine. Gid Du maa føle Kraft og Lyst til at skjænke os en Række af Arbejder som »Synnøve Solbakken«, som jeg for nogle Dage siden sendte Dig i forynget Skikkelse, dels for at hædre Dagen, dels som et lykkebringende Symbol paa, hvad Fremtiden haaber og venter af Dig.

Endnu en Gang: mange hjertelige Lykønskninger fra mine Børn og mig til den 10. August, og de kjærligste Hilsener for Dig, Din elskværdige Hustru og alle Børnene.

Din trofast hengivne

Fr. Hegel.

Paris rue de Pasquier 10.—23. dec. 82.

Ja, så er vi i Paris, og det første brev (et par korrespondence-kart i forretninger har jeg alt sendt) må jeg rette til dig, som ikke alene dybest fortjener at vide, om vi er ilive, men som er mig den kæreste af alle mine venner, og det trods at vi er uens i næsten alt på jord og i himmel. Du har et eget lag til aldeles at ta mig. Jeg kænner ingen annen som dig. For pokker, de er vel til; men for mig er de ikke til. Du virker også bare, bare kærlighed, så jeg længe æfter næsten ikke tør bande; jeg er Gud hjælpe mig så from, at Karoline tror jeg er syg.

Og ved du nu, hvad jeg har besluttet? Intet mere eller mindre æn at bli her i to år. Jeg er fullstændig tryk i mig sælv, at det skal lykkes, d. v. s. at det stof, jeg nu har på vævestolen, vil ikke alene betale det, men lade os engang komme hjem igjen i glæde. Jo længer jeg her holder på med det ene, som jeg så længe har levet i, jo større blir det, jo pikantere også; ti her i Paris er al kunst tunget ud mod det dramatiske, så at alle tanker tilspidses dramatisk. Der har du også hoved-grunnen til, at her vil jeg blive Ikke sant, du vil hjælpe mig til at bli digter igjen? Du skal se, jeg er vokset! Nummer to af mine skuespil er noget allerhelvedes noget, som . . . ja, intet »som«, du skal få se! Og så en fortælling, som jeg fortalte Jonas Lie her om dagen, og han blev rent glad i den. Med ham går jeg også og drøvtygger mine dramatiske arbejder; jeg trænger at få udvikle, storme, klage, spørge, le, og Jonas er så full af fantasi og erfaring.

Drachmann skulde også ha været her. Når vi nu får inrætte os, blir her ikke dyrere æn hjemme; men i denne måned er det tre ganger så dyrt.

Bergliot arbejder i huset som en rigtig stue-pige; ti vor portner-kone er blet syg, og vi vil ingen ny pige ha oppe blandt os. Lille Dagny morer sig over alle grænser på gaderne. Men det ænder nok med, at jeg sætter dem begge i en pige-pensjon.

De er nu alle over mig for at bede dig, din elskelige svigerdatter, din søn, hans svigerinne, børnene og Hansine — alt innen det Hegelske hus, i det Hegelske kærlighedslys *hilset, hilset, hilset!* Og jeg føjer til mit innerligste tak! Ja, tak! Jeg sidder så tryk i denne min ny begynnelse og derfor skriver jeg så glad til dig. Hils vore venner fra din

Bjørnstj. Bjørnson.

Paris, av. de Niel, 96,

2 juli, 83.

Kæreste gamle, nu er tredje akt i omarbejdet stand sendt til Knudsen, og nu er den stykkets bedste. Dermed er antagelig også dette stykke det fineste og dybeste, jeg har sendt dig. Det gør mig ondt, at vi kassere nogle ark; men jeg kunde ikke før finne fejlen. Havde du ikke smølet så urimelig længe med trykningen, så havde det ikke varet så længe mellem stykkets affattelse og gænlæsning, og så havde jeg vel heller ikke havt det uhildede øje, hvormed jeg nu så og opdagede.

Altså dennegang var forhalingen bare bra! — Jeg er nu uænnelig glad over, at stykket er lykkets. —

Vil du, da han har læst den forrige korrektur, også lade Knudsen læse denne; men vil du samtidig sende mig fire aftryk af denne korrektur, hvoraf de tre skal sendes mine forskællige oversættere.

I oktober altså trykkes første del af »Over ævne« i forskællige tidsskrifter. Men muligens må jeg få fra mig et meget karakteristisk skilsmisse-æmne, før jeg skal til med annen del. Og så har jeg en fortælling på stabelen; den er ikke stor; men folk er henrykte, når jeg fortæller den. Så har jeg et virkeligt morsomt, uskyldigt skuespil »Reaktion!« Det er påfallende, at man ikke har nyttet dette psykologisk så interessante æmne, som hele Europa står færdigt for at modta med latter.

Så har jeg et par en-akts-stykker á la »De Nygifte«. Ja, jeg kommer ikke hjem igen på mange år.

Vi er alle friske som fiske og trives ganske udmærket. Jeg har ikke skrevet, — rent ud sagt, jeg vilde først være sikker i min sjæl, at det gik, som jeg havde tænkt herude, og nu er jeg det. Og nu skal du sannelig få brev på brev. Men så skal du til gængæld overta min korrespondance med mine diverse oversættere og forlæggere (jeg går næmlich over til tidsskrifter!); ti denne korrespondance er gruelig tidsspillende for mig. Men nu, da forbindelserne holder på at bli faste, må det jo bli lettere, og alligevæl vilde jeg bli kvit dem. Det har knebet om at få tids-skrifterne til at ta *skuespil* — en fordom, som må overvinnnes.

Bjørn har været her den hele vår forat lære fransk og se fransk skuespil. Nu skal mine to andre gutter hid i ferien, jeg venter dem om nogle dager. Bergliot går på skole — men klager over de franske kammerater. Hun er kraftig som en Bjørn, så der er ikke fare for henne. Hun har tat en grundig gymnastik i de siste måneder, som ikke har gjort henne vekere. Dagny skal på skole æfter ferien. Forleden sa hun: »far, den dag du blir rig, så vil du væl dagen æfter pakke in og rejse tilbage til Aulestad?« — Jeg læste mit ny stykke forleden hos Jonas Lies. Der var en san begejstring. Hans egen bog er et gediegent stykke arbejde, og hans næste blir ænnu bedre. Du skal se, hvad han kommer til at nå, det er ikke lidt!

Ællers omgås jeg næsten ingen. Hvorfor skulde jeg også hæfte mig med det? — Karoline har ikke været så frisk på mange år. — Jeg er som sagt vældig frisk som en fisk.

Her vil gå med for os en 12.000 frcs. om året, ser jeg. Et stykke over Nordens scener, om og med bare nogenlunde succes, gir mere an det. Og så har jeg Tyskland; ti nu, da jeg holder mig til kosmopolitiske æmner, skal jeg ha Tyskland med den hele tid. Jeg har lært en del siden sist. Jeg tænker, mit ny stykke også viser det. — Ihvært fall: *her skal arbejdes*.

Ja, jeg er ænnelig i den by og i det arbejde, som jeg synes om! Sommer-varmen generer mig ikke. Ikke det gran. Jeg lukker for persiennerne og går her halv-naken. — Når kommer så Kiellands bog? — Hils din Jakob og hans ælskelige hustru og mine venner med Schandorph i spidsen. Det blev altså ikke noget af, at han kom ned til os, den kære?

Din innerlig hengivne

Bjørnson.

Karoline og Bjørnstjerne Bjørnson.

Paris, av. de Niel, 96,
13de juli 83.

Kære, søte gamle! Den skurk, Henrik Knudsen (vor families beste vän) har kommet hit ned istedetfor at afskrive min tredje akt! Synderen fræmstiller sig her idag med slutten af manuskriptet *uafskrevet!*

Ja, ligesom man må tilgi menneskene meget, når de blir så gamle som du, således må man også tilgi dem meget, når de er så unge som Knudsen! Det er bare, når man er i min lykkelige alder, at man intet tilgives, hvilket du kan se af mine fiender! Nu må Knudsen få ture ut morgen-dagen (den fjortende juli) og så sove ut ovenpå, men så skal han pinedød skrive! — — —

Jeg vet ikke, om jeg har sagt dig, at jeg ikke vil hjem igæn, før jeg har betalt min gæld med mit arbejde æller ved at få mine ejendomme solgt. Jeg vil ikke hjem igæn, før jeg ikke skyller noget menneske en skilling.

Jeg tænker, det skal gå nok så godt. Æfter min berægning skal de stykker, jeg har på hånden, udrætte det; — jeg mener ikke »over ævne«; men det, jeg har skrevet, og de to, som følger æfter »over ævne«. — »Over ævne« er et læsestykke — intil senere hen! men som jeg får trykt i så mange tidskrifter, at jeg skal tjene meget på det alligevel.

Nu må du være så snild at sende mig pænger. Fra nu af begynner min egenlige udlændighed og kamp. Hidintil var prøveåret. Og med det er jeg tilfreds. Jeg tør våge kampen! —

Jeg vet ikke, hvorledes vi skal ordne det. Jonas Lie klager over sin lange tur til den danske konsul i den annen del af værdens-historien her. Jeg har havt min forrætning med Peireire frères (rue de Provence, 59). Fin på noget, som konvenerer os! Jeg skulde ha pænger nu. Om nogle dager, når huslejen er betalt, har jeg bare et par hundre francs igæn.

Ja, måtte det nu gå godt! Ti jeg vilde så nødig slippe mine ejendomme. Men naturligvis alt hæller æn at ha gæld!

Jonas Lie har været rigtig syg (åre-krampe), fru Lie har også været dårlig, lagt mere æn været oppe, og deres yngste barn har mæslingerne — og *måske* skarlagens-feber. Vær lidt forsigtig, når du får brev fra ham! — Hvor de mennesker er ælskelige. Og hvor de holder af dig! Man skulde næsten tro, du fortjente det, således roses du, når vi sitter sammen her i det dejlige Paris.

Din innerlig heng.

Bjørnst. Bjørnson.

Paris, av. de Niel 96, 1883.

Du allersøtteste forsyn, du må sende os pænger igæn, fordi de tre gutterne, som var kostbare at holde her, nu har fåt rejse-pænger og skal afsted, de to til Kristiania sjø-vejen, den ælste til Hamburger-stadtteater. Vi er snart rent læns.

Første del af »over ævne« er færdig. Det renskrive-, når du får dette. Antagelig er det det mest storslagne, jeg har fåt lykke til at skrive, og navnlig vil det *ta dig* stærkt. Antagelig må der trykkes et ekstra-oplag af det æfter »Nyt norsk tidsskrift«, hvor det skal offentliggøres; ti jeg tror, det vil bli æfterspurt. — Jeg skal forhandle med tidsskriftet om saken. Mig synes det bedst, at du i så fall fik det og lod det gå ut nogle dager senere æn tidsskriftet.

Ja, så tar jeg mig nogle dagers ferie, før jeg begynner på noget nyt. Det blir ikke fortsættelsen af dette, ti jeg må la det stof ligge en stun. Men, se, jeg vet ikke riktig, hvilket af mine to andre stof det blir, som står for tur, — hvis det ikke blir noget af dem; men en fortælling.

Den ellefte september er Karolines og min 25årige brylløpsdag. Og jeg har tænkt på at gi henne en bord om den kåpe, jeg havde med fra Amerika, — at sige, hvis den ikke blir altfor svinagtig dyr. Kåpen er næmlig for kort. En kvarterers bord må til. Vi kjøpte en i Kristiania, men den blev for tung. Den må altså være *fin-fin*. Her er skin-tøj så uforskammet dyrt, så jeg har tænkt på København. Tal til din søte svigerdatter om det og la henne spørge på nogle priser. Hun kænner kåben og vet vel, hvilket skin passer. Det samme må det ikke være, jeg mener det samme som i kåpen; kanske noget ænda finere.

Når du æller din sviger-datter svarer mig på dette, så skriv det på en sæddel, som ligger løs i dit brev. Ti så får Karoline brevet at læse; men ikke sæddelen. Hun læser næmlig alle mine brev.

Alt væl, rasende væl! Jeg er så glad over det ny stykke! Å, så glad har jeg ikke været på mange år. Alle mine er i den syvende himmel over det.

Din innerlig hengivne poet: Bjørnst. B.

Hils Schandorph! *Kommer han ikke?*

Paris, av. de Niel 13, sept. 83.

Du skulde se det ur, de staker og det tæppe! Du skulde se stuerne vore æfter dette utstyr og hvad det har lokket med sig! Ja, du er dog det søtteste gamle forsyn, som nogen poet har i hele verden!

*Papa Stigel
for
hede Bjørnefamilien
Fam. den M^r. Jørgen
1883*

Nej, som Karoline frydede sig, og lille Dagny, som har arvet hele hendes skønheds-sans; og som Bergliot sprang og hvinte! Jeg er så dum med det, at jeg begynder at gråte, akkurat som om jeg var en nervøs kærring æller Kong Oskar den annen. Jeg får sige, som gamle politikere, når de hyldes: »Jeg skal prøve at gøre mig fortjent til det!»

Ællers har du med dette gjort mig og os alle en stor

tjeneste, fordi vi blir vist længe her i Paris, mange år, om vi og kommer til at ta en utflugt. Og man kan ikke i længden bo på et sted uten at ha det hyggeligt omkring sig. Nu er her virkelig vakert hos os. For dette har draget annet æfter, og vi trives bedre i det, allesammen.

. . . . Har du fåt »over ævne«, æller skal du ikke ha den? Jeg har intet hørt; men jeg tænker, at du skal ha den, og da skal du straks gå iver med den, dog skal du la Dr. G. Brandes ha den en dags tid til gænnemlæsning. Den er ikke så stor, som du tænkte, *så du må kunne få den hurtig fra hånden*. Knudsen skal læse korrektur. Jeg har håb om at få den opført i Tyskland, og herpå er jeg overmåde spænt.

Jeg er fræmdeles doven, vet ikke engang, hvad jeg her næst tar fat i. Men jeg er så glad, så gutteglad, at du må sige til Schandorph, at vil han til Paris, så må han komme nu, mens jeg er i slikt strålende humør. Og som her endnu dufter og skinner! *Her er det allerdeiligste høstvejr!*

Hils dine kære! Tak for skinnet; det fant allerhøjeste bifald!

Du har gjort os så glade i vort hjem ved dine dejlige gaver; jeg må gænta det og også gænta min innerligste tak, og føje alle de andres til, ja, mine venners også; for de blev virkelig glad med os!

Din taknæmmelige

Bjørnstj. Bjørnson.

Alle som kommer in her, som har været her før, — så begynner de på at love og prise tæppets, urets, stakernes *ophøjede* giver!

(Modt. 10/9 83.)

Om du havde været min værste uvæn, så vist som du er min bedste væn, så kunde du ikke ha båret dig værre ad æn du nu har gjort med min bog!

Du ved fra før — vi har jo nu arbejdet sammen i en god del år — at af alle dine forfattere er jeg den absolut utålmodigste, når det gæller at se trykt den bog, jeg har fåt færdig.

Så langt ifra at ta noget hænsyn hertil, har du nu fåt ud Jonas Lies bog, som blev færdig 14 dager æfter min, — og spør mig, om ikke min skal opsættes til — høsten.

Jeg har aldrig hørt magen! Og så kræver du en person-liste, *når jeg ingen har givet!* Er det mig, som skriver mine egne bøger, eller hvæm er det?

Her sidder jeg dag æfter dag i feber også for stortingets skyll, som jo atter skal opta debatten om Ibsens og min gage. Og jeg vilde ikke alene af den grun, men mest fordi man jo gjerne får fat på en bogs stof, have haft den ud straks. Ti når bogen ikke er kommet, så tales der om stoffet og opgøres planer, og *det skader bogen.*

Men jeg inrømmer, at jeg forstår ikke, hvorledes bogen kan komme ud nu; jeg inrømmer at det rimeligste er at vente. Men i oktober gir jeg rigtignok ud i »nyt tidsskrift« og i et amerikansk og tysk første del af »over ævne«. Med dette kommer altså bogen i kollisjon. Men måske er dette bedre æn, at den kommer ud nu. Jeg kan ikke bedømme det; jeg ved bare, at al den ærgrelse du alt har git mig, burde være nok for denne gang.

Jeg ser, du har ladet Knudsen læse korrektur. Jeg bad hverken ham eller dig om det. Jeg gav ham manuskriptet *netop for at undgå at lade nogen norsk læse korrektur;* ti han skriver jo som det var trykt, så tydeligt og grejt. Det var for at det skulde gå så hurtigt som muligt, at jeg gav ham det. Og så synes det som han både har læst én og to, og at også dette er blet en årsag til udsættelse.

Nu gir jeg fanden i hele bogen! Nu er jeg så pisse-lej den, at jeg vilde ønske, den aldrig kom ud!

Din tro vän
B. B.

Paris den 18de oct. 83.

Kjære gode vän!

Jeg har i lang tid tænkt på at skrive dig til om vore pengeforhold her nede, og da Bjørnstjerne sagde til mig igår: du må overtage at bede Hegel om penge, — så vil jeg nu gjøre det.

Da vore penge var forbi heri sommer under gutternes ophold, sagde jeg det naturligvis til Bjørnst. men som han sad midt oppe i sit »over ævne« glæmte han det. — Imidlertid gik dag efter dag, ingen penge kom, jeg måtte låne både

hist og her, og da pengene kom havde jeg at udbetale for gjæld 500 Fr. — Nu er det gåt på samme vis den hele tid, hvergang jeg får penge går det halve til gjæld.

Bjørnstjerne siger, det er fordi jeg siger ifra for silde, men det er ikke grunden. — Nu s. e. p. kom den 15de October, jeg skulde have 400 Fr. til husleje — og 100 Fr. til at betale da vinter vinen kom — det er den hele sum jeg havde igjen af de seneste 1000 Fr. — og da jeg ikke kan føre hus uden penge, så havde jeg jo ikke en skilling, men måtte låne. — Synes du ikke dette høres ondt? Jeg er næsten syg af penge-sorger.

Jeg ved jo så godt, at vort pengeregnskab hos dig står så dårligt som det kan, men du er jo nu alligevel den eneste kilde, den eneste af ty til. Jeg vil derfor inderlig bede dig hjælpe mig, så det blir lidt mer praktisk ordnet.

Jeg kan i disse dage ikke tale til B. om penge, han er nemlig så ude af sig over udfaldet i Hamburg af en »Hanske«. Han går omkring og stønner som en syg mand dag ud og ind. Det kan ikke formilde ham at han er budt 30,000 mark for et lyst-spil så stort som falitten. Med en kniv i ryggen er det vanskeligt at skrive. Han har ellers et stof, give Gud han nu fik mod og lykke til at gjøre det. Noget må nu gøres; og noget blir gjort for ham, men det er for svær tid hos os der hjemme endnu; og da gjælder det at ikke »køen dør mens græsset gror« som det heder. Sagen er, hvis vi må skille os med Aulestad så vil han, i den alder han er, ansé sig som en forvist mand. — Jeg har mit, hvor han er, om det så var på månen; men alligevel vil det også gjøre mig meget ondt.

Men ske som ske må, det vigtigste er dog at leve som uafhængige, går det tabt for det økonomiske, så har Aulestad — eller rettere det dårlige salg af løkken i Kristiania skylden. Vi har jo brugt en del siden vi kom ud, men det har flere grunde, først at vi måtte sætte hus, dernæst som fremmede, og så har vi meget lidt tøj. 8 års ophold på landet har jo gjort, at vi havde mindre fornødenheder der end her. Så er det også dette, vi er ikke længer unge, stridt meget, lidt meget, og trænger at have det lidt godt; og dog er her jo mange savn imod hjemme.

Ja, nu har jeg i tørre rids talt om dette evige — bliv nu ikke utålmodig over os — over mig, kjære gamle gode væn, men gjør hvad du kan for at vi kan holde ud herude. Bjørnstjerne er jo så spænstig ænnu, så han under gode

forhold og sympati vil ænnu gjøre meget i åndens rige, lægge megen sæd i jorden det kan du tro. — Du har nu i så mange år stået os så nær, så du er den første vi tænker på, især i glæde; men du får nok også høre fra os i sorg, som idag! Bjørnson ved ikke at jeg skriver til dig, men jeg synes jeg må gjøre det. Tusene hilsener fra din taknemmelige og hengivne

K. Bjørnson.

Paris, av. de Niel 96, 15 dec. 83

Du søtteste gamle jordemoder for os allesammen! Tak Drachmann for bog og brev og kamp! Han er en så idiotisk blanding af mot og berægning, kraft og svaghed, genialitet og dunkelhed, store følelser og små forfængelighed, at det er intet under, han er en stor digter og blir en ænnu større; for han bærer hele oppakningen på sig, den vi andre samler sammen fra hundre studier; vi har alle, ubetinget alle noget af den samme blanding, men doserne er ikke så umådelige, alle stoffe er heller ikke så skrue-sikkert tilstede på sin plads som i dette ny danske fabel-dyr. Hils ham hjertelig fra mig! Sig ham, at hans bog som hans artikel mod Brandes er begge like dumme og ælskværdige, fordi de er fyren i hele hans længde og uhyrlighed i alle måter, altså uten de rette grænser, fulle af blottelser, men også af dette løst-knappede matrosfanden-gale og den skotske *reel-dance* omkring en vaker jænte (for lejligheden poesien), som jeg elsker hos dette danske dingeldangel.

Bjørn er her, lykkelig og poetisk; jeg hører han og Drachmann har slått sig sammen. Og det glæder mig uhyre for begge uhyrers skyll.

Vi har det rasende godt, Hegel! Og æfterhvært, som vi bedre forstår det, er her ikke dyrere her æn i andre store byer. — Vil du ha et inblik i hele min måte at tænke på i forholdene hos os i Norge, så læs fortalen til: »Tænk selv«, af Ingersoll.

Mit ny arbejde må kunne være færdigt i februars slutning. Det morer mig meget.

En innerlig jule-hilsen til alle dine! — Karoline, Bærgliot, Dagny, Bjørn, står bag på min vågn, idet jeg nu kører in ad din port, og svinger og roper, allesammen: Glædelig jul hos Hegels!

din

B. B.

Paris den 23 Marts 84.

Kjære Hegel!

Fra Bjørnstjerne skal jeg bede dig at endelig sende ham »en Skandale«. Og om du vil være så snil at sende korrekturark af den ny fortælling efter hvert det er færdigt, et eksemplar til *Jens Christensen* Hamburg Repsoldstrasse 14. — Og et til *L. H. Brækstad* London 140 Loughborough Park.

Af »Handsken« og »over Ævne« skrev jeg fire afskrifter af hver, og som du ved til ingen nytte; det var i høj grad anstrængende. Nu har vi aftalt med de to herrer, at de skal få manuskript efter hvert, på foran omtalte måde.

Og så om du vil være så snil at sende penge igjen! — Vi er nu flytted og bor godt, trods det er noget billigere end før. Vi har rigtig installeret os her, gid det blev så længe som det nu ser ud; thi den ro og arbejdskraft som deraf følger, for Bjørnstjerne, får han neppe hjemme. Jeg håber at vi blir skilt ved en del ejendom derhjemme, som vil gjøre godt. Der er nemlig tale om, at Løkken skal kjøbes af et aktie-selskab. Vi vil da kunne komme til at eje Aulestad, som især er Bjørnstjernes højeste ønske.

Kommer ingen af eder til Paris iår? Her er nu så mageløst! Vi bor ligeover for en stor have, alle træer står i sin første udfoldning, og alle kirsebær-trær i blomst. — Og så er der en stor fordel for mig ved denne ny lejlighed, vi har fået så store værelser at jeg kan få ligge i seng; hvad jeg ikke har gjort siden jeg forlod Kjøbenhavn; jeg har måtte nøje mig med en sofa i Bjørnstjernes arbejdsværelse.

Hils nu alle dine kjære fra stort til småt! Og så farvel for denne gang!

Din taknemmelige og trofaste

Karoline Bjørnson.

Paris, rue Faraday 15 Ternes
1884, 19 juli.

Du min allerkæreste væn, så rejser vi imorgen. Tak for brev og rejse-pænger!

Jeg tænkte oprinnelig, at pærmen skulde ha en fin liten skitse af en flagende by og havn æfter byens beskrivelse i

de tre første kapitler, dog med tillæg, at fra »Godsets« tårn vajede et stort rent norsk flag.

Men dette har jeg frafaldt. Nu står jeg mællem aldeles intet, æller at hele pærmen er et norsk flag, *rent*, æller, at der inni bokstaverne gaves bitte små tægninger af hus og skib med flag, og haver med flag-stang i, flag foran en kirke, et brude-følge, som skrider in (ti lejligheden er et bryllop, der flages for det store bryllop mællem marine-løjtnant Nils Fürst og frøken Milla Engel).

Jeg tror sikkert, at boken er færdig fra min hånd med august måned.

Altså er nu min nærmeste fremtid denne: æfter fortællingen: Geografi og kærlighed, et scenestykke, som er både morsomt og gripende, er tanken; så annet stykke af »over ævne«, det mægtigste, som jeg har havt tak i!

Så hjem til foråret og hjemme i sommeren, derpå »på Guds veje«, en fortælling i tre, korte deler.

De næste sændinger af fortællingen går direkte i trykkeriet, så får Knudsen første korrektur. Det koster kanske lidt mere; men så går det hurtigere.

Jeg er glad ved fortællingens slut; jeg har fåt det rette hånd-faste grep i den. Den ryster.

Ja, jeg ser, at du havde nok af viser ved din store fæst! Her var en så ulidelig varme ved den tid, at jeg næppe kunde røre mig æn sige digte.

Jeg fatter ikke, at du har kræfter til at stå i alle disse fæster. Jeg er stærkere æn dig, vil jeg anta, men jeg er straks klor, når jeg ikke får regelmæssig søvn og ikke fører regelmæssigt liv.

Her er en pakking og et styr idag; den lille har været lidt klein; et klima-skifte er nok ganske bra en gang imællem, skønt jeg for min del føler det så prægtigt her, at jeg tror, ikke mange steder i Europa har make til Paris' sunde klima. Går det, som jeg tænker, så blir væl denne by vort fræmtidige opholdssted.

Din innerlig taknæmlige vän

B. B.

Schwaz, Tyrol, 3' septbr. 84.

Du kære, jeg har ikke skrevet, fordi jeg ikke har været glad. Fra jeg forstod, at Knudsen var rejst uten at insætte en stedfortræder, fattede jeg, at så kunde der ikke være tale om en

tysk eller engelsk oversættelse; så tapte jeg også de pænger. Det mangler nu bare, at også du skal bli træt. Jeg vil ikke undres, om du blir det.

Bogen er fra min hånd færdig i denne uke. Gør den ingen lykke med det samme, så er det jo lejt for dig som for mig. Men annerledes har jeg ikke kunnet skrive den. Den er utarbejdet med omhyggelighed; men riktignok nu og da med en pinende følelse af, at den trods alle mine konster blev for lang. — Nu, jeg tænker dog, at det går allikevæl. Men jeg må nu, hvad min økonomi angår, sætte mit håp til skuespillet. — Jeg havde vist skrevet det bedre, om jeg havde været gladere. Men dette er der sørget for, at jeg ikke skal få lov at bli. Hvergang jeg føler mig tryk og har håp, så kommer der altid noget bakfra.

Jeg ber dig skynde lidt på. Selv har jeg arbejdet, hvad jeg formådde. Æmnet er — så lekende det ser ut — overmåde svært.

Drachmann er jo i Wien. Ibsen kommer hit til os om nogle dager, likeså Jonas Lie; men jeg ber dig intet fortælle derom. Jeg vil ikke i avisen på det også. Maleren Sinding og hans bror komponisten har været her. Prægtige mennesker! Her kommer folk og besøker os langvejsfra. Men jeg er uten glæde.

Jeg takker dig forat du sendte mig »Morgenbladet«, hvori Lindberg angrep »Tænk selv!« Han overgår selv de værste norske præster i flothed og frækhed. Når det gæller noget mot bibeltroen, så tror de alt er tilladt, selv usandhed. Jeg har svaret ham. Den sort tåler jeg ikke. Og jeg havde just nu humør til det.

Hils venner!

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Karoline hilser dig og dine.

Schwaz, Tyrol, 21 septbr. 84.

Kære Papa Hegel,

siden jeg har vished for, at jeg ikke faller i vandet med hele min flok; men at man på den ene eller den anden måten vil gi mig lejlighed til at fortsætte som jeg nu holder på, kanske også til at beholde min gård, er jeg blet kvik og glad og arbejder som en smed. Jeg blir dog færdig til omkring jul med

mit ny stykke, og dette er da ænnelig et scenestykke! Den siste akt er alt erobrende siker! Hurra!

Nu væl, nu vil vi herifra! — Vi tjener her på 1000 frcs. omtrent 200, derfor har vi forsynet os med klæder for vinter og vår, og jeg har gjort mig om til ull-man, — noget, som jeg af alle mine kræfter vil anbefale også dig at gøre, forat vi kan ha noget så dejligt som du er længe levende på jorden.

Det har glædet mig at erfare, at fra stortinget træder sammen igjen har Ibsen og jeg højere gage; da forelægges ænne-

Bjørnsons Bolig i Schwaz.

lig forslag derom. — Møtet med Ibsen (som er blet gammel!) var innerligt; han er nu en god velmenende gammel herre, som jeg ikke stæmte overens med i mange stykker, hvad livs-syn og midler angår; men som det var i højeste grad interessant at væksle meninger med. Berægningens, omsigtens, kløktens ævne i hans intelligens er ualminnelig stor. Men alsidig er denne intelligens ikke, så lidt som hans viden. I omgang måtte vi passe ganske utmærket, så vidt jeg kan skønne; ti både holder vi af hverandre og har vi en uuttømmelig forskæl af argumenter at underholde og supplere med.

Din

B. B.

Paris, rue Faraday 15. Ternes, 20. nov. 84.

Dejlighed, det syvende tusen var gruelig morsomt! Hvor jeg finner Ibsens ny bok væmmelig! Jeg undrer mig rigtig over, at de samme mennesker kan skrive pent om bægge. Han behandler noget af det, mit næste »over ævne« handler om; hans kunde jo ha båret samme titel. Jeg har korresponderet med ham om det i sin tid. — Å, ja, nu husker jeg, at dette skrev jeg om sist. Jeg kommer like fra at læse en kritik om den, og så gled pænnen afsted.

Ænnu basker og slås jeg med det ny stykke. Ænnu har jeg ikke konstruktionen, som jeg vil ha den, skønt jeg har skrevet mange partier, som i hvært fall blir stående i det hovedsagelige. Jeg vilde ønske, jeg havde noget glædeligere at melde dig; men jeg har ikke.

Kolera er ikke i vort arrondissement; jeg glømmer hele dager at læse om den; så kan du slutte dig til ræsten, hvad os angår. Vi har det udmærket.

Her er en fin norsk kunstner, Skredsvig, måske den åndfulleste af alle vore. Jeg vilde så gjerne, han skulde skrive og tegne bilder til; det må bestemt ligge for ham. Han er så vittig, så lystig, så original. Muligvis kommer han en dag!

Ham har jeg foræret en bok »Det flager«. Men jeg havde ingen med bind. Vær nu du snild og send ham *et bind* (bare bindet!) under hans adresse: av. de Carnot 7, Paris. Han bor like over for Jonas Lie; deres hustrur er sødskendebørn. Send bindet uten ét ord, uten antydning af, hvorfra det kommer. Han er så barnslig, det vil sette ham i slik forundring.

Da jeg sist skrev, at jeg var stolt på dine vægne over dit forlag, så tænkte jeg minst på, at du vilde gøre det om til, at jeg hadde skaffet dig disse hoved-træffere. Nej, jeg tænkte på dig, din ævne til at skabe et slikt forlag med din fine, samvittighedsfulde forrætnings-ånd, innerlige, trofaste natur! Jeg tænkte på din nervøse omhu for alt, som fører sammen til en sejer for dit forlag, som den foran julen iår. Og dertil lykønsker jeg dig ænnu engang!

Bare ét ærgrer mig: Schandorph burde være sammen med os andre. Din innerlig hengivne

Bjørnstj. Bjørnson.

den 9 jan. 85.

Dejlighed, dit brev med rægnskabet fyldte hele huset med sød lugt! Ikke vidste jeg, at mine fille-grejer var så vidt anstændige! — Men det skyldes nu væl din godhed like så meget som noget andet. Jeg sætter mig ikke nøjere inni det, for disse saker har pint mig i så mange år, at jeg har tapt alt mot på at studere dem.

Mener du ikke, jeg nu, jeg tror i snart to måneder, har holdt på med Sigurd Slembe. Det forbannede troll af et stykke, med meget gull i, skal utvilsomt ha en mærkelig opstandelse på scenen. Jeg har sendt fra mig de to første stykker, har ænnu adskilligt igæn i tredje; men om nogle dager er jeg dog definitivt færdig. Det blir en begivenhed med disse tre stykker, vil jeg håpe. *Hvis* det blir det, så skal de oversættes på tysk. Jeg vil se, om de ikke nætop der (hos Meiningerne) skal vinne hjerterne. Lad nu stykkerne virke ved sin egen magt på Kristiania teater med Bjørn i hoved-rollen, så skal vi se, hvad følgen deraf vil bli for Nordens øvrige teatre. I fall af en succes, har vi jo her opdaget en gull-grupe.

Hele Paris taler i dette øjeblik alene om madame Clovis Hughes, digterens hustru. Hun blev frikænt inat, og glæden derover er stor. Men eksemplet vil smitte. Jeg tilstår for min del, at skal folk skytes, så er det, når de trots at være dømt for bakvaskelse *blir ved*.

Mit annet stykke, som nu er blet så skammelig forsinket, er i bedste orden, og jeg glæder mig stort til at slås med det. Scene for scene er det morsomt æller spennende. Jeg fortalte Lies det og min hustru, og vi lo så meget som vi ikke har let på længe.

Mine barn er på bal og atter på bal, og Karoline er med. Hun er sannelig så frisk nu, at det er en lyst. Vi skal til Tyrol igæn til sommeren, hvis alt går bra. Her om vinteren, der om sommeren, det er vist det bedste, vi kunde være falt på.

Borchsenius skulde ha en liten fortælling af mig. Ser du ham, så tak ham for brevet, og sig ham, at jeg, straks jeg er færdig med Sigurd Slembe-sjouen, skal svare ham. Det er mærkeligt, hvad han får ut af sit blad. Han er en udmærket redaktør, og et ælskeligt menneske.

Har du fræmdeles meget at bestille? Er der ikke en liten lise æfter jul? — Jeg trodde nu, du var blet etatsråd ovenpå en slik stor-dåd som dit forlag iår. Jeg nægter ikke for, at

jeg har arbejdet for det, hvad jeg kunde; det hører til mine fikse ideer at se en bokhandler som dig i hæder stå jævnlige med de mest hædrede i samfunnet. Til dato har det altså været snobberi at overvinne. Men i længden skal det ikke nytte dem!

Bjørnstjerne Bjørnson.

1885.

Hils den hæstetømmende og hans viv med de gode øjne! Hils dine barnebarn og din svigerdatters søster! Hils Schandorph når du ser ham, Drachmann, når du skriver ham til, og Henrik Wergelands ælskværdige biograf! Hils Larsen! Hils dem alle fra en glad man, nemlig din tro væn

Bj. Bjørnson.

Kjære Bjørnson!

7. Febr. 1885.

Allerede for et Par Uger siden skrev Jonas Lie, at Du var syg og maatte holde Sengen nogle Dage af Nerverlidelser i Brystet, men senere meldte han, at det var bedre og at Du var oppe, saa jeg troede, at Du nu var rask igjen. Det gjør mig inderlig ondt af Dit sidste kjære Brev at se, at dette ikke er Tilfældet, og at Du agter at raadføre Dig med Nervalægen Charcot. Jeg ønsker og haaber, at Du af ham vil faa god Trøst og at Ondet kun er forbigaaende. — Hvis Du mener at blive boende i længere Tid hvor Du bor, og det er af Mangel paa Stuevarme Du er bleven syg, bør Du *strax* anskaffe en god Ovn (ikke Kamin). Vil Husværten ikke bekoste den, beder jeg om Tilladelse dertil, naar Du eller Din Hustru bare vil besørge den og sende mig Regning paa Omkostningerne. Det er mig en pinlig Tanke, at I sidde der i Paris og fryse.

Ja, det forholder sig som Du antager, at Forvirringen i de politiske Partier her i Landet er stadig stigende. Jeg skal bede Schandorph om at give Dig en Beskrivelse af Situationen, som den nu er; men at den er næsten saa gal som den kan blive, kan jeg dog sige Dig paa Forhaand.

Af et Brev, jeg igaar modtog fra Hector i Upsala, ser jeg desværre, at Du har givet ham Ret til at udgive »Det flager« paa Svensk uden Honorar. — Du anmodede mig om at være Mellemand, og, som Du vil se af vedlagte Copi af mit Brev til ham, forlangte jeg, at han skulde honorere Arket med 30 Kr. pr. 1000 Ex. — Du vinder jo ikke det mindste ved, at han sælger Bogen for Spotpris, men taber ved, at hverken Originaludgaven af denne eller muligvis Dine næste Bøger kunne sælges i Sverige, idet man her vil vente paa en Godtkjøbs svensk Oversættelse. Forskjellen i Prisen vil derhos vække Misfornøjelse i Norge og Danmark. Naar Hector selv oversætter Din Bog, har han altsaa kun Udgift til Papir og Tryk, der bliver med smaa Typer og tæt. — Hector er muligvis en god Forretningsmand; men nogen Gentleman synes han ikke at være; thi efter at Du havde givet Sagen i min Haand, burde han have forhandlet med mig, og jeg var aldrig gaaet ind paa det, han nu har sat igjennem.

Vedlagt sender jeg Dig Anvisning paa 1000 frcs. og haaber snart at høre, at Du er atter Dig Selv: sund, stærk og livsglad!

De hjerteligste Hilsener til Din kjære Hustru fra mine Børn og

din inderlig hengivne

Fr. Hegel.

Paris, rue Faraday 15. Ternes (85).

Du, min allerkæreste gamle vän, jeg har vist ikke givet Hector tillatelse til at oversætte og trykke min bok *uten at du syntes om det*. Og da du ikke gør det (og jeg finner dine grunne gode), så skrev jeg straks, at det *kan ikke* ske. Nej, jeg er ikke af dem, som siger *ét* idag og et annet imorgen.

Hjærtens tak for ovnen! Jeg måtte le, Karoline blev rent sentimental, hun kaldte dig med alle de varmeste navn; man skulde tro, *du* var en kakkelovn full af varme! Men vi har køpt et litet asen allerede, som nok skal utrette det. Ællers var vi nok fristet til at købe den lidt dyrere, det er sant. Men nu er vinteren snart over. Vi har havt en række dejlige dager.

Igåraftes havde jeg et lumpent krampe-anfall igjen; men i det hele går det fræm æfterhvært som jeg vinder kræfter.

Schandorph skrev mig det prægtigste brev til. Det er synd på S., som især for sin hustrus skyll, men også for sin egen havde slik lyst til at være her og være sammen her med os andre. Men han savner råd til det. Han har ikke dig til forlægger, det er hele saken. Han er så bitterlig ked eders parti-rvøl; det berører ham på det pinligste. —

Å, var jeg bare frisk, Hegel! Jeg har så meget at gøre.

Din tro og taknæmlige

B. B.

9. April 1885.

Kjære Bjørnson.

Hele Dagen har jeg villet skrive til Dig, men er stadig bleven forhindret ved de idelige Besøg. Nu benytter jeg en Pause og haaber at faa disse Linier afsendte i rette Tid for at komme med Posten iaften. Efter Dit Ønske vedlægger jeg her 1000 fr. i Anvisning paa Königswarter. — Af Dit sidste kjære Brev ser jeg, at Werenskjold er kommen til Paris. Naar Du ser ham, saa gjør mig den Tjeneste at bede ham om at sende mig de 6 Skitser af Kielland med de Tegninger, han har færdig. Efter Kiellands Bestemmelse skulle de alle benyttes i »Nordstjernen«. Kielland har selv skrevet til Werenskjold om Sagen; men maaske er Brevet kommet frem efter at Weren-

skjold var rejst til Paris. — Du ved vel, at Kielland i disse Dage med et norsk Skib rejser til Spanien, hvor han agter at opholde sig nogle Uger og venter at være hjemme i Slutningen af Maj. Jeg har erindret ham om hvad

Rygtet siger

Om spanske Piger

og bedet ham være forsigtig. — Ja, Drachmann har været her i Byen en 14 Dage; men vi have set meget lidet til ham. Han har mest levet sammen med en Del Skuespillere. — Det var hans Agt at tage hjem nu til Foraaret; men han skal senere have bestemt sig til foreløbig at blive ude, hvad muligvis ogsaa er bedst for ham. Han rejste herfra i forrige Uge. — Min gamle Ven Schandorph har det rigtig godt og hans Hustru er i den senere Tid raskere, saa de med godt Haab se Sommeren imøde. — Derimod er det daarligt med J. P. Jacobsen, som i Vinter har boet hos sine Forældre i Thisted. Man frygter for, at han ikke overlever dette Foraar. Han har, som Du nok véd, i flere Aar lidt af Brystsyege.

Da Foraaret her har været og endnu er meget koldt med Nattefrost og evindelig Blæst, flytte vi først senere hen paa Landet; jeg haaber dog i Slutningen af Maaneden. I næste Uge skal Pigen ud og gjøre rent. — Det glæder mig, at I i Paris have mildt Vejr. Gaa Dig en Tour hver Morgen Kl. 6—7; at det i alle Maader vil være Dig særdeles gavnligt, kan Du stole paa. — — — — —

Nu skal Brevet paa Posthuset. Modtag de kjærligste Hilsener fra os alle for Dig, Din Hustru og Børnene!

Din inderligt hengivne

Fr. Hegel.

Paris, rue Faraday 15. Ternes. 9. septbr. 85.

Allerkæreste væn, vi sitter her i vort dejlige logis, og vi er alle overlykkelige. Jeg sitter alt i arbejde med kongen, som jeg antagelig alt imorgen sender til Knudsen og til Bergen. At du utgir den nætop nu er et genialt boghandler-drag af dig! Gud, hvad er den bok god! Og human, nobel! Jeg tænker, det dennegang vil bli bedre set æn sist. Jeg agter at skrive en kort, klar fortale, som skal gøre godt. Man har jo aldrig forstået, at boken er polemik til *begge* sider, fordi den stille og redeligt tar forholdene, som de foreligger.

Du, »geografi og kærlighed« tror ikke jeg er noget læse-stykke. Vænt nu, til annen korrektur foreligger, så du kan læse den uten besvær, og se sælv! Jeg tror det ikke. Det er jo heller ikke noget betydeligt arbejde. Men et godt scene-stykke er det, som vil glæde og more i vide ringe, som det har glædet og moret mig. Af den grun tror jeg også, at vi skal ikke gi det ut, før det har gått i Kristiania, og den tyske oversættelse er færdig og omdelt. Ænvidere tror jeg, at du skal trykke et litet tal eks-emplarer. Du skal til gengæld få al fortjenesten af stykket utenom Norge at inkassere.

Nej, hvor vejret her er dejligt nu! Gud og fader, for en vidunderlig september! I har intet begreb om slikt, I Kø-benhavnere! — Kære vän, vi er så lykkelige, vi er så tak-næmlige, vi tror på framtiden, og du er vor tryghed og tilflugt! —

Jeg sitter alene hjemme idag; Karoline og Bergliot og Ejnar har opsøgt gamle bekænte, og omnibus-taket har atter fåt tre beundrende passagerer mere. Karoline især kænner intet herligere sted at rejse på. For 6 sous kan vi også fare fræm og tilbage over hele Paris deroppe. Især er det en sommer-rejse af første rang. Jeg tror ikke at man får gøre en bedre tur for 6 sous nogetsteds i værden.

Alle her er optat af valg, så aviser er ikke til at læse. End-videre er den egenlige literære del på landet; men jeg savner ingen og intet! Gud, hvor er her dejligt, siger jeg atter og atter, og går min tur i bois de Boulogne og inover boulevard-erne. Men ikke før fire rører jeg på mig. Til da flittig hvær dag, og ofte lange stykker af natten med. — Hils Jakob og Julie og sig dem, at de burde se hitner! Sig dem alt muligt godt fra os alle, og vær værdens søtteste bedstepapa — og vän af
Bjørnstj. Bj.

Paris 15. Dec. 85.

Du gamle danske sol-skin, du tror i din dejlighed, at vi konfirmerer os hernede i det ugudelige Paris. At Bergliot går hos præsten og lærer, at der er et sted et evigt helvede, hvor hun skal stekes, når hun ikke tror, at Gud har gått her på jorden og spist pølse-mad. Hvor er du søt og troskyldig! Du vil, hun skal lære om jomfruer, som føter børn uten hjælp

E. Werenskiöld pinx.

Bjørnstjerne Bjørnson.
1885.

af man, om onde ånder, som drives ut af menneskene og går i svinene; om vand, som blev til vin, og om et par fisk og et par brød, som blev til mat for flere tusen forsultne jøder! Du, som lever lykkelig under Estrup, du vil, mine børn skal lære, at bare de fromme kommer til himmels; de, som tænker, og som ælsker frihed, de kommer under H. M. Djævelens lyse-blå gendarmer. Å, du ydmyge danske undersåtlighed! Hernede er vi ulydige, trodsige, slæmme, fæle, — uf! Vi tror bare på én Gud her i huset, og finner ikke engang at vi fatter ham, så vi læser ingen legender om ham, ingen jødisk mytologi om ham heller! Bergliot kan ikke det minste bibelhistorie. Hun vet ikke engang, at Sarah fik barn, da hun var hundre år gammel, eller at hun var sin mans søster. Hun kanner ikke til Judas så lidt som Davids bedrifter, og er ænda lykkelig og frisk og syngende, som var der ingen synd til i værden, der skulde tages fra hende af en anden en æn henne sælv. Hun lærer ingen ubegribeligheder, ikke engang den at tro på Estrup. Hun siger alt, som det er, at der ingen djævel er til, og at Estrup er en simpel lovbryter. Og Dagny som hun Ingen af dem skal konfirmeres, så lidt som Erling. De to, som er konfirmeret, tror ikke længer, de heller. Hvad skal det være godt for? Øge den gyselige sum af løgn omkring statskirken?

Kære, det har idag været mig en glæde, at »Over ævne« er blet begyndt på ved »Nya teatern« i Stokholm. Lindberg i hoved-rollen. Jeg har git en mængde vink. Nu får vi se! Gid jeg snart var færdig med det, jeg holder på med. Men nu en stun har det ikke villet gå. Men vejret har også været slæt, og det er jeg stærkt afhængig af. — »Det gamle Apothek« af Schandorph har — trods sin bredde og sine overdrivelser, og trods et ofte ubehageligt foredrag — imponeret mig. Det er en ny bog. En betydelig bog. Han går fremad!

Du kan tro, det glæder mig, at »det ny system« ænnelig forberedes! Jeg opgir delvis at sende »Kongen« rundt. Men en del eksemplarer må afsted! . . . Jeg lar malerne få en hel del; *disse er de bedste* probenreutere for ideer og nye bøker, som gives. Mig selv må du sende flere. Jeg vil bruke denne lejlighed til at kvittere for både begangne og tilkommende synder. For på synder tror jeg, skønt jeg ikke tror på djævelen. Således tror jeg det vilde være en stor synd at være slæm mod dig, og jeg er sikker på, den blev straffet også, skønt der ingen djævel er.

Ja, god jul, du dejlighed! Julen kan jo være god, fordi om ingen ved, når Jesus blev født, og det er sol-gudens fæst, ny-året, sol-skiftet, vi fejrer! For vi er alle mere hedninger æn kristne, så det passer os at bli ved med hedenske fæster. Dog de, som gælder *lyset*, er like gode fordi om de er hedenske; de er i hvert fall ægte bok-handleres og bok-makers fæster! Lys, Lys!

Din tro

B. B.

Paris, rue Faraday 15. Les Ternes, 3die mai 86.

Du min bæste vän, en bemærkning af dig som den, at nu var jeg i arbejds-ro, nu burde jeg ikke rejse hjem, går mig like til hjærtet. Du kan ikke tro, som jeg kænner din omhyggelige måte igæn i en slik stille betænkelighed.

Var der den ringeste fare *forsåvidt*, rejste jeg ikke. Jeg vil ene være forfatter. Men på den annen side, var der fare påfærde i Norge, som sist, og jeg (som sist før valgene) kunde gripe in, så la jeg alt tilside. Borger først, siden alt det annet. — Hvad jeg *nu* var ræd, det var at *andre* omstændigheder kunde holde mig fast hjemme, *hvor jeg under nuværende politiske forhold m. m. ikke vil leve*. At se til vor gård, at møte venner og høre og lære, er blet mig nødvendigt; vi må hjem; *men vi må også tilbake*.

Jeg har atter tat »hansken« itu. Nu trodde jeg at være færdig, så er atter noget ivejen. Dette stof er det værste, jeg i al min tid har behandlet, men så får jeg da vel også en gang løn for det. I sommer agter jeg, ved siden af mine studier for Bothwell, at skrive en del fortællinger, som du engang kan utgi sammen med »støv« f. E. til jul. — Jeg takker dig for bøgerne til Maria Stuart; næsten altsammen, Birket Smith nævner, har jeg læst allerede dengang jeg skrev første stykke, og mere til. Men jeg kan nok derfor trænge til at se på det Ser du min vän, jeg ligger mere for store opgaver æn små; dette sammenhænger både med mine mangler og fortrin. Men det koster penger at gi sig ikast med det store; nu tror jeg derimod, at jeg med dig i ryggen, tør det. Og jeg er i den alder, at jeg ikke længer kan opsætte. Bothwell, fortsættelsen af »kongen« og »over ævne« må frem.

I bak-grunnen dukker op ved siden af min store fortælling

»På Guds veje«, hvoraf adskilligt er skrevet, en morsom komedie: »de reaktionære«. Om jeg nogensinne skriver den, vet jeg ikke. Men gør jeg det ikke, blir det et tap; for jeg kan mine »pappenheimere«, og jeg har forståelse nok af dem til at skildre dem, så *alle* kanner dem.

Grunnen til at jeg skriver dette brev nætop nu er, at Karoline tvinger mig; hun vil ha 1000 frcs. Om det strækker til også på rejsen, vet jeg ikke; jeg håper det.

Din innerlig hengivne

Bjørnst. Bjørnson.

Paris, rue Faraday 15, Les Ternes. 28. mai 86.

Dejlighed, visdom, taperhed, skønhed, har du nogensinne fåt *en hoppe* til foræring? På norsk *en mæ?* Engang før fik jeg også en, og den vilde med al djævelens makt dræpe mig, så jeg valgte det ganske sindrige mot-middel at dræpe den. Men nu har jeg atter fåt en hoppe! Jeg vet ikke, om den vil forsøke, hvor dens forgænger slap; men jeg har likefræm måttet værge mig for ikke at få *to!* Ja, der kan du se! Så langt har du ikke drevet det, at der af sig selv kommer hopper spaserende in på din stall, stiller sig i spiltoug og siger: Me voilà! Du driver det ikke videre æn til at være besvogret med en hoppedoktor og ha en hopperytter til søn. Men mig søker selve hopperne! — Nu; alt dette for at gøre dig forståeligt, at den, som hoppen kom fra, selv må ha noget tilbake. Egenlig burde det væl være en hingst; men i mangel deraf tror jeg, hun (det er næmlig en dame) lar sig nøje med »kongen«. Ikke som om Kongen, det være sig på dansk æller på norsk, skulde veje op mot en hæst (jeg håper, der er ingen gendsarmer i nærheten, mens du læser dette brev; jeg vilde så nødig se dig i et af Nellemanns mange hôteller); men uten fornærmelse mot hæsten, at jeg sammenligner den med kongen, tør jeg våge at påstå, at en hæst er en hæst, og en konge en konge, og at en konge ofte kommer fræm, hvor en hæst ikke kommer. Altså, vi forsøker med at sende hende en »konge«. En pent inbunden konge, ikke sådanne som »ligger på Hegels loft«, mens Drachmanns bøker går af som smør; nej, en konge, som er påklædt og påfærde omtrænt som prinsen af Wales, der dog ikke ænnu er konge. (Men skal nogen med

alle sine æventyr engang drive det til at bli konge, så må det bli ham!) — Altså en sådan prægtig konge skal du sende Fru »i hengivenhed fra forfatteren«.

Jeg vil ikke in på alvor idag! Nejgu vil jeg ej, — så du får hilse Estrup fra mig og Nellemann og Gensdarmerne og Matzen og Jagd! — Danmark giver værden eksempel på, hvad konge-lykke vil sige. »Der er et yndigt land; det går med blå gendarmer«! — Gamle P. A. Heiberg valgte den rette tid til et gænbesøk i hjemmet. Han fant vist meget uforandret. Hvæm sat i den Gyldendalske bokhandel, dengang han var sist i Danmark?

Din ælsker B. B. hilser dig!

(Januar 1887).

Du min kæreste vän af alle, tak for dine bøker til jul! Siden har jeg intet annet bestilt æn på æmbeds-vægne at læse »Nihilisterne«, og er bare hundre-delen san, så er jeg så aldeles enig i, at Russerne intet bedre har at bestille — foreløbig — æn at skyte og brænne hverandre, og at så længe dette varer, er det ganske likegyldigt, hvæm som er ovenpå, zaren æller nihilismen.

Jeg kom ællers under læsningen til mer æn én gang at op-levle mine intryk fra historien af, hvor meget ondt og forstyrende genierna gør, og hvor megen og lang flid og tålmod det jævne folk må utfolde forat få geniernes skade-værk repareret. Slik grænseløs opløsning, slik skoggerleende fortvilelse, som den bok kaster ud over russisk ungdom! — Jeg læser aldrig mere af ham. Det får engang være nok af dette, som for det meste også er fantasteri; jeg så meget sjældent sunde billeder af sykdom; de hadde alle den febers symptomer, som de tægnede. Jeg gad tilsist vite, om vi ikke kunde hist og her karakterisere kultur-kampene således, at det er de sunne, som prøver at få bugt med de syke. Hvis kampen var klar, d.v.s. hvis de syke stod på den ene side og de sunne på den andre, så var det snart gjort; men de syke tages ofte for friske, og de sitter ofte inne med geniets gaver, med arvede fordele og forskansninger, så det slag blir såre inviklet og fortvilet. Men *et* er jeg sikker på: man vinner intet ved at bekjempe sykdom med syke bøker og syke planer.

En annen bok, du har været så god at sende mig, »Mimoser« har ærgret os alle; hvad fanden vil fyren? Jeg læste Hustrups svar til Edv. Brandes i anl. den og ber dig takke ham innerlig, hvor har jeg ikke væntet på en hjærtevinnende protest! Men — »Mimoserne«? Hvad mener fyren? At *disse* mæn skulde være tilgit af *disse* kvinder?

Ovenpå den dype uræt, som det danske teater atter har tilføjet mig, insender jeg aldrig mere noget til det. Jeg hadde

Bjørnstjerne Bjørnson med Hustru og Døtre.

heller ikke gjort det, hvis du ikke i den sak hadde spillet forsyn (m. h. til »Geografi og Kærlighed«).

Karoline har væl sendt dig vor tak for at du hjalp Ejnar på hans første utflugt. Du gjorde os mere godt æn ord kan gi igæn. Jeg holder ham for den af gutterne, som vil drive det længst; jeg tror, han har en ikke ubetydelig fræmtid. Men afskeden var svær. Glæden over, at han var hjulpet ivej, og sorgen over, at vi ikke skulde se ham igæn på minst fæm år blannede sig så sammenhengsløst, at jeg mangan gang forekom mig selv som følesløs. Men tilsist gik det dog sammen

i en hulk både af afsked og fræmtidshåp derhenne på peronen i gare du Nord, som til min siste stun blir mig uforglæmmelig. Og det kan jeg forsikre dig, at du den hele tid stod der ved min side, at jeg så dig i øjnene og sa dig: »du er god«. — Tak, min væn, og det for hele mit liv.

Fortæl mig om Pontoppidan: er han blet bonde? Er dette sant? Har han noget at leve af? Og hvorledes er også *han* kommet op i denne forvirring af den fri kærligheds fantaster? In i denne sykdom? Det har været mig en stor skuffelse; ti han forekom mig at være sun.

Jeg er noget ræd rætningen i Norge, ikke at den skejer ut, men forvirringen, som den skaper; den opløser vor partidannelse og hæfter os bort. Men jeg er sikker på, at det går i lås igæn, og at vi da kommer klarere og sikrere igang æn vi nu kan. Der må arbejdes dypere i bunden, og det sker væl ikke uten oprør, så vi får være tålmotige. Tusen hilsener fra os alle

din Bj. Bj.

Paris, rue Faraday 15, Les Ternes
28 fbr. 87.

Kæreste min væn, jeg har »lagt for« skrivning til dig, som sjømænnene siger, i tre uker, og i like så lang tid været optat af et eneste ét, noget utenom min fortælling, som jeg engang måtte få fra mig og som var viktig for vort folk. Nu er atter fortællingen fræmme og bare *den* like til høsten, så må jeg væl engang bli færdig. Vi rejser intetsteds i sommer. Vi lever også så lykkelige her, alle sammen, så vi hæller ikke længes. Stoute, kære væn, det begynner at bli længe siden vi sås; — og jeg ser ikke, når og hvor det atter skal ske; for til Estrups København kommer jeg ikke, så lidt som til Bismarcks Tyskland.

Du liker ikke, at jeg offentliggør noget i nyt norsk tidsskrift af min fortælling; men det må jeg *allid* gøre; det er de norske digteres pligt at holde dette skrift igang, og jeg kan ikke for, at de andre ikke gør sin pligt. *Jeg* kan ikke gøre min på annen måte. Min livsplan er nu: at fullænne min store fortælling, ovenpå det annet stykke af »over ævne«, og så til næste sommer ta ferie hjemme igæn; for menneskene skal også ha

ferie. Jeg er i den grad frisk, at nu er jeg, med undtagelse af ungdommen, den i hele kolonien, som lettest går de fæm svære trapper, som her er det almindelige for dem, som bor sunt.

Ivar Hægstrøm vil utgi min omarbejdede »Hanske« på svænsk, nu, den skal opføres derinne, og det er jeg glad ved, da du ikke vil på dansk, hvad jeg ingenting siger til. Nu er stykket et bra stykke, ja, så synes jeg, — men da jeg til den ene side har højre-dannelsen mot mig, og til annen side Boheme-vænstre, får jeg finne mig i min skæbne. Jeg har selv valgt den, og jeg er meget glad ved den.

Det er sant, vil du være af den godhed at sende mig de to eksemplarer af »kongen«, som kongen og kronprinsen af Sverrig og Norge ikke vilde motta; nu har jeg git bøgerne bort og skal skrive i dem.

Vi har havt vidunderligt vejr i lange tider; jeg skriver nu dette for åpne vinduer, med mine mange små fugle syngende mot den store have, hvis plaine er ganske grøn, og hvoraf mange trær er eviggrønne. Her er søndag med klokkeklang og surr fra nær og fjærn; ti arbejdet går jævnsides gudstjeningen, idet den størstedel intet tror, men arbejder. Å, hvor de arbejder her i Paris, hvad det er for et hæderligt, strævsomt, klokt folk, du, og hvor fejl *de* tar, som går æfter den øverste ledige stans tankesæt og liv, som deres forfattere tægner det for dem, og som vi tror er Frankriges, — Bergliot går fræm hver dag, like så Dagny. Ejnar skrev os til fra Singapore, nu er han i Shanghai. Han længes æfter at ha mine digte, dem har han aldrig ejet. Men der var nogen slæmme trykfejl, kan du huske; hvis du har fortægnelsen over dem så ræt og send ham digtene under adresse consul général d'Allemagne, Shanghai, Chine; hvis ikke, så send mig dem. Karoline hilser dig og dine på det innerligste.

Din hængivneste
Bjørn.

(Brevkort).

17 Marts 87.

Uhyre! Jeg har jo lovet bort nætop de to historisk blevne eksemplarer! Du må søke under og over jorden og tildels i den, til du har funnet dem! Gå ut og spørگ Jakobs hæster

og besværg alt levende i huset, dernæst tag træer og sten i ed! Prøv, om ikke Julie kan se dem i en drøm, eller barnebarnene støte på dem i en lek. Æller skulde i *dit* hus sælv rotterne være blevne så kongeligsinnede, at de af harme åd mine to bøker? Få en af de ældste af alle rotter, som besøker dit hus — f. e. Ambrosius — til at mane dem fræm at gå til skrifte! At salig Martensens ånd har været på spil og fåt bøkerne bort pr. mirakel anser jeg for umuligt; han gjorde aldrig mirakler, mens han levede; hvorfor skulde han så gøre dem æfter sin død? Desuten, da vilde gamle Hjorths ånd straks møte op og forsvare mig; du har dem jo begge i forvaring.

Din Bj. Bj.

rue Faraday 15, 1ste mai 87.

Dejlighed, så også du har fødselsdag! Jeg hadde vænnet mig til, at Gyldendalske bokhandel var nogetting over 100 år, og efterhånden var du og den blet noget langt utover alle spørsmål om forgængelighed, så jeg herforleden blev rent rystet ved at høre, at du ænog i al stilhed har nådd op til at bli 70 år. Nærmest følte jeg det som en stor forbrydelse mot dig og os allesammen og tænkte, mon Estrup er skyll i det også? Men jeg huskede straks, at der dog er en vis lovmæssighed i det, og da Estrup længst er hævet over alt lovligt og lovmæssigt, så holdt jeg ham for undskyldt. Men da tænkte jeg på alle de gamle rotter, du har gående der i gården, slike som Ambrosius og Erik Bøgh, lille Ewald og Carl Andersen, og med harme sa jeg mig selv, at de har smittet ham; han var pokker ikke blet så gammel, hvis han ikke hadde omgås *dem*. Imidlertid: det er et faktum, dejlighed, du er 70 år. Vi må regne det over og over igæn; det blir 70.

En annen vilde ikke kunne bære 70 år; men du bærer dem nok; du er af bøgetræ æller annet stærkt æmne, og især nu, du har *os*, alle dine digtende ungdom'er omkring dig, vil du leve som et af havens gamle træer, med fuglesang i. Og så har du jo Jakob og Julie til hæst i din skygge, og de små klatrende i dine grene. Du vil leve mange lange danske somre, og vintrene med; igrunnen ænnu bedre om vinteren æn om sommeren, hvad roden angår, for da suger du pænger til

dig; men lysere og lykkeligere, hvad toppen angår, om sommeren. Gid den må favne dansk havduft i mange år og se over land efter forårene, det ene efter det andre, til al den livlige ungskov står stærk omkring dig og næsten når dig til næsen.

Ja, kære gamle, beste vor væn, — kort æller lang alder — du har levet lykkelig, for du har gjort mange lykkelige omkring dig! Jeg siger for min del, at uten dig hadde jeg næppe levet disse de lykkeligste år af mit liv og ikke været så langt kom-

Senere Billede.

Bjørnstjerne Bjørnson med Familie, paa Aulestad.

men i mig selv æller med min familie. Nætop for nogle dager siden fik vi telegram fra Shanghai, at Ejnar er blet ansat i det kinesiske toldvæsen, — en stilling så udmærket, at, hvad fortjenesten angår, hadde han ikke nådd den på ti år i Norge. Også heri har du din del, ælskede gamle! Og som det nu grønnes for os i mange måter, således ser du så meget, som trives af dit arbejde, din forstand og dit hjærtelag, og som kan hjælpe sig selv, fordi *du* har hjulpet.

Nu håper jeg at få høre om en vaker fæst på din store dag. Gid jeg var der! Skønt jeg kænner så få af dem, som da møter, at jeg kanske vilde føle mig fræmmed iblant dem.

Jeg sender dig en god væn af vore familier, Lies og vor, . . . som rejser for et ægte champagnehus i Reims; kanske kan du også gøre forretninger med ham; for der får du udmærket billig og ægte vare, vi drak just nu en flaske med ham, som han bragte, til fire francs, sjelden god. . . . Kan du anbefale ham til nogen, så gør det. Han rejser for huset Périnet & fils. (Jonas Lie omtalte for moros skyll champagnen i Kommandørens døttre!)

Ak ja, gid vi kunde drikke din skål i champagne på din hædersdag! For det er hæder at være 70 år, når man har en arbejdsdag bak sig som din! Hæder og ære og flag og champagne utover jorden, dine røtter skyter ner i, du gamle store krone-træ i den danske skog! Alle vi danser omkring dig!

Din

Bjørnstj. Bjørnson.

Paris, rue Faraday 15, Les Ternes
29de septbr. 87.

Dejligste dejlighed, jeg kan hilse dig fra Bergliot; nu er kl. 11 formiddag, nu vågnede hun, æfterat ha sovet fra kl. 8 i gåraftes, d.v.s. i 15, fæmten timer uten en eneste gang at være våken. Hun kom igårmorges kl. 10-11. Hun la sine fortællinger om eders utrolige ælskværdighed og eders godhed mot henne, og om alle sine oplevelser, hun la dem som et blomsterstøv over hele huset, og jog det på nyt op igjen med sin latter, hværgang hun kom på noget morsomt.

Vor taknæmlighed mot eder kan vi slet ikke gi ord. Hennes væsen bar med solskin og fred fra eders hjem, hennes ord behøvedes ikke; og så satte hun sig til at spille danske sange og fortalte, at dem måtte hun spille for dig, du gamle. Og jeg så dig sitte der i dine minner og din hjærtensgodhed, og jeg tænkte mig også fræm til den dag, da du ikke længer sat der.

En slik tur for en ung pige in i det ukænte, men hvor gode hænder tar mot henne og leder henne, er en hel opdragelse; hun er modnet på den. Og hun har vunnet i sikkerhed ved at vinne ny og gode vænner.

Vor innerlige tak!

Allerede på dampskibet traf Bergliot en svensk dame, som var anbefalet til os, og med hvem hun gjorde rejsen helt

frem; Jansons blev igjen i Hamburg. Rejsen foregik uten noget tilfælde. Hun sov godt på vejen, men likevel inat 15 timer. Det første hun nu gjorde, da hun fik klæde sig, var atter at gå til pianoet og spille de danske sange.

Jeg vilde ile med at sende dig disse linjer og ænnu engang vor innerlige tak.

Din hengivne væn
Bjørnst. Bjørnson.

Schwaz, 3' okt. 87.

Du allerkæreste sukker-prins af en forlægger, jeg deler alle dine sorger ang. Knudsen og fortællingen, bare at jeg er fæm ganger til så nervøs over dem! — Og vet du så, hvad som samtidig er hændt mig? Jo, at jeg har lagt tilsængs i tre dager helt, og halvt i tre andre og føler mig ænnu dårlig. Jeg havde ikke begyndt med disse nye ull-klæder; og jeg sat ute en kvæll, jeg var lidt sved, blev kold, og — der lå jeg! Noget for mig uvant. Stræng diæt, næsten faste.

Så ønskede vi at rejse; men pængerne kom ikke. Jeg gjorde mig i min rekonvalescence-tilstan alle mulige forestillinger; ja, jeg gik så vidt som også at tro dig syk og sænge-liggende, og jeg tænkte mig, hvad der så skulde bli af mig, hvis du var død, begravet og opfaren til himmels (ti billigere kan det jo ikke være, når noget så dejligt skal afsted). Jeg begyndte alt at se mig om æfter et sted for vinteren, hvor vi kunde krype i hi, og Karoline koke kartofler, mens jeg passede på at nytte flammen til at skrive ved. — Men så kom den liderlig-store pakke pænger, og din søte hånd-skrift og dine klager over Knudsen og alle dine andre kære ord, som viser, at du ikke tænker på at dø for det første.

Ja, også du kræver æfter ull, mer ull, likesom jeg. Og dette vigtige kapitel vil jeg afhandle med dig. Dr. Jæger's under-ull-klæder utmærker sig blant de andre derved, at de er bedre og behageligere; således har underbuksen en dobbeltlinning over maven, som slutter til, hvor ull-skjortens dobbeltbelæg ender. Ull-skjorten er nemlig *dobbelt* over hele brystet og bryst-spidserne op til skulderen. Baktill er den enkel; men da væsten, æfter Jægers system, *må have ryg-stykke af ull*, så er også der dobbelt beskyttelse. Lungen ligger nemlig like så

utsat bakfra som foran ved den nuværende beklædning, og man får derfor også så ofte lungesykdom. Jæger vil også ha alt annet af ull, således intet linned; men en fin ull-skjorte over under-skjorten, og til denne fæstet mansjætter og halskrave. *Du kan ikke tro, hvor meget behageligere det er*, og hvor meget tryggere man føler sig i alle overgange. Man må ha et par liggende til skifte. Når man æfter en spaser-tur-kænder sig sved, skal man frottere sig og skifte. Franskmændene skifter fra top til tå ræt som det er. Denne lille umake, at skifte, når vi er sved, skal vi aldrig sky. Er man klædt i ull, og gør man det, så blir man meget vanskelig forkølet. Havde jeg gjort det den dag, jeg blev så sved, havde jeg stået mig. Men her kom nogen, og jeg *glæmte det*. — I København må være handlere, som har Dr. Jægers patent. Skulde det mot formodning ikke være så, da behøver du bare at henvænde dig til Malmø, hvor der er, æller til Hamburg, med *bestæmte målangivninger*, og du har det straks.

Se så! Le nu ikke af det, for det er en alvorlig sak; og du sitter ikke før som en fullstændig ull-man, æn du føler dig tilfreds og tryk i det vind-hårde Danmark. — Jeg er forbudt at arbejde på otte a fjorten dager. Og så medtat er jeg af diæten, at foreløbig kunde jeg det hæller ikke. Altså imorgen, fredag, her fra!

Tusen, tusen hilsener fra din
Bjørnson.

6te okt. 87.

Hr. etatsråd!

Jeg lykønsker hr. etatsråden med hele mit hus i højtideligt optog! Jeg tænker at se hr. etatsråden i beste velbefinnende om ikke så lang tid og tænker da at studere den ændring, som foregår med en man, som blir etatsråd.

Jeg håber, at alle husets gamle rotter, altid med Hr. Molbech i spidsen, har aflagt ærbødig visit og lovet ikke for fremtiden at gnave på hr. etatsrådets bøger eller gode humør!

Jeg ønsker, at hr. etatsråden ænnu én gang får høre de huld-rige ord: »ah, De er jo filosof?« De sanneste ord som ænnu er sagt om hr. etatsråden; en stor filosof, en sjælden filosof i så vanskelig og urolige tider.

Hr. etatsråden må ænnelig værdiges at huske os med samme godhed og faderlighed som justitsråden og cancelliråden; engang vil den personlighed, som samler disse titler i sit livs bog, omslynge B. B.s navn som hans beste vän.

Hr. etatsrådets dypt ærbødige
Bjørnstj. Bjørnson.

Fra Aulestad.

Georg Brandes

Georg Brandes.

P. S. Krøyer pinx.

Breve

Kjære Hr. Cancelliraad!

Lad mig takke Dem ret mange Gange for Deres Opmærksomhed med at tilsende mig Nielsens nye Bog og for den redebønne Velvillie, hvormed De har imødekommet mit Ønske, at faae mit Honorar forhøjet. Jeg føler mig ved denne Deres Godhed endnu mere forpligtet til af yderste Evne at levere noget Læseværdigt. Hvad den nye Bog angaaer, da seer jeg, at den gode Professor er slem mod de Stakler, der have understaaet sig til at skrive mod ham, og at specielt jeg faaer paa Hovedet for min »galante Udtryksmaneer«, men sandt at sige synes jeg, man kunde beskyldte mig for værre Ting end for den. Det er dog bedre at være galant end grov.

Deres hengivne
Georg Brandes.

11. April 68.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Som jeg sidder iaften faaer jeg en Idee, den nemlig at jeg kunde have Lyst til at udgive en lille Bog betitlet »Æsthetiske Studier af G. B.« eller saadan Noget — og da det er mig umuligt, naar jeg faaer et Indfald, at opsætte Udførelsen i 5 Minutter, tager jeg mig den Frihed strax at skrive til Dem for at spørge Dem, om De kunde bekvemme Dem til at være Forlægger af en saadan.

Den skulde indeholde 1. Theorie a. En Afhandling om den tragiske Skjæbne (et Brudst. af en større, der har vundet Guldmedaillen). b. 2 Kapitler af det Komiskes Theorie.

2. P o r t r a i t e r. Chr. Richardt, Aarestrup, Henr. Ibsen, Hostrup, Henr. Hertz, Pal-Müller. 3. D r a m a t i s k K r i t i k. Nogle faa Prøver paa Kritik jeg har leveret i Fædrel. og Ill. Tidende samt nogle utrykte Afhandl. De seer altsaa overvejende forhen utrykt. Troer De det nu muligt, at Sligt vilde kunne gjøre en Bog (en lille Bog) og lade sig sælge, saa send mig endnu i disse Helligdage en lille Billet derom. Hvis De vil, saa tilføier jeg, at jeg vilde ønske Bogen kunde udkomme, før et eneste Mske fik Nys derom, og at jeg svært gjerne vilde, den kom endnu i April.

Deres ærbødige og hengivne

Georg Brandes.

S. T. Hr. Cancelliraad Hegel.

Søndag.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Nu er min Bog snart færdig. Cohen mente, den kunde komme ud paa Fredag. Er det ubeskedent at bede om 20 eller maaske et Par og tyve Exemplarer, da jeg fornærmer En og Anden ved ei at give ham den. Er det fremdeles ubeskedent at bede om at maatte faae nogle faa paa tykt Papir ligesom sidst og indbundne? Min Frækhed culminerer i, at jeg gjerne vilde have to med grøn Ryg og Guldsnit. Hvis det ikke er Skik, at man faaer saadan Noget, vil jeg naturligvis ikke bede om det. Men jeg er jo endnu ung paa denne Vei og veed ikke Besked om, hvad der er gjængse. Sig De mig det kun rent ud! De to fineste Exemplarer vilde jeg meget gjerne om muligt have endnu samme Dag, som Bogen kommer.

Deres hengivne

G. B.

20. Febr. 69.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Det har i den senere Tid regelmæssigt været min Skjæbne i Theatret at faae Plads umiddelbart op af Hædersmanden Siesby, Flyvepostens Redacteur, som jeg har den Ære ikke at kjende. Da jeg nu ogsaa gjerne vilde have den For-

nøielse ikke at sidde ved Siden af ham, beder jeg Dem næste Gang at lade Deres Bud bemærke, at De ei ser nogen Grund til at Ill. Tid.s Theaterreferent skal være siamesisk med Flyvepostens. Der seer De ellers, i hvilket Compagnie man kommer ved at skrive Theaterartikler for Dem; man burde have en Extra-Gage for at have Stand sammen med den velsignede Bande af Recensenter. Jeg kan tænke mig ind i hvad en ærlig Bergamot lider, naar den hører Hestepæren sige »Vi Pærer«, derfor, kjære Hr. Cancelliraad, frels mig fra den Staldbroder, der ikke nøjet med at være min Embedsbroder og min Broder i Aanden, nu ogsaa er bleven min Parquetbroder. Vil De ikke nok rydde enten ham eller mig af Veien. Verden er jo stor nok til os begge. Allerede Abraham sagde til Loth: Gaar du tilhøjre o. s. v., kun bemærker jeg at jeg gjerne vilde vedblive at være tilvenstre; men jeg maa holde op, thi jeg mærker at jeg vrøvler.

Deres hengivne

Georg Brandes.

Kjære Hr. Cancelliraad!

10. April 69.

Under den pudserlige Forhandling, jeg havde med Boghandler Steen angaaende en Charakteristik af Goldschmidt, tilbød han mig 50 Rdl. for Arket hvis jeg vilde skrive ham 1¹/₂ Ark om G. Nu har jeg sat Artiklen i Ill. Tid. og faaer kun 24 Rdl. for den, medens jeg, hvis han ej havde været uforskammet mod mig, havde faaet 70 Rdl. for den. Jeg skriver ikke dette for at bede om mere for dette Stykke Prosa, men for at spørge Dem, om De ikke muligvis troer, at Bladet kunde staae sig ved at give mig 5 Rdl. for Spalten istedenfor 4. Jeg skriver ikke dette af Pengebegjærlighed, men fordi det er mig umuligt at ernære mig selv. Jeg har ikke mere noget Universitetslegat og fortjener ej meer end de 9 Maaneder om Aaret, i Gennemsnit 20 Rdl. om Maaneden, altsaa i Alt omtrent 180 Rdl. foruden lidt ved Informationer. Indrøm mig at et Menneske med min Flid og mine Evner burde kunne tjene mere og tag Sagen under Overveielse, hvis De vil. Jeg gider ei tale om Penge, derfor skriver jeg.

Deres hengivne

Georg Brandes.

Lørdag Aften (1869).

Allerkjæreste Hr. Cancelliraad!

Jeg forsikrer Dem, at jeg bliver syg af Utaalmodighed. Idag igjen intet Ark. 6 Dage om det første Ark. Det tegner godt. Forestil Dem, kjære Cancelliraad, et Menne-ske, der har den mest djævleblændte Hast, som skal ride efter Jordemoder f. Ex., og sættes op paa en Krikke, der ikke kan trave og humper ved hvert Skridt. Troer De ikke, han vil blive gal. Eller hæng sig paa den første Gren paa Veien! Kjære Hr. Cancelliraad jeg hænger mig.

Forestil Dem et Menneske som mig, hvis Hjerne altid koger, hvis Blod altid har en hidsig Feber, som i lidt over 2 Aar har tænkt mange Tanker, han ei turde offentliggjøre, for ei at faa Hovedet revet af, som disse Tanker vare nær ved at kvæle, finde disse i en Bog af en stor Mand, og skjøndt denne Bog er skrevet i et Sprog, han kun er daarligt mægtig, sætte sig ned og arbejdende 10 Dage og Nætter i Træk oversætte hele Bogen paa godt Dansk, tænk Dem ham overfor en Dosmer af en Sætter, der bruger 6 Gange saa lang Tid til Sætningen som han til Skrivningen. O carissime Hr. Hegel! Det er ingen Overdrivelse, naar jeg siger jeg bliver syg af Utaalmodighed. Derfor beder, bønfaller jeg, lovende aldrig at plage mere i Fremtiden (idetmindste ei før jeg igjen skal have noget trykt), at De endelig ei maa lade Dem afspise med Løfter og Snak af hine fordømte Sættere, men sige, at De ønsker Bogen ud — skal vi sige den rode Novbr.?, den bliver paa Dansk kun paa 10 Ark, saa det er dog intet Hexeri. Men hav Medlidenhed med Deres halvtsyge, halvtkvalte, halvthængte, af Iver, Feber, Raseri og Utaalmodighed

skeletterede unge Ven

Georg Brandes.

3 Mai 73.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Jeg takker mange Gange for det tilsendte Honorar. De ønsker mig »megen Glæde af Bogen« og jeg takker Dem hjerteligt derfor, men De veed selv, at jeg ingen venter og ingen kan vente. Hvordan Kritiken vil blive, vide vi

Lyve Hr. Cancelliarad !

Jeg tiller mange Lyve for M. Gunde Honorar.
De ordte mig "nye Lyve af Bogen" 3. jz. tiller
den høfslig deffor, men de med selv, at jz
ingen venter 3 ingen kan venter. Hvordan kan
den vil blive, vid vi begy. Jeg kender den
blot i lade den imponere af den mere end jz
vels jz. Den nye Aar vil den forhaabentlig
skifte Tone overfor mig.

Deres. altid hengivne

Georg Brandes.

3 Mai 73.

Georg Brandes's Haandskrift.

begge. Jeg beder Dem blot ei lade Dem imponere af den mere end jeg selv gjør. Om *nogle Aar* vil den forhaabentlig skifte Tone overfor mig.

Deres altid hengivne
Georg Brandes.

1874.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Undskyld at jeg, meget mod Sædvane, saa længe har ladet Deres sidste Linier ubesvarede. Men jeg har siden

Georg Brandes.

da først endt mine Forelæsninger, saa været udenlands en Uges Tid. Igaar kom jeg hjem og om en Uge reiser jeg paany for at blive borte Sommeren over. Hvad skal jeg gjøre ved den Art Anmeldelser af Heyse? Jeg havde saameget at sige derom og dertil, at jeg, hvis jeg havde et Blad til min Disposition, kunde fylde mange Spalter; men stillet som jeg er det i dansk Litteratur, med hele Pressen imod mig og derved i et skjævt og tildels slet Forhold til en stor Del af Publicum, aner jeg ei hvordan jeg skal tage

tilorde og benytte den Magt jeg ved mine Kundskaber troer at fortjene, men som jeg endnu i ikke faa Aar er ude af Stand til at gjøre gjældende. Til Optrykkene i Morgenbl. er at sige: 1) Det *tydske* Tidsskrift er aldeles intetsigende og har ei den fjerneste Betydning. Det var ei vanskeligt at fremlægge indtil 200 rosende Anmeldelser af Heyses Bog overfor de Par dadlende og spottende, men lader sig jo ei gjøre. Bogen har i Tydskland beredt sin Vei og der er dens Lykke gjort. 2) *Revue des deux mondes* har siden Krigen gjort sig det til Regel at omtale tydsk Litteratur *saa ugunstigt som*

muligt. Aarsagen ligger nær. Fremfor *Alt* fremhæver Fransk-mændene ved alle Leiligheder, overfor mange Tydskeres Pharisæisme, *Alt*, hvad der i tydsk Litteratur er fuldt saa frit og oppositionelt som de Frembringelser i fransk Litteratur, man i Tydskland undertiden har lastet. Réville's Artikel om Heyses Bog er slet. Ja den er mere end slet, den er ond. Réville's Undskyldning — hvis det kan kaldes en Undskyldning — er denne: Réville har med Hensyn til Religionen de Anskuelser som i Frankrig repræsenteres af Renan, herhjemme i al Beskedenhed af A. C. Larsen. Ikke desto mindre er Manden Præst. Men som Præst er han efterhaanden bleven bragt i en vanskelig Stilling. Hans Meningsfæller har tidligere udtalt sig høist moderat og hensynsfuldt, saa de ikke compromitterede ham, og han roste dem derfor gjerne og lydt. Da udgav Strauss for to Aar siden »Den gamle og den nye Tro« og bragte herved Réville i stor Forlegenhed. Han var høist ulykkelig over at see Strauss, hvem han hidtil havde rost og støttet, ytre saa yderliggaaende Meninger, og i sin Angst for at man skulde kalde ham enig med Strauss skrev han (strax efter Krigen) en haard og stærkt nedsættende Dom om denne. Af samme Aarsag — og for ikke at miste sit Embede har han efter min Overbevisning nu udtalt sig saa upassende og usandt om Heyse. Dette er den hele og rene Sandhed. Andet har jeg ei at sige. Det er en let Sag overfor enhversomhelst digterisk Bog at skraale paa Irreligiøsitet, Immoralitet og deslige; og gjør man det i tilbørligt uhøviske og afskrækkende Udtryk, er det let at skræmme Familierne fra Bogen og Forfatteren. Jeg har selv været Offer for den Art Forfølgelse og veed hvad den betyder og hvor vanskeligt det er at kæmpe mod Bagvadskelsen. Og dog veed jeg at jeg vil overvinde mine ærede Kritikere. Jeg holder betydeligt længere ud end de, og mine Bøger ville læses betydeligt længere end deres ærede Kritikker. Og gjælder dette om mig, hvor meget mere da om en Skribent, der er saa meget større end jeg som Heyse! Efter min Mening er den Art Angreb intet Svar værd, og havde jeg et Sted, hvor jeg med Virkning kunde svare, da skulde mit eneste Svar bestaae deri at jeg behandlede f. Ex. Goethes Faust som disse Herrer Heyses Roman, og beviste at Faust var et gement og smudsigt Værk, der gik ud paa at skildre Gretchens Forførelse (ved Hjælp af Marthe som Rufferske og et Juvelskrin), at Faust fremdeles var et ugudeligt Skrift, siden det viser sig

i Scenen mellem Faust og den unge Pige, at han ikke gaaer i Kirke og ei bestemt kan sige, hvad han forstaaer ved Gud, at Gretchen var en modbydelig og liderlig Morderske, der dræber sit Barn, hun har undfanget i Synd og som i den sidste Scene kalder sin egen Moder »eine Hure« etc. etc. Naar man skriver for Pøbelen og i Pøbelens Sprog, saa forfeiler intet saadant sin Virkning. Jeg kunde uden at gaae til Faust ogsaa meget godt bevise det Samme om Lord Byron. Jeg kunde endelig — for at medtage det Mindste — bevise om mig selv, at jeg var gemen, smudsig og lav som Forfatter — men hvad nyttede det? om det Sidste vilde de, der finde Heyse uanstændig og usandt tendentiøs, sige, at det veed de iforveien, det forstaaer sig af sig selv, og om det Første vilde de sige, at Tilfældet (Himlen maa vide hvorfor) i Faust er et forskjelligt. Overfor Journalist-Moraleen veed jeg for min Part intet Asyl. Jeg har talt til Heyse om Angrebene paa ham, og jeg seer ham med det Første igjen; men heller ikke han seer, at noget Svar er muligt. — Jeg seer ind til Dem, før jeg reiser.

Deres

Georg Brandes.

Berlin d. 1 December 74.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Jeg har tilbragt den sidste Uge i den pinligste Spænding og stedse voxende Ærgrelse ved vort Tidsskrifts Bogtrykkers Skyld. De veed hvor præcis jeg selv altid er. Nu staaer jeg paa Grund af den ærede Bogtrykkers Hensynsløshed som upræcis og uordholdende.

De veed rimeligvis gennem min Broder alt hvorom Talen er. Den 14de November havde jeg afsendt det hele Manuskrift »Lassalle før Agitationen«, hvis første til dette Hefte bestemte Halvdel alt var afgaaet den 8de. Da Deutsche Rundschau erfarede at jeg havde skrevet denne Afhandling paa Dansk, var man saa ivrig for at faae den at man for det Tilfælde at jeg vilde levere den i tysk Oversættelse den 1ste December tilbød at lade den være færdig trykt d. 1' Januar og tilmed lovede at udskyde en Afhandling af den berømte Philosoph Eduard v. Hartmann, da man, som man sagde, hellere vilde have min Afhandling strax. Jeg lovede at levere

min Oversættelse d. 1ste. At gjøre det vilde med anstrengt Arbejde (Dag og Nat) — thi De begriber at jeg endnu ikke skriver Tydsk som en Indfødt — have været mig muligt, ifald Bogtrykkeriet havde holdt Ord og leveret mig de Par Ark Correctur i rimelig Tid. Ikke desmindre har de gode Sættere og den ærede Trykkeribesidder rimeligvis i den Mening — som Bladene hjemme let kunne have bibragt ham — at et Menneske som jeg er vant til enhver Behandling og maa finde sig i enhver og i Alt — leveret mig $1\frac{1}{2}$ Ark fra rode November til idag, hvilket bl. A. hvad dog ogsaa angaaer Dem, gjør det umuligt at vort Tidsskrift som det absolut *skulde* (hvis vi ei skulle staae for Publicum som lige-saa store Smøl som Resten af Tidsskriftsudgivere) kan komme ud første Fredag i December. De vil indrømme at det er meget haardt, naar man selv arbejder som en Neger og altid holder sit Ord, da at staae som uordholdende og lide Tab saavel i Tillid som i Penge blot fordi et Par Sættere ikke holde af at gjøre deres Pligt. Jeg har længe følt, at man som Forfatter er uheldigt stillet overfor Trykkerierne, man har absolut ingen Commando, man maa bede — og ve den, som i denne Verden er reduceret til at maatte bede! Thi Bogtrykkeren har jo ene og alene med Forlæggeren at gjøre og staaer ene under ham. Derfor beder jeg da Dem at anvende Deres Indflydelse og Energi til at forhindre at Bogtrykkeren oftere spiller mig saaledes paa Næsen. Man er ilde stillet, naar man vil offentliggjøre sine Ting paa eengang paa Dansk og i et fremmed Sprog. Kommer Oversættelsen ei strax, udsætter man sig for at den første den bedste stjæler Ens Arbejde fra En, da der jo ei er nogensomhelst Convention imellem Landene.

Jeg har, kjære Hr. Cancelliraad, saa tidt taget Hensyn til Deres Ønsker —, De vil f. Ex. have seet, at jeg anmeldte »Keiser og Galilæer«, at jeg endog nedlod mig til at gjendrive »Morgenbladets« Raaheder imod Heyse — at jeg tør haabe, De ogsaa i dette Punkt vil tage Hensyn til mine.

Hvad Heyse's Roman angaaer, da skrev jeg til ham overensstemmende med Deres Ønske, han svarede med forud at erklære, at han vilde underskrive Alt hvad jeg paa hans Vegne bestemte, men spurgte tillige om det, naar hans Roman dog gik — Kinder d. W. bliver i disse Dage trykt i 5te Stereotyp-Oplag — ei var muligt at den danske Forlægger kunde bevillige ham et iøvrigt nok saa ringe Honorar. Jeg optager

da denne Forespørgsel paa hans Vegne og vil foreslaae Dem, hvis De ei absolut er derimod, at give ham 5 *Rdaler* pr. Ark, en saa ringe Sum, at den efter min Mening ei kan vanskeliggjøre Foretagendet, da De jo blot kan give Oversætteren 5 Rdl. mindre, og dog et Honorar, der vil fornøje Heyse og paa en smuk Maade adskille Gyldendalske Boghandel fra saadanne

Georg Brandes.

Forretninger som Immanuel Rées, der oversætter uden at spørge eller give.

Heyses Roman hedder »I Paradiset« (Im Paradiese). »Paradisets« er et Forlystelsessted udenfor München. Det er en Roman om Münchener Kunstnerliv af langt lysere og lettere Art end den forrige; den er i 3 Bind som den anden, efter mit Skjøn noget mindre end den. Den vil fra 1' Januar af først udkomme som Feuilleton i Köln. Zeitung, men vil rimeligvis blive eftergaaet i Correcturerne (som jeg faaer) før den udkommer som Bog. De kan altsaa godt annoncere Titlen »I Paradiset«.

Jeg har været længe syg (plaget af Bylder, et Onde som nok kommer af Blodmangel) først i Leipzig i September saa her i October og atter nu; men jeg har trods Sygdommen arbejdet flittigt. Jeg tænker ved Nytaar at komme hjem paa nogle Maaneder for atter at indaande »Dagbladets« og »Fædrelandets« Atmosfære.

Jeg erfarer af min Broder at Bjørnson har skrevet 2 Stykker, hvorover han er ganske begejstret. Han skrev mig, at det var Deres Agt at lade mig see dem. Det vilde naturligvis være mig kjært.

Det forekommer mig at vort Tidsskrift er blevet taaleligt modtaget og har fundet en ikke altfor slet Udbredelse i Kjøbenhavn til en Begyndelse. Deutsche Rundschau, der har saadanne Midler at raade over og et saa stort Publicum, har i *Berlin* kun 400 Subscriber. I Smlgn. hermed ere vi ei saa slet stillede, synes jeg.

Hvormange Abonnter have vi i Alt? det har jeg endnu ikke erfaret.

Gid De maa leve rigtigt vel til vi sees, gid Deres Søn maa befinde sig ligesaa vel, jeg betragter ham som en Slags Stamherre til den Gyldendalske Boghandels Glorie, og gid Hr. Larsen vil bevare mig i venskabelig Erindring, som jeg altid med Venskab erindrer ham. Endnu engang lev vel.

Min Adresse er: Dr. G. B. Steglitz bei Berlin.

Jeg har leiet mig Værelser her for at undgaae den usunde Luft i Byen.

Deres hjerteligt hengivne

Georg Brandes.

²/₁₂ 74.

Kjære Hr. Dr. Brandes!

Det gjør mig meget ondt af Deres venlige Brev af 1. Decbr. at see, at Bogtr. Jørgensens Mangel paa tilstrækkelig Arbejds-kraft og hans deraf følgende Uordholdenhed har sat Dem i saa stor Forlegenhed. Deres Broder har vist nu gjort Aftale med ham om den omskrevne Artikel, og Jørgensen vil gjøre sig al Umage for at faae den færdig til den Tid, den er lovet. Ved at tage Natten tilhjælp bliver det 3dje Hefte af Maanedsskriftet dog færdigtrykt imorgen og jeg haaber at naae at faae det omdelt paa Fredag.

For Deres Ulejlighed med at skrive til P. Heyse takker jeg Dem hjerteligst. — Jeg antager, at De kjender mig saa meget at De veed, at jeg med Glæde og uden Opfordring havde sendt Forfatteren til »Verdens Børn« et Honorar for hans Til-ladelse til at udgive denne Bog paa Dansk, naar kun Af-sætningen havde været saaledes, at jeg uden Tab kunde have gjort det. — Men de meget uheldige Anmeldelser i flere dan-ske og norske Blade, navnlig dog den i det norske Morgen-

blad, som kom kort Tid efter at 1ste Hefte var omsendt og hvori man ligefrem fraraadede Folk at kjøbe Bogen som umoralsk, bevirkede at Afsætningen langt fra har været tilstrækkelig til at dække de med Udgivelsen forbundne Omkostninger.

Men jeg vil ikke opgive Troen paa, at et nyt Arbejde af en saa udmærket Forfatter som P. Heyse dog maa kunne bane sig Vej og komme til sin Ret ogsaa her i Landet, og jeg vil derfor for dettes Vedkommende gaae ind paa Deres Forslag om at erlægge et Forfatterhonorar af den angivne Størrelse for Tilladelsen til at udgive »Im Paradiese« paa Dansk, dog saaledes at jeg faar Originalen tilsendt efterhaanden som den trykkes. Jeg beklager, at vore smaa Forhold ikke tillader at byde ham et mere passende Honorar. Oversættelsen maae besørgeres godt, og mindre end 10 Rdl. Arket byder jeg aldrig.

Indtil idag er Subscribent-Antallet paa Deres Maanedsskrift 643; deraf 310 i Kjøbenhavn. Kunde De faae rigtig gode Bidrag fra Ibsen, Goldschmidt, Bergsøe o. fl. vilde det nok hjælpe. — Jeg vedlægger de to Stykker af Bjørnson, som De nok er saa god ikke at omtale for Nogen; de kommer ikke i Handelen før henad Foraaret.

For Anmeldelsen af »Keiser og Galilæer« og for andre Beviser paa Deres Velvillie imod mig bringer jeg Dem min varme Tak. Da De jo snart kommer hjem, vil jeg opsætte det jeg ellers havde at sige Dem, indtil jeg har den Fornøjelse at see Dem, og beder Dem herved at modtage de venligste Hilsener fra min Søn og Larsen, men dog især

fra Deres hengivne

Fr. Hegel.

Den 22. April 1875.

Høistærede Hr. Cancelliraad!

Deres Formodning, at vi skulde være utilfredse med Dem som Forlægger af »Det nittende Aarhundrede« er fuldstændigt urigtig. Hvis der i vor Tone, hvad vi beklage, har været Noget der har stødt Dem, har dette kun sin Aarsag i vor afgjorte Ulyst til at skulle *bede* om Noget, som vi troede laa mere i Deres Interesse end i vor. Vi holde som alle ærekjære Mennesker overhovedet meget

lidt af at skulle bede. Det var selvfølgelig ikke vor Agt, da vi paa Deres Opfordring begyndte Tidsskriftet, at ophøre dermed efter nogle Maaneders Forløb. Men vi see med Forundring, at De nu for anden Gang og for en høist ubetydelig Sags Skyld sætter os Stolen for Døren. Vi ville da gjerne vide, om Meningen er, at De i ethvert Fald, hvad vi end gjøre eller sige, vil fratræde ved dette Binds Slutning; da ville vi langt hellere at De skal sige os det rent ud (og kunne være lige gode Venner for det) end at De skulde ansee det for nødvendigt at gribe et Paaskud. Men det er en høist pinlig Følelse for os at mærke, at den mindste Sag, selv hvor vi ei gjøre en eneste ny eller uberettiget Fordring, hvert Øieblik kan gjøres til et Cabinetsspørgsmaal.

Ærbødigst

Georg Brandes. Edvard Brandes.

Venedig d. 1. Mai 1877.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Jeg takker Dem for Deres artige Meddelelse, som rigtigt kom mig ihænde igaar. Det kunde selvfølgelig aldrig falde mig ind at beklage mig over, at De forlægger en mod min Forfattervirksomhed rettet Brochure. Det nære Forhold mellem Forfatter og Forlægger, der f. Ex. i Tydskland umuliggjør Sligt, existerer jo nu een Gang ikke i Danmark og har, saavidt jeg veed, aldrig existeret der. Men De vil tillade mig den Bemærkning, at De i dette Punkt overfor forskjellige Forfattere bruger meget forskjelligt Maal og Vægt.

Det er kun faa Uger siden, De selv meddelte mig, at Forlaget af Vibes Pièce mod Bjørnson havde været Dem tilbuddt, og Deres egne Ord var, at De »naturligvis« havde afslaaet det. Jeg føler meget vel, at De i høiere Grad overfor mig end overfor Bjørnson maa ønske at bevare Deres Ry for Upartiskhed, og vil ikke uden videre drage nogen Parallel mellem de to Tilfælde; men vil blot bede Dem selv mindes, hvor mange Gange De har lagt mig Hindringer i Veien, naar jeg vilde rette et Angreb paa en eller anden Forfatter, der stod Dem nær. Jeg er da i dette Punkt som i flere andre ugunstigt stillet i Danmark. Om selve Piècen er det

mig umuligt at være enig med Dem. Jeg betragter denne Brochure som et ret snildt beregnet Forsøg paa at nedsætte min Karakter. Jeg beskyldes mere end eet Sted i den for »Perfidi«. Jeg vil ei engang tale om en saadan Bagatel som at Hr. Pastor Heuch, der i dette Punkt er saa competent, negter *mig* Navnet af Videnskabsmand. Kun dette maa De tillade mig at gjøre Dem opmærksom paa, at allerede den markskrigende Titel »Dr. B.s Polemik mod Christendommen« indeholder Bogens første Usandhed, skjøndt ganske vist en Usandhed af megen Effect. Thi Bogen selv nødes til at indrømme, at jeg aldrig polemiserer mod Christendommen, og faaer kun det ønskede Resultat bevist ved at underskyde mig Had til Christendommen, jødisk (!) Fanatisme etc. Ja selv et Ord som »Christushad« anvendes paa mig. Hvo veed om jeg ei endda staaer Christus nærmere end mine ærede geistlige Antagonister. Men, siger De, Bogen »roser og anerkjender tillige Deres Værker«.

Ak, Hr. Cancelliraad, hvad skal jeg sige til den Art Ros. Stod jeg ikke over den, saa saae det galt ud med mig og mit Navn i Literaturen. Der gives et Par Linier af Bürger, hvori der staar:

»Dein Lob, das Ekel in mir weckt,
Als reichte mir ein Krätziger Confect.«

Nei, kjære Hr. Cancelliraad, Rosen er meget ubehageligere end Resten. Dog jeg lader min Pen løbe og fortaber mig i Sagen rent uvedkommende Ting. Hovedsagen er at jeg i ingen Henseende tager Dem Forlaget af Piëcen ilde op, med Fornøielse imødeser den tredie Levering af den og med mange venlige Hilsener er og bliver

Deres hengivne
Georg Brandes.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Berlin 28. Febr. 78.

Mange Tak for Deres Brev. Jeg er tilfreds, naar jeg faaer de to Arks Spillerum, De indrømmer mig. Men lad mig nu sige Dem, at De efter min Mening er for mistillidsfuld overfor mig. Vel sandt der er liden Interesse for Tegnér i Danmark. Men hvorfor? fordi der er liden Interesse for Alting, ikke Interesse for Nogenting i Literaturen.

Georg Brandes.

Jeg pleier imidlertid ikke at spørge det danske Folk om det har Interesse for hvad jeg i Øieblikket beskjæftiger mig med; thi man har hjemme vist sig saa god, altid kort efter at have den mest levende Interesse for hvad jeg tilfældigt gav mig af med. I 5 Aar syslede jeg ene med Taine, ei et Menneske, ikke Professorerne ved Universitetet kjendte hans Navn; saa skrev jeg en Bog om ham og han er saa kjendt som en indfødt Forfatter. Da jeg først oversatte et Skrift af Mill, var han sjældent nævnt i Danmark, nu oversættes han rask væk og nævnes dagligt. Da jeg skrev 4de Bind af Hovedstrømninger, var Byron glemt, neppe var det sket, saa oversattes Bøger om ham, naturligvis tillige for at concurrere med mit Skrift. Da jeg endelig gjenfremstillede Kierkegaard, som Nationen i 10 Aar mindst havde ladet ligge uforstyrret i sin Grav, kom der et sandt Kierkegaardsraseri over Folk, og selv Vinduerne fyldtes med 3 forskjellige Billeder af ham.

At jeg under alt dette bestandig skjældtes ud, var en Selvfølge, men forandrer ikke Sagen. Saaledes mener jeg at der er Haab om, at man i Danmark nu ogsaa vil værdiges at mindes Tegnér, mit Skrift er i ethvert Tilfælde originalt og gaaer ud fra nye Synspunkter. . . .

Deres meget hengivne

G. Brandes.

Berlin. Zelten 16. N. W. 22. Juli 81.

Kjære Hr. Justitsraad!

Megen Tak for Deres Brev af 23 Mai, som jeg kun af Travlhed har opsat at besvare. Efter moden Overveielse giver jeg Dem Ret i alle de forskjellige Punkter, De fremhæver. Jeg finder det naturligt at De kun ønsker at trykke 1000 Ex. af mine Bøger, jeg er tilfreds med et Honorar af 50 Kr. for Arket, jeg er enig med Dem i at Hovedstrømninger V ei bør komme senere og helst før den første November og skal gjøre mit Mulige for at det kan ske, endelig finder jeg, (skjøndt det har kostet mig megen Overvindelse at samtykke heri), at De har Ret i at jeg bør begynde med »Lassalle« og at det ei gaar an at kaste saa mange Bøger ud paa Markedet paa eengang. Jeg haaber da i ethvert Tilfælde,

i Begyndelsen af Foraaret 1882 at kunne udgive en Samling Afhandlinger om den nyere dansk-norske Litteratur

Jeg føler Trang til at sige Dem, at jeg, som stadig maa gjøre de smaaligste Kontrakter med tydske Forlæggere, i hvilke den Enes Forsøg paa at narre den Anden stadig forudsees og pareres, glæder mig over at have en dansk Forlægger, med hvem jeg staaer paa den Fod, at endog en egentlig Kontrakt mellem os er overflødig.

Med venlige Hilsener til Dem og Deres er jeg

Deres hengivne

Georg Brandes.

1881.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg kunde ønske nu, da Opmærksomheden paany er henedet paa Henrik Ibsen, at lade det Foredrag, jeg har holdt om ham, trykke. Men jeg behøver dertil Deres Bistand.

Jeg kjender ikke Ibsens Adresse og har i flere Aar ikke staaet i Brevveksling med ham. Turde jeg bede Dem om, naar De skriver ham til, at rette det Spørgsmaal til ham fra mig, om han tillader, at jeg aftrykker nogle enkelte Steder i Breve fra ham til mig, som belyse hans Værker. Han kan være forsikret om, at jeg intet vil offentliggjøre som angaaer private Forhold og det vilde glæde mig om han i dette Anliggende vilde betro sig til min Takt. Men da han er yderst mistænksom, saa mistænksom, at jeg ei engang er sikker paa, at det varme Forsvar for hans »Gengangere«, jeg har sendt til Morgenbladet og som formodentlig er trykt, naar De modtager dette, vil overbevise ham om at han kan stole paa mig, saa beder jeg Dem subsidiært at spørge ham, om han i modsat Fald vil læse en Correctur og deri stryge, hvad han ikke ønsker offentliggjort; thi jeg vil Intet offentliggjøre uden hans Minde.

Min Helbred er desværre slet, jeg har overanstrengt mig og bøder derfor, kun derfor vil det formodentlig vare endnu omtr. 14 Dage før jeg tør gjenoptage Trykningen af Hovedstrømninger V. En Anmeldelse af Elster skal komme.

Deres ganske forbundne

Georg Brandes.

4. Sept. 1882.

Kjære Hr. Justitsraad!

Boghandler Philipsen har gjort mig et Tilbud om at udgive mine »Breve fra Berlin« som Bog. Jeg sætter ikke selv overordentlig Pris paa disse Breve og vilde ikke have tænkt paa at udgive dem nu; men den Betragtning at de ellers alligevel blive udgivne *efter* min Død og da med Fejl og Trykfejl, leder mig til selv at foranstalte en Udgave af dem.

Jeg har intet Svar givet Hr. Philipsen, da jeg ansaa det for Pligt først at spørge Dem, om De havde Lyst til selv at forlægge Bogen. Jeg har imidlertid tænkt mig Muligheden af at De, da jeg i nærmeste Fremtid vil tilbyde Dem Forlaget — foruden af 5te Bind af »Hovedstrømninger«, paa hvilket Trykningen er gjenoptaget — af et Bind Essays om nordiske, et andet Bind om fremmede Forfattere, kunde ønske ikke netop nu at have flere Skrifter af mig paa Deres Forlag.

Vil De tjene mig i at sende mig et Par Linier herom.

Deres forbundne og hengivne

Marstrandsvej 4, Ø.

Georg Brandes.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg har endnu ikke hørt fra Dem i Anledning af de meget omtalte »Breve fra Berlin« og er pinlig berørt deraf, da Philipsen bestandig venter paa Svar. Jeg kan ikke frigjøre mig for den Antagelse, at Foretagendet paa de nævnte Vilkaar — Ph. tilbyder mig 100 Kroner Arket trods talrige Illustrationer og med 35 Linier paa Siden — ikke har noget videre Tiltrækkende for Dem, og at De kun overvejer det, fordi jeg nu engang har bragt det paa Bane. Jeg maa derfor bestandig vende tilbage til mit første Ord i Sagen: lad os lade Philipsen faae denne Bog. Det er i vor, begges Interesse.

Det er i Deres, fordi jeg foruden 5te Bind af Hovedstr., der vil kunne komme ud i Begyndelsen af November, meget gjerne vil have ud paa Deres Forlag, om muligt i Begyndelsen af næste Aar, et stort Bind Essays om nordiske Samtidige og et andet næsten lige saa stort Bind om fremmede Samtidige.

Og det er i min, fordi Tilbudet er saa langt større end jeg er vant til i Danmark.

De antydede, at det i Kbhn. ikke ganske ansaaes for fair play, at en Forlægger gjorde en Forf., hvis Værker hidtil vare udkomne hos en anden Forlægger, Tilbud. Jeg, som nu saa længe har været vant til fremmede Forhold (jeg har 5 Forlæggere i Tydskland) kan ikke andet end finde denne Opfattelse besynderlig og desuden i høj Grad til Disfaveur for Forfatterne. Thi hvorledes skal en Forfatter nogensinde kunne opnaae bedre Betingelser, hvis han for alle sine Værker er bundet til een Forlægger. Tænk Dem, om en Forlægger for evig Tid var bunden til een Bogtrykker!

. . . De veed at jeg længe har boet i Udlandet og længe skrevet Tydsk. I Sammenligning med Honorarerne ude ere de hjemme jo yderst smaa. Mit Honorar af 60 Kroner for Arket, der for 10 Aar siden var et ganske godt Honorar, er nu, da Alt er en halv Gang saa dyrt, et temmelig ringe. De husker, jeg da jeg udgav »Naturalismen i England« bad Dem forøge det til 80. De saa Dem ei i Stand dertil; jeg har ikke beklaget mig derover, da jeg i det Hele hidtil har haft saa ringe Held med mig i Danmark, og jeg har heller ikke talt en Stavelse om større Honorar end de 60 Kroner for 5te Bind. Men paa den anden Side vil det blive mig vanskeligt at leve i Danmark, naar jeg ikke mere har Tid og neppe mere Evne til at skrive Tydsk, jeg er nu Familiefader og maa see at gjøre mig min Forfattervirksomhed mere indbringende end før. Resultatet af denne lange Tale er, at jeg mener, vi skulle lade Philipsen faae Bogen om Berlin og lade ham see, om han staaer sin Regning ved den. Det er mig ubegribeligt, at De i mindste Maade kan føle Dem stødt derover, thi at det er mit oprigtigste Ønske forøvrigt at have alle mine Sager udgivne paa Deres Forlag, er jo hævet over al Tvivl. Jeg har et Par smaa Anmodninger til Dem: De glemmer ikke, hvis det lader sig gjøre, fra Molbech at faae Brøchners gamle Dagbog til mig, vel? Og dernæst. Vilde De ikke nok have den Velvillie at tilsende mig et Exemplar af min Kritiker og Portraiter, da jeg vil bruge et Par Blade af Afhandlingen om Prosper Mérimée til min Bog. Med de bedste Hilsener

Deres ganske hengivne

Georg Brandes.

In den Zelten. 16 Berlin N. W. 10 Oct. 82.

D. 30. Nov. 82.

Kjære Hr. Justitsraad!

Maa jeg først takke paa det Bedste for Tilsendelsen af »Rosa og Rosita« og »En Folkefjende« af hvilke den første unegtelig gjør et lysere (om end mindre varigt) Indtryk end den anden. Skulde jeg angive det Punkt, fra hvilket det sidste Stykke udspringer, vilde jeg uden Betænkning nævne Arne Garborgs aldeles fjottede Anmeldelse af »Gengangere« i Norsk Dagblad. Da jeg læste den, vidste jeg strax hvilket Indtryk den vilde gjøre paa Ibsen. Bjørnson var dengang ligesaa ærgerlig over hin Anmeldelse som jeg. Er han i Kjøbenhavn, beder jeg Dem hilse ham mange Gange.

I det nye Aar ville vi, tænker jeg, ifald De saa synes, begynde paa Trykning af Bogen om de nordiske Forfattere. Det gjør mig meget ondt, at jeg bliver nødt til at udelade Portraitet af min gamle Ven og Lærer Brøchner, et Portrait, jeg havde glædet mig til at udføre con amore. Men det strider mod mine Begreber om litterær Kritik at levere et Billede af en saa nylig Afdød uden at benytte et righoldigt Materiel, det eneste fra Mandens Ungdom, om hvilket jeg veed, at det eksisterer. Prof. Molbech minder ved denne Leilighed om Hunden i det spanske Ordsprog: Den æder ikke selv og den vil forbyde Andre at æde. Hr. Prof. M. gider ei selv gjøre en Nekrolog af B. men han vil forhindre

Georg Brandes.

den eneste, som kan og vil, i at give den. Det er mig umuligt at tage hans Brev til Dem fra anden Side end den humoristiske. Alvorligt opfattet vilde det være et hæsligt Hykleri. At der i Brøchners Dagbøger er Tale om hans Ungdomsforlovelse i Italien er klart; men Prof. M. veed saa godt som jeg, at denne Forlovelse var en ganske uskyldig Hjerternes Forbindelse, som kun geraader begge Parter til Ære, og som blev opløst ved andres Mellemkomst paa Grund af Religionsforskjellen. At ville forhindre mig i at erfare noget om dette Forhold er latterligt. Ikke blot besad jeg Prof. Brøchners Fortrolighed i de sidste 10 Aar af hans Liv i langt høiere Grad end Prof. Molbech (med hvem B. flere Gange var omtrent brouilleret og med hvem han én Gang paa min Bøn knyttede Forbindelsen paany) men jeg er kommen daglig i Brøchners Forlovedes (Fru Blanchetti's) Hus i hele Vinteren 66—67; jeg har boet paa Landet hos hende i den lille By Alpignano ved Turin i Efteraaret 1870 og jeg har været sammen med hende igjen i Rom 1871. Dog nok herom! Da den Omstændighed, om Prof. M. brænder afdøde Brøchners Papirer, skal afhænge af om den lille Brøchner udvikler samme »Følelsens Dybde, Adel og Finhed som Faderen« maa man ret haabe, at han vil blive en artig Dreng. Men Molbech selv, der har sat løsrevne Stykker af Brøchners Dagbøger i Berlingske Tidende og det visselig ikke saadanne, som B. ønskede offentliggjorte, han negter den Mand, om hvem han veed, at han stod Brøchner nærmest af Alle og hvem B. nærrede det Ønske om, at han maatte faa Lov at tale ved hans Grav, disse samme Papirer; han maatte dog vide, at det ikke stemmer med Brøchners Aand, at et Indblik i dem nægtes mig. Jeg havde ei troet, han vilde overføre sin politiske og literære Partilidenskab paa dette neutrale Omraade.

Undskyld denne lange Digression.

Jeg beder Dem hilse Deres Søn og Fru Svigerdatter samt Fuldmægtig Larsen mange Gange fra mig. Min Hustru gjenkalder sig i Deres venskabelige Erindring.

Deres hengivne

Georg Brandes.

Berlin 23. Dec. 82.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg har idag rigtigt modtaget Deres Vexel og kvitterer med Tak for Modtagelsen af mit Honorar. Tør jeg bede Dem ved Leilighed tilsende mig en Opgjørelse for 30 Juni 1882, som i Deres Meddelelse anføres, men som jeg aldrig har modtaget. Den sidste i min Samling er fra 30 Juni 1881. Ifølge den var der endnu et lille Restoplag af Mills Moral tilovers; jeg maa slutte at den nu er helt udsolgt.

Hvormeget mangler omtrent Æsth. Studier og Kritiker og Portraiter i at være udsolgte? Jeg vilde gjerne engang underkaste dem en Omredaction. En virkelig Ærgrelse havde jeg af det Nummer, jeg forleden modtog fra Dem med nye Udgydelser imod mig af Rud. Schmidt. Det er dog den frækkeste og mest edderspændte Kumpan, jeg i mit Liv har kjendt i Litteraturen. Den Frækhed med hvilken han lyver har jeg endnu aldrig seet. Saaledes fortæller han f. Ex. at jeg har ført en lang Polemik mod Moralen («Vartovsmorale» skriver han, et Ord jeg aldrig veed at have brugt) og andet mere fuldstændigt Opspind alt for at forklare hans egen og hans Kollegers gemene Adfærd imod mig i Anledning af den uskyldige Udgivelse af Kellers fortræffelige Noveller for 7 Aar siden. Med uhørt Frækhed skriver han nu: »det er *paa Tiden* at Publikum kommer til Erkjendelse af at Keller ubetinget er Tydscklands største Digter, paa Tiden at det erfarer, at den Maade hvorpaa Dr. G. Brandes indførte ham var den vakkreste og værdigste som tænkes kunde«. Det havde vel for 7 Aar siden været den rette Tid til at fortælle det, da jeg overvældedes af anonyme Bønhaser i den Anledning, medens samtidigt »Naturalismen i England« ei blev omtalt i en eneste dansk Avis. — Og saa ender Hr. Schmidt med at fortælle Publicum at jeg mulig ikke har læst et Ord af en Forfatter, Claude Tillier, hvis samlede Værker jeg i 11 Aar selv har eiet. Han er sig selv lig. Dog det er dumt, at man tager Notits af slige gennemfordærvede Menneskers Existens. Jeg betragter ham som jeg forleden skrev til Schandorph, som Goethe betragtede Pustkuchen, der skrev en Parodi paa hans Wanderjahre, Goethe skrev: »Naar selv hver Hvalfisk har sin Lus, maa jeg vel ogsaa have min.« Jeg har to danske, de Herrer Schmidt og Paludan, hvis litterære Snylteliv beroer paa Hadet imod mig. Det er ledt for mig at skulle vende hjem til alt dette litterære Slim.

Undskyld de grove Udtryk, men denne Schmidt er mig modbydelig. Og saa driver alt det, han skriver, i den Grad af Dydighed, at man faaer ganske Hjerteondt.

Jeg ønsker Dem og Deres en Glædelig Jul.

Deres hengivne
Georg Brandes.

Kjære Hr. Justitsraad!

D. 16. Marts 83.

Megen Tak for det gjorte Tilbud; det falder, som De berører, netop sammen med mit eget Ønske. Jeg vil — hvis ikke rent uventede Forhindringer komme i Veien — sørge for at den omskrevne Bog om Holberg kan komme ud i October 84; med Honorar og Udstyr er jeg tilfreds og jeg forpligter mig til ikke forud at offentliggjøre noget af dens Indhold i Blade og Tidsskrifter. Hvad det muligvis vil være vanskeligere at overholde, er Grænsen zo Ark, men jeg vil gjøre mit Bedste derfor. Jeg har kun to Betingelser at stille: det skal staa mig frit for, forud at behandle Stoffet i en Række Universitetsforedrag, og det skal tilstedes mig at give Kunsthandler Ernst Bojesen et Ark eller to om Holberg som Komedieforfatter til det store Pragtværk »Holbergs Komedier« som han forbereder. Han har allerede for lang Tid siden henvendt sig til mig derom. Det Hefte, i hvilket min lille Karakteristik til ham kommer, skal efter Aftale først udgives nøiagtigt til Jubilæumsdagen i Begyndelsen af December. Det vil desuden efter al Rimelighed ikke blive noget *Kapitel* af min Bog, men en kort sammen- dragten Oversigt med andre Ord.

Jeg haaber ikke, at De, kjære Hr. Justitsraad, har noget mod disse to uskyldige — eller som man i Politiken i sin Tid sagde: elendige Punkter at indvende.

Deres ganske hengivne
Georg Brandes.

Holger Drachmann

Holger Drachmann.

P. S. Krøyer pinx.

Breve

Østerbro 60.
d. 21. Decb. 74.

Hr. Cancelliraad Hegel.

Jeg tillader mig herved at forespørge, hvorvidt De skulde kunne ønske en Digtsamling af mig paa Deres Forlag til det kommende Foraar. Samlingen, der vil indeholde Digte, som allerede have nydt gunstig Omtale i Pressen, »Marstrand« (Fædr.), »Delacroix« (Ill. Tid.), »Luther i Wittenberg«, »Paa Strømmen«, etc. — ønsker jeg saavidt muligt at give en Karakter, der mindre direkte end mine første Digte udtaler sig for en bestemt Anskuelse og en bestemt Sag. Jeg har tænkt mig dens Størrelse omtrent paa en halvandethundred Sider. Forventende Deres behagelige Svar skal jeg paa given Foranledning tillade mig nærmere at specificere det Enkelte.

Med særdeles Agtelse
Deres ærbødige
H. Drachmann.

1875.

Hr. Cancelliraad Hegel.

I Henhold til hvad jeg i et tidligere Brev har berørt om denne Gjenstand, vilde jeg gjerne nu høre Deres Mening om den event. Udgivelse af et Bind Fortællinger. Jeg veed ikke ret hvornaar De antager at Digtene kunne være færdige og forelægges Publikum. I Korrektur er der jo nu 6 Ark, og Hendriksen (som nu har faaet de sidste Klodser) mener at være færdig i Slutningen af Septbr. Saafremt De som Forlægger og Fagmand anseer det tidlige Efteraar, Oktober Maaned, som passende for Dem og de Hensyn, De heri maa

tage, til Digtsamlingens Udgivelse, da vilde jeg foreslaa Dem, og sætte Pris paa, om vi valgte Julen til Publikationen af Fortællingerne. Min Udvikling som Forfatter er jo i den senere Tid fremskredet med saa stærke Skridt, at jeg nu mere end

Holger Drachmann som Dreng.

nogensinde længes efter ogsaa at lade det store Publikum see og følge disse Skridt, hvad der jo i et Maanedsskrift kun kan skee for ensnevriereKreds; jeg antager tillige, at naar Alt gaar som jeg og Flere med mig mener med Digtene, vil der hellerikke for Dem kunne være nogen Betænkelighed ved at lade et Bind Prosa følge saa temmelig umiddelbart ovenpaa Poesien.

Skulde De derimod ansee det senere Efteraar for en bedre Tid med Hensyn til Digtene Udgivelse, da vil jeg naturligvis henstille til Dem hvorvidt

en samtidig Udgivelse af begge vil være paa sin Plads, eller om man burde vente til hen paa Foraaret med Fortællingerne, hvorved disse da muligen i Vintrens Løb ville kunne udvides med en event. ny Novelle, samt maaske udstyres med passende Illustrationer.

Jeg beder Dem tilskrive mig Deres ærede Mening herom samt Deres Honorarbetingelser for disse Fortællinger. Som

eneste forhen trykt Fortælling vil jeg kun optage »Dædalus«. Bogen vil omtrent blive paa Størrelse som »I Storm og Stille«, fra 15—18 Ark, og vil indeholde »Snap«, »Dædalus«, »Najaden« og »Overkomplet«. Trykningen kan for de tre førstes Vedkommende begynde strax.

Af Digtene vil jeg endnu beholde det sidste (i Manuskript) nogen Tid, forat kunne rette dets Afkortning eller Udvidelse efter Paginatallet saaledes som det bestemmes, eftersom Sætningen skrider frem. Det er et résumerende Digt, der falder i flere Afdelinger, og maa derfor behandles med Varsomhed i ovennævnte Henseende.

Tør jeg bede Dem sende mig det Rentrykte sammen med Deres ærede Svar under Hr. Edv. Brandes' Adresse. Jeg opholder mig her i Byen for en kort Tid, men er saagodtsom stadig paa Landet.

Med venligste og forbindligste Hilsener

Deres ærbødigste

Holger Drachmann.

Venezia.

Hotel Aurora. Riva degli Schiavoni.
5. Marts 76.

Hr. Cancelliraad Hegel.

De vil ventelig undskylde, at der er hengaaet en saa forholdsvis lang Tid inden jeg svarede paa Deres ærede og venskabelige Skrivelse i Slutningen af Januar. Jeg vedblev at opsætte Besvarelsen af Deres Tilbud etc., fordi jeg vedblev at omarbejde den Fortælling, hvorom det drejede sig. At jeg her ikke undlod at tage Hensyn til de venskabelige Raad i Deres Brev, følger af sig selv, og den Fortælling, der nu for c. 14 Dage siden blev *fuldført og afsendt fra München* samtidig med at jeg selv gik syd paa over Alperne, er, tror jeg at turde sige, saa fri for alle Anstødspunkter, som De som Forlægger kan ønske Dem, og jeg som Forfatter kan være tjent med.

Min oprindelige Plan med *flere* Fortællinger samlet i et Hele modificerede jeg netop af ovenanførte Grund til *een* Fortælling, som under den fælles Titel: »En Overkomplet« optog de mindre i sig. Naturligvis er denne Fortælling fuld-

stændig *ny* og ikke engang de indflettede Digte deri har været forhen trykt. I Korthed sagt gaar Fortællingen ud paa at vise, hvorledes det netop i vor Tid gælder om at optage i sig det moralske Begreb om at arbejde ind i Verdensordenen som et nødvendigt Led i den hele Kæde og ikke give sin Natur og Tilbøjeligheder frit Spillerum — en i Sandhed moralsk Bog, der vil kunne læses endog af Skole-drenge

Hvad De skriver om Digtsamlingen overrasker mig noget. De forskellige Anmeldelser er efterhaanden af mine Venner bleven mig tilsendt, og de har jo gennemgaaende lydt gunstigt. Jeg stoler imidlertid selv fuldt og fast paa, at det ikke vil vare længe, inden Publikum er fuldstændig *med* mig, og at Samlingen da vil faa en tilsvarende pekuniær Værdi til dens æsthetiske. Jeg støtter denne min faste Antagelse paa den for mig meget smigrende Omstændighed, som gennem Prof. Molbech er bleven mig meddelt, at jeg enstemmig blandt *ti Ansøgere* blev tilkendt det Ankerske Rejselegat i forrige Maaned. Dette vilde sikkert ikke være sket (mine litteraire Kvalificationer ude af Betragtning), hvis den raadende Opinion havde været imod mig.

Ligesom Begyndelsen af denne Rejse, jeg kan sige lige til dette Øjeblik næsten, udelukkende blev paaskyndet af mig for Sundhedshensyns Skyld, saaledes vil jeg nu, da jeg har faaet mit Helbred tilbage, ikke lade nogen Tid unyttet til at styrke denne gode Opinion for mig derhjemme ved saavdt muligt *neutrals* Arbejder. Man trænger jo derhjemme i vort gode Danmark til unge og friske Dueligheder i Literaturen, og jeg lover ikke formeget, naar jeg selv har udset mig til en saadan.

Det Drama (men jeg beder Dem, Hr. Cancelliraad, foreløbig at lade dette være Dem og mig imellem), som jeg i forrige Aar med stadige Mellemlum syslede med, vil jeg nu atter for Alvor tage fat paa, saasnt jeg faar det fornødne Otium til sligt et uafbrudt Arbejde. Dette Otium maa De imidlertid skaffe mig ved at forstrække mig med et saa stort Honorarforskud, som vil kunne dække de Udgifter, jeg har haft og vil faa indtil jeg kan nyde godt af mit Legat, og jeg beder Dem derfor lade mig vide, om jeg kan gøre Regning paa i den nærmeste Tid at hæve et saadant Honorarforskud hos Dem af c. 500 Rdlr. Det forstaar sig, at jeg ikke vilde rette en saadan Anmodning til Dem, hvis jeg

ikke følte mig sikker i min Sag paa det, som jeg i denne Sommer vil producere, og som jeg kun kan producere ved at spare mig for stadige Udenomsarbejder for at dække Udgifterne ved den Rejse, jeg har foretaget mig. Det var nødvendigt for mig, at jeg foretog den, og jeg har benyttet min Tid i München saa godt med grundige Scenestudier og under Samtaler med Ibsen, at jeg nu her under Italiens milde Luft kan sætte alle mine fysiske og intellektuelle Kræfter i Bevægelse paa et saadant dramatisk Arbejde, som da ventelig til Efteraaret vil kunne indleveres. At Stykket bliver fuldstændig *neutralt*, kan jeg iforvejen sige Dem, saaat der med Hensyn til dets Indhold og Anskuelser intet vil kunne lægges det ivejen fra Theaterbestyrelsens Side. Dog, som sagt, jeg beder Dem, Hr. Cancelliraad, at lade denne Meddelelse blive Dem og mig imellem, netop for ikke iforvejen at allarmere mulige Vedkommende.

Jeg beder Dem modtage for Dem og Deres Hr. Søn min venligste Hilsen og forbliver

Deres ærbødige og forbundne

Holger Drachmann.

Esrom pr. Fredensborg
17 Marts 77.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Jeg modtager Deres Brev idag, og sender Dem omgaaende disse Linier, da det er mig om at gøre, at staa i et saa klart Forhold til Dem som muligt, saameget mere som Deres Brev kun yderligere bekræfter for mig Overbevisningen om i Dem at have en Forlægger, der er Forretningsmand og Gentleman i een Person.

Som Supplering til min foregaaende Meddelelse skal jeg da ikke undlade at anføre: Deres Svar til mig i Paris forekom mig holdt i saa bestemte Udtryk, ved Siden af at Fortællingernes Fremkomst endogsaa blev eventuelt udsat i nogle Aar, saaat jeg formodede Sagen dermed afgjort for Deres Vedkommende. Ikke alene jeg selv, men ogsaa mine Venner, paa hvis Dom jeg stoler, mente imidlertid, at disse Fortællinger burde, om ikke af andre, saa af rent

litteraire Grunde, komme ud *nu* for en større Læsekreds. Enhver producerer jo paa sin Maade. Jeg for mit Vedkommende ser allerede nu ved Korrigeringen af disse Fort., hvor meget ikke blot min Stil men mine æsthetiske Principer har forandret sig siden f. Eks. »En mærkelig Historie« (der ogsaa af disse Grunde gaar ud). At vente længere Tid, for ikke at sige nogle Aar, vilde nemt kunne forvirre mine Læsere i

Henseende til min Udvikling.

Jeg vilde desuagtet netop overfor Dem, Hr. Cancelliraad, undgaa ethvert Skin af at øve en Pression paa Dem ved at stille Dem Henvendelsen til en anden Forlægger i Udsigt. *Jeg lod derfor selv forhøre hos Hr. Høst* idet jeg var overbevist om, at De i ethvert Fald havde taget Deres Parti i denne Sag; og da der her ikke handledes om et nyt Arbejde af mig, betragtede jeg Sagen som værende af mindre Vig-

Ungdomsbillede af Holger Drachmann.

tighed for Dem som min Forlægger. At jeg heri har handlet lidt uoverlagt, vil jeg ikke være bange for at indrømme. Jeg maa paa den anden Side — uden forresten at kende til Hr. Andr. Høst's tidligere Fremgangsmaade overfor Dem — sige, at i dette Tilfælde er jeg den, som først lod forespørge, om en saadan Udgivelse paa dette Tidspunkt af mine ældre Fort. vilde konvenere ham, og først da er traadt i nærmere Underhandling med ham om det Nærmere ved Udgivelsen.

Som sagt, jeg erkender nu, at det overfor Dem havde været rigtigere, om jeg havde været lidt mindre rask i min Bestemmelse. Paa den anden Side havde jeg jo Deres Brev at holde mig til. I ethvert Fald er det mig nu som altid meget om at gøre, at min Handlemaade opfattes klart og tydeligt. At jeg derfor underrettede Dem herom, istedetfor at lade Sagen komme til Dem »paa anden Haand«, er en saa selvfølgelig Sag, at jeg ikke engang kan tilskrive mig den som en Fortjeneste, medens jeg naturligvis takker

Ved Esrom Sø.

Tegning af Holger Drachmann.

Dem, fordi De har opfattet det saa loyalt, som det fra min Side er fremkommet.

Om en Forhastelse i dette Tilfælde fra min Side træffer Dem ubehageligt, da beklager jeg det oprigtigt, og tilføjer at det har været langt fra min oprindelige Hensigt. Jeg kan kun gentage min ovenfor anførte Udtalelse, at jeg nu som altid overfor Dem som min Forlægger føler og vedblivende vil føle mig som Deres med Hengivenhed

oprigtigt forbundne

Holger Drachmann.

Paris d. 12 Febr. 78.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Jeg iler med at bringe Dem den glade Tidende, at jeg nu er naaet saa langt frem i mit lyrisk-dramatiske Digt »Prinsessen og det halve Kongerige«, at jeg tænker at kunne sende Dem Manuskriptet i Slutningen af denne eller Begyndelsen af næste Uge. Jeg har opholdt mig i de sidste tre Uger ude paa Landet i en afsidesliggende Egn af Bretagne, og det er der lykkedes mig i Ro og under Naturens store Ensomhed at fordybe mig saaledes i mit Emne, at jeg har kunnet arbejde derpaa — jeg kan næsten sige — Nat og Dag.

Nu er jeg taget til Paris med mit Arbejde for at lægge den sidste Haand derpaa, medens jeg samtidig hører nogle store Kirkekoncerter, der skal komme Slutningen til Gode. Jeg har flittig været til Messe og anden Gudstjeneste i de primitive gammel-katholske Kirker ude paa Landet, der har saa megen Lighed med Gudstjenesten i Middelalderens sidste Halvdel, hvori mit Æventyr foregaar. Naar jeg har afsendt Manuskriptet, tager jeg atter tilbage til mit landlige Opholdssted ved Havet og mellem Klipper og store Bakkestrækninger, hvor jeg befinder mig saa vel.

Jeg er glad og stolt ved at have faaet dette Arbejde frem netop *nu*, som en yderligere Fortsættelse af den store Svingning, som mine Tanker og Anskuelser har taget. Jeg haaber nu, at det skal vise sig, at der er Mulighed for en »Oehenschlägers« Genkomst i vor Literatur, saaledes at vi ikke bestandig behøver at gaa i de Norskes Kølvand. Ibsen er dog inderst inde en gammel Skeptiker, og Bjørnson — ja, hvem kan egentlig blive klog paa ham? Disse to Mænds store Evner og mange Digtninger har øvet et Tryk paa *vor* Literatur i de sidste 15 Aar. Det er paa Tiden, at Svaret kommer fra *vor* Side.

Jeg skal ikke give nogen Skildring paa Forhaand af mit Arbejde. Jeg kan kun sige, at det er fuldt af religiøs og mandig Begejstring, af Tro paa det Gode her i Livet — i Modsætning til al den Opløsning i bitre og indbyrdes stridende Detailler, som den moderne Literatur saa ensidigt stiller i Spidsen. Netop her i Frankrig, hvor jeg har »Blomsten« af den moderneste Literatur saa stadig for Øje, kan jeg, ved at føle hele Modsætningen, fordybe mig i den »nye« Literatur, som *jeg* tror at være kaldet til atter at skabe for mit Føde-

land. Tillige giver mit Æmnes hele Æventyr-Karakter mig Anledning til den gladeste Skæmt, blandet med den dybeste Alvor. Og saa er Bogen skrevet i Vers, som — — nok sagt, *De* kender jo mine Vers. Jeg kan forsikre Dem, at de denne Gang overbyder sig selv. . . .

Bogens Størrelse vil blive som den sidste Digtsamling, og det er mit Ønske, at den i Udstyrelse og Tryk bliver som »Derovre fra Grænsen« (se Versene Side 90—91). Det er dernæst en bestemt Betingelse, jeg stiller, at Bogen skal være udkommet de sidste Dage i Marts Maaned, idet jeg nemlig (hvad jeg her privat meddeler Dem) ønsker med dens Fremkomst at støtte et Løfte, som Minister Fischer har givet mig, men som »Venstre« grundet paa mit formentlige Frafald maaske stiller sig vel køligt overfor paa Finansloven.

Denne Bog vil — det forudsiger jeg — gøre om muligt endnu større Opsigt end »Derovre fra Grænsen«, og vil vinde alle Hjerter, og ikke mindst ved hele sin Holdning overfor det Religiøse.

Hermed slutter jeg foreløbig, idet jeg med Hensyn til de nærmere Detailler osv. forbeholder mig at skrive Dem til samtidig med Oversendelsen af Manuskriptet. Tør jeg bede Dem, hvis De ser Hr. Borchsenius, at meddele ham denne fornøjelige Efterretning. Jeg ved, at faa tager saa megen Del i mit literaire Liv, men jeg har selvfølgelig i denne sidste Maaned maattet være overordentlig sparsom med min Tid til Correspondance m. m.

De venligste Hilsner til Dem og Søn.

Deres hengivne
Holger Drachmann.

Paris, Rue de Seine 20.
d. 22. Febr. 78.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Det er med stor indre Tilfredshed, og, som jeg haaber, til Glæde for alle Parter, at jeg herved sender Dem Afslutningen af Manuskriptet »Prinsessen og det halve Kongerige«, (hvis første Halvdel jeg haaber, at De har modtaget for et Par Dage siden). Som jeg tillod mig at skrive Dem til i forrige Uge, er det mit bestemte Ønske, at Trykningen straks be-

gynder, saa at Bogen kan være ude i Slutningen af Marts. Den er værdig til at blive en Konfirmationsgave, og den vil — De behøver kun at kaste et Blik over Slutningsvekselsangen i Kirken: videbunt et timebunt, »de skulle se og undres« — gøre en mindst ligesaa stor Opsigt som »Derovre fra Gr.«

Jeg tror idetheletaget at mærke gennem de Blade jeg læser, at det er et lykkeligt Tidspunkt *nu* derhjemme for stærke, nye og begejstrede Sange. Trods alle de Ulemper, som Landet lider under, er der netop, efter hvad jeg kan se paa Afstand, begyndt at komme en vis national Rørelse frem derhjemme i Gemyterne; man erkender, at man har sovet og sløset paa mange aandelige Omraader, og foruden de store Verdensbegivenheder udefra kan jeg maaske smigre mig med at ogsaa *min* lille Bog atter har bragt vor Nutid og vor Fremtid til Bevidsthed.

I endnu stærkere og mere varm, sjælelig Forstand henvender denne Æventyrdigtning sig til Ungdommens *Tro* og *Begejstring* for at tilkæmpe sig sin Stilling i Livet. *Jeg* har nu som Forfatter Overtaget derhjemme, og jeg skal i Sandhed bruge det gennem mine Bøger til at paavirke det Bedste i Nationen.

Der kommer et stort, varmt og mandigt Digt i samme Retning paa Søndag i »Ude og Hjemme«, og derefter følger, spredt over det kommende halve Aar, en Række Skildringer fra vort aandelige Liv blandt Kunstnerne, ganske i samme Aand som »Prinsessen«, og som jeg kun beklager skal udstykkes paa denne Maade gennem et Ugeskrift, men som til næste Aar kan fremtræde som en Samling for sig, hvorom vi da altid kunne blive enige. Jeg har dernæst deponeret i »Bikubens« Opbevaring en Del Manuskripter, nærmest Digte til en Værdi af et Par tusind Kroner, som kan komme frem ved Lejlighed, naar man ser, at jeg ogsaa som *Lyriker* nu har udskilt alle tidligere Pletter. Jeg kan paa en vis Maade kun beklage, at den samtidige Udgivelse af de to sidste Bøger ligesom har stillet »Sange ved Havet« lidt i Skygge; men der er ikke destomindre, det erfarer jeg daglig ogsaa her i Paris, et stedse voksende Publikum for mine »Sange«, hvis rolige, etniske Holdning, ved Siden af Formskønheden, man stedse mere og mere paaagter.

De ser, at jeg saaledes er rustet til at træde det næste kommende Afsnit, det dramatiske, imøde. Og netop fordi jeg her

saa længe har holdt mig tilbage, og ikke slaaet mig til Taals med et halvmodent Arbejde, haaber jeg, at naar *det* endelig kommer det da skal blive godt. Jeg har i saa Henseende allerede Æmnet og Forstudierne til et 3 Akts Drama i Vers med engelske Motiver, som jeg haaber, at dette kommende Aar skal se færdigt, samtidig med at jeg (naturligvis disse Meddelelser ganske *privat*) har lovet den mest fremragende af vore yngre

Tegning af J. Kronberg.

Holger Drachmann.

Musikere Hr. Victor Bendix at arbejde sammen med ham paa en romantisk Opera, som, netop fordi baade Æmnet og Stedet er saa musikalsk, skal henlægges til Byrons Ophold i Venedig, netop paa det Tidspunkt hvor han forlader sit tidligere Liv og igennem sit Bekendtskab med Grevinde Teresa Guiccioli faar Øjnene op for hele den nationale Frihedsbevægelse i Italien, der igen leder til hans Kamp for Grækerne og hans Død i Misolunghi. Et overordentlig interessant

Æmne, som maaske netop *jeg* af alle vore Forfattere bedst kan magte, og som det er min Hensigt i alle Maader at gøre saaledes, at det bliver et selvstændigt versificeret Drama, der kan staa for sig selv, uden Musiken, hvis Omstændighederne skulde føje det saaledes.

Jeg er altsaa stærkt engageret literairt for den kommende Tid, og det skal ikke være min Skyld, om Danmark ikke gennem mig, maaske henimod Slutningen af sin Bane, modtager en ny Opblomstring af Literaturen paa alle Punkter ligesom ved Aarhundredets Begyndelse. Skulde derimod de store Verdensbegivenheder udvikle sig saaledes, at Danmark paa en eller anden Maade blev paavirket deraf, da er det min Hensigt straks at kaste mig over et bestemt nationalt Æmne, dramatisere det, og lade det opføre, saaledes at det (ligesom »Derovre fra Grænsen«) kan have den hele actualité for sig, som river Folket med.

Jeg har opholdt mig ude i Bretagne, hvis Ensomhed og friske Luft har været særdeles styrkende for mig, og det er min Agt — hvis Tingene gaar deres rolige Gang derhjemme — ligefrem at bosætte mig der for et Aarstid eller to, med smaa Studierejser her til Theatrene og en længere Udflugt til Venedig, for da efter et Par Aar at vende hjem med mine dramatiske Arbejder og med den Erfaring, jeg har faaet under mit Ophold i Udlandet. . . .

Det har naturligvis glædet mig at se »Derovre fra Gr.«s stadige Vækst, og jeg tvivler ikke paa, at Væksten, om end ikke med samme hurtige Stigning, vil vedblive, især hvis en stærk national Bevægelse nu vil komme. Det er mig tillige ikke ukært, at jeg derved nogenlunde kan holde Skridt med den Forudbetaling i Honorar (4000 Kr.), som De ved Deres sædvanlige Opmærksomhed imod mig var saa redbon til at sende mig efter Nytaar. Jeg har imidlertid været nødsaget til med Størstedelen heraf at dække en hel Del af de Huller, som mit tidligere omflakkende Liv førte med sig; dette er selvfølgelig noget, som kun vedkommer mig, men jeg vil ikke tilbageholde en Bemærkning herom, da jeg netop ønsker, som Følge heraf, at kunne disponere over mit nye Honorar for »Prinsessen« i kommende Maaned naar jeg lejer mig mit Hus i Bretagne; hvormed jeg derfor beder Dem tilstille mig Deres Meddelelse. *Endnu* er ikke det Tidspunkt for mig kommet, hvor jeg kan, som jeg antager min gamle Ven i München gør, leve i »Baghaanden«. Men det

kommer selvfølgelig, naar jeg kommer med mit Drama — ja maaske før.

Jeg antager at Hr. Borchsenius som sædvanlig vil bistaa mig ved Korrekturen; han venter vist med Længsel at kunne læse Mannuskriptet hos Dem.

Sandsynligvis tager jeg om kort Tid, saasnt jeg er bleven underrettet om Deres Modtagelse af disse mine to Sendinger, til en dygtig Musiker, en Ven af mig i Hamborg, hos hvem jeg i nogle Uger vil gaa en Forskole igennem, inden jeg anlægger mit Udkast til Musikdramaet. I saa Tilfælde er jeg ogsaa nærmere tillige, hvis Korrekturen skulde foranledige nogen Korrespondance mellem Hr. Borchsenius og mig.

Jeg forbliver (foreløbig altsaa her) med Hilsen til Deres Familie

Deres heng.

Holger Drachmann.

København 8 Marts 78.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Paa Gennemrejse undlader jeg ikke herved at meddele Dem, at jeg efter Samraad med Hr. Borchsenius foreløbig lader »Prinsessen« hvile, for engang senere at foretage Ændringer og maaske et Omarbejde deraf, der baade bliver Dem og mig til Gavn og Gode. Jeg er endnu ikke ganske paa det Rene med mig selv, om jeg skal svare Kaalund paa hans smukke og hjærtelige om end maaske hist og her lidt vel rigoristiske Hilsen. Det vigtigste for mig er, at netop *Kaalund* har bragt mig den, og netop i Modsætning til Bergsøes Plumpheder, hvorigennem Kollegaens Misundelse tydeligt nok taler. *Ham* svarer jeg i ethvert Fald *ikke*.

Der er nu rejst en lille Bevægelse imod mig, baade af literair og privat Natur, men jeg har god og fast Grund under Fødderne, og netop ved min Tavshed vil Bevægelsen snart lægge sig, som alt andet af forbigaaende Natur. Jeg tror at skyldte det Forhold, hvori jeg staar til Dem personlig, den Erklæring, at hvad der nu sker, bliver til Lykke og Velsignelse for mig som Menneske og derved selvfølgelig for mig som Forfatter. Om ikke lang Tid er jeg en gift Mand, og tilhører da atter fra Formens Side det Samfund, hvis Digter jeg — dette er og bliver min urokkelige Overbevisning — er kaldet til at

være ligesaa fuldt som Chr. Winther og Andre, hvem et Folk saa lettelig tilgiver, fordi de paa deres Side giver Folket det Bedste de ejer.

Min Adresse er foreløbig gennem min Søster ude i Bredgade. Jeg har taget et alvorligt, roligt Arbejde for, og hvis jeg i Sommerens Løb har et eller andet Tilbud at gøre Dem, kunne vi jo altid tales ved. Rimeligvis bliver mit Opholdssted atter, efter nogen Tids Forløb, Paris eller Bretagne. Jeg lægger Dem endnu engang paa Sinde, at hvad der er sket og sker, er til Lykke og Befæstelse for mit Sind og min Karakter, hvorom mine Venner forlængst har følt sig overtydet, og som mit Folk i videre Forstand snart skal give sin Bekræftelse.

Med min venligste Hilsen

Deres

ærbødig hengivne

Holger Drachmann.

Paris, Rue de Seine 20.

Hotel du Danemark.

12. Maj 78.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Siden jeg sidst skrev Dem til, har jeg forlagt mit Ophold her til Paris paa en halvanden Maanedstid, efterat den alvorlige Sygdom i mit Hjem havde taget en uforudset heldig Vending, saaledes at jeg nu er fri for enhver Bekymring i saa Henseende og kan følge Kunsten her paa Verdensudstillingen og Theatrene med fuld Interesse.

Jeg ser af Bladene, at 6te Oplag af »Derovre fra Grænsen« nu er udkommen. Det sidste jeg hørte om denne Bog var gennem Chicagobladet Hejmdal, der blev tilsendt mig — rimeligvis fra Prof. Frederiksen — og hvori der stod en varm anbefaling for Bogen blandt Skandinaverne i Amerika. Iflg. Landsmænds Udtalelser her i Paris — og der vimler af dem for Tiden — synes Bogens Popularitet endnu langt fra at have tabt sig, hvortil ogsaa alle Musikkompositionerne bidrage.

Jeg lader den altsaa rolig gaa sine Fremtidsskæbner og møde. Det glæder mig at se nogle Tegn til en vaagnende national Strømning derhjemme. Den »store« Krig kan jo ikke udeblive; det mener idetmindste alle Bladene her — foruden de engelske. At vi skulde kunne undgaa at blive berørt deraf, tror jeg ikke; i ethvert Fald har jeg en

Holger Drachmann.

Følelse af at min Pen om maaske ikke saa lang Tid vil komme til at gribe ind med i Debatten om nationale Spørgsmaal derhjemme; og jeg er beredt. Jeg tænker nok at skulle finde en »Skorstensfejer« eller nogle »Sønderjyske Piger« igen — om end paa anden Maade.

Foreløbig er der imidlertid dette med »Paa Sømands Tro og Love«, hvorom maaske allerede Hr. Borchsenius i Forbigaaende har talt til Dem.

Disse smaa Studiers succes er mig paa Forhaand indlysende. Det er med andre Ord en hel Række — eller rettere to Rækker — »Skorstensfejere«. Den første Række, som ere fuldstændig nye, er nu færdig; den vil i Tryk og Udstyrelse som »Derovrefra« rimeligvis udgøre 10 Ark. Den indeholder syv Fortællinger, eller snarere Capitler i en vis Følgerække indenfor de samme Personers Optræden; 5 af disse er i Prosa, 2 paa Vers, og der er et stort Stemningsdigt til Indledning foruden et ypperligt Titelblad, som Krøyer har tegnet mig her i Paris. Den 2den Række skal indeholde de forhen trykte Ting af denne Art, som allerede Bladene have givet mig tilstrækkelig Roes for, Strandvaskerens Historie, en Nutids-Saga (oplæst af Mantzius), Sølvskibet, Toget til Anholt osv. osv. Jeg er ifærd med at samle disse, omarbejde og gennemse dem; Størrelsen bliver noget mere end 1ste Række saavidt jeg kan se.

Jeg vil slaa et »Slag« med disse Ting; det er *min* Specialitet, og jeg staar paa fuldstændig sikker Grund her. Alle mine Venner — og deres Antal har ingenlunde forringet sig, selvom jeg har brudt med en vis bestemt lille Afdeling — tilraade mig det. Jeg tilbyder Dem herved disse to Samlinger, men min Betingelse er, at første Række udkommer 1ste Septbr. Om øvrige Betingelser etc. afventer jeg Deres Tilbud.

Trykningen kan selvfølgelig begynde saa snart jeg er vendt tilbage, saaledes at man kan give sig god Tid igennem Sommeren (alle de mange tekniske Ord) og dernæst en omhyggelig Skæring af Krøyers ypperlige Titelmaleri, som er i Hr. Borchsenius' Værge.

Hr. Hendriksen har udtalt et stærkt Ønske om at trykke en af Prosa- og maaske en Versfortælling i »Ude og Hjemme«, hvilket jeg mener at maatte være ønskeligt som Forudanbefaling for Bogen.

Forøvrigt beder jeg Dem modtage mine venligste, forbindligste Hilsener for Deres Hr. Søn som for Dem selv.

Deres heng.

Holger Drachmann.

Øster Søgade 110 Ø.
29. Dec. 78.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Jeg er just i Formiddag hjemkommen fra min lille Julerejse og har bestemt mig til at holde mig inde, hvis det er muligt for mig, et Par Dage for at blive en Rejseforkølelse kvit. Jeg har just corresponderet med Borchsenius, og den lille Misforstaaelse med Rettelserne i 2det Oplag af »Prinsessen« er nu hævet imellem os. Samtidig læser jeg hans Anmeldelse i »Ude og Hjemme«, og dennes smukke Slutning navnlig slaar Hovedet paa Sømmet af nogle Tanker, som jeg selv i længere Tid har haft, og giver mig saaatsige Pennen i Haanden overfor Dem. Jeg tror nemlig, at Borchsenius har fuldkommen Ret i, at min ydre Stilling overfor Publikum og Kritiken nu kan anses for at være slaaet fast. Men derfor er jeg ogsaa baade ved Forventningerne om mig og mine egne strengere Fordringer til mig selv dobbelt bundet ved den »større Opgave«, som alle nu gaar og venter paa. Nuvel da, jeg skal indfrie den i dette nu kommende Aar, saafremt jeg kan gøre Regning paa Deres Bistand — en Bistand, som De jo stedse med saa megen Velvilje for mig beredvillig har ydet mig.

Hvad jeg netop hele dette Efteraar har gaaet og tænkt paa — og hvortil »Dyvekes Sange«, som jeg har skrevet til Heise, yderligere har givet Stødet, — det er det nu i det kommende Aar min bestemte Hensigt at udføre i stor Stil. Jeg vil skrive et Drama over Christian d. 2den. Nu kan jeg gøre det. For et Aar eller to siden, da jeg havde den samme Idé, gik jeg altfor udelukkende op i hans Kærlighedsforhold til Dyveke, og derved vilde Dramaet aldrig faa nogen Afslutning og desuden savne en større moralsk Styrke. Nu da jeg er kommen til at se dybere i mange menneskelige Sager, vil jeg i dette nationale Drama udføre den samme »Trofasthedsidé«, som allerede ligger antydet i Prinsessen, og som jo enstemmig har lydt igennem alle Anmeldelser. Det er Chr. II's *Dronning*, den ædle og højsindede Elisabeth, som lidt efter lidt har arbejdet sig frem til en Skikkelse af Kød og Blod i mine Tanker, og som jeg nu med Sikkerhed kan sige vil give Dramaet hele dets moralske Hold og løfte Kongens i sig selv saa mandige Skikkelse op over hans egne Lidenskaber, frem til virkelig Størhed — ikke blot paa Scenen men ogsaa ude i Publikum.

Hans Forhold til Dyveke bliver da et underordnet, og hermed har jeg allerede angivet en ny og original Synsmaade for dette i sig selv saa gribende og fængslende Æmne, og jeg kan — uden Overdrivelse — sige, at jeg er *sikker* i min Sag overfor Dramaets Virkning med de Evner, som jeg allerede raader over.

Samtidig med at jeg nu, under Medvirkning af Borchsenius, efterhaanden sender de forskellige Afdelinger af den større Digtsamling i Trykkeriet, vil jeg da genoptage denne min Yndlingsidé og flittig gøre de historiske og sceniske Forstudier færdige. Men dette kan kun ske, naar jeg sættes istand til udelukkende i det første halve eller tre Fjerding Aar at syse med disse Skikkelser uden saatsige at tænke paa andre litteraire Planer og allermindst paa Existensspørgsmaal. Jeg maa fuldstændig leve og aande for denne Idé og alle disse Skikkelser, ligesom jeg i Foraaret ved Deres pekuniære Bistand formaaede fuldstændig at leve mig ind i »Prinsessen«.

Jeg tror ikke at jeg behøver at udtale mig nærmere herover. Jeg tror at *De nu* — i endnu højere Grad end Publikum og Kritik — er paa det Rene med, hvilke Maal jeg tilstræber i Literaturen, og at min Udvikling har antaget en saadan Form, at man med Sikkerhed kan afvente dens endelige Resultat. . . .

Det er da mit Ønske fra Begyndelsen af Aaret at maatte kunne f. Ex. paaregne hos Dem et Forskud af en 3—4000 Kroner, som jeg kan hæve i forskellige Gange naar jeg ønsker det, saaat jeg uden at distraheres af almindelig menneskelige Anliggender, kan sidde ved mit Skrivebord eller gaa mine lange Ture og tumle med de interessanteste Skikkelser i den danske Historie.

Jeg skal blot tilføje som en Bemærkning af mere praktisk Art, at min Digtning »Tordenskjold«, hvoraf jeg selv lover mig saa meget, allerede er inddelt i Sange med Konception af Rythmen og Behandling af de lodigste Steder i Sejllads eller Kampen, og at jeg efter al Sandsynlighed — som en Hvile under Dramaet — vil vende tilbage til dette mit gamle Element, hvis Virkning overfor Publikum i Forvejen kan betragtes som sikret, og hvis Udgivelse kun bliver et Tidsspørgsmaal, som vi ville kunne ordne imellem os saaledes som De selv behager. . . .

Endnu blot en lille Slutningsbemærkning, som jeg selv-

følgelig beder Dem beholde hos Dem selv — ligesom jeg alt tidligere har betroet mig til Deres Discretion. Der vil være saa meget større Opfordring for mig til at »slaa et Slag« i et større dramatisk Arbejde dette kommende Aar, som der fra vedkommende Steder er blevet mig antydet, at man egenlig kun venter en saadan mere iøjnefaldende Foranledning forat skride til den endelige Fastsætten af en Digtergave for mig — en Ting, der vil være af en vis solid Interesse for mig som Forfatter, og som heller ikke, derom er jeg overbevist, overfor Dem som min Forlægger vil savne Interesse i den velvillige Opfatten af mine Anliggender, som De gentagne Gange har givet mig Prøver paa og som det er mit oprigtige Ønske at Fremtiden kun maa bestyrke og udvide.

Med mine bedste Nytaarshilsener til Dem og Deres Familie
Deres ærb. hengivne
Holger Drachmann.

Hamborg.

Adr. Hrr. Forsberg, Hühnerposten
18. 24/3 79.

Holger Drachmann.

Kære Hr. Cancelliraad Hegel.

Jeg sender Dem herved med Tak Kaalunds Brev tilbage, da De rimeligvis dog ønsker at opbevare det. Det har været mig en Glæde at læse det, ikke blot fordi det indeholder saa smukke Udtalelser af K.s Følelser overfor mig — thi dem har jeg jo saa ofte hørt mundtlig i hans Selskab — men især fordi han udtaler sin »Tillid til min Karakters Styrke«, at jeg vil hæve mig over de Bebrejdelser eller for mig saarende Ord, der kunde indeholdes i hans »Brændende Spørgsmaal«.

I saa Henseende har denne lille Bortrejse fra Hjemmet været mig til Støtte og Afdæmpning. Jeg var unægtelig geraadet udi Harnisk ved Læsningen af hans Digt, og jeg

smedede allerede Begyndelsen af et meget skarpt Svar, men — jeg tog mig i det og ikke mindst, fordi der fra en vis Side blev gjort Anstrengelser for at faa mig frem paa Tapetet. Jeg er nu mere end nogensinde bestemt paa ikke hverken at lade mig lokke eller true til at tage Parti i alle den Slags Debatter, hvori Bjørnson for Eks. ofte har spildt mange gode Kræfter og meget Krudt og hvori han for nyligt, efter hvad jeg kan se, kun har gjort sig selv liden Gavn og — uden Tak — støttet Frasemagere og Undermaalere, der maa ride paa hans stærkere Skuldre for selv at blive sete.

Jeg begynder virkelig snart at blive stædig paa et vist Punkt, og jeg tror — hvad jeg allerede sagde til Dem sidst — at Tiden er kommen for mig til at opholde mig lidt borte fra Hjemmet, hvor alle ville hale og hive i mig hver til sin Side, og hvor man bestandig holder »Sagen« frem for mig. Der gives foreløbig kun *en* Sag for mig og det er, hvad Kaalund kalder det »archimediske Punkt«. Hvis det lykkes mig at finde dette for mig selv, saa tror jeg, at baade jeg og alle, som i Virkeligheden mener mig det godt, kan være bedst tjent dermed og med alle deraf flydende Resultater.

Det er derfor, at jeg nu vil fortsætte min Tur sydpaa, i Modsætning til min første Bestemmelse at tage tilbage til Kbhvn. paa en kortere Tid for at arrangere mine Affairer. . . . Grunden hvorfor jeg ikke kom hjem eller skrev Dem til — ifølge mit første Løfte — var jo netop, fordi jeg stedse var i Tvivl med mig selv, om jeg skulde svare Kaalund eller ej. Nu har hans Brev gjort Udslaget. Jeg vil vise at jeg ikke er nogen »Partigænger«, der straks hugger ind, naar der er noget Sjov i Gaden. Ved at opholde mig udenfor København en rum Tid haaber jeg netop at kunne blive mulige besværlige Kammeratskaber kvit uden derfor at kaldes »Renegat«. Men jeg har tænkt paa i et Indledningsdigt til »Paul og Virginie« at henvende mig til Kaalund og vise ham, at man meget godt kan være »Realist« og »ung« og alligevel skrive en Fortælling med en smuk og sand Tendens.

Hvorledes gaar det nu med denne Fortælling? Skrider den frem? Eller venter man paa Manuskript? — i saa Fald skal jeg sende noget hjem herfra. . . .

Jeg ser jo rigtignok selv ved disse Spørgsmaal, at jeg ved min Bortrejse er kommet noget til agters med Forretningsgangen. Men jeg er paa den anden Side derved undgaaet at komme op i en stor og oprivende Polemik, som dog til

syvende og sidst vilde være gaaet ud over *mig*; thi det er dog mig, som — for at bruge Kaalunds Ord — er »den virkelig Kaldede derhjemme«. Jeg ved det meget godt; det er paa min Skulder og min Kappe at det altsammen gaar, men dette er jeg bleven ked af og det skal ikke være saa.

I Løbet af Sommeren — naar jeg nu rigtig kommer i Ro et godt Sted fjernt fra al Vrøvlet derhjemme — vil jeg rime­ligvis fuldende »Tordenskjold«. Maa jeg da sende Dem Manu­scriptet til Opbevaring og Disposition, naar De selv synes Lejligheden gunstig. Og maa jeg idetheletaget — netop fordi jeg nu agter at blive nogen Tid borte — efterhaanden som jeg faar tilsendt fra min Søster og ordnet alt det rige Ma­teriale, jeg har liggende hjemme i mine Skuffer, deponere det hos Dem ligesom Manuscriptet til den store Digtsamling? Det er jo altid en Kapital, jeg saaledes har liggende, og jeg vil da af og til kunne trække paa Dem og De paa Kapitalen, uden at jeg skal gøre mig Hovedet kruset for den Sags Skyld. Jeg er nu saa selvtillidsfuld som man kan ønske det; thi jeg har ved egen Kraft og Karakterstyrke arbejdet mig ud af Efterdønningerne fra den store Storm, og naar jeg nu lige­ saa tillidsfuldt kan gøre Regning paa Dem som De paa mit stedse mere og mere modne Talent, saa haaber jeg nok at vi skulle faa en smuk Fremtid *sammen*.

Sluttelig kommer det gamle Refrain paa Visen, nemlig en Anmodning om Oversendelsen af 500 Kr. i Kontinuation af Deres velvillige Assistance med Forskud paa »Ranker og Roser«, »Paul og Virginie«, »Tordenskjold«, »Dyveke« og en halv Snes andre uddødelige Værker af

Deres ærb. hengivne
Holger Drachmann.

Min venligste Hilsen til Deres Familie og til Kaalund naar De ser ham.

Øster Søgade 108. Ø.
28 Novbr. 79.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Jeg har siden igaar tænkt paa Deres Forslag om de 3000 af Lars Kruse, og jeg kan ikke nægte at jeg er bleven lidt ængstelig ved denne Stigen i Oplagets Størrelse. Jeg ved jo ikke

engang, om Honoraret tager i Forhold de samme Skridt. Men De dog ikke, at det var rigtigst at sikre et zdet Oplag af en saa kurant Bog, som jeg haaber at Lars K. skal være, ved ligesom Digtsamlingen at holde sig paa de 2000? Det er jo endda et stort Oplag.

Det Vigtigste er jo dog, at vi faar slaaet den Kendsgerning ordenlig fast ude i det ærede Publikum, at en ny Bog af Drachmann er noget man værnsagod skal gaa hen og læse straks; og jeg tror med Hensyn netop til »Lars Kruse« og den Slags Fyre, at et zdet Oplag er ensbetydende med et 3die. Men saa maa man ogsaa gøre ham Vejen let ved første Oplg., og skulde jeg sige noget, burde han snarere komme ud i 1500 end i det Dobbelte. Jeg tror nu, at den Fyr — og idetheletaget den Genre — er sikker nok.

Jeg er bleven lidt ængstelig herved, især naar jeg tænker paa mine pekuniære Forpligtelser overfor Dem og at De maa skulde ville forcere Afviklingen heraf ved nu og i Fremtiden at udvide Oplagene af dem iblandt mine Skrifter, hvoraf der kan ventes et større Salg straks ude blandt Publikum. Jeg forstaar mig ikke meget paa Reguladetri, men jeg formoder at der for Forlæggeren med Oplagets Størrelse følger større øjeblikkelig Gevinst. Hvis dette forholder sig saa, da maa jeg atter gentage min Ytring til Dem ude hos mig: Det gør mig ondt, at De ikke *stoler* mere paa mig : paa min litteraire Stilling og navnlig *Fremtid* som Forfatter. Hvad jeg hidtil har savnet, det er et trygt Hjem. Det har jeg faaet; det ved De selv, og derfor kan jeg nu bruge baade min Tid og mine Kræfter ganske anderledes end før. Lad da ogsaa være, at f. Ex. min store Digtsamling, idet den angriber Forskellige og rører ved mangen en øm Side, vil finde Modstand og blive angrebet: Det er dog kun om nogle ganske faae Aar det drejer sig; Modstanden vil ophøre og jeg vil blive kanoniseret som »Ungdommens Digter« (ganske som Ploug i sin Tid) saasnart de gamle Kanuter ere blevne bragte til den Tavshed, hvorpaa vi arbejder over hele Linjen. Saa længe mine Digtinger, hvadenten det er Vers eller Prosa, indeholder den Marv og Kraft, den Frihedsstræben og den Farveudvikling, som endnu stedse holder enhver Rival i ærbødig Afstand, (selvom der knaldes lidt med Pисken engang imellem) *saa længe* er der ingen Fare for at mine Bøger skulle savne Publikum.

Dette tror jeg ogsaa, at De og jeg ere saa temmelig enige om. Men i Deres Egenskab som en Mand, der taler med saa

mange forskellige Mennesker og læser saa mange forskellige Udtalelser, synes jeg nu og da at spore en Grund til Frygt hos mig for, at De skulde lade Dem paavirke eller skræmme i min Disfaveur. Det bør De imidlertid ikke, kære Hr. Justitsraad Hegel. De bør stole paa mit Talent og paa de gode Hænder, hvori Traaden til dette Talent nu er lagt. Jeg ved, at De som Forretningsmand skylder Deres Forretning alle mulige Hensyn. Men har De i Grunden noget at frygte i saa Henseende overfor mig? Jeg tror det ikke. Jeg ved, hvad jeg har paa Stapelen for det næste og de kommende Aar. Det er lutter »kurante« Ting, som man siger. Jeg ved desuden, at med hvert Aar skyder et nyt Hold af den Ungdom op, der skal bære en Digter frem af min Natur. Man har kaldt paa mig baade fra Studenterverdenen og fra Seminaristerne. Jeg ved desuden igennem min Faders ikke ringe Kendskab til Hovedstadsintelligensen, at en stor Del af denne, som ikke lader sig skræmme eller vildlede af nogle Blade, stedse med Interesse følger min Udvikling. Jeg ved sluttelig, at jeg netop ved at forherlige det Sunde, Friske og Djærve, og være »Smaafolkene« Talsmand samtidig med at jeg er Heltenes, er i den fuldeste Overensstemmelse med mig selv, mit Talent og mit Folk.

En saadan Digter kan man »holde« en Del paa, udenat risikere noget.

Ikkesandt?

Saa lad os da tage den ganske rolig, og lade Udviklingen baade materielt og intellectuelt gaa sin jevne Gang, uden Forceren. Jeg kan sige saa meget, at hvis jeg havde nogle Penge tilovers, vilde jeg tage Aktier i mig selv. Og det er ikke saa lidt sagt.

Med en venlig Hilsen

Deres hengivne

Holger Drachmann.

Østerbro 15 Jan. 1880.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Jeg er herinde paa et kort Besøg idag hos min kære lille Kone, men rejser paa min Doktors eget Ønske atter tilbage idag for yderligere at blive rask og kvik i tilstrækkelig Afstand fra den Mølle, som vedbliver at male alt sit snavsede Vand op i vor Presse.

Jeg takker Dem for Deres Venlighed med at tilsende mig de forskellige Blade. Nogle har jeg læst og gemt, andre har jeg kastet i Kakkellovnen, alt efter deres forskellige Beskaffenhed.

Naar jeg ser, hvor irriteret Borchsenius kan blive af den Smule ilde Medfart, som rammer hans Part, saa bestyrkes jeg yderligere i mit faste Forsæt: ikke med en Stavelse at ville blande mig i denne Strid, hvortil jeg i 10 Aar og sidst i »Ungdom« har givet mit tilstrækkelige Bidrag. Ligesaa bestemt er jeg paa, at flytte fra Byen ud paa Landet med hele mit Hus. Hvad der fra nu af skal gøres, er kun Bøger, og gode Bøger. Det skulde Schandorph ogsaa være betænkt paa i Tide. Al yderligere Kævl i Aviser etc. er spildt Ulejlighed; og Ro og Fred til Arbejde faar man kun blandt landlege Omgivelser. Jeg har ikke i mange Aar følt mig saa frisk som i disse sidste 14 Dage, og min lille Kone paastaar at jeg er »Elskværdigheden« selv, hvilket ikke er saa forunderligt, da hun er en fortræffelig lille En, og jeg stedse trænger til En, som jeg kan være god imod.

Holger Drachmann.

Hvad der fra nu af foregaar uden for mit Hus, bryder jeg mig ikke en Døjt om, thi Fornærmelser og Personligheder i Pressen er kun Gentagelser af gamle Sager, og naar jeg er legemlig rask, føler jeg mig stedse enhver af Dhrr. saa fuldkommen overlegen. I den Henseende er jeg saa ganske rolig. Jeg gaar nu min egen Gang, og min Tavshed overfor enhver Udfordring er det bedste Svar jeg længe har kunnet give.

Det var nu det. Jeg udtaler mig saa udførligt, da jeg ikke faar Tid til at gaa til Dem idag og snakke med Dem. Med Hensyn til »Tordenskjold«, da har jeg bestemt mig til at tage Sommeren med ind i Arbejdet paa ham. Thi

jeg vil sørge for, at han bliver fuldstændig *god* og *færdig* i hvert enkelt Led, og jeg har gjort den Opdagelse netop i disse Uger, at saasnart jeg er begyndt at forcere Arbejdet paa ham, med Udgivelse til Foraaret for Øje, saa taber han i den Blanding af jovialt Lune og sprudlende Friskhed, hvormed han nødvendigvis bør gøres. Kun de Dage, hvor jeg i Et og Alt er fuldkommen klar og frisk, vil jeg tage til ham, og derfor vil jeg have Sommeren med, forat han kan blive *staaende* i Literaturen. Desuden er jeg sikker paa, at om han saa var et fuldstøbt Mesterværk og kom ud til Foraaret, saa vilde Dønningen fra denne literaire Strid dog træffe ham, og man vilde finde Mangler og Udsættelser paa ham selv i hans bedste Sider. Nej, han skal vente til Efteraaret, f. Eks. 'Oktober, saa kan jeg desuden i Ro og Mag besørge Initialer og Tegninger til ham selv.

Derimod skal første Sang af Byrons Don Juan ud til April, hvis jeg paa nogen Maade kan overkomme det. Og herom maa jeg tilskrive Dem lidt udførligere. Jeg modtog nemlig i disse Dage en Skrivelse fra den Schubothiske Boghandel, som synes at være stærkt opsat paa at faa mig til at overtage hele Oversættelsen af »Childe Harold« og af »Don Juans«. Om Dhrr. har hørt noget om mine Arbejder i den Retning, ved jeg ikke, men det synes saa. Brevet er saa stærkt smigrende for mig, at det jo under andre Omstændigheder kunde friste mig, men det Vigtigste ved Sagen er jo, at jeg, som De ved, selv i Efteraaret undfangede den Idé og meddelte Dem, at jeg var skredet til Begyndelsen af dette Kæmpeværk. Thi et Kæmpearbejde er det i Sandhed, og Dhrr. Schubothe overdriver næppe, naar de tilskriver mig, at »hvis jeg ikke *vil*, saa findes der ingen Anden, som *kan* herhjemme«. Dernæst vedlægges der et Brev fra Edv. Lembcke, hvori han bestemt vægrer sig ved at paatage sig Oversættelsen. Det gør han ogsaa Ret i; thi i Motiveringen af sit Afslag anfører han netop alle de Grunde *imod* at paatage sig Arbejdet, som jeg selv kunde anføre *for*, nemlig Uoverensstemmelse med Byrons hele Karakter og Temperament, samt — mærkeligt nok — Mangel paa at kunne gengive den Blanding af Lune, Pathos, Satire o. s. v. o. s. v. som netop er dette klassiske Mesterværks Hovedstyrke, og hvori min egen Ringhed staar mit høje Forbillede saa nær paa mange Punkter.

Nuvel, dette Arbejde er blevet mig ret et Hjærteanliggende, og særlig de overordentlige Vanskeligheder, som

der er at overvinde, gør mig Arbejdet dobbelt kært i disse Tider, hvor det gælder om, *selv upersonlig*, at bringe et Kunstværk frem, der er et saa kraftigt Indlæg i Striden, som noget i Literaturhistorien overhovedet kan være det, og som hele den dannede Del af Publikum engang for alle har optaget blandt sine Guder — efterat Digteren selv er død og med ham al Misundelse, Had og Forfølgelse. Men det er mig en yderligere Tilskyndelse, at denne »Vare« — at dømme efter de foreliggende Udtalelser — er saa stærkt efterspurgt.

Nu er altsaa blot Spørgsmaalet, om De, Hr. Justitsraad, betragter en saadan kunstnerisk Oversættelse af Byron som gaaende ind under Begrebet: Drachmann—Gyldendal, saaledes at jeg har at arrangere mig med Dem om Betingelserne for de tvende Værkers gradvise Fremkomst, Don Juan og Childe Harolds Pilgrimsfart, eller De ikke ønsker at binde Dem ved saa stort et Foretagende, og overlader Æren til Schubothe, der naturligvis gerne ønsker at se Byron komplet paa sit Forlag, hvortil der jo ikke kan siges noget, da baade Shakespeare og B.'s dramatiske Værker ere gaaede i Forvejen.

Jeg maatte jo i ethvert Tilfælde, ifølge det Forhold jeg staar i til Dem, forelægge Dem denne Sag først, men jeg kan hellerikke nægte, at jeg overfor et saa betydeligt Arbejde ogsaa maa se hen til, hvor der bydes mig de bedste og frieste Betingelser, og i denne Henseende synes Dhrr. Schubothe at ville aabne mig et *carte blanche*. Jeg har nu, efterat være kommen et godt Stykke ind i første Sang af Don Juan, kunnet danne mig en Idé om alle de Vanskeligheder, som har skræmmet den gl. Lembcke og formodentlig mange andre, og jeg har kunnet udarbejde mig en vis Taxt, eller hvad man skal kalde det, hvorefter jeg kan rette mig.

Jeg vil forpligte mig til at oversætte hver Sang for sig. Den første Sang indeholder 222 Strofer à 8 Vers i hver Strofe, ordnet paa 80 Sider. Arbejdet er som sagt blevet mig et Hjærteanliggende, og jeg vil kun have min Tid betalt. For denne første Sang forlanger jeg 1300 Kr. De andre Sange, hvoraf nogle er mindre, retter sig da derefter. . . .

Da Schubothes Breve allerede har ligget hos mig nogle Dage, beder jeg Dem at meddele mig Deres Svar, saasnart De har tænkt over Sagen. Imorgen tidlig er jeg som sagt

igen i Rungsted, hvor jeg bliver med smaa Svipture hjem, indtil Vinteren muligvis indfinder sig altfor streng.

Modtag mine venligste Hilsener til Deres Børn ved

Deres hengivne

Holger Drachmann.

d. 16. Jan. 1880.

Kjære Hr. Drachmann.

I Anledning af Deres ærede Skrivelse af igaar, som sandt at sige overraskede mig meget, maa jeg henstille til Deres nærmere Overvejelse, hvorvidt De finder det rigtigt, naar der tages Hensyn til vore tidligere Aftaler og vort bestaaende Mellemværende, pludselig at lægge ny Planer, som føre ind paa andre Foretagender, hvis Værd som *Forlagsartikler* betragtede De dog muligvis noget overvurderer; thi en stor Del af det Publikum, som bekymrer sig om Byron, og som i det Hele taget forstaar at sætte Pris paa ham, vil altid søge ham i Originalsproget. Dersom en Oversættelse som den bebudede kom i Stand og jeg skulde overtage Forlaget, vilde der af denne Grund ikke kunne blive Tale om et Oplag, der blot tilnærmelsesvis stod i Forhold til det Honorar, De forlanger, og jeg kan i saa Fald kun raade Dem til at overdrage Deres Oversættelse af Byrons Don Juan til den Schubotheske Boghandel, der har stillet Dem saa gunstige Betingelser i Udsigt.

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Rungsted d. 20. Jan. 80.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Jeg føjer idag nogle Linjer til mit sidste Brev. Jeg vil nemlig saa nødig, at der skulde komme mere Misforstaaelse ud af den foreliggende Sag, som jeg dog tillige tror, at De ikke helt og fuldkomment har taget under Overvejelse baade fra Forlæggerens og Literaturens Synspunkt.

Maa jeg her i Korthed fremhæve Betydningen af en

mønsterværdig Oversættelse af Byrons episke Digtninge. Hvad tror De ikke — forat tage et nærliggende Expl. — at den kunstneriske Oversættelse af Dante har gavnet Moltbech i hans Stilling til Literatur og Publikum? Det var jo endogsaa paa *dette* Arbejde, at han blev Æresdoktor — og saa meget mere, jo vanskeligere det var at finde kompetente Dommere til at afgøre hans Oversættelses Fortrin eller Mangler. De kan tro mig, naar hans Ambrosius forlængst er forglemt, saa vil hans Divina Commedia staa, og drage Opmærksomheden hen paa hans Ungdomsdigtninge og deres »smukke Vers« (jeg taler her kun om Formen).

Nu er det sandelig ikke for at blive hverken Doktor eller Professor eller nogetsomhelst, der har med en Titel at gøre, at jeg oversætter min Yndlingsdigter Byron. De ved jo, at hvis der er nogen dansk, eller nordisk Digter, der — mutatis mutandis — kan saavel i sit Liv som i sine Vers anlægge en Sammenligning med den store Englænder, saa er det min Ringhed. Jeg holder af ham og jeg forstaar ham: det er derfor, jeg giver mig i Lag med denne saa vanskelige Opgave med Haab om, at den skal lykkes mig. Men De kan tillige være overtudet om, kære Hr. Justitsraad, at hvis det lykkes mig at gennemføre dette Arbejde i de kommende Aar, hvor jeg forhaabentlig endnu raader over min fulde Kraft og Friskhed, saa vil selve denne literaire Gerning bære Vidne om saa megen alvorlig Energi, saa megen mandig Fasthed (og det er jo dette, man stadig raaber paa) at Arbejdet, naar det foreligger sluttet, vil blive en grundmuret Pille for mine samlede Værker, som paa samme Tid støtter mine svagere Arbejder og samler Opmærksomheden paa mine stærkere. At dette, set fra *Forlæggerens* Standpunkt, ikke har nogen ringe Betydning, det behøver jeg vel kun at berøre. Men en smuk Udgave af et af Verdens klassiske Mesterværker vil tillige altid som *Bog* i Handelen være en Salgs-genstand, der vil have sit bestemte Publikum til enhver Tid indenfor den dannede Kreds (hvoraf maaske 10 Mennesker har læst og kan læse Originalen.) Dette lader jeg mig nu ikke afdisputere. Især da, hvis jeg med Tiden, efterhaanden som Værket skrider frem, dels selv, dels gennem vore dygtigste Tegnere, kunde ledsage Bogen med saa mange Illustrationer, som en rimelig Salgspris kunde bære. Jeg har ogsaa tænkt mig selv at indlede f. Eks. de første 6 Sange med et stort og pragtfuldt Indledningsdigt om Byron i Venedig.

Men Byrons Don Juan (og Childe Harold) er tillige et udtømmeligt Arsenal i den staaende Strid, der gentager sig gennem alle Tider, mellem forløren Dilettantisme og Poesien i egen Person, mellem det, som Døgnet bærer oppe, og det, som Tiden holder sin stærke Haand over. *Derfor* er ogsaa denne Oversættelse blevet mig en Del af mig selv, jo mere jeg har arbejdet mig ind i den; og jeg maa atter gentage, at De har haft Uret imod mig, naar De i Deres Skrivelse taler om »nye Planer og Foretagender, der vil krydse given Aftale og gammelt Mellemværende«. Jeg gentager kun dette Punkt, fordi *De* virkelig, kære Hr. Justitsraad Hegel, er den, som ved denne Lejlighed har — jeg vil næsten sige saaret mig — eftersom De nemlig er Kreditor og jeg Deres Debitor. De har overset alt det, som ad rent kunstnerisk Vej kunde lede mig til dette Foretagende, og De har glemt, at selv de allerstørste Digtere i Perioder følte sig stærkt hendragne til at overføre en fremmed Stormagt i deres eget Modersmaal. Saaledes blot at nævne Goethe, hvis store Oversættelse af Benvenuto Cellini den Dag idag er blevet fuldstændig et »classisk« Stykke Goethe.

Det gør mig ondt, at jeg har skullet tale saameget om og for denne Oversættelse, som burde kunne tale for sig selv. Mest ondt gør det mig, at Deres Brev bærer Spor af en Uvilje imod mig, og at De under denne Følelse henviser mig til Schubothe, idet De samtidig minder mig om mit Mellemværende med Dem. Hvis jeg ikke stod i *andet* Forhold til Dem end det, som kan skrives med fire Zifre, saa havde jeg straks gjort Skridt for at rejse den Sum, jeg skylder Dem, og likvidere vort Mellemværende. Thi mit Talent og min Kraft er Gudskelov saa usvækket endnu, at jeg kan ride en Storm af, som jeg tidligere under langt vanskeligere Forhold har gjort det.

Men der er et andet Baand, som binder mig til Dem og Deres Familje, og som jeg respekterer helt anderledes end noget skrevet Papir, og det er det Venskabsforhold hvori jeg staar til Dem og Deres Børn. *Her* har De mig sikrest. Men ogsaa derfor gør det mig ondt, at De skulde tale om Mellemværende og sligt, fordi jeg har gjort en Calcule over et Arbejde, hvis Vanskeligheder jeg saa maaske vel store i Øjeblikket, udenat beregne at Omkostningerne skulde dækkes ved det store Publikum.

Jeg har jo altid gaaet aabent tilværks i hvad jeg har foretaget mig — og oftest til Skade for mig selv — og

Efter Tegning af Holger Drachmann.
Folehave Skov.

saaledes gør jeg ogsaa her. Jeg har vist Dem alle mine Grunde til at give mig ifærd med Oversættelsen af Byron. Nuvel: Ingen anden kan og vil paatage sig en saadan. Saa kommer Schubothe og siger: Jeg har alle de andre Værker af Byron (foruden Shakespeare), vil De gøre det? — Jeg skriver derpaa til Hegel: Jeg vil oversætte Byron, men jeg vil have mange Penge for det. Vil De have Bogen, ellers vil Schubothe? — Saa sætter Justitsraad Hegel sit mest bøse Ansigt op, og saa — saa sætter jeg mig alligevel hen og oversætter Byron, thi jeg elsker ham som mit eget Selv, og jeg kan ikke lade være. Og hvem af de to Herrer der nu end faar ham, saa ved jeg, at der hører Mod og Mandshjærte til at begynde paa saadan et Arbejde med den Beslutning at gøre det færdigt. Og det vil komme baade mit Navn og mine Bøger til Gode, naar jeg bliver færdig dermed.

Og hermed slutter jeg, i Haab om at modtage Deres Svar paa Afgørelsen om Tordenskjold, med de venligste Hilsener som

Deres hengivne

Holger Drachmann.

Rungsted 22. Jan. 1880.

Kære Justitsraad Hegel.

Som afsluttende Efterskrift endnu kun et Par Ord, efterat jeg med Tak har modtaget Deres venlige Brev af igaar, som synes at have krydset mit fra iforgaars Aftes. Da Spøg og Alvor imidlertid var blandet saa meget i dette sidste, er det mig magtpaaliggende, at jeg endnu engang gentager for Dem, at jeg er et Fantasimenneske, som er hastig af Ord og undertiden endnu hastigere af Pen, og at Regnekunsten just ikke er skrevet paa Listen af mine Fuldkommenheder. Jeg er saa ganske enig med Dem i, at en halv Times mundtlig Passiar kunde have klaret Tingene uden Misforstaaelser. Men selv en Misforstaaelse kan jo undertiden opklare Folks gode Sindelag. Og jeg tror at vi mener hinanden det ens godt, og jeg skal nok drikke et stort Glas Rødvin med Dem herpaa, naar jeg atter har den Fornøjelse at gæste Dem.

Bortset fra de Betingelser, som Schubothe nu muligvis kunde stille mig, betragter jeg herved Don Juan som gaaende ind under den »gamle Række« (hvortil altsaa Tordenskjold vil

slutte sig til Efteraaret) og jeg vil kun afvige herfra, saafremt dens Udgivelse skulde falde sammen med eller forhale Udgivelsen af noget originalt Værk fra min Haand paa Deres Forlag. Thi en saadan Oversættelse bliver jo altid en Ting for sig, og det var derfor at jeg, hvis De erindrer det, i Efteraaret spurgte Dem, om De mente at »Forlagsbureauet« vilde have den — netop fordi den saaledes kunde være uafhængig af mine andre Bøgers Fremkomst hos Dem.

Foreløbig arbejder jeg nu Haand i Haand paa mine forskellige Ting, eftersom jeg mest er oplagt; hvilket jo er min gamle Methode og hvorved jeg opnaar størst Friskhed i de forskellige Arter. Jeg befinder mig vel herude ved den frie Bevægelse i frisk Luft og ved at kunne drive omkring i Ensomheden og tænke paa mine forskellige »Tonarter« i Versene. Jeg har gjort nogle gode Fund i Lighed med »Bjørnefamilien« i min sidste Sømandsbog, og jeg har fundet en udmærket Original i Toldfaget, som ovenikøbet har forfattet sin egen Levnetsbeskrivelse, hvilken jeg da studerer i min Fritid og som aabner mig forskellige Perspektiver ind i Sø- og Landetaten for en Menneskealder siden.

Kunde De ikke formaa vor brave Ven Schandorph til saaledes at lægge sig en Maanedstid *alene* ud i en Kro paa Landet. Det giver Friskhed og nye Figurer. Nu har han jo med Hæder tjent sine Sporer i den hidsige Nytaarstræfning, og han indrømmede for mig selv, sidste Gang jeg talte med ham, at det er Indignationen som gør Versene. Men Indignationen kan løbe ud i bare Personligheder, og *det* giver ikke gode Vers. Jeg taler af Erfaring, og derfor har jeg ogsaa tiet. Og jeg er sikker paa, at jeg har gjort vel heri. Alt hvad jeg havde paa Hjærte, har jeg dog faaet sagt de Godtfolk, og man skal ikke gentage sig selv. Jeg har i mine Morgentimer herude udarbejdet en gammel Idé til en smuk og kærnesund lille Fortælling (til »Ude og Hjemme«). Naar man læser den, skal man ikke formode at den er blevet til midt under den hidsigste og groveste Literaturfejde, hvori dog mit *Hjærte* har taget den varmeste og hæftigste Del. Men man vinder saa meget ved at betvinge sig — blot jeg havde lært det lidt før. Dog: der er jo god Tid endnu. Noch ist Polen nicht verloren!

Min venligste Hiilsen.

Deres hengivne
Holger Drachmann.

Taarnhøj 8' Nov. 80.

Kære Justitsraad Hegel.

Jeg takker meget for Tegningerne etc. Jeg kan først idag besvare Deres Brev, thi igaar var jeg i Hørsholm og læste op for »Vaabenbrødrene«. Tordenskjold gjorde sig udmærket, og jeg er nu bestemt paa at læse ham op i Kasino, hvorfra jeg allerede har Direktørens Svar, at *Ideen er glimrende* *). Helst vilde jeg læse netop Mandag Aften d. 22de paa min Faders Fødselsdag, men det er ikke sagt at Kasino kan paa den Aften. Dog herom senere. I Tilfælde af at jeg læser op paa den Dag, saa burde jo Bogen helst kunne være ude nogle Dage efter, saaat den kunde annonceres saa hurtigt ovenpaa Oplæsningen som muligt.

Jeg afsender idag det sidste af Manuskript, som jeg har, og Korr. Forat fremme Korrekturene og dermed Trykningen, vil jeg endogsaa tage til Byen de to sidste Dage af Ugen, saaat der ingen Forsinkelse behøves med Posten frem og tilbage. Jeg skal gøre alt mit forat Bogen kan være færdig d. 22de, men — kære Justitsraad Hegel — Hansens Træsnit er *rødselsfuldt*. Det er en stor Skam af ham at han ikke har kunnet holde sig lige til Fotografiet, naar det er saa markeret og udtryksfuldt. Øjnene sidder skæve i Hovedet, Næsen er en Kartoffel, Munden er Frøken Dehns og Hagen er Vilhelm Wiehes. Jeg ønsker ikke paa *nogen optænkelig Maade* at have det Portræt i min Bog.

Jeg vedkendes ikke *den* Tordenskjold.

Derimod synes jeg at H. N. Hansens Tegning er god. Bed Hendriksen om at gøre sig sin yderste Umage hermed, saa kan det godt blive færdig i rette Tid og Billedet bliver da *Titelportræt* istedetfor det andet gruelige. Vi slaar Pokalen ud af Haanden paa ham og sætter en *Pistol med spændt Hane* ind imellem Fingrene, de passer aldeles til et Pistolskæfte. Tegningen med de to Skibe i Bataille bør efter min »beskedne« Mening *ikke* staa inde i Bogen men derimod følge lige efter Hans Nikolaj Hansens Titelportræt.

Tilgiv nu mine varme Ord om Træsnittet, og giv Hansen en alvorlig Røffel. Det er det daarligste Portræt jeg har set af ham, i Stedet for at det burde have været det bedste, da han har haft Tid nok. De bør, kære Justitsraad, ikke være god-

*) hvilket er udlagt: fuldt Hus!

modig overfor ham (hvorvel jeg selv ellers godt kan lide ham) men i dette Tilfælde vise ham at man ikke kan byde slet Arbejde uden at tabe Arbejdets Løn.

Dersom jeg kommer ind paa Fredag, maa jeg da tage mod Deres — eller det var nok Jakobs — Tilbud at strække mine Holoferniske Lemmer hos Dem de to Nætter?

Med mange Hilsener

Deres heng.

Holger Drachmann.

Undskyld Hastværket og Skriften, men Posten venter udenfor. Faar jeg efter et tidligere Løfte Lov at beholde Fotografiet?

Rungsted, d. 21. Decb. 81.

Hr. Justitsraad Hegel.

Jeg hører idag hjemmefra, at De har gjort Emmy et Besøg og blandt andet spurgt om den ny Digtsamling, som er sendt til Fru Julie. Nuvel, min Kone har været i sin fuldkomne Ret ved at nægte at vide noget om den, thi det havde jeg paalagt hende overfor hvemsomhelst. Jeg har kun ventet paa Underretning om, at Deres Familie har modtaget Bogen, forat tilskrive Dem personlig og give Dem alle ønskelige Oplysninger om denne Sag. Selvfølgelig er det mig, som har skrevet Bogen, men denne Indrømmelse gør jeg kun til *Dem* personlig, og jeg beder Dem bevare min Anonymitet, samtidig med at De modtager mine Forklaringer.

Naturligvis har jeg haft vægtige Grunde for saaledes at gaa hemmelighedsfuldt tilværks; det ligger jo ellers ikke for mig, og jeg havde jo desuden ældre Forpligtelser overfor Dem. Disse have imidlertid i dette Tilfælde maattet træde i Baggrunden, saameget mere, som jeg vidste at jeg hidtil loyalt havde opfyldt mine Forpligtelser og at jeg, hvad Dag det skulde være, havde kunnet forsyne Dem med Manuskript fra min Haand, der vilde kunne mere end dække min Gæld til Dem.

Men som sagt, dette er det Underordnede i dette Tilfælde. Jeg har i de sidste Aar, hvor jeg har haft Ro og Fred, væsenligst beskæftiget mig med Læsning og Tænkning over

Tro og Tvivl, over Religionen og Moralen, kort sagt over de største Problemer, som sætter Sindene i Bevægelse. Jeg har tillige mere og mere arbejdet paa at komme til at staa *alene*, udenfor alle skiftende Meninger og Partier; dette har langt fra smagt mine Venner godt, og de ere da ogsaa for Øjeblikket meget lunkne overfor mig — medens paa den anden Side mine gamle Modstandere stedse tøve med den fulde Anerkendelse af mine Arbejder. Mine Venner bebrejde mig at jeg ikke blindt hen følger dem, og mine Modstandere raabe

1879.

Efter Maleri af Holger Drachmann.

Den store Bjørns Brudefærd.

paa, at jeg skriver *for* meget. Dette sidste har ogsaa tidt klinget igennem Deres Ord, kære Justitsraad Hegel, saavel direkte som indirekte, samtidig med at De maaske vel ofte har anmodet mig om at skrive i en Retning, som kunde tiltale den store Flerhed.

Nuvel, mit Sind er stærkt modtageligt, og alt dette tilsammen har gjort mig mere ensom, mere sky overfor Andre, end Mange skulde formode. Spørg min Hustru. Ved Siden heraf har jeg stadig nedlagt Resultatet af min Grublen og Digten i stemningsfulde Vers, der efterhaanden har formet sig til en hel lille Samling. Jeg følte, hvorledes baade Venner og Modstandere efterhaanden blev

mere og mere udpinte, og dog laa min egen Rigdom hen i min Skuffe, uden at jeg gad gøre Brug af den. Thi Resultatet med min sidste — maaske dybest tænkte Bog — var ikke ansporende, og hvis jeg var kommen til *Dem*, kære Hr. Justitsraad, med en ny Digtsamling under mit Navn, saa vilde jeg efter al Sandsynlighed have mødt det gamle Ord: Folk vil ikke læse Vers, og H. D. skriver altfor meget!

Dette er trist, ja mere end trist; thi medens der halvaarligt forlægges Bunker af middelmaadige Ting, saa sidder maaske Europas største Lyriker for Øjeblikket og maa læse sine Vers højt for sig selv og sin Hustru til sin egen private Fornøjelse. Vil De indrømme mig, kære Justitsraad Hegel, at dette er et ganske extraordinært Tilfælde, og at sligt naturligt leder til extraordinære Hjælpemidler. Thi jeg *vil* høres, saa sandt som der er givet mig Evner og Styrke og Begejstring fra de store Magter, som raade for Livet.

Jeg formede da min Samling, saaledes at jeg i denne gærende og slappe Tid sang *Naturens* og *Hjærtets* Ret baade til Venner og Modstandere, og jeg bestemte mig nu for et Par Maaneder siden til at udgive Bogen uden mit Navn. Dette kunde selvfølgelig *kun* ske paa et andet Forlag, hvis jeg da idetheletaget vilde vinde noget ved en Pseudonymitet, som naturligvis tilstæder al mulig Gætning men som paa den anden Side forhindrer enhver Usselryg af en Anmeldelse fra straks at affeje Bogen med en Paapegning af »Drachmanns bekendte Fortrin og Svagheder, han, som i sin Overproduktion« o. s. v. o. s. v. Jeg afskyr og foragter snart den hele Presse, og jeg har ved denne min Fremgangsmaade kun betjent mig af en tilstædelig Nødhjælp, som jeg burde have anvendt for lang Tid siden.

Jeg gentager endnu en Gang: at have ladet en saadan Digtsamling udgaa pseudonym paa det Gyld. Forlag, det vilde have været det samme som at sætte Forfatternavnet paa ligestraks.

Saaledes forholder Sagen sig altsaa. Ved at sende Bogen til min gode Veninde Fru Julie har jeg jo stiltiende overfor Dem personlig erkendt min Forpligtelse til en Redegørelse — og her er den. Jeg venter mig ligesaa lidt nogen Fordel af denne Bog, som af mange andre, men her er den Fordel, at enhver Lømmel ikke straks kan søge at mistænkeliggøre den ved at nævne mit Navn. Versene kunne ikke gøres bedre i Verden for Øjeblikket — men hvad bryder Folk sig derom? Indholdet er grundet paa dyb Erfaring og ensom Selvtænk-

ning, og for dem, der idethele ville læse, skal vel nok dette Hjærtets og Kærlighedens Nødraab komme til sin Ret — selvom Debatten over Ibsens »Gengangere« for Øjeblikket sluger alt andet. Ibsens Bog er glimrende men selvmorderisk — denne min Bog burde være en Katekismus for den modnere Ungdom, som ønsker at leve Livet.

Forresten arbejder jeg som en Hest herude. Jeg maler fra om Morgenens til det bliver mørkt, og De vil forbavses ved at se Resultatet, naar jeg om nogle Uger bliver færdig med de Billeder, jeg har paabegyndt her. Aftnerne tages til Forarbejder paa det omtalte lille dramatiske Arbejde — thi det er virkelig Alvor dermed, selv om jeg maaske kommer til at forlænge Fristen for Væddemaalet. Barnet er døbt; det hedder »Puppe og Sommerfugl«. Men behold dette for Dem selv.

En glædelig Jul til dem alle.

Deres hengivne
Holger Drachmann.

Skagen d. 28. Juli 82.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Idet jeg bringer Dem vore venligste Hilsener herfra og haaber at Familien paa Skovgaard i det allermindste befinder sig ligesaa vel som vi her, skal jeg tillige underrette Dem om, at jeg nu er i rask Gang med mit nye fireakts Skuespil »Hele og brudne Tal« og at det er mit Ønske at udgive dette sammen med »Puppe og Sommerfugl« i ét Bind til dette førstkommende Efteraar.

Jeg har med Flid holdt mine Bøger tilbage dette Aar forat Virkningen af de næste kunde blive større. Jeg har jo allerede en 3—4 »Perler« liggende og disse Smaaaførelser forøger jeg nu med to nye, saa at vi til det kommende Foraar ville kunne faa et meget smukt Bind Fortællinger og Naturstudier ud. Manuskriptet til disse Arbejder vil kunne være Dem i Hænde ved Udgangen af Sommeren, men ønskede jeg tillige à conto herfor nu at modtage 500 Kroner, som jeg beder Dem gøre mig den Tjeneste omgaaende at sende.

Jeg vil blot i Forbigaaende berøre, at naar der i det forløbne Aar har været et Par Smaaskyer oppe over vor fælles

rolig Mand, der — forhaabentlig! — kommer til at bo i smukke og fredelige Omgivelser, og jeg vil da kunne tage hele det næste Aar til denne Opgave.

Men saa maa De ogsaa levere mig Subsidierne hertil; ikkesandt? Der er intet længere at risikere ved mig, jeg er »godt Papir« nu, og bliver forhaabenlig ved at være det, idet jeg netop gaar planmæssigt, successivt frem med mine Ting. De maa, kære Justitsraad, sætte femtusind Kroner ind i en Bank eller Filial for mig, hvortil min forstandige Kone da har Bogen og Nøglen. Jeg maa ingen Fortrædeligheder og Bryderier have af denne Art, nu da vi atter sætter fast og varig Bopæl. Hele min Tid maa gaa til Syslen med Tanken og Støbningen af store, varige Skikkelser. Nu er der god Vind i Sejlene for mig, nu maa De, min Forlægger og min gamle Ven, sørge for at Skuden er vel rigget og istand til at sejle. Med dette nye Stykke og det kommende vil — derpaa har jeg Politikeres Ord — min Existens ad Aare blive sikret, idet der fra alle Sider kun ventes paa et afgjort vundet Slag endnu, forat sætte min Digtergage op i Lighed med de »Gamles«.

Det var dette, jeg vilde have sagt Dem ved et Besøg idag, men jeg saa, hvor optaget Deres Tid var, og jeg skal desuden selv til Konference med Pietro Krohn, William Bloch, Fru Hennings etc. Iaften gaar jeg atter tilbage til »Prinsen«, som jeg nu meget længes efter at skulle se forandret til »Palaiet«. Mine bedste Hilsner — og Tak for et Par Ord omgaaende til Svar.

Holger Drachmann.

Deres hengivne
Holger Drachmann.

"Prinsen"

Proskribt.

3. Dec. 82.

Hørm Justitsraad Mezel.

Jeg havde i gnav en Samtale med Kaasum, og
hans Faldesin. Han var idel Glæde over
Slykhet og ventede sig det bedste Udfald. Han
lot mig læse Censurs Indstilling. Den fandt
Min Gjæster om Forkortelser Mist og Mr.; for
øvrigt Adjektiver som "genial", "original",
"national" osv. Ja, der kan man se
at man ventte nok fra den personlige Kaasum. Men
jeg vedder den sig'ni inte. Og så var den sidste
Censur altfor rædselopjagt berømt.

Kaasum. Faldesin var meget glad over at de
ville lade Slykhet sætte og tage Korrektur,
aftræk. Men man mente det var strax ni
imorgen (mandag) de behøve blot at sende
et pæneligt Brev - nemlig Jakob vilde
være saa efterlyst - og hilse på dem og bede
om Slykhet, saa bliver det strax taget fra
Afskrivelsen, selv om man er mist i det.

Og saa man Lættene kile på, saerlig på dem
lære. Kom. nu mistigt som mistigt. Kan
medliden siges at tage roligt. Vægt på at
de methormede Skuespille og = indersua.

rest muntig ifik trykket at lese i det
Hjertet paa denne Maade.

Jeg havde idag en teenage Samtale med
Cancelliraat Malling Han var ganske
enig med mig - og betroede mig dernest pri-
vat sin Mening om denne Forhandling (jeg
skal hviske den den i Gæst paa Fredag)
Jeg spæser dog at paa det i min Forordning.

Familiensit blev han og jeg enige om Af-
fælleen af en Skrivelse, hvori jeg reserverer
mig frit Valg imellem at modtage eller ikke
modtage Tillækkene - hvi den skulde ind-
løbe.

De ser, at jeg stadig bringer Foruiften
Familien er idag noget bedre. Min Kone
har været lidt oppe. Den ganske Lille er sta-
dig den mest angrebne

Kjærligste Hilsener

Den fjerde
Holger Drachmann

Kære Justitsraad Hegel.

Roeskilde 3. Jan. 83.

Jeg var et lille Svip igaar i Byen, for at tage Hr. Jørgensens Skalp, ifald han ikke var færdig med Aftrykkene af Stykket, hvorefter alle Theatrets Løver brøle. Heldigvis for hans Hoved erklærede han, at Aftrykkene idag blev udsendt.

Tiden var imidlertid rykket saa nær ved Eftermiddagstogets Afgang, at jeg maatte opgive personlig at overbringe Familien paa rste Sal i Forhuset mit Nytaarsbesøg med vore hjærteligste Hilsener.

Jeg beder Dem, kære Justitsraad, modtag disse idag skriftligt. (Nu kom min Kone hjem og sagde, at hun havde gjort Besøget; naa, det er jo det samme.) Altsaa: glædeligt Nytaar! Dette Aar vil blive et Mærkeaar i vort gensidige Forhold. Hvis ikke alle Jule- og Solemærker slaar fejl, saa vil »Strandby-Folk« blive en literær og scenisk Begivenhed. Den har en bestemt udtalt Tendens: midt imellem de stridende Parter, Front imod det Franske, Front imod Pessimismen. Frem med det Sunde, det Nedarvede, det Oprindelige!

Lad os saa se, hvem der vil tage Kampen op med mig paa *det* Program.

Amen!

Nu har jeg i et Decennium ligget i Krig væsentligst med mig selv. Nu har jeg faaet Fred. Saasart Slaget er slaet (rimeligvis i Midten af Marts) og Sejren ved »Strandby« er vunden, agter jeg at opgøre mit foreløbige Mellemværende med Dem.

Derpaa begynder vi paa et nyt.

Efter al Sandsynlighed vil mit næste Arbejde blive en ny »Aladdin«. Det kommer til at hedde »Tusind og een Nat«.

Hvad siger De til *den*?

Mine hjærteligste og kærligste Hilsner til den ganske Familie.

Deres

Holger Drachmann.

Bremen, Hillmanns Hotel.

8. August 83.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Da jeg sidst skrev Dem til, var jeg saa temmelig syg. Efterhaanden er jeg dog kommen mig. Jeg gik med min Kone først til Fanø, da jeg mente at Vesterhavsbadene dér vilde

styrke mit angrebne Nervesystem. Vejret var afskyeligt, og Badegæsterne vare som Vejret. Idetheletaget, det synes at være kommen dertil med mig i Danmark, at jeg saa godt som ingen Steder er fri for Folks Nysgærrighed, Paatrængenhed, Sladder, Familiaritet etc.

Saa tog vi over Hamborg til Bremen forat prøve Nordsøbadene paa en af de østfrisiske Øer, Norderney, Borkum eller lignende. Vi blev bogstavelig regnet inde her i 8te Dage, med Undtagelse af en enkelt Dag, hvor vi forsøgte at gaa til Bremerhafnen og derfra videre med Skib, men maatte returnere hertil — ligeledes for Vejret, en formelig Syndflod.

I disse 8 Dage tog jeg da Lundbyes Billedbog atter frem og fortsatte det afbrudte Arbejde. Min Kone har det hjem med sig imorgen. Det er, som jeg telegraferede, 1ste Sort Arbejde. Mere behøver jeg ikke at sige, De vil selv kunne erfare det ved Gennemlæsningen.

Min Pris for dette Værk er 1000 Kroner. Halvdelen heraf afskrives paa vor Regning, Halvdelen — eller rettere 500 Reichsmark — har jeg telegrafisk bedet mig tilsendt hertil.

Hvad min Plan nu er? Jo, den er meget simpel, meget ligefrem og meget stor.

Jeg har lagt andre, mere moderne, og derfor mere opri-vende Sujetter tilside. Mine Kræfter taaler foreløbig ikke den Slags Retter.

Jeg kaster mig med al Begejstring over min gamle Kærlighed: Chr. den Anden i Landflygtighed, med sin trofaste Dronning, sine prøvede Mænd, sin sidste store Kraftanstrengelse forat genvinde sit Rige ved fremmed Hjælp.

Det bliver et *fireakts Drama*. Saasnart jeg imorgen eller senest iovermorgen har set Emmy velforvaret paa Hjemrejsen, tager jeg selv videre herfra til Antwerpen og de brabantiske Stæder, Lier, Mecheln, Gent, for dér paa Stedet i de kommende 5—6 Uger at gøre de historisk-lokale Studier og trække de dramatiske Omrids i Scener og Optrin, samt tillige i min Skitsebog tegne Dekorationer og Kostumer fra de rige flanderske Museer og Samlinger.

Da jeg allerede siden min sidste Hollandsrejse har syslet med dette Emne, er der en Mulighed for at jeg kan have Dramaet færdig efter Jul. Foreløbig beder jeg Dem *ikke* at omtale, hvad jeg arbejder paa. Jeg er bleven klog af Skade fra sidste Gang, hvor al Verden var a jour med mit Stykke.

Saasnart jeg har faaet mig en fast Adresse — enten i Ant-

werpen eller Lier, skriver jeg Dem til, forat bede Dem sende mig Allens Historie og andre danske Skrifter vedrørende Suttet.

Foreløbig er jeg glad over en Stund at skulle arbejde udenfor mit meget smukke, men meget snevre Fædreland.

Med venligste Hilsener

Deres ærb. hengivne

Holger Drachmann.

21. Aug. 1883.

Kjære Hr. Drachmann.

Omtrent samtidig med Deres venlige Brev af 18. d. modtog jeg en Skrivelse fra Directøren for det kongelige Theater i Stockholm med 1000 Kr., af hvilket Beløb jeg herved har den Fornøjelse at sende 500 frs. i Anvisning.

Resten er efter Deres Ønske til Deres Frues Disposition. — Hvis De, hvad jeg maa antage, har faaet den svenske Oversættelse af Strandby Folk for deri at foretage en og anden Ændring, De maatte anse fornøden, beder jeg Dem fra det Stockholmske Theaters Directør om *snarest* og directe at tilbagesende Manuskriptet. Det lader til at Stykket skal spilles strax i Begyndelsen af Saisonen.

Allerede for en 3—4 Dage siden sendte jeg Deres Frue de Dele af Allens de nordiske Rigers Historie, der omhandle Christian II i Landflygtighed, og jeg tror at De der har hvad De behøver. Værkets første Dele have i mange Aar været udsolgte og ere ikke at opdrive.

Hjerteligst takker jeg Dem for Modtagelsen af Deres »Vers og Rim« til de Lundbyeske Billeder. Men jeg maa bemærke, at Hendriksen ikke endnu har leveret alle de Afbildninger, der skulle indlemmes i Samlingen, og jeg udbeder mig derfor Tilladelse til at sende Dem de resterende Træsnit saasnart jeg faar dem, og Hendriksen har lovet mig dem snart. — Saa kommer jeg tilbage til Emil Blochs Manuskripter. De ved, at Hendriksen har anmodet Emil Bloch om at skrive Lundbyes Biographi, og det er ham en Æressag, at den bliver benyttet og udgives just sammen med Billeder. Jeg kan ikke indse, at det paa nogen Maade skulde kunne forringe den smukke Bog, at denne Biographi optages i den, tvert-

imod. I det store Format vil den jo kunne trykkes med passende mindre Skrift paa nogle faa Blade. De vilde vise saavel Hendriksen som mig en Villighed ved at indrømme dette. Paa Titelen kunde da anføres med smaa Typer: Med J. Th. Lundbyes Biographi ved Emil Bloch. —

I et Brev, jeg modtog fra Dem fra Bremen og hvori De meddeler, at De er færdig med Digtene til Lundbyes Billeder, skriver De, at Deres Pris for disse Digte er 1000 Kr. —

Jeg skal i denne Anledning gjøre opmærksom paa, at saaledes som Manuskriptet nu foreligger udgjør det 20 Blade, men deraf optage Billederne en betydelig Plads.

Det er aldrig faldet mig ind, og det er vel heller ikke Deres Mening, at De for disse Digte vilde forlange et højere Honorar end det, jeg plejer at erlægge, nemlig 50 Kr. for Arket pr. 1000 Ex. — Jeg har endnu ikke taget nogen Bestemmelse om hvor stort Oplag jeg trykker af denne Bog; men jeg kan sige Dem, at samtlige disse Digte udgjøre 457 Linier og regne vi de 20 Overskrifter paa Grund af den større Skrift hver for 2 Linier bliver det Hele ikke 2 Ark med 16 Linier paa Siden, hvad jo er saa meget som muligt i Deres Favør.

Alle Børnene, det ene efter det andet, have været upasselige og maattet holde Sengen, men det varede Gud ske Lov ikke længe, og nu er de alle tre paa Benene igjen og flinke. Modtag de venligste Hilsener fra os alle!

Deres hengivne
Fr. Hegel.

Hotel de Cobourg. Grand vieux bassin
Antwerpen. 25. Aug. 83.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

For Modtagelsen af de 500 Frs. takker og kvitterer jeg herved.

Og saa kommer Lundbye. Ja, De har virkelig altid været en elskværdig Justitsraad imod mig, og vi har jo fulgt hinanden (eller rettere De mig) i Tykt og Tyndt, saa at jeg nødig vilde blive vred paa Dem — men der har oprigtig talt fra Deres Side været slaaet adskillige Knuder paa denne Lundbyeske Perlesnor. Dersom Hendriksen og De, *begge tilsammen*, ønsker denne meningsløse

Biografi ind i Pragtværket — saa har jeg intet at sige men blot noget at tænke. Hverken Lundbye eller jeg bliver ringere derved, det er sikkert; men Bogen bliver ligesaa meningsløs, som »Lundbyes og Kaalunds Fabler« vilde være blevet det med en tør Biografi foran.

Og hvad nu Prisen angaar! Kære Hr. Justitsraad Hegel. De har overdraget til mig at *samle* disse Billeder og *udgive* dem og forsyne dem med mine *Poesier*. Jeg skal ikke tale om mit Arbejdes Værdi, men jeg skal kun sige, at jeg i dette Tilfælde ikke har talt Linjerne, jeg har anvendt lige saa megen Inspiration og lige saa megen Tid derpaa, som til en sammenhængende Digtsamling, og jeg har stillet mig overfor dette Arbejde, som en Maler stiller sig til et Landskab eller et Portræt, som man bestiller hos ham for dets Kunstværdis Skyld. Naar han er færdig, siger han sin Pris, og naar han er en Kunstner, der nogenlunde respekterer sig selv og sin Kunst, saa holder han paa denne Pris. Jeg troede, at det endelig denne Gang skulde være et Pragtværk, som skulde udgives, og at man derfor henvendte sig til den lyriske Digter, hvis Vers have højest Kurs, saaledes at man ikke saa meget saa paa Udgifterne som paa Resultatet. Da jeg har forregnet mig i saa Henseende, saa skal jeg sige Dem, kære Hr. Justitsraad, hvad jeg vil. Jeg skænker Dem og Hendriksen i Forening mit Arbejde. De ere mine Venner begge to, og det har været mig kært at sekondere Lundbyes Blyant med min Pen. Paa den Maade er enhver Strid udjævnet, og da De selv er Herre over Værket, kan Blochs Biografi komme med. Naar De blot underretter min Hustru derom, vil hun sende Dem Blochs Manuskript ude fra Vallerød, hvor det ligger i mit Skrivebord.

Her er en smæltende Hede i Belgien. Jeg haaber at alle hos Dem nu er raske og forbliver

Deres ærb. hengivne

Holger Drachmann.

Palæet i Roskilde. 14. Januar 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Jeg er nu bleven færdig med Omarbejdelsen af mit Stykke. Nu indestaar jeg for det.

Jeg kommer ind en af de første Dage med det og gaar da til Fallesen, for at høre, hvornaar man — i Tilfælde af An-

tagelse — mener at kunne spille det. Dernæst lader jeg tage Afskrift og sender det til Direktionen for d. kgl. Theater i Stockholm, hvorfra jeg har faaet en meget forekommende Skrivelse i Anledning af den Lykke, som »Strandby-Folk« har gjort nu forleden.

Saa tager jeg med *hele Familien* til Hamborg, for at træffe Arrangements med Bjørn Bj.

Og saa tager jeg med Emmy og Børnene til et Sted i Norditalien, for at vi ret kan vinde Sundhed og Kræfter allesammen til at gaa nye store Baner og dybe, rige Arbejder i Møde.

Vor Læge her har indtrængende tilraadet dette Skridt. Emmy er jo — gennem Aarenes Kampe og selv gennem mine periodiske Svagheder og Skrøbeligheder — bleven mig en lille god Skat, som jeg vil gøre alle Anstrengelser for at bevare frisk og sund for mig og Børnene. Medens denne Vinter har været lys og rig for mig baade paa Kamp og Anerkendelse — saa har det været en streng Tid for hende, og ikke alene hendes Modstandskraft, men ogsaa min Taalmodighed er igennem lange Uger bleven sat paa Prøve.

Vi maa afsted i en nær Fremtid, inden Kulden kommer og gør os Afbræk i Rejsen. Ved Cancelliraad Mallings velvillige Hjælp — og forøvrigt gennem Annoncer — haaber vi at kunne faa lejet vor Lejlighed her ud for dette Halvaar og derved dække Aarets Leje.

Men hvis denne Rejse iøvrigt skal lykkes, saa maa vi selvfølgelig foreløbig — indtil nye Indtægter ved dette sidste dramatiske Arbejde kan indkomme — gøre Regning paa Deres Redebonhed i materiel Assistance, hvilken De *nu*, som før, utvivlsomt vil yde os, ikke blot som Forlæggeren men som en gammel Ven, der nu trygt stoler baade paa Menneket og Digteren H. D.

Herom mere mundtligt. Blot dette endnu: Foruden Hensynene — og de væsentlige — til min Hustrus Helbredelse, kan jeg ogsaa føje Hensynene til min digteriske Virksomhed. I dette Øjeblik, saa godt som Sagen og Sagerne nu staar, vil jeg gøre vel imod mig selv og min Stilling *over* og udenfor Partiernes, ved at lufte mig og lutre mig borte fra de hjemlige Forhold et halvt Aarstid eller længere, ligesom Ønskeligheden byder. Der vil blive Valgkamp og Valgvrvøl her til Foraaret, og jeg kan, med den Ild, der er i mig, bedre regulere mig og befri mig for alt uvedkommende og maaske utidigt Stridsskriveri, naar der ligger store Afstande mellem

Hjemmet og mig. »Hjemmet« i snevrere Forstand tager jeg jo med mig, og Hjemmet 3: Danmark i højere og mere udvidet Forstand følger mig.

I Norditaliens dejlige Foraar vil baade Hustru og Børn trives og oplives — ligesom jeg selv vil styrkes og forfriskes under Læsning og Tænkning. Naar da Sommervarmen kommer, er det min Agt at flytte Lejrtelet op i de sydtyske Bjærglandskaber — hvor jeg vil studere den store *Reformationstid* paa egen Grund. Det er hen imod dette Punkt at mine kommende Arbejder vil tage Sigte; *dér* tror jeg ligger et befriende Ord og Æmne — og ikke mindst for vor egen »Danske Bevægelse« herhjemme.

Som sagt, mere mundtligt herom. Jeg mente blot, at det vilde være ønskeligt, om jeg endnu idag gav Dem, kære Justitsraad Hegel, en lille Oversigt over mine Planer.

Jeg har nøje, sammen med Emmy, overvejet Sagen med vor dygtige Læge, og han er fuldstændig »einverstanden« med Deres hengivne

Holger Drachmann.

d. 14. Febr. 1884.

Kjære Hr. Drachmann.

Det glæder mig af Deres og Deres Frues venlige Breve at se, at hele Familien i god Behold er ankommen til Nizza, hvor De jo bliver en Maanedes Tid, og jeg haaber, at den Forkjølelse, De har paadraget Dem paa Reisen, alt er jaget paa Døren og at De nu befinder Dem vel. Her have vi det deiligste stille Vejr med en 6 Gr. Varme og Solskin. Af Aviserne har De vel set, at Biskop Martensen er død d. 3. Februar. Han blev begravet i Tirsdags, naturligvis med stor Højtidelighed. Det var en af de allersidste af vore »Store Mænd«, der gik til Hvile. Føler De ikke Lyst til at sende hans Minde en Hilsen fra det Fjerne? Om et Par Dage udkommer de ved hans Jordefærd holdte 3 Taler, som jeg skal sende Dem. Saa kan De jo tænke over Sagen. Borchsenius vil blive glad ved at faa et saadant Digt til sit Blad. — Heegaard har skrevet et smukt Stykke om Martensen i Dagens Nyheder. —

Tak for Oplysningerne til Borchsenius angaaende »Smaa Fortællinger«. Jeg skal nu tale med Borchsenius, og Sætning-

gen vil vel saa kunne paabegyndes, saasnart Borchsenius nu faar det Hele ordnet efter Deres Anvisning; første Korrektur sender jeg altsaa Dem.

Fra Krøyer, som jeg var hos idag, skal jeg bringe Dem en hjertelig Hilsen. Han er næsten færdig med det store Malerie fra Skagen, malet i Pastel, og har igen faaet Bestilling paa to Portraiter, det ene i hel Figur, det andet af »en bekjendt og anset Mand« i Knæstykke. — Han var stille glad og smilede over hele Ansigtet. — Directør Drewsen fortalte mig idag, at Fru Kjelland kommer herved i Besøg om kort Tid, og skal bo hos ham. Stavanger har ikke kunnet tiltale hende efter Opholdet her. Manden bliver hjemme og skal gjøre en ny Bog færdig til Foraaret. —

Otto Benzons ny Stykke »En Skandale« vil komme til Opførelse i de første Dage af Marts og vil sikkert vække megen Opsigt. Jeg skal sende Dem det, saasnart det er færdig trykt. — »Elverhøj« vedbliver at gaa for udsolgt Hus, medens et Dukkehjem, Garman og Worse o. l. spilles for tyndt besatte Bænke; hvilket Omslag! — Gid De nu maa have Held med Omarbejdelsen af Puppe og Sommerfugl; men gjør ingen Beregning forud. Jeg véd hvor ofte Bjørnson, Ibsen og Molbech ere blevne bittært skuffede i deres Forventning ligeoverfor de tyske Theatre. En Fallit har ganske vist givet Bjørnson en ret betydelig Indtægt; men alle hans øvrige Stykker, han har bekostet oversatte for den tyske Scene, have kun bragt ham Udgifter og megen Ærgrelse. Det samme gjælder Molbech og tildels Ibsen.

Efter Deres Frues Ønske sender jeg Dem hermed Kreditiv paa 4000 frs., som kunne hæves i Venedig, Milano og Nice. Det er en noget dyrere Maade end ved at sende Kontanter eller Anvisning; men De har saa den Fordel at kunne hæve Pengene efterhaanden, som De har Brug for dem.

Deres lille Digtsamling kommer i Handelen i næste Uge. Trykningen er bleven forsinket derved, at Papiret til de sidste 3 Ark først skulde fabrikeres, idet Forraadet var sluppet op. — Her er i de sidste Par Maaneder ikke udkommen noget af Betydenhed, saa Tiden for Udgivelsen er god. —

Her har vi det, Gud ske Lov, alle godt og jeg beder Dem herved modtage de kjærligste Hilsener for Dem, Deres elskværdige Hustru og alle Børnene fra Jacob, Julie og

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Nizza d. 24. Marts 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Imorgen rejser vi herfra til Genua, og derfra gaar Turen enten til Como eller til Venedig. Vejret er faldet ind i det kølige Hjørne igen, og jeg kan derfor ikke afgøre, hvilket af de to Steder, der passer os bedst. Vi telegraferer Dem Adressen undervejs.

Indlagt har jeg den Fornøjelse at sende Dem den omtalte Fortælling »Lodsoldermanden« osv. (der hører ind under »Smaa Fortællinger«). Jeg læste den op iaftes her i Pensionen for en lille Kreds Skandinaver. De grød som de var piskede, hvilket jeg tillader mig at anse som et glædeligt Tegn. Den lægges altsaa hen til det øvrige Manuskript, som Hr. Larsen har i Forvaring.

Jeg er altsaa kommen tilbage fra Rom, hvor jeg ifølge mit lille Brev til Dem havde en fortræffelig Uge — akkurat Tid nok til at betages og glædes uden at blive træt. Den Udflugt til Rom er maaske for mit Vedkommende hele Rejsen værd.

Nu er alle Instinkter og Evner vækket i mig igen. De kan hilse Deres kære Svigerdatter og sige hende, at nu gaar det løs paa mit store Skuespil »Enke«, som jeg ifjor talte til og med hende om. I Como eller Venedig haaber jeg at faa de 2 første Akter færdig — hvis ellers Alt gaar vel og vi stadig beholder nogenlunde det samme Humør, som nu — og Slutningen, de to sidste Akter, vil da blive gjort oppe i Schweiz eller Tyrolerbjærgene. Paa den Maade vil jeg vende tilbage til Sommeren med hele tre dramatiske Arbejder, gennemsete, omdigtede eller nyskabte. Jeg er ked af disse Forbehold, hvormed de modtager mine Bøger derhjemme. Jeg skal til Vinter vise mine kære Landsmænd at jeg er Karl for min Hat, at jeg virkelig formaar at gennemføre en Særstilling, indenfor og over Partierne, der ifølge Aviserne synes mig at blive ynkeligere Dag for Dag.

Der er saa meget mere Opfordring for mig til at slaa mine Slag paa Scenen, som jeg ser at Benzons nye Stykke har gjort Lykke. Naturligvis: naar et Stykke *hedder* Skandale, *handler om* Skandale, og er gjort med et vist Talent i en vis flabet Hovedstadsgenre — saa behager det København. Men jeg opgiver aldrig Troen paa, at København ikke blot er »Københavnriets« By. Der er en virkelig Kærne af sund Fornuft, varm Følelse og Tørst efter Lidenskaber, Stemnin-

ger, Elskov eller Resignation, varme Mennesker og brave Mennesker i den By. Det er *denne* Kærne, som en dramatisk Forfatter til syvende og sidst skal have i Tale. Det er ikke ved at »grine« eller »haane«, at man erhverver sig den ubetingede Digteranseelse derhjemme.

Nuvel, hvis der som sagt ikke indtræffer nogen alvorlig Sygdom for os undervejs, hvis jeg stadig kan bevare den Legemets og Sindets Ligevægt, som jeg nu har vundet mig ovenpaa den sidste Campagne, saa kommer jeg hjem, væbnet til Tænderne med hele tre Stykker. Men lad dette endelig blive »imellem os«; for Guds Skyld ikke i de fæle Aviser!

Iøvrigt Alt vel. Min Hustru er nu og da temmelig skrøbelig; men hendes Humør er dobbelt friskt hver Gang hun atter føler sig vel — saaledes at det ene bøder paa det andet. Vi havde tænkt at rejse herfra allerede for 8 Dage siden, men hun har ikke kunnet taale det førend nu, og vi haaber nu at Luftforandringen skal gøre godt. Det allerbedste er, at vi føler os *udenfor* Vrøvlet, med raske, muntre Børn omkring os. I saadanne Forhold baade leves og digtes der bedst.

De kommer til at sende os en Forstærkning af 2000 Frs, som det maaske er bedst denne Gang at sende direkte i Brev eller ved Anvisning (og altsaa ikke Certifikat). Jeg skal som sagt telegrafere Dem vor næste Adresse til, saa snart som vi har set, hvorledes de klimatiske Forhold er inde i Over-Italien.

Sluttelig beder jeg Dem modtage for Dem selv, Deres to voksne og de mindre Børn vore hjærteligste Hilsner.

Deres hengivne

Holger Drachmann.

d. 2. April 1884.

Kjære Hr. Drachmann.

Igaar modtog jeg et rigtig rart Brev fra Deres Frue, for hvilket jeg takker. Det meddeler os, at De har slaaet Dem til Ro i Nærheden af Genua; men allerede idag meddeler De mig pr. Telegram, at De er reist til Venedig. Efter Deres Ønske sender jeg Dem altsaa idag til Venedig poste restante de tidligere omskrevne 2000 frs. i Anvisning paa J. Levi & fils i Venice.

Det er mig, som De nok kan tænke Dem, højst pinligt at skrive til Dem om vort pekuniære Forhold; men da mit Til-

godehavende hos Dem, iberegnet disse 2000 frs., er voxet op til omtrent 900 Kr. nødes jeg at sige Dem, at det falder mig meget vanskeligt at staa i saa stort Forskud for en enkelt Forfatter. De ved, at jeg ogsaa maa staa i Forskud — skjøndt langt fra saa stort — for flere Andre.

Da jeg Søndagen før Deres Afreise talte med Deres Frue, sagde hun mig, at hun fra paalidelig Kilde havde Underretning om, at De med Familie vilde behøve 1000 Kr. maanedlig i den Tid, De var borte; men i de Par Maaneder, De har været i Udlandet, har De allerede faaet omtrent 5500 Kr., og jeg haaber derfor at De ikke vil tage mig det ilde op, naar jeg i al Venskabelighed beder Dem nøje at overveje, hvad De finder det rigtigst at gjøre for at indskrænke Udgifterne og for ikke at bringe Dem i en Gjæld, der senere kan være meget trykkende for Dem. I Deres sidste Brev nævner De ganske vist, at De har et Par Skuespil næsten færdige; men det er jo umuligt forud at vide, om de ville gjøre Lykke paa Scenen og hvad Indtægt de ville give Dem. Et saa indbringende Aar som det ifjor, da Strandby Folk gik, vender vel neppe let tilbage.

Turde jeg give Dem et Raad vilde det være, nu da den gode Aarstid nærmer sig, at forlægge Residensen til Deres smukke Hjem i Roskilde, hvor De og Deres Kjære til syvende og sidst dog maa befinde Dem allerbedst.

Af Bladene har De maaske set, at vor fælles kjære Ven Professor Heegaard døde i forrige Uge. Han er bleven begravet idag paa den ny Frederiksberg Kirkegaard fra det der-værende Kapel, som ligger i Nærheden af Fasangaarden, hvor han boede. Paulli holdt en smuk og gribende Tale ved hans Baare, og Molbech har i Dagbladet skrevet et varmt Mindedigt. Heegaard blev for en 14 Dage siden ramt af et Par epileptiske Anfald, som gjorde Ende paa hans Liv. —

De Papirer, der fandtes i Wieses Bo fra Dem og Deres, bad jeg Assessor Madvig om at lægge i en Convolut, forsynet med hans Segl. Dette er nu sket; jeg har faaet dem udleveret og opbevarer dem til Deres Hjemkomst.

Min Svigerdatter skriver til Deres Frue og fortæller hende, hvad her er passeret, siden De sidst hørte fra os. Det er os en stor Glæde at vide, at De alle ere raske og at Børnene trives saa vel. Mange, mange kjærlige Hilsener for hele Familien fra Jacob, Julie og mig

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Venezia. Casa Mengaldo.
1173 S. Silvestro. 1. Maj 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Jeg antager, at De nu har læst mit sidste hjemsendte Digt i »Morgenbladet«. Rimeligvis er da atter Vægtskaalen vippet *nedefter* til Gunst for mig, efter at De i Deres sidste venlige Brev synes at se Tingene i lidt mørkt Lys, hvad min Produktion og min materielle Stilling angaar. Jeg kan kun gentage her, hvad jeg ofte har haft Lejlighed til at sige Dem, kære Justitsraad Hegel, baade som min Forlægger og nu snart tiaarige Ven —: Vær ubekymret i saa Henseende! Stol De trygt paa de tre Faktorer: mit Talent, min gode Lykke og min Kærlighed til den snævrere Kreds, der er om mig. De to første har fulgt mig godt gennem mit Liv; den sidste vil netop nu vise sig at udøve sin støttende Indflydelse paa de første.

Bliv ikke forskrækket, fordi de første Maaneder af denne Rejse har kostet saa forholdsvis meget. Der er altid meget at lære : betale, naar man første Gang rejser med Familie, og naar man maa prøve sig frem for at finde det Sted, der mest inspirerende virker paa Ens Sind og Arbejde. Nu, da vi er kommen i Orden her, lever vi billigere end vi kunde gøre det derhjemme. Men alt dette vil min brave Emmy langt bedre kunne forklare end jeg.

Kun det vil jeg sige, at det var heldigt, at vi kom ud at rejse, og at De ikke et Øjeblik maa fortryde at have givet Deres vægtige pekuniære Støtte dertil. Hvis jeg var bleven derhjemme, saa var jeg ikke undgaaet — det ser jeg tydeligt nu — at blive draget ind i Vrøvlet og Suppedasen til Fordel for denne eller hin Konsekvens af min sidste Fejdehandske. Men jeg vil være en fri Mand, en uafhængig og sund Kunstner; og det bliver man ved at rejse sin Vej i Tide. Muligvis vil De svare, at jeg er en Sangviniker, der ser Tingene i altfor gunstigt Lys for mit Vedkommende. Det er jeg imidlertid langt fra; jeg vilde endog undertiden ønske, at jeg var det lidt mere end jeg er. Men jeg har en Foryngelsens Evne, en Elasticitet, og en rodfæstet Tro paa det Gode og Sunde i Verden — og det er dette, der bestandig har støttet mig og som efter hver en Eksplosion og paafølgende Mathed atter tager Tømmerne og fører mig sikkert videre ad Livets og Digtningens ikke altid lige banede Vej. Jeg belægger denne Gang mine Ord med Akta.

Indlagte Skuespil »Lykken i Arenzano« beder jeg Dem og

Deres to kære Børn modtage som en Majmaanedshilsen og gennemlæse opmærksomt. De vil finde, tror jeg, at den dramatiske Behandling af Stoffet er bleven lettere og behændigere, og at Dialogen nu er naaet op i Højde med mine bedste Prosadigtninger. Stykket er fint, elskværdigt og sandt; — der *er* Lykke og Solskin og Elskværdighed til i Livet, og jeg skal (Fanden lyne og tordne mig!) vise dem derhjemme, at jeg ikke er rejst forgæves og at jeg har arbejdet godt og lykkeligt under min lange Tavshed og trods mine Afbrydelser af Ildebefindende og Mismod. Dette Stykke beder jeg Dem saa hurtigt som muligt at tage en (paalidelig) Afskrift af og saa i mit Navn indsende det til det kgl. Theater, hvor man netop har sagt mig, at der i høj Grad trænges til et saadant mindre Stykke, poetisk og lyst behandlet — saadan i Smag som Bjørnsøns »De Nygifte« eller Alfred de Mussets Proverber. Jeg skal anvende al min Indflydelse (om den forresten behøves) for at faa Stykket opført i Begyndelsen af den kommende Sæson. Men dette er ikke Alt. Jeg talte allerede i Vinter med Will. Bloch om det Virkningsfulde i muligvis paa samme Aften at opføre to Stykker af mig, et lille fint i Akts som lyrisk Introduktion og et større, mere indholdsrigt, som Hovedstykke. Det er dette, jeg nu er i Gang med. Jeg har foreløbig lagt mit tungere, alvorlige og lidt hidsige Stykke fra Juletiden til Side og sætter nu fuld Damp op med det Stykke, som Fru Julie kender under Titlen »Enke«. Det bliver ud af vort moderne Liv, men ligeledes lyst, fint, elskværdigt, straalende af poetisk Diktion og Tillid til det bedste i den »danske Bevægelse«. De skal faa at se!

Men alle disse gode Ting forudsætter, at De ikke altfor ofte svinger Saldoens mørke Standard for mine Øjne, men støtter mig og stoler paa, at hverken jeg eller min Hustru er letsindige Mennesker. Husk, hvad Martensen siger som Slutsætning paa hele sit »Levned«, at det er i vor danske Literatur, at Haabet om vor hele nationale Fremtid bestaar. De Ord er sandelig sande; de har lagt sig dybt i mit Hjærte, og jeg lægger ogsaa Dem, kære Justitsraad Hegel, paa Hjærte at vaage over den Literatur, som skylder Dem saa meget, men hvem De ogsaa skylder Alt, Deres Navn, Deres begunstigede Stilling i Livet, Udviklingen af Deres Evner og Ansporingen af Deres utrættelige Flid.

De hilses hjærteligst, med Fru Julie, Jakob og alle de Smaa fra min Hustru og

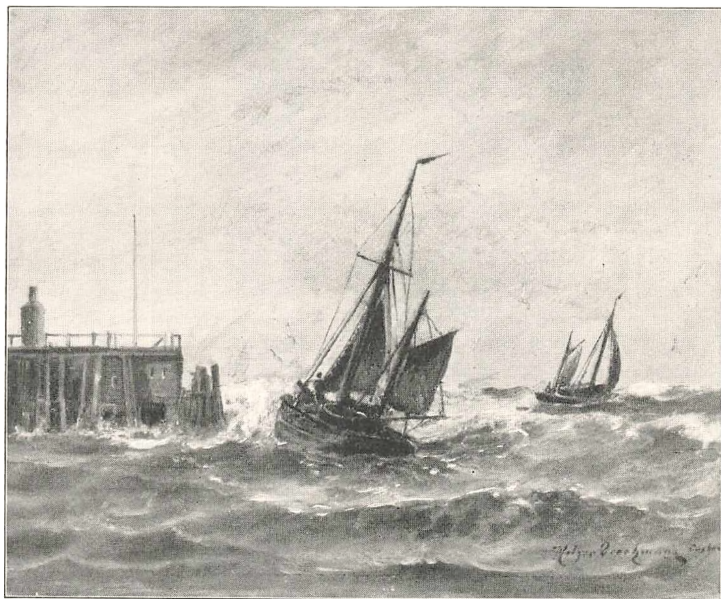
Deres hengivne

Holger Drachmann.

Tarvis i Kärnten, Oesterreich.
24. Maj 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Som De ser, er vi kommen op i Bjærgene i Mellemtiden. Vi har, paa Anbefaling af vor Læge i Venedig, fundet en henrivende lille Dal her oppe mellem Alperne, hvor der er stille, hyggeligt, billigt — en Idyl mellem høj-romantiske

Cuxhaven.

Efter Maleri af Holger Drachmann.

Omgivelser. I Venedig var der indtil 28 Graders Varme, og vi begyndte atter at skrante.

Bjærgluften har virket i høj Grad velgørende paa os Alle — ja i *den* Grad paa Gerda, at hun er bleven som en vild Elv og maa sendes i Landsbyskolen — hvorfra hun jævnlig deserterer.

Nu strømmer det ind til mig med Anmodninger fra alle Kanter. Der skal i Begyndelsen af Juni være et storartet sønderjysk Besøg — man regner 3000 Mænd og Kvinder —

i Ringkøbing Egnen. Sagen maa ikke omtales i Bladene, og man har bedet mig om at være Stemningens Fortolker. Jeg har taget mig ordentlig sammen og skrevet en virkelig imponerende Festsang. Jeg skal sende Dem et Exemplar, naar jeg selv faar den trykte Sang tilsendt. — Det var lige just som *Deres* Anmodning kom med Hensyn til de »sønderjyske Piger«. Samme Piger faar da denne Gang nøjes med en liden net Vise, der *helst* skulde bruges ved en af Skov-Udflugterne. Det er jo under alle Omstændigheder svært at sige noget om og til Sønderjyderne andet end at de skal *vente* og *haabe* — men særlig for *mig* er det svært at tale til de sønderjyske Piger, da jeg allerede en Gang har sagt mit *Bedste!*

Og ligesom jeg vel havde omfavnet de kære sønderjyske Piger, saa kommer der en »hemmelig« Anmodning til mig fra en af det kongelige Theaters betroede Mænd — altsaa der maa ikke tales derom! — ifølge hvilken man nærer en vis Frygt for at Etatsraad H. P. Holst skulde omgaas med Planen til at skrive den store Kantate til Holbergs Festen i December. Man paalægger derfor indtrængende *mig*, som »den, der ene har Myndighed«, til at gribe øjeblikkeligt i Harpens Strænge og indsende mit Drapa, inden de U-myndige kommer til. Jeg har vel i Stilhed forberedt mig lidt herpaa, men jeg troede dog, at jeg havde længere Frist. Nu maatte jeg imidlertid bøje mig for det uundgaelige, da jeg nødigt vilde sejles agterud, og jeg har altsaa taget et mægtigt Greb i Strengene og indsender Kantaten imorgen til Theatret.

Hvis ikke alle disse Afbrydelser var kommen, saa havde De formodentlig — ja nu kommer Humlen — allerede nu modtaget til Afskrivning de 2 første Akter af en *Æventyr-komedie*, som jeg i al Stilhed var begyndt paa i Venedig, og som disse idyllisk-romantisk-bedaarende-stemningsfulde Omgivelser her yderligere ansporede mig til at fortsætte, saasart jeg kom herop. Det skulde være en Overraskelse baade for Dem og den brave Borchsenius, der tror mig fortabt i det moderne Drama, ja vel egentlig allerede begyndt at »sakke af«. Da jeg nu muligvis kunde befrygte, at De til en vis Grad delte hans Anskuelse, og da De alligevel som sagt om en fjorten Dages Tid rimeligvis faar den første Halvdel tilsendt til Afskrivning (saaledes at det Hele i god Tid kan indsendes til det kongelige Theater som en Trumf, der venteligt udspilles i Begyndelsen af Sæsonen) saa tager jeg ikke i Betænkning at røbe min Hemmelighed for Dem, kære Justits-

raad Hegel, idet jeg antager at De deler den Fornøjelse, det har været mig saaledes frit at give min Fantasi, min Romantik og min Lyrik Tømmen. Thi jeg har en Følelse af, *hvad* det egentlig er man gaar og venter paa derhjemme.

De maa gerne meddele dette til Borchsenius, men forøvrigt beder jeg baade *Dem* og *ham* om ikke at lade det gaa videre, saaledes at det virkelig kan blive en Overraskelse for den større Del af Folk derhjemme.

Mine moderne Ting kan godt taale at vente; desto mindre bliver de, naar de kommer frem, og De ved desuden, at jeg altid saa vidt muligt lader mig inspirere af det Steds Natur og Stemning, hvor jeg befinder mig.

Her befinder man sig midt i Æventyret — især naar man tager de venezianske Serenade-Nætter med som Baggrund og maler hele sit dramatiske Billed op imod det fjærne og kære Lands Folkekarakter. Man digter dog *bedst* i Erindringen og Længslen; — derfor gentager jeg atter og atter, at jeg har gjort vel i at afsondre mig fra Hjemmet for en Tid.

Æventyrkomediens Handling falder for en Del sammen med det Æventyr, der staar i en af *Asbjørnsens* første Samlinger under Titel »Hakon Borkenskjæg« og i *Svend Grundtvigs* sidste Samling under Titlen »Graaben« (tror jeg). Da jeg ikke har disse to Bøger hos mig, beder jeg Dem *endelig sende mig dem*, kære Justitsraad Hegel, ligesom jeg ogsaa vilde være Dem taknemlig for *det Bind af Troels Lunds* Skildringer fra vort 16de Aarhundrede, der omhandler Boliger, Skikke, Klædedragt og muligvis Lovtilstande, Overtro eller sligt, hvad De selv (eller den alvidende Larsen) kunde tænke Dem som tjenende til at karakterisere den Periode i dansk *Kulturliv* (Slutningen af 16de Aarhundrede i Danmark). Ligeledes takker jeg Dem for Deres Tilbud om at faa *Vodskovs* Bog tilsendt.

Ja, nu kan jeg ikke mere idag. Vil De hilse Deres kære Børn og takke Fru Julie paa min Hustrus Vegne for det sidste venlige Brev, som snart skal blive besvaret og forhaabentligt vil mødes med et lignende nyt. Havde jeg Tid, saa skrev jeg selv.

Deres hengivne

Holger Drachmann.

Vor hjærteligste Gratulation til Fødselsdagen — omend bagefter! Kunde vi ikke faa alle Familiens *Mærkedage* tilsendt?

Kjære Hr. Drachmann.

Da jeg fra flere Sider har hørt, at Venedig er et farligt og usundt Opholdssted, navnlig i den varme Tid, var det mig en overordentlig stor Glæde af Deres venlige Breve til Borchsenius og til mig at erfare, at De har forladt denne By og er flyttet op i Bjergene, og at hele Familien lever der i bedste Velgaaende.

Jeg kan godt forstaa, at De der under disse Forhold har langt mere Ro til Tænkning og til Arbejde end selve Hjemmet kan byde Dem, og at De derfor foretrækker i nogen Tid at leve i Udlandet, da De nu engang er der.

Hvad De fortæller mig om det De har under Arbejde, har ogsaa i høj Grad glædet mig, og jeg er sikker paa at en *Æventyrkomedie* er noget, som i særlig Grad vil lykkes for Dem, og at De derigjennem vil kunne tage det store Publikum med Storm. — Selv ejer jeg desværre ingen af de Bøger, De skal bruge; men jeg har skaffet dem og sendte dem igaar som Pakke. — Asbjørnsens *Æventyr* 1. Samling er ikke at opdrive her i Byen. Jeg har forlangt den fra Christiania under Korsbaand og sender den, saasnart jeg faar den.

Deres 1 Akts Skuespil »Lykken i Arenzano« er afskrevet — Originalen opbevarer jeg, og Afskriften er sendt til det kongelige Theaters Chef. — Der skulde da tages en endelig Bestemmelse med Hensyn til Udgivelsen af Lundbyes Billeder, og Hendriksen har lovet mig de resterende 14—15 Træsnit i Løbet af Juli Maaned. De ved, at Ideen til disse Billeders Udgivelse er udgaaet fra Hendriksen, og at han i sin Tid har anmodet Emil Bloch om at ledsage dem med Lundbyes Biographi, som jo forlængst er skrevet og nu foreligger i omarbejdet Skikkelse. Jeg er ved Overdragelsen bunden til at benytte denne Biographi, og jeg tillader mig nu at udbede mig Deres Tilladelse til at maatte medtage en Del af Deres Digte og spørger, om De er tilfreds med, at Udgivelsen af dette Arbejde helt og holdent overlades vor fælles Ven Borchsenius. — Vær saa god at give mig bestemt Svar, naar De næste Gang skriver til mig.

Hjertelig Tak for den smukke Sang. Den vil passe ypperlig paa Udflugten til Frederiksborg og Fredensborg, og et Leve for de sønderjydske Pigers Sanger skal ikke blive glemt.

Igaar besøgte Professor Otto Bache os. Han har været borte et Par Maaneder, den seneste Tid i Spanien, hvor han

har besøgt Malerisamlingen i Madrid og der taget en Del Kopier. Paa Hjemvejen traf han i Paris flere Venner; deriblandt Krøyer, som har faaet anden Præmie for sit Pastel-Maleri fra Skagen. Der blev ialt kun uddelt en 11 anden Præmier, saa det maa jo betragtes som en stor Ære at Krøyer var mellem disse. De første 5 Præmier, som uddeltes, vare udelukkende til Billedhuggere og Arkitekter. — Bjørnsons ny Fortælling trykkes der paa; han venter at have Manuskriptet færdigt i Midten af indeværende Maaned. Kielland og Lie møder hver med en Fortælling tidlig paa Efteraaret. — Kaalund, som var inde hos mig for en Uges Tid siden, har det bedre og reiste i Torsdags til Modum. Jacobsen har det desværre kun daarligt; han agter i den bedste Sommertid at opholde sig hos Familien i Thisted.

De erindrer vel, at det kongelige Theater i Anledning af Holbergs 200-aarige Fødselsdag har opfordret danske og norske Forfattere til at indsende et Festspil, som kan gaa sammen med en af Holbergs Komedier. Hvis De vil deltage i Konkurrencen, maa Manuskriptet være i Theaterchefens Hænder inden 1. Juli. At De har indleveret en Kantate til Festen, forhindrer Dem vel ikke i ogsaa at skrive Festspillet. —

For tredie, jeg haaber sidste, Gang. Da jeg skrev til Dem om vore Pengesager, var det under Indtrykket af, at Deres Udgifter paa Reisen i en foruroligende Grad overskred, hvad der var budgetteret. Men jeg haaber, at De kjender mig tilstrækkeligt til at vide, at jeg mindst af Alt vil unddrage mig et givet Løfte eller lade en kjær Ven i Stikken.

Det er idag anden Pintsedag. Veiret er glimrende. Skare paa Skare drager forbi os, syngende fædrelandske Sange, af og til ledsaget af Hornmusik og Faner; vort gamle deilige Flag, baaret af en stiv Sydost, staar herligt paa den blaa Himmel. Sommeren holder nu sit Indtog.

De hjerteligste Hilsner for hele Familien fra Jacob, Julie og Deres hengivne
Fr. Hegel.

Tarvis. Kärnten. 1. Juli 84.

Kære Justitsraad Hegel.
Jeg har herved den Glæde at sende Dem Slutningen af Æventyr-Komedien »Der var engang —«. Jeg kan nu overse det hele, fornøjelige Værk. Det bærer umiskendeligt Spor

af at være fremstaaet i Aarets to skønneste Maaneder og paa fremmede, smukke Steder, hvor vore Smaaforholds Pinagtighed derhjemme ikke har kunnet naa hen. I Sammenligning med »Prinsessen og det halve Rige« og »Østen for Sol og Maane« er dette Arbejde helt — uden nogen skurrende Bilyde. Jeg er sikker paa, at det vil blive staaende som en *Folkebog* i vor Nation; thi det har alle de gode danske Egen-skaber (de gamle): godt Humør, Glæde over Natur og Mennesker, og en strømmende, evigung Lyrik over sig.

Dette er i Sandhed et godt Udbytte af Venezia-Tarvis. Der er ingen Tvivl om, at det vil kunne spilles og gøre Lykke paa Theatret. Men det stiller store Fordringer til Iscenesættelse, Dragter, Personale og dernæst til en Komponist. Jeg haaber, at Lange-Müller skal vise sig at være Manden; han er en fin poetisk og *dansk* Kunstner.

Men jeg kommer alligevel til at tage en Faktor med i dette Regnestykke, som jeg ikke sidst ret havde betænkt. Jeg har spurgt mig selv, om det ikke vilde være ligesaa fornuftigt at lade »Der var engang« trykke og udkomme nu til Efteraaret (omtrent samtidig med »Smaa Fortællinger«). Æventyrkomedien er jo nemlig, ved Siden af sit dramatiske Tilsnit, næsten ligesom en hel Digtsamling — den ene Vise, det ene Digt afløser det andet — og nu, da Folk gaar og venter paa et *positivt* Udslag af min *Danske Bevægelse* efter Ostende-Slaget, saa vilde man her kunne spærre baade Mund og Øjne op, inddrikke al denne sunde, friske, glade Luft, der toner gennem de skiftende Scener, og saa sige: Ja, den H. D. han *kan* dog!

Hvad siger *De* nu hertil? I hvert Fald bør der øjeblikkelig, efter min Mening, skrives til at tage et Korr. Aftræk af Æventyr-Komedien (da dette rimeligvis er hurtigere end Afskrivning), for at Lange-Müller kan faa det at arbejde efter. Han er ifærd med en stor, ny Opera, men vil lægge den til Side, saasnart han kan faa min Æventyr-Komedie. I hvert Fald gnider jeg mig ret fornøjeligt og friskt i Hænderne ved Udsigten til at faa disse to Bøger frem »Smaa Fortællinger, ældre og nye« og »Der var engang — Æventyrkomedie udi fire Akter og mange Billeder«. Det er to klassiske Værker i vor Literatur! Det kan De bande paa!!!! Jeg beder Dem om Svar *omgaaende*.

Jeg glemte endnu at bemærke, at jeg i denne, Juli, Maaned lægger sidste Haand paa Omarbejdelsen af sidste Akt af »Streng Herr«, der da vil blive indsendt til Theatret, saa at man har

noget at vælge imellem, idet det moderne Stykke naturligvis ikke fordrer Halvdelen af det ydre Apparat, som Æventyr-Komedien — saaledes at man maaske vil spille »Strenge Herrer« først. Ogsaa i dette Tilfælde vil det da være godt, at »Der var engang —« forelaa som Bog ude omkring blandt Folk. Man vilde da kunne sige, »Ja, den H. D. er en Fandens Karl! Han kan baade i den ene og den anden Slags! Han level«.

Undskyld nu disse lyriske Udgydelser idag. Men det er virkelig en sand Fornøjelse for mig nu at overskue Situationen. Og hils dernæst Jakob, Fru Julie og Børnene paa det eftertrykkeligste fra Børnene, Emmy og

Deres hengivne
Holger Drachmann.

17. Juli 1884.

Kjære Hr. Drachmann.

De skandinaviske Boghandlere suse som Fluer om Ørene paa mig, og jeg har ikke et Øjeblik Ro. Jeg faar derfor som Svar paa Deres kjære Brev af 14. d. kun Tid til at sige Dem, at det i høi Grad glæder mig deri at læse den Overbevisningens Varme, hvormed De med Rette hævder Deres Stilling: »Saa liker jeg Jarlen«.

Da De havde anmodet Borchsenius om at læse Manuskriptet, ansaa jeg det for min Pligt at sende Dem de Bemærkninger, jeg modtog fra ham. Jeg ved, at hvad Borchsenius gjør ligeover for Dem, det gjør han altid i den bedste Hensigt og fordi han holder af Dem, og jeg er sikker paa, at De til en vis Grad ogsaa sætter Pris paa Borchsenius Venskab, selv om det en enkelt Gang kan blive lidt besværligt. Jacob, Julie og jeg have læst Deres Eventyr-Komedie og alle glædet os over dens Friskhed og Skjønhed, og det vilde være os en Skuffelse, om den ikke skulde finde en god Modtagelse. Manuskriptet er afgaaet i Trykkeriet, der leverer 2 à 3 Ark daglig, 1. Korrektur besørger jeg, og om en 8 Dage haaber jeg at kunne sende Dem en anden Korrektur af det Hele, og samtidig sender jeg et Exemplar til Lange-Müller; thi det gjør jo Intet til Sagen, om heri skulde findes en og anden Trykfejl.

Det var en behagelig Overraskelse og et fornyet Bevis paa Deres Venskab, at De var saa god at levere en Sang ved den Fest, vi gjorde i Tirsdags for omtrent 170 Boghandlere. Sangen gjorde stor Lykke, der blev strax udbragt et Leve for Holger Drachmann og Deres Skaal blev drukket med Jubel.

Modtag de kjærligste Hilsner fra os alle.

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Giselastrasse 5, 1ste Stock.

I Stadt Wien.

d. 27. August 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Altsaa i Wien.

Jeg sender samtidig hermed i et rekommanderet Brev det reviderede Manuskript til »Lykken i Arenzano«. De ved maaske, at det kongelige Theaters Censor — hvis Navn jeg muligvis ikke behøver at nævne — endogsaa i særlig Grad har anbefalet det lille Stykke til Antagelse ved Theatret. Det siger nu endda ikke saa meget. Men den dygtige Sceneinstruktør Bloch har tilskrevet mig, at det er et fint lille Stykke med stemningsfuld Erotik over sig, som vil komme til sin gode Ret under Fruerne Eckardt og Hennings samt Emil Poulsens gode Hænder. Han har tillige foreslaaet mig at omarbejde Midten og foretage nogle smaa Forkortelser. Der vil da ingen Tvivl være om, at den lille Situation vil gøre sig smukt. Theatret trænger ovenikøbet til saadanne smaa Introduktionsstykker.

Som sagt, nu er Omarbejdelsen foretaget. Vil De lade en *paalidelig* Afskriver, helst under Jakobs eller Hr. Larsens Overopsigt, *nøjagtigt indføre* disse Ændringer i mit Originalmanuskript, som De har i Opbevaring. Det kan jo ikke staa mange Dage paa. Naar De altsaa har Rettelserne foretagne i mit Manuskript, beder jeg Dem ufortøvet indsende Stykket til Theatret, hvor Kammerherre Fallesen venter paa det. Samtidig er der vel intet i Vejen for at De straks lader Trykkeriet sætte Stykket, saa at det kan ligge færdigt. Jeg antager nemlig, at Theatret ikke vil tøve længe med at faa det frem. Der er Duft af Blomster og italiensk Vin over disse Scener. Og vi trænger til »Duft« i bedre Forstand ved Theatret.

Naturligvis faar jeg en Korrektur at se.

Vi har faaet en køn lille Lejlighed i et godt Strøg med sund Luft for Børnene og ikke langt fra Theatrene. Det, jeg særlig haaber paa her i Wien, er at faa nogle af de store klas-siske Theateropførelser at se. Her er jo Kræfter til det, og disse Kræfter skal atter faa mine store fulde ideelle Kræfter frem. Jeg har saa smaat paa Fornemmelsen, at jeg *her*, i Høsten eller til Vinteren, skal faa det *største* frem. Sommeren har været god og gavnlig; Alt er oppe i mig, alle de »gode Aander« — altsaa, vel mødt igen, Kong Frederik ved Hæren!

Om en 8 Dages Tid antager jeg, at De har de omarbejdede Korrekturark til »Der var engang«. Vær vis derpaa: Dette Stykke vil blive en smuk Succes paa Scenen, baade i Retning af Skønhed og Friskhed i sin forkortede Skikkelse.

Og dernæst kommer vi til »Strengte Herrer«. Vil De, kære gamle Ven, foreløbig takke Deres elskværdige Svigerdatter for hendes Brev til Emmy. Min Hustru er i disse Dage lidt angrebet af Rejsen, men hun vil *meget snart* besvare Fru Julies venlige Skrivelse. Jeg tror, at Fru Julie — hvad hun jo iøvrigt meget ofte gør — har set temlig rigtigt paa »Strengte Herrer« saadan i al Almindelighed. Om Detaillerne kunne vi senere bryde en lille Lanse.

Stykket er *dramatisk virkningsfuldt* og det byder Skuespil-lerne smukke Opgaver. Det er det vigtigste for *mig* foreløbig. Al dramatisk Kunst *læres* fra Trin til Trin. Men jeg véd til-lige, at jeg besidder *noget*, som ikke »læres« — og herpaa stoler jeg mest, baade nu og i Fremtiden.

Først naar jeg har afsluttet de forskellige Revisioner, (deri-blandt Holberg-Kantaten) og forøvrigt besørget de forskellige Forretninger, som denne »Übersiedlung« nu fører med sig — vil jeg atter kunne komme tilbage til mine *lange* »indholds-rige« Breve. Det glæder mig altid, naar jeg hører, at disse mine Breve have fundet velvillige Øjne og Ører blandt mine Venner i det Hegelske Hus.

Jeg maa desværre ende med en Forretnings Begæring, nemlig Anmodningen om at oversende mig pr. omgaaende 500 Gùlden, eftersom de gode Wienerere forlanger Lejligheder etc. betalte forud. »Det kommer dog igen«, sagde Skrædderen, han gav sin So Flæsk!

Ja, det skal komme igen. Det skal blive en god Vinter, denne, for Firmaet Hegel og Drachmann! Amen.

Til Slutning endnu en Gang en foreløbig Tak til Fru Julie for hendes mere end elskværdige Brev. Vi fik det ligesom vi

rejste fra Tarvis. Næste Gang skal De, Jakob eller Fru Julie, samtidig med at jeg oversender »Der var engang«, erfare, hvilke og hvor gode Kræfter der er *oppe* i

Deres

oprigtigst hengivne

Holger Drachmann.

Wien, Giselastrasse 5. 10 Okt. 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Tak for Lykønskningerne igaar, saavel fra Dem som fra Jakob og Fru Julie. Ja; efter at Uroen har sat sig her i Huset og Alt igen gaar sin daglige Gang, saa kom Uroen og Bestyrtelsen ved Budskabet om Branden. *Den* Nat sov vi heller ikke, da Rygterne nemlig angav Ulykken som meget større.

Nu har vi faaet læst om Branden paa langs og paa kryds og paa tværs, og det synes unægtelig at fremgaa, at medens det endnu kun ulmer i Grunden paa Slotsholmen, saa staar atter hele Landet i lys og forbitret Lue — den gamle Partisplittelse blusser sørgeligere op end nogensinde — og jeg sidder her og spørger mig selv: Hvad skal der blive af dit Land, naar nogle uoverlagte eller ufornuftige Ytringer ved en Landesorg bliver Tegnet til, at man atter styrter sig over hinanden, som en Flok Ulve og ikke som politisk oplyste og modne Mænd, der *kunne* have en forskellig Mening om en Sag? Og under en saadan Stemning derhjemme, medens endnu Slappelsen hviler over Gemytterne, og medens det kgl. Theater er ifærd med at »lukke Butiken«, saa kan jeg godt forstaa, at den lille »Lykke i Arenzano« er afmægtig overfor den Opgave at skulle »redde det Hele«. Det forundrede mig derfor slet ikke at modtage Fallesens Telegram, hvori han, under lakonisk Henvisning til at »Arenzano« ikke formaade at trække Læsset igennem, henviser til, at Theatret haaber *Alt* af de »Strengte Herrer«.

Ja, det er nu godt nok; men Theatret burde værsgod *straks* have indstuderet det større og vægtigere Stykke, hvori der Alt i Alt er saa megen *Handling*, og ikke taget Teten med en lille fin og farverig Situation (ovenikøbet med en gammel Ballet efter sig) lige umiddelbart ovenpaa en saa

uhyggeelig Begivenhed. Naa; Skaden komme over Theatrets Hoved! »Arenzano« bliver *dog* en lille fin og køn Ting; *derfor* har jeg Skuespillernes Ord — og min egen Overbevisning.

Jeg forlanger i det hele taget ikke, at *All* skal gaa saa glat og straks rette sig efter mine Ønsker. Jeg er bleven en Mand, en moden Mand, og et tænkende Menneske. Jeg følger en *Plan* for mit Liv og for min Kunst, og *skønt* jeg ikke er og vanskeligt nogensinde bliver »dogmatisk« tro-

Holger Drachmann med Familie.

Senere Billede.

ende, saa har Livets vekslende Skæbner aflejret i *mit Hjærte* en dyb og inderlig, jeg tør sige helt barnlig Forsynstro. Jeg *tror*, at Forsynet mener noget Godt med mig og mine Evner til Fordel for mit stakkels sønderslidte og dog saa elskværdige og levedygtige Land. Det er i *denne* Tro og deraf følgende Selvbevidsthed, at jeg er saa stærk, som jeg er.

Det er ikke en Kaprice, at jeg har rettet alle mine Anstrelgelser nu paa Scenen. Det er, fordi jeg *der* og kun *der* i Virkeligheden faar mit Folk i Tale. Og jeg *vil* tale til Folket; jeg har noget paa Hjærte at sige alle disse delte og splittede Men-

nesker derhjemme. Idag er det gennem en lille, næsten henaandet lyrisk Situation, imorgen gennem et fasttømret borgerligt »Stykke«; og iovermorgen gennem Æventyrets fri Form og luftige Ramme. *Idag* taber jeg maaske en Træfning — *imorgen* vinder jeg et Slag. Og selv om jeg imorgen skulde tabe Slaget, saa gaar jeg ind i mit Arbejdsværelse eller om Natten i Børnenes stille Sovekammer, og der beder jeg ganske naivt og fromt en Bøn til det store uudgrundelige Væsen om at styrke mine Evner, give mig Kraft og Mod til at *fortsætte* under nye Studier, ihærdigere Arbejde — thi et lyrisk Digt lader sig kun føde, men paa Scenen tømmer man sin Bygning sammen Nagle for Nagle, Bjælkelag over Bjælkelag!

Ser De, kære gamle Ven; saaledes har jeg arbejdet disse sidste Par Aar! De skal vide det, De, som har fulgt mig, baade naar det gik op og naar jeg rutschede ned. Men jeg »rutscher« ikke længer; jeg kører *lige* ud ad Vejen. Selvfølgelig kan et Hjul rulle af eller anden Skade ske — men jeg bliver ved — utrættet og usvækket, saalænge Hjertet banker og Nerverne adlyder Viljen. Jeg *vil* seire — det er mig ikke nogen Forfængelighedssag — det er en Følelse, en Hjertesag, det er en Tros-Sag — og *derfor* vil det ogsaa lykkes mig. Men — og jeg har tænkt adskilligt frem og tilbage herover — jeg vil ikke vende hjem, før jeg virkelig har vundet en Sejr paa Scenen. Sker dette ikke med »Strengte Herrer«, saa vil jeg vente, til jeg kan trænge igennem med Æventyrkomedien. Slaar ogsaa dette fejl, saa har jeg min store Baghaandstrumf tilbage, »Alkibiades«, hvortil jeg nu arbejder mig hen igennem forskellige Værker med den unge Poestion her.

Jeg har set dybt ned i mit Folks politiske og sociale Splittelse efter det skæbnesvangre Aar 1864. Jeg skal tegne dem et advarende og vækkende Billed derhjemme af det græske Folk under den peleponesiske Krig. Ingen har Midler dertil som jeg. Gennem Paralleler fra alle de politiske Mænd, som jeg derhjemme har staaet i nærmere eller fjærnere Forhold til, skal jeg give et saa anskueligt, et saa rystende Billed af et Folk, der er i Splid og Strid med sig selv, som idag lader sig lede af æsthetisk Aandsaristokrati, imorgen af den brutale Talmajestæt og ender med at gaa under Aaget af de 30 Tyranner — Enevælden i alle dens udskejende Former, og altsammen ligesom mundende ud i Spidsen af det

mest glimrende, det mest lunefulde, det mest selvmodsigende Menneske, der har existeret. Jeg skal ryste baade Borgere og Bønder og Aristokrater derhjemme op af deres egenkærlige Sneversyn — ved at vise dem, *hvortil* Spliden fører; og over al Fordærvelsen, al Egoismen, Race- og Standshadet skal en af Sokrates' Disciple med Mesterens egne Ord pege paa de eviggyldne Love: Kærligheden til Fædrelandet, Respekten for sig selv, Offerberedvillighed lige indtil Døden.

Jeg kunde blive ved med i Ord at udmale Dem denne Tanke, der efterhaanden er bleven mig saa kær. Men det maa være nok at sige Dem, kære gamle Ven, at jeg *vil* gennemføre denne Plan. »Den farende Svend«, som jeg først havde tænkt mig at skulle give Ramme for mine Synspunkter, viser sig dog at blive *for* lyrisk — det rummer ikke Handling, ikke dybe Kontraster nok. »Alkibiades« maa blive *min* »Hakon Jarl« — Kød af mit Kød, Blod af mit Blod; Oehlenschläger blev mandvoxen med Slaget paa Rheden, jeg blev mandvoxen med Kanontordenen fra Dybbøl. Der har De Forskellen; og derfor maa *jeg* kunne mestre den splittede, den gærende, den pinlige Tid i Danmark, udtrykke dens Skyggesider i Alkibiades' glimrende men sønderrevne »moderne« Skikkelse og udtale *Haabet* for Fremtiden gennem Sokrates' storlaaede Aand, den Aand, der var i saa absolut Harmoni, der husede en saa vidunderlig Forsynstro, og som døde »lydig under Loven«.

Og mærk Dem dette, kære gamle Ven: det vil naturligvis styrke min Stilling baade indenfor og udenfor Theatret, om jeg vandt en Sejr med de »Strengte Herrer«. Det vil sige: man maa saamænd gerne baade hysse og pibe ad Stykket, Meningskampen maa gerne blive nok saa stærk, naar Folk bare vil sige til sig selv: Vi begynder at ane Dramatikeren i Drachmann, vi vil *se* hans Stykke! Og ligeledes vilde det styrke min Stilling, hvis Æventyrkomedien vandt Folks Hjerter, og de sagde til sig selv: Drachmann maler friske og levende sceniske Billeder for os; vi vil se og høre paa hans Komædie! Men ligemeget! — selv om disse to Stykker *ikke* gør den Lykke, som de delvis fortjener, og som jeg baade haaber og venter — saa vil jeg *dog* blive ved og ikke vige og ikke trættes men arbejde mig frem til »Alkibiades«. Thi Alt, hvad jeg ejer af Selvsyn paa min egen Tid, Alt hvad Studiet af Historien lægger mig til Rette, og Alt hvad mit Sprog byder mig af Farver til at iklæde mine Tanker med —

Alt det vil jeg lægge ind i »Alkibiades«. Og hvis De, gamle Ven, bliver træt eller utaalmodig, hvis De unddrager mig Deres vægtige Hjælp, hvis De siger til mig: Nej, Holger D. jeg tør ikke gaa videre; Kontoen løber for højt i Vejret og hvor bliver Resultaterne af? — ja saa vil jeg hverken blive ilter eller opbrusende, men jeg vil ganske roligt søge Audiens hos mit Lands Konge og sige til ham: De er, Deres Majestæt, den *eneste* Mand, jeg kan henvende mig til, fordi De staar *over* Partierne. Her er min Plan, her er Scenegangen for mit Drama. Jeg *ved* , at det vil gøre mit Lands Literatur Ære, hvis jeg faar Arbejdet færdigt, frit og uhindret af Hensyn til Højre eller Venstre. Yd mig af Deres private Midler en tilstrækkelig stor Sum, til at jeg i et halvt Aar i Udlandet kan bringe Planen til Udførelse!

Saadan vil jeg gøre; og det maa vise Dem, kære Justitsraad Hegel, hvor alvorlig jeg tager Sagen. Jeg vil altsaa ikke komme hjem denne Vinter — med mindre »Strenge Herrer« i hvert Fald faar en saadan Succes, at Theatret trøstigt skrider til Æventyrkomedien og giver mig et pukuært Udbytte saa at jeg Vintren igennem *kun* behøver at tage Hensyn til mit Arbejde paa det græske Drama.

Deres meget hengivne

Holger Drachmann.

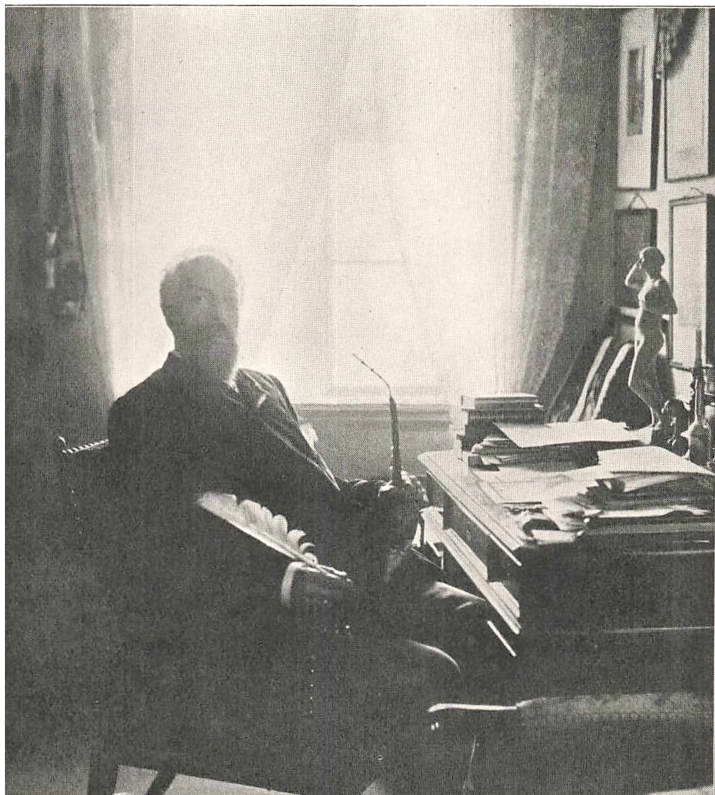
Giselastrasse 5. Wien.

Søndag 12. Okt. 84.

Kære Justitsraad Hegel.

Det falder mig idag ind, at mit Brev fra igaar dog muligvis har været lidt for — ja hvad skal jeg kalde det — »nervøst« er et saa kedeligt Ord, men ligemeget, jeg vilde blot nødig misforstaas, og derfor skriver jeg igen idag.

De maa jo erindre, at jeg, følsom og modtagelig som Digter, *lider* under den Svækkelse og Splittelse, som overgaar mit Land og som *jeg* er afmægtig overfor, fordi det næsten er en Umulighed at tage sit »Parti« i denne Strid, og fordi jeg allerede føler, hvad det koster at staa alene mellem alle »Partierne«. Jo flere disse bliver derhjemme; jo hadefuldere deres Sprog bliver imod hverandre, desto mere ondt gør det at se derpaa og desto flere Knubs falder der af til den, der vover det allervoveligste derhjemme: at staa alene med sit

Holger Drachmann i sit Arbejdsværelse.

Senere Billede.

stille Haab og hverken lade sig true, lokke eller overbevise til at tone en Partifarve. At den Ensomme til Slutning alligevel vinder, *derom* nærer jeg ingen Tvivl; men naar Stridens Bølger gaar særlig højt, som nu derhjemme, saa maa den Ensomme anvende overordenlige Kræfter *blot* til at staa imod Strømmen med. Ja, jeg kan sige, at jeg i disse Tider forbruger ligesaa megen aandelig Styrke, som der hører til at skrive flere Bøger. Og sligt virker omsider paa Nerverne og gør at de krymper sig ved Smaauheld og Smaasorger, hvor de maa-ke ellers vilde være faste og solide, naar Tilstanden i det hele og store var *lykkelig*.

Det vilde da ogsaa være at fornægte Sandheden, hvis jeg paastod at Uheldet med mit lille Stykke ikke havde indvirket paa mig. Ikke fordi min Forfængelighed saares. Aa, jeg er slet ikke saa forfængelig, som man tror, og jeg véd desuden selv ganske godt, baade hvad der er dramatisk svagt i den lille Situation men tillige hvad der er *ægte* og *fint* følt i denne lille Idyl fra et lykkeligt Ophold paa et skønt og fredeligt Sted i Genueserbugtens inderste Krog. Nej, jeg saares, fordi jeg paa Forhaand føler, hvorledes Modstandere og Misundere naturligvis gnider sig i Hænderne og haaner mig over mit Tab. Og i samme Øjeblik som jeg indrømmer mig selv, at disse Mennesker i Forvejen have faaet min Haand tungt at føle og at de kun »slaar« som Gengæld for sidst, og samtidig med at min Overlegenhed og min gode Tro til *min* Sag rejser sig imod dem og ser bort over deres Hoveder, saa sniger der sig en lille hemmelig Djævel ind i mit Øre og hvisker til mig: De fine, de skønne, de idyllisk-rolige Situationers Tid er forbi, min Ven! Vi lever i Peberets, Saltets og Eddikens Tid, min Ven, og paa *dette* Omraade er dine Modstandere bedre rustede end Du! Altsaa, hvis Du vil sejre, saa maa Du levere Slaget udi Peber, Salt og Eddike — men ikke i Solnedgangsskær og Orangeduft!

Og da kommer en Tilbøjelighed hos mig, som jeg indrømmer altid ligger slumrende i mit bløde Sind, dybt under min sunde Styrke og min Hidsighed til at gaa paa — og denne Tilbøjelighed tilskynder mig til at overlade baade Gudsfor-nægttere og Fædrelandsfor-nægttere, Tvivlere og Spottere, klamme og beregnende Mennesker Valpladsen og trække mig tilbage indenfor et tarveligt, hjemmesiddende Liv i Kreds med mine Kæreste, uden den Sindsoprivelse der nødvendigvis følger med at holde Stillingen som No. 1.

Thi det koster baade Penge og Kræfter, at holde sig i forreste Række, stedse at sørge for at modtage nye Indtryk, at holde sin Ryg rank, sit Hjærte frit for Smaalighed, sit Sind aabent, sin Begejstring klar og brændende.

Nuvel, kære Ven, jeg bekender mine Svagheder, mine svage Øjeblikke. Men saasandt som jeg har Ungdom og Sundhed og Mandsmod endnu, saa overvinder jeg disse Øjeblikke og siger til mig selv: Jo, Du *er* den Første! bliv paa din Post og slaa et Slag for »gamle Danmark!«

Det skal ogsaa ske. Men da maa heller ikke min prøvede Ven Fr. Hegel vægre sig ved at tage sin Del med af Kampen. De maa være sejg, udholdende, stole paa min gode Stjerne, som jeg selv stoler paa den. Hvis *vi to* holder sammen, baade naar det gaar *med* og naar det gaar *imod*, saa skal jeg erobre den sidste Del af Skansen — den dramatiske Del, der endnu staaar aaben derhjemme. Det kan De bande paa!

Og ligesom jeg nedskriver disse Ord, saa bringer Postbudet mig Brev fra Instruktør William Bloch. Det Brev gjorde godt! Tjen mig i, kære Ven, gaa til ham og bring ham min hjærtelige Tak for saa gode Ord i et nedslaaet Øjeblik. Han er en sandhedskærlig og brav Mand; han viser mig hvorledes alle ved Theatret, fra Chefen og hele Skalaen igennem, har Tiltro og Tillid til mig, og han mener ovenikøbet at det vil gaa med »Arenzano« som med »Strandby Folk« — først er Folk lidt skuffede, og saa kommer Stykket i det mindste til *den* Ret, som det kan gøre Fordring paa; det »spiller sig op« med andre Ord.

Samtidig bringer han mig gamle Phisters Tak i varme Ord for det Parti i min »Holberg-Kantate«, som er tillagt ham. Emil og Olaf skal ligeledes hver have sit Deklamationsnummer; Joh. Svendsen er meget tilfreds med Teksten, hans Musik bliver naturligvis imponerende — kort sagt, man lover sig af Kantaten et saa stateligt og alsidigt Udtryk for den store Mesters Kultur, som det netop laa i *min* Hensigt at frembringe.

Ja, gamle Ven, jeg kan dog endnu!

Det vil imidlertid være umuligt at bringe »Strengte Herrer« frem *før* Festen. Jeg indser det, og jeg bøjer mig. Men saa rejser jeg heller ikke hjem før hen imod den Tid, da Alt er til Rede til den store Højtidelighed. Imorgen tager jeg ud i en Landsby her i Nærheden og søger en Lejlighed til Emmy og Børnene, Emmy er svært medtaget; ikke egentlig syg,

men alle Kræfter er gaaet tabt; de maa vindes tilbage ved absolut Ro. Lægen erklærer det for absolut Forrykthed at tænke paa en Hjemrejse før om et Par Maaneder tidligst. Nu vel; jeg venter, vi venter alle; saa maa *De* ogsaa vente, kære Justitsraad. Imidlertid har jeg skaffet mig en hel Stabel Bøger om den græske Oldtids Storhedsperiode — og Dekadence. Derude i Landsbyen kaster jeg mig over disse Studier. Fingrene klør allerede paa mig, Hjærtet bølger, alle de hemmelige Kilder i *Digterens* Sind begynder at aabne sig — ja, warte, warte nur! es wird was ausserordentliches darauss kommen!

Jeg *maa* selv se en Korrektur af den omarbejdede »Der var engang« — det er nødvendigt for at jeg kan faa Slutningen rigtig god og Oversigt over Helheden.

Og nu: et solidt og varmt Haandtryk til Dem og Jakob. Omfavn Fru Julie — det vil sige, saadan i al Beskedenhed; kys de mindste Børn; og modtag sluttelig fra Emmy saavel som fra Ungerne (mærkværdig artige!) de kærligste Hilsener ved

Deres meget hengivne

Holger Drachmann.

NB. Adressen er uforandret den samme i disse 14 Dage. Saa længe har vi lejet her i Giselastrasse (indtil d. 1ste Novb.)

Jeg faar vel nok et Par Exemplarer af »Arenzano« sendt hertil. Den er, Fanden skal tage mig alligevel en køn lille Ting. Tænk, om den kunde være spillet af de *samme* Kunstnere, i et *lille* Rum og for et *modtageligt* Publikum! Men det kan jo maaske komme engang.

Naa, nu nok herom! Leve gamle Danmark!! Heri ligger dog det Hele.

Antonsgasse 13. Baden b. Wien.

2. Januar 85.

Kære Justitsraad Hegel.

Det er altsaa mit »Glædeligt Nytaar«, jeg herved sender Dem. Og vil De nu høre og lægge Mærke til dette: For første Gang i mit Liv ser jeg et *nyt* Aar ligge for mig, hvortil jeg selv har lagt Planen, saa reguleret og saa meget afvejet efter mine Studier og Evner, som man vel i det

hele kan lægge den. Det var *dog* en fortræffelig Idé med denne Udenlandsrejse. Det sidste Aar har indeholdt den endelige Gærings og Afklaringsproces. Og nu kan jeg i dette Aar forelægge Dem, og derigennem mit danske Folk, Resultatet af mine Studier over Mennesker, Historie og Kunst.

Jeg har tøvet med at omtale disse Arbejder, indtil jeg havde dem saa meget inde paa Livet og saa vidt i Behandlingen, at jeg nogenlunde kan beregne Tidspunktet for deres Fremkomst. Aaret 1885 vil blive et Mærkeaar i den skandinaviske Literatur. Der vil udkomme af mig til Foraaret en større Kunstnerroman: »*Med den brede Pensel*«, hvori jeg nedlægger alle mine Erfaringer fra Hjemmet og fra Rejser i de sidste 15 Aar lige siden jeg første Gang (lidt vel ungdommeligt) optraadte i den periodiske Literatur med mine Meninger om vor Kunsts Udvikling. Ligesom i »Skyggebilleder« tager jeg ogsaa her en bestemt Afstand fra den altfor »moderne« Udvikling og peger paa den stærke Følelse, Begejstringen, Hjærtet som de eneste gyldige Betingelser for al god national Kunst. Med andre Ord: det er egentlig det oehlen-schlägerske »Gennembrud« fra Aarhundredets Begyndelse — Indvielsen af den ny Æra, som Ungdommen *maa* følge, hvis den ikke vil gaa til Grunde i overfladisk Virtuositet eller haabløs Kritik.

Dernæst: Til Sommeren (saaledes at det kan udkomme straks paa Efteraaret) venter jeg at faa færdig mit store 5 Akts Drama »*Alkibiades eller Grækenland i Forfald*«. Om dette er kun at sige, at det er — og bliver — det genialeste dramatiske Arbejde siden »Hakon Jarl« eller »Aladdin«. Det er *mit* Monument i vor Literatur. Saa kan vore gode Venner Nordmændene maaske begynde at tage Skeen i en anden Haand — hvis de igrøgt vil lære noget af de Danske. Særlig haaber jeg, at det skal give et »Sæt« i Bjørnson, saa at han atter begynder at anvende sin storslaaede Lyrik i Dramaet. Thi *han* er dog den eneste!

Endelig vil der til Jul udkomme en overvejende *ny Digt-samling*, hvortil Rejsen har afgivet sit væsentligste Indhold, særlig Opholdet i de friske Bjergegne.

Naa, gamle Ven, hvad siger De hertil. Om fjorten Dage vil De modtage den første Tredjedel i Manuskript af Romanen, saa at Sætningen straks kan begynde. I Midten af Februar haaber jeg at kunne hjemsende de første 3 Akter i Renskrift af Dramaet, saaat jeg ogsaa der kan begynde

at se Korrekturen — hvad der jo altid er af saa væsentlig Betydning for Oversigt og Klarhed. Imorgen afgaar den sidste Korrektur paa »Der var engang«. Saasnart Revisionen af disse Rettelser (ikke saa mange) er endt, beder jeg Dem indsende Æventyrkomedien som *Manuskript* til det kgl. Theater og samtidig lade mig vide, hvornaar dette er sket, for at jeg kan underrette Lange-Müller derom, der da indsender sit Partitur. Ligeledes afsendes det rettede Manuskript til »Strengte Herrer«, hvorpaa min Hustru vil læse Korrekturen, og som altsaa straks kan sættes i Arbejde i Trykkeriet, saa at Stykket kan være færdig trykt, naar det bliver opført.

Endelig beder jeg Dem forespørge hos Theatret, om det har modtaget for c. 14 Dage siden Renskriften til den sidste Omarbejdelse af »Strengte Herrer« (Theatret er ikke videre ekspedit med Svar), og *hvornaar* man agter at spille Stykket. Nej, endnu en Ting. Vil De nok købe mig P. Mariagers to Bøger: »Fra Hellas« og »Den sidste Lamia« og sende mig dem. Jeg kan rimeligvis finde et og andet lille Interiør deri.

Ja, saa er jeg færdig. Tilbage staar kun at takke Dem, paa egne og Emmys Vegne, for den sidste Sending af 300 frcs. samt spørge, om Jakob og Julie har faaet mit lange Julebrev — og endnu en Gang ønske Dem og alle Børnene alt muligt godt for det nye Aar fra os allesammen her i vor meget hyggelige Udlændighed.

Deres hengivne Ven
Holger Drachmann.

Antonsgasse 13. Baden b. Wien.
10. Febr. 85.

Kære Justitsraad Hegel.

Jeg kan tænke, at De har været i nogen Uro for os siden mit sidste Brev til Jakob. Det har ogsaa været en meget streng Uge, den forløbne, men nu er vi Gud være lovet over det værste, og vi haaber at Sygdommen ikke angriber flere, skønt vi efter Lægens Udsagn endnu en Ugestid maa være »afventende«. Nu er vi, som sagt, udenfor øjeblikkelig Fare, og vi haaber fremdeles det bedste.

Hvad mig angaar — jeg har jo væsenligst kun kunnet være passiv under Sygdommen, — saa har denne Ængstelse, der atter afløstes af Glæde over at vide Drengen i Live igen, sat dybe Spor *ind* efter hos mig. Saaledes er det gaaet mig under hele denne Rejse, at jeg vinder i Klarhed over mange Punkter; særlig mit Forhold til Religionen. Det vil jo ikke være *Dem* noget nyt, naar jeg siger Dem, at jeg uddyber mit indre Liv mere og mere henimod et Maal, der dog til syvende og sidst bliver det afgørende. Her er hverken Tid eller Sted til lange Forklaringer derover; men jeg har brugt de Nætter, hvori jeg dog ikke kunde foretage mig noget bedre end at vaage, til atter og atter at gaa mange Spørgsmaal igennem, og dernæst har jeg samlet fra hele dette Aar, og særlig fra Opholdet imellem Alperne, alle de nobleste, reneste og fra Formens Side dejligste Digte til et lille Hæfte, som hermed følger, og som jeg har tilladt mig at dedicere til mine Venner i Klareboderne. Af disse Digte har *ikke et eneste* hidtil været trykt, hvilket jo har sin Interesse for Læserne.

De vil nu se, at jeg har samlet dem saaledes, at de kan danne Indledningen og Overgangen til »Æventyrkomedien«, som da trykkes og udgives nu til Foraaret sammen med Digtene, (i Lighed med hvad Oehlenschläger gjorde med sine første Digtninge.) Det vil da blive en smuk, interessant og sammenhængende lille Bog paa en 13—15 Ark. Sættetiet kan paa-begynde Arbejdet ligestraks, saaledes at Bogen kan udkomme i Beg. af April. Selvfølgelig forandrer jeg da min Bestemmelse overfor Theatret (idet jeg tager Æventyrkomedien tilbage som »Manuskript«). Det Kgl. Theaters Forretningsgang er jo nemlig i den Grad under al Kritik i denne Sæson, og jeg agter ikke at vente ad Aare paa, at man muligvis vil spille et Stykke, der nu i den Ramme, som Digtene giver det, fuldstændig vil kunne hævde sin Plads som Bog. Blot den flygtigste Gennemlæsning af Digtene vil formodentlig overbevise Dem om, at jeg har Ret.

Jeg har ved den lykkelige Udgang af en saa uhyggelig Sygdom og en saa truende Fare faaet nye Kræfter og forøget Humør til at fortsætte Arbejdet paa »Alkibiades«. Arbejdet kan altsaa *genoptages* med Sætningen, idet jeg da, naar jeg har gennemset nogle Korrekturafræk (saaledes som De paa Deres Brevkort antydede) selv kan afgøre, hvorvidt jeg mener at det hele Arbejde kan udkomme f. Eks. i Slutningen af April, til hvilken Tid »muligvis« de »Strænge Herrer« dog maaske naaer frem til

Opførelse. Som sagt, jeg har atter friske Kræfter, fornyet Arbejdslyst — ja, jeg har større og bedre Arbejdslyst *efter* end *før* denne Sygdom. Hvad jeg derimod har en meget ringe Lyst til, det er til at skrive Breve. Mit Hjærte er for fuldt. Men læs Digtene! deri staar meget, som vil fortælle Dem og Deres om, at det i hvert Fald er en grundig »gennemset og forbedret Udgave« af mig, som nu til Foraaret kommer tilbage. De hilses kærligt af os Alle ved

Deres hengivne
Holger Drachmann.

Antonsgasse 13. Baden b. Wien.
11. Marts 85.

Kære Hr. Justitsraad Hegel.

Hermed Korr. De vil se, at jeg dog har bestemt mig for at holde mig nærmere op til den oprindelige Titel, end De foreslaar. Det er netop *disse* Digte, hvorpaa der skal lægges Vægt og som skal indlede Æventyrkomedien. Derfor mener jeg, at Titlen nu bør beholdes saaledes, som den er rettet til.

Hvad den Meddelelse angaar, at det kgl. Theater ikke mener at kunne opføre »Der var engang«, da har dette hverken overvældet eller nedslaaet mig. Jeg tillægger ikke det kgl. Theaters Censor nogensomhelst Competence. Han har i sin Tid *forkastet* »Puppe og Sommerfugl« og i høje Toner *anbefalet* »Lykken i Arenzano« (efter Blochs Sigende.) Han kan altsaa tage fejl! Min uskyldige Æventyrkomedie bliver hverken bedre eller ringere ved Theatrets Udtalelser om dens *sceniske* Muligheder. Dog tror jeg, at den Tid engang vil komme, hvor Theatret med Glæde opfører saadanne harmløse Poesier. Jeg tror nemlig, at den Tid vil vende tilbage, hvor Folk søger efter Poesi —, og ikke længer vil have med Realiteter og Aktualiteter at gøre. Saa kommer ogsaa *min* Tid; thi jeg tror, fuldt og fast, at jeg befinder mig paa den rette Vej, i den rette Stræben — selv om jeg naturligvis endnu har megen Bitterhed ved Bruddet og endnu megen Usikkerhed at faa Bugt med.

Og dette kunde jeg blot i Forbigaaende ønske at sige til dem, der saa gjerne vil foreholde mig min Overvurdering, min Arrogance, eller hvilke slemme Ting man nu til-

lægger mig: Talentet *maa* være selvbevidst, *maa* stole overordentlig stærkt paa sig selv — især i saa byrdefulde og gærende Tider, som disse. Til syvende og sidst har man kun én eneste tilforladelig Ven — nemlig i sig selv. Jo, man har endnu én — den store, store Ven nemlig højt oppe! Men at finde den lige og sikre Vej til *ham* — ja det er *det*, som er saa overmaade vanskeligt, især naar man til Tider, og under alskens Paavirkning, har været saa langt borte fra ham, som Tilfældet er med Deres

ærb. hengivne

Holger Drachmann.

Tarvis 17. Juni 85.

Kære Justitsraad Hegel.

Idag mindes vi den lille Agnes' Fødselsdag her, og jeg sendte hende iforgaars en lille Billet i saa Henseende.

Jeg føler mig bedre nu; Kuren med Jærnbadene hjælper. Det var en temmelig langvarig og kedelig Overgang denne; Nerverne vil undertiden ikke slaa til, og min Læge her siger da ogsaa, at min Sygdom er ligesaa meget psychisk som physisk. Han har Ret; min Konstitution kan endnu tage nogle alvorlige Stød, men det er i *Sjælen* at Sygdommen nu og da griber ind. Det er den nødvendige Krise, som jeg skal gennemgaa, paa Vejen henimod den fuldstændige Klarhed og Hvile i *religiøs* Henseende. Thi det er dette, som stadig fylder mig og som gnaver paa mig, hvergang jeg ikke er ganske legemlig rask. Men er først Freden vundet *her*, saa kommer ogsaa alt det andet; og Gudskelov, jeg er ung endnu og har forhaabentlig en smuk Tid for mig, hvori jeg kan rette mange tidligere Vildfarelser. Kun beklager jeg dybt, netop nu paa dette Tidspunkt af min indre Udvikling, at Biskop Martensen døde, førend jeg i Virkeligheden var traadt i en nærmere og fortroligere personlig Berøring med ham. Thi *han* havde været Manden! . . .

Naa, nu maa jeg fægte mig frem paa egen Haand. Og det er maaske tilsidst det sundeste og mest styrkende for Personligheden. Og derpaa vil jeg slutte min Sygehistorie. Den har jo kun Betydning for Dem, forsaavidt den forklarer Et og andet — f. Eks. min øjeblikkelige Pirrelighed overfor den Maade, hvorpaa man derhjemme »tog sig af« min sidste lille Bog.

Ogsaa her ser jeg nu atter klart og friskt. »Danmark leve« kan jeg kun være glad ved at have skrevet — ganske saaledes som De selv siger i Deres sidste venlige Brev. Men den lille Bog blev skrevet som et Mæglingsforsøg — og man *vil* nu ikke længer være forsonlig derhjemme. Det er jeg bleven belært om; og denne Lære har forsaavidt været god for mig. Jeg har tillige eftertrykkeligt faaet Bevis for, hvilke »Venner« jeg havde i Venstre. De forlanger jo kun Parti-Tjeneste, Op-

Holger Drachmann med Familie.

Senere Billede.

vartning for »Førerne«, Allarm-Signaler etc. Men jeg er under *ingen* Betingelser tilsinds at yde nogetsomhelst af den Art; og skal jeg skældes ud af det nu atter saa rørende »forenede« Venstre, saa skal det i hvert Fald lidt efter lidt kendes, at jeg intet, absolut *intet* har at skaffe med den Opposition hos os, der efter min Mening nu har tabt den sidste Rest baade af Fornuft og af ideelt Hold.

Naar jeg kommer til Danmark vil jeg, efter et kortere Ophold i København, søge mig en Bopæl i Hørsholmegn for *bestandig*. Jeg vil studere Theologi og Historie og udgive Digterværker, der ere inspirerede heraf. Hvis det da væsen-

ligst bliver Alt det, der nu benævnes »Højre«, som kommer til at læse mine Bøger — saa vil jeg lade »Venstre« hyle saa længe som de lyster. Jeg tror dog ikke, at det vil være mig, som kommer til at bære Tabet paa min Side. Thi jeg føler, med noget af Digterens Skarpsyn, at den store besindige Flerhed af i det mindste det *dannede* Lag i Folket derhjemme er stærkt paa Veje til energisk at støtte Regeringens Fasthed i dens Optræden mod Venstreførernes dels barnagtige, dels ondskabsfulde Anmasselser. Det kunde interessere mig at høre Deres Mening herom, kære Hr. Justitsraad, men i hvert Fald: mit Parti er taget!

Jeg kommer herved naturligt ind paa Spørgsmaalet Kunstnerromanen »Med den brede Pensel«. Det var jo nærvædet at den havde foranlediget en Rift i det Venskabsforhold mellem Dem og mig, der dog har gaaet nogle Prøvelser igennem. Men uden at fralægge mig selv nogen Irritabilitet og Egenraadighed i saa Henseende, maa jeg dog mindes, at det var Borchsenius' sædvanlige store Ord om hvad *jeg* skyldte »Bladet« og »Sagen«, der bragte mig til at lade Romanen udkomme i Morgenbladet med Tilsidesættelse af det Løfte, jeg havde givet Dem.

Nu er imidlertid min Sygdom kommen imellem. Jeg har i flere Uger ikke kunnet arbejde paa Fortsættelsen, og jeg kan sikkert beregne, at der vil gaa en Maanedstid til min fuldstændige Rekreation, hvorunder jeg allermindst vil kunne tænke paa at fuldføre et saa strengt selvprøvende og i mange af Kunstens og Livets højeste Forhold saa dybt indgribende Arbejde, som dette.

Ved Trykningens Begyndelse i »Morgenbladet« lod Borchsenius, som Redaktør, mig udbetale 500 Kroner, der saa skulde skrives paa Afregning efterhaanden som Feuilletonen skred frem eller nyt Manuskript indgik. Jeg har vel endnu Manuskript liggende, som ikke blev afsendt før min Sygdom, og jeg kunde vel saaledes holde Bladet skadesløst for dets Forudbetaling — men en Abnormitet vilde det dog være, at jeg endnu en Tid lod trykke en Feuilleton i det Blad, som har skolemestereret min hele literære »Holdning«, og hvis Aand og Tone vedblivende er en saadan, at jeg højst sandsynligt allerede i næste Uge, eller ved Maanedens Slutning, vil bede mig fritaget for den Ære at faa Bladet tilsendt.

Jeg kan ikke se bedre, end at jeg bliver staaende ved den Standsning, som min Sygdom har medført i Trykningen af

Romanen, og at jeg saa, samtidig med at jeg meddeler Redaktionen min Bestemmelse, overdrager Dem som min Forlægger, hos hvem Romanen skal udkomme som »Bog«, at afgøre dette mit Mellemværende med »Morgenbladet« — forsaavidt som Bladet endnu har Tilgodehavende hos mig, hvad der iøvrigt ikke kan være store Sager, da der samtidig skyldes mig for indsendte Artikler eller Digte — jeg husker ikke nøje.

Vil De tænke lidt herover, og saa sige mig Deres Mening eller give mig Deres Raad i saa Henseende.

Naa ja, Brevet bliver langt, men det er jo længe siden jeg har siddet ved Skrivebordet, og der er meget at svare paa, ligesom det i det hele taget altid er mig en Fornøjelse at skrive til Klareboderne — eller Skovgaard — og jeg jo ikke altid kan skrive paa »Vers«.

Min Hustru har nok allerede underrettet Dem om den rigtige Modtagelse af den sidste Pengesending — samt hvad der ellers henhører under hendes Departement. Hvad »Strengte Herrer« angaar, da har jeg sendt de sidste Korrekturark til Bagges Trykkeri. Bogen kan altsaa nu trykkes færdig. Men man kunde jo tage en tre, fire Eksemplarer *trykt som Manuskript*; og det ene vilde jeg da bede Dem sende Instruktør Bloch med det *Tilføjende*, at han bør sammenligne Slutningen og Begyndelsen (samt vel i det hele taget Stykket) med Theatrets Manuskript; der er flere smaa, men væsentlige Rettelser i Korrekturerne. Ligeledes kunde jo et saadant trykt Manuskript sendes som Tilbud paa mine Vegne til Theatret i *Kristiania* og til *Bergen*. Til Josephson skrev jeg, saaledes som De opgav mig det (ogsaa han kan jo faa det trykte Manuskript) — efter at jeg tillige havde skrevet til det kongelige Theater i Stockholm og meddelt Josephsons Tilbud, samt gjort opmærksom paa, at det i sin Tid tilsendte Manuskript til »Strengte Herrer« var blevet meget forandret under Korrekturerne.

Saa er jeg nok foreløbig færdig med Forretningerne. Kun beder jeg Dem sende mig en Bibel (De var saa venlig engang at forære mig en, men den ligger nedpakket blandt mine andre Bøger i Roeskilde) og dernæst det *bedste Skrift om Luther*, som udkom for et Par Aar paa hans Jubelfest hos Dem (eller hos en anden?). Er Luthers »Tischreden« oversat paa Dansk? Det vilde være Skade, om de ikke var, og jeg vilde gerne have dem, netop paa Dansk. Har *De Peder Palladius* (Plades) Visitatsbog? Og ved De i det hele taget noget om den bedre kirkelige Literatur paa Reformationstiden?

Naar jeg kommer tilbage til Danmark, vil jeg ret fordybe mig i disse Ting, baade til Gavn for min indre Person og for min Forfattervirksomhed. Medens de yngre Forfattere i Tiden vender sig fra Theologien, saa vender jeg tilbage til den. Paa Bunden af den, som dens Kærne, ganske vist mellem mange Skaller, ligger dog *det*, som i det hele taget har Værdi for Livet — ligesom der ogsaa vil komme en ny Tid ovenpaa dette Uføre, hvor en dyb Tilegnelse af Religionens evige Sandheder vil skabe en forædlet Kunst paa den »modernes« Ruiner.

Og hvis jeg nu endda har sprunget noget over af alt det, som jeg skulde huske, saa maa jeg gemme det til næste Gang. Jeg beklager Dem endda, at De allerede her har faaet saa meget at svare paa, — og saa er jeg forøvrigt helt stolt over, at jeg har faaet saa meget udrettet idag; thi jeg har unægtelig været meget »sløj« lige indtil de aller sidste Dage.

Med vore hjærteligste Hilsner for Dem og for Deres hele Hjem er jeg

Deres hengivne

Holger Drachmann.

26. 6. 1885.

Kjære Hr. Drachmann.

For et Par Dage siden bad jeg Deres Frue om at sige Dem hjertelig Tak for de flere Beviser paa Venlighed, vi have modtaget fra Dem, deriblandt og ikke mindst for Brevet til Agnes. Endnu engang: Tak!

At De søger at finde Vejen henimod den fuldstændige Klarhed og Hvile i religiøs Henseende, har jeg længe mærket, og jeg ønsker og haaber, at det ogsaa omsider vil lykkes Dem. Ja, Skade, at Martensen er død, saa meget mere som han følte en virkelig levende Interesse for Dem; han spurgte jevnlig til Dem og har gjentagende Gange for mig beklaget, at De intet religiøst Standpunkt havde. Jeg siger saa indtrængende som muligt: bliv bare ved at søge, og naar det kun sker med Alvor, vil De nok naa Maalet paa egen Haand. Jeg sender Dem idag Biblen og tillige nogle Bøger, jeg har faaet hos Lyngø, nemlig 1) N. M. Petersen Luthers Levned, 2) Luthers Bordtaler og 3) Peder Palladius »Visitatsbog« ved

Heiberg. — Det bedste Skrift om Luther skal være: Köstlin: Luther, sein Leben und seine Schriften, i 2 Bind, der — om jeg ikke feiler — er udkommen i Elberfeld i 1883.

Jeg har anmodet Bagge om at tage 5 Exemplarer af »Strenge Herrer« som Manuskript og skal, naar jeg imorgen faar dem, sende disse til Bloch, Theatret i Christiania, Theatret i Bergen, Josephson samt til Dem selv. Det er underligt, at Directøren for det kongelige Theater i Stockholm ikke har svaret.

Med Hensyn til Deres Forhold til Morgenbladet (Borchsenius) vil jeg nødig give Raad. Jeg formoder, at Borchsenius har overtalt Dem til at love ham Deres Kunstnerroman »Med den brede Pensel« til Optagelse i Morgenbladet, og i saa Fald vilde jeg i Deres Sted fuldtud holde mit Løfte; men saa ud over dette ikke skrive en eneste Linie i dette Blad. Jeg haaber, at det er en god Fortælling; men den vil jo rent falde til Jorden ved saaledes at udkomme i smaa Stykker og til ubestemte Tider. Kommer den senere ud som Bog, er den allerede gammel, vil maaske som Følge deraf forblive temmelig upaaagtet, skjøndt yderst faa have læst den. Her i Byen har Bladet vist ikke mange Læsere; thi jeg har — bogstavelig talt — ikke hørt et eneste Menneske tale om det af Fortællingen, der alt er trykt i Bladet, som vel altsaa nærmest læses paa Landet, og hvad forstaar Bønder sig o. s. v.

... Det glæder mig at se, at De har bestemt Dem til at reise her tilbage i September. Det er utvivlsomt det ene rigtige, og naar De bor ude i Hørsholm, maa De — naar De kun selv vil — jo kunne leve i Fred. De har jo Venner derude, som f. Ex. Lægen, og han kunde jo allerede nu se om en passende Leilighed til Dem. Ikke sandt?

Efter hvad jeg hører bliver Deres Bøger slet ikke omtalt i Politiken, og det er jo bedre end at faa dem rakkert af, hvad de upaatvivlelig vilde blive nu, da De ikke længer hører til Partiet. Jeg sendte Dem et Nummer, for at De kunde se den Medfart den irafaldne Gjellerups sidste Bog fik. —

De ved vel at Deres Søster, Fru Juel Hansen, i nogen Tid har maattet holde Sengen; hun er oppe, men maa ikke bevæge sig, og tager idag ud til en Familie i Frederiksborg. Igaar og idag har Veiret været godt, og vi begynder at haabe, at det nu snart vil blive Sommer. Det tegner til at blive en udmærket god Høst.

Og saa vil jeg af Hjertet ønske, at De snart ganske maa gjenvinde Deres Helbred, og at De og Deres kjære Frue og

Børn maa tilbringe en rigtig lykkelig Sommer i Tarvis. Mange, mange kjærlige Hilsener for Dem Alle fra Jacob, Julie, Oluffa og

Deres oprigtig hengivne
Fr. Hegel.

Dronningens Vej 26 Frederiksberg
25 Novbr. 85.

Kære Justitsraad Hegel.

Jeg har nu ordnet mine Manuskripter for Sommeren og lagt Planen for Vinterarbejdet, saaledes at jeg her kan meddele Dem, hvad der vil kunne udkomme til Foraaret, og hvad der allerede kan paabegyndes i Vinter.

Jeg tror, jeg fortalte Dem, da De sidst var her, at jeg læste den første Halvdel af »Alkibiades« op i Studenterforeningen, og at den vakte den Interesse, som jeg havde ventet mig men som tillige glædede mig personlig at modtage Beviset for. Jeg har underkastet Stykket saadanne Forkortelser og Ændringer, som vare til dets Gavn, men »Alkibiades« vil ikke destomindre være at betragte som en *Bog*, et Læsedrama, hvor de lyriske Momenter faa Lov til at staa i deres Styrke og Skønhed — saa kan der altid senere hen tænkes paa en Bearbejdelse for Scenen. At Læsedramaet vil virke imponerende, naar det foreligger i hel, sluttet Skikkelse, derom har jeg Lov til selv at have en Mening efter at have anvendt saa megen Flid og saa megen Erfaring derpaa. Det er ført frem til tre Fjerdedelen af sin Størrelse, og det vil blive endt noget efter Nytaar. Selvfølgelig vil den eventuelle Bearbejdelse for Scenen kun blive et Theater-Manuskript (omtrent som jeg kan tænke mig Ibsens »Brand« eller »Per Gynt« naar de opføres), og dette vil ikke vedkomme Digterværket som *Bog*.

Fra disse to Sommere i Udlandet skriver sig desuden Planen til den paabegyndte Udførelse af min »Adam Homo« — nemlig det store fortællende Digt »Nybyggere«. Jeg tror, at jeg i sin Tid meddelte Dem noget herom, men da netop dette Digtværk i sig rummer og afgiver Forklaringen paa hele den aandelige Krise, jeg har gennemløbet i de sidste 3—4 Aar og som nu er afsluttet i det Stade,

Holger Drachmann.

Senere Billede.

jeg ogsaa udadtil har indtaget ideelt og religiøst, politisk og literært, saa har mine Meddelelser herom, særlig i denne Sommer, selvfølgelig maattet være en Del reserverede — hvad jeg ikke tror, og heller ikke haaber, at De har mistydet. Grundlaget for denne Digtning har jeg lagt i den helige Skrift, Fundamentet for Enhver, der vil opdrage sig selv og derigennem opdrage andre — den Bog, hvortil jeg selv bestandig er vendt tilbage, hvergang Tvivl og Uro vilde bemægtige sig mit Sind. Forøvrigt er Rammen bred, som den maa være i enhver episk Digtning, der vil afspejle sin Tid og fortælle baade den Enkeltes og de Manges Levnedsløb. Æmnet er broget og afvekslende; jeg har baade Studier og Erfaringer at øse af, og Bogen vil — derfor kan jeg indestaa baade med min Prosa og mit Talent — komme til at beskæftige Sindene i vide Kredse.

Men det er mit Forslag til Dem, at dette Arbejde udgives i Hæfter, med Capitelvis Afslutning eller Afrunding af hvert; hvad ogsaa hele Arbejdets Karakter og Størrelse berettiger det til. Maaske ulige store Hæfter, eftersom Handlingens fremadskridende Gang selv naturligt medfører Inddelingen. Vilkaarene for mit Arbejde maa da være saaledes, at Honoraret for hvert Ark deles i to lige store Dele, hvoraf den ene afdrager paa min Gæld til Dem og den anden tilsendes mig for hver ny Levering af Manuscript. Ogsaa er det mit Forslag til Dem, at de samme Vilkaar gælder for »Alkibiades«, nemlig at Honoraret for hvert Ark, som De modtager, deles ligeligt mellem Dem og mig. At jeg helst vilde vedblive at sende Dem Manuscript til Trykning og Udgivelse uden selv at oppebære Honorar derfor, lige indtil min Gæld var afgjort til Dem — derom behøver jeg vel ikke at sige mange Ord, thi enhver brav Mand vil helst snarest muligt ud af et Gældsforhold, selv om det har den mildeste Form. Men jeg maatte da i Mellemtiden leve af Luften, hvad der nu engang er en fysisk Umulighed. Her bliver jo ikke Tale om Forskud, men stadig om Løn for præsteret Arbejde; og hvis ikke Forholdet imellem os kan ordnes saaledes — som det jo iøvrigt tidligere før Rejsen var — saa maa jeg ganske opgive min digteriske Virksomhed og udelukkende arbejde i Journalistiken, hvortil jeg ikke savner Opfordringer, men som rigtignok yderligere vil trække Afgørelsen af mit Mellemværende til Dem i Langdrag.

Heldigvis er der en stor indre Fasthed og Sindsligevægt

hos mig netop under disse urolige og vanskelige Tider herhjemme. Dette skylder jeg ubetinget Opholdet i Udlandet og Virkningerne derfra baade paa de Domme, jeg fælder over Menneskene, og de Fordringer, jeg stiller til mig selv. Rejsen skylder jeg atter Dem : den Tillid, De har næret til mine Evner og min Karakter. De har taget Part i min Udvikling — og naar jeg forsikrer Dem om, at jeg nærer den roligste Overbevisning om, at jeg har valgt det *Bedste* i min Stilling til mit Land og Folk, saa vil De ogsaa vide i vort fremtidige Forhold at træffe de Afgørelser, der sikrer Deres eget Tarv, mit, og den danske Literaturs.

Med mange Hilsner fra Børnene, der takker for Gaven, er jeg

Deres hengivne

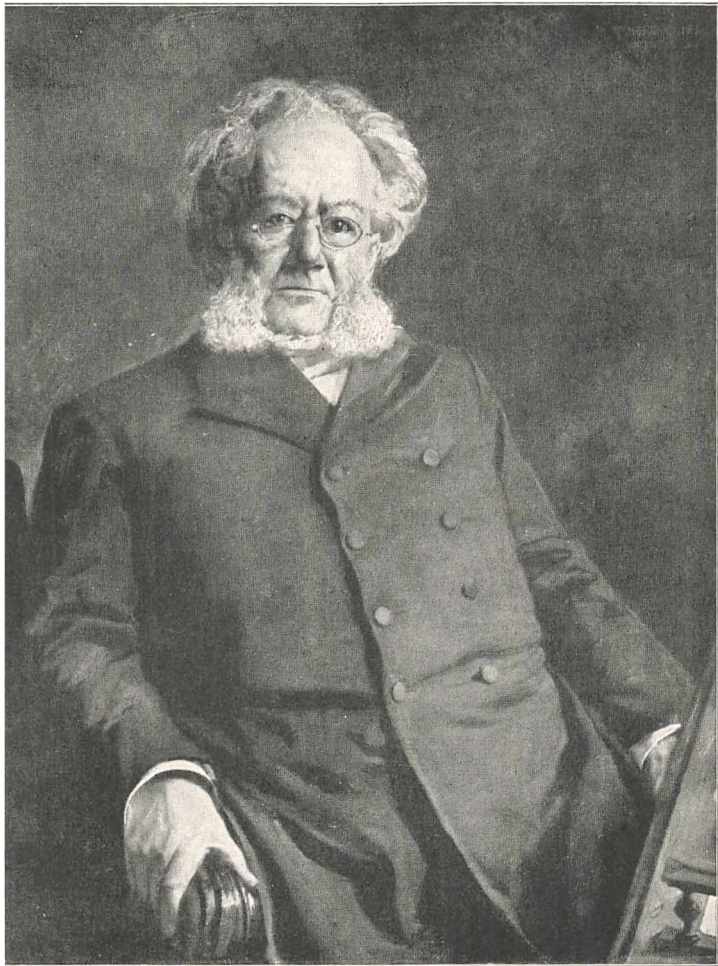
Holger Drachmann.

Apropos. Nu er Chef, Censor og Skuespillerne i den ønskeligste Enighed om Æventyrkomediens dramatiske Virkning efter den store Omarbejdelse.

Holger Drachmanns Grav.

Henrik Ibsen

Henrik Ibsen.

Eilif Petersen pinx.

Til

Cancellinåd. F. Hegel !

Tag mit. håndslag fra det fjerne ;
tag min bæk i døde ord !
Sikkerhed ved De selv, hvor gjerne
jeg sad med ved festens bord .

Grunde ønsker jonne banen ,
da blev Deres uden sten ,
sluttes af på livs=altanen
i en aften lys og sen .

Indtil da De udfordret
bygge med på Tordens slot ; -
muren højnes alt bag godset ;
tårnet stiger alt så småt .

Stille bygværks-mand , som brøkker
stenen til vort folles-hjem , -
lid på : i dets buste=rækker
hüles nischen og for Dem !

Henrik Ibsen .

Breve

Rom den 7de Marts 1866.

Hr. Cancelliraad Hegel. Kjøbenhavn.

Efterat jeg under 2den December f. A. havde tilmeldt Dem at jeg fandt mig i den af Dem foreslaaede Trykning af et mindre Oplag af min Bog, samt i at Forfatterhonorarets Beløb bestemtes i Forhold dertil, modtog jeg fra Dem en Skrivelse dateret 7de December, hvori De underretter mig om at Bogen ikke vil kunne blive færdig til Julen. Herpaa har der fra min Side intet været at svare, eftersom jeg allerede i mit ovennævnte Brev udtrykkelig havde givet Dem Fuldmagt til i denne Sag at handle paa mine Vegne som De selv fandt for godt, idet jeg dengang, som fremdeles, gik ud fra at De nok vilde vide at ramme mit Tarv. Men i et af Deres Breve siger De at *Februar* er den hensigtsmæssigste Tid for Udgivelsen, og i et andet nævner De Begyndelsen af *Marts*, »fordi Bogen omtrent samtidigt bør udkomme i Norge og her«.

Af de norske Aviser ser jeg at allerede den 2ode Februar ankom et Parketfartøj fra Kjøbenhavn til Christiania med Stykgods; men om min Bog erfarer jeg intet; og gaar her i en Spænding og Forventning, som ikke er til at beskrive og som nu snart er uudholdelig. Udgivelsen af denne Bog har isandhed været mig dyr; jeg vil ikke tale om det reducerede Honorar, som jeg naturligvis maatte indgaa paa eftersom Forslaget derom fremkom saa sent at jeg intet Valg isaahenseende havde, saafremt jeg vilde have min Bog ud til Julen, hvilket for mig var Hovedsagen og hvilket De, i det Brev hvori Forslaget fremsattes, fremdeles erklærede for gjørligt. Men den har været mig dyrere endda. Jeg har under denne Spænding ikke kunnet tage alvorligt fat paa mit nye Arbejde. Jeg har, saalænge jeg ikke har kunnet paaberaabe mig Udgivelsen af noget nyt literært Arbejde, været afskaaret Adgangen til at indgive til Regjeringen An-

dragende om fornyet Rejsestipendium, hvortil Ansøgnings-tiden udløber om 3 Uger.

Jeg beder Dem ikke at tro at jeg lægger Dem dette til Last; jeg har nu som før ubegrænset Tillid til Deres Ret-sindighed og Velvilje; men jeg henstiller paa det indstæn-digste til Dem ikke længere at forhale Udgivelsen.

Hvad der er traadt ivejen tilskriver jeg altsammen Om-stændighederne; men nu maa Tiden, ifølge Deres egne Ud-talelser, være gunstig. — Jeg har desforuden en Bøn til Dem, hvilken fremtvinges af alle nysnævnte Forholde. Jeg an-moder Dem om at ville indgaa paa strax at udbetale mig det hele fra først af tilbudte Honorar, naturligvis mod den Forpligtelse fra min Side at betragte det halve Beløb som Forskud paa senere Arbejder, saafremt zdet Oplag ikke skulde udkomme. Vil De indgaa herpaa, saa gjør De mig en stor og værdifuld Tjeneste, især hvis De snart maatte fatte Be-slutning, og beder jeg Dem om i saa Fald at lade 50 Rdl. af Summen indtil videre henstaa hos Dem til B. Bjørn-sons Disposition, da han har nogle Anliggender at ordne for mig deroppe.

Mit nye Arbejde er et historisk Skuespil fra Christian den 4des Ungdomstid og beregnet paa Opførelse paa Sce-nen. En Digtsamling har jeg ogsaa Materialier til; skulde De ønske at ville overtage Forlaget af en saadan, da beder jeg mig derom underrettet for i Sommerens Løb at kunne foretage de fornødne Skridt. — De forlangte to Expl. imødeser jeg med Længsel, ligesaa Bogens Udkomst og et velvilligt Svar. Jeg beder Dem om at hilse min Sviger-moder, hvis Lejlighed dertil gives, ligesaa Clemens Petersen saafremt De kjender ham personligt — og forresten beder jeg Dem gjentagende ikke at tage min Anmodning fortryde-ligt op.

Deres særdeles forbundne

Henrik Ibsen.

Rom den 16de Marts 1866.

Hr. Cancelliraad Hegel!

Igaar modtog jeg Deres meget ærede og kjærkomne Skri-velse af 6te d. M., hvilken jeg med disse Linjer skynder mig at besvare.

Deres Brev af 23de Novbr. f. A. blev af mig besvaret alle-rede paa selve Modtagelsesdagen, nemlig Lørdagen den zden

December. Da jeg ingen Concept skriver og heller ikke holder Copibog, men kun optegner mine Breves Afsendelsesdatum, kan jeg naturligvis ikke nu ordrett gengive Indholdet af nysnævnte Skrivelse, men Hovedsummen deraf var at jeg indgik paa Deres Forslag om Deling af Opplaget saavel som af Honoraret, samt at jeg, for ikke yderligere at sinke Trykningen ved en fortsatt Brevvexling frem og tilbage, gav Dem ubetinget Fuldmagt till i et og alt denne Sag betræffende at afgjøre alle muligens oppstaaende Spørgsmaal paa egen Haand uden derom at indhente mit Samtykke, idet jeg udtrykkelig tilløjede at jeg følte mig fuldt forvisset om at De vilde efter eget fri Valg vide at ramme mit Tarv ligesaa godt som jeg selv.

Om Bjørnsøns Yttring till Dem isommer at mit Digt behandlede et Emne fra en langt tillbageliggende Periode erklærede jeg, som jeg fremdeles gjør, at den maa grunde sig paa en Misforstaaelse; jeg har derom tillskrevet ham, men endnu ikke modtaget Svar. Deres allerede i Skrivelse af 18de Novbr. fremsførte Anke mod min Orthografi havde jeg besvaret under 25de Novbr., hvilket Brev De jo har modtaget; till den i nysnævnte Skrivelse givne Tilladelse till at foretage Forandringer i Skrivemaaden, henviste jeg kortelig i Brevet af 2den December. Bemærkningen om de mange af mig brugte men i Danmark ukjendte Ord besvarede jeg med at saadant var uundgaaeligt, at Ordene vare brugte saagodtsom udelukkende for at betegne Lokalforholde, Fjeldformationer o. s. v. hvorfor man naturligvis i et Sletteland ingen tillsvarende Betegnelser har, men at Ulempen herved ikke var større, end den, som Læsningen af en Søroman medfører for en Indlandsbeboer; han forstaaer vistnok ikke alle de i Sølivet forekommende Udtryk, men derved bliver dog ikke Bogen uforstaaelig.

At et Brev af saadant Indhold under førnævnte Dato af mig blev skrevet og indleveret, erklærer jeg herved paa Ære og Samvittighed, og naar De ikke har modtaget det, maa det altsaa være bortkommet undervejs. Men dette Tillfælde har jeg ikke før nu tænkt mig Muligheden af og herfra skriver sig at jeg *ikke* besvarede Deres Brev af 14de December (formentlig fejlagtigt dateret, da det ifølge Kjøbenhavns Poststempel allerede er afgaaet den 13de); thi hvad deri tilltrængte Besvarelse havde allerede faaet en saadan i hint (bortkomne) Brev, hvilket jeg dengang antog for blot forsinket og Dem nogle Dage senere ihændekommet.

I et Brev, som min Svigermoder tillskrev mig den 2den Januar d. A. forekommer Yttringer, som fremkaldte min siden vedligeholdte Uvisshed og pinlige Forventning. Hun skriver at hun Dagen iforvejen havde talt med Dem; hun beklager at Trykningsanliggendet endnu ikke var afgjort o. s. v. Jeg, der ikke anede at mit Brev af 2den December var bortkommet, fortolkede dette som om De nu havde faaet nye Betænkeligheder og at De agtede at fremsætte yderligere Forslag, hvilke jeg siden den Tid med hver Postdag har ventet, idet jeg afveklende i Uvisheden har spejdet i alle Blade efter Bogens Udkomst henholdende mig till at De engang havde nævnt Februar som en hensigtsmæssig Udgivelsestid.

Det var under Vægten af en saadan Stemning at jeg skrev mit Brev i forrige Uge og skulde deri forekomme noget Udtryk, der paa nogensomhelst Maade kunde vække Anstød, beder jeg Dem oprigtigt at tilgive mig.

Deres højsindede Tillbud om at lade det forblive ved den første Aftale om Opplag og Honorar ønsker jeg ikke at modtage, jeg beder Dem tvertimod indstændigt og indtrængende at lade det have sit Forblivende med Delingen. Nogen Nødvendighed for Dem af at lade trykke det store Opplag paa engang indser jeg ikke at der, tilltrods for min nu forklarede Taushed, har været tilstede. Thi selv om jeg skulde have faldet paa at fordre det hele Honorar, saa havde jeg dog ingensomhelst Rett til at paastaa Trykningen af det hele Opplag, og dersom De mener at Afsætningen foreløbig kun vil kræve et mindre Antal Exemplarer, er det jo unødvendigt at paatage Dem fordoblede Omkostninger till Papir og Trykning; Typerne blive jo, efter hvad De tidligere har foreslaaet, staaende i Satsen og jeg vil inderligt ønske at dette Brev maa komme tidsnok till at forhindre det i Deres sidste Skrivelse nævnte Arrangement eller at De af Dem selv i Mellemtiden er falden paa den her nævnte Udvej. Jeg gjentager det, jeg ønsker og jeg gjør Fordring paa at bære min Andel af et muligt Tab i dette Anliggende; at vide dette helt og holdent væltet over paa Dem, vilde blive en Tanke, som kom till at pine mig baade dybt og længe. Hvis De derimod vil indgaa paa min Anmodning om at udbetale den anden Halvdel af Honoraret som foreløbigt Forskudd paa nye Arbejder, saaledes som omskrevet er i mit Brev af 8de dennes, da er dette naturligvis en anden Sag, hvorfor jeg vil være Dem meget taknemmelig.

Hermed haaber jeg at alle Misforstaaelser maa være fjernede og at jeg i Fremtiden maa nyde Æren og Behageligheden af som Forfatter at være knyttet till Dem, ligesom det er min Agt saameget som muligt at knytte mig till Danmark. Nordmænd og Svensker har en forfærdelig Blodskyld at afvaske ligeover for eder og jeg føler det som mit Livs Oppgave at bruge de Evner Gud har givet mig till at vække mine Landsmænd opp af Sløvheden og bringe dem till at se, hvor de store Livsspørgsmaal peger hen.

Postportoen af dette Brev beder jeg mig ført i Regning; Pavestaten har nemlig ingen Postkonvention med Danmark, og at frankere længere end till Grænsen herfra medfører derfor en Portoforøgelse af henimod 1 Mk. dansk for et enkelt Brev.

Idet jeg imødeser Udkomsten og Modtagelsen af min Bog, tegner jeg mig med Højagtelse

Deres stedse forbundne

Henrik Ibsen.

Kjære Hr. Henrik Ibsen.

d. 12. Mai 1866.

Det glæder mig inderlig at kunne meddele Dem, at Deres sidste Digtning »Brand« har fundet en god Modtagelse saavel her som i Norge, og den Omstændighed at den har været omtalt — og velvillig omtalt — i saagodtsom alle større Blade har i overordentlig Grad hjulpet paa Afsætningen, saa der er al Rimelighed for at hele Oplaget vil medgaa. I Provindserne ligger en Deel Exempl., men selv har jeg kun faa Exempl. af Bogen, saa jeg troer af flere Hensyn alt nu at burde begynde Trykningen af et nyt Oplag. Jeg vilde nemlig nødig, at navnlig Boghandlere i Christiania skulle forlange den forgjæves og saaledes have grundet Anledning til Klage, som sikkert ikke vilde udeblive, og dernæst har jeg tænkt, at det muligen kunde faae gunstig Indflydelse, naar Forhandlingen paany kommer frem om Digtergage for Dem, hvad jo er bebudet.

Altsaa uagtet Deres Bog — som anført — ikke er udsolgt, troer jeg dog ikke at løbe nogen stor Risiko ved alt nu at trykke en ny Udgave, og jeg begynder derfor strax paa denne, saa den kan komme ud om en 14 Dage; men jeg ønsker kun at tage et Oplag paa 500 Ex. foruden nogle Ex. til Omsending blandt Redact. o. A., og da Omkostningerne ved et lille Op-

lag ere forholdsvis langt betydeligere end ved et stort Oplag, idet Satsen koster det samme, kan jeg kun byde et dermed overensstemmende mindre Honorar, nemlig 150 Rd. for det Hele. Dette skal jeg have den Ære at sende Dem, saasnart Deres Svar er modtaget og jeg deri faaer Bekræftelse om at De er tilfreds med mit Tilbud. —

Af Pastor Fr. Helveg udkommer en større Anmeldelse af Deres Bog (i Forb. med Bjørnsons de Nygifte) i en lille Piece, som jeg skal sende Dem naar den er færdig. — Prof. Rasmus Nielsen har halvvejs lovet mig at anmelde Brand; han kunde gjøre det bedre end de fleste Andre, og hans Ord have Vægt; men om der bliver noget af veed jeg ikke bestemt. — Cand. mag. Brandes har for et Par Uger siden indleveret en Anmeldelse til Dagbladet; den er endnu ikke optaget af Mangel paa Plads; men kan ventes med det første.

Naar De skriver til mig, vilde det meget interessere mig at erfare, hvilket af de foreslaaede Arbejder De forst agter at udgive og naar De mener at kunne sende mig Manuscriptet dertil.

Bjørnson har foruden sit Embede som Theaterdirektør ogsaa overtaget Redaktionen af Norsk Folkeblad og vil vel som Følge deraf neppe for det Første faae Lejlighed og samlet Tid til at skrive noget større Arbejde. — De veed vel, at Deres Svigermoder for en 14 Dage siden har forladt Kjøbenhavn; hun havde en meget haard Rejse og kom til Christiania Mandag henad Morgen istedetfor Søndagmiddag. Hun befandt sig derfor ikke vel ved Ankomsten til Norge; men jeg har siden Intet videre hørt fra hende. Hun har under sit Ophold her erhvervet sig mange Venner blandt Folk, der forstaar at vurdere hendes store og sjældne Evner.

Skulde De behøve Forudbetaling paa Honorar for Arbejder, De agter at udgive, skal jeg saavidt muligt med Beredvillighed komme Deres Ønsker i saa Henseende imøde.

Deres ærbødigst hengivne

Fr. Hegel.

Rom den 23de November 1867.

Kjære Herr Cancelliraad Hegel!

De kan tro det igaar var en Festdag for os, thi da modtog jeg Deres Brev fuldt af de mange og glædelige Efterretninger! For Deres storartet liberale Tilbud om Honorar for det nye

Opplag kan jeg ikke noksom takke Dem. Naturligvis staa det Dem frit at dele Opplaget i to, hvert paa 1000 Expl. hvis De saa synes. Det tilsendte Expl. har jeg modtaget og takker for særdeles omhyggelig Korrektur samt smukt Udstyr. . . .

Gid nu Kritiken vil være os gunstig. Jeg tror Bogen vil blive meget læst i Norge.

Forbindtligst Takk for Brandes's Artikel i Dansk Maanedsskrift! Jeg skal selv tillskrive ham i næste Uge; midlertidigt beder jeg Dem hilse ham hjerteligst fra mig.

For Deres Ulejlighed med Lotteriet er jeg Dem meget forbunden; jeg har jo været heldig; to Gange Gevinst! At »Brand« kunde paaregne et 5te Opplag saa snart var mig en stor Glæde. Naar den Tid kommer, kunde jeg maaske have Lyst till at foretage nogle smaa Rettelser; men der er jo langt frem endnu.

Det er i stort Hastværk jeg idag skriver. Vi er endnu ikke ganske komne i Orden i vor nye Bolig. Paa Grændsen laa vi under Krigsurolighederne og kunde først efter mange Slags Eventyr komme ind i Pavestaten. Nu er alting roligt, tillsyneladende ialfald.

Med de hjerteligste Hilsener tegner jeg mig Deres stedse taknemmelige og hengivne

Henrik Ibsen.

Rom d. 27de April 1868.

Kjære Herr Cancelliraad Hegel!

Med den opprigtigste Deltagelse erfarer jeg af Aviserne den tunge Sorg, som i denne Tid har rammet Dem. Under saadanne Tillskikkelser ligger der kun en ringe Trøst i hvad Tredjemand kan have at sige, og jeg skal derfor indskrænke mig till rett inderligt af Hjertet at ønske Dem Kraft og Styrke.

Det skulde ikke have faldet mig ind under disse sørgelige Forholde at besvære Dem med Forretningsbreve, dersom jeg ikke allerede havde indrettet mig paa den 9de Mai at afreise herfra for at tillbringe Sommeren i Norditalien eller Tyrol. Af denne Grund nødes jeg till at besvære Dem med en Anmodning om med omgaaende Post at maatte erholde

en Vexel paa Paris till Beløb 357 Rd. (saaledes nemlig, at de resterende 400 Rd. blive henstaaende hos Dem for engang senere at kunne hæves).

Deres venlige Brev af 19de Marts med vedlagt Aarsregning har jeg modtaget og takker Dem paa det forbindtligste for begge Dele. Den omskrevne Bogpakke er derimod endnu ikke kommen mig ihænde. . . . Norsk Folkeblad og de mange andre kjærkomne Avisuddrag, samt først og fremst »Fiskerjenten«, har jeg faaet; den sidste dog først igaar (jeg ser af Stemplet at den har henligget flere Dage paa Postkontoret her) og har derfor ikke endnu faaet læst den tillende.

Saasart jeg, efter et kortere Ophold i Florentz og andre Steder undervejs, er kommen till Ro for Sommeren, skal jeg tillskrive Dem og lade Dem vide hvorledes det gaar med mit nye Arbejde.

Hilsen till Bjørnson, Brandes og andre Venner; og till Dem selv gjentagen Forsikkring om al hjertelig Deltagelse.

Deres hengivne
Henrik Ibsen.

Berchtesgaden den 2ode August 1868.

Kjære Herr. Cancelliraad Hegel!

Deres venlige Brev af 6te dennes havde jeg i rette Tid den Glæde at modtage og takker Dem meget for de indlagte 150 Thaler, hvorved jeg paa dette afsides Sted forskaanedes for en Rejse till Salzburg.

Strax efter Modtagelsen foretog jeg en 8 Dages Fodvandring till Gastein og havde ved Hjemkomsten atter et nyt Bevis paa Deres Velvilje, idet jeg forefandt baade »Figaro« og »Dagbladet« samt et nyt Brev. Min hjerteligste Takk for det alt sammen! Det var som en frisk Luftning hjemmefra at faa se danske Aviser igjen. Men jeg beder Dem standse Forsendelsen itide; den sidste Dag i Maaneden rejser vi herfra.

Det gjør mig meget ondt at jeg ikke tør love noget Bidrag til Richardts og Rodes Samling; mit nye dramatiske Arbejde (skrevet for Theatret, og komplet realistisk, som den tunge tydske Luft fører det med sig) optager alle mine Tanker. Imidlertid takker jeg saavel Dem som Udgifverne for det venlige Tillbud.

Jeg antydede i mit sidste Brev at jeg snart vilde till- skrive Dem angaaende nogle literære Planer. Hermed mente jeg, at jeg agter at indlevere »Kongs-Emnerne« till Thea- trene i Kjøbenhavn og Stockholm. Den almindelige Dom om Stykket er jo gunstig, og jeg selv tror at den er for- tjent. Stykket har engang før været sendt i Manuscript till Theatret i Kjøbenhavn og blev dengang ikke antaget. Dette skete imidlertid i Aaret 1864, midt under Krigen, og under Forholde, som nu ikke længere ere tillstede. Den Privatskri- velse, hvormed Theatrets Censor, Conferentsraad Hauch, till- bagesendte Stykket, og som jeg ved Lejlighed skal vise Dem, var over al Maade anerkjendende. Sproget maa rettes paa og det kan med Letthed ske. Till Stockholm har jeg aldrig før henvendt mig, og dersteds vil forhaabentlig ingen Van- skeligheder gjøres. Skulde nu Stykket ivinter paa disse Steder blive spillet, saa turde denne Omstændighed maaske være gunstig for en ny Udgave?! Hermed har det nu imidlertid ingen Hast.

Deres hengivne
Henrik Ibsen.

Dresden den 22de December 1868.

Kjære Herr. Cancelliraad Hegel!

Saavel efter Pligt og Skyldighed som af indre Tillskyndelse lægger jeg mit nye Arbejde et Øjeblik tilside for at sende Dem et Par Linjer, der forhaabentlig vil naa Dem Juleaften.

Deres venlige Skrivelse af 2den Novbr. modtog jeg i rette Tid og frembærer herved min forbindtligste Takk for de ved- lagte 150 Thaler. Ligeledes takker jeg Dem meget for Bran- des's »Æsth. Studier«, en Bog, der for mig har været en sand Guldgrube, navnlig hvad Afhandlingerne om det Ko- miske angaar. Brandes er en mærkværdig Mand till at se klart, dybt og sammenhængende, og hvis det var muligt, vilde jeg sige at hans Evne till at klargjøre sig for Læseren, og først og fremst till at blive husket og erindret, er endnu større.

At det er gaaet saa galt med Bopakken fra Turin till Rom, beklager jeg nu mere end før, da jeg erfarer at De med Deres sædvanlige Godhed havde betænkt mig med en saa overordentlig værdifuld Gave. Hvorledes det er gaaet till,

begriber jeg endnu ikke . . . Nu, der er jo foreløbig intet at gøre ved Sagen. De har jo handlet paa bedste Maade og jeg takker Dem hjerteligt for Deres gode Vilje!

Mit Lystspil er nu fremrykket till 4de Akt. Jeg antager det vil komme till at udgjøre 180—200 Sider, hvilket jo er passende. Deres Forslag med Hensyn till Titlen skal blive efterfulgt; det er fuldkommen rigtigt og jeg var selv halvvejs af samme Mening fra først af. Udtrykket vilde forøvrigt ikke

have forarget nogensomhelst, *naar man først havde læst Stykket*. Der tales ikke et eneste Ord om Religionssager deri, men det kan man jo ikke paa Forhaand vide, og derfor kunde lett Tillægstitlen vække Anstød; altsaa bort med den! Stykket blir det mest kunstnerisk gennemarbejdede, jeg nogensinde har skrevet, og jeg tvivler paa, at man deri skal kunne finde et eneste saadant særligt udpræget norske Udtrykk, som ikke passer paa den kjøbenhavnske Scene. Jeg er Dem usigelig forbunden for Deres Tillbud om strax at trykke Stykket, som Manuscript; det vil være en

Henrik Ibsen.

Da han kom til Dresden 1869.

stor Fordel for mig i enhver Henseende. I Februar haaber jeg at kunne sende Dem Renskriften.

Hr. Grensteen har jeg havt den Fornøjelse at se hos mig.

Nu har De vel travelt med nye Forlagsskrifter till Julen? Min Svigermoders nye Fortælling kan man jo vente. Det forundrer mig at Dr. Bergsøe ikke har henvendt sig till Dem; hans Bog maa formodentlig ikke være bleven færdig; jeg ved han har været sygelig isommer.

Dagbladet takker jeg Dem paa det hjerteligste for; men beder Dem fra Nytaar standse Forsendelsen. Fra den Tid faar

jeg det norske Morgenblad og haaber gjennem herboende skandinaviske Familjer at faa Avisforbindelse med Danmark. Der er jo en forfærdelig Rejsning mod Ploug; men det kan ikke nægtes at han ofte optræder paa en tirrende og overmodig Maade, som i Længden ikke kan taales. Molbechs Theaterartikler er mesterligt skrevne, tør jeg bede Dem hilse ham venligst fra mig.

Regningen fra Stensballe beder jeg at maatte henstaa indtill jeg hos Dem faar noget at betale af; jeg har en Gru for at tage formeget Forskud hos min kjære Forlægger, hvem jeg allerede skylder saa meget, der ikke kan værdsættes i Penge. Flors Regning skal blive betalt i Norge, saasntart jeg faar erfaret hvorledes det med samme hænger sammen. Jeg stod i den visse Formening at den forlængst var betalt gjennem en Tredjemand; men det maa rimeligvis være en Fejltagelse.

Og hermed vil jeg af Hjertet ønske Dem og Deres Søn en glædelig Jul og et godt Nytaar! Takk for al Deres Venlighed i det forløbne Aar; jeg vil haabe vore fælles literære Foretagender i det kommende vil være till Gavn og Glæde for os begge. Min Kone og Svigerinde beder om ogsaa at maatte frembære de bedste Ønsker og Hilsener gjennem

Deres hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

I et Brev af ^{2/11} 1868 angaaende »De Unges Forbund« havde Hegel udtalt følgende om den paatænkte Tillægstitel:

At det gaar rask fremad med Deres nye Arbejde og at De selv er tilfreds dermed, er jo meget glædeligt. Det vilde jeg dog paa det Indstændigste tilraade, at De kun benytter den første Del af Titelen, saa denne bliver alene »De Unges Forbund«, at De hverken paa Titelen eller i Texten anvender »Vorherre & Co.«; thi det vilde vække Anstød, ikke alene her men mere i Norge og mest i Sverig, hvor Stykket maaske ogsaa kunde ventes antaget. Jeg beder Dem ret meget om at tage Hensyn til det Raad, jeg her er saa fri at give Dem.

Stockholm, 22de September 1869.

Kjære Herr. Cancelliraad Hegel!

Min forbindtligste Takk for de fremsendte Skrivelser fra Theaterdirektionen i Kjøbenhavn! I Christiania vil Stykket komme till Opførelse i Midten af Oktober og her i Stockholm vil det blive givet i Løbet af November. Bogen kan for mit Vedkommende gjerne bringes i Handelen naarsomhelst. Jeg haaber at De formaar G. Brandes till at anmelde den, selv om han paa den Tid skulde være fraværende; der er ingen, der kan gjøre det som han, og jeg føler at han er mig en virkelig Ven.

Muligens kommer jeg om nogen Tid till Kjøbenhavn; men muligens rejser jeg ogsaa direkte herfra till Egypten; jeg ved det endnu ikke bestemt, et Brev, som jeg venter, vil afgjøre det.

Jeg haaber at P. Hansen har bragt Dem en Hilsen fra mig? Mit Ophold i Sverig har været og er fremdeles som en eneste stor Festlighed; fra alle Kanter møder jeg en Forekommenhed og en Velvilje, som ikke kan beskrives. Herr. M. Hammerichs Forsøg paa ved Taushed at lyve mig ud af den norske Literatur, har ikke frugtet; jeg er godt kjendt her og vil forhaabentlig herefter blive det end mere.

Jeg skulde for længe siden have tillskrevet Dem, men har oppsat det fra Dag till Dag. Planer till nye Arbejder har jeg nok af; men for at tage fatt maa jeg tilbage i min Ensomhed; her kan jeg ikke skrive.

Nogle Ord fra Dem vil det være mig en stor Glæde at modtage; min Adresse er: »Herkulesgatan No. 5«, Gjennem Hr. Richard Kaufmann er jeg bleven oppfordret till at yde Bidrag till en Nytaarsgave, som paatænkes udgiven af Philipssen; herpaa indlader jeg mig imidlertid ikke. Hvorledes gaar det med V. Bergsøes Roman? Og hvorledes gaar det ham selv?

Fra min Svigermoder har jeg ikke hørt paa lang Tid. Har hun noget nyt under Arbejde? Rygtet har sagt at hun skulde tænke paa at komme hid i Vinter, men det tror jeg ikke i nogen Henseende vilde være tillraadeligt.

Hermed for dennegang farvel! Med de hjerteligste Hilsener tegner jeg mig

Deres stedse hengivne

Henrik Ibsen.

Dresden den 12te Februar 1870.

Kjære Hr. Cancelliraad Hegel!

Naar jeg i mit Brev af 25de Januar antydede at jeg under mit paatænkte Besøg i Kjøbenhavn till Sommeren haabede at faa Lejlighed till at tale personligt med Dem om mangt og meget, saa indbefattede jeg herunder i Tankerne Sagen om »Kongs-Emnerne«, og jeg nøjedes derfor med at ytre min Glæde over at Ejendomsretten var gaaet over i Deres Hænder. For saa vidt dette var sket uden lovlig Adkomst fra Johan Dahls Side, havde jeg jo at holde mig till ham.

Da De imidlertid i Deres venlige Skrivelse af 31te f. M. forlanger en bestemt Udtalelse af mig betræffende det rette Forhold, maa jeg sige Dem at Johan Dahl aldrig har ejet Forlagsretten till »Kongs-Emnerne« udover det nu saa godt som udsolgte 1ste Opplag.

Sagen maa imidlertid kunne ordnes med al Diskretion ligeover for vor fælles gamle Ven. Skjønt jeg er i min fulde og ubestridelige Rett, ønsker jeg paa ingen Maade at foranledige et Sidestykke till Bjørnsøns Affære med Fru Gelmuyden i Bergen. Jeg vil desuden indtill videre antage at Dahl har handlet i god Tro, skjønt det er mig uforklarligt hvorledes denne Tro har kunnet opstaa, da jeg med Bestemthed ved, at han ikke tidligere har havt den og ikke har kunnet have den.

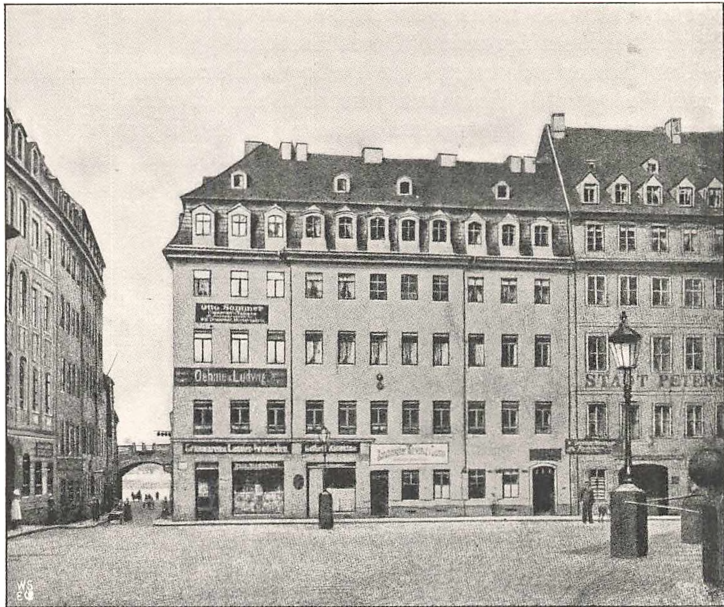
En af de første Dage i September Maaned 1863 mødte jeg, med Renskriften till »Kongs-Emnerne« under Armen, Johan Dahl paa Gaden i Christiania, fortalte ham at jeg havde skrevet et nyt historisk Skuespil og tilbød ham samme i Forlag. Hertill erklærede Dahl sig strax villig og indgik ligeledes uden Indvending paa mit Forlangende om et Honorar af 150 Spd. for 1ste Opplag. Dahl modtog Manuscriptet, Trykningen paabegyndte ufortøvet, og d. 15de s. M. underskrev jeg i Dahls Boglade Kontrakten, ifølge hvilken jeg erholdt en Vexel paa 150 Spd., betalbar i den norske Kreditbank. Om Opplagets Størrelse blev intet bestemt; jeg antog at Dahls og min egen Interesse i saa Henseende maatte falde sammen. Senere hen erfarede jeg i Trykkeriet af Bogtrykker Gundersen, der dengang var Faktor hos eller Compagnon med Bogtrykker H. J. Jensen, at Bogen blev trykt i 1750 Exemplarer. Skjønt dette Antal udgjorde

mere end to sædvanlige Opplag i Norge paa den Tid, saa fandt jeg mig dog i Henhold till Kontrakten uberettiget till at gjøre nogen Indsigelse herimod. Men netopp denne Opplagets usædvanlige Størrelse viser, synes mig, paa det tydeligste, at Dahl dengang fortolkede Kontrakten paa den eneste rigtige Maade, nemlig saaledes, at den kun gav ham Rett till at tage *et* Opplag; derfor gjorde han dette saa stort som muligt. Havde Dahl dengang betragtet sig som stedsevarende Besidder af Manuskriptet, saa vilde det været i højeste Grad urimeligt om han, for at spare den ringere fornyede Sætterbetaling, skulde have lagt en langt større Kapital hen i Papir, Trykknings- og Bogbinderomkostninger, der, som han med sin mangeaarige Erfaring vel maatte vide, vilde komme till at henligge uforrentet i lange Tider. Alt dette forklares derimod meget lett, naar man forudsætter, at Dahl dengang erkjendte at hans Forlæggerrett opphørte med *iste* Opplag. Endnu en anden Omstændighed beviser det samme. Paa den Tid Dahl modtog mit Manuskript, stod jeg i en Gjæld till ham af omtrent 20 Spd. Da den ovennævnte Vexel skulde udstedes, foreslog Dahl at dette Beløb skulde komme i Afkortning paa mit Honorar. Hertill svarede jeg, der havde godt Haab om mit nye Arbejde, og som dengang endnu ikke kjendte Opplagets Størrelse, at jeg ønskede at hine 20 Spd. maatte henstaa indtill vidre, og afdrages paa mit Honorar for et nyt Opplag, som jeg sikkert troede vilde komme. Herpaa gik ogsaa Dahl med stor Beredvillighed ind; jeg fik Honoraret for *iste* Opplag fuldt ud, og Gjælden er først i en senere Tid bleven indbetalt gjennem Dem. Dahl vidste da at jeg havde faaet et større Stipendium og at jeg stod i Begreb med at begive mig till Udlandet. Af hans egne Udtalelser er jeg berettiget till at tro, at enhver Indbetaling af Penge dengang maatte være ham højst velkommen. Hvis han da havde ment at alting var opp og afgjort mellem os med Erlæggelsen af de 150 Spd., — er det da rimeligt, at han ikke ogsaa skulde have lagt en ganske anden Vægt paa at faa sit Tilgodehavende af mig forinden min Afrejse? Men Sagen er, at det dengang aldrig var i hans eller min Tanke at Kontrakten, tvertimod sit tydelige Indhold, skulde gjælde noget andet eller mere end *iste* Opplag.

Hvorledes skal man da forklare at Dahl senere hen er kommen till en ganske modsatt Anskuelse? Herpaa skal jeg ikke nøjere indlade mig, men kun antyde, at hvis De

kjender Dahl personligt, saa vil De maaske have havt Lejlighed till at iagttage, at ligesom det er lett for andre at indbilde ham de besynderligste Ting, saaledes har han ogsaa lett for at indbilde sig selv, hvad han ønsker skal være saa.

Jeg holder meget af Dahl, og anser ham i hans inderste Væsen for en Hædersmand. Men mine Forholde er ikke saadanne at jeg kan forsvare at fravige min ubestridelige Rett lige over for ham.

Henrik Ibsens første Bolig i Dresden.

(An der Frauenkirche 6).

Som Bevis for at jeg altid har betragtet mig som værende i denne Rett, skal jeg tillade mig at tilbagekalde i Deres velvillige Erindring et af mine ældre Breve till Dem, hvori jeg spørger om De ikke troede det kunde være hensigtsmæssigt at tænke paa en ny Udgave af »Kongs-Emnerne«, og hvortill De dengang svarede at hermed havde det vistnok lange Udsigter; thi Dahl sad endnu inde med mange Exemplarer af 1ste Opplag. En saadan Forespørgsel kunde jeg jo ikke have rettet till Dem, saafremt jeg troede at en Tredjemand var Bogens Ejer. —

Jeg skal imidlertid ikke være vidtløftigere end nødvendigt. Kontraktens Ordlyd tillsteder kun en eneste antagelig Fortolkning, og ligeoverfor denne kan der ikke lægges nogen Vægt paa Dahls grundløse Formening.

Af Deres venlige Brev fremgaar imidlertid at Sagen mellem Dem og Dahl endnu ikke har faaet nogen endelig Afslutning og herpaa grunder jeg mit Haab om at det hele vil kunne ordnes uden Ubehageligheder for nogen af os. Jeg venter i sin Tid at se Bekræftelse paa dette Haab og lægger hermed hele Anliggendet i Deres Hænder.

Det glæder mig meget at De ingen Betæneligheder har med Hensyn till Sprogkongressens Rettskrivning. Men jeg skulde anse det for meget beklageligt, om Bjørnson holdt fast ved sit Forsætt at slutte sig till den Knudsenske Methode; denne er den mest upopulære i Norge, og for Danmarks og Sverigs Vedkommende den uforstaaeligste og mest stødende.

For den tillsendte Rollebesætning takker jeg forbindtligst. Jeg anser den for øvrigt i væsentlige Punkter for at være forfejlet; men nu er det jo for sent at gjøre nogen Indsigelse herimod.

Jeg tillskriver Dem rett snart igjen og tegner mig imidlertid

Deres ærbødigst hengivne
Henrik Ibsen.

Dresden den 2den Juli 1870.

Kære hr. cancelliråd Hegel!

I håb om at jeg ikke forregner mig når jeg antager at dette brev vil komme Dem ihænde på mandag, sender jeg Dem idag nogle linjer.

Da jeg ved nytårstid modtog de bøger, De var så venlig at sende mig, opdagede jeg i stempelet årstallet 1770. I år har altså »Den Gyldendalske Boghandel« bestået i et århundrede; og efter hvad en pålidelig hjemmelsmand i Norge har meddelt mig, skal stiftelsesdagen være den 4de Juli. Tager jeg fejl heri, så er skylden ikke min; men jeg forudsætter at jeg ikke fejler.

Jeg vilde så inderlig gerne på denne dag personlig have hilst på Dem; men omstændighederne binder mig med tvingende

magt her til Dresden, i al fald indtil midten af måneden. Min familie skal nemlig under skoleferierne, som da indtræder, opholde sig ved et bøhmisk badested, og så længe til jeg vel har fået dem did hen, er jeg nødt til at forblive her.

Der bliver altså for mig intet andet tilovers, end skriftligt at forene mig med de mange, som sikkerlig af hjertet ønsker Dem til lykke med dagen.

Først beder jeg Dem da modtage min oprigtigste tak for alt, hvad jeg personligt skylder Dem. Det blev et vendepunkt i mit forfatterliv som i mine vilkår, da jeg kom i forbindelse med Dem som forlægger. Den indgang, De har skaffet mig i Danmark, har virket tilbage på stemningen i Norge, og i væsentlig grad bidraget til at skaffe mig den faste grund at stå på, der er nødvendig, især for en forfatter som mig, der ifølge sin hele retning må vove adskilligt.

Dernæst takker jeg Dem som Nordmand for hvad De har gjort for den norske litteratur overhovedet. Jeg vil blot nævne den store udgave af Welhavens værker, som uden Dem vistnok ikke havde set lyset. Alt dette er i mine tanker en nationalgæld, som Norge visstnok ikke kan indfri, men som jeg dog håber at man fra rette hold og efter ringe lejlighed vil anerkende.

Og så til slutning ønsker jeg Dem lykke og alt godt for en lang fremtid! Jeg ønsker at Deres navn gennem mange slægtsled må forblive knyttet til »Den Gyldendalske Boghandel«, således som det ganske sikkert for alle tider vil være knyttet til den dansk-norske literaturs trivsel og udvikling.

Og hermed de hjerteligste hilsener til Dem og Deres søn! Her i min lille kreds tømmer jeg et glas for dagen.

Deres hengivne
Henrik Ibsen.

27-1 1871.

Kjære Hr. Ibsen.

Det glæder mig at kunne meddele Dem, at Kongs-Emnerne vedblivende gjør stor Lykke. Det har nu været spillet 3 Gange, sidste Gang *uden* Abonnement, for fuldt Hus og saagodtsom udelukkende til forhøjede Priser. Grunden til, at Stykket kun

har gaaet to Gange siden det den 11. Jan. første Gang blev opført er den, at Wiehe d. 12. Jan. forstuede sin Fod og maatte holde sig i Ro indtil d. 23., da han atter optraadte. — At Kongs-Emnerne interesserer og at De her har et saa taknemmeligt Publikum, som De kan ønske Dem, derom maa De være forvisset. Uagtet det varer i den her uhørt lange Tid af henved $4\frac{1}{2}$ Time, er der ikke Spor af Tegn til at Nogen føler sig trættet; men Forestillingen følges med spændt Opmærksomhed fra Begyndelsen til Enden. De Mangler ved Spillet, som fremhævedes af Bladene efter første Forestilling, have senere tabt sig, og Nyrop tilfredsstiller mere og mere medens Wiehes og Poulsens Fremstilling af Hertug Skule og Bisp Nikolas findes mesterlige. Fra Theaterbestyrelsen er intet sparet med Hensyn til Dekorationer, Dragter m. m., Musikken er særdeles smuk og gjør stor Virkning. Hvorvidt Theateret har benyttet de af Dem foretagne Forkortelser har jeg ikke kunnet faa at vide; men at man har havt 2' Udg. af Texten ved Indstuderingen er jeg temmelig vis paa. — Vilde De ikke ligefrem skrive til Just. Berner derom. Er det med Deres Samtykke at Skules Lig tilsidst bæres ind paa Scenen og at Håkon over det udtaler sin Slutningsreplik? Det er ikke i Overensstemmelse med Texten. Stykket er foruden i Aften ogsaa ansat til Opførelse paa Søndag og Torsdag. — Jeg vedlægger et Par Udtalelser i Dagbladet af $\frac{25}{1}$ og i Berl. Tid. af $\frac{26}{1}$ om de senere to Opførelser.

For den modtagne Afdeling af Manuscriptet til Deres Digt-samling takker jeg. Den kan godt ifølge Deres Ønske blive trykt i samme Format som Plougs og Richardts Digte, men burde vist helst udgjøre en 10 Ark (160 Sider); ellers vil den blive temmelig lille. Saavel Bergsøes som Richardts Digte har jeg ledsaget med Titelvignet, som bidrager til at give Bogen et smukt Udseende. En saadan vilde jeg ogsaa gjerne have til Deres Samling, hvis De intet har derimod, og beder Dem i saa Fald snarest at meddele mig hvad De ønskede fremstillet i Tegningen. Kjender De en norsk Kunstner, der kunde udføre den, er jeg villig til at henvende mig til ham; ellers kan jeg faa den tegnet her. Jeg vilde foreslaa at lade Tite-len blive »Digte« af H. I. De skal nok faa godt Papir til denne Bog. Jeg vedlægger to Prøver, og beder Dem vælge den Skrift, De synes bedst om.

Da jeg har Grund til at tro, at der vil blive stærk Efter-spørgsel efter Deres Digte strax naar de udkommer, foreslaar

jeg at trykke et Oplag paa 4000 Ex. foruden et lille Antal Ex. til gratis Omdeling (til Forf., Redakt. o. A.) og tilbyder Dem et Honorar af 100 Rdl. Arket.

Jeg vedlægger Opgjørelse af vort Mellemværende for forrige Aar. Lad det ikke forskrække Dem, at jeg faaar tilgode 322,65; thi Deres 1000 Rdl. staar urørte i Sparekassen. Det jeg har tilgode kan blive likvideret senere.

Med de venligste Hilsener er jeg

Deres ærbødigst hengivne

Fr. Hegel.

Dresden den 9de Maj 1871.

Kære herr Hegel!

I torsdags var det en sand festdag for os, idet jeg da havde den glæde at modtage Deres venlige brev tilligemed bogpakken. Min hjerteligste tak herfor!

Hvad der for øjeblikket mest måtte glæde og interessere mig, var imidlertid det overordentlig smagfulde og smukke udstyr, De har givet min digtsamling. Typer, papir, bind med vignet, — alt er fortræffeligt; jeg kan ikke se at der står noget tilbage at ønske. Et stort fortrin ved de benyttede typer er deres ganske overordentlige tydelighed; med disse typer vil min ortografi umuligt genere nogen, og det er en stor fordel.

Særdeles kært var det mig også at erfare at der tiltrænges et nyt oplag af »Brand«. Jeg griber med stor glæde Deres tilbud om til denne udgave at benytte de nye typer, hvorved bogen i høj grad vil vinde i udseende. Jeg er i disse dage beskæftiget med at rette det modtagne exemplar og skal i løbet af ugen sende Dem samme. Rettelserne blive imidlertid næsten kun ortografiske; selve teksten er jeg bange for at røre ved.

Må jeg tillade mig gennem Dem at frembære min forbindtligste tak til herr Larsen for den uovertræffelige dygtighed og omhu, hvormed korrektur-arbejdet er blevet ledet. — Herr Krohn er jeg meget erkendtlig for den smukke vignet.

Det var mig meget kært at erfare at min gamle ven, skuespiller Isachsen ikke på nogen Dem uafvidende måde var kommen i besiddelse af digtene; jeg kunde jo ikke vide det;

mine kære landsmænd har, som De selv vil have erfaret, et temmelig tåget begreb om mit og dit i bogverdenen; — selve oplæsningen har jeg, ligesom De, kun betragtet som ønskelig.

Og så til slutning en hjertelig tak til Dem selv, tak for hver dag jeg har stået i forbindelse med Dem, en tak til Dem både som forlægger og ven. Gid nu dette vort nye foretagende må blive os til glæde i alle måder!

Hvad de penge angår, som De har havt den godhed at indsætte for mig i Sparekassen, så vilde jeg være Dem meget forbunden, — (hvis sådant ikke er skeet), ved lejlighed at lade dem overføre på den længst mulige opsigelsesfrist, da derved formentlig en højere rente opnåes. Det er nemlig ikke min agt igen at udtage disse penge; — jeg er jo nu — tak være Dem — bleven kapitalist!

Med de venligste hilsener til Dem og Deres søn er jeg

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

P. s. En nyhed, som jeg erfarer i dette øjeblik, maa jeg dog fortælle Dem. Samtlige af vicekongen af Egypten til Suezkanalens åbning indbudne svensker og nordmænd er blevne dekorerede (med *tyrkiske* ordner; thi vicekongen har selv ingen at uddele). Jeg, for min part, har erholdt Medjidieordenens kommandørstjerne, en pragtfuld tingest, som jeg idag modtog tilligemed et stort, ulæseligt diplom fra stortyrken selv!! Da jeg havde erholdt indbydelsen til Egypten, troede man i Norge at grunden var den, at jeg i »Peer Gynt« for en del havde henlagt scenen til Nilens land; havde jeg nu været den eneste dekorerede, vilde man formentlig have troet at mit »Ballon-brev« var blevet oversat paa egyptisk! Den sande årsag er imidlertid den, at vi var overbringere af en hel del svenske og norske dekorationer til egyptiske stormænd, og det er denne høflighed, som nu gengældes. Vor vicekongelige vært har således givet et nyt bevis paa sin generøsitet; thi han må selv levere dekorationerne, og rekvirerer kun diplomerne fra Konstantinopel.

Deres H. I.

Dresden den 15de September 1872.

Kære herr Hegel!

Idet jeg herved takker Dem for og erkender modtagelsen af de to sidste pengeforsendelser i Juni og August, nødes jeg herigennem til at anmode Dem om en ny remisse på 150 Thlr. *preussisk*. Så meget har jeg jo ikke stående hos Dem og beder Dem derfor at ville supplere det manglende ved hjælp af det i sparekassen indsatte beløb.

Dernæst tillader jeg mig at frembære til alle vedkommende min hjerteligste lykønskning i anledning af den i Deres familie indtrufne glædelige begivenhed! Deres søn beder jeg Dem specielt hilse på det venligste fra mig.

Dr. Brandes er kommen hid. Når *De* vil overtage Udgivelsen af det påtænkte tidsskrift, så tror jeg, ja, jeg er næsten viss på at det vil bryde sig vej og kunne med fordel bestå i længere tid. Efter min erfaring beror et sådant foretagende næsten helt og holdent på hvem der er udgiver. At jeg med denne sikke tiltro til sagen med glæde vil knytte mig til samme, så løst eller så fast, som De måtte finde hensigtsmæssigt, er en selvfølge. Jeg længes efter en stadig bibeskæftigelse og havde netop tænkt på at sætte mig i forbindelse med et eller andet af vore offentlige organer da Dr. Brandes og senere De berørte denne plan, som jeg foretrækker for enhver anden.

Jeg beklager meget at jeg ikke havde anledning til at træffe herr Larsen under hans ophold i Dresden og beder Dem bringe ham min forbindtligste tak for hans opmærksomhed.

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

2-10 1873.

Kjære Hr. Ibsen!

For en 10—12 Dage siden sendte jeg Dem under \times baand et falsat Ex. af Deres »Kejser og Galilæer«, som da just var bleven færdig. Jeg længes nu meget efter at høre lidt om, hvordan De er fornøjet med Trykningen og med Correcturens Besørgelse. Til Bindet har jeg ladet udføre Julians Portrait efter en Antik, som jeg laante af Prof. Ussing. Efter en Rundskrivelse, jeg omsendte til alle Nordens Boghandlere,

er der indgaaet saa betydelige Bestillinger paa Deres nye Værk, at jeg har maattet lade ikke mindre end 800 Ex. indbinde, og dette tager saa lang Tid, at det ikke vil kunne komme i Handelen før Fredagen d. 17. October; men dette Tidspunkt er med Hensyn til Afsætningen ogsaa særdeles heldigt. Jeg har ladet Thiele tage nogle faa Ex. paa tykt guligt Papir, hvoraf jeg skal sende Dem et Par saasnart jeg faaer dem. Vil De omgaaende meddele mig til hvem af Deres Venner De ønsker Bogen sendt som Gave fra Dem. Da Bogen er bleven saa stor og som Følge deraf dyr, er der jo ikke særdeles megen Sandsynlighed for, at den bliver saasnart udsolgt; men skulde dette Tilfælde indtræffe, vil De da give mig Fuldmagt til strax at begynde paa Trykningen af et nyt Oplag, hvis Størrelse jeg saa senere kunde foreslaae Dem?

Af Norsk Folkeblad f. 27. Sept. ser jeg til min Forundring, at H. J. Jensen averterer 2. Oplag af »Hærmændene paa Helgeland«, som nu er under Trykken her. — Jeg stod i den Formening, at Sagen var afgjort, at han var anset som uberegtiget til at udgive dette Skrift og at Oplaget var confiskeret. Af Deres nye Udgave er der opsat 5 Ark, hvoraf de to var trykte; men det gaaer vel ikke an at lade den udkomme før De har faaet Dom over Jensen; thi da vilde denne benytte Lejligheden til at nedsætte sin Udgave i Prisen og maaske paa anden Maade fortrædige os.

Honoraret for Deres nye Værk har jeg godskreven Deres Konto foreløbig med 3200 Rdl. — Skal jeg indsætte dette Beløb i Sparekassen eller ønsker De, at jeg derfor skal købe rentebærende Papirer til Dem?

Modtag de venligste Hilsener fra

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Dresden den 6te Oktober 1873.

Kære herr Hegel!

Når jeg efter modtagelsen af det tilsendte exemplar af »Kejser og Galilæer« endnu ikke har ladet høre fra mig, så er grunden den at jeg i mellemtiden fra dag til dag har håbet at skulle erfare at bogen var kommen i handelen, hvilket tidligere var stillet mig i udsigt at skulle ske i begyndelsen af September måned.

Med de nye typer er jeg særdeles vel fornøjet; de er både smukke og tydelige. Ligeledes glæder jeg mig over det tykke, ensartede og gode papir. For den udmærket omhyggelige korrektur beder jeg Dem aflægge herr Larsen min bedste tak. Jeg har kun kunnet opdage nogle ganske få småfejl, hvilke til og med ikke er vildledende.

Når det nu engang drager så længe ud med bogens udgivelse, så kan det naturligvis ikke være mig andet end højest behageligt at erfare at den yderligere forsinkelse hidrører fra de mange bestillinger på indbundne eksemplarer, et tegn på at den pris, der er sat paa bogen, og som jeg til min skræk erfarede af de norske boghandlers bekendtgørelser, ikke synes at have afskrækket bogkøbere i samme grad. Jeg vil derfor ikke opgive det håb og den forudsætning, jeg hidtil trostigt har bygget på, at bogen inden kort tid må komme til at opleve et nyt oplag. At forberedelserne til et sådant kan træffes så snart det måtte vise sig nødvendigt, er der naturligvis fra min side intet ivejen for. Særdeles forbunden er jeg Dem for de omskrevne eksemplarer på guligt papir Derhos bedes et par eksemplarer holdt i beredskab til videnskabselskabet i Trondhjem og til kong Oskar; de herhen hørende ledsagende skrivelser skal jeg senere tillade mig at sende Dem. Hvis disse overkomplette eksemplars antal tillader det, ønsker jeg endvidere at et eksemplar blev sendt til kultusminister Hall, et til geheimeråd Krieger, et til fru Heiberg, og endelig et til biskop Monrad, hvis sådant går an da jeg ikke har den ære personligt at kende ham. Har mine venner bibliothekar Daae og overlærer Løkke havt noget med korrekturen at bestille og står De i noget sådant literært forhold til disse at også De kunde ønske at sende dem et eksemplar, så kan det naturligvis kun være mig kært; dog overlades dette ganske til Dem. De fornødne korte påskrifter på bøgerne beder jeg Dem være af den godhed at lade besørge. Jeg antager vi er enige om at intet eksemplar uddelles før bogen kommer i handelen.

Det 2det oplag af »Hærmændene«, som bogtrykker Jensen averterer, må være det som han for to år siden forgæves søgte at få udgivet. Sagen er endnu ikke pådømt, men han får ingen boghandler deroppe til at påtage sig forhandlingen af dette eftertryk. Jeg skal om sagen tilskrive min advokat og meddele Dem hans formening.

Jeg vilde være Dem meget taknemmelig dersom De vilde

vise mig den store tjeneste for de mig godskrevne 3200 rdlr. at indkøbe rentebærende papirer, garanterede eller af utvivlsom sikkerhed, såfremt sådanne kan fåes til en kurs af om trent 80—84 og med en rente af mindst 4 $\frac{1}{2}$ %. Jeg har her kun liden anledning til at følge med de danske forholde, så jeg ikke ved hvorledes udsigterne for øjeblikket stiller sig; men jeg beder Dem handle efter bedste skøn.

Fredagen d. 17de Oktober imødeser jeg med megen længsel! Jeg håber bestemt at bogens udkomst ikke vil overskride denne termin; og gid den så må finde en rivende afsætning! Før dette tidspunkt er over har jeg ingen sindsro til at beskæftige mig alvorligt med de nye literære planer, som er begyndt at røre sig i mig, og hvorom jeg senere skal tilskrive Dem. Idag vil jeg indskrænke mig til med de venligste hilsener til Dem og Deres søn at tegne mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

Dresden den 13de November 1873.

Kære herr Hegel!

Tillad mig idag med et par ord at besvare Deres to sidste venlige breve.

Det var mig særdeles behageligt at erfare at første oplag af bogen fandt så rask afsætning. Kært er det mig også at andet oplag kan forventes så snart; thi skulde den i længere tid været ude af boghandelen, så vilde hver dag have medført et skår i den fordel, som vi begge kunde havt af foretagendet. Jeg kender mine landsmænd; de hjælper sig nu med lån og siden undlader de at købe. Dette kan imidlertid ikke være anderledes; thi hvem skulde vel kunne tænkt at hele det første store oplag så snart skulde blive bortrevet?

Af mangfoldige breve fra Norge fremgår det at ingen af mine tidligere bøger har vakt en sådan bevægelse deroppe, som denne. Den har slået ned selv i kredse, som ellers ikke befatter sig med litteratur. Fra Danmark har jeg endnu intet hørt; men dette kan vel have forskellige grunde. Har G. Brandes fåt et exemplar? At han ikke i et og alt vil være mig gunstig, må jeg være forberedt på. Erik Bøghs anmeld-

delse kan ikke tillægges nogen vægt; den røber en uvidenhed om alt det, hvorom der egentlig handles, som burde have afholdt ham fra at udtale sig.

. . . .Jeg takker Dem forbindtligst for indkøbet af obligationerne, og ikke mindst for alt extra, som staar i forbindelse med bogens udgivelse og omsendelse til venner og velyndere.

Kan der intet nyt ventes fra Bjørnson eller Jonas Lie til julen? Det er mig kært at den førstnævnte nu er rask igen og at han vil læse min bog; før sin afrejse fra Kristiania fortalte han offentlig at min bog var »fuld af Atheisme«!

Udgivelsen af »Hærmændene« skal ikke fra min side komme længe til at lade vente på sig; jeg imødeser hver dag brev fra min sagfører om udfaldet af processen, hvilket ikke kan være tvivlsomt, og skal da uopholdelig tilskrive Dem. Skulde det lykkes modparten endnu at udhale sagen længere, så indser jeg ikke at der derfor er noget ivejen for bogens udgivelse. Også for denne muligheds skyld har jeg igen tilskrevet min sagfører.

Nu er vel al opmærksomhed i Danmark rettet mod den politiske situation? Også jeg imødeser med spænding udfaldet; imorgen skal jo de nye valg foregå.

Endnu engang, hjertelig tak, og mange hilsener til Dem og Deres søn fra

Deres oprigtigt hengivne

Henrik Ibsen.

P. s. Som De måske af de norske aviser har set, har skuespiller Isachsen for et meget stort antal tilhørere oplæst »Cæarsars frafald«. Jeg kan ikke tro at dette skader bogens yderligere afsætning; min tilladelse har han forøvrigt ikke indhentet. Efter vore love kan sådant heller ikke forbydes. Det skulde interessere mig ved lejlighed at erfare om der indløber mange bestillinger på det nye oplag. H. I.

Dresden den 23de Maj 1874.

Kære herr Hegel!

Tør jeg gennem disse linjer anmode Dem om at erholde mig tilsendt 225 *Thaler preussisk*, så beviser De mig derved en stor tjeneste, for hvilken jeg vil føle mig Dem særdeles forbunden.

Jeg takker Dem for det smukke udstyr af den nye udgave af »Brand«. »Hærmændene på Helgeland« er efter forslag af justitsråd Berner antaget til opførelse på det kgl. theater. Dette var mig en stor glæde; jeg selv har ikke foretaget noget indledende skridt i sagen; men jeg synes at dette stykke netop i år kommer frem til en meget passende tid, da det jo handler om begivenheder, som hænger sammen med Islands bebyggelse og tildels forherliger denne ø. — Har jeg ikke *Dem* at takke for en håndsækning i dette anliggende? Eller skulde professor Molbech have været virksom? Dette sidste synes mig af flere grunde uantageligt. Fru Heiberg er jo fraværende.

Den nye udgave af »Peer Gynt« er nu forhåbentlig så temmelig fremskreden. Jeg arbejder daglig med Manuskriptet til »Fru Inger«. Hele stykket må nemlig gennemarbejdes fuldstændigt i enkelthederne af replikbehandlingen, og dette kunde ikke ske uden en hel ny renskrift. Udover sommeren skal jeg, hvis De så synes, sende Dem denne; jeg håber at få den fuldført medens trykkeriet er optaget af »Peer Gynt« og »De unges forbund«. Dog herom mere siden.

Det er min agt at gæste Norge i sommer; dog ved jeg endnu ikke bestemt om jeg kommer til at lægge vejen over København. Til G. Brandes skrev jeg for nogen tid siden, men har senere ikke hørt fra ham.

Med de hjerteligste hilsener til Dem selv og til Deres søn tegner jeg mig

Deres altid hengivne

Henrik Ibsen.

20-9 74.

Kjære Hr. Ibsen.

Dels af Aviserne og dels af Breve fra Venner i Norge har jeg med inderlig Glæde erfaret, at De i Deres Fødeland har faaet en Modtagelse, saa hjertelig og hensynsfuld, at De neppe kunde ønske Dem den bedre. At De nu tænker paa at købe Dem et Hus og flytte hjem, er jo saa naturligt. Men ere Priserne for Ejendomme ikke for Tiden meget høje?

Peer Gynt er nu endelig færdig og bliver forsendt paa Fredag. Vil De sende »Fru Inger« kan den jo gaae forud for »de Unges Forbund«, hvoraf jeg endnu har nogle faae Ex.

— Alle Bogtrykkerierne hernede ere saa beskjæftigede, at de f. T. ikke paatager sig mere Arbejde. Flere af dem kunde udrette langt mere, naar de havde Sættere. Er der ledige Sættere deroppe og vilde de rejse hened, ville de strax kunne finde Ansættelse saafremt de kun ere nogenlunde duelige.

Det er endnu ikke ganske afgjort, naar vort nye National-theater skal aabnes. Her nævnes d. 15. Oct.; men med Visshed kan det endnu ikke siges, da meget staaer tilbage. Bliver nogen Dag for Aabningen nærmere bestemt, skal jeg underrette Dem derom. Kan og vil De være her i Byen ved den Tid, saa er det saa sikkert som nogen Ting i Verden, at De vil faa tilsendt Adgangsbillet til Aabnings-Højtideligheden.

Fra Oktober begynder Brødrene Brandes paa mit Forlag Udgivelsen af det længe paatænkte Maanedsskrift, der vil udgaa under Titel »det 19. Aarhundrede« og hvortil De i sin Tid vist har lovet Brandes Deres Bistand. — Et Bidrag fra Dem i det første Hefte vilde have været af stor Betydning for os, og Brandes har vist skrevet til Dem derom; men jeg kan nok tænke, at De under Deres Besøg vanskelig finder Ro til Arbejde. Men De vil jo nok senere hen og helst snart ved et eller andet Bidrag støtte dette Foretagende. Saafremt man intet faar fra Dem til 1' Hefte, vil heri blive optaget en længere Anmeldelse af Kejser og G. af G. Brandes. Indrykningen af denne Anmeldelse mente Brandes, der er i Leipzig, burde passende udsættes lidt, dersom De leverede Noget til 1' Hefte.

Paa Torsdag flytte vi ind fra Landet, da vi have en Del at ordne til min Søns Bryllup, der, om Gud vil, skal holdes i den anden Uge i October.

De venligste Hilsener fra

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Dresden den 16de Marts 1875.

Kære herr Hegel!

Med stor interesse har jeg fulgt striden angående oversættelsen af Poul Heyses nye roman, og som forfatter kan jeg naturligvis ikke andet end harmes over at lovgivningen i vore lande endnu er så mangelfuld at sligt kan passere. At retten helt og holdent er på Deres side, derom burde jo ikke kunne tvistes, og jeg synes at både boghandlere og

publikum anstændigvis må vægre sig ved at befordre afsætningen af herr Rées udgave. Afgørende i så henseende må dog vel Poul Heyses egen erklæring være.

Denne sag bringer mig i erindring at jeg i mit forrige brev glemte at gøre Dem en forespørgsel vedrørende min proces med bogtrykker Jensen i Kristiania. Min advokat udbeder sig nemlig af Dem en erklæring om på hvilken tid der imellem os blev truffet aftale om nye udgaver af de to omstridte bøger. Har De endnu mine gamle breve? Og findes der i disse noget om sagen? Derhos tillader jeg mig at spørge Dem om det står i Deres magt at oplyse på hvilken tid de første udgaver af bøgerne kan ansees for at have været udsolgte eller ude af boghandelen.

Tør jeg endvidere anmode Dem for honoraret for »Catilina« at lade indkøbe sjællandske jernbaneobligationer eller andre papirer

»Fru Inger« skal i slutningen af denne måned opføres i Kristiania. I København vil man for tiden ikke indlade sig derpå; men sent eller tidligt tager man det også der; det er jeg viss på. Fra Stockholm har jeg endnu ikke erholdt noget svar.

Sluttelig tillader jeg mig at bede Dem om for min regning at sende mig et exemplar af Bjørnsons to nye skuespil. Dommene over disse arbejder lyder jo meget afvigende og jeg vilde gerne danne mig en mening selv.

I håb om at De tilgiver den ulejlighed jeg volder Dem, og med mange hilsener til Dem og Deres tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München den 17de Juni 1875.

Kære herr Hegel!

Jeg har nu hele tre breve fra Dem liggende ubesvarede, ligesom jeg også har på min samvittighed ikke at have takket Dem for den modtagne værdifulde og særdeles kærkomne bogpakke. Lad mig da herved gøre det, og tag mig ikke min forsømmelighed ilde op!

. . . Trykningen af den nye udgave af digtene kan for mit vedkommende påbegyndes nårsomhelst. Det nye, der kommer

til, bør optages sidst i bogen og vil komme til at indskrænke sig til digtet ved Norges tusendårsfest, sangen ved studentermødet samt tre digte, bestemte for tidsskriftet »Det 19de århundrede«, hvoraf det ene allerede er sendt til Brandes. Med indholdslisten kan der jo ventes indtil det øvrige er færdigt. Har De noget imod dette arrangement, da beder jeg Dem være så god at sige mig det.

»Kongsemnerne« er nu definitivt antaget til opførelse her i München; man har ønsket at erholde fra København et exemplar af stykket med de strygninger, rettelser o. s. v. som dersteds er fundne nødvendige; tør jeg bede Dem vise mig den store godhed for min regning at forskaffe mig et sådant exemplar?

Bjørnsøns »De nygifte« og »En fallit« har været opførte her. Det første slog slet ikke an; det andet derimod bedre.

Hvad siger De om den nylig stiftede norske forlagsforening? Dens officielle program kender De naturligvis; men De ved måske ikke, hvad der stikker bagved. Jeg sender Dem derfor i fortrolighed indlagte brev, til hvilket naturligvis både Bjørnsøn, Lie, Løkke o. fl. har erholdt sidestykker. Jeg tror rigtignok ikke at det vil lykkes de gode herrer at gøre nogen fangst; men De bør dog vide, hvilke midler Deres kolleger deroppe betjener sig af. Brevet bedes engang ved lejlighed tilbagesendt, da jeg vel, når jeg får god tid, må svare noget derpå.

Det var med oprigtig deltagelse at jeg modtog efterretningen om den unge fru Wegeners død. Hun var visse en både elskværdig og ualmindelig personlighed. At hun dybt savnes i sin kreds, kan jeg levende sætte mig ind i.

Tænker ikke Deres søn og hans unge hustru på at foretage en udenlandsrejse? Vi taler ofte om hvor morsomt det skulde være at få se dem hernede. München er et meget behageligt sted. For os nordboer tror jeg at luften er overordentlig sund og styrkende her; Alpernes nærhed virker forfriskende og siden jeg kom hid sporer jeg hos mig en arbejdslyst langt stærkere end i Dresden.

Med de hjerteligste hilsener til Dem og Deres kære tegner jeg mig

Deres hengivne
Henrik Ibsen.

d. 1. Juli 1875.

Kjære Hr. Ibsen!

Idet jeg efter Deres Ønske hermed tilbagesender den modtagne Skrivelse fra Mallings Boghandel, kan jeg ikke Andet end udtale for Dem min oprigtige Tak for den unægtelig noget overraskende Underretning, De gjennem denne Skrivelse har ladet mig blive tildeel. Hvad selve Forslaget angaaer, kan jeg meget godt forstaae, at norske Boghandlere ønske at være Forlæggere for norske Digtere, navnlig naar Digterne have et grundfæstet Navn; derimod har det ganske vist forundret mig, at mine ærede Kolleger i dette Tilfælde føre Underhandlingerne uden at tage noget Hensyn til mig, der jo tilvisse ogsaa er Part i Sagen. Uden Deres velvillige Meddelelse vilde jeg sandsynligvis være forbleven ganske uvidende om det hele Anliggende. De veed, hvormegen Pris jeg sætter paa at være Deres Forlægger, og jeg haaber, at vort gamle Forhold fremdeles vil bestaae uforandret. Herom tillader jeg mig at see et Vidnesbyrd i den Omstændighed, at De har villet gjøre mig denne Meddelelse, hvilket jeg optager som en Venlighed fra Deres Side, jeg i højeste Grad paaskjønner. — De fire Herrer, der staae i Spidsen for den norske Forlagsforening, ere utvivlsomt Landets dygtigste og driftigste Boghandlere; de nyde alle vel fortjent Anseelse og det nye Firma, de i Forening have stiftet, vil sandsynligvis nok have en Fremtid for sig.

Da jeg i Løbet af et Par Maaneder af Deres Digtsamling har modtaget en Del Ex. tilbage, mest fra Boghandlere i Sverige, er jeg i nogen Tid istand til at expedere alle indgaaende Bestillinger paa denne Bog. Jeg haaber derfor ikke, at De har noget imod, at jeg har ladet Bogtrykkeren først begynde paa et nyt Oplag af Kongs-Emnerne, hvoraf jeg har kun meget faa Ex., og saasart denne er færdig, vil han tage Digtene i Arbejde. Har De Rettelser til Kongs-Emnerne, beder jeg Dem om at sende mig samme med omgaaende Post. — Den 2. Udg. af Digtene skal nok blive færdig i god Tid.

I Henhold til Deres idag modtagne Skrivelse af 29. Juni sender jeg Dem vedlagt 150 Thaler (450 Rm.) pr. Courant, det omtrentlige Beløb af Deres halvaarlige Renter. Jeg var for lidt siden paa Theatercontoiret; men Tillægshonoraret for Hærmændene var endnu ikke anvist. Just. Berner lovede en af Dagene at meddele mig, naar det kan hæves. Saasart jeg har faaet det, skal jeg omsætte det i Svenske Jernbane Obligationer.

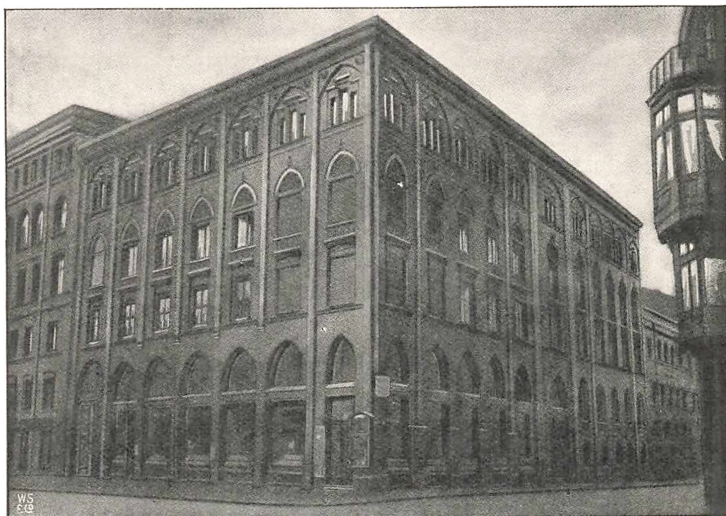
Deres oprigtigt hengivne

Fr. Hegel.

München den 10de December 1875.

Kære herr Hegel!

Jeg ved ikke hvorledes jeg tilfulde skal kunne takke Dem for det fornyede bevis på Deres venskab og velvilje, som jeg modtog gennem den måde, hvorpå De har ordnet den i mit forrige brev omskrevne sag, nemlig ved selv at forstrække mig med de manglende 610 spdlr. Kun beder jeg Dem være forvissat om at en sådan ordning ikke lå i min

Henrik Ibsens Bolig i München.

(Hemeterhaus).

tanke; thi vel kan jeg nu og da gøre brug af Deres venlige tidligere tilbud om forskud, når det behøves til daglige udgifter, men aldrig kunde det falde mig ind at ville låne penge af Dem for selv at gøre mig dem frugtbringende. Alt, hvad jeg, samtidig med en hjertelig tak, kan sige, er at tilfældet ikke vil gentage sig; og jeg føler min forbindtlig-hedsgæld til Dem så meget mere, som jeg netop i dette øjeblik nødes til at bede Dem om endnu en tjeneste af beslægtet natur. Mine rentepenge for 2det halvår er nemlig kun delvis forfaldne den 11te December, resten først ved årets slut-

ning; men jeg tiltrænger den hele sum, (400 kroner) endnu før jul, og spørger Dem derfor om De godhedsfuldt skulde ville udfylde og sende mig hele beløbet (450 Rm.) skønt det endnu ikke er forfaldent til udbetaling. — De tror visst at jeg er bleven en ødeland eller her er meget dyrt i München, eftersom jeg hersteds bruger så mange penge. Ingen af delene er imidlertid tilfældet; men sagen er at vi har været nødt til delvis at møblere vor herværende bolig, hvormed vi nu er færdige, og hvorefter vi for fremtiden kommer til at bo så meget billigere; men dette år har været mig et dyrt år.

På mit nye stykke arbejder jeg daglig og jeg har jo nu fordoblet opfordring til at levere manuskriptet saa hurtigt som muligt.

Jeg frygter for at jeg i mit forrige brev, da jeg skrev om »Hærmændene« og »Kongsemnerne«, ikke har udtrykt min opfatning ganske tydeligt; thi De siger at begge var ældre stykker da de kom på det kgl. theaters scene. Ja, ganske visst; men »Hærmændene« var komplet *nyt* da jeg 1858 indleverede det til theatret, og ligeså »Kongsemnerne« da det indleveredes i 1863, begge i manuskript. Derfor mener jeg at man burde have honoreret begge således, som man vilde været nødt til hvis man straks havde antaget dem. Jeg skriver nu dette fordi jeg er sikker på at justitsråd Berner vil følge samme taktik ligeover for mit nye stykke; han vil antage det til opførelse men sætte en så lang frist for denne at han ved at vi umuligt indtil da kan holde det ude af boghandelen; og når det så udkommer, vil herr Berner sige, ja nu er stykket trykt; nu må vi have det så og så meget billigere!

I denne tid er det 10 år siden jeg med uro ventede på udgivelsen af »Brand«. Tak for den tid som ligger imellem! Ingen har således som De bidraget til forskellen mellem *nu* og *da* for mit vedkommende. Vær forvisset om at jeg aldrig glemmer dette. Med hjertelig hilsen til Deres børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Kære herr Hegel!

München den 30te Maj 1876.

Undskyld at jeg idag i al hast henvender mig til Dem med bøn om en venskabstjeneste. Jeg har nemlig i dette øjeblik fået indbydelse fra hertugen af Meiningen

til at indfinde mig i Berlin, hvor hans skuespillerselskab på lørdag for første gang skal opføre »Kongsemnerne«. Nu behøver jeg altså penge. Jeg har endnu henstående hos Dem omtrent 400 kr. af honoraret fra Stjernstrøm og en lidt større sum i rentepenge har jeg at hæve ved udgangen af Juni. Min bøn er på dette fundament at De vil være af den store godhed at sende min hustru hid til München 450 Rm. og mig en omtrent lignende sum i omslag eller under adresse: Die kgl. schwedisch-norwegische Gesandtschaft, Berlin. Jeg afrejser imorgen tidlig. Det var usandt hvad et dansk blad fortalte at stykket var givet uden bifald i Meiningen. Det var kun en prøveforestilling uden de nye dekorationer og uden mine forkortelser. Dette i al hast for idag. Tak for Drachmanns fortælling. Mere næste gang. Hjertelig hilsen fra

Deres hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 31. Oktober 1876.

Kære herr Hegel!

For de i forrige måned i Kaltern modtagne 450 Rm. af-lægger jeg Dem min forbindtligste tak.

Det var mig kært at erfare at det kgl. theater har indbetalt resthonoraret for »Hærmændene«, men ligefuldt er og bliver det en usømmelighed at herr Berner, da han gjorde mig forslag angående honorarets størrelse, kunde bekvemme sig til at indbilde mig at stykket i København ikke vilde fylde en hel aften.

Jeg har havt den fornøjelse at modtage det mig tilsendte exemplar af 4de oplag af »Peer Gynt«. Der har deri hist og her indsneget sig nogle trykfejl, som jeg ved lejlighed skal sende Dem en fortegnelse over. — I det nye oplag af »Brand« har jeg ingen forandringer at gøre.

Jeg kommer nu ganske uforbeholdent med et spørgsmål, som jeg, i betragtning af vort mangeårige venskabelige forhold, håber at De ikke tager mig ilde op eller betragter som indiskret. En korrespondent fra København skriver nemlig i det norske »Morgenbladet« No. 291 A følgende: »Fra sikker kilde ved jeg at professor M. Goldschmidt får noget over 200 kr. for oktavarke af sine »Livserindringer«, hvis første del vil udkomme

ved nytårstid på den Gyldendalske boghandels forlag; men der trykkes rigtignok også 2500 eksemplarer i første oplag.«

Kære herr Hegel, hvorledes skal jeg opfatte dette? Korrespondenten udtrykker sig med en sådan sikkerhed og nøjagtighed, at man synes at måtte antage hans meddelelse for rigtig. Men kan det virkelig forholde sig så at Goldschmidt for hvert 1000 eksemplarer modtager et omtrent dobbelt så stort honorar, som jeg? Jeg har, som De ved, kun mine bøger at leve af, og De vil ikke fortænke mig i at jeg åbent og ligefrem henvender mig til Dem med dette spørgsmål. Jeg vilde næppe have fæstet lid til notitsen i Mgbl. hvis jeg ikke derved var kommen til at erindre at det engang har været fortalt at også en anden forfatter skulde af Dem erholde et større honorar end jeg. Også denne påstand beder jeg Dem til min beroligelse berigtige; men først og fremst beder jeg Dem om ikke at lade min henvendelse øve nogen indflydelse på det venskabelige forhold, der nu så længe både privat og i forretningssager har bestået mellem os. De har vist mig mangfoldige og store venskabstjenester; men den største tjeneste, De kunde vise mig, vilde være at betragte min forespørgsel som en ganske almindelig forretningssag, og i det faste håb at dette vil ske tegner jeg mig med de venligste hilsener

Deres altid hengivne

Henrik Ibsen.

2-II 1876.

Kjære Hr. Ibsen!

I Besvarelse af Deres ærede Brev af 31. d. skal jeg herved tillade mig at meddele, at Referatet i det norske Morgenblad ang. Goldschmidts Livs Erindringer er urigtigt, hvad Honorarets Størrelse angaaer. Jeg betragter Prof. Goldschmidt som en Forfatter af 1' Rang og betaler ham for et Oplag paa 2500 Ex. 125 Kr. for Arket, hvilket er det samme Honorar, jeg betaler Dem og nogle enkelte andre af de betydeligste Forfattere.

Det har baade forundret mig og gjort mig meget ondt, at De, kjære Hr. Ibsen, har kunnet fæste Lid til saadanne Rygter, som jo kunne laves i det Uendelige, baade mundtlig og

paa Tryk. Ved Selv at anstille en Beregning (hvor da ikke maatte glemmes Rabatten, omtr. $\frac{1}{3}$ af Bogladepr., Avertis., Tab, foruden Honorar, Papir, Tryk, Heftning) vilde De kunne overbevise Dem om, at jeg handlede ubesindigt, om jeg indlod mig paa en saadan Forretning; thi istedet for Udsigt til nogen Fortjeneste for Risico og Ulejlighed, vilde den bringe mig et sikkert Tab. Et forøget Honorar vilde medføre en forholdsvis højere Bogladepris, hvilket uden al Tvivl neppe i *Længden* vilde bringe Forfatteren noget større Udbytte.

Med mange venlige Hilsener for Dem og Deres fra min Søn og Deres oprigtig hengivne

Fr. Hegel.

München, den 9. November 1876.

Kære herr Hegel!

Med megen tak for Deres venlige svar på min forespørgsel i brev af 31. f. m. beder jeg Dem at måtte tilføje, hvad jeg dengang glemte, nemlig at når jeg fæstede nogen lid til notitserne i Mgbl.: så var det fordi jeg forudsatte som en mulighed at Goldschmidt kunde have sluttet akkord med Dem på andre betingelser end sædvanligt, f. ex.: således at De havde taget hans bog i kommission mod at sikkre ham et visst udbytte når bogen engang var udsolgt. Deslige arrangements er her i Tyskland ikke usædvanlige medens dog på titelbladet den betræffende boghandler ligefuldt anføres som forlægger skønt han i virkeligheden kun er kommissionær. I og for sig er jo herimod intet at sige; men jeg ved ikke, om denne fremgangsmåde er brugelig hjemme hos os, og jeg anfører den heller ikke fordi jeg for mit vedkommende skulde ønske at foreslå noget lignende; tvertimod, jeg er meget vel tilfreds med at henhøre til Deres 1ste klasses forfattere og ønsker og håber at alt imellem os må blive ved den nuværende forretningsgang. Og hermed, kære herr Hegel, foreslår jeg at vi betragter denne sag som henlagt.

Af »Brand« udkommer til Jul en ny tysk oversættelse (den 3die) af baron Alfred v. Wolzogen. Her i München udkommer ligeledes i vinter en tysk udgave af »Fru Inger«. Den tyske udgave af »Hærmændene« er næsten udsolgt. Trykningsomkostningerne forekommer mig hersteds at være forholdsvis

billige; for det første tusend expl. af »Hærmændene« beløb de sig, alt muligt, indheftning o. s. v. deri indberegnet og med meget smukt papir og udstyr til 325 Rmk.

Den unge Paulsen fra Bergen er endnu hernelde men tænker nok på, hvis det er ham muligt, i næste måned at rejse til Rom. Jeg er ikke i tvil om at han som forfatter er meget lovende.

Nær havde jeg glemt, hvad der for mig i øjeblikket er det vigtigste, nemlig at bede Dem om godhedsfuldt at ville sende mig 450 Rmk. (omtr. 400 kroner). Jeg havde håbet ikke at skulle behøve at bede Dem derom; thi jeg havde gjort sikker regning på et theaterhonorar fra Bergen, hvor et nyt theater den 25. f. m. åbnedes med »Hærmændene«; men til dato har jeg intet modtaget; overhovedet er man nok deroppe meget oprørt over at jeg har fordret honorar for mine dramatiske arbejder; men heldigvis er vi forfattere nu ved den nye lov om literær ejendomsret sikrede mod at udplyndres af theaterne, således som før var skik i Norge; de omrejsende danske skuespildirektører var hidtil de eneste, der viste sig fra en nobel side.

Med mange hilsener til Dem selv og til Deres børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München d. 29. Juli 1877.

Kære herr Hegel!

Herved har jeg den fornøjelse at sende Dem de fire første hefter af manuskriptet til mit nye stykke; næste lørdag eller søndag sender jeg Dem de 4 følgende og 8 dage derefter de 5 sidste; det hele kommer til at udgøre 13 trykte ark. Jeg håber at De straks ved modtagelsen af denne første sending påbegynder trykningen, så at jeg kan få de fornødne eksemplarer indleverede til theatroene i slutningen af august. De risikerer intet ved ikke at vente til hele manuskriptet er i Deres hånd; thi jeg har en anden fuldfærdig afskrift liggende her. Kært vilde det være mig om oplagets størrelse sættes så rummeligt at bogen ikke udsælges straks efter udkomsten, thi i de uger der medgår inden nyt oplag kan komme lider en forfatter stort tab derved at købelysten

svækkes og mange låner bogen hos venner og bekendte. — Jeg tør sige, at dette stykke vil finde stærk afsætning. Herr bogholder Larsen viser mig forhåbentlig den store tjeneste at besørge korrekturen ialfald af det første oplag.

Min hustru og søn skal nu ved skoleferiernes indtrædelse foretage en rejse til Norge, og derfor beder jeg Dem vise mig den venskabstjeneste at forstrække mig med en sum af 1000 kroner, deraf 800 i norske eller danske sedler, hvis de sidste, som jeg antager, er gangbare i Norge, og resten i Rm. For seneste remisse samt for modtagne bøger takker jeg forbindtligst.

Jeg beder Dem ikke lade nogen uvedkommende få fingre i mit manuskript så længe ikke bogen foreligger i trykken. Jeg tror med sikkerhed at turde sige at vi begge vil have tilfredsstillelse af dette arbejde; det er nyt og tidsmæssigt i enhver henseende, og måske det med størst kunst komponerede af alle mine arbejder. — Undskyld denne utydelige skrift; jeg har arbejdet fra imorges klokken 5, og det er nu tussmørke.

Med mange hilsener til Deres børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 10. Oktober 1877.

Kære herr Hegel!

Kammerherre Fallesen har ganske rigtigt, som De formodede, telegraferet men naturligvis både telegrafisk og derpå skriftligt erholdt afslag. På hans forlangende var det jo umuligt at indgå. Det er ikke klogt at lade publikum vente længer, og jeg håber derfor at bogen, som bestemt, kommer i handelen paa fredag, selv om Gøteborgs theater indtil den tid ikke skulde have ladet høre fra sig. Herr Gustafson har bedet mig opstille mine betingelser; det har jeg gjort, og når han ikke svarer, må jeg antage at han heller ikke har noget derimod at indvende.

Ved det ggl. theater lader det desværre til at mit stykke kommer til at give anledning til stridigheder. Molbech har tilskrevet mig et langt brev fuldt af besværinger over kammerherre Fallesen, fordi denne har skudt »Ambrosius« tilside

lor mit stykke. Jeg kan ikke fortænke Molbech i at han er misfornøjet hermed; men jeg tror at han handler meget uklogt og overilet, hvis han virkelig, som han antyder, bringer den sag for domstolene. Jeg skriver ham forøvrigt til imorgen; i min interesse ligger det ikke at mit stykke kommer så snart til opførelse; men det står jo heller ikke i min magt at forhindre det.

Det urimelige avisangreb i »Fædrelandet« tror jeg De kan tage med største sindsro; det beviser kun det åndstyranni, som man endnu vover at øve hjemme hos os; men det er ingen tvivl underkastet, hvem, enten De eller Deres angriber, der vil få fremtiden, og det en meget nær fremtid, på sin side. Adressen til Brandes skulde jeg selv, om jeg havde havt anledning til det, med den største glæde have underskrevet. Den upartiskhed, De har vist ved at forlægge både Brandes og hans modstandere vilde i større og åndsfriere samfund end vore prises istedetfor at dadles.

Af mit stykke bedes endnu tre eksemplarer afsendte tillige med de indlagte breve. Exemplaret til Studentersamfundet vilde jeg gerne have indbundet.

Med min bedste tak for indkøbet af statsobligationerne og med de venligste hilsener til Dem og Deres børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

München, den 2. August 1878.

Kære herr Hegel!

Tillad mig herved forbindtligst at takke for modtagelsen af de under 6 Juni tilsendte 450 Rm.

Henimod midten af denne måned bryder vi op herfra for at begive os sydover; det er nemlig vor agt at tilbringe vinteren i Rom, hvor jeg håber at få tid og ro til at fuldføre mit nye arbejde. Her har vejret lige til nu været afskyeligt, så vi egentlig ingen sommer har havt; jeg længes derfor stærkt efter at komme over Alperne.

I anledning af dette vort forestående opbrud er jeg så fri at bede Dem sende mig et beløb omtrent modsvarende renterne for 1. halvår af mine hos Dem beroende værdipapirer.

Jeg tillader mig at gøre opmærksom på at i det opgør for forrige år, som De i sin tid havde den godhed at sende mig, ses udbyttet af mine 4°/_o sv. statsobl. at være hævet allerede 2. Oktober, hvoraf jeg slutter at terminerne for dette statslåns renteudbetalinger, overensstemmende med det nye svenske budgetår, falder 1. April og 1. Oktober. Undskyld at jeg berører dette da sagen ikke er mig ganske klar.

Professor Molbech har vi havt den fornøjelse at se herne. Den gode modtagelse, som Ambrosius fandt, havde øvet en glædelig oplivende virkning på ham Hvorledes er Jonas Lies nye bog bleven modtagen i Danmark? Det norske Dagbl. udtaler sig jo temmelig reserveret. Et rygte siger at Bjørnson skal ville tage bolig i Kristiania igen; jeg har sat dette i forbindelse med at han skulde overtage theatret; men deroppe synes man at være bestemt på i det længste at ville beholde den nuværende jammerlige og udygtige styrelse.

Så snart jeg er kommen nogenlunde til ro i Florents, hvor vi tænker at tilbringe et par måneder, skal jeg igen lade høre fra mig. Sigurd har med udmærkelse bestået sin afgangsexamen fra det herværende gymnasium og er altså nu student; rimeligvis kommer han til at fortsætte sine studier ved universitetet hersteds, når vi til næste efterår er vendt tilbage.

Med mange hilsener til Dem og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 8. Oktober 1878.

Kære herr Hegel!

Efter mere end ti års mellemrum kan jeg da atter datere et brev til Dem fra det gamle Rom. Tyrol forlod vi i slutningen af forrige måned og rejste, uden at standse i Florents, direkte hid, da jeg meget længedes efter kendte omgivelser for at kunne komme til at arbejde med fuld ro.

For de i Deres venlige brev af 6. August tilsendte 700 Rm. takker jeg forbindtligst, ligeledes for det under mit ophold i Tyrol modtagne exemplar af det nye oplag af »Hærmændene«.

Disse få linjer tilskriver jeg Dem hovedsagelig for at opgive min adresse, hvilken indtil videre er: Consolato di Danimarca. Et svensk-norsk konsulat findes her fortiden ikke, men den nye danske konsul, forøvrigt en født Nordmand, er meget forekommende og vil besørge mig mine postsendelser på hurtigste måde.

En smuk stille bolig har vi fundet til rimelige priser, skønt disse nu er i regelen overordentlig høje. Vejret er endnu fuldstændig sommerligt og midt på dagen næsten altfor varmt.

Oppe fra vore hjemlande har jeg i den senere tid hørt meget lidt. Richardts og Heises nye syngestykke har jo gjort megen lykke og det glæder mig særdeles. Jeg vil nu blot ønske og håbe at det samme må blive tilfældet med Molbechs arbejde. Som De måske ved besøgte han os i München på gennemrejsen, og beder jeg Dem ved lejlighed hilse ham fra mig.

Først og fremst sender jeg imidlertid Dem selv og Deres kære familie vore bedste hilsener og tegner mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 7. December 1878.

Kære herr Hegel!

For Deres venskabelige brev af 9. November bringer jeg Dem min bedste tak. Jeg er meget forsømmelig hvad avislæsning angår hernede, og derfor var det mig af dobbelt interesse at erholde Deres meddelelser hjemmefra. Navnlige glæder det mig på min ven Molbechs vegne over den lykke, hans »Ambrosius« har gjort. Jeg vil nu ønske at »Faraos ring« må finde en ligeså god modtagelse. De fortæller at han har sendt dette stykke til de tyske theatre uden at have erholdt svar, hvilket ærgrer ham. Jeg beder Dem ved lejlighed sige ham at i Tyskland varer det i regelen en temmelig lang tid før man beslutter opførelsen af et nyt stykke, og i tilfælde af at et theater ikke kan bruge et indleveret arbejde erholder forfatteren aldeles intet svar. Det eneste theater, som, mig bekendt, gør en undtagelse herfra er det kgl. Schauspielhaus i Berlin; ved dette theater hersker en mønsterværdig orden og akkuratse.

Nu er vel det længe bebudede »Erik den 14de« opført? Det skal interessere mig at se, hvad aviserne beretter derom. Desværre går hernede et bestemt rygte om at forfatteren skal være bleven sindssyg. Jeg vil håbe at det blot er et forbigående tilfælde.

Henrik Ibsens Bolig i Rom.
(Hjørnet af Via due Macelli).

Til »Illustr. tidende« skulde jeg gerne have sendt et lidet bidrag, dersom jeg havde haft noget sådant liggende; men dette var ikke tilfældet; af mindre digte har jeg intet skrevet hernede og beskæftiger mig overhovedet kun med forberedelserne til mit nye dramatiske arbejde.

Den nærmeste anledning til at jeg skriver idag er den at jeg nødes til at bede Dem vise mig den tjeneste at sende mig et beløb af omtrent 630 kroner, hvilket på det nærmeste svarer til et halvårs rente af de hos Dem beroende papirer. Jeg tager meget gerne Rm. såfremt postvæsenet hjemme er istand til med fuldkommen sikkerhed at sende rede penge til Italien. Skulde dette ikke være tilfældet, så tillader jeg mig at bede Dem om en veksler på Paris. Jeg beder Dem på forhånd undskylde at jeg volder Dem ulejlighed i denne travle tid.

Vi har nu i længere tid havt et ubehageligt, koldt og regnfuldt vejr; dog er der udsigt til at det nu vil bedre sig. Med julens nærmelse begynder Skandinaverne at strømme til Rom; navnlig er her kommet mange Danske, af hvilke jeg dog endnu kun kender de færreste. Med mange hilsener til Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

Rom, den 18. Februar 1879.

Kære herr Hegel!

Tilgiv mig min store uefterrettelighed ved indtil nu hverken at have besvaret Deres venlige nytårshilsen eller Deres to breve af 12. December f. å. og 16. Januar sidstleden; stedse er der kommet noget ivejen, og så har jeg udskudt besvarelsen til næste dag.

Jeg tillader mig da nu at erkende modtagelsen af den i førstnævnte brev indesluttede veksler på 868 fr. 97 c. Ligeså takker jeg forbindtligst for de forskellige tilsendte bøger, som jeg har læst med megen interesse, navnlig G. Brandes's bog om Disraeli, der er et fuldkomment mesterværk; når De engang skriver ham til, beder jeg Dem bringe ham min bedste hilsen og udtrykket af min beundring for dette hans seneste arbejde.

Fru Colban har jeg overbragt Deres hilsen, hvorover hun meget glædede sig; hun arbejder nu på en stor ny fortælling, som hun påstår vil blive hendes hovedværk. J. P. Jacobsen befinder sig meget vel, navnlig er der ingen sammenligning mellem hans tilstand og udseende nu og den ynkelige for-

fatning, hvori han kom hertil. Forøvrigt ser jeg ham ikke så ret ofte da han er meget beskæftiget med at fuldføre en ny fortælling, hvorom han sandsynligvis har tilskrevet Dem.

Det var en særdeles behagelig efterretning, jeg i begyndelsen af det nye år modtog fra Dem, idet De meddelte mig at der tiltrængtes nye oplag såvel af »Kongsemnerne« som af digtene . . .

Til den af Chr. Richardt påtænkte samling fortællinger og digte drister jeg mig ikke til at give noget bindende løfte om bidrag, da mit nye dramatiske arbejde optager alle mine tanker og hele min interesse. Jeg håber imidlertid at det påtænkte foretagende ikke derfor vil gå istå.

Hvorvidt »Samfundets støtter« nu har oplevet den 21de forestilling på det kgl. theater ved jeg ikke med vished, altså heller ikke hvorvidt det fastsatte slutningshonorar 500 kroner er forfaldet til udbetaling; men selv om sådant ikke skulde være tilfældet, beder jeg Dem vise mig den tjeneste at sende mig en veksel på det nævnte beløb. Hvis Deres bankier skulde have forbindelse med huset Schmitt & Nast hersteds, så tager jeg helst en anvisning på dette, hvis ikke beder jeg om en veksel på Paris ligesom sidst.

Vi er nu midt i karnevalet med al dets larm og lystighed. Vejret er nu fuldkommen vårligt og mandeltræerne står i fuld blomstring. — Bring Deres kære familie vore bedste hilsener og vær selv på det venskabeligste hilset fra

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen

d. 25. Febr. 1879.

Kjære Hr. Ibsen.

Det var mig en stor Glæde iaftes at modtage Deres venlige Brev af 18 Febr., hvoraf jeg ser at De alle leve vel og at De allerede i Rom have Foraar med blomstrende Mandeltræer, medens vi her ere omgivne af Sne og Is. — Ikke i mange Aar have vi havt en saa stræng og vedholdende Vinter med saa stærkt Snefald. De iforvejen meget trykkede Forhold føles saa meget mere ved den Arbejdsløshed, der er en naturlig Følge af Standsning i Samfærsel m. m. Slemmt er det her, men værre skal det desværre være i Nabolandene, navnlig i Sverige, hvor den ene store Fallit følger paa den

anden. Man tør maaske haabe, at der til Foraaret bliver en Forandring til det bedre. Paa Boghandelen har den daarlige, pengeknappe Tid havt en *særlig* ugunstig Indflydelse, idet Bøger jo anses som Luxus; alt opfordrer til i den nærmere Fremtid at anvende største Forsigtighed.

I. P. Jacobsen var meget daarlig, da han i Efteraaret rejste til Italien, og mange frygtede, at Sygdommen skulde tage Overhaand, saa det er mig en overordentlig stor Glæde at høre, at han er i synlig og god Bedring. Gid han maa blive fuldkommen frisk. Ser De tilfældig ham og Fru Colban tør jeg maaske bede Dem om at hilse dem venligst fra mig.

Da jeg intet hørte fra Dem, antog jeg at De ikke havde noget at rette i Kongs-Emnerne, og jeg har derfor alt for en 14 Dage siden ladet begynde paa Sætningen af det 5' Oplag. — Hvad det 3' Oplag af Digtsamlingen angaaer, saa har det ingen stor Hast, da jeg af andet Oplag endnu har Ex. for nogle Maaneder. Men Trykningen bør helst paabegyndes engang i Maj Maaned. Da Larsen ikke mindes at være gjort opmærksom paa Trykfejl i andet Oplag, har jeg sendt Dem under \times baand i Ex. heraf og beder Dem være saa god at gennemgaa det og sende mig det rettet tilbage; det kan da tjene som Manuskript ved Trykn. af 3' Oplag. — Med Hensyn til Richardts paatænkte Samling har Bjørnson svaret omtrent det samme som De nu svarer, og jeg vil saa hellere anmode Richardt om at udsætte hele Sagen til en senere, forhaabentlig bedre Tid.

I næste Maaned vil der hos mig udkomme en lille ny Digt-samling af H. Drachmann («Ranker og Roser»), en Fortælling (Tora Trondal) af Cand. K. Elster i Trondhjem og en do. (Gertrude Coldbjørnsen) af Skram. Men da Foraarstiden jo ikke er den allerheldigste for Udgivelsen af æstetiske Skrifter, naar disse ikke ere af Forfattere, som til enhver Tid ere velkomne, vil jeg foreløbig sige stop dermed.

I Begyndelsen af Juli Maaned holder vort Universitet sin 400 Aars Jubelfest; men paa Grund af den nye Uret, Tydskland har tilføjet vort Land, og den Stemning her nu er herskende mod Tydskerne, vil man, istedetfor at udsende almindelige Indbydelser til de europæiske Universiteter, vælge den Vej *specielt* at indbyde et Antal Videnskabsmænd fra disse og kun overfor de nordiske Universiteter bibeholde Indbydelser i den oprindelig paatænkte Form. — Ved denne Lejlighed faae vi maaske den Fornøjelse ogsaa at se Dem her.

Vedlagt har jeg den Ære at sende Dem Lire 740,74 cts. (500 Kr.) i Anv. paa Schmidt Nast & Co. i Rom.

De venligste Hilsener for Dem og Deres fra min Søn og
Deres hengivne
Fr. Hegel.

Rom, den 19. Juni 1879.

Kære herr justitsråd Hegel!

Hvis jeg ikke hver dag i denne tid havde været så aldeles optagen af mit nye arbejde, skulde jeg for længe siden have sendt Dem min gratulation i anledning af den officielle udmærkelse, der nylig er bleven Dem tildel. Tillad mig derfor herved at indhente det forsømte, og modtag min bedste lykønskning, idet jeg beder Dem være forvisset om at enhver påskønnelse, der ydes Deres fortjenester og Deres virksomhed overhovedet, altid af mig og mine erfares med den største glæde.

Af sundhedshensyn have vi besluttet at forandre vor oprindelige plan med hensyn til sommeropholdet. Vi havde først tænkt at slå os ned i en af bjergbyerne her i omegnen; men de sanitære forhold dersteds lader meget tilbage at ønske, og så har vi da bestemt os til at tage ned til Amalfi, ved kysten, syd for Neapel, hvor der er anledning til at forfriske sig med søbade. Dette vil i nogen grad forsinke fuldførelsen af mit stykke; og hertil kommer desuden, at jeg, for at give sproget og dialogen i det hele den størst mulige formfuldendthed, har foresat mig at skrive det endnu en gang af med forbedringer, rettelser og ændringer forinden jeg sender Dem den endelige renskrift. Det er derfor højst sandsynligt at De ikke får noget fra mig før i August; men dette er jo dog også tidsnok. Når jeg først begynder at sende Dem manuskriptet, skal det gå meget raskt.

Med forbindtligst tak erkender jeg modtagelsen af den i Deres venlige brev af 27. Maj indesluttede veksler. Men nu kommer jeg igen til at bede Dem om penge, og denne gang om et større beløb end sædvanligt. I Amalfi vil jeg nemlig ikke kunne få vekslers omsat og har heller ikke stort tiltro til det syditalienske postvæsen; jeg må derfor allerede herfra være forsynet med de fornødne pengemidler for hele udflugten, hvilken vil vare indtil begyndelsen af Oktober. Min anmod-

ning til Dem er derfor at De godhedsfuldt vil sende mig en veksels for de indtil 1 Juli forfaldne renter af mine forskellige statspapirer, samt en anden veksels stor 2000 kroner, begge vekslers trukne på huset Schmitt, Nast & comp. herstedes. Dette samlede beløb er jo vistnok en hel del større, end jeg behøver i de tre sommermåneder; men det er mig af vigtighed, når jeg i Oktober kommer hid tilbage, uhindret af pengeforlegenhed straks at kunne fortsætte rejsen til München, og denne lange rejse såvelsom vor nye bosættelse i sidstnævnte by kræver jo også én hel del udgifter. Tag mig derfor ikke disse forskellige vekslers — de to omskrevne, og den veksels jeg trækker på Deres godhed og Deres venskab, — altfor ilde op!

Ved denne måneds slutning rejser vi herfra. Skulde De efter den tid muligens have noget at meddele mig, så bedes det at måtte ske som hidtil under adresse til det danske konsulat her i Rom, ialfald så længe indtil jeg ser mig istand til med bestemthed at kunne opgives en direkte adresse. Gennem det herværende konsulat vil mine breve altid komme mig rigtig ihænde.

Her er det nu temmelig hedt; men luften forekommer os ikke hverken trykkende eller usund; overhovedet befinder vi os særdeles vel. Nede i Amalfi gives der et forhenværende kloster med store kølige værelser, hvilket nu benyttes som hotel; der tænker vi at tage ind, og håber jeg om nogen tid dernedefra at kunne lade høre fra mig.

Med de bedste hilsener til Dem og Deres børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

München, Amalienstrasse 50a, II. Etage,
d. 1. November 1879.

Kære herr justitsråd Hegel!

Den 14. Oktober kom vi tilbage hertil og har nu så nogenlunde indrettet os i vor nye bolig. Jeg håber at de i begyndelsen af forrige måned fra Sorrento afsendte følgeskrivelser til de forskellige theaterdirektioner rigtig er kommet Dem ihænde; men jeg svæver nu i uvished om, hvorvidt

stykket allerede er færdigt og indleveret til theatrene eller ikke. I Deres venlige brev af 22. September stilles mig i ud-sigt at bogen kunde være trykt lidt inde i Oktober, og navnlig for Stockholms vedkommende er det mig af over-måde stor vigtighed at theatret kommer i besiddelse af et expl. så hurtigt, som muligt, da jo oversættelsen kræver ad-skillig tid. Forhåbentlig har herr Wilhelm Lange i Berlin modtaget korrekturarkene, hvorom jeg fra Rom tilskrev herr Larsen. Om nogle dage skal jeg tillade mig at tilstille Dem billetter til nogle personer, til hvilke jeg gerne vilde have sendt exemplarer, når bogen kommer i handelen.

»Leonardas« forkastelse ved det kgl. theater lader til at have vakt adskillig røre i København. Jeg finder at det var meget hensynsløst af theaterchefen at give efter for kultusministerens ønske om at få Molbechs bedømmelse af stykket offentliggjort; den var åbenbart ikke beregnet på at læses af udenforstående.

Jeg hører fortælle at Bjørnson kan ventes hid. Igår fik vi meddelelse om at fru Thoresen kommer hertil idag og om en ugestid vil fortsætte rejsen til Rom. Fru Colban lever, som De ved, dernede; men jeg er ikke rigtig viss på, hvorvidt de to passer rigtig godt sammen.

Overgangen fra Syditaliens klima til det herværende har været meget følelig; den 6. Oktober svømmede Sigurd og jeg i Middelhavet og den 15. måtte vi her gå i tykke vinter-frakker; det bekommer os forøvrigt overmåde vel.

Jeg har under opholdet i Rom efterhånden lagt mig til en samling af ikke mindre end tyve gamle malerier, tildels meget store og meget værdifulde. Det er utroligt, hvor bil-ligt man undertiden kan få sådant dernede når man har held med sig, og det har jeg dennegang havt. Jeg er viss på, at hvis jeg skulde engang i tiden blive nødt til at skille mig ved dem, vilde jeg kunne her eller andetsteds i Tyskland udbringe dem til det mangedobbelte. Jeg håber imidlertid at jeg nok skal få råd til at beholde dem, skønt den kapital, der stikker i dem, jo rigtignok ligger død, så de blir mig dyrere år for år.

Med mange hilsener til Dem selv og til Deres kære fa-milje og med min bedste tak for »Det ny system«, som jeg nu netop modtog, tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

München, den 14. November 1879.

Kære herr justitsråd Hegel!

Det var med megen glæde at jeg af Deres venlige brev af 8. dennes erfarede at »Et dukkehjem« allerede skulde være antaget til opførelse på det kgl. theater. Glæden varede imidlertid ikke længere end til iaftes, da jeg modtog fra kammerherre Fallesen et brev, hvori han opstiller som betingelse for stykkets antagelse at bogen ikke må udkomme i Danmark forinden 21. December og at stykket ikke må opføres på noget andet theater før den nævnte dag. At udsætte bogens udgivelse til lige under jul vilde være omtrent det samme som at udelukke den fra julemarkedet, og det forekommer mig lidet sandsynligt at herr kammerherren ikke skulde have indset dette. Jeg kan derfor ikke betragte hans forslag anderledes, end som en indirekte afvisning af stykket og har allerede i telegram meddelt ham umuligheden af at indgå på hans fordringer.

Men nu spørger jeg Dem om De tilråder mig at indlevere stykket til Folketheatret? Gives der ved dette theater nogen skuespillerinde, som kan overtage Noras rolle, og tør man dersteds ifølge privilegiet spille deslige stykker? Er dette sidste ikke tilfældet, så synes jeg dog at en speciel tilladelse måtte kunne erhverves. Et par vejledende ord herom vilde jeg være Dem meget taknemmelig for.

Min mening er, at da vi nu ikke længere har noget hensyn at tage til det kgl. theater, så bør bogens udgivelse ikke udsættes længere end til den 22. dennes. Jeg vilde ikke anse det ønskeligt om den tyske oversættelse skulde komme originalen i forkøbet, og en sådan mulighed står det ikke i min magt at forhindre. Forøvrigt har De naturligvis i dette anliggende fuldstændig frie hænder til at handle efter bedste skøn.

Sluttelig aflægger jeg Dem min forbindtligste tak for de modtagne 1120 Rm. samt for det tilsendte exemplar af »Et dukkehjem«. Udstyret er jo som sædvanligt meget smukt, og jeg har hidtil ingen trykfejl kunnet opdage.

Med de venligste hilsener

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 22. December 1879.

Kære herr justitsråd Hegel!

Iaftes havde vi den store glæde at modtage Deres telegram, for hvilket jeg hjerteligst takker Dem. Stykket blev altså dog færdigt til den

fastsatte tid; jeg tvivlede næsten på at dette vilde blive muligt, men ser nu til min store tilfredsstillelse at jeg heri tog fejl. Jeg er kammerherre Fallesen og alle øvrige vedkommende meget takskyldig for den iver, hvormed indstuderingen må være bleven fremmet. Nu vilde jeg blot ønske at bladmelderne rigtig tilbunds måtte forstå stykket; kritikken er hos os ofte i hænderne på folk, som endnu ikke besidder den fornødne modenhed til fra alle sider at kunne forklare og bedømme et literært arbejde. Korrespondencen til Vejle

Henrik Ibsen.

amts avis, som De havde den godhed at sende mig, var forøvrigt meget varmt og smukt skrevet.

Min bedste tak for de tilsendte eksemplarer! Det forekommer mig at bindet dennegang, om muligt, er endnu smagfuldere end sædvanligt, især er der et gult bind, som vækker almindelig beundring. Men det er aldeles ikke nødvendigt her efter at sende mig så mange indbundne eksemplarer; 3—4 er fuldkommen nok, for resten kan jeg godt hjælpe mig med hæftede.

Jeg vilde være Dem overmåde forbunden dersom jeg i denne travle juletid turde anmode Dem om at ville sende mig mine rentepenge i veksel på Paris eller Berlin; jeg skulde ikke have besværet Dem hermed, dersom jeg ikke frygtede for at jeg måske ved nytårstid kunde komme i forlegenhed.

Jeg har indgået på at overlade Gøteborgs theater »Et dukkehjem« for 500 kroner; direktør Rasmussen erholder stykket mod det samme beløb, hvoraf 300 kroner skal indbetales efter 1ste forestilling og resten ved sæsonens slutning.

Jeg håber at dette brev vil komme Dem ihænde på juleaften og tillader mig at sende Dem og Deres kære familie vore bedste ønsker om en glad og lykkelig højtid. Ligeledes benytter jeg anledningen til af ganske hjerte at takke Dem for det år, som nu snart går tilende og ønske Dem alt godt i det kommende.

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

München, den 22. Januar 1880.

Kære herr justitsråd Hegel!

Det var mig særdeles kært gennem Deres venlige linjer af 18. dennes at erfare, at det pekuniære udbytte af »Et dukkehjem« ved de første forestillinger på det kgl. theater for mig stiller sig så gunstigt. Jeg takker Dem forbindtligst for denne behagelige meddelelse og ligeså for den nys modtagne bogpakke. Navnlig har jeg at frembære min hustrus bedste taksigelse for den hende tilsendte bog.

Derimod var det mig samtidigt meget ubehageligt at høre at den tyske oversættelse af mit nye stykke sælges stærkt i København og at afsætningen af originalen derved skades. Jeg så jo nok i et af de mig tilsendte blade at »Nora« averteredes tilsalgs deroppe; men jeg troede at De kun gjorde mig opmærksom på sagen som et kuriosum, da jeg ikke kunde forestille mig at nogen deroppe købte den tyske oversættelse uden måske for at sammenligne den med originalen. Efter Deres meddelelse stiller sig imidlertid sagen anderledes, og

jeg skulde derfor henstille til Dem straks at påkalde autoriteternes hjælp for at standse denne trafik, der jo er ulovlig og til skade både for Dem og mig. Den tyske oversættelse er, som boghandlerforetagende, mig ganske uvedkommende; jeg har ikke betalt oversætteren noget honorar, og jeg erholder intet honorar af forlæggeren. Oversætteren har at levere mig de fornødne eksemplarer til brug for de tyske theatre; nogen anden befatning med sagen har jeg ikke. Det er klart at vi ikke kan forbyde den tyske forlægger at effektuere bestillinger til Danmark; men det er dog vel utvivlsomt at vi kan forbyde danske boghandlere at falbyde og sælge denne tyske oversættelse i Danmark. Vor lovgivning indeholder jo tydelige bestemmelser om deslige tilfælde. Jeg synes at disse bestemmelser allerede for længe siden burde være bragt i anvendelse. Den tyske oversættelse af »Samfundets støtter«, ligeledes udgivet af Reclam jun. i Leipzig, forhandles måske også i vore lande, og formodentlig ligeså oversættelserne af Bjørnsons »Marie Stuart«, »De nygifte«, »Fallitten«, »Leonarda«, o. s. v., hvilke alle, såvidt mig bekendt, er oversatte af W. Lange og udgivne af Reclam. Det skulde interessere mig meget, snart at høre hvad De mener om sagen. At det indtrufne er sket aldeles imod min vilje og uden mit samtykke, forstår sig af sig selv; det er jo aldeles stridende mod mine egne interesser ligeså vel som mod Deres. Hvis behøves, beder jeg Dem betragte dette brev som fuldmagt til at skride ind også på mine vegne. Jeg er selvfølgelig gerne beredt til at bære min del af de eventuelle omkostninger.

Med vore bedste hilsener til Dem og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

5-2 1880.

Kjære Herr Dr. Ibsen.

Det glæder mig at kunne meddele Dem, at de sidste 5 Forestillinger af »Et Dukkehjem« have bragt Dem et Honorar af 2270,12, saaledes ialt 3904,99. De næste 5 Forestillinger give Dem et Udbytte af $\frac{1}{3}$ Del af Indtægten af de ikke abonne-

rede Pladser paa Gulvet; hidtil har Stykket gaaet hvergang for udsolgt Hus.

De veed, at Fru C. Collett i flere Aar har fortalt om mig, at jeg i 1872 havde paataget mig at forlægge en anden Række af hendes »Sidste Blade«, at hun, i Tillid til at denne Sag var i Orden, rejste til Italien, samt at jeg derpaa var gaaet fra mit Ord, og ikke vilde forlægge Bogen, da hun sendte mig Manuskriptet. Denne Historie har hun nu fortalt saa ofte, at hun rimeligvis selv tror paa den, og har i Aftenposten No. 21 for iaar lavet en Artikel paa den. I Virkeligheden gik det saaledes til, at jeg strax, da Fru Collett tilbød mig den omhandlede Bog, lod mig mærke med, at den første Række havde fundet en ringe Afgang, at jeg forbeholdt mig nærmere at efterse, hvorledes Afsætningen havde været, og forlangte i ethvert Tilfælde først at se Manuskriptet, inden jeg tog nogen Bestemmelse. Dette, sagde Fru Collett, vilde blive mig leveret af Red. E. Bøgh, der dog aldrig kom; men efter et Par Maaneders Forløb fik jeg det sendt fra Dresden med et Brev, hvori Fru Collett forudsætter, at Alt var i Orden og anmoder mig om at trykke Bogen. I Mellemtiden havde jeg imidlertid hørt fra flere Sider, hvad Fru Collett forøvrigt ogsaa havde sagt mig selv, at hun ikke var tilfreds med mig som Forlægger, idet jeg efter hendes Mening averterede for lidt og ikke sørgede for at hendes Bøger laa omkring i Boghandlernes Vinduer, og jeg fattede derfor den Beslutning, ikke at udgive flere Bøger for hende. Jeg sendte som Følge heraf det omhandlede Manuskript til hendes herboende Søn, og meddelte samme Dag i Brev til Fru Collett Grunden til, at jeg ikke vilde forlægge det.

Omendskjøndt jeg af og til har hørt at Fru Collett gik og bagtalte mig, har jeg dog ikke villet foretage Noget til min Retfærdiggjørelse i denne Sag, da Forhandlingen skete mundtlig og jeg jo, ligesaa lidet som hun kunde bevise Noget. Men det falder mig nu ind, at De under et Ophold her i Byen meddelte mig, at Fru Collett, paa sin Rejse fra Italien, ogsaa havde refereret Historien for Dem. De tilbageviste den ved at bringe hende i Erindring, *at hun tidligere havde anmodet Dem om at sende mig nogle anbefalende Ord, for at bevæge mig til at overtage Forlaget af anden Række af »Sidste Blade«,* og dette beviser jo, at der ikke har været truffen nogen Aftale imellem Fru Collett og mig. Da Sagen nu er kommen offentlig frem, er det min Agt at fralægge mig den Beskyldning.

Fru Collett retter mod mig, og jeg tillader mig at spørge, om De vilde give mig en Erklæring om det Forefaldne med Tilladelse til at benytte den.

Under \times baand sender jeg Dem Aftenposten No. 21, som ved Lejlighed udbedes tilbage.

Med mange Hilsener til Dem og Deres fra min Søn og mig er jeg

Deres oprigtigt hengivne

Fr. Hegel.

München, den 15. Februar 1880.

Kære herr justitsråd Hegel!

Tilgiv at jeg først nu svarer Dem angående den urime- lige historie, som fru Collett har givet tilbedste i Aften- posten.

At hun i 1872 under opholdet i Dresden anmodede mig om at være mellemmand mellem Dem og hende, ved at sende Dem hendes manuskript og udtale mig derover, for- holder sig ganske rigtigt, ligesom jeg også under henvis- ning til at Erik Bøgh jo havde påtaget sig at være hendes kommissionær, unddrog mig for denne ubehagelige forretning. Jeg kunde umuligt forstå fru Collett anderledes end at der kun havde mellem Dem og hende fundet en foreløbig af- tale sted om at De først og fremst skulde få se hendes manuskript, hvilket De jo ikke kendte. Et par måneder senere berørte hun i et brev fra Rom at De da det kom til stykket ikke havde villet tage hendes bog i forlag. På hendes tilbagerejse fra Italien så jeg hende ikke; men i sommeren 1874 traf jeg hende i Kristiania og da fremstillede hun sagen omtrent således, som nu i Aftenposten. Endnu stærkere skete dette under hendes ophold i München 1876—77, og her var det jeg mindede hende om hvad der var passeret i Dresden, hvorover det kom til en voldsom scene imellem hende og mig idet jeg uforbeholdent sagde hende at jeg ikke tålte at denne sag og navnlig De i mit hus blev omtalt på den måde.

Hvad jeg her har sagt, står ganske tydeligt for min erindring; men det vilde være mig meget ubehageligt om

jeg skulde træde frem og vidne offentlig imod fru Collett betræffende ytringer, som hun ganske privat har fremkommet med indenfor mine fire vægge, og som jeg egentlig ikke var berettiget til at omtale for nogensomhelst, ikke engang for Dem. Jeg føler mig desuden ganske forvisset om at overfor fru Colletts påstande behøver Deres benægtelser ikke at støttes af noget vidnesbyrd fra tredjemand; Deres ord vil være nok, såfremt De virkelig finder det fornødent at svare på hendes avisartikel, der handler om alskens usammenhængende ting. Deres fremstilling af det virkelige forhold er jo i og for sig så aldeles indlysende, at ingensomhelst vil kunne falde på at drage den i tvivl. Men er det virkelig umagen værd at imødegå disse udgydelser af et irriteret sind? Under alle omstændigheder — *kan* De holde mig udenfor, så ser jeg det helst.

En stor glæde var det mig at erfare at et tredje oplag af »Et dukkehjem« allerede nu behøves. Dette år tegner jo til at blive et »kronår« for mig i pekuniær henseende. Idag havde jeg den fornøjelse at modtage det tilsendte eksemplar af 4de oplag af »De unges forbund«. Ved lejlighed tør jeg måske bede Dem være så god at opgive mig, hvor store oplag der er tagne såvel af dette stykke som af »Kejser og Galilæer« for at jeg så nogenlunde kan vide hvor stærkt jeg tør trække på Dem; jeg kommer nemlig desværre iår til at bruge en hel del penge udenfor det sædvanlige, da Sigurd til sommeren skal sendes til Kristiania for at fortsætte sine studeringer der.

Forbindtligst tak for de tilsendte 1300 kroner. Jeg tør af beløbets størrelse slutte at herr Rasmussen altså har indbetalt de forhen omskrevne 300 kroner på honoraret for »Et dukkehjem«.

Med vore bedste hilsener til Dem selv og til Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

P. s. Det modtagne nummer af Aftenposten tilbagesendes samtidigt med dette brev.

H. I.

Kjøbenhavn d. 6. Juni 1880.

Kjære Herr Dr. Ibsen!

Naar De spørger mig om min Mening angaaende den i Deres venlige Brev omtalte Plan, skal jeg sige Dem, hvorfor jeg ganske bestemt fraraader Dem at føre Forslaget ud i Virkeligheden. En Fortale, som den, der alt er skreven til »Catilina«, har og kan have Værd som knyttende sig til et Ungdomsværk, der senere er revideret og udgivet af den fuldt udviklede Digter. Bortset fra denne særlige Omstændighed bliver det, efter mit Skjøn, en Notits af halv privat Natur, som neppe vilde interessere Publikum, dersom den ikke bag sig havde Navnet Henrik Ibsen. Men selv i dette Tilfælde bør vistnok en Oplysning af denne Art kun forekomme en enkelt Gang. Gjentagelser ville svække Indtrykket, og naar de udstrækkes til en hel Række Arbejder, ville de sikkert for Læseverdenen faa et Præg af det Anekdotemæssige, som for enhver Pris bør holdes borte.

Deres Arbejder staa hvert for sig som klare, karakteristiske Helheder, hvis Betydning ikke bør knyttes til slige smaa Sidebemærkninger, som ubevidst ville arbejde sig ind i Læsernes Bevidsthed og efterhaanden bringe et nyt og forstyrrende Element ind i Tilegnelsen, fordi Helhed og Brudstykke nu engang ikke harmonere. En ganske anden Sag var det, synes mig, om De nogensinde vilde skrive et »aus meinem Leben«, i hvilket Skrift hine Brudstykker da vilde blive indføjede paa deres Plads i Rækken, og netop derved ophøre at være Brudstykke. Men et saadant Arbejde tror jeg, at De vilde gjøre klogt i at opsætte en Stund endnu.

Gaar De den anden Vej og indlader Dem paa Privatissima, bliver Publikum let vigtigt og skaber en ny Forhandlingsbasis ved Deres tilkommende Arbejder, med hvilken De muligvis ikke kan være tjent.

Saaledes staaer Sagen for mig, idet jeg henstiller mine Ytringer til Deres nærmere venlige Overvejelse.

Vedlagt har jeg den Fornøjelse at sende Dem de omskrevne 1000 Kr. i tydsk Mønt (1125 Rmk.)

En af Deres Svenske 4 % Statsobligationer paa 1000 Kr. blev udtrukken i April; i dens Sted har jeg kjøbt til Dem en af samme Størrelse og godskreven Dem de derved indvundne 51 Kr. 33 Øre.

Vi haabe, at Deres kjære Frue og Søn paa Rejsen til Norge blive nogle Dage i Kjøbenhavn, og glæde os til da at se dem.

Med de kjærligste Hilsener for Dem Alle fra mine Børn og fra mig, er jeg

Deres hjertelig hengivne

Fr. Hegel.

München, den 25. Oktober 1880.

Kære herr justitsråd Hegel!

Tillad mig herved at aflægge Dem min hjerteligste tak for al udvist venlighed og forekommenhed under min hustrus og min søns ophold i Kjøbenhavn.

Som De vel har hørt lagde man på ægte norsk maner vanskeligheder ivejen for at min søn kunde fortsætte sine juridiske studier i Kristiania. Han blev for to år siden student med præceteris ved Münchens universitet, studerede derpå et år i Rom og et følgende år hersteds. Alt dette vil man ikke lade gælde deroppe; man vil at han skal studere mindst et år pånytt i Kristiania og så lade sig examinere om igen, forinden han kan få lov til at lade sig indskrive som juridisk student deroppe. På et sådant tidsspilde ønsker jeg ikke at han skal indlade sig, og han selv ønsker det heller ikke. Alle udenlandske universiteter står ham åbne, og vi vender nu tilbage til Rom, hvor han vil fuldende sine juridiske studier og derpå lade sig naturalisere. Den sorte theologiske bande, som for tiden råder i det norske kirke departement, skal jeg ved lejlighed sætte et passende literært mindesmærke.

Tillad mig at forespørge om det kgl. theater har til Dem gjort yderligere indbetaling af mit honorar for »Et dukkehjem«; i Marts indbetales honorarer for forestillingerne 2—15. Ligeledes vilde jeg gerne vide om direktør Rasmussen har indbetalt de 200 kroner, som han skulde erlægge ved sæsonens slutning. Er intet af dette tilfældet, så står vort mellemregnskab desværre således, at jeg for øjeblikket intet har at hæve hos Dem. Med overflytningen til Rom, hvorefter vi rejser i begyndelsen af November, kræver en hel del udgifter, og jeg nødsages derfor til at bede Dem forstrække mig med et beløb af 1000 kroner i tyske sedler.

Endnu har jeg en bøn til Dem. De har formodentlig fra og til anledning til at tale med kammerherre Fallesen. Skulde De ikke ved en sådan anledning i mit navn ville henstille til ham at udbetale de resterende 500 kroner for »Samfundets støtter«? Bed ham betænke det ringe honorar, for hvilket han tilhandlede sig dette stykke. Af aviserne har jeg set at han af egen drift betalte Sarah Bernhardt et langt større spillehonorar, end stipuleret; jeg kan derfor ikke tvivle på, at han vil vise mig denne lille villighed.

Fra Deres unge nevø kan jeg hilse Dem. Han er et særdeles elskværdigt ungt menneske. Jeg tror nok at han endnu lider lidt af hjemve; men det er åbenbart at han stedse mere og mere vænner sig til de fremmede forholde, og han er øjensynlig oplivet ved udsigten til at hans ophold hersteds måske kan blive ikke ubetydelig forkortet, og ikke mindre ved udsigten til det forestående familjebesøg til foråret. I den anledning beklager jeg meget at vi da ikke længere er her; det skulde have været mig en stor glæde at kunne vise Dem alle Münchens seværdigheder.

Jeg tilbragte en meget behagelig tid i Berchtesgaden sammen med Jonas Lie og hans familie. Han arbejdede overordentlig flittigt og jeg håber det vil lykkes ham at få fortællingen færdig i betimelig tid. »Grabows kat« forekommer mig at være et ret elskværdigt stykke om det end ikke er ganske dramatisk bygget.

Mit næste brev til Dem kommer jeg antageligvis til at datere fra Rom. For denne Gang beder jeg Dem alle modtage vore varmeste hilsener og tegner mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 22. Marts 1881.

Kære herr justitsråd Hegel!

Tag mig ikke ilde op at jeg herved nødes til at bede Dem vise mig den store venskabstjeneste forskudsvis at forstrække mig med det eventuelle honorar for det nye op lag af »Brand« i veksels på Paris. Forskellige sammenstødende omstændigheder har bidraget til at gøre opholdet hernede

temmelig kostbart for os i vinter; men nu er heldigvis sæsonen tilende og derved reduceres udgifterne betydeligt.

Jeg vil betro Dem som en hemmelighed at jeg skriver på en ny bog, som vil blive færdig udover sommeren. Den kommer antagelig til at udgøre omtrent 20 trykte ark; dette arbejde interesserer mig meget, og jeg føler mig forvisset om at bogen også vil blive modtagen med interesse af almenheden. Om indholdet vil jeg imidlertid ikke for øjeblikket nærmere udtale mig; senere skal jeg måske komme tilbage dertil.

Vi har fremdeles det herligste sommervejr med udsprungne træer, grønne marker og blomster i millionvis. Hjemme i vore lande er der endnu fuld vinter, efter hvad jeg hører; men nu vil vel kuldens magt snart være brudt, og da plejer det jo at gå hurtigt fremad deroppe.

Den skandinaviske koloni hersteds er nu, som sædvanligt på denne årstid, sågodtsom opløst; jeg ved derfor ikke idag videre af interesse at fortælle, men indskrænker mig til at sende Dem og Deres kære kreds vore bedste hilsener.

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 18. Juni 1881.

Kære herr justitsråd Hegel!

Da jeg idag nødsages til at tilskrive Dem om penge, så vil jeg benytte anledningen til at meddele at der er sket en forandring i mine literære planer for sommeren. Det arbejde, jeg tidligere har skrevet om, er foreløbig lagt tilside og en af de første dage i denne måned begyndte jeg at tage fat på et skuespilstof, som længe har beskæftiget mine tanker og som nu trængte så stærkt ind på mig at jeg umuligt længere kunde lade det ligge. Jeg håber at jeg vil kunne sende Dem manuskriptet inden midten af Oktober. Stykkets titel skal jeg senere meddele; idag vil jeg kun bemærke at jeg betegner det som »et familjedrama i tre akter«. At det stykke ikke har nogetsomhelst med »Et dukkehjem« at gøre er vel overflødigt at tilføje.

Og så var det angaaende penge. Vi rejser herfra til Sorrento så snart Sigurd er færdig med sin eksamen, hvilket

sker i slutningen af denne måned. Vi blir dernede til begyndelsen af November, og jeg vilde gerne ved afrejsen være forsynet med tilstrækkelige penge for hele opholdet. Min bøn til Dem er derfor at De for et beløb af 3000 kroner vil forskaffe mig en veksels på Paris. Honoraret for det nye oplag af »Peer Gynt« er jo rigtignok ikke forfaldent endnu og jeg veed ikke om herr Rasmussen har indbetalt de resterende 200 kroner; jeg kommer således midlertidig i en temmelig stor gæld til Dem; men i henhold til tidligere venlige tilbud håber jeg at De godhedsfuldt imødekommer mig.

De er naturligvis vidende om den sørgelige begivenhed under professor Heegaards ophold i Florents. Jeg beklager ham meget.

Med mange hilsener til Deres kære familie tegner jeg mig
Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

P. s. Jeg beder at meddelelsen om mit nye skuespil indtil videre må blive bevaret som en hemmelighed.

H. I.

Rom, den 23. November 1881.

Kære herr justitsråd Hegel!

Overensstemmende med Deres anmodning sender jeg Dem herved de billetter, der skal medfølge eksemplarerne til de forskellige theaterdirektioner. En af dagene sender jeg lignende billetter til nogle få privatpersoner.

Det er slemt at bogen skal udkomme så sent. Afsendelsen af anden akt blev vistnok noget forsinket; men så er derimod den tredje ganske kort, og jeg trode derfor at det hele alligevel vilde kunne være færdigt en af de første dage af December. Jeg erindrer at andet oplag af hele den store »Kejser og Galilæer« blev gjort færdigt i omtrent 14 dage. Men jeg ved jo at arbejdet naturligvis også denne gang fremmes med al mulig hurtighed, og mere kan jo ikke forlanges. I ethvert fald vil jo bogen overalt i Skandinavien være tilgængelig nogle dage før jul.

Forbindtligst tak for det tilsendte eksemplar af Molbechs nye stykke, som jeg endnu ikke har fået tid til at læse. Foreløbig bedes han venlig hilset og takket når De træffer ham.

Jeg går allerede nu og tumler med planen til et nyt fireakters lystspil, som jeg allerede før har havt i tankerne, men som jeg skød tilside for »Gengangere«, der trængte for stærkt på og optog al min interesse. »Gengangere« vil rimeligvis i nogle kredse vække allarm; men det må så være. Gjorde den ikke det, så havde det ikke været nødvendigt at skrive den.

Med mange hilsener til Dem selv og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 2. Januar 1882.

Kære herr justitsråd Hegel!

Tillad mig forbindtligst at takke for Deres venlige brev, som jeg modtog igår. Jeg havde ikke troet at købet af obligationerne allerede vilde blive besørget i den travle juleuge; thi i så fald vilde jeg allerede for et par dage siden have tilskrevet Dem og bedet Dem om kun at købe for 5000 kroner. Sagen er nemlig at jeg henede kommer til at behøve penge tidligere end beregnet og fra Norge kan jeg først vente remisse længere hen i måneden. Jeg nødes derfor til at bede Dem om at De med sædvanlig beredvillighed vil vise mig den store tjeneste at forstrække mig med en veksels på 1000 kroner. Tag mig ikke anmodningen og ulejligheden altfor ilde op!

De kritiske voldsomheder og alt det vanvid, som skrives imod »Gengangere« tager jeg med fuldkommen sindsro. Jeg var forberedt på sligt. Da »Kærlighedens komedie« udkom, blev der i Norge skreget ligeså vildt som nu. Mod »Peer Gynt« blev der også skreget og ikke mindre imod »Samfundets støtter« og imod »Et dukkehjem«. Skriget vil også denne gang dø hen ligesom tidligere.

Men kan det virkelig være muligt at det er Molbech, som er fornummet ude i »Dagbladet« og gør reklame for sit »Opad«?

Et foruroliger mig når jeg tænker på det store oplag. Har al denne allarm skadet bogens afsætning? —

Netop i dette øjeblik modtog jeg Deres andet brev samt aviserne. Til G. Brandes skriver jeg imorgen og takker ham for hans artikel, som så højlig har glædet mig.

Henrik Ibsen.

Med forbindtligst tak for at De tænkte på mig med bøger til jul, med tak for alt godt i det forløbne år og med vore bedste ønsker om et glædeligt og godt nyt år tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

d. 10. Jan. 1882.

Kjære Hr. Dr. Ibsen.

Idet jeg herved endnu engang takker Dem for Deres venlige Brev af 2. Januar, skal jeg besvare et Spørgsmaal, De deri stiller mig, især fordi De stiller det saa bestemt og direkte.

De spørger: Har al denne Allarm skadet Bogens Afsætning? og hertil maa jeg afgjort svare: ja.

Som det af Anmeldelserne vil være Dem bekjendt, har »Gengangere« gjort stor Opsigt og været denne Vinters literære Begivenhed, ligesom i Forfjor »Et Dukkehjem«. Dette er iøvrigt ikke andet end hvad man kunde sige sig selv maatte ske. Men med Beundringen fulgte saa at sige øjeblikkelig en stærk Indignation over de Forhold, som drages frem i »Gengangere«, og som man for enhver Pris vil holde ude fra Familielitteraturen. Virkningen heraf mærkedes ligeledes øjeblikkelig. Af det store Oplag var der allerede forud bestilt et ikke ringe Antal Exemplarer, dels til Provindserne, dels til Norge-Sverige.

Fra flere af de udenbyes Boghandlere, navnlig fra Chr-a, Bergen og Stockholm, hvor Bladene ligefrem have modarbejdet Bogens Salg, har jeg allerede nu modtaget Meddelelse om, at de ikke kunde finde den forventede Afsætning for »Gengangere« og derfor fremkommer med Anmodning til mig om at tage større Partier af Bogen tilbage, ikke blot samtlige Ex., som havdes i Condition, men ogsaa saadanne, som vare leverede i »fast Regning« og som altsaa efter de gjældende Regler ikke kunne remitteres. Af Hensyn til Bevarelse af et godt Forhold ligeoverfor mine Kolleger, har jeg anset det for klogest tildels at gjøre dem denne Indrømmelse.

Her i Byen har Salget af »Gengangere« været betydelig ringere end af Deres tidligere Skrifter. — Ogsaa paa Deres ældre Arbejder har det hele udøvet tilbagevirkende Kraft.

Jeg plejer hver Jul at afsætte en ikke ringe Del af Deres Skrifter, men iaar har dette været Tilfældet i en mærkelig ringere Grad.

Jeg har troet, kjære Hr. Ibsen, uden Forbehold at burde give Dem disse Oplysninger.

Med Hensyn til Prof. Molbech, da tror jeg at turde sige, at han ikke har skrevet om Deres ny Stykke, hverken i Dagbladet eller i noget andet Blad. — — — —

Deres hjærteligt hengivne

Fr. Hegel.

16. Febr. 1882.

Kjære Hr. Dr. Ibsen.

Julelitteraturens bevægede Tid er nu forbi, og Gemytterne befinde sig i det mindste tilsyneladende i en roligere Tilstand. Denne Overgangstid benytter jeg til at sende Dem nogle Linier, for at tilføje nogle Bemærkninger om en Sag, der tidligere har været paa Tale mellem os. Som De vil erindre, paatænkte De for et Par Aar siden at forfatte og udgive en Redegjørelse for Deres Forfattervirksomhed, og De vil sikkert ikke have glemt, hvor indstændigt jeg fraraadede Dem at føre denne Plan ud i Virkeligheden.

Den samme Opfattelse hylder jeg fremdeles, og saa ubetinget, at jeg vilde ønske, at der end ikke efter Deres Død — gid den maa være langt borte — maatte findes Papirer i denne Retning.

Om denne Sag er jeg levende bleven erindret ved den Korrespondance, som er bleven ført mellem Dem og forskjellige i Anledning af »Gengangere«, og det er herom, at jeg denne Gang har besluttet mig til at tilskrive Dem. Ganske vist kunde det tage sig lidt besynderligt ud, om jeg vilde blande mig i anden Mands Korrespondance og udtale Meninger om Ting, der ikke vedkommer mig; men dersom jeg noget Øjeblik kunde forudsætte, at De vilde betragte Sagen fra dette Synspunkt, skulde jeg visselig være den sidste til at bringe den frem.

Hvad jeg vilde sige, er dette, at De, naar De skriver, være sig et Drama, være sig et Brev, er en offentlig Personlighed, som ikke paa nogen Maade faar Lov til at vandre i Privatlivets rolige Hygge. Muligt er det, at De selv herom kan have en anden Anskuelse; men tillad mig i saa Fald at sige Dem,

at De befinder Dem i en fuldstændig Illusion. For saa vidt De nu i Korrespondancer gaar ind paa Redegjørelse for Deres Ideer og sammes Virkeliggjørelse — og jeg kunde gjerne tilføje, for saa vidt De omtaler, hvor De kjøber Deres Støvler — kunde De lige saa godt lade Meddelelserne komme som Replik i et Drama eller som Følgeblad; i ethvert Tilfælde er den i samme Grad offentlig Ejendom og bliver i samme Grad diskuteret, parcelleret og skeletteret.

Det er især denne Omstændighed, der, i det mindste for mig, har noget penibelt ved sig; thi, som jeg har tænkt mig, da hin ovenfor omtalte Sag var for mellem os, Deres Værker staa som en Række Statuer i et Galleri og bør, ligesom de virkelige Statuer, holde Beskuerne i en vis Afstand. Ville Statuerne stige ned fra deres Fodstykke og indlade sig med Publikum, lide de kun derved, fordi Publikum altid har været og altid vil være nærgaaende og dertil sjældent møder med rene Hænder. Ethvert af Deres Værker taler for sig selv og siger, saa klart og indtrængende, som det vel er muligt, hvad det har at sige, og jeg tror, eller rettere, jeg er aldeles vis paa, at De ikke derom skulde indlade Dem med nogen som helst, fordi De ad denne Vej efterhaanden og uformærket drages ind og ned i Hverdagslivets Kjævl, hvilket vil hindre Dem i at holde Linjerne skarpe og klare. Det kan være, at De, som er i Rom, mener, at det har ingen Fare; men jeg, som ser Tingene paa nært Hold og paa saa nært Hold som ikke mange andre, jeg kan forsikre Dem om, at jeg jevnlige med Bekymring tænker paa denne Sag.

Ligesom jeg intet Øjeblik tvivler om, at De vil betragte denne min Meddelelse som fremgaaet ene og alene af gammelt og oprigtigt Venskab, holder jeg mig forvisset om, at den bliver bevaret mellem os i strængeste Diskretion.

Deres oprigtigt hengivne

Fr. Hegel.

Rom, den 16. Marts 1882.

Kære herr justitsråd Hegel!

Allerede for længe siden burde jeg have tilskrevet Dem i anledning af Deres venlige brev af 16. Februar. Jeg er naturligvis ikke i tvil om at det er frenkomet af oprigtig velvilje for mig; men jeg vil indstændig bede Dem ikke at låne

øre til rådgivere i mine anliggender og allermindst hvis disse er personer, som savner enhversomhelst rigtig forståelse af alt det virkelig nye, litteraturen i de sidste tyve år har frembragt.

Jeg ved meget godt, hvor grådig man i vore smålige nordiske ravnekroge er efter alskens privatanliggender, der angår forfattere og kunstnere; men jeg synes også at jeg er så forsigtig, som vel muligt. Der gives endog dem, som, tvert imod min egen mening, finder at jeg til skade for mig selv er altfor forbeholden. I et brev af 9. Februar skriver herr Otto Borchsenius at sågodtsom alle mine københavnske venner er enige i at det netop nu vilde for mig være den rette tid til helt og tydeligt at udtale mig om mit standpunkt; og han tilføjer ordret følgende: »også Deres forlægger spurgte mig udtrykkelig, om ingen nu vilde kunne få Dem (mig) til at tale.« Jeg anfører dette kun for at vise, hvorledes meningerne krydser hverandre. Efter Deres sidste brev kan jeg naturligvis ikke være i tvil om, at han har mistydet Deres ord.

Den af mig engang antydede literære plan har jeg for længe siden opgivet. Derimod kan jeg meddele at jeg for tiden er fuldt beskæftiget med forberedelserne til et nyt skuespil. Det blir dennegang et fredsommeligt stykke, som kan læses af etatsråderne og grossererne og af deres damer, og som teatrene ikke behøver at vige tilbage for. Det vil falde mig meget let at fuldføre og jeg vil se til at blive færdig dermed temmelig tidligt på efteråret.

Ligeover for »Gengangere« vil der nok, og det ikke inden lang tid, komme forståelse ind i gemytterne hos de godtfolk hjemme. Men alle disse henvisnende affældige figurer, som har kastet sig over denne digtning, således som sket er, vil engang få en knusende dom over sig selv i fremtidens litteraturhistorie. Man vil nok vide at opspore de anonyme krybskyttere og stimænd, som har udsendt smudsprojektiler efter mig fra deres baghold i professor Goos's spækhøkeravis og fra andre lignende lokaliteter. Min bog ejer fremtiden for sig. Hine karle, som har brølet over den, har ikke engang forhold til deres egen virkelig levende samtid.

Derfor har jeg også taget den side af sagen så overmåde koldblodig. Jeg har gjort mangehånde studier og iagttagelser under stormen, og dem vil jeg vide at føre mig til nytte i vordende digtninger.

Sluttelig har jeg en anmodning til Dem, nemlig, om De

godhedsfuldt igen vil låne mig 1000 kroner. Jeg siger udtrykkelig »låne«; thi jeg ønsker at betale renter af hvad jeg således optager forskudsvis hos Dem. Det er jo ingen rimelighed i at jeg sætter mine egne disponible penge fast i værdipapirer og så optager gratis forskud hos Dem. Igen at skille mig ved nogen af mine obligationer vilde jeg nødig, da forelegenheden jo kun kommer til at være nogle få måneder. Jeg håber De indrømmer rigtigheden af ovenstående og indgår derpå.

Med de bedste hilsener til Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

Rom, den 21. Februar 1883.

Kære herr justitsråd Hegel!

Jeg frygter at jeg i mit forrige brev glemte at takke Dem for de bøger, som De ved juletid var så venlig at sende mig og som har beredt os en stor fornøjelse. Tillad mig derfor herved at indhente det forsømte og samtidig at sende Dem min bedste tak for Goldschmidts nye bog, hvilken jeg har læst med megen interesse; den er fin, elegant og dyb, som alt, hvad G. skriver.

Ligeledes erkendes med tak modtagelsen af den sidste pengesending.

Telegrammet angående Kasinotheatret har jeg besvaret direkte til vedkommende. Det var ikke direktøren, der havde henvendt sig til mig men forfatteren Herman Bang, som skrev at frøken Lerche ønskede »Gengangere« til sin beneficeforestilling. Selvfølgelig kunde jeg ikke reflektere herpå så længe ikke direktøren selv var trådt i underhandling med mig, og dette er hidtil ikke sket.

»En folkefjende« er antaget til opførelse på Gøteborgs teater, hvor det vil blive givet i den nærmeste fremtid. Honoraret efter første forestilling, 500 kroner, har jeg forlangt indbetalt til Dem. Stykket er nu givet på det svenske teater i Helsingfors, hvor det honoreres som originalstykke. Også dette beløb vil blive indsendt til Dem; men hvor meget det kan udgøre ved jeg ikke.

Men nu kommer udgiftssiden. Jeg behøver en veksel for 1600 kroner. At beløbet er så stort kommer af at Sigurd i næste måned skal rejse til Paris, hvor han omtrent i $\frac{1}{4}$ år må opholde sig for sine studiers skyld. En så stor sum har jeg nu vistnok ikke at disponere over hos Dem; men jeg håber at De, som sædvanligt, godhedsfuldt vil forstrække mig med det manglende.

Derhos vilde jeg gerne høre Deres mening om et literært projekt, nemlig om, hvorvidt det ikke skulde være tænkeligt at en ny gennemarbejdet udgave af mit ungdomsarbejde »Gildet på Solhaug« skulde kunne påregne afsætning. Dette stykke er hidtil blevet ganske mistydet af kritikerne og er vistnok kun kendt af såre få. I sin nye bog om mig har nu docent Valfried Vasenius i Helsingfors givet en rigtig og udtømmende forklaring af stykket, således, som han modtog den af mig selv i München for nogle år siden. Denne bog er ialfald i Sverig og Finland mødt med megen interesse. Derfor havde jeg tænkt at stykket nu kunde udgives med en fortale ligesom »Catilina«. Bogen har vistnok ikke på mange år været i handelen, og stykket er ganske kort; det hele vil neppe udgøre 120 sider. Hvis De tror at dette foretagende er tilrådeligt, vilde jeg gerne ad antikvarisk vej erholde et expl. af stykket, hvorefter jeg kunde omskrive det. Senere kunde det da trykkes og udgives, når tiden engang fandtes belejlig. Omskrivningen af dette gamle stykke vilde ikke i nogen mærkbar grad forsinke det nye arbejde, hvormed jeg nu i tankerne beskæftiger mig. Men hvorvidt foretagendet er tilrådeligt og praktikabelt, derover kan ene De have det rette overblik, og jeg beder Dem derfor engang ved lejlighed lade mig høre Deres mening om sagen.

Foråret begynder nu at komme, markerne grønnes og mandeltræerne har snart afblomstret.

Med vore bedste hilsener til Dem selv og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Kjære Hr. Dr. Ibsen!

1-3 1883.

Det var efter gjentagen Anmodning, at jeg bad om Svar med Hensyn til Opførelsen af »Gengangere« paa Casino, og jeg maatte antage, at Forespørgselen til Dem var udgaaet

fra Direktør Andersen selv. At De ikke vil inklade Dem om denne Sag med uvedkommende Personer, er ganske naturligt; det er maaske ogsaa bedst for Stykket, at det ikke kommer frem paa Casino, hvor man neppe vil kunne spille det paa en tilfredsstillende Maade.

Om jeg ikke husker fejl, har jeg for en Del Aar siden foreslaaet Dem at udgive et andet Oplag af »Gildet paa Solhaug«, som er det eneste af Deres ældre Arbejder, der ikke er trykt paany, uagtet det vistnok i mangfoldige Aar ikke har været at faa i Boghandelen. Siden har jeg flere Gange tænkt paa at bringe Sagen frem, men har ikke gjort det af Frygt for, at De kunde finde det paatrængende. — Det er mig derfor en Glæde, at Tilbudet nu kommer fra Dem selv, og det er en Selvfølge, at jeg gjerne modtager det. Gildet paa Solhaug blev vistnok i 1856 eller 1857 spillet paa Casino og gjorde Lykke; men vil være saa godt som ukjendt for den nuværende Slægt, navnlig her i Landet. Jeg har skrevet til Christiania om et Exemplar og naar det kommer, skal det strax blive Dem sendt. Kunde det blive revideret saa betids, at det ny Oplag kunde udkomme i Slutningen af April vilde denne Tid jo være ganske heldig. Ellers maa vi vel helst vente med Udgivelsen til Efteraaret (September Maaned). Jeg foreslaar at der trykkes 4000 Exemplarer mod et Honorar af 225 Kr. Arket.

I Løbet af en otte Dage vil efter al Sandsynlighed »en Folkefjende« blive spillet her.

Igaar Aftes var jeg til en Fest i Hotel d'Angleterre for Dr. G. Brandes, som nu er kommen tilbage. Selskabet bestod af omtrent 170 Damer og Herrer, og Alt gik fortræffeligt.

Mange kjærlige Hilsener for Dem og Deres Familie fra mine Børn og mig

Deres hjerteligt hengivne
Fr. Hegel.

Gossensass in Tyrol, den 5. Septemb. 1883.

Kære herr justitsråd Hegel!

Hjertelig tak for al den venlige opmærksomhed, De, i anledning af »Gengangeres« opførelse har vist mig ved at sende telegrammer, breve og aviser, hvilket alt sammen er rigtig kommet mig ihænde og har voldt os en stor glæde. Jeg vid-

ste jo nok at dette stykke engang vilde slå sejrende igennem; men jeg turde ikke håbe at det vilde ske så snart.

Hvis herr Lindberg kommer til at opføre stykket i Kristiania, så har han at indbetale honoraret (500 kroner) til boghandler Lund. For opførelsesretten i Stockholm vil han derimod indsende til Dem det derfor betingede honorar, 400 kroner.

Til den kongelige teaterdirektion i Stockholm har jeg

Henrik Ibsens Bolig i Gossensass.
(Der Wielandshof).

telegraferet og derefter skrevet i anledning af den modtagne telegrafiske forespørgsel. Svar er endnu ikke indløbet. Lindberg har ingen eneret, og en senere opførelse af stykket på det kgl. svenske teater vil jo ikke kunne kollidere med hans interesser.

I København har jeg ikke overdraget retten til at spille »Gengangere« i originalsproget til nogen; jeg foretrækker at vente og se tiden an.

Derimod har teateragent Otto Petersen i København henvendt sig til mig angående opførelsesretten i de danske pro-

vinsbyer. Jeg tænker i disse dage at meddele ham mine betingelser, deriblandt den ufravigelige at han forskudsvis skal indbetale honoraret til Dem, hvortil han forøvrigt selv i sit brev erklærer sig villig.

Her i Gossensass har vi opholdt os siden 25 Juni og kommer neppe til at afrejse før udgangen af indeværende måned. Mit nye skuespil kommer jeg ikke til at fuldføre før i løbet af den kommende vinter; men jeg håber at denne langsomme fremadskriden ikke vil være til skade for stykket.

Med gentagen tak og med vore bedste hilsener til Dem og Deres kære tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 21. April 1884.

Kære herr justitsråd Hegel!

I lang tid har jeg ikke ladet høre fra mig og under denne taushedsperiode har der ophobet sig mangt og meget, som jeg skylder at takke Dem for.

Først er det nu den nye, femte udgave af »Kærlighedens komedie«, hvoraf de tilsendte eksemplarer rigtig er kommet mig ihænde. Dernæst har De havt den godhed at sende mig Henrik Jægers nye bog om norske forfattere, som jeg synes særdeles godt om. Nogle af afsnittene deri har måske før været trykte andetsteds; men for mig var de imidlertid ubekendte. Tør jeg bede Dem om ved indtræffende lejlighed at hilse forfatteren fra mig og bringe ham en tak for mit vedkommende?

Holger Drachmanns »Dybe Streng« har jeg naturligvis læst med interesse; men jeg nægter ikke at hans tidligere digte tiltaler mig mere. Dog, dette har jo sine rent individuelle grunde, og jeg tviler ikke på at mangfoldige læsere hjemme hos os vil være af en modsat mening. Drachmann har for nylig opholdt sig et par dage her i Rom, men desværre mislykkedes vore forsøg på at træffe hinanden.

Skuespillet »En Skandale« synes mig at måtte betegnes som et i mere end én henseende lovende arbejde. Det er visstnok ikke særdeles dybtgående; men rimeligvis er forfatteren endnu en ung mand.

Professor Heegårds død gjorde det mig meget ondt at erfare; men hans tilstand var jo ret sørgelig i den sidste tid, og så

var det kanske det bedste for ham, at han gik bort fra livet. Efter alt, hvad jeg hører var han vel neppe nogensinde kommet helt på fode igen.

Og nu lidt om mig. De politiske forviklinger i Norge har i hele vinter forhindret mig fra med udelt sindsro at tage alvorligt fat på mit nye dramatiske arbejde. Men nu er jeg endelig kommet ud af hele dette røre og skriver med fuld kraft; i denne uge vil første akt være færdig, og jeg gør regning på at jeg så omtrent i midten af Juni vil kunne melde Dem at det hele er afsluttet. Naturligvis kommer derefter renskriften.

Idag nødes jeg til at bede Dem om godhedsfuldt atter igen at ville sende mig en veksle for 2000 kroner, helst denne gang direkte på Nast-Kolb og Schumacher, hvorhos jeg benytter anledningen til med tak at erkende modtagelsen af den forrige sending. Ligeledes vilde jeg takke Dem meget om De ved samme lejlighed vilde opgive mig hvor meget jeg tør bogføre som honorar for 5 udgave af »Kærlighedens komedie«.

Vi befinder os alle, og navnlig jeg, i dette forår ualmindelig vel. Jeg håber at også i Deres kreds alt står godt til, og med vore bedste hilsener til Dem alle tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Rom, den 14. Juni 1884.

Kære herr justitsråd Hegel!

Herved har jeg den fornøjelse at meddele Dem at jeg igår fuldførte konceptet til mit nye skuespil.

Stykket er i fem akter og vil, såvidt jeg kan beregne, komme til at udgøre omtrent 200 trykte sider, måske lidt mere.

Nu står altså renskrivningen tilbage og dermed begynder jeg allerede imorgen. Den er imidlertid, som sædvanligt, ikke noget blot og bart afskriverarbejde efter konceptet, men snarere en hel omskrivning for replikkernes vedkommende. Den vil altså kræve sin tid; men jeg forudsætter som ganske givet, såfremt ikke nogen uforudset hindring indtræffer, at hele manuskriptet skal kunne være i Deres hænder inden midten af september.

Dette stykke handler ikke om politiske eller sociale eller overhovedet om offentlige anliggender. Det bevæger sig helt igennem på familjelivets område. Diskussion vil det nok kunne fremkalde, men det vil ikke kunne vække anstød hos nogen.

Hvad tid vi rejser herfra, og hvor vi kommer til at tilbringe sommeren er endnu ikke bestemt. Jeg for min part trænger naturligvis ro for mit arbejdes skyld, og det er derfor muligt at vi skilles, således at min hustru og min søn drager nordover medens jeg blir tilbage i Tyrol. Under alle omstændigheder forlader vi ikke Rom i indeværende måned. Det kunde være at omstændighederne nødte mig til udover høsten at begive mig for en 14 dages tid til Stockholm; men sker dette, håber jeg at manuskriptet allerede i forvejen skal være afleveret.

Jeg benytter anledningen til at anmode Dem om godhedsfuldt at ville sende mig en veksler for 2000 kroner, for at jeg kan være nogenlunde forsynet, hvad rejserute vi end vælger.

Her har vejret i den senere tid imod sædvane været temmelig køligt men med dejlig klar himmel. Vi befinder os alle særdeles vel og håber at man nu også oppe i hjemlandene nyder godt af sommeren.

Med mange hilsener til Dem selv og til Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

Gossensass, den 5. Oktober 1884.

Kære herr justitsråd Hegel!

Af Deres venlige brev af 20 f. m. ser jeg at De anser det for hensigtsmæssigst at lade mit nye skuespil udkomme i et oplag på 8000 eksemplarer, og herimod har jeg naturligvis intet at indvende. Det være langt fra mig at ønske et større første oplag af mine bøger, end behovet tilsiger. Jeg tror også at jeg, da De første gang foreslog et oplag på 10,000, ytrede tvil om hvor vidt ikke dette antal var temmelig højt.

Det brev, jeg tilskrev Dem samtidig med manuskriptets afsendelse, håber jeg, De har modtaget. Jeg antydede deri

det med hensyn til teatrene ønskelige i at bogen kunde blive færdig snarest mulig. Men dette er naturligvis ikke så at forstå at jeg anholdt om dens udgivelse tidligere end De måske fandt det hensigtsmæssigt. Tvert imod. For mig står altid det rette og belejligste tidspunkt for udgivelsen som det overordnede hensyn, og om dette hverken bør eller kan nogen anden dømme end De selv.

Af en notits, som fra det danske »Mgbl.« er gåt over i andre blade, erfarer jeg at mit nye arbejde skal være det skarpeste indlæg i tidens strid, som hidtil er fremkommet fra min hånd. Karakteristiken er mig ligegyldig og skader formentlig ikke; men pinligt vilde det berøre mig, om jeg deraf måtte uddrage den slutning at der i trykkeriet har været drevet misbrug med det til samme betroede manuskript, at dette kanske, Dem naturligvis uafvidende, har været udlånt, ja muligens cirkuleret i en videre kreds. Skulde der kunne meddeles mig nogen oplysning i dette anliggende, vilde det være mig ret kært.

Her nede har der i den senere tid været smukt sommervejr. Nu begynder dog kulden at indfinde sig og der er faldet sne på de højere fjelde. Mine rejsende venter jeg hid om nogle dage. Rimeligvis blir vi her indtil videre. Bryder der nogen betydeligere koleraepidemi ud i Rom, går vi ikke did, men overvintrer enten nede i Sydtyrol eller også i München. Breve, adresserede hid, vil i ethvert fald finde mig.

Med de vanlige følgeskrivelser til teatrene haster det vel endnu ikke; jeg skal imidlertid fremsende dem med det første.

Mange hilsener til Dem selv og til Deres kære familie fra
Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

Rom, den 11. Februar 1885.

Kære herr justitsråd Hegel!

Det var mig en stor fornøjelse af Deres sidste venlige brev at erfare at et nyt oplag af »Brand« snart vil blive sat i værk. Jeg bringer Dem foreløbig min bedste tak herfor.

»Brand« har allerede i længere tid været antaget til opførelse på »Nya teatern« i Stockholm. Allerede i forrige sæson skulde det have været opført dersteds; men indtrufne omstændigheder gjorde det dengang ønskeligt at vente. Nu

er der intet ivejen; det fornødne personale er tilstede og opførelsen kan imødesees i den nærmeste fremtid. Jeg er spændt på at erfare, hvorledes direktør Josephson vil klare denne vanskelige opgave, som han så levende interesserer sig for. Det var ham, som i sin tid i Kristiania med så stor virkning satte »Peer Gynt« i scene.

Jeg takker forbindtligst for det tilsendte årsregnskab; lige så for fru Thoresens nye bog og for de mange forskellige aviser, som De tid efter anden har havt den godhed at tilstille mig.

Endnu et exemplar af »Vildanden« nødtes jeg til at bede Dem om. Det er bestemt for min italienske biograf og oversætter Alfred Mazza, som har leveret en fortrinlig oversættelse af »Et dukkehjem«.

Dette sidstnævnte stykke er atter optaget på det store theater i Warschau, med en skuespillerinde, som gør overordentlig stor lykke i hovedrollen. Men om noget forfatterhonorar er der naturligvis ikke tale.

Vinteren har været usædvanlig kold i Rom. Sne og is har vi jo ikke her; men man lider dog føleligt, især inde i værelserne, som kun højst ufuldstændigt lader sig opvarme. Alligevel befinder vi os udmærket vel i enhver henseende.

Desværre hører jeg at det samme ikke kan siges om Bjørnson, som nok har været temmelig alvorlig syg. Nu må det dog vel håbes, at det værste er overstået.

Vor fælles gamle ven Asbjørnsens død har gjort mig meget ondt. Han var et af de elskværdigste mennesker, jeg nogensinde har kendt.

Sigurd blev ikke længe i Kristiania. Allerede i midten af forrige måned indkaldtes han til Stockholm og er nu udnævnt til attaché i udenrigsministeriet dersteds.

Med tak for underretningen om herr Julius Petersens indbetaling, og med håbet om at det hos Dem står vel til, sender jeg Dem og Deres vore bedste hilsener.

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Molde, den 11. Juli 1885.

Kære herr justitsråd Hegel!

Det er nu over en måned siden jeg forlod København, og derfor vil jeg ikke længer udsætte med at frembære min og min hustrus bedste tak for den behagelige dag, vi tilbragte

ude hos Dem og for al Deres venlige forekommenhed forøvrigt.

Efter nogle urolige dage i Kristiania var jeg glad ved at drage nordover til Trondhjem og nu er vi havnet her i Molde, et af de skønneste punkter på jorden, hvad panoramaet angår. Her er en dejlig fjord, begrænset af en uendelighed af kolossale, snebedækte fjeldtoppe og dertil en rig, næsten sydlandsk vegetation. Men bo her for længere tid vilde jeg dog ikke; det påtænkte køb af en ejendom hersteds blir der således ikke noget af.

Sigurd er hos os; men allerede i slutningen af denne måned må han igen være tilbage i Stockholm. Selv tænker vi at tilbringe vinteren et steds i Tyskland.

Og så må jeg desværre igen anmode om penge. Jeg vilde takke Dem meget om De vilde være af den godhed at sende mig hid 1600 kroner i norske sedler. Min herværende adresse er: Hotel Alexandra.

I håb om at De og Deres kære familie lever vel, og med vor gentagne tak og hilsen til Dem alle tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 4. December 1885.

Kære herr justitsråd Hegel!

Allerede for længe siden skulde jeg have tilstillet Dem den til brug for skolebogen forlangte prøve på min håndskrift; men uheldigvis er der passeret mig noget, som ellers ikke plejer ske, idet jeg nemlig har forlagt det mig tilsendte blad papir uden at det hidtil har været mig muligt at genfinde samme. Da jeg ikke ganske nøje husker formatet, må jeg ulejlige Dem med at sende mig et nyt blad, hvilket da i udfyldt stand straks skal blive tilbagesendt.

Derhos må jeg bede Dem vise mig den tjeneste for et beløb af 1000 kroner at sende mig en anvisning på et herværende bankfirma. Jeg har visst nok ikke et så stort beløb indestående hos Dem, — jeg forudsætter nemlig at Sigurd efter min afrejse fra København to gange har hævet penge hos Dem, — men jeg stoler på Deres sædvanlige tjenstvillighed.

Katastrofen med H. P. Hansen kom mig meget overraskende. Sørkelige er jo også de begivenheder, som er fulgt

Henrik Ibsen.

bagefter; men den hele situation må vel betragtes som forbigående. At nogle af mine danske obligationer måske for øjeblikket står i en noget lavere kurs foruroliger mig ikke; thi det er jo dog utvilsomt sikre papirer.

Min krig med det norske studentersamfund har fået den afslutning, som jeg ventede. Dietrichson er fejlet væk og der er dannet et nyt frisindet samfund. Hermed må jeg indtil videre være tilfreds. Her lever vi nu hyggeligt og stille; næsten altfor stille. Vi vilde gerne at rejsende nordboer vilde besøge os lidt oftere.

Med planen til mit nye skuespil er jeg nu ganske på det rene og jeg begynder at skrive på det om nogle få dage. Det blir i fire akter og interesserer mig meget.

Opførelsen af »Peer Gynt« imødeser jeg med stor spænding og forventning. Jeg beder Dem om, når tiden kommer, godhedsfuldt at ville modtage honoraret; herom tror jeg nemlig ikke at jeg har truffet nogen aftale med direktør Andersen og ønsker ikke at han skal sende pengene direkte hid.

Med vore bedste hilsener til Dem og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 28. Januar 1886.

Kære herr justitsråd Hegel!

Jeg tillader mig herved at aflægge Dem min forbindtligste tak så vel for det tilsendte årsregnskab som for telegrammet og avismeddelelserne angående opførelsen af »Peer Gynt«.

Det har været mig en stor glæde at se hvor velvilligt hele den københavnske presse har stillet sig til dette vovelige og vanskelige foretagende. Og ikke mindre har det glædet mig at erfare, hvor umådeligt forståelsen af denne digtning har klarnet sig i de år, som ligger mellem dens første fremkomst og nu.

I et brev fra direktør Andersen siger han at han »har afgjort vort mellemværende med justitsråd Hegel«. Jeg er ikke viss på om dette udtryk er således at forstå, at han allerede har indbetalt det hele honorar. Men i ethvert fald vil dette

nu snart ske. Ligeledes vil direktør Josephson i Stockholm i den nærmeste fremtid have at indbetale til Dem 400 kroner for opførelsen af »Kongsemnerne«.

I henhold hertil er jeg så fri at bede Dem om godhedsfuldt at ville sende mig 2000 kroner, enten i tyske sedler eller i anvisning på et herværende bankhus.

Sigurd er nu hos os på besøg. Herfra går han til London og en måned senere til Amerika. Ellers er der kun faa nordborer i München denne vinter. Vi lever derfor stille indenfor vore fire vægge, og det bekommer mig bedst.

Der er kommet mig for øre nogle foruroligende rygter om at G. Brandes skulde tænke på for længere tid at foilade Danmark. Et anonymt brev med fordrejet håndskrift har jeg modtaget fra København med opfordring om »at anvende min indflydelse på ham for at ikke en stor ånd skal gå til grunde«. Nærmere oplysninger gives ikke; men sagen har gjort mig bekymret. Noget skridt fra min side kan der dog ikke være tale om da jeg ikke kender sammenhængen; og B. vilde visst heller ikke i sine privat-anliggender lade sig påvirke eller tåle indblanding af nogen udenforstående. Jeg beder at dette må blive ganske mellem os —

Med vore bedste hilsener til Dem selv og til Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 13. Juli 1886.

Kære herr justitsråd Hegel!

I lang tid har jeg nu ikke ladet høre fra mig. Jeg vil derfor idag benytte et øjeblikks frihed til at meddele Dem at konceptet til mit nye 4 akters skuespil er færdigt. Derhos fuldførte jeg igår den første omskrivning af de to første akter. Idag hviler jeg og imorgen fortsætter jeg omskrivningen af stykkets anden halvdel, der vil være tilendebragt i slutningen af denne måned. Så påbegynder jeg straks den endelige renskrift, hvortil jeg antagelig behøver hele August måned, da jo hvert ord skal vejes og replikbygningen formes så fuldendt som muligt. Det færdige manuskript vil derefter uopholdelig blive Dem tilsendt. Stykket kommer til at udgøre omtrent 13 trykte ark.

Kammerherre Fallesen har antaget »Kærlighedens komedie« til opførelse i begyndelsen af sæsonen. Jeg vil håbe at han ikke frafalder denne beslutning om han end får høre at der kan ventes et nyt skuespil af mig senere ud på efteråret eller i begyndelsen af vinteren.

Vi rejser ikke på landet denne sommer. Dels vilde det forsinke mit arbejde og dels er vejret ikke meget indbydende. Vi har det desuden i alle måder behageligt og bekvemmest her, hvor vi nu bor.

Turde jeg måske ved lejlighed bede mig underrettet om hvorvidt teaterdirektør V. Rydberg i Gøteborg til Dem har indbetalt et lidet beløb for et par opførelser af »Fru Inger«? Har han undladt det, så agter jeg at kræve ham. Svenskerne er vanskelige at få penge af. Josephson har endnu ikke betalt for »Kongsemnerne«.

Med vore bedste hilsener til Dem og Deres kære familie tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 2. Oktober 1886.

Kære herr justitsråd Hegel!

I Onsdags afsendte jeg manuskriptet til mit nye stykke og håber at samme rigtig fremkommer.

Dette stykke er at betragte som en frugt af studier og jagttagelser, hvilke jeg forrige sommer under mit ophold i Norge havde anledning til at gøre.

Stykket vil, så vidt jeg indser, ikke kunne give anledning til angreb fra nogen side. Derimod håber jeg, det vil fremkalde en livlig diskussion. Navnlig venter jeg en sådan i Sverige.

Heldigst vilde det formentlig være om manuskriptet ret snart kunde afgives til trykkeriet, således at bogen kunde foreligge færdig til udgivelse omkring den af Dem i et tidligere brev antydede tid, nemlig midt i november.

Forinden stykket kommer i handelen vil jeg nødig sende exemplarer til teatrene. Jeg har nemlig gentagende gange gjort den erfaring at hverken direktører eller andre funktionærer, trods afgivne taushedsløfter, tager i betænkning at lade bogen cir-

kulere blandt venner og bekendte. Derhos kan jeg ikke frigøre mig fra den tro at publikums forhåbning om ganske snart at få se stykket opført, må virke hæmmende på bog-salget.

At gøre en undtagelse for det kgl. teaters vedkommende synes jeg ikke, jeg finder mig foranlediget til. Indstuderingen af »Kærlighedens komedie« er jo nemlig, så vidt jeg ved, endnu ikke begyndt. Og samtidigt at sætte i scene og opføre to nye stykker af en og samme forfatter vilde der vel ikke være synderlig god mening i, så meget mere i dette tilfælde, da de samme kunstnere, herrer som damer, vilde få hovedrollerne i begge stykker.

Skulde De imidlertid angående dette punkt nære andre anskuelser, beder jeg mig derom underrettet. Jeg vil gerne føje mig efter Deres gode skøn og nærmere kendskab til forholdene.

Jeg håber at trykningsarbejdet kommer til at foregå under den vanlige udmærkede korrektur, som jeg hidtil altid har kunnet glæde mig ved.

Deres telegram modtog jeg nu netop, og idet jeg takker for samme og sender Dem og Deres børn vore bedste hilsener tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

Kjøbenhavn d. 7. Okt. 1886.

Kjære Hr. Dr. Ibsen.

Hjertelig Tak for Manuskriptet til Deres ny Skuespil. Jeg har læst det med største Interesse og derpaa i Søndags afleveret det i Bogtrykkeriet paa Titelen nær, som jeg gjemmer til sidst. Jeg tror, at Theateret har ypperlige Kræfter til Besættelse af de faa Roller og tvivler ikke om, at dette Stykke vil opnaa stor Succes.

Naar De ikke har givet Kammerherre Fallesen Haab om, at Deres fremtidige Dramaer skulle opføres paa Scenen før de udkomme i Bogform, og De i saa Henseende staar fri, er jeg overbevist om, at det er bedst som hidtil: at Stykket kommer i Handelen paa den for Afsætningen belejligste Tid; i dette Tilfælde altsaa medio November, der jo er saa heldig som vel muligt. Med sin bedste Villie kan Kammerherre Falle-

sen ikke bringe det paa Scenen før ind i næste Aar, maaske i Januar eller Februar, som ere gode Maaneder for Theateret, men slette for Bogsalget. Jeg vilde derfor foreslaa, at naar De sender Kammerherre Fallesen Stykket og tilbyder ham det paa de sædvanlige Betingelser til Opførelse paa det kgl. Theater, at De saa meddele ham bestemt, at det i Slutningen af November vil komme i Boghandelen, det samme burde vist helst meddeles ogsaa de øvrige Theatre, der faa Stykket tilsendte. I Løbet af en Maanedes Tid beder jeg Dem være saa god at sende mig disse Breve, som saa med et Exemplar af Bogen skulle blive Vedkommende tilstillede.

Jeg har anmodet Fuldmægtig Larsen om at besørge Korrekturlæsningen, som vel ikke kan være i bedre Hænder.

Af Deres Skuespil »Rosmersholm« foreslaar jeg at lade trykke 8000 Exemplarer mod et Honorar af 480 Kr. Arket. — Under bedre Forhold vilde jeg have foreslaaet at trykke et noget større Oplag.

Med de venligste Hilsener fra mine Børn og mig for Dem og Deres kjære Frue, er jeg

Deres hjertelig hengivne

Fr. Hegel.

Kjære Hr. Dr. Ibsen.

30-10 1886.

For et Par Dage siden traf min Søn ganske tilfældig Theaterchefen, Kammerherre Fallesen, der spurgte ham om det forholdt sig rigtigt, at De havde et nyt Stykke færdigt, hvad min Søn bekræftede. Fallesen sagde derpaa: »Ja, jeg vil sige Dem, at hvis det bliver trykt og kommer i Handelen, før det er spillet, vil jeg slet ikke antage det til Opførelse paa det kong. Theater«. —

Hvorvidt dette er alvorlig ment eller kun en tom Trusel, veed jeg ikke; men jeg anser det for min Pligt at underrette Dem om det Passerede, da De muligvis vil tage Hensyn dertil, naar De skriver til Theaterchefen og tilbyder ham Stykket til Opførelse.

I Løbet af 12 a 14 Dage vil Deres Stykke foreligge færdigtrykt og, hvis ingen anden Bestemmelse tages, skulde det være i Boghandelen i Slutningen af November. — Theaterets Regulativ indrømmer Forfatteren Ret til at udgive sit Ar-

bejde før det opføres, naar han giver Afkald paa Antagelses- og Slutnings-Honoraret, ialt 600 Kr. for et Helaftens-Stykke, og alle Deres tidligere Skuespil ere jo udgivne i Trykken før de have været spillede. Desuagtet har f. Ex. Et Dukkehjem gaaet 41 Gange og Samfundets Støtter 25 Gange. Jeg tillader mig iøvrigt at henvise til mit Brev af 7. Oktober.

De venligste Hilsener for Dem og Deres fra min Søn
og Deres hjerteligt hengivne
Fr. Hegel.

München, den 4. November 1886.

Kære herr justitsråd Hegel!

Jeg takker Dem særdeles meget for Deres meddelelse angående den yttring, som kammerherre Fallesen har ladet falde under samtalen med Deres herr søn.

Yttringen foranlediger imidlertid ingen forandrede dispositioner fra min side.

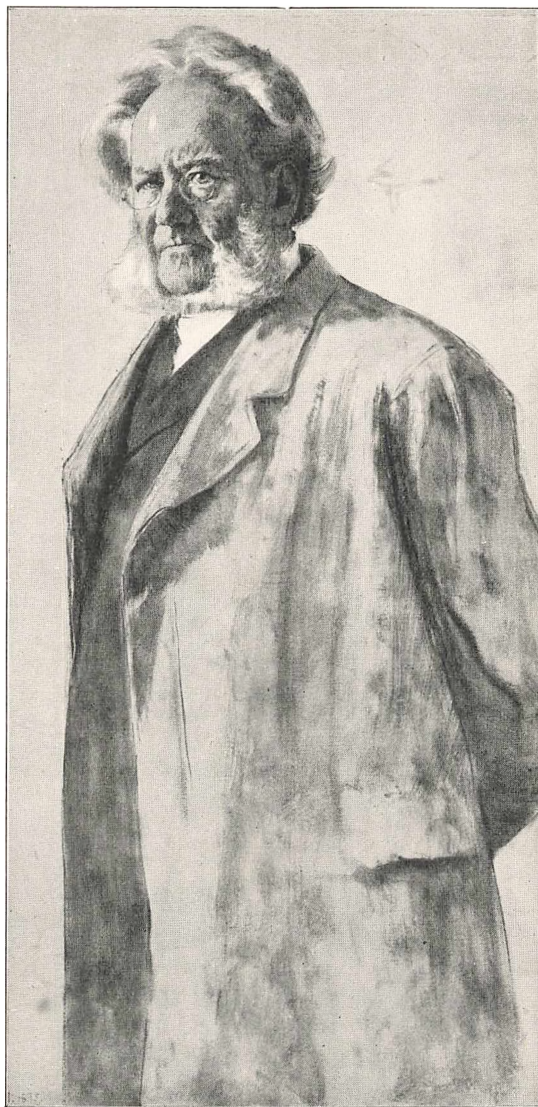
Da jeg ifjor stillede teaterchefen i udsigt som en mulighed at mit nye stykke skulde blive ham tilsendt forinden det kom i handelen, så skete det under den forudsætning at stykket vilde blive færdigt tidligt på sommeren, altså på en tid, da mine nye bøger ikke udgives.

Men denne forudsætning indtraf jo ikke. Og hvor kan herr Fallesen blot et øjeblik tænke sig at jeg af hensyn til ham eller hans ønsker skulde være villig til at stille mit nye skuespil udenfor det forestående literære julemarked?

Jeg beder Dem om godhedsfuldt at ville tilstille ham et exemplar så snart et sådant måtte blive færdigt og derhos underrette ham om udgivelsestiden, således, som denne imellem os er aftalt. Frafalder han så sin underlige beslutning, skal jeg officielt indlevere stykket til det kgl. teater.

Jeg kan imidlertid ikke tænke mig, at han, efter at have lært dette arbejde at kende, skulde ville unddrage sine bedste kunstnere de lønnende opgaver, som her bydes dem. Også nærer jeg den tro at herr kammerherren ved nærmere overvejelse vil komme til en rigtigere erkendelse af, hvad han skylder det københavnske teaterpublikum.

Jeg takker Dem forbindtligst for Deres igår modtagne telegram samt for den ulejlighed, De for øvrigt har havt i anledning af Dagmarteatrets antagelse af »Gildet på Solhaug«.

Henrik Ibsen.

E. Werenskiöld pinx.

Og så må jeg sluttelig anmode Dem om godhedsfuldt at ville sende mig 1000 kroner, enten i tyske sedler eller ved veksel.

Med de bedste hilsener til Dem og Deres kære børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

P. s. Mangfoldig tak for Kiellands nye bog! Jeg er nu i færd med at læse den.

H. I.

München, den 19. December 1886.

Kære herr justitsråd Hegel!

Idet jeg forbindtligst takker for de seneste pengesendelser til mig og min søn må jeg indstændig bede Dem undskylde det bryderi, som jeg frygter at have forvoldt Dem ved ikke at sende følgeskrivelser med exemplarerne af »Rosmersholm«. Jeg tænkte mig ikke at undladelsen skulde have den virkning at vedkommende henvendte sig til Dem.

Med Kristiania teater er sagen i orden. Ligeså med Bergens og Gøteborgs. Direktør Julius Petersen har henvendt sig til mig om opførelsesret i de danske provinsbyer og direktør Lundgren ligeledes for de svenskes vedkommende. Også med August Lindberg har jeg truffet aftale. Han agter at danne et selskab specielt for at spille »Rosmersholm« på en rundrejse i Sverig, Norge og Finland; måske også i Danmark. Fra kgl. teatern i Stockholm har jeg intet hørt, men oversættelsen skal være under arbejde.

Herr Fallesen agter jo efter sigende at gøre alvor af sin trusel. Eller er det af andre grunde at han agter ikke at spille stykket? I sin tid får jeg vel oplysning herom.

Det har gjort et pinligt indtryk på mig i forskellige blade at finde vidnesbyrd om den råhed, som er kommen ind i sindene under de senere års partistridigheder i Danmark og Norge. Jeg takker for det tilsendte, men beder Dem herefter ikke at sende mig noget, der er præget af den slags ånd.

Iaften afrejser jeg til Meiningen, hvorhen jeg er indbudet som hertugens gæst i anledning af opførelsen af »Gengangere«, der skal finde sted på tirsdag. Den 23 rejser jeg tilbage til München.

Og så vil jeg benytte anledningen til at ønske Dem og Deres kære familjekreds en glad og lykkelig juletid!

Med de bedste hilsener, også fra min hustru, tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne og forbundne

Henrik Ibsen.

München, den 26. Januar 1887.

Kære herr justitsråd Hegel!

Herved beder jeg Dem modtage min bedste tak såvel for det tilsendte årsregnskab som for Deres venlige brev af 8de ds. med deri indlagte pengebeløb.

Jeg vilde være Dem meget takskyldig om der for min regning måtte blive indkøbt utvilsomt sikre værdipapirer til et pålydende beløb af 5000 kroner. Men hvilke disse papirer helst burde være, ved jeg ikke at angive da jeg ikke har tilstrækkelig kendskab til forholdene. Jeg beder Dem derfor om at handle efter bedste skøn.

Jeg forudsætter at De intet har hørt fra kammerherre Fallesen angående »Rosmersholm«. Og da jeg selv heller ikke har modtaget nogen meddelelse fra ham, så ser det jo ud, som om hans til Deres herr søn udtalte trusel altså dog virkelig var alvorlig ment. Men da forekommer det mig besynderligt og selvmodsigende at han nu netop opfører Drachmanns eventyrkomedie, som jo allerede længe har været trykt.

Heller ikke om »Kærlighedens komedie« har jeg i bladene kunnet erfare noget. Jeg er derfor forberedt på at stykket ikke kommer til opførelse. Dette vilde unægtelig være ret karakteristisk. Da herr Fallesen underhandlede med mig om antagelsen og jeg gjorde ham opmærksom på at Folketeatret agtede at spille stykket, lod han mig vide at dette, i henhold til det kgl. teaters privilegier, vilde blive forbudt.

Men jeg er i denne tid så optagen af andre anliggender at disse hjemlige ejendommeligheder anfægter mig mindre end de ellers vilde gøre. Sandsynligvis allerede idag udkommer i Berlin en tysk oversættelse af »Rosmersholm«, besørget af M. v. Borch, der i sin tid oversatte »Gengangere«. W. Lange har nølet så længe med at aflevere sit manuskript til Reclam

at hans konkurrent nu kommer ham i forkøbet. For mig medfører sagen intet pekuniært tab, da jeg har samme betingelser hos begge oversættere.

»En folkefiende« skal spilles i Ostend-teatret i Berlin og »Rosmersholm« kommer rimeligvis op i Deutsches Theater sammesteds. I næste måned kommer Meiningerne did og vil da spille »Gengangere«.

I håb om at alt står vel til i Deres kære familjekreds sender vi Dem alle vore bedste hilsener.

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 12. Juni 1887.

Kære herr justitsråd Hegel.

Tillad mig herved at aflægge Dem min forbindtligste tak så vel for Deres ulejlighed med Sigurds veksler som for konverteringen af de omskrevne obligationer. At en sådan foranstaltning var i vente har jeg allerede i længere tid været forberedt på.

Hanfstängls ny fotografi i kabinetsformat, der er særdeles vellykket, skal det være mig en fornøjelse at sende Dem en af dagene. Ligeledes håber jeg at kunne opdrive et par ældre portrætter. Men disse ligger ikke mere end 12—14 år tilbage i tiden. Fra tidligere dage er jeg ikke i besiddelse af billeder og ved heller ikke, hvor sådanne skulde kunne opdrives.

Men nu det hele foretagende? Mangen gang er jeg bange for at det måske egentlig er Henrik Jægers pågaaenhed, som bringer det frem. Og så erindrer jeg godt at jeg selv for et par år siden, da Jægers arbejde kom på tale, yttrede at det vilde være heldigere om udgivelsen udsattes til foråret 1888. Men jeg kan forsikre Dem at dette fra min side meget mere var en udflugt, for at vinde tid, end et ønske, og at De aldeles ikke må fæste Dem derved eller føle Dem bunden deraf. Mig vilde det være det aller behageligste om den mærkedag i mit liv, som indtræffer i næste år, måtte i enhver henseende gå aldeles lydløst og spurdløst forbi i de nordiske lande.

Jeg behøver vel ikke at forsikre Dem om, at jeg varmt og oprigtigt påskønner dette nye vidnesbyrd om Deres ven-skab, som ligger deri at De er rede til at indlade Dem på

et så lidet lokkende foretagende. Men jeg kender meget godt den stilling, som min kæmpende virksomhed foreløbig har sat mig i hjemme. Og derfor har jeg holdt det for min pligt og skyldighed at udtale disse mine betænkeligheder. —

For resten skriver jeg idag nærmest for at bede Dem om godhedsfuldt at ville sende mig 1000 kroner enten i veksel eller i tyske sedler.

Både min hustru og jeg glæder os overordentlig til at få se havet igen. Vi taler ofte om at i grunden kunde vi jo meget godt slå os ned for alvor deroppe. Men det er dog vel ganske bedst for os at have, i alle fald indtil videre, et fast punkt, hvortil vi kan vende tilbage, udenfor de hjemlige grænsepæle.

Her nede har vi endnu ikke havt ordentlig sommer iår. At gå ud uden overtøj kan der næsten aldrig være tale om. Vi håber at finde solskinet og varmen oppe ved vesterhavet. Og skulde end uvejret forfølge os did op, så er jo havet da desto pragtfuldere.

Og så beder jeg da Dem og Deres kære at modtage vore bedste hilsener idet jeg tegner mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Sæby, den 13. August 1887.

Kære herr justitsråd Hegel!

I halvanden måned har min hustru og jeg nu levet her oppe i det nordligste Jylland, hvor vi den hele tid har befundet os og fremdeles befinder os udmærket vel tilfreds i alle henseender.

Jylland er et dejligt land at tilbringe sommeren i. Menneskene er venlige og elskværdige; det åbne hav har vi daglig for øje i umiddelbar nærhed og vejret er i år det smukkeste, man kan ønske sig. Her i Sæby har vi nu boet i fire uger og agter at blive her nogen tid endnu. Hvor vidt vi så senere drager op til Skagen er endnu ikke afgjort.

Når jeg idag lader høre fra mig, så er det, som sædvanlig, for at lægge beslag på Deres tjenstvillighed i et par anliggender.

M. v. Borch i Berlin er nemlig i begreb med at oversætte »Kærlighedens komedie« og vil efter mit råd tage hensyn

til de forkortelser og sammendragninger, som jeg har foretaget i det af mig i sin tid til det kgl. teater indleverede exemplar af stykket. Af nærliggende grunde vilde jeg imidlertid meget nødig sætte mig i nogen ny direkte forbindelse med teatrets embedsmænd og tillader mig derfor at bede Dem om på en eller anden måde og for min regning at få forkortelserne overførte i et andet exemplar, hvilket derefter bedes godhedsfuldt sendt under korsbånd med adresse: Frau Baronin M. v. Borch, Potsdamerstrasse 123 b Berlin.

Det andet anliggende gælder indlagte veksel. Jeg har ikke tidligere havt forbindelse med huset Salomonson & Comp. og tænker mig muligheden af at man, hvis jeg indsendte vekselen direkte, måske kunde gøre vanskeligheder, kræve ægtheden af min navnepåtegning attesteret eller lignende. Derfor vilde jeg være Dem særdeles takskyldig om De godhedsfuldt vilde lade beløbet hæve og derefter ved tid og lejlighed sende mig samme hid til Sæby. —

Fra Henrik Jæger har jeg intet hørt. Han ved jo nok at jeg opholder mig her; men det er vel tvivlsomt om han kan foretage den ikke så ganske korte rejse. For øvrigt er der jo god tid endnu, og det er vel muligt at jeg senere hen på sommeren kommer ham noget nærmere. Jeg tænker nemlig undertiden på at tage en afstikker over til Marstrand eller Strömstad. Men dette er rigtignok endnu kun løse muligheder.

Vi henlever i det håb at alt hos Dem står vel til og beder Dem alle modtage vore bedste hilsener.

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Senere Billede.

Henrik Ibsen.

(Efter Tegning af Gustav Lærum).

München, den 17. November 1887.

Kære herr etatsråd Hegel!

Nu er jeg da for længe siden kommen til ro igen efter det omflakkende liv i sommer. Men en hel del ubesvarede breve og andet lignende havde dog ophobet sig under rejsen, så at jeg efter vor tilbagekomst daglig har havt fuldt op at gøre.

I modsat fald skulde jeg visselig ikke have ventet så længe med at frembære min hustrus og min egen hjerteligste tak for al udvist venlighed imod os under opholdet i København. Lad det da imidlertid ske herved! Vi skal aldrig glemme samværet med Dem og Deres kreds.

Min hustru har desværre ikke befundet sig ganske vel siden hjemkomsten. Hun har nemlig lidt af rheumatiske smerter i benene hvilket har gjort hende det besværligt at gå ud og navnlig at stige op eller ned af trapper.

Nu er jo heldigvis dette ildebefindende omtrent hævet; men det har dog bevirket at optagelsen af det i København omtalte fotografi er bleven forsinket. Det følger nu endelig hermed indlagt og jeg håber at det endnu fremkommer i betimelig tid og at det vil findes vel anvendeligt til gengivelse i træsnit eller lignende.

Et par skrevne ark af en for nogle år siden påbegyndt selvbiografi har jeg, efter megen søgen, nu endelig fundet. Jeg omtalte dette brudstykke for Henrik Jæger i sommer og han ønskede meget at komme i besiddelse deraf. Om et par dage sender jeg ham det.

Med vore bedste hilsener til Dem og Deres kære børn tegner jeg mig

Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

München, den 22. December 1887.

Kære herr etatsråd Hegel!

Just som jeg sad i begreb med at sende Dem et par ord for at udtale vore bedste ønsker om en glædelig jul efter Deres overståede sygdom, erfarer vi med beklagelse at De igen befinder Dem på sygelejet.

München, den 22. December 1887.

Kære herr statsråd Hegel !

Jæst som jeg sad i begreb med at sende Dem et par ord for at udtale vore bedste ønsker om en glædelig júl efter Deres overståede sygdom, erfarer vi med beklagelse at De igen befinder Dem på sygelejet.

Vær forvissede om at vi med oprigtig og levende deltagelse tænker på Deres befindende.

Vi føler os dog forvissede om at De ret snart kommer på føde igen, og med dette håb sender vi Dem vor varmeste tak for alt godt og for al udvist venlighed i det nu snart forløbne år.

Og gid så det nye år må i enhver henseende bringe lykkes og glæde for Dem og for Deres kære familjekreds.

Deres hjertelig hengivne
Henrik Ibsen.

Vær forvisset om at vi med oprigtig og levende deltagelse tænker på Deres befindende.

Vi føler os dog forvissede om at De ret snart kommer på fode igen, og med dette håb sender vi Dem vor varmeste tak for alt godt og for al udvist venlighed i det nu snart forløbne år.

Og gid så det nye år må i enhver henseende bringe lykke og glæde for Dem og for Deres kære familjekreds.

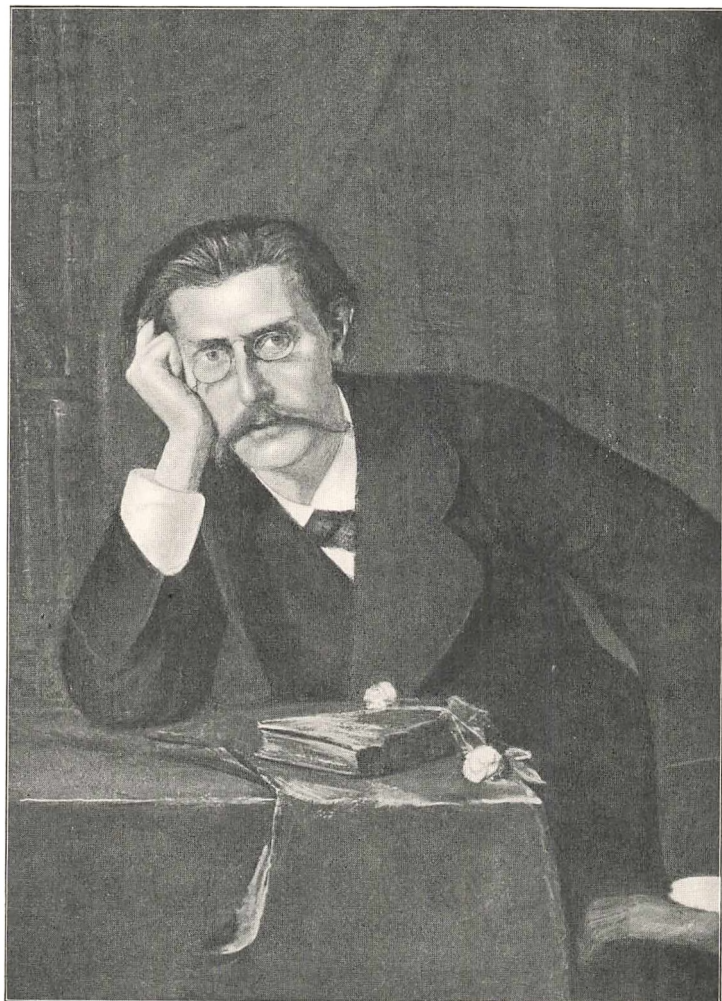
Deres hjertelig hengivne

Henrik Ibsen.

Henrik Ibsens Grav.

J. P. Jacobsen

J. P. Jacobsen.
Rom 1879.

L. Josephson pinx.

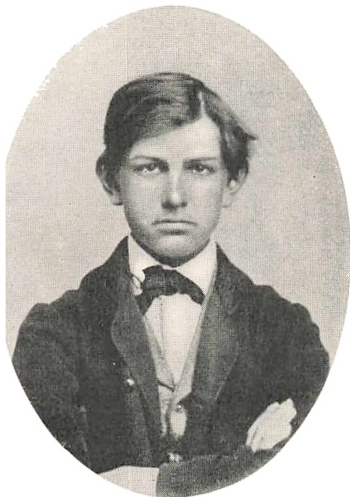
Breve

16-9 1871.

Hr. Cand. Jacobsen.

Thisted.

Som jeg i Brev af 20. Juli tillod mig at fremføre vilde det have været mig kjær, om 1' Hefte af Deres Oversættelse af Darwin kunde være udkommet i Begyndelsen af Oktober; men da dette nu ikke kan ske, beder jeg Dem gjøre hvad De kan for, at det kan være færdigt til Udgivelse i Slutningen af Oktober, og det vil derfor være nødvendigt at De allerede nu sender mig Manuskriptet for at det strax kan blive taget i Arbejde. Samtidig dermed beder jeg Dem sende mig de faa Billeder, som

J. P. Jacobsen som Dreng.

De ønsker skaarne til 1' Hefte; de skulle da blive givne til Træskæreren. Kunde De formaa Forfatteren til, uden Vederlag, at levere nogle indledende Ord til Deres Oversættelse, vilde det jo ganske vist være særdeles heldigt for os; men jeg tvivler om at han gjør.

I Haab om snart at see Dem her i Byen, forbliver jeg
med største Højagtelse

Deres ærbødigste

Fr. Hegel.

14-10, 1873.

Hr. Cand. Jacobsen.

Af Dr. Brandes hører jeg, at De i disse Dage kan ventes til Thisted, hvor De tager Ophold i den nærmeste Fremtid.

Den hele Sommer har Trykningen af Deres Oversættelse af Darwin hvilet, og jeg har været afskaaret fra at sende Dem en Anmodning om dog at expedere de Correcturer, som efterhaanden fra Cand. Møller ere Dem tilstillede, da jeg ikke vidste Deres Opholdssted. Jeg tillader mig nu at sende disse Linier til Thisted i Haab om der at træffe Dem. De vil selv indse, at jeg ikke kan paabegynde Udgivelsen af nævnte Bog før jeg har Vished om, at Fortsættelsen kan følge i regelmæssig Orden, og jeg beder Dem derfor snarest at meddele mig, om Oversættelsen er helt færdig, om Manuskriptet er i den Stand, at det ligefrem kan trykkes som det er, om jeg for Deres Regning kan lade Correctur besørge her eller om De ønsker, at de skulle sendes til Thisted. I dette Tilfælde maa jeg forlange en hurtig Expedition, da der nødvendigvis maa trykkes 2 a 3 om Ugen. Der er kun rentrykt 15 Ark.

Ærbødigst

Fr. Hegel.

7/xi 76. Thisted.

Jeg maa meget beklage Hr. Græbes Fejltagelse med Hensyn til min Bog, da jeg troer at den derved frembragte Skuffelse har været Skyld i at jeg syntes Deres sidste ærede Brev var saa uvenligt.

Min Bog skal ganske vist blive færdig i den af Hr. Cancelliraaden opgivne Tid, og den vilde have været det, hvis jeg ikke var bleven syg. Heldigvis er jeg nu saa rask at min Sundhedstilstand ikke kan lægge Hindringer i Vejen.

Dersom jeg ikke var i saa stor Forlegenhed, skulde jeg ikke her gjentage min Anmodning om de 50 Daler. Jeg veed vel at M. Grubbe ikke vil dække det Beløb Hr. Cancelliraaden har tilladt mig at hæve, men jeg fremsatte ogsaa den nævnte Anmodning i den Tanke at De, ialtfald i en vis Grad interesserede Dem for mig, hvad Deres venlige Imødekommen havde faaet mig til at tro, og jeg ventede ikke at De var kjed af en Forbindelse, eller hvad jeg skal kalde det,

som jeg paa min Side saa gjerne vilde bevare. Men hvordan det saa er — beder jeg Hr. Cancelliraaden være overbevist om at jeg altid vil mindes den Velvillie og Forekommenhed, der tidligere er bleven mig til Del, med Tak.

Igjennem Trediemand veed jeg, at Vodskov tænker paa at anmelde mig i Dagbladet. Dersom E. Brandes kunde komme til at anmelde i Berlingske vilde han vel ikke være uvillig dertil, men jeg veed det ikke, men i Morgenbladet tænker jeg han faar mig anmeldt.

Jeg vilde gjerne vide hvordan Udtrykket Interieur kan støde, det forekommer mig at være et baade betegnende og fordringsløst Udtryk. Fortælling og Skildring o. a. l. er Bogen jo ikke og kan da heller ikke kaldes det. Jeg vil nødig heri gjøre en Forandring. Men hvis det skulde kunne være til Skade for Salget af Bogen bliver Sagen jo en anden.

Jeg venter herom Deres ærede Meddelelse.

Med udmærket Højagtelse

Deres

J. P. Jacobsen.

J. P. Jacobsen.

(c. 1865.)

d. 10. 11. 1876.

Kjære Hr. Cand. I. P. Jacobsen.

Det gjør mig i Sandhed ondt af Deres sidste ærede Brev at see, at De har fundet min sidste Skrivelse uvenlig. Jeg har gjennemlæst den paany og kan ikke finde noget, som tyder paa et uvenligt Sindelag; tvertimod nærer jeg stor Hengivenhed for Dem. At jeg ønsker Deres Bog fuldført saa betids, at der kan være Mulighed for dens Udgivelse endnu i Slutningen af denne Maaned og at jeg har tilladt mig at udtale dette Ønske, vil De dog ikke kunne tage mig ilde op,

da det jo er ligesaa meget i Deres som i min Interesse, at den kan være i Handelen i nogenlunde god Tid. — Det er mig kjært af Deres Brev at erfare, at jeg altsaa i Løbet af en Uges Tid vil kunne vente Resten af Manuskriptet og vil De overdrage f. Ex. Cand. E. Brandes at besørge Correcturlæsningen af Bogens sidste Ark, vil det jo befordre dens hurtigere Fuldendelse fra Trykkeriet. — Efter Deres gjentagne Anmodning sender jeg idag Cand. V. Møller for Deres Regning de omskrevne 100 Kroner.

Jeg har ment, at De ikke skulde benytte Ordet Interieur paa Titelen, fordi der overalt er en stærk Bestræbelse for at udrydde fremmede Ord. At vi ikke have noget ganske tilsvarende dansk Ord, skal jeg villig indrømme, og foreslog derfor at kalde dem Tidsbilleder, Billeder, Skildringer e. l. Det er imidlertid kun en Henstilling, og jeg overlader naturligvis Sagen ganske til Deres Afgjørelse.

Med mange venlige Hilsener, er jeg

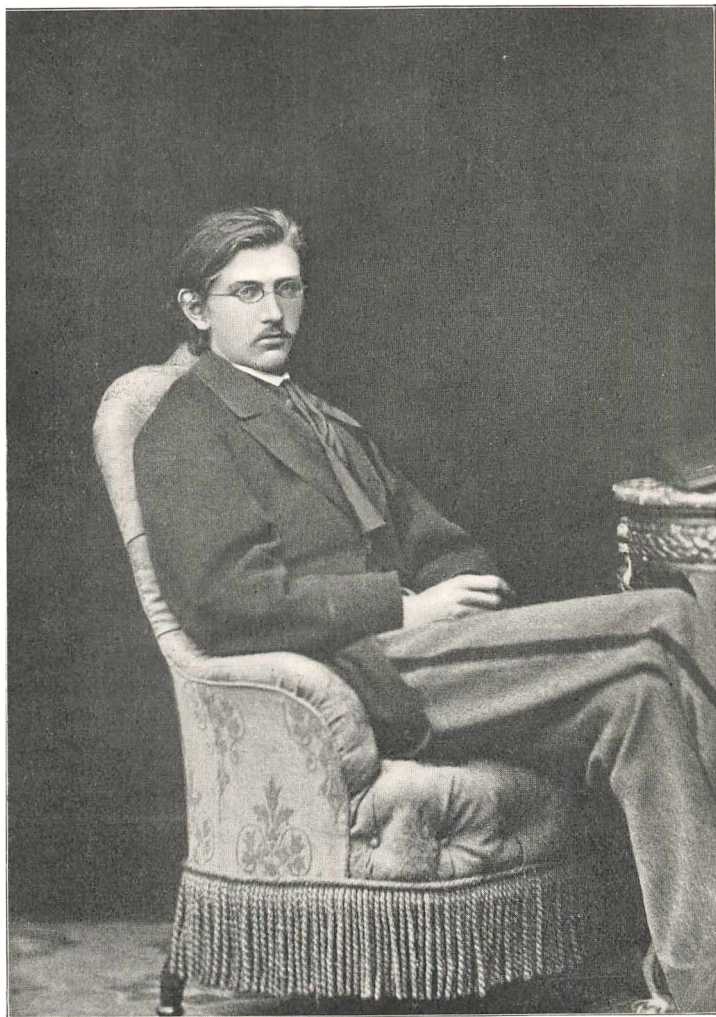
Deres hengivne

Fr. Hegel.

¹/₁ 1877. Thisted.

Først i Dag har jeg modtaget Hr. Cancelliraadens Brev af 28. Dec. og skynder mig nu at svare.

Jeg modtager da Deres Tilbud om et Honorar af 60 Kr. pr. Ark (samme Format, Papir og Tryk som første Oplag) for de næste 1500 Expl. Dog maa jeg paa Grund af tvingende Omstændigheder hertil knytte det Ønske at hele Honoraret for andet Oplag og Efterhonoraret for første Oplag (som De erindrer 10 Kr. pr. Ark ifald Bogen udsolgte 1¹/₂ Aar efter Udgivelsesdatoen) udbetales mig uden Fradrag af de mig i Løbet af sidste Aar velvilligt udbetalte mindre Summer, som saa senere ville blive at berigtige. At jeg maa bede Hr. Cancelliraaden om denne Ordning har ene og alene deri sin Grund at jeg maa søge at faa saa megen Ro som muligt til det nye Arbejde, jeg alt længe har paatænkt, og til hvilket jeg allerede har paabegyndt de foreløbige Udkast; — og da nu en Del ældre Gjæld væsenlig paadraget ved min Udenlandsrejse, længe har pint og plaget mig, saa maa jeg nu om muligt se at faa denne Plage bort, at jeg uden idelig at

J. P. Jacobsen.
(c. 1870.)

forstyrres af disse udvortes, i Realiteten ubetydelige, men for min Arbejdskraft lammende Ting, kan tage fat med den Ro og Sindsligevægt som udfordres til det Foretagende jeg længes efter at give mig i Kast med. Den velvillige Modtagelse min første Bog har fundet gjør mig det til en Pligt at gjøre Alt, hvad der staar i min Magt for at mine senere Arbejder ikke skulle trykkes af noget Udenforstaaende, Uvedkommende, som kan afværges, min mindre gode Sundhedstilstand er alt Hindring nok.

Vis paa, at De vil forstaa og billige de Bevæggrunde, der har dikteret mig de ovenstaaende Bemærkninger, kan jeg ikke undlade at udtale det Ønske at det maa forundes mig længe at have den Ære og Fornøjelse at arbejde sammen med Dem og at det maa blive under lige saa heldige Omstændigheder som have raadet ved min første Bogs første Indtrædelse i Verden. Jeg tillader mig sluttelig at ønske Hr. Cancelliraaden tillykke med Deres Hr. Søns Optagelse i Firmaet og beder Dem venligst at bringe ham min Lykønskning og Hilsen. Et godt og glædeligt Nytaar.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

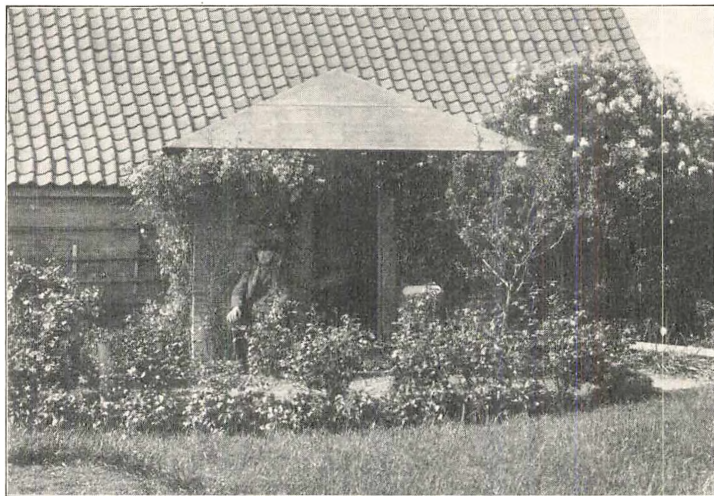
21-V 77. Thisted.

Jeg takker ret meget for det venlige Brev og for det tilsendte Blad, som i sin ikke meget velvillige Anmeldelse udtaler at min Bog begynder at faa stor Udbredelse i Sverige, hvad der dog forekommer mig noget tvivlsomt, men da imidlertid Hr. Cancelliraaden bedst vil kunne oplyse mig om hvorvidt min Tvivl er begrundet vilde jeg gjerne udbede mig Oplysning om hvorvidt der gaaer synderligt af M. Grubbe til det nævnte Land. Det er nemlig den danske Original der maa være Tale om, da Oversættelsen hverken er udkommen eller begyndt at blive trykt, eftersom der skal have været Vanskelighed ved at finde en duelig Oversætter.

Med mit nye Arbejde gaaer det ret flinkt og jeg haaber at det vil blive muligt at faa det ud op imod Jul. Dersom jeg vidste hvad det skulde hedde, vilde jeg meddele Navnet, men jeg har intet fundet endnu. Jeg antager det bliver nogle faa Ark større end M. Grubbe.

Før September kommer jeg ganske vist ikke til Byen, da mit Helbred gjør det nødvendigt at jeg saameget som muligt opholder mig i fri Luft, noget jeg her har rig Lejlighed til, da jeg nemlig fungerer som Gartner her hjemme. — Det har meget undret mig at se Drachmann paa det fjerde Forlag, han synes i den Henseende at være ligesaa urolig som Goldsmith, i alt Fald tidligere var.

Dr. G. Brandes har sendt mig sine to sidste Bøger og jeg kan ikke undlade at ønske Hr. Cancelliraaden til Lykke med

J. P. Jacobsens Fader i sin Have i Thisted.

denne Forøgelse af Forlaget, thi jeg mener at de gjør selv det anseteste og mest kræse Forlag Ære; det forekommer mig at Dr. Brandes navnlig i S. Kjerkegaard er naaet op til en Ro og Værdighed i Bedømmelsen og en Finhed i Udtrykket, som selv de bedste Navne blandt Udlandets Æstetikere kunde misunde ham.

Mange venlige Hilsener.

Med udmærket Højagtelse
Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

Endnu en Gang Tak for Brevet.

23/VIII 1877. Thisted.

Jeg har nu iforgaars indsendt min Ansøgning om det Ankerske Rejsestipendie og har det bedste Haab, uagtet sagtens hverken Ploug eller Molbech ere særligt entusiasmerede for mig, men det forekommer mig at de ikke vel kan nægte mig det da de har givet det til baade Drachmann og Schandorph.

Det eneste jeg har hørt til den svenske Oversættelse af Marie Grubbe er et Afdrag paa Honoraret paa 200 Kroner, som blev sendt mig, men jeg haaber da baade Resten og Bogen vil komme. Strodtmann meddeler mig at han oversætter den paa Tydsk, men tillige at Forlæggeren ikke vil give saa meget som en Smule Autorisationshonorar.

For »Herregaardsbilleder« takker jeg ret meget. Forfatteren (jeg kunde være tilbøjelig til at tro det var en gift Dame) har utvivlsomt Talent og seer fint, har gode Studier, men mangler noget Ro, synes jeg, og har overfor enkelte vanskelige Punkter i Bogen ikke været stærk nok, jeg mener ikke havt Kraft nok.

Med min nye Roman gaaer det ret godt frem, om den end neppe naaer at komme til Jul. Jeg vil tillade mig at spørge om Hr. Cancelliraaden vil forlægge den og paa hvilke Vilkaar. Den bliver mindst 20 Ark og ikke over 25. Den er ligesom Marie Grubbe rent psykologisk, foregaaer i Nutiden d. v. s. efter 1848, men beskæftiger sig ikke med politiske eller sociale Samfundsspørgsmaals Løsning. Titelen veed jeg ikke, men lad os foreløbigt kalde den »Niels Lyhne« efter Hovedpersonen. Manuskriptet skal foreligge færdigt, senest 1 Februar 78. Med Honoraret maatte det være saaledes, at jeg kunde hæve det i forskjellige Summer i Løbet af Efteraaret og Vinteren, den første Del alt i September; thi det er min faste Bestemmelse ikke at blive i Vinter i Danmark, da min Læge har erklæret at der er Haab om at jeg kan komme mig fuldstændigt naar jeg de første 2—3 Aar ikke udsætter mig for de stadige Tilbagefald som Vinteropholdet her i Landet næsten nødvendigt fører med sig. Montreux er mit Maal.

Jeg tillader mig at vente et snart Svar. Mange venlige Hilsener.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

¹/IX 1877. Thisted.

Idet jeg takker Hr. Cancelliraaden mange Gange for det venlige Brev og den velvillige Imødekommenhed mod mit Forslag, kan jeg ikke undlade samtidig at udtale det Haab, at den Omstændighed, at Brevet delvis var skreven med en anden Haand end Hr. Cancelliraadens, ikke betyder at De skulde befinde Dem mindre vel, men at De tværtimod har det godt, trods det at Vejrliget giver En al mulig Anledning til at blive forkølet.

J. P. Jacobsens Fødegård i Thisted.

Med Hensyn til de af Hr. Cancelliraaden antydede Honorar-betingelser maa jeg tillade mig nogle faa Bemærkninger. Jeg havde haabet ved min anden Bog at opnaa en væsenlig Honorarforhøjelse, og jeg skal villigt indrømme at 100 Kr. pr. Ark er meget, naar saa ikke samtidig Oplagets Størrelse var stegen fra 1250 til 2000. Totusende Exemplarer nærmer sig jo meget stærkt til tvende Oplag paa 1250 og Følgen deraf bliver at Honoraret egenlig ikke stiger mere end 2 Kr. 50 Øre pr. Ark idet jeg fik 60 Kroner for et Oplag paa 1250 Exemplarer medens jeg nu faar 62 Kr. 50 Øre for et Oplag af samme Størrelse eller 100 Kr. for 2000 Exemplarer.

Angaaende Udbetalingen vil det være mig meget væsenligt at kunne trække indtil 1600 Kr. til 1 Februar — ligesom jeg nødig vilde have det Resterende tilbageholdt, da jeg ønskede ved anden forventet Indtægt at dække min Gjæld. Det skulde være mig særdeles kjært om der kunde tages Hensyn til disse Bemærkninger og en Forandring i de af mig antydede Retninger opnaaes, da min langsomme Produderen og mit mindre sikkre Helbred for mig gjør det til meget vigtige Hovedpunkter som jeg nødes til at tage i Betragtning.

Til Hr. Håggström har jeg nylig skrevet, ligesom jeg ogsaa efter Deres velvillige Tilskyndelse vil skrive til DHr. Ploug og Molbech. Jeg takker Dem ret meget for den Interesse De godhedsfuldt har vist dette mig vigtige Spørgsmaal. Indstændigt bedes De, om muligt, at svare mig paa disse Linier med omgaaende Post, da Saisonen jo rykker stærkt frem og Vejret her er raat og koldt. Jeg beder Dem venligt hilse Deres Hr. Søn.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

6/ix 1877. Thisted.

Efter Hr. Cancelliraadens venlige Tilbud i Brev af 4 Sept. d. A. bliver da Forholdene ved den nye Bog midlertidig kaldet »Niels Lyhne« saaledes:

- 1) Arket honoreres med 125 Kroner for et Oplag paa 2500 Exempl.
- 2) om forlanges udbetales der heraf indtil 1600 Kr. fra nu af og til 1 Febr. 1878.
- 3) af Resten fradrages først Halvdelen af det Beløb jeg skylder.
- 4) skal Manuskriptet være færdigt til 1 Febr. 1878.
- 5) modtager jeg 20 Friexemplarer.
- 6) Udstyrelsen som Fru Marie Grubbe.

Med Hensyn til Afsætningen af Værket eller den Indflydelse dets indre Egenskaber kunde have herpaa, saa kan jeg i saa Henseende intet svare for, da jeg herom ingen Dom har. Da jeg havde Marie Grubbe færdig var jeg overbeviist om at den vilde blive funden kjedelig, og da jeg ingenlunde seer særdeles venligt paa mine egne Arbejder og ikkeheller er blind for deres Mangler, skulde det jo være underligt, om

jeg ikke til den Tid den nye Bog er færdig, ogsaa vilde have en Del mod den at indvende. Men hvis De ikke har noget imod det saae jeg helst at Oplaget blev paa 2500 altsaa det dobbelte af 1250.

Om ad Kjøbenhavn kommer jeg ikke, det vilde være for langt af Vejen og vilde jo fordyre Rejsen en Del, desuden er Vejret jo saa slet. Jeg rejser senest den 15de haaber jeg.

Fra Häggströms Forlagsexpedition har jeg modtaget Meddelelse om at Oversættelsen kommer i Oktbr. senest Novbr.

Det glæder mig meget at høre at De er rask, thi det er et græsseligt usundt Vejr, ialtfald her. Mange venlige Hilsener til Dem og Deres Hr. Søn.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

²⁹/XII 1877. Pension Bellevue. Montreux.

Jeg haaber at der i Danmark har været et bedre Julevejr end her, hvor vi have haft en Del Sne og lidt Blæst. Ellers bekommer Opholdet mig her rigtig godt og min Hoste er meget aftaget.

. Den Brandes'ske Adressesag, der medførte saa mange Ubehageligheder, kjender jeg af Avisartiklerne, som en Ven velvilligt tilstillede mig. Angrebet paa Dem og paa Fru Hauch hører til det Gemeneste jeg har seet af den Art og jeg haaber at den offentlige Mening hjemme har stemplet d'Hrr. Angribere saaledes at de aldrig mere ville kunne regnes med blandt anstændige Folk.

Det glæder mig meget at høre at Drachmanns Digte gjør saa stor Lykke og at 2 Oplag allerede er udkommet. Er han gaaet til Paris?

Jeg takker for det tilsendte Beløb 500 Francs som jeg rigtig har modtaget, vilde De venligst pr. Omgaaende sende Restbeløbet.

Har De intet hørt om hvem der søger det Anckerske andre end Rosing?

En hjærtelig Tak for det gamle Aar og de bedste Ønsker for det Nye for Dem og Deres.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

²⁵/IV 1878. Pension Bellevue. Montreux.

Jeg takker for det mig tilsendte »Fædreland« med dets noget sene Anmeldelse af »Fru Marie Grubbe«, den maa vel nærmest opfattes som en personlig Erklæring fra Ploug, tjenende til at forklare hvorfor han har givet Forf. sin Stemme i Anledning af det Anckerske. — Det er meget ubehageligt for mig at jeg altid skal være tilbage med mine Arbejder og ikke kan faa dem færdig i rette Tid. Med »Niels Lyhne« har der været særlig meget i Vejen. Først har den Omstændighed at jeg maa opholde mig saa meget i fri Luft (da jeg nu en Gang er paa et Kursted) for mit Helbreds Skyld, givet mig mindre Tid end jeg havde ventet at have, og dernæst har jeg maattet omarbejde hele Mellempartiet i Bogen, da jeg saa jeg kunde gjøre det bedre. Jeg haaber nu den skal blive baade ny og god.

Det er min Hensigt om fjorten Dage at bryde op herfra og i Thisted fuldende Niels Lyhne og naar den er færdig at komme en Maanedstid til Kjøbenhavn. Men da Opholdet her har kostet mig mere end jeg havde ventet, saa mine Penge alt for længere Tid siden ere slupne op, beder jeg Dem meget gjøre mig den store Tjeneste at sende mig 300 Rdlr. da jeg ellers ikke veed, hvorledes jeg skal komme hjem. . . . De maa endelig endnu denne Gang staa mig bi med Deres sædvanlige Redebonhed. Jeg haaber det skal blive sidste Gang og at jeg i Fremtiden skal komme over mine Ting.

Det Anckerske agter jeg anvende til en Rejse til Rom, hvor det er min Hensigt at studere Sceneriet for en ny historisk Roman: »Cola di Rienzi« og skrive og samle en Del Digte. Jeg har jo ikke saa faa liggende i Manuskript og endnu flere i halvfærdig Stand. Dog skal det kun være fra de sidste 4 Aar, mine yngre Ting vil jeg ikke have frem.

Foraaret her er regnfuldt og lidt koldt, men desuagtet er baade Lind og Birk udsprungne og Engene myldrende fulde af Blomster. Helbredet er godt og jeg tror i det Hele at Opholdet hernede har været mig meget gavnligt. Naar jeg blot havde Drachmanns Skrivehurtighed vilde Alt være fortræffeligt, men jeg bliver aldrig nogen hurtigskrivende Forfatter.

Jeg haaber sikkert at faa et Ja fra Dem saa jeg den 11 kan rejse i det seneste, da enhver Dag udover denne Tid vilde forøge mine finansielle Vanskeligheder.

De venligste Hilsener.

Med udmærket Højagtelse

Deres heng.

J. P. Jacobsen.

27/IX 1878. Thisted.

Hermed sender jeg det første Par Blade af »Niels Lyhne« som det endnu er mig umuligt at love færdig til December, da jeg dels ikke har havt tilstrækkelig Kraft hidtil og de første kommende 3 Uger ville medgaa til Nedrejsen til Rom, men derfra haaber jeg at kunne sende Resten, et større Parti skal i alt Fald blive indsendt til November.

Med et foreløbigt Farvel og hjertelig Hilsen sender jeg disse Linier, som jeg beder Dem ikke blive altfor misfornøjet over, da Skylden til den lange Overskridelse af den fastsatte Termin vel er min, men ikke ligger hos mig.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

30/III 1879. Rom.

Af min lange Tavshed vil De Hr. Cancelliraad have forstaaet at Arbejdet ikke er gaaet efter Ønske. Der er saa meget at se og lære her i Rom saa man ikke kan faa den rigtige Ro over sig og ikke kan komme til at trække sig ind i sig selv saa helt som det er nødvendigt. Der er altfor meget der kalder paa En udefra, og der er en stadig Componeren om fordi Uroen vil meddele sig til det man arbejder paa. Men naar jeg nu har været en lille Tour i Neapel gaar jeg op til den ensomme Bjærgegn mellem Conegliano og Cortina bag Venedig og gjør mig endelig færdig.

Det Anckerske er nu forbi og jeg vilde gjerne bede Dem gjøre mig den meget store Tjeneste at forstrække mig med 300 Rigsdaler, som jeg kunde betale tilbage i Maj førstkommande. Jeg har nemlig ansøgt Kultusministeriet om 1000 Rigsdaler af de midlertidige Understøttelser for Kunstnere og Videnskabsmænd til derfor at gjøre Forstudier i Kjøbenhavnske Arkiver og Bibliotheker, historiske Forstudier til to æstetiske Arbejder fra Tiden efter Frederik den 3. Dette antager jeg man bevilliger da Drachmann har havt det og jeg seer ogsaa et Tegn paa mit Ønskes Opfyldelse deri at Ministeren sendte mig en Meddelelse om at jeg maatte formulere min Ansøgning skarpere end jeg først havde gjort.

Det vilde være meget venligt af Dem om De vilde laane mig de 300 Rigsdaler til jeg kan faa de andre, da jeg ikke

tør vende hjem endnu for det første, skjøndt mit Helbred er rigtig godt nu igjen og min Hoste saa godt som forsvunden. Dersom De vilde sende Beløbet saa snart som vel muligt lydende paa Francs i Guld vilde De gjøre mig meget glad, da mine Penge er lige paa Nippet til at slippe op og jeg neppe har 50 Lire igjen.

Jeg glæder mig meget til at tilbringe næste Aar i Kjøbenhavn, og haaber at faa dygtig meget bestilt der hvor man kan ordne sine Studier og hvor man hører det Sprog tale i hvilket man skriver, hvad der for mig har ikke saa lidet at sige.

Sluttelig takker jeg nu for de mig gjennem Ibsen sendte Hilsener og haaber paa at De vil række mig en hjælpende Haand trods det at Niels Lyhne endnu ikke er kommet, saaledes som den skulde.

Med udmærket Højagtelse

Deres

J. P. Jacobsen.

20/v 1879. Capri.

Saa vel i det Brev i hvilket jeg anmodede om et Laan paa 300 Rdlr. som i det i hvilket jeg meddelte Kvittering for Beløbet havde jeg et større Haab (og udtalte et saadant) til at man vilde bevillige mig de 1000 Rdlr. om hvilke jeg søgte end jeg nu har efter det Dr. Edv. Brandes troede at kunne meddele mig; skjøndt det vedvarende forekommer mig usandsynligt at man skulde nægte mig det. Naar jeg nu med saaledes forringede Udsigter og trods det Forbehold hvorunder den sidste Sum blev mig overladt nu yderligere beder om et Laan paa 200 Rdlr. saa maa De ikke heri se et Misbrug af Deres tidligere Velvillie, men være overbevist om at det er Nøden der driver mig og at jeg ingen anden, ingen — Udvej ser. Men hvordan skal jeg ellers komme hjem?

Jeg skylder 1100 Rdlr. som jeg fik til min Schweizerrejse og 300 Rdlr. for den Oversættelse som blev henlagt og 300 Rdlr. for iaar. Men naar nu Manuskriptet er afleveret den 1 Sept. saa skulde jeg derfor have (20 Ark beregnet) 1250 Rdlr., saa Restgjælden bliver 450 (jeg ved der er endnu nogle Smaating men erindrer ikke nu Beløbet) dette vilde da med de nye 200 Rdlr. udgjøre 650, og selv om der skulde hænde mig noget Menneskeligt vilde der dog i en ikke ubetydelig

videnskabelig Bogsamling, Mikroskop og andre Apparater, 2 trykte Fortællinger og to utrykte og ikke faa Digte, foruden jo dog altid mulige Oplag af Marie Grubbe være en ikke foragtelssværd Sikkerhed.

De maa ikke regne efter at jeg har været saa langsom, tænk hvad jeg har havt at kæmpe mod — ingen Penge og dog skulle gjøre kostbare Rejser for sin Sundhed; thi selv om jeg til den sidste har havt Understøttelse har jeg dog maattet forlænge den for ikke at komme hjem paa en ugunstig Tid.

Men naar De nu blot vil hjælpe mig saa jeg kan komme hjem til Thisted, saa har jeg det bedste Haab. Jeg troer paa min nye Bog, med alt det Besvær den har voldt mig og i den samme hjemlige Luft hvor jeg fik fuldendt Marie Grubbe vil ogsaa snart Niels Lyhne være færdig. Og da kan jeg komme til mine Digte.

Tro nu ogsaa paa mig denne Gang som De har troet før og hjælp mig og tænk paa det er min eneste mulige Udvej.

Saasnart den evige Storm lægger sig gaar jeg til Rom og venter, lad mig ikke ængstes forlænge og lad mig ikke have bedet forgyæves og staa forladt uden Vej eller Udsigt.

Med udmærket Højagtelse

Deres heng,

J. P. Jacobsen.

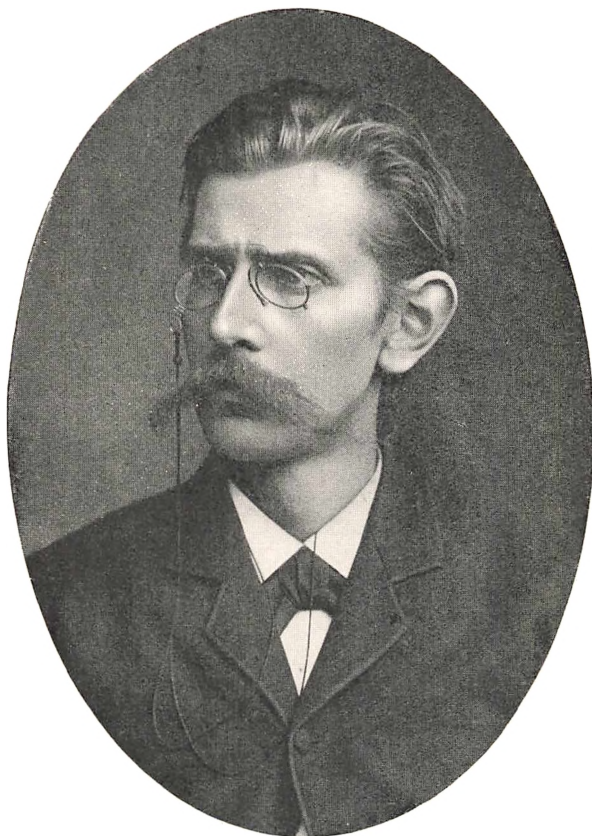
Min Adresse er det danske Consulat i Rom.

d. 27. Mai 1879.

Kjære Hr. Jacobsen.

Af Deres sidste venlige Brev af 20. d. glæder det mig at se, at De nu, da Aarstiden er gunstig, agter at rejse hjem til Thisted for at fuldende den Fortælling, hvoraf De for længst har sendt mig Begyndelsen.

Under disse Omstændigheder er det en Selvfølge, at jeg ikke vil afslaa Deres Anmodning om et yderligere Forskud, skjøndt vort Mellemværende er voxet meget betydeligt og er nu henved 4000 Kr. — Jeg sender Dem da herved de senest forlangte 400 Kr. og ønsker af Hjerttet, at De sund og styrket snart maa samles med Deres Kjære i Hjemmet og at De her med friske Kræfter og med Lyst maa kunne fuldende det

J. P. Jacobsen.

Arbejde, som nu i saa lang Tid har beskæftiget Deres Tan-
ker. Jeg stoler paa, at De kan sende mig Resten af Manu-
skriptet inden Midten af August, saa Bogen kan være trykt
og i Handelen i Oktober Maaned. Naar De kommer hjem,
er De vel saa god at meddele mig Deres Mening herom. —

Ser De Hr. Ibsen eller Fru Colban, saa bring dem en kjær-
lig Hilsen fra mig.

Selv vil De herved modtage de kjærligste Hilsener fra min
Søn og fra mig,

Deres hengivne

Fr. Hegel.

³⁰/x 1880. Thisted.

Mandag eller Tirsdag skal jeg afsende Hovedmassen af
Manuskriptet til min evindelige Fortælling som jeg da vel
endelig nu vil kunne slippe løs. Det vilde være mig kjært om
Trykningen kunde begynde den 15de, faa Dage efter hvilken
det sidste Blad skal være i Trykkerens Hænder.

Det vil være mig en stor Lettelse at faa denne Bog, som
jeg har arbejdet paa under vekslende Forhold i saa lange
Tider, færdig, thi ved at arbejde paa den saalænge er min
Interesse næsten bleven opslidt og jeg imødeser med Utaal-
modighed det Øjeblik hvor jeg kan vende mig til et nyt Ar-
bejde, der forhaabentligt vil blive hurtigere fuldendt nu da
bedre Tider for min Production synes at skulle indtræde
derved at mit Helbred saa væsenligt, (som jeg haaber), er
bleven forbedret.

Min hjærteligste Tak for Deres Overbærenhed ved denne
som ved tidligere Lejlighed og for den Venlighed hvormed
De i vanskelige Tilfælde stedse saa beredvilligt har hjulpet
mig.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

5/xi 1880. Thisted

*Herved fremsendes til den
Hovedmassen af Manuskriptet til*

min Fæstning.

Angivende de 16 Artistraadens
vigtige værker. Deres fremvorte Gjensvar

500 00

1) Progen bildskulptur Totalis
Niels. Røysen. Roman af
H. B. Jacobsen.

2) En Brygandelvis (anbiller som
den skal være og er ikke blevet
færdig.

3) Vilde vi fortælle os om
Progen tryk som Ewald Olsen.

4) Antag at, efter den Rengøring
at det fremvorte 10. kan i tryk
er 14 Ark centvært, at det er
har vil udgive 4 eller 5 blæve,
maade nogle mindre, ganske be-
skæftede som er ikke udgive det.

5) Endelig bliver der system
hvor den Korrigerer; naar den

20-XII 1880. Thisted.

Først Tak for de tilsendte Exemplarer og end hjærteligere Tak for Deres venlige Brev og højst kjærkomne Løfte om personlig at bringe min Ansøgning paa Vej. Den følger med i Pakken ovenpaa Manuskriptet til Etatsraad Collin hvis Søn jeg beder Dem hilse i Fald De seer ham. De sidste Blade af Manuskriptet haaber jeg De har modtaget fra Hr. Edv. Brandes, fra hvem jeg idag havde Brev om min Roman, som syntes ham rigtig god og om hvilken han vil skrive en lang Artikkel. Vilh. Møller vil ligeledes skrive om den. Dagbladets Anmeldelse saa jeg i Dag; den siger jo ikke Andet end Godt, men siger det saa grændseløs mat og kjedsommeligt som om den var gnaven over at maatte indrømme at jeg ikke er gaaet tilbage og som om den nødigt vilde have at der skulde blive tagen for meget Notits af Bogen.

Helt anderledes Vodskovs brillante Anmeldelse, frisk og prægnant i Stil og ligesom vugget gennem sine store runde Perioder af en Understrøm af kraftigt svulmende Sympathi. Jeg er ham meget taknemmelig for denne Anmeldelse og skal gerne sige ham det.

Og nu blot de venligste Hilsener og de bedste Ønsker om en glædelig Jul.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

31 1881. Thisted.

Jeg har saameget at takke Dem for kjære Hr. Justitsraad at jeg næsten ikke veed hvor jeg skal begynde. Først da mange Tak for de tilsendte Bøger, som jeg med Fornøjelse har gjort mig bekendt med, for Tilsendelsen af Anmeldelser og for Deres venlige Raad angaaende Hæggstrøms Forespørgsel om Oversættelsesret. Jeg fulgte i saa Henseende det givne Raad og forlangte 30 Kr. pr. dansk Ark for et første Oplag, men har endnu ikke hørt fra ham. Hjærtelig Tak ogsaa for den venlige Interesse hvormed De har taget Dem af min Ansøgning. Jeg er imidlertid ikke sangvinsk i mine Forhaabnin-

ger, skjøndt jeg nok synes at man kunde forsvare at hjælpe mig med et Par Tusinde Kroner, naar jeg ser hen til dem der i de senere Aar har været opførte paa Listen. Lidt Hensyn burde der jo ogsaa forekomme det mig tages til den Omstændighed at det er særlig dyrt at leve for mig, der maa tage saa mange Hensyn til min Sundhed, skjøndt Fondet jo ganske vist ikke er beregnet paa at tjene til Invalidforsørgelse.

Jeg haaber at Niels Lyhne gjør god Fremgang. Fra Norge fik jeg forgangen Dag »Dagbladet« med en fire-femspaltet rosende Anmeldelse, og Georg Brandes er efter sit Brev meget glad ved Bogen og vil skrive om den. Hvor veed jeg ikke.

Sluttelig en hjertelig Tak for det gamle Aar og de bedste oprigtigste Ønsker for Dem i det Nye.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

4-2 1881. Thisted.

Det har kjære Hr. Justitsraad glædet mig overordenlig at modtage Deres to venlige Meddelelser om Hr. Dr. Ibsens for mig saa smigrende Dom om min sidste Bog og jeg takker Dem hjerteligst for at have gjort mig bekendt med disse hans Udtalelser.

Tak ogsaa for de tilsendte Anmeldelser men allermest for den Interesse De viser mig ved Deres Forslag om Ansøgning angaaende fast Digtergage. Edv. Brandes tilskrev mig desangaaende forleden og jeg har nu forespurgt hos ham om hvad jeg helst skulde gjøre. Saasnt jeg modtager hans Svar tilskriver jeg Dem igjen.

Det norske Dagblad bragte forleden for anden Gang en lang rosende Omtale (13 Sider Feuilleton) af min Bog. Jyllandsposten derimod giver mig en Del velmente Raad om hvorledes man helst skal skrive Dansk.

Fra Pisa meddeler en mig ubekjendt Telemaco Nachici i et temmeligt uforstaaeligt Parleur-Dansk at han er i Færd med at oversætte »Niels Lyhne«. Noget i hans Brev kan for-

staaes som om han *havde* oversat Marie Grubbe, men det kan ogsaa forstaaes anderledes eller slet ikke.

G. Brandes anmelder efter al Sandsynlighed i Morgenbladet en Gang efter den 12te.

Med Hensyn til den svenske Oversættelse trækker Häggström sig fuldstændig tilbage efter at have ladet mig vente paa Svar i fire fem Uger. Dette er jo en meget ubehagelig Skuffelse. Bogen har været meget rosende omtalt i en lang

J. P. Jacobsens Værelse i Thisted.

Correspondanceartikel i Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidende saa jeg gad vide om ikke et andet Forlag skulde ønske at lade den oversætte. — De hjærteligste Hilsener.

Med udmærket Højagtelse

Deres

J. P. Jacobsen.

Kjære Hr. Jacobsen.

10-2 81.

Endelig igaar var jeg saa heldig at træffe Departementschef i Kultusministeriet, Conferensraad Linde, efter flere

Gange forgjæves at have søgt ham. Jeg udtalte for ham det ønskelige og, efter min Mening, berettigede i, at De — ligesom Schandorph og Drachmann — faar fast Digtergage, og det lod til at han vilde stille sig venligt til Sagen, naar han skulde referere den for Ministeren. Han mente, at De snarest bør indgive et Andragende derom saaledes at det tidligere Andragende om en Understøttelse bortfalder. Han vilde anse det for heldigt, om De var her for personlig at kunne tale med Ministeren og forskjellige af Rigsdagsmændene; men aldeles nødvendigt er dette jo ikke, og det vil vel ogsaa falde Dem besværligt at rejse herover i denne Kulde, tilmed da Rejsen over Vandet er forbunden med store Anstrængelser.

Vil De sende mig et saadant Andragende, skal jeg levere det til Conferensraad Linde og paany anbefale ham Sagen. — Dr. E. Brandes paatager sig vist gjerne at tale med en og anden Rigsdagsmand. Er der nogen af Højrepartiet, som Brandes ikke vil henvende sig til, kan jeg jo tale med dem; men saa maatte Brandes udtrykkelig nævne de af Partiet, der har Indflydelse paa Afgjørelsen.

Jeg skal idag skrive til A. Bonnier i Stockholm om han vil overtage Forlaget af en svensk Udgivelse af N. Lyhne og give ham en Afskrift af Ibsens Udtalelse om denne Bog.

Jeg sender Dem »Fædrelandets« Anmeldelse, som dog maaske kan interessere Dem at kjende. Morgenbladet for i Tirsdags har De jo faaet fra anden Haand. Det forekommer mig, at Vodskovs Anmeldelse i Illustreret Tidende staar betydelig over den Dr. G. Brandes har leveret i Morgenbladet.

Mange venlige Hilsener fra min Søn og

Deres hengivne

Fr. Hegel.

15/II 1881. Thisted.

Dagen efter at jeg sidst tilskrev Dem kjære Hr. Justitsraad, modtog jeg fra Dr. Edv. Brandes Telegram om straks at indsende stemplet Ansøgning om at komme i Betragtning ved den faste Konto for Understøttelser til litterære Folk.

Dette gjorde jeg. Nogen Tid efter meddelte Edv. Brandes mig, at han havde telegraferet fordi Hørup allerede da havde bragt fast Understøttelse til mig paa Tale i Finantsudvalget, hvor Kultusministeren havde vist sig ikke uvillig og ytret at jeg havde søgt om Rejseunderstøttelse og rimeligvis vilde faa Noget af det jeg søgte, hvis Summen til midlertidige Understøttelser blev ham bevilget. Dette er hvad jeg indtil videre veed.

Jeg kan ikke noksom takke Dem for den velvillige Interesse De vedvarende viser mig i denne for mig saa vigtige Sag og skriver idag til E. Brandes om Deres venlige Tilbud om at tale med Højremænd. For »Fædrelandet« takker jeg; Anmeldelsen var meget ilde ment og skriver sig utvivlsomt fra Dr. Paludan. Der findes en vitterlig, faktisk Løgn i den, idet Noget, der er sagt om Huslæreren, er lagt over paa Niels Lyhne; men jeg kan ikke finde det Umagen værd at berigtige det; det vilde jo kun føre til at man fik endnu en Skylle af Ukvemsord over Hovedet.

Dr. G. Brandes's Anmeldelse kunde jeg ogsaa have ønsket anderledes.

Endnu en Gang maa jeg takke Dem i dette Brev for Deres Henvendelse til Hr. Bonnier. Blot det maatte hjælpe, men jeg er bleven noget skeptisk over for min Bogs materielle Lykke. Jeg havde jo, da jeg alle Steder fra hørte saa meget Godt om den, drømt gyldne Drømme om et nyt Oplag, ja haabet at den ogsaa skulde draget Marie Grubbe med sig, men det var kun i »Fædrelandets« Fantasi at det kom til andet Oplag. — Naa, Taalmodighed! min Bog er ikke forbi med dette Aar, og jeg bliver nok en meget søgt Forfatter en Gang, hvis jeg kan holde Liv i mig selv længe nok. Foreløbig gaar jeg og tænker paa en ny historisk Roman fuld af Ungdom, Lykke og Livsens Glæde.

De hjærteligste Hilsener og Tak.

Med udmærket Højagtelse

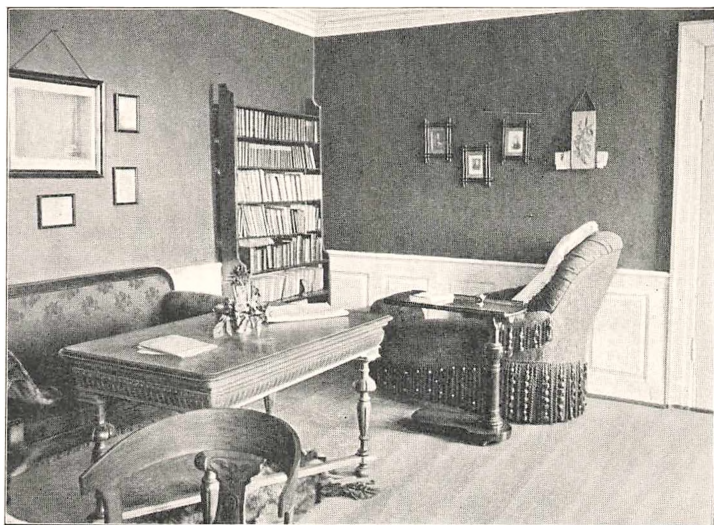
Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

22/v 1881. Thisted.

Jeg tillader mig herved at tilbyde Dem Forlagsretten til mit næste Arbejde: »Anne Charlotte« et Helaftens Stykke paa fem Akter og omtrent stort 12 Ark, med hvilket jeg haaber at blive saa betids færdigt, at det medio October kan være indleveret til det kgl. Theater.

At jeg allerede nu begynder at tale om det, kommer deraf, at det er mig nødvendigt, at kunne være sikker paa,

J. P. Jacobsens Værelse i Thisted.

at jeg, naar jeg nu om ganske kort Tid kommer til Kjøbenhavn, kan have Udsigten til, at mit Ophold kan blive af større Varighed der, betrygget. Og dette maa jeg se at faa ordnet paa den Maade at jeg faar fast Tilsagn om paa ovenomtalte Arbejde, naar jeg vil, efter første Avgust, at kunne hæve et Forskud stort 1000 Kr., da en meget stor Del af Kultusministeriets Beløb vil medgaa til Ekvipering og til at indrette mig for i Kbhvn. o. s. v.

At jeg arbejder paa et Skuespil ønsker jeg maa forblive en Hemmelighed, skjøndt jeg naturligvis ikke tilsigter nogen Anonymitet. Hverken Edv. Brandes eller Vilh. Møller veed Noget derom.

Haabende at De vil være saa venlig at svare mig med omgaaende eller næstomgaaende Post sender jeg de hjærteligste Hilsener og glæder mig til ret snart at komme til at tale med Dem efter saamange Aars Forløb.

Med udmærket Højagtelse

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

J. P. Jacobsen.

¹/_{VI} 1882. Vallø.

Jeg er pludselig taget til Vallø og sender herfra de venligste Hilsener til Dem og Deres.

Foreløbig synes jeg her er mangeløst og stille er her som intet andet Sted, jeg har været.

At dømme efter Breve jeg har modtaget synes »Fru Fønss« at gjøre en vis Lykke. »Pesten« er nu alligevel meget bedre, og vil vist ogsaa i Bladene blive fremhævet som det Bedste,

eller mindst Værste, som vel Nogle vil udtrykke sig.

Bindet tror jeg har gjort almindelig Lykke. Naa, Bogen faar nu tage den Skjæbne, den skal have.

Med Ønsket om en fornøjelig og forfriskende Sommer

Deres

J. P. Jacobsen.

22-1 1883. Ny Adelgade 5.

Kjære Hr. Hegel!

For et Øjeblik siden sagde jeg: ja tak til Deres venlige Indbydelse til paa Fredag; — men det kunde jeg slet ikke, da jeg skal spise andetsteds. Det huskede jeg imidlertid ikke, da Deres Bud var her og vækkede mig af en blid Middagslur.

Vær nu saa venlig at undskylde min Fejltagelse. Denne Gang tror jeg nok jeg er vaagen.

Med mange Hilsener

Deres

J. P. Jacobsen.

27/xi 1884. Thisted.

Undskyld kjære Hr. Justitsraad at jeg igjen beder Dem hjælpe mig til min Digtergage.

Med Helbredet gaar det saa nogenlunde og jeg er glad ved at være kommen hjem, da jeg her ganske og aldeles kan leve inden fire Vægge, hvad der i en Vinter som den, det tegner til, sikkert turde være det Fornuftigste.

Mine Kollegaer forbavse mig ved deres Virksomhed, særlig Schandorph synes mig, efter Aviserne at dømme, at holde Foredrag mindst to Steder om Dagen.

Thisted er ikke nogen litterær By, saa man svømmer her ikke synderlig i Bøger og da De saa ofte har havt den Venlighed at spørge mig, om der ikke var Bøger jeg ønskede, vil jeg ikke lægge Skjul paa at jeg har det noget tørt i saa Henseende. Jeg kjender ikke engang de nye norske Stovværker, da jeg hverken bytter Bøger med Bjørnson, Ibsen eller Kjelland.

Jeg beder Dem bringe de hjærteligste Hilsener til Deres Søn og Deres Svigerdatter og Frøken Oluffa Bagge.

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

31/xii 1884. Thisted.

Glædeligt Nytaar og Tak for det gamle! Jeg har saa mange Ting at sige Tak for — for Besørgelsen af min Gage, for de mange Bøger og nu for det prægtige Tæppe og den venlige Julehilsen fra Dem og Deres Børn.

Med mig gaar det som sædvanligt; jeg har det ganske godt

kun at jeg slet ikke sover om Natten, hvad der jo i Længden bliver noget trættende. Dagene gaa i fredelig Ensformighed, men det har jeg ikke noget imod; det er sommetider godt for Menneskenes Børn ikke at have noget mere ophidsende at tænke paa end det forestaaende Byraadsvalg og det at lægge Patience.

Forøvrigt laver jeg mig til at begynde paa en større Fortælling (10—12 Ark) som skal være god; men det maa

J. P. Jacobsen.
(1885.)

A. Helsted del.

ingen Mennesker vide, for saa vil de have Bidrag til deres velsignede Blade og jeg er saa kjed af den Poesi paa Aviser, at jeg ikke gidder læse det, de Andre skriver, end sige selv skrive Noget.

Hav det nu rigtig godt i det nye Aar og endnu en Gang Tak og de hjærteligste Hilsener til Dem, Deres Svigerdatter og Deres Søn.

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

4-3 1885. Thisted.

Nu kommer jeg igjen kjære Hr. Justitsraad for at bede Dem besørge min Gage.

Angaaende Hr. Alfred Ipsen, som De i et tidligere Brev spurgte om, er det vanskeligt at sige Noget. I den foreliggende Digtsamling forekommer det mig at han flere Steder er ganske lige ved at frembringe noget Fortræffeligt, men ogsaa kun ganske lige ved. Der mangler altid Noget; det sidste energiske Tag, for at frembringe det Udmærkede, har han ikke havt Kræfter til at tage. Om han vil faa disse Kræfter

er det umuligt at sige. Livet kan jo give ham dem, Alderen, Udviklingen maaske ogsaa.

Her er Alt ved det Gamle, Helbredet forholdsvis tilfredsstillende, og da jeg aldrig kommer udenfor en Dør har Vejret jo ikke saa meget for mig at sige.

Med de hjærteligste Hilsener til Deres Søn, Deres Svigerdatter og Frøken Bagge

Deres hengivne

J. P. Jacobsen.

J. P. Jacobsens Grav.

Alexander L. Kielland

Alexander L. Kielland.

Eilif Petersen pinx.

Breve

Alexander L. Kielland
som Student.

Stavanger
den 31. December 1879.

Hrr. F. Hegel & Søn.
Gyldendalske Boghandel.
Kjøbenhavn.

Jeg tillader mig herved at underrette Hr. Justitsraaden om, at jeg nu er saa langt paa vei med min Roman, at jeg kunde begynde at indsende Manuskript strax. Bogen bliver — saavidt jeg kan bedømme det — paa nogle og tyve Ark — neppe over 25.

Dersom De skulde være villig til at overtage Forlaget, turde jeg bede Dem meddele mig de Betingelser, De vilde kunne byde mig, — forsaavidt som dette lader sig gjøre, førend De har seet Manuskriptet. Men da det er mig saare magtpaaliggende, at Bogen trykkes strax, efterhvert som jeg skriver, — og ihukommende Deres Velvilje ved min første Bog's Udgivelse, vover jeg at bede Dem pr. omgaaende — thi Vinterposten heroppe er saa langsom — at underrette mig om, hvilket Honorar jeg tør gjøre Regning paa.

Jeg har isinde at søge en forøget Indtægt ved at oplæse Bogen i Bergen — kanske i Trondhjem, men ikke i Hovedstaden, — medens den er under Trykning.

Tiden har jeg beregnet saaledes: hele Manuskriptet indleveret til Forlæggeren medio Februar; Korrekturtemplaret

komplet i mine Hænder først i Marts; jeg reiser da paa mine Oplæsninger, og naar jeg kommer hjem over Midten af Marts, foreligger Bogen færdig i Boghandelen. — Saa fort kommer det vel kanske ikke til at gaa; men jeg maa skynde mig af al Magt, da min Forretning — som Teglbrænder — lægger Beslag paa mig, naar det lider længer frempaa Vaaren.

Med Hensyn til Bogens Udstyr vil jeg foreløbigt intet sige, — jeg kjender jo desuden Hr. Justitsraadens Liberalitet i saa Henseende; men da jeg selv synes, at Romanen er ret morsom, og da den er fuldstændigt fri for det, man herhjemme er saa snar til at kalde »Uanstændighed«, saa har jeg godt Haab baade til Oplæsningerne og til Bogsalget — saa godt, at jeg endog tænker mig Muligheden af nyt Oplag.

Jeg gjentager min Anmodning om Deres hurtigst mulige Meddelelse og beder Dem modtage min ærbødigste Nytaars-hilsen.

Med særdeles Agtelse

Alexander L. Kielland.

Bogens Navn er: »Garman & Worse«.

Stavanger den 29. Febr. 1880.

Gyldendalske Boghandels Forlag,

Hrr. F. Hegel & Søn.

Kjøbenhavn.

Deres ærede af 25de Febr. modtog jeg igaar, og afsendte jeg strax saadant Telegram: »Jeg modtager Deres Tilbud, som forresten har skuffet mig, og beder Trykningen fremmet hurtigst.«

At jeg følte mig skuffet ved Deres Dom om min Bog og ved Tilbudet, tager jeg saameget mindre i Betragtning at tilstaa Dem, som jeg kan tænke mig, at De — Hr. Justitsraad! ikke er uvant til at høre unge Forfattere overvurdere sig selv og sine Arbeider.

Men naar jeg idag ret betænker mig, saa kommer jeg til det Resultat, at jeg kanske helst burde tiet med min Skuffelse. Thi da jeg lever her i en absolut literær Ensomhed — uden nogen at konferere med, uden nogen at sammen-

ligne mig med, kan jeg jo igrunden slet ikke have nogen paa-lidelig Dom om, hvad jeg overhovedet kan vente af mit For-fatteri. Og saa kan Deres Tilbud maaske, naar alt kommer til alt, være meget godt.

Tag mig derfor ikke ilde op, at jeg saa aabent har til-staaet min Skuffelse, men vær heller — jeg beder Dem — saa venlig at vise mig tilrette, paa det at jeg for Fremtiden kan slippe for Skuffelser og for at synes fordrings-fuld og utaknemlig over for Dem.

. . . Jeg skriver i Dag til Brandes, forat bede ham læse den sidste Korrektur; hvis han samtykker, skal jeg strax underrette Dem; — hvis ikke, maatte jeg faa Adgang til selv at gjøre det; — men bare den sidste Over-læsning; selve Korrek-turarbeidet beder jeg Dem lade udføre for min Regning.

Og saa var det mit Ønske, at De — saa hurtigt som muligt — vilde oversende mig et komplet Korrektur-ex-

emplar, hvorefter jeg da vilde holde et Par Oplæsninger. Min oprindelige Plan — at læse hele Bogen, har jeg — efter en Prøve i Bergen, selvfølgelig opgivet, og agter at følge Deres Raad: kun at læse udvalgte Partier.

Det har gjort mig ondt, at De finder min Bog altfor »bred«, saameget mere som jeg mest af alt frygter for at blive lang og kedsommelig; og jeg indbildte mig, at det var lykkedes mig at bringe en vis Fart i Stilen ved en vekslede Række af stærkt farvede Skildringer. Imidlertid vilde jeg nu nødig fore-tage nogen Afknæpning, hvad De jo heller ikke forlanger.

Alexander L. Kielland.

De synes heller ikke at billige min Benævnelse »Roman«, idet De kalder Bogen »en større Fortælling«. Jeg skulde imidlertid gjerne ville beholde Roman, idet — efter min Formening — »Fortælling« mere hidfører Forestillingen om en nøiagtig Udvikling af en enkelt eller et Par Skjæbner, medens min Bog med Vilje savner Hovedpersoner, »Helt og Heltinde« — og nærmest gaar ud paa at kaste klare Lys over en tilfældig Slump Hverdagsmennesker, der passere forbi os i Livets Procession.

Ja — saa var der endnu noget, jeg vilde plage Dem med, Hr. Justitsraad! — og det var om Udstyret af de indbundne Exemplarer, som — det maa jeg tilstaa — i Danmark (for nu ikke at nævne Norge) synes mig over al Beskrivelse horribelt. Men jeg er virkelig bange for, at De skal finde mig altfors ubehagelig, og det var dog — det beder jeg Dem være forvissat om! — meget langt fra min Hensigt.

Derfor vil jeg vente, til jeg hører fra Dem, at De ikke misforstaar eller fortørnes over min store Aabenhjertethed og min Fordringsfuldhed.

Og det venter eller ialfald haaber jeg at faa høre — i Tillid til Deres Velvilje og i Bevidstheden om den Oprigtighed, hvormed jeg ønsker at bevare Deres gode Omdømme —

Deres meget ærbødige og forbundne

Alexander L. Kielland.

11. 3. 1880.

Kjære Hr. Alex. Kielland. Stavanger.

Efter Deres Ønske i sidste venlige Brev af 6. Marts har jeg den Fornøjelse vedlagt at sende Dem:

1) Honoraret for andet Oplag af Deres »Novelletter« med	500 Kr.
samt 2) som Forskud paa Honoraret for Deres ny Roman	500 »
	<hr/> 1000 Kr.

Forinden Modtagelsen af Deres Brev havde jeg talt med Dr. Edv. Brandes, der erklærede sig villig til at læse en sidste Korrektur paa Deres Roman, som efter Bogtrykkerens Berregning vil udgjøre en 23 Ark. Jeg haaber, at De i Løbet

af en 8 Dage vil faa nogle rentrykte Ark, og Arbejdet skal blive fremmet saa meget som muligt. Ogsaa sender jeg efter Deres Anmodning et Udhængsexemplar af Bogen til Stockholm. Men jeg vil dog sige Dem, at da jeg gjorde mit Tilbud, havde jeg ogsaa gjort Regning paa Afsætning i Sverige, hvad nu ikke bliver Tilfældet, naar den udgives omtrent samtidig paa svensk. — Anden Udgave af »Novelletter« udkommer i næste Uge. — Kommer De paa Rejsen til Bjørnson, saa hils ham og hans kjære Hustru paa det hjerteligste. Det skulde glæde mig meget at gjøre Deres personlige Bekjendtskab, og jeg vil ret opfordre Dem til at udføre Deres Forsæt at komme her ned tidlig paa Sommeren, i Slutningen af Maj, for at se vore prægtige Bøgeskove i deres fulde Skjønhed.

De finder »Udstyret af de indbundne Exemplarer over al Beskrivelse horribelt«. De bruger stærke Udtryk, kjære Hr. Kielland, men jeg veed jo, at De slet ikke mener det saa slemt, og jeg beder Dem ved Lejlighed at sige mig hvad det egentlig er, De har at udsætte paa Indbindingen. Bogbinderkunsten her staar omtrent paa Højde med hvad der præsteres i de store Lande, og mere kan man jo ikke forlange.

Med de venligste Hilsener er jeg

Deres ærbødigst hengivne
Fr. Hegel.

Alexander L. Kielland.

Stavanger den 22de Marts 80.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— for Deres meget venlige Skrivelse af 11te Marts med indlagte 1000 Kr. takker jeg Dem forbindtligst. Og det ene med det andet har nu saa grundigen kureret mig for min

»Skuffelse«, at jeg herved beder Dem modtage en oprigtig Undskyldning for min lidet begrundede Misstemning. Jeg lover Dem at være fornuftigere en anden Gang og saa ville vi — med Deres gunstige Tilladelse — slaa en tyk Streg over alt det med »Skuffelsen« og ikke tale mere om den Ting.

For Deres store Imødekommenhed med Hensyn til den svenske Udgave maa jeg gjentagende takke Dem. Det var Bjørnson, der skaffede mig Bonnier (det er jo et respektabelt Navn?).

. . . Jeg kan tænke mig, at det Tab, De lider, ved at miste ialfald en Del af det svenske Publikum, er temmelig betydeligt. Og jeg skulde ikke finde det urimeligt, om De af den Grund foretog et Afdrag i Honoraret. Naar jeg ikke fra først af nævnte noget om en svensk Udgave, var det, fordi den dristige Tanke ikke faldt mig ind. Men da Bjørnson tog sig af mig (— og han gjør nu alting fuldt ud), syntes jeg, det var herligt ogsaa at udkomme i fremmede Sprog; og for Fremtiden kunde det vel ogsaa blive mig til Nytte.

Men »horribelt! — det holder jeg paa! Det er mit ramme Alvor, at jeg finder dem stygge de indbundne Bøger — ildrøde — græsgrønne — himmelblaa — fortvivlet violette — med tykke Guldklatter — som en Række udmaiede Bondepiger en Søndag Formiddag. En fin Bog maa være simpel og solid som en engelsk Kuffert. Vedlagt sender jeg, hvad vor Bogbinderkunst har at byde i den Retning; det grønne synes jeg er ret pent. Naar der nu trykkes paa Bindet en tynd Streg af Guld, som en Ramme omkring, og saa Forfatterens Navn mellem to fine Linier, øverst oppe; Bogens Titel midt paa f. Ex. skrevet med Rundskrift, — altsammen i Guld, men ikke tykt, og saa endelig det Gyldendalske Mærke i *Guld* bagpaa (en Bog skal være lige pen for og bag) — saa har De en Bog efter mit Sind! — en Bog som kan ligge med Anstand hvorsomhelst i en komfortabel Salon, som De kan tage med Dem paa Gaden eller paa en Reise; — istedetfor disse spraglede, skrigende Tingester, der ikke passe nogetsteds og som en velklædt Gentleman vil undse sig ved at bære paa Gaden. Ja — se det er nu min Mening! — De beder om at faa høre den, saa faar De ogsaa døie mine »stærke Udtryk«, men jeg haaber, at De værner Dem lidt til mig efterhaanden; jeg ser ialfald med levende Glæde af Deres Brev, at De fremdeles er velvillig stemt mod mig.

Hvis jeg kommer til Bjørnson, skal det være mig en Fornøjelse at overbringe Deres Hilsener.

Deres ærbødige og forbundne

Alexander L. Kielland.

Stavanger den 8de April 1880.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— netop modtog jeg Deres Svartelegram, hvori De underretter mig om, at jeg først d. 13de kan vente Resten af Romanen tilsendt, medens den færdige Bog allerede afaar til Boghandleren d. 17de.

Der kan saaledes for mig ikke blive Tale om nogen Oplæsning af udvalgte Stykker af Bogen — hverken i Bergen endsige i Trondhjem. Thi efter al Sandsynlighed vil den indtræffe samtidigt med mig i Bergen, og det kunde aldrig falde mig ind at »læse« for Folk, hvad de selv kunne læse langt bekvemmere i sin Stue. Min hele Reiseplan, mit Haab om en Smule Indtægt, men fremfor alt den Rekreationstur, hvortil min Kone og jeg havde glædet os den hele Vinter — og De kan tro — Hr. Justitsraad! en Vinter herhjemme er ikke lystelig, — alt dette synes vi at skulle maatte opgive. Medmindre det kan lykkes mig at bevæge Dem til at forhale Afsendelsen af den færdige Bog en 14 Dage eller endog blot 8 Dage. Herom er det, jeg vil bede Dem. . . .

Jeg har med saa meget roligere Samvittighed gjort Regning paa denne Indtægt ved Oplæsningerne som jeg ikke har troet, at Bogens Salgbarhed derved kunde lide i mindste Maade. Snarere har jeg tænkt mig, at Kjøbelysten kunde opflammes, naar man fik høre enkelte interessante Partier.

Dette være imidlertid som det vil; jeg henstiller til Deres Generøsitet at give mig denne Leilighed til en Reise, som jeg trænger til og som det vil koste mig stor Overvindelse at maatte opgive.

Jeg har derfor i Dag tilladt mig at afsende saadant Telegram til Dem: »Kunde De ikke sende mig Resten tidligere? hele min Reiseplan forstyrres. Jeg beder Dem vente mit Brev af idag, inden Bogen expederes til Boghandlerne«.

Dette er da Brevet, og jeg imødeser Deres velvillige Meddelelse, at De indvilger i at give mig et passende Forspring.

For Deres saare elskværdige Skrivelse af 1ste April takker jeg Dem forbindtligst og jeg er ganske rørt over, at De vil tage Notice af mine Ideer om Bogbinderkunsten . . .

Imødesende Deres nærmere forbliver jeg

Deres meget ærbødige og forbundne

Alexander L. Kielland.

Stavanger den 13de Juni 1880.

Hrr. F. Hegel & Søn.

Gyldendalske Boghandel,

Kjøbenhavn.

Høistærede Hr. Justitsraad! — jeg har at erkjende Modtagelsen af D. æ. af 2den Juni med indlagt Kr. 1518, hvorfor herved kvitteres.

Ligervis har jeg modtaget et Exemplar af min Bog i 2det Oplag. For Tegningen takker jeg forbindtligst; men jeg har følt mig i allerhøieste Grad pinligt berørt ved disse »Ordforklaringer«, der uden mit Vidende ere anbragte i min Bog.

Jeg indrømmer, at De — Hr. Justitsraad! — ikke kunde vide, i hvor høi Grad jeg finder min Bog vansiret og hvor meget jeg føler mig personligt saaret, — thi mellem os er der aldrig talt om saadanne »Ordforklaringer«. Heller ikke vil jeg udvikle mine Anskuelser i den Retning, for ikke at blive hidsig og sige, hvad jeg kunde fortryde; men jeg vil dog udtrykkeligt bemærke en Gang for alle, at det maa være en absolut Betingelse for fortsat Samarbejde mellem os, at Ingen faar sætte en Finger paa mine Arbejder uden mit Vidende. Skulde jeg opleve et tredie Oplag af »G. & W.«, vil jeg bestemt forlange, at disse »Ordforklaringer« stryges.

Imødesende Deres nærmere forbliver jeg

Deres meget ærbødige og forbundne

Alexander L. Kielland.

21. Juni 1880.

Kjære Hr. Kielland.

I Anledning af Deres ærede Skrivelse af 13. Juni, skal jeg meddele Dem de foreliggende Facta, som vise, at min Fremgangsmaade maa kunne siges at være baade berettiget og

naturlig. Her blev ved personlig Henvendelse og i Bladene klaget over, at der i Deres Fremstilling fandtes en Del for danske Læsere fremmede og uforstaaelige Ord, og da nu godt og vel *Halvdelen* af de Kjøbere af Deres Bog, hvem det skyldes, at andet Oplag har set Lyset, ere danske, ansaa jeg det blot for Høflighed og ikke andet end simpel Skyldighed baade fra Forfatterens og Forlæggerens Side, om man imødekom Læserne, saa at de uden Vanskelighed kunde forstaa Bogen,

Alexander L. Kiellands Hjem i Stavanger.

og kunde derfor ikke betragte det anderledes end som *en Tjeneste, jeg viste Dem*, naar jeg, ved Anbringelsen af fornødne Ordforklaringer, gjorde Deres Fortælling lettere tilgængelig for danske Læsere, — og jeg er fremdeles ude af Stand til at betragte Sagen paa anden Maade. Hvorledes Deres Bog ved disse Noter kan blive »vansiret«, indser jeg i Sandhed ikke, end mindre, hvorfor De »føler Dem personlig saaret«. For det første skal jeg bemærke, at lignende Ordforklaringer ere anbragte saavel i Bjørnsons som i Jonas Lies Fortællinger, i Asbjørnsens norske Æventyr (efter en langt større Maalestok) o. m. fl., og have vist sig at være meget hensigts-

mæssige; for det andet, — og herpaa lægger jeg særlig Vægt — er den hele Sag efter min Mening i Karakteren saa afgjort bagatelagtig, at den neppe vilde være Omtale værd, dersom ikke de stærke Udtryk, hvortil den har givet Anledning, gave den en Betydning, den slet ikke fortjener. Kun saa meget kan jeg sige, at selvfølgelig hverken et eventuelt tredje Oplag af »Garman & Worse« eller noget andet af Deres Skrifter, jeg i Fremtiden maatte have den Ære at forlægge, skal blive ledsaget af disse Noter, da jeg nu ved, at det er Dem imod.

Havde det ikke været nødvendigt af al Magt at fremskynde Trykningen af andet Oplag af Garman & Worse, for at Bogen ikke skulde komme til at mangle i Handelen, vilde jeg selvfølgelig have konfereret med Dem, inden jeg bestemte mig til at gaa ind paa det Forslag, Deres Landsmand, Translator Larsen gjorde mig, om under Korrekturlæsningen at tilføje disse Ordforklaringer, og jeg behøver neppe at sige Dem, at det gjør mig meget ondt, at jeg saa ganske imod min Villie har voldet Dem Bekymring.

Med mange venlige Hilsener er jeg

Deres ærbødigst hengivne

Fr. Hegel.

Stavanger den 28de Juli 1880.

Høistærede Hr. Justitsraad!

— jeg har idag at besvare trende Breve fra Dem resp. af 21. Juni, af 25de og 22. Juli.

I Besvarelse af D. æ. af 21de f. M. skal jeg — forat spare os begge en ubehagelig Korrespondence — indskrænke mig til nogle faa Bemærkninger. Og jeg knytter disse Bemærkninger til følgende Sted i Deres Brev: »da nu godt og vel Halvdelen af de Kjøbere af Deres Bog,

hvem o. s. v. er dansk, ansaa jeg det blot for Høflighed og ikke andet end simpel Skyldighed o. s. v.« Jeg hæfter mig ved Ordet »Høflighed«, idet jeg udtrykkeligt gjør opmærksom paa, at det er Dem — Hr. Justitsraad! — ikke mig, der har indført dette Ord i Diskussionen.

Alexander L. Kielland.

Men naar vi nu netop skulle tale om Høflighed, saa er det mig umuligt at indse, hvorfor jeg skulde have mindre Krav paa samme end den danske Halvdel af mine Læsere. Og naar min Bog uden mit Samtykke, uden mit Vidende forandres, saa har jeg endnu ikke truffet nogen, der vilde kalde det Høflighed. Jeg kan ikke vide, hvorledes De bedømmer Deres Forhold overfor de Forfattere, hvis Værker De forlægger. Men jeg for min Del maa bedømme mit Forhold til Dem i Analogi med, hvad der ellers har mødt mig som Forretningsmand — dels som Sælger dels som Kjøber — kort sagt: i Forhold af absolut Sideordnethed.

Og fra dette Standpunkt er det, jeg finder, at der i dette Tilfælde ikke er vist mig den Hensynsfuldhed, jeg kræver af dem, med hvem jeg staar i Forbindelse, — og som jeg selv udviser. Derfor havde det jo været mig kjærest, om De ganske ligefrem havde erkjendt, at simpel »Høflighed« krævede, at jeg selvfølgelig var bleven adspurgt — om saa pr. Telegraf; men jeg vil, forat spare os begge en ubehagelig Korrespondence, slaa mig tilro med Deres Løfte om, at der for Fremtiden vil blive taget mere Hensyn til mig. . . . m. H. t. Deres æ. af 22de ds. maa det være mig tilladt at ytre følgende:

Den lille Bog »For Scenen« — har jeg solgt til Deres Forlag for 56 Kr. pr. Ark med et Exemplartal af 1250 — Deres eget Tilbud.

Til denne Kontrakt holder jeg mig.

Naar De i D. æ. af 22de ds. siger, at De »*har bestemt Dem til at lade trykke 1500 Exemplarer*«, saa forstaar jeg ligefrem ikke dette. Thi efter min Opfatning kan den ene Kontrahent ikke ensidigen »*bestemme sig til*« at forandre en Kontrakt.

. . . For de tilsendte Kritiker takker jeg forbindtligst.

Deres ærbødigt forbundne

Alexander L. Kielland.

Stavanger den 10de Februar 1881.

Høistærede Hr. Justitsraad Hegel!

. . . For Niels Lyhne takker jeg Dem hjerteligt. Den Bog er den største, som er kommen i min Tid — synes jeg, og der er uendeligt meget at lære og beundre. Bor Jacobsen i Thisted?

— jeg vilde saa gjerne træffe ham, naar jeg nu kommer til Danmark; thi jeg kommer alt i Marts foreløbig for at leie Hus og arrangere mig, da det er vor Hensigt at flytte til Kjøbenhavn for længere Tid — et Aar eller kanske mere. Da jeg er en meget upraktisk Skabning i saadanne Ting, kommer jeg vist til at behøve mange gode Raad af mine Venner og Bekjendte — ja jeg er bange for, at selv Hr. Justitsraaden kan blive plaget med at give mig Oplysninger og Vink.

Naar jeg kommer saa tidligt som i Marts, er Bogen altsaa under Trykning da; men hav alligevel den Godhed at sende Korrekturarkene herop, — ialfald indtil jeg telegraferer min Afreise herfra.

Jeg venter nu med en vis Spænding Deres Dom om Arbeidsfolk; men under de fortvivlede Postforhold maa man have Taalmodighed —

Deres særdeles forbundne
Alex. L. Kielland.

Stavanger d. 4de April 1881.

Høistærede Hr. Justitsraad Hegel!

Jeg ved slet ikke, hvor jeg skal begynde blandt Taksigelserne, naar jeg nu skriver til Dem; men modtag med Deres Familie min varmeste Tak for Altsammen. Blandt de mange fremmede og nye Indtryk, jeg modtog under mit interessante Ophold, staar intet for mig saa hjemligt, saa passende for mit eget Væsen som Deres Hus og Deres Familie. Dersom jeg turde haabe, at denne Følelse ikke har været udelukkende paa min Side, vilde jeg med mindre Ængstelse forlade alle de tilvante Forhold herhjemme af gammel solid Velstand og udviklet smukt Familieliv. Thi hverken min Kone eller jeg selv vil kunne finde os tilrette blandt den Klasse Mennesker, jeg for Kortheds Skyld vil kalde »Skjaldene«! — saameget forstaar jeg allerede; og netop derfor er jeg saa glad over og har saa stort Haab til Deres Hus og Deres Kreds. Tillad mig at sige dette — Hr. Justitsraad! baade som en Tak for vort Bekjendtskabs Begyndelse og som et Ønske om dets Udvikling og Trivsel.

. . . Min Kone beder mig sende sine varmeste Hilsener til Dem og Deres Hus.

Deres oprigtigt hengivne
Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Kielland.

Det var mine Børn og mig en sand Glæde at gjøre Deres personlige Bekjendtskab, og det er os ikke mindre kjært af Deres venlige Brev at erfare, at De har fundet Dem vel i vort Hjem, saa vi tør haabe, at dette foreløbige Møde maa udvikle sig til et venskabeligt Forhold mellem Dem og Deres og os, naar De nu i næste Maaned kommer herved; dette ønske vi ret hjerteligt. Min Svigerdatter takker for Portrætterne og beder om Tilladelse til at beholde det ene for vort Album.

Deres ny Bog bliver udtrykt i disse Dage og vil komme i Handelen d. 22. April. Jeg skal da strax omsende Exemplarer efter de modtagne Adresser.

Her er vedblivende klart Veir med Nattefrost og 1 à 2 Gr. Varme om Dagen. Saalænge denne Kulde varer bør De ikke flytte herved; De gjør klogest i at vente til Begyndelsen af Mai, thi ved den Tid tør man vel vente, at Luften er mildere. Om Alt staar vel, haaber jeg, at vi da ere flyttede paa Landet, og vil De og Deres Familie saa bo i vor Leilighed, til De kan have Alt i Orden paa Hjortevang, skal det være os kjært. Vil De adressere Deres Flyttegods til mig, skal jeg paa bedste Maade sørge for det.

Med de venligste Hilsener fra os Alle, er jeg

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Thisted — Aalborgs Hotel.

Onsdag d. 2. Okt. 1881.

Kjære Hr. Justitsraad!

Først iaften ved min Tilbagekomst fra Hanstholm og Klitmøller har jeg faaet D. m. æ. af 28de f. M. — og er jeg halvveis glad over, at det nu er for sent at forandre det omskrevne Sted.

Thi meget gjerne og beredvilligen vilde jeg i fælles Interesse profitere af Deres Vink, — medens paa den anden Side min stridige Natur har — jeg kan ikke nægte det — en stor Forkærlighed for Pontii Pilati: »Hvad jeg skrev, det skrev jeg«.

Omstændighederne — fatum — have taget Ansvarret paa sig og lagt det paa mig.

Venskabeligste Hilsener til Dem og Huset.

Deres

Alexander L. Kjll.

Kjøbenhavn Ø d. 28de Maj 1882.
Øresundsgade 34.

Kjære Hr. Justitsraad! vil De høre en ny liden Plan?

Hvergang jeg fordeler mine Friexemplarer af en ny Bog, tænker jeg, hvor dumt det dog er at give netop mine Nærmeste, som ere de sikreste Bogkjøbere. Desuden øger Forpligtelsesernes Antal, saa jeg nu er ved det Punkt, at jeg ved Fordeelingen ligefrem maa frygte for at støde nogen ved Udeladelse.

Men dette er mig en utaalelig Ting, hvorfor jeg igaaraftes

Alexander Kielland spadserende paa Kongens Nytorv.

Klokken elleve tog den faste og urokkelige Beslutning: ikke mere at fordele et eneste Friexemplar; vil jeg give en Bog til en Ven eller Veninde, vil jeg selv købe den hos Boghandleren.

Af mine Friexemplarer vil jeg derimod danne et Fond til Hjælp for mine gamle Arbejdere paa Malde Teglværk og i den Omegn; jeg har endnu der en Ven, som deler ud for mig, hvad jeg sender; og da der jo ikke er saa mange, kommer selv smaa Beløb til at gjøre Gavn, — fattige er de ogsaa i en sørgelig Grad.

Nu er Spørgsmaalet, om De — som Forlægger kan være tjent med at betale mig Penge istedetfor disse Friexemplarer? — vil De svare derpaa som Forretningsmand.

Beate har endelig resigneret, skjønt Veiret er saa fristende. Hun har det ellers godt; men det er en yderst uhyggelig Tid; jeg føler mig selv, som om jeg gaar med Tvillinger. Venskabelig Hilsen.

Deres

Alexander Kielland.

(Juli 82.)

Gyldendalske Boghandel Kl. 3^{1/2}.

Kjære Hr. Justitsraad! — sved, sint og udmattet er jeg vendt tilbage, forat klage min Nød.

Jeg fandt efter lange Omsvøb Klokkeren til Vor Frue, og han forklarede mig følgende:

Først maatte jeg gaa til Provsten Warburg og bede ham løse mit Sognebaand! (og binde mit Tungebaand), derpaa maatte jeg gaa til St. Krag, derfra til Provst Rothe og saa til Klokker Erlandsen. Hvis da ingen af disse havde noget at indvende mod min Kones eller mine Bedsteforældre, var det muligt, at Barnet kunde opnaa en christelig Daab!

Mit Raseri kan De ikke forestille Dem; men førend jeg begynder denne nedværdigende Gang fra Præst til Præst, vil jeg paa Mandag komme ind til Dem — haabende at De ogsaa i denne Sag kan hjælpe mig med Raad og Daad.

Deres

Alexander Kielland.

Malmø d. 24de Novbr. 1882.

Kjære Hr. Justitsraad Hegel!

Ifølge Deres Opfordring af 23de Novbr. skal jeg gjentage, hvad jeg troede at have sagt tydeligt nok i mit sidste Brev: at der fra min Side intet er tilhinder for, at De iler, saameget De selv vil, med at lade min Bog udkomme.

Med Tyskerne klarer det sig formodentlig saa, at de kloge-
lig venter, indtil Bogen er lige ved at udkomme i Kjøbenhavn, for da at afspise mig med ingenting.

Jeg er — som De ganske rigtigen har bemærket — ikke i nogen tilfreds Stemning; heller ikke har det opmuntret mig at erfare, at jeg har tabt 2000 Exempl. ved ikke at være kommen tidligere med Trofast. Det er næsten en Trøst, at Bogen er saa sørgelig liden.

Mit Haab staar nu til, at Norge skal opnaa den Konvention med Tyskland, som Danmark i sin Tid vragede; kanske kan jeg da faa lidt Revanche for alle de Skuffelser og Ærgrelser, disse Fandens Tyskere har beredt mig.

Maatte mit Humør snart forbedre sig! — jeg er ellers flittig her; Planen til en ny Bog er lagt og første Kapitel næsten færdigt, — gid jeg nu bare ogsaa maatte være saa heldig at frembyde den paa Markedet i en gunstig Maaned!

Deres meget hengivne

Alexander L. Kielland.

Stokke pr. Stavanger 7de August 1883.

Kjære Hr. Justitsraad Hegel!

Tak for mange venlige Hilsener (ulovligen) anbragte paa Aviser; jeg havde ventet paa et Brev; men jeg tænker, De har havt travlt, og at der om Bogen ikke har været stort at sige; jeg haaber, Salget gaar omtrent som sædvanligt? Synes De ikke, at Brandes's og mit Skuespil tager sig noksaa godt ud? han skrev forleden, at det snart var færdigt fra Trykken. Naar De skriver til mig, maa De endelig være saa snil at fortælle mig lidt om, hvad der var iveien med Bjørnsons Hanske. Min Søster Kitty, som er herhjemme paa Studierejse, har forklaret mig, at selve Stykkets Ide er udramatisk; men er det muligt, at en saa gammel Kunstner kan tage Feil. Det gjør mig oprigtigt ondt for ham; Bjørnson trænger mere end nogen anden til en god Bog — i enhver Henseende — ogsaa i økonomisk, efter hvad jeg hører. A propos om Økonomi! jeg har taget den Bestemmelse ikke at skrive nogen Bog til Julen. Baade min Stil og jeg selv trænger til Hvile; jeg vil læse et halvt Aars Tid og færdes omkring i den frie Luft, saa skal jeg have en frisk, ny Bog til Sommeren 84. Og desuden maa jeg oprigtig og uden al Beskedenhed tilstaa, at mine Bøger er for gode til at fremkomme i saa tæt Følge, at Publikum bliver uopmærksom og Kritiken vigtig. Men derved mister jeg en Indtægtspost, jeg havde gjort Regning paa til Jul, og jeg ved ikke, hvad mit Samarbejde med Brandes vil kaste af sig. Min Conto hos Dem har i de siste Aar gaet op i 10—11000 Kroner, og med en Julebog var jeg ogsaa iaar naaet

saa vidt; men nu har jeg jo oversteget mit Tilgodehavende hos Dem ikke saa ubetydeligt; Vogn og Sæletøi vilde jeg ogsaa bede Dem betale, saa der maa vel hengaa en Tid med nye Oplag, inden jeg kommer paafode. Hvad jeg har herhjemme, er ikke stort; men jeg har hidtil klaret de ikke saa smaa Udgifter ved Flytning og ny Arrangering af min Husstand. Imidlertid ere Tiderne her saa elendige, at man kvier sig ved at bede Folk om at faa sine egne Penge udbetalt — om Laan er der ikke Tale, og derfor forudser jeg, at det ikke vil vare længe, inden jeg trænger en fast Indtægt som Grundfond. Nu har jeg tænkt mig Sagen saaledes: I Kjøbenhavn hævede jeg hos Dem mindst 1000 Kr. om Maaneden, hvorved jo ogsaa min Indtægt tilslut blev overskredet. Men en 8 à 10,000 Kroner om Aaret vil jeg dog endnu forhaabentlig i mange Aar kunne regne paa hos Gyldendal, selv om jeg kun skriver en stor Bog om Aaret. Altsaa foreslaar jeg — eller rettere sagt: jeg beder Dem om at gaa ind paa dette Forslag: De sender mig den 1ste i hver Maaned 500 Kr., hvilket udgjør 6,000 Kr. om Aaret, og saa haaber jeg, at det ikke vil vare saa længe, inden min nuværende Debet hos Dem er dækket. Vil De være saa snil at overveie mit Forslag og lade mig høre Deres Mening.

Vi lever alle godt og tænker ofte paa Danmark; men vi høre lidet fra vore Venner, det er jo ogsaa Sommertid; vort Hus er nydeligt, og vi har havt noksaa godt Veir; men Beate paastaar rigtignok, at der var varmere i Danmark. Vi sende alle vore kjærligste Hilsener til Dem og Deres.

Deres hengivne

Alex. L. Kielland.

Kjære Hr. Kielland.

12. August 1883.

I venlige Skrivelse af 7. d. takker De mig for diverse Hilsener (ja rigtignok ulovligen) anbragte paa Aviser og antyder, at De intet Brev har modtaget. I den Anledning tillader jeg mig at spørge, om De ikke har faaet mit Brev af 17. Juni, hvori jeg takkede Dem paa det kjærligste for Deres og Jacobsens Portraiter, som jeg en 3—4 Dage forud havde modtaget og som det er mig en ganske overordentlig Glæde

at have faaet af Dem, fordi jeg ved denne Gave ser et Bevis paa Deres Velvillie for os. I samme Brev fortalte jeg Dem lidt om en Del af Deres herværende Venner og, af Mangel paa interessantere Stof, fortalte jeg Dem tillige om en Udflugt jeg med min Familie just i de Dage havde gjort til Fredensborg og omkring Esrom Sø. Skulde Brevet, som jeg selv

Alexander L. Kielland og J. P. Jacobsen.

en Søndagften lagde i Ordrups Brevkasse, ikke være kommet frem, gjør det mig ondt for min Skyld; thi hvad maa De i denne Mellemtid have troet om mig?

De spørger mig, om Salget af Deres sidste Bog har været omtrent som sædvanligt. Noget bestemt Svar tør jeg ikke give, da jeg jo ikke veed, hvormange Exemplarer der ligge hos de forskjellige Boghandlere; men at de meget strænge Domme i en Del af saavel de norske som de svenske Blade have virket skadelig for Afsætningen kan jeg mærke deraf, at ikke alene »Gift« men ogsaa Deres ældre Bøger langt fra

spørger saa meget som tidligere, naar en ny Bog af Dem udkom; dog det er forhaabentlig bare en Overgang og jevner sig nok senere. —

Hvordan Skuespillet Garman & Worse vil blive modtaget er det vanskeligt at vide. Det forekommer mig nok, at det i det Hele taget tager sig ret godt ud; men Forholdet, saavel det imellem Morten og Mariane som det mellem Delphin og Fanny, der i Romanen var antydet med Finhed, er her, synes mig, ufornødent stærkt fremhævet og vil let vække Publikums Uvillie mod Stykket, naar det bliver spillet. — Der er sendt 1 Exemplar til Dem og desuden til 5 Theatre og 3 Exemplarer til Dr. E. Brandes.

Hvad der bevægede Bjørnstjerne Bjørnson til at lade 3' Akt (3 Ark) af sit ny Skuespil omtrykke, er mig aldeles ubegribeligt. Han har udslettet enkelte Repliker og gjort nogle Tilføjninger, men i alt Væsentligt er der ingen Forandring sket, og det forekommer mig, at Slutningen var bedre i den første Redaktion. Desværre, jeg tror ikke, at Bjørnson vil faa saa stor Glæde, som han selv venter, af dette Stykke. Gid jeg heri maa tage fejl!

At De ikke vil komme med en ny Bog før til næste Foraar, er maaske rigtigt; men det vilde være godt, om den da kunde være færdig til Udgivelse senest medio April; »Gift« kom lovlign sent. Jeg skal gjerne efterkomme Deres Anmodning om at sende Dem 500 Kr. om Maaneden eller, hvad jeg vilde foretrække, 1000 Kr. hveranden Maaned og skal omtrent samtidigt hermed sende Dem 1000 Kr. for August og September. Kun maa jeg gjøre den Reservation, at hvis jeg skulde være nødsaget til selv at laane Penge, hvad jeg undertiden maa, beregner jeg Dem samme Rente, jeg giver i Banken, men i Reglen har jeg jo Contanter, og da er der ikke Tale om Renter. — Vogn og Seletøj betaler jeg mod Deres Anvisning. Vognen er nok endnu ikke færdig.

Det glæder mig af Deres Brev at se, at De er tilfreds i Deres ny Bolig og at Vejret der er godt. Her nede have vi nu en 4 à 5 Uger havt det afskyeligste Vejr, daglig Regn, Blæst og Kulde, og der er al Udsigt til, at Høsten bliver ualmindelig daarlig. — De veed maaske, at Jonas Lie og hele hans Familie have været meget syge i Paris, nu ere de for saa vidt raske, at de alle ere rejste til Berchtesgaden, hvorfra jeg havde Brev igaar, og Lie er jublende glad.

Maa jeg til Slutning bede Dem hilse Deres elskværdige, kjære Hustru og Deres velsignede Børn, ikke mindst min Perleven Jens, paa det hjerteligste fra mine Børn og mig

Deres hengivneste

Fr. Hegel.

Kort efter, at De var rejst, tog Jacobsen til Humlebæk, og vi se ham derfor ikke, men jeg har flere Gange hørt sige, at han efter Omstændighederne har det godt.

Kjære Hr. Kielland!

4-10 83.

Herved har jeg den Fornøjelse at sende Dem det næste 1000 Kr. for Oktober og November.

Allerede for flere Uger siden var Jonas Collin hos mig og bragte os en Hilsen fra Dem og Deres kjære Hustru, for hvilke vi takke. Han var i fuld Henrykkelse over Deres Lands storartede Natur, navnlig over hvad han havde set paa sin Rejse fra Bergen ind i Landet. Det glædede mig meget at faa Beskrivelse af hvor smukt De bor og hvor tilfredse De alle vare. Og vi som troede, at De nok kom snart igjen og tog Ophold her for ever. Ja ja, sker dette ikke, kommer De og Deres Familie nok herved paa Besøg; her er dog saa mange, De fik kjær.

Skjønndt Vejret vedblivende er koldt og regnfuldt bo vi dog endnu paa Landet og leve i Haabet om en smuk Oktober. — Men de fleste Landliggere ere flyttede ind, deriblandt vor gamle Ven I. P. Jacobsen, som har holdt ud indtil for et Par Dage siden. Han var igaar inde og besøgte mig, og han ser virkelig en Del raskere ud; men om det holder her i Byen, naar han ikke faar synderlig frisk Luft og megen Sol, er jo usikkert. Imidlertid var jeg meget glad ved at se ham. — Drachmann har været paa Rejse en Del af Sommeren; men er nu hjemme i Roeskilde. Jeg saa ham og hans Frue ved H. N. Hansens Bryllup, men fik ikke talt med dem, da de — som sædvanlig — kom for sent og vi maatte tage tidlig bort.

Schandorph med Frue rejse iaften til Paris, hvor han agter at opholde sig en Maanedes Tid. Han har nylig udgivet en Bog, som De vel har læst. Her synes den ikke at gjøre syn-

derlig Lykke. — Er det ikke pudsigt, at han rent tilfældigt kommer til at bo i samme Hotel som Molbech? — Bjørnson med Familie synes bedre og bedre om Opholdet i Paris, og han skriver af og til at han tænker paa at tage fast Ophold for længere Tid. Foruden »En Handske« har han fuldført et Skuespil i 2 Akter »Over Ævne«, men det lader til, at han vil skrive videre om samme Æmne i 2 Stykker til, altsaa i 3 Afdelinger, hvoraf hver enkelt er et Hele for sig.

Ibsen bor endnu i Gossensass og er naturligvis meget tilfreds med den Oprejsning han har faaet ved Opførelsen af Gengangere, som baade her og i Stockholm har gjort overordentlig Lykke. Han skriver paa et nyt Drama, som han ventet at faa færdigt i Løbet af Vinteren.

Jonas Lie bor i Berchtesgaden; han skriver paa sin ny »et Interiør«, hvoraf De har læst et Kapitel i Nyt n. Tidsskrift. Den mener han at have færdig i denne Maaned, saa den kan udkomme inden Julen. — Dr. G. Brandes har en ny Bog om de nordiske Forfattere under Trykken og den bliver vel færdig i Slutningen af November.

Efter hvad jeg hører er »Garman & Worse« nu under Indstudering, saa det vil vel neppe vare længe inden dette Stykke bliver opført. De større Blades Udtalelser om det skal jeg nok huske at sende Dem.

Med de kjærligste Hilsener for Dem og Deres Kjære fra os Alle, er jeg

Deres hengivneste

Fr. Hegel.

Stokke pr. Stavanger
den 16de October 1883.

Kjære Hr. Justitsraad!

. . . Det er rigtig meget venligt af Dem, at De giver lidt Underretning om vore udenlandske Venner; thi der er saa faa, som opfylder Skrivepligten. Det er ogsaa morsomt for mig at se, hvad mine Kollegaer hist og her bestiller; skjønt jeg maa tilstaa, at det klør mig lidt i Fingrene, naar jeg ser Bogskyen trække sig sammen mod Jul og jeg slet ikke er med. Maatte jeg blive inderligen savnet!

Af de nye Bøger har jeg kun faat Tag i Schandorphs — Floor er et Asen —, og jeg begynder at føle, hvilken Ørk jeg bor i, naar det gjælder Literatur. Thi da jeg var i Dan-

mark, talte hele min Omgang saa meget om Bøger, at jeg slet ikke følte Trangen til at læse; her derimod, hvor ingen taler, trænger jeg til at læse. Enhver Bogpakke vil derfor hilses med Glæde. A propos om Glæde! De kan tro, Beate var glad over Viften; det er virkelig ogsaa et Pragtstykke. Vognen er ogsaa kommen og fuldstændigt tilfredsstillende i alle Dele. Idag har den faaet sin Daab i en forfærdelig Storm med Styrregn; det var en Fornøjelse at se de tre store Smaa stige ud saa tørre og varme som af en Stue. De maa hilse Jacob og takke for hans Uleilighed. Da nu endelig Heste- og Vognspørgsmaalet er løst og hele Huset i god og fredelig Gang, var der intet iveien for at arbeide. Men jo længer man har været doven, desto større Tiltag er det at begynde. Imidlertid trøster jeg mig med, at en længere Pause vil gjøre baade Forfatter og Læsere godt.

Af Garman & W. paa Scenen lover jeg mig neppe for meget; det er ikke godt nok til at kunne overvinde Kjøbenhavnerens Afsky for Dr. Brandes, og udenfor Kjøbenhavn — ingen Penge; — og Pengene var jo i *det* Tilfælde det væsentlige for mig.

Det hele Hus med stort og smaat sender Hilsen til Dem og Deres.

Deres ærbødigst hengivne

Alexander L. Kielland.

Stokke pr. Stavanger den 3die December 1883.

Kjære Hr. Justitsraad! — det er en hel Serie af Taksigelser, jeg skylder Dem — for Telegrammet, for talrige Aviser og for Æblerne. Jeg pakkede dem selv op — det var sgu et helt Arbeide; Jens og Bodde var med og bar i kurvevis op paa Æblekammeret, som man nu kalder mit Klædekammer! — under stigende Forbauselse, fordi det aldrig tog nogen Ende. Jeg kunde ikke rigtig tro, at al den Masse Gravenstener var fra Skovgaard; men det stod dog i Fru Julies Brev til Beate, og saa maa jeg vel tro det. Mange Tak fra store og smaa; saa fortræffelig Frugt faar man ikke ellers lettelig herhjemme, og vi lever høit med Dessert hver Dag, og Børnene faar et Æble med i Skolen.

Det kan de ogsaa trænge til — de arme Stakler, som skal ud Klokken 7 à halv otte, mens jeg ligger og sover,

i Halvmørke og flygende Storm med Regn og Hagel. Der kan ingen uden en Vestlænding forestille sig, hvilket Vejr vi har og har havt. Saa meget Regn har selv jeg ikke seet, Markerne er Søer og Veiene Kanaler. Min nye Vogn er ubetalelig, skjønt jeg fra Fabrikanten hører, at De allerede har betalt den — Tak for det ogsaa! — den lider vistnok en slem Medfart i denne Søle og Væde, men den holder sig dog tæt, og jeg tror igrunderen ikke, at den er saa tung. Derimod er jeg selv lidt tung, det vil sige tungsindig, fordi jeg ikke endnu er kommen igang med noget nyt literært Arbeide. Jeg gruer for at tage fat igjen og har en Afsmag for min egen Stil og Metode.

Over Evne gjorde et stort Indtryk paa mig; medens jeg finder En Hanske saa temmeligt mislykket. Begge falder saa underligt udenfor Rammen af Nutidens Literatur; det er som ny Vin paa gamle Læderflasker. Han er med sine Ideer helt fremme i de allerførste Rækker; men hans Kunst og hans hele Personlighed tilhører en

Tid, som alt begynder at lugte gammelt; noget lignende falder mig ofte ind ved Ibsen. Over Evne er dog altid en stolt Bog; — ikke sandt? saaledes kan ikke de danske skrive?

Jeg antager, at De nu ler Deres godmodige Latter af mig, og med den vil jeg slutte for idag og med de venligste Hilsener til Dem og Deres fra mig og alle mine.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Alexander L. Kielland.
(Billedet taget paa Skovgaard).

Stokke pr. Stavanger
d. 23de Decemb. 1883.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg skynder mig at faa skrive nogle Linier, mens Børnene ere i Byen, forat kjøbe Juleprænter; thi sidenefter bliver her vist ikke megen Ro at faa paa en otte Dages Tid.

Mange Tak for de 1000 Kr.; jeg modtog dem samtidigt med Efterretningen om det store Falskmyntneri og blev beroliget, da alle mine Sedler vare norske. Det var dog en mærkelig Historie! — idetheletaget synes jeg, Kjøbenhavn har ventet med at blive rigtig interessant, til jeg var vel afveien. Se nu den store literære Strid, som skal til at brænde løs, — mellem os Hr. Justitsraad! jeg er glad, jeg er der, jeg er. Saa-dan Kjævl ynder jeg ikke paa nært Hold blandt mine Nærmeste.

Jeg tænker ogsaa paa Dem med Deltagelse, De, som allerede før havde nok at gjøre med at sondre Bukke fra Faar, forat holde Freden og Stemningen ved Deres Bord, nu er det endnu vanskeligere, og jeg tilstaar, at selv jeg, som dog kunde klare mig nogenlunde, jeg vilde nu yderst nødig være sammen med Drachmann.

Jeg ved ikke, om De er enig med mig — Hr. Justitsraad! men jeg kan ikke sige andet, end at af en Mand, som har ført saa store Ord som Drachmann, er det feigt og karakterløst at vende Ryggen til en hel Livsanskuelse med Skjældsord til alle og de laveste Insinuationer. Det har jeg ogsaa skrevet bent ud til ham; jeg er kjed af Borchsenius's Forsoningssnak, og jeg følte Trang til engang at sige min Mening fuldtud.

Nu skal der vel strides paa ægte dansk med Skjældsord, Afsøringer, gammelt Nag og falske Venneord, — det bliver ikke til Glæde for nogen. Jeg er mismodig; mine Herrer, Kollegaer ere just ikke de fineste af mine samtidige. — A propos! — jeg skulde nok gjerne seet det Nummer af Dagbladet, hvor Drachmann først gik løs paa Brandes; men lad det endelig ikke volde Bryderi, jeg ved, der er andet at varetage i Bogladen under Jul; men hvis De eller Jacob — hvis Tid jeg tillader mig at anse mindre optaget end Deres — vilde sende mig nu og da en Avis om Striden, saa var jeg meget taknemmelig — (Dagsavisen og Morgenbl. holder jeg).

Vi lever alle godt; men vi har havt den Sorg, at Huseieren paa Grund af mange sammenstødende Omstændigheder er nødt til at begjære sit Hus for sig selv ved Leieaarets Udgang.

— Altsaa skal vi igjen bryde op den 1ste Juni — det er sikkert; men meget usikkert er det, hvor vi skal hen; her er saa nydeligt og alt er kommen saa smukt iorden — og saa afsted igjen! Det er meget trist, men jeg siger til Beate: vi har havt saa faa Sorger; lidt maa der til!

Vore hjerteligste Ønsker for Dem og Deres i det nye Aar, og vor alles Tak for det gamle.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Stokke pr. Stavanger
den 25de Januar 1884.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg har modtaget og erkjendt Deres Opgjør for 1883; det var et magert Aar — kun en Bog og ingen nye Oplag. Og alligevel maa jeg bede Dem fortsætte med Deres liberale Forskud, som nu næsten udgjøre min hele Indtægt, idet Skibene og vore faste Eiendomme kun give et sparsomt Udbytte i disse daarlige Tider. Stundom er jeg helt beklemmt over min Økonomi; men jeg trøster mig da med — og jeg er temmelig let at trøste i den Veil! — at engang faar jeg dog lidt Arv, og naar jeg er flittig bør jeg kunne fortjene heni-mod 10,000 Kr. om Aaret, iaar er det bare 7. Nu kan jeg da ialfald glæde Dem med, at jeg er begyndt paa den nye Bog. Det er en Fortsættelse af »Gift«, og den skal hedde »Fortuna«. Jeg maa være færdig før Sommeren; og saa mente jeg til Jul at udgive en harmløs Bog om Jæderen, smaa Naturskildringer, Jagthistorier etc. helst med Tegninger. Der bor paa Jæderen en dygtig Kunstner Ulfsteen, ham kunde jeg kanske bruge. Men det er jo langt frem; lad mig nu først faa Fortuna færdig.

Å propos! — jeg var forleden Uge i Kristiania, forat tale med min Onkel Jacob Lange, som er Rigsrettens Præsident, — samt med de andre Førere for venstre (min Gud! hvor de Folk ere vigtige!) om en aarlig Erstatning for mit Tab ved Oversættelser, og da kom en Dag Boghandler Aschehoug til mig i Hotellet; jeg havde Bronchit og var saa hæs, at jeg næsten ikke kunde faa Lyd frem. Han havde hørt, at jeg havde forladt Gyldendal og var gaaet til Riemenschneider! og da nu Riemenschneider var gaaet overende, saa kom han

— Aschehoug —, forat tilbyde mig sit Forlag. Lykkeligvis huskede jeg, at De havde vist mig hans Ordre for Gift: »60 Exemplarer, hvis Bogen ikke giver noget Anstød« — og saa kan De vel tro, han fik baade læst og paaskrevet — saa hæs som jeg var. Min Broder Tycho var tilstede og morede sig kosteligt; derimod saa Hr. Aschehoug ikke ud til at more sig.

— Mit Ærinde hos de store Storthingsløver fik jeg kun halvt røgtet paa Grund af den samme voldsomme Forkjølelse, som jeg forresten slæber paa endnu; men saa langt kom jeg dog, at Onkel lovede at fremsætte Forslaget, naar jeg vilde sende Ansøgning til ham; jeg vil nu prøve det, der er ingen anden Hindring end mit religiøse Standpunkt, men det har ogsaa meget at sige herhjemme; jeg kan opnaa 1600 à 2000 Kroner aarlig, hvilket jeg trænger til.

Endnu et Ord Økonomi: bliv ikke altfor utaalmodig over, at jeg idag har tilladt mig at anvise paa Dem to Regninger.

Den literære Borgerkrig i Danmark interesserer mig fremdeles. Jeg forstaar nu, at Brandes-ernes Isolering maatte komme; de ere for magtglade; men intet kan i mine Øine undskylde Drachmanns Brud med de *Ideer*, for hvilke han har skraalet høiest af alle. Men jeg vil ikke tænke mere derpaa, men passe mig selv. Jeg har sagt Drachmann min Mening og venter hans Hevn; jeg trækker mig tilbage og frasiger mig alt Samarbejde med Danske — det vil da sige med Undtagelse af den Gyldendalske Boghandel.

Vore hjerteligste Hilsener til Dem og alle Deres.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Alex. Kielland.

d. 31. Januar 1884.

Just som jeg idag var i Begreb med at ville skrive til Dem, modtog jeg Deres venlige Brev af 25. Januar, hvoraf jeg til min store Glæde ser, at De er i Deres Hjem og at De Alle befinde Dem vel. For et Par Uger siden hørte jeg nemlig, at De under et Ophold i Christiania var bleven syg. Heldigvis har altsaa Sygdommen ikke været af nogen alvorlig Natur. — Gid De nu maa have Nytte af Deres Rejse til Christiania; men der er vel al Sandsynlighed for, at De som en af Norges betydeligste Digttere vil opnaa Statsunderstøttelse;

det er besynderligt at De ikke alt har den. — Ogsaa glæder det mig at erfare, at De har begyndt paa en ny Fortælling, som maaske kan blive saa tidlig færdig, at den kan udkomme til Foraaret. Titelen er god og spaar om Lykke.

Den literaire Strid, som Drachmann fremkaldte i December, er nu næsten døet hen; maaske er den skindød og vil leve op igjen. Men Drachmann med Kone og Børn er rejst til Udlandet, enten til Montreux eller Nizza, og den nærmeste Aarsag til denne Rejse er at Fruen næsten hele Vinteren har været syg og kan ikke gjenvinde sine Kræfter. Lægen har ment, at Ophold i et bedre Klima vilde være hende meget gavnlig. — Drachmanns Skyggebilleder er udkommen i to, dog ikke store, Oplag og funden mere Afsætning end de fleste af hans øvrige Skrifter. Kritiken er omtrent enig i at sætte den sidste Fortælling i Bogen højest. Denne Mening deler jeg ikke, og jeg tror ikke, at den Interesse, denne Fortælling har vakt, vil holde sig i Længden. Verdensudviklingen gaar nu engang ikke i Retning af national Afsondring og Indespærring, tvært imod. Det første af Skyggebillederne forekommer mig at være ulige bedre. — Jacobsen besøger os af og til; han har det nu ganske godt og er altid mild og venlig. Han gaar nødig ud, da han befinder sig bedst ved at blive hjemme. — Gamle Etatsraad Collin med Frue, Drewsens og unge Collins leve vel, og fra Drewsen, hvem jeg talte med igaar, kan jeg bringe Dem en venlig Hilsen.

I Slutningen af Februar vil Otto Benzons ny Skuespil i 4 Akter »En Skandale« blive opført. Man venter, at det vil gjøre stor Opsigt, da det omhandler københavnske Forhold.

John Paulsens Falkenstrøm & Søn, som blev opført paa Dagmartheatret iaftes, bedømmes af alle Bladene som et maadeligt Arbejde. John Paulsen er nu rejst til Paris som Korrespondent for Nationaltidenden. Træffer han sammen med Bjørnstjerne Bjørnson, dør han ikke i Synden, da Bjørnson er meget vred over hans sidste Bog. — Jonas Lie's Familien paa Gilje er bleven udmærket godt omtalt overalt i Pressen og har vunden betydelig Afsætning.

Det var et underligt Spil af Skjæbnen, at just Aschehoug skulde tilbyde sig som Deres Forlægger. Han er forøvrigt en ualmindelig flink Mand, en af Norges dygtigste Boghandlere. Det er mig ikke ubekjendt, at Riemenschneider, dels direkte og dels indirekte, har henvendt sig med gode Tilbud til de mest fremragende af danske og norske Forfattere, og jeg har

ikke tvivlet om, at De var blandt dem, han gjerne vilde i Forbindelse med. Af de Forfattere, hvis Skrifter jeg har den Ære at forlægge, er Professor Ewald den eneste, som har forladt mig, efter at jeg selv har raadet ham til at modtage et Tilbud, han havde modtaget om et højere Honorar end det, jeg saa mig istand til at yde. Honorar-Forslaget var dog af den Beskaffenhed, at jeg strax anede at det maatte være baseret paa Bedrageri af en eller anden Art, hvad jeg ogsaa ytrede for Ewald. Forklaringen kom hurtigere end jeg havde ventet. Dengang vidste jeg dog ikke, hvem af mine Kolleger det var, som havde henvendt sig til ham. Senere, da Riemenschneider blev opdaget, kom Ewald til mig for at knytte Forbindelsen paany, hvad jeg gjerne havde gjort, naar han ikke i Mellemtiden havde omtalt mig som den, der havde forurettet ham. Af denne Grund sagde jeg ham, at jeg ikke mere vilde være hans Forlægger, og han er nu havnet hos Jacob Erslev.

Vedlagt er det mig en Fornøjelse at sende Dem 1000 Kr. for Februar og Marts.

De venligste Hilsener fra os Alle for Dem og Deres Kjære.

Deres altid hengivne

Fr. Hegel.

Stokke pr. Stavanger
den 21de Februar 1884.

Kjære Hr. Justitsraad!

Vi holder altid — Beate og jeg — en Lovtale over Dem, naar Deres Breve komme; thi De er den trofasteste af alle vore Venner til at give os Underretning om alt det, som kan interessere os. Og vor Interesse for de danske Venner er i bestandig Stigning; især er Beate nu paa det Punkt, at jeg maa skjælde, bande og tordne, forat kalde hendes Fædrelandskærlighed tillive. Var det ikke for Gutternes Skyld, saa tror jeg tilslut, hun pakkede mig og det øvrige sammen og flyttede ned igjen.

Tak ogsaa for de 1000 Kr.

Med min Hovedstadsreise gik det ikke godt. Jeg regner ikke, at jeg var syg af Bronchit hele Tiden; men jeg udrettede ikke noget. Et lærte jeg, hvad jeg forresten har anet, at jeg ikke er nogen habil Supplikant, og at jeg aldrig vil

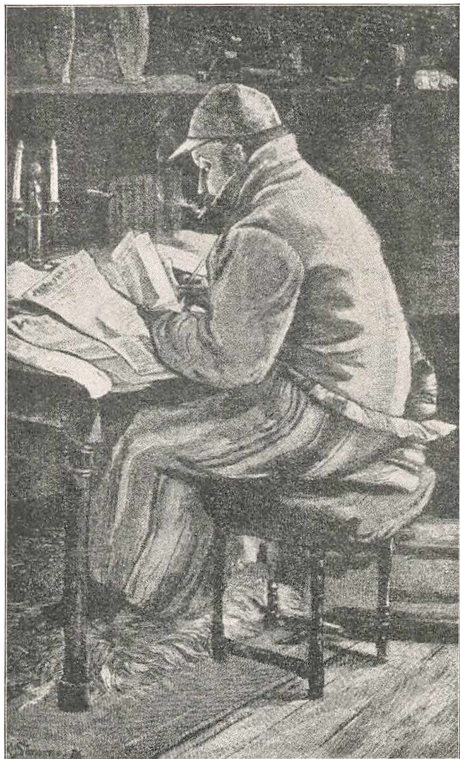
komme til at spille nogen Rolle i Venteværelserne. Jeg opnaaede dog at se den lille Almægtighed — Præsident Sverdrup. Hvad der i mine Øine altid gjør den Mand saa uvirkelig, saa komisk, det er, at jeg først har lært at kjende hans daarlige — aa nei! hans ganske gode Kopi Erik Wullum; og naar jeg saa i Stemmens Lyd, i Gestus, i Talevendinger hos denne gamle Mand gjenfinder det, som jeg tror er Erik Wullum, saa opstaar der hvert Øieblik i mit Hoved smaa vanvittige Stansninger: er det Sverdrup, som kopierer Wullum eller hvordan Satan er det?

Han holdt et lidet og flydende Foredrag for mig: »vist burde jeg have offentlig Gratiale; men de forhaandenværende Tider gjorde, at han vilde raade mig til at vente et Aar; til næste Aar vilde han med

Fornøielse støtte mig«. Det var jo bare etslags Afslag. — Saa gik jeg da til min gode Ven og Morbroder Jacob Lange —

Præsident i Rigsretten, og han mente, vi skulde slet ikke vente, han skulde nok tale med Sverdrup.

Jeg reiste hjem og betænkte mig; og i denne Betænkningens Tid er der kommen mig foruroligende Rygter for Øre om min stakkels Onkels Helbred . . . Under disse Omstændigheder hverken kan eller vil jeg bebyrde ham med mine Angiggender, og saaledes resignerer jeg til næste Valg.

Alexander Kielland
(læsende Korrektur).

Med min Bog gaar det desværre langsomt; jeg skrev just til Bjørnson, at jeg havde faaet Sovesygen. Ja — forresten! jeg tror det virkelig selv! Alt dette Regn og denne Taage har leiret sig over min Aand; jeg lever fra Dag til Dag ganske ens uden Afvexling, mister min Hukommelse og min Spændstighed.

Imidlertid! nu kommer Vaaren! — jeg har hørt en Lærke og vi har dog seet Solen nu i 2 samfulde Dage; saa tænker jeg, Safterne begynder at skyde i mig ogsaa. Hils alle Deres fra os, vi lever alle godt.

Deres hengivne

A. L. K.

Kjære Hr. Kielland.

20-4 84.

I Anledning af Deres sidste venlige Brev vil jeg kun sige Dem, at da Deres ny Fortælling ikke kunde blive færdig til Udgivelse i April, anser jeg det for heldigt at den ikke kommer ud før til Efteraaret. Sommertiden er nu engang ikke god for Bogsalget, og har altid ugunstig Indflydelse paa Af-sætningen, selv paa Bøger af vore bedste Forfattere. Naar De altsaa er færdig med Manuskriptet, kan Trykningen jo besørges i Løbet af Sommeren og Bogen udgives i Slutningen af August, om De saa synes.

Lokket af det milde Foraar flyttede vi paa Landet d. 8. April; men et Par Dage efter slog Vejret om, og fra en 7—8 Gr. Varme have vi nu naaet ned til 5—6 Gr. Kulde med den nederdrægtigste skarpe Blæst, som er et Særkjende for dette Lands Klima. Vi befinde os dog, Gud ske Lov, ret vel herude og glæde os til at Luften snart igjen skal blive mild. Da jeg sidst skrev om Jacobsen havde han nylig været hos os og vi fandt Alle, at han saa bedre ud og var mere end almindelig livlig; desværre har jeg senere nok set, at han i alt Fald ikke har det bedre end ifjor, da De rejste, og at han af og til har nogle slemme Hostetoure. Paa hans Fødselsdag havde han Besøg af sin Broder fra Thisted, og den Dag var han særlig indisponeret, saa selv Schandorph sad ganske stille og kunde ikke faa sin glade Latter frem.

Krøyer og Pontoppidan ere ude hos os idag. Krøyer har havt et langt Brev fra Drachmann, der meddeler, at hele Familien befinder sig i bedste Velgaaende og at de efter et

Ophold paa en 2—3 Uger i Nærheden af Genua ville rejse til Zürich og besøge »den gr. Hendriks« Forfatter Keller; derefter paatænkes Hjemrejsen.

Igaar havde jeg Besøg i Bogladen af Skram med Frue. Hun er da ualmindelig smuk, og Glæde og Lykke lyste af Begges Øjne.

Vi glæde os til snart at se Deres kjære Hustru og lille Baby.

Modtag de kjærligste Hilsener for Dem alle fra mine Børn og mig,

Deres hjerteligt hengivne

Fr. Hegel.

Bliver det virkelig til Alvor med Islandsrejsen?

Kjære Hr. Justitsraad Hegel!

Hillevaag pr. Stavanger
d. 11te August 1884.

De er sandelig en snil Mand, og De maa være overbevist om, at jeg paaskjønner Deres Elskværdighed. Mange Tak for Hjælpen; det var mig til stor Lettelse.

. . . Bogens Karakter bliver ikke egentlig krigersk, men alvorlig og trist. Den handler om Penge — man skriver altid om det, man ikke har — og viser en stor Fallit med dens uretfærdige Følger: — de store Skyldige gaa fri og de arbejdsløse Smaafolk faar lide for Svindelen. Dernæst ser vi Abraham Løvdahl udvikle sig og langsomt gaa tilgrunde, fordi hans ædlere Natur blev kuert og forgiftet i hans Barndom. Saa er der naturligvis en Masse Bipersoner, adskillige Hib tilhøre — ja især tilhøre og enkelte ret kraftige Kapitler. Jeg tænker, at Bogen vil gaa godt; det er længe siden jeg var ude nu; »Gift« tager da vel Fart igjen; har det været ligefrem daarligt med Salget af »Gift«?

Jeg har forladt Bonnier, fordi en anden bød mig lidt mere; det var kanske dumt; men jeg blev saa kjed af Bonnier, som altid kneb paa Skillingen og altid fortalte, at han bare tog mig for Ærens Skyld og slet ikke havde andet end Tab af mig. Den nye hedder Ossian Jemling paa Gotland; vi har gjort en Forretning og da var han reel og behagelig; men disse Svensker er jo ikke at stole paa.

Modtag mine venskabeligste Hilsener til alle Deres og tag endnu engang min Tak.

Deres ærbødigst forbundne

Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Justitsraad Hegel!

Stokke pr. Stavanger
d. 29de Aug. 1884.

. . . Jeg er ganske forskrækket over min Kone! — og jeg har gjentagende skrevet til hende: om hun dog ikke har set Hegels? — jeg kjender hende, naar hun ligger paa Landet og lader Solen skinne og Dovenskabene gro; og disse Drewsens — de lader ogsaa skinne og gro, og saa synes de alle, der er

Fru Beate Kielland.

en Verden at overskride mellem Ellekilde og Skovgaard. »Hun kommer nok« — af Cornelius Stendal-Cammermeyer —, men naar De faar fat paa hende maa De ruske hende i Ørene fra mig og ellers være snil mod hende. Herhjemme lever vi godt; Jens og Alexander har nu forladt sine Høns, Kyllinger, Gjæs, Duer — deres Paafugl, deres Gjed, deres Kat Ramsus og deres Hund Fanny, forat tage fat paa Asiens Bjerger, Karl den Dristige af Burgund og $a + b + c =$ Skolens alle Pinsler.

Kun Else fortsætter at nyde en ubunden Frihed, og om jeg end

ikke tør paastaa, at hun savner sin Gudfader, saa vilde hun dog glædes ved at se ham igjen, saa dansk er hun.

Nu er vor Sommer endt; den har været usædvanligt straalende; min Bog er ogsaa endt; maatte den ogsaa være det!

Hils alle Deres Kjære: Fru Julie, som skylder mig et langt Brev, Jacob, som kunde skrive uden at skyldes, og alle de andre fra Deres Hus. —

Deres

Alexander L. Kielland.

Hillevaag pr. Stavanger
d. 7nde Okt. 1884.

Kjære Hr. Justitsraad!

Ildebranden har bedrøvet os, somom vi vare Danske; indtil min Søn Alexander — saa beklagede han »Jairi Datter« — dengang troede vi, at ogsaa Malerierne vare ødelagte. Det er sørgeligt med de Danske, har de noget, som de er glad i, saa skal de miste det; nu falder vist Rundetaarn snart overende, Klareboderne maa passe sig. Jeg vil ikke plage Dem med Spørgsmaal; Aviserne vil nok snart begynde at bringe Detaljerne ogsaa til vor Afkrog; men sørgeligt var det for Eder og os alle. —

. . . En engelsk Earl har oversat Skipper Worse, saa der faar jeg vist nogle Skillinger; desuden formoder jeg, at vor nuværende Regjering vil give mig en Gage for næste Aar. Men dersom det er Dem muligt, er jeg fremdeles usigeligt taknemlig for de 500 Kr. maanedligt, som jeg herved er saa ubeskeden at minde om.

I Løbet af denne Uge sender jeg Resten, og saa skal jeg være glad. Det har været en tung Bog at faa istand. Naar jeg saa kunde faa Humør til at skrive nogle humoristiske Smaating; vi trænger alle saa meget til at le.

Hjærtelig Hilsen til Dem og alle Deres fra mig og mine.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Hillevaag pr. Stavanger
d. 6te Nov. 1884.

Hr. Justitsraad Fr. Hegel!

Tivolis Direktør Hr. Bernh. Olsen bad mig om Tilladelse til at kjøbe Krøyers Buste af mig, forat fremstille min Person i sit Panoptikum.

Jeg svarede høfligt nej, jeg *vil* ikke sidde i Panoptikum.

Idag skriver han, at faar han ikke Lov til at kjøbe Busten, saa vil han hjælpe sig med Fotografier; og han tilføier, at i Udlandet vilde en Personlighed af Navn ikke falde paa at protestere o. s. v.

Dertil svarer jeg samtidig med dette Brev: »Deres Brev »af 31te Oct. har bevæget mig til strax at bede Hr. Justitsraad Hegel gjennem en Jurist at undersøge, hvorvidt »jeg ikke formaar at beskytte min Person, saalænge jeg er »ilive, mod at portraiteres og udstilles offentlig.«

Vil De nu gjøre mig denne Tjeneste at lade undersøge, om jeg ikke ved Lov eller Politianordning kan beskytte mig mod denne Brutalitet. Bare der findes saa meget, at det kan afgive Grund for en haabløs Proces, vil jeg være tilfreds.

De ler kanske lidt af mig — kjære Hr. Justitsraad! — De kjen-der min Stivnakkethed i Smaating; det er nu en Gang min Tro, at man holder sig rankere i Karakteren, naar man ikke bøier sig i den mindste Smaating for den Art Overlegenhed som Hr. B. Olsens.

— Det var uhyre ærgerligt, at Brandes har forraadt Fortuna i »Politiken«; ser De, hvad jeg sagde? — han bliver bare vigtig af den Korrekturlæsning; det burde han aldrig faaet Lov til, og det skal da ogsaa være sidste Gang!

Venskabelige Hilsener.

Deres

Alexander L. Kiell.

Kjære Hr. Alex. Kielland.

d. 12. 11. 1884.

Vedlagt har jeg den Ære at sende Dem 1000 Kr. for Maa-nerne November og December.

Efter Deres Ønske har jeg talt med min Sagfører, der anser det for tvivlsomt at De kan forhindre Olsen i at fremstille Deres Person i sit Panoptikon, naar han modellerer Dem efter det fotografiske Billede, som jo foreligger til Salg i Handelen. I alt Fald kan jo Intet ad Rettens Vej foretages i denne Sag, før Figuren er lavet og opstillet. Jeg gik derfor ud til Bernh. Olsen og forestillede ham det Usømmelige i at optage i Panoptikon Portrættet af en Mand, som har bestemt erklæret at han ikke vil udstilles. Han sagde mig, at det jo var for at vise Dem en Ære, og han havde to Grunde til at ønske Deres Billede indlemmet i Samlingen: 1) fordi De er en smuk Mand, 2) fordi De er en af Broderlandets mest fremragende og populære Forfattere.

Hertil svarede jeg, at han jo af Deres Breve maatte vide, at De ikke anser det for en Ære, at De tvertimod betragter Sagen fra et helt modsat Synspunkt og at De aldeles bestemt forlangte ikke at blive portraiteret for at fremstilles. Han lovede mig da, at der aldeles Intet skulde blive gjort ved Deres Billede uden iforvejen at underrette mig derom, og jeg haaber at han opgiver dette sit Forehavende. Jeg samstemmer ganske med Dem i Deres Anskuelse af denne Sag.

I Fredags sendtes Ibsens ny Bog til Norge, idag udgaar den her. I næste Uge kommer Deres Fortuna i Handelen og 14 Dage senere Jonas Lie's »En Malstrøm«. Jeg har en Mængde Bøger paa Stabelen. Stor Travlhed.

Deres hengivneste

Fr. Hegel.

Kjære Hr. Justitsraad!

Hillevaag pr. Stavanger
den 18de Novbr. 1884.

Tak for Deres venlige Brev af 12. dns. med indlagt Remisse. Tak ogsaa, fordi De saa kraftigen tager Dem af Sagen B. Olsen, — saa kraftigt, at jeg tvivler paa, han tør trodse mig nu. Det glædede mig ogsaa, at De samstemmer med mig i min Betragtning af Sagen; jeg var lidt bange for, at De skulde smilet af mit Alvor i saa ringe Sag; jeg synes nemlig ofte, de Danske lettere end vi lade Smaating passere. Men naar jeg nu tænker mig om, burde jeg kunnet vide, at saadan banal Voxkabinets-Berømmelse ogsaa maatte være Deres Karakter og Smag modbydelig. —

Jeg er vel ikke den første, som betror Dem, at jeg finder Vildanden besynderlig; den gjør paa mig et snørklet gammel-dags Indtryk; disse evige Symboler og Hentydninger og grove Understregninger ere for grelle for mig. Derfor vil Dyret vist mere Publikum, og Skuespillerne ville ret være i sit Es, eftersom Personerne ere grove Karrikaturer ordnede i en barok Gruppe omkring et alvorligt Ord. Men hvor ufatteligt langt det Menneske naar i Karakterskildring med ganske faa grove Penselstrøg, Overdrivelser og Forkortninger; det er hver Gang et Vidunder — et blændende Kunststykke, hvorledes han faar det til; men jeg synes nok, Troldmanden denne Gang falder lidt flau; maatte nu bare en stor Aand blandt Kritikerne tage Mod til sig og sige, at Vildanden er det dybeste af alt det dybe, saa var det endda lidt morsomt.

Jeg kan tænke mig, at De har begge Hænder fulde af Arbeide i disse Dage; men det maa forresten være morsomt; Alexander — min Søn — fantaserer altid om, at han vil i Hegels Boglede, naar han bliver voksen. Vi lever alle meget godt, jeg gaar og famler ud i Luften efter et Sujet til et eller andet; det humoristiske er en karrig Aare, naar man skal være rigtig kræsen, og det maa man.

Den som var »grov« nok til Theatret!

Mange Hilsener fra os til Eder Alle.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Hillevaag pr. Stavanger den 28de December 1884.

Nære de Jættkoneer! - Kun
noget Ord mit i Julekvædet, for
takke dem og deres Jor. og gamle
Søn - for Bøgen og Ligebed
den femode Kærlig!

Den kom i rette Tid og var
i sin Uindtømmelighed en Kilde til
stødt og gode Forbaisler. De Søn
har endnu ikke først alt sit se;
men deres Søn der kom ind med
ganske blødt dem, og de gaa alle
omkring med store Forsætter om at
skrive lange Brev til dem. Det
lod mig hjælpe fra Dainus's
Hølling fra dem; men jeg saa et Glimt
af en Bøge til, som jeg formoder, jeg har
Kjendelsen. Tak for den lange Brev
ind i takke som jeg - til altsammen!
Dens indetillid hænges til dem

Alexander L. Kiellands Haandskrift.

Hillevaag d. 30te Juni 1885.

Kjære Hr. Justitsraad! — jeg er nu kommen hjem efter en herlig Reise, og bestræber mig for at komme tilro og faa skrevet en Bog, jeg har i Hovedet. Men Sommerdagene ere saa optagne, at jeg ikke dennegang tør indlade mig paa at love Manuskript bestemt til Juleraptussen. Som De vil have seet, er der Udsigt for mig til at faa nogle Penge af den for-

Alexander L. Kielland i sit Arbejdsværelse.

tørnede Nation! men ingen kan vide, hvormeget det bliver; hvorom alting er, maa det jo kaldes en uventet Hjælp, som jeg haaber indirekte ogsaa vil komme Dem tilgode. Det er besynderligt med Mennesker, hvis økonomiske Sans er saa forkrøblet som min, — de hænger sammen og trives, hvor Næringsorgen vilde forbitre Livet for den beste Økonomiprofessor, og saa faar de, naar det er som allersortest, og naar de som allerletsindigst reiser til Lissabon, forat promenere sin Gjæld, — saa faar de ved Hjemkomsten en Nationalbelønning!

Kunde jeg nu bare skrive en rigtig Bog med Næb og Klør; — à propos! — jeg har læst Fru Skram; det er en

daarlig Bog og et meget tyndt Talent; det er pinligt at se et saa fint Redskab som den moderne Romanform i saa raa Hænder, — jeg mener ikke, at der er et Ord for stærkt endelige uanstændigt i Bogen, saadant ser jeg næsten ikke; men hele den fine og lydhøre Medfølelse, som er den gode Realismes Sangbund — den hører man intetsteds Lyden af; det er somom man havde spændt et Instruments Strænge over det glatteste og haardeste Marmor, der er ikke en eneste Draabe varmt Menneskeblod i hele Bogen.

Men hvad betyder det Rygte, som fortæller, at Gyldendal først har trykket og siden refuseret Bogen? Jeg spørger bare af literær Nysgjerrighed, og De behøver ikke at svare mere end De finder for godt. Men jeg mente, at hvis man har anseet Bogen for at være uanstændig, saa er jeg *ikke* med; men hvis et Firma som Deres ikke finder Talentet stort og myndigt nok til at bære en vovet Bog, saa kan jeg forstaa, at det afslaar Affæren.

Det er nu saa længe siden jeg hørte fra Danmark Gjellerup har jeg — Skam at sige ikke læst helt; jeg har kun beholdt ham i min Fantasi som en liden pjusket Fugleunge siddende paa Kanten af Goethes Grav.

Idetheletaget synes jeg, de danske Digtere har en ejendommelig Maade at anskue sig selv og sine Kollegaer paa. De synes ikke, de faar Plads for sin egen Storhed uden ved at skjælde de andre ned til ingenting; om det saa ikke er andet end lille Bang, saa reiser han rundt og forkynder, at Glemselens Nat snart vil sænke sig over Alexander Kielland. Og den største og beste blandt dem alle er død og borte; og lidet — er jeg bange — viste Danmark, hvad han var. Jacobsen var ogsaa en stræng Dommer; men han var en Karakter; hans inderste Sjæleliv aabnede sig kun, naar han skrev, og selv da kun for den, der selv var af Adel; han holdt ikke aabent Tivoli, fremviste hverken den stærke Mand eller gamle Danmark i Transparent; men han var af de gode gamle Danske: stille og fin, nobel og trofast. Venlige Hilsener.

Deres Alexander Kjellid.

Hillevaag pr. Stavanger
d. 1ste April 86.

Kjære Hr. Justitsraad!

Nu er der gaaet en lang Tid, siden jeg lod høre fra mig — en Tid, som forresten har været bedre for mig end man

skulde tro; jeg har nemlig arbeidet med den gamle Fart og skrevet denne Komædie (Manuskriptet afaar samtidigt) paa mindre end 3 Maaneder. Men dermed er jo ikke Sorgen slukt; jeg har saa liden Forstand paa dramatiske Ting, at jeg intet ved om mit Stykkes Værd, og jeg beder Dem derfor jo før jo heller søge at faa det vigtigste Spørgsmaal afgjort: antages det af det kongelige Theater? For indeværende Saison er det naturligvis for sent; men kunde man ikke faa Antagelses-spørgsmaalet afgjort strax? — De ved, vi talte om Anonymitet; jeg vil ogsaa fremdeles gjerne bevare den, indtil efter en Forestilling; og bliver det ikke antaget, er det neppe noget at trykke.

Vi lever alle godt, og Else har gjennergaaet Skarlagens-feberen normalt og mildt; hun er ude igjen og ganske frisk. Imidlertid har al Økonomi, som jeg kjender, forsløttet sig i øgende Grad, og min ogsaa. Jeg har været saa heldig ved god Hjælp at klare mig disse Maaneder, mens jeg har skrevet; men nu er jeg ogsaa færdig og opgiver Haabet om at fortsætte Livet som en ubekymret og velhavende Mand. Vi har — Beate og jeg — lagt vor Plan, men ikke betroet den til nogen her; og jeg beder Dem bevare vore Hensigter hemmelige nogen Tid. Det pinligste ved saadant er næsten Deltagelsen paa Forhaand og de gode Raad; og vi lever her i en stor Kreds — en meget kjær og kjærlig Kreds; men vi vilde grue for at se os satte under Debat paa Forhaand og derfor tier vi.

Min Mening er strax over Paaske at flytte ud paa Jæderen til en liden Bondegaard, hvor jeg er godt kjendt, — medtagende en Pige og det nødvendige. Saa vil jeg sætte alt, hvad jeg har, til Auktion, — undtagen enkelte arvede Sager og Malerierne, dem kan ingen købe her, og naar jeg saa faar ordnet mine Sager, vil vi udvandre — jeg ved ikke hvorhen. Min Gjæld til Dem ligger tungt paa mig, — det er allerede galt nok at de ligger aarevis uden Renter alle disse Penge; men jeg har jo altid det Haab, at Aanden igjen maa komme over mig. Nu faar vi se paa Komædien!

Det bliver meget haardt for os, som har vænnet os til et komfortabelt Hjem, og jeg gruer for Skilsmissem fra de mange kjære Gjenstande, som har fulgt os fra vi satte Bo; men det værste er dog igrunden over, efterat man har fattet Beslutningen; — kanske burde jeg gjort det før. —

For nu ikke at slippe mit gode Arbeidshumør, vil jeg strax imorgen tage fat paa en Fortælling, som jeg har saa nogen-

lunde i Hovedet. — Det sidste, vi hørte fra Dem og Deres, var Fru Julies nye Barn, jeg haaber, de har det alle godt hos Dem, hils hjerteligt Fru Julie og Jacob.

Vi har nok tænkt ofte paa Dem og Deres og talt mange Gange om Klareboderne; men jeg har ikke havt Mandemod til at skrive, før jeg havde noget Manuskript at sende Dem. Og dog — det er ikke som før, naar jeg sendte Manuskript; jeg har slet ikke den sikre Fornemmelse, som naar jeg har skrevet en Roman, — lad mig snart faa høre en Dom; selv tror jeg, Stykket kan være morsomt med fint Spil, — men det er jo ikke saaledes Blod af mit Blod som mine andre Arbejder, — det føler jeg selv. Modtag altsaa min hjertelige Hilsen og undskyld denne lange Pause.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Kielland.

23-4 86.

Tilgiv, at jeg først nu besvarer Deres sidste venlige Brev. Manuskriptet til Komедien sendte jeg Theaterchefen Dagen efter at jeg havde modtaget det, men tillod mig forinden at læse det. Stykket finder jeg meget morsomt og underholdende, men jeg tvivler dog om, at det vil blive antaget til Opførelse. Saa snart jeg faar noget at vide om det fra Theateret, skal jeg strax lade høre fra mig; men der vil sikkert hengaa mindst endnu et Par Uger, inden det sker.

Hvad De skriver om Deres økonomiske Forhold kom mig tildels uventet og har inderlig bedrøvet mig. Det er da heldigvis en Sag, der kan rettes ved den forandrede Levemaade, De har besluttet Dem til og som jo i dette Tilfælde er det ene rigtige. Men at De skulde forbedre Deres Stilling ved at udvandre og maaske — som jeg har set antydet i et norsk Blad — tage Ophold i Paris, maa jeg tvivle om. Ja, hvis De som Jonas Lie, kunde skrive et Par Bøger om Aaret, og De nødvendig maatte bo udenfor Norge for at finde Ro til at arbejde, kunde der være Mening i. De har jo tværtimod vist, at det var i Hjemmet, De har skrevet Deres fleste og bedste Fortællinger og at De under Deres to aarige Ophold her fik forholdsvis meget lidet udrettet i saa Henseende. Under alle Omstændigheder skulde De meget nøje overveje

den Sag, inden De tager en Beslutning, og først prøve hvordan det gaar ved et forandret Opholdssted i Deres eget Land, ogsaa af Hensyn til Børnene. De vil erindre, at jeg under Deres sidste Besøg her — paa given Foranledning — skrev til Dem, at jeg som Forskud paa Honorarer for fremtidige Arbejder vilde levere Dem end yderligere 2000 Kr., deraf har De hævet 1500 Kr., og jeg gjør mig en Glæde af vedlagt at sende Dem de resterende 500 Kr.

Jeg havde forøvrigt ventet i dette Foraar at modtage Manuskriftet til den Fortælling, De alt i forrige Aar begyndte paa, og som De synes at nære gode Forventninger om, og blev lidt skuffet ved Modtagelsen af Komedien, som jo i heldigste Tilfælde ikke kan komme frem før i næste Saison. Gid De nu maa have Held med Deres ny Fortælling, der forhaabentlig vil blive færdig til Udgivelse lidt tidlig paa Efteraaret. Som et Fingerpeg vil jeg da tillade mig at sige Dem, at de af Deres Bøger — naar jeg undtager Novelletterne — som har vundet mest Anerkjendelse og størst Afsætning, er først Skipper Worse og dernæst Garman & Worse, hvorimod de to sidste Fortællinger (Gift og Fortuna) kun have fundet et ringe Publikum og i de sidste Par Aar saa godt som aldrig efterspørges.

Her have vi havt en streng Vinter med Arbejdsløshed og Nød, som have bevirket Sparsommelighed og Indskrænkninger paa alle Kanter. Bogsalget har som Følge heraf været meget ringe. Flere Boghandlere have falleret, deriblandt to af de største Sortimentsboghandlere, og bragt os Forlæggere betydelige Pengetab.

Vi er Gud ske Lov Alle raske, og igaar flyttede vi til Skovgaard, skjøndt det endnu er temmelig koldt.

De hjærteligste Hilsener fra mine Børn og mig,

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Hillevaag den 29de April 1886.

Kjære Hr. Justitsraad!

De satte mig paa en lang Prøvelse med Deres Brev, som jeg først fik idag. Jeg takker nu for det samt for Pengene.

Det gjorde os meget ondt, at De og Deres har havt denne Sorg med det lille Barn. Naar man selv har følt Angsten

under sine Smaa's Sygdom, kan man forstaa, hvor tungt det maa være, naar det lille hjælpeløse Væsen tilslut slukner. Vil De bringe Fru Julie og Jacob en Hilsen fra Beate og mig — en Hilsen af venskabelig Deltagelse.

Vi har det alle meget godt, — friske ere vi, og ved saa godt Mod som det er muligt i disse Tider. Beate er meget modig, og vi gaar til vort nye Liv — omend ikke med let Sind saa dog med Ro og gode Forhaabninger. Jeg vil — som De raader til — meget nøie overveie, førend jeg slipper Norges Jordbund, og jeg vil neppe komme til at handle i Overilelse. Men De gjør mig Uret, naar De siger, at jeg under mit toaarige Ophold i Kjøbenhavn »fik forholdsvis meget lidet udrettet«. Jeg skrev paa Hjortevang: Else, Karen, Skipper Worse, Trofast og Gift, — det er ikke lidet, selv om man til »forholdsvis« bruger Jonas Lie.

Nu faar vi se, hvorledes det gaar med Komedien; den synes at have skuffet Dem mere end jeg havde ventet; — vi vare dog — forekommer det mig — enige om, at en Komedie netop vilde gjøre godt paa mine daarlige Affærer. At jeg derfor har forsøgt denne Form, troede jeg vilde finde Deres Bifald.

Deres »Fingerpeg« angaaende den Aand, hvori jeg bør skrive, har ingenlunde forarget mig — de Tider ere forbi; men lad det dog heller være; jeg ved det dog saa godt. Vær engang for alle overbevist om, at ligesaa sikkert som jeg haaber at skaffe Dem Deres Penge tilbage, før jeg dør, lige saa sikkert haaber jeg, at jeg skal dø uden at have bøiet tilside for Hensyn til Anerkjendelse og Afsætning.

Jeg forstaaer godt Deres gode Mening med saadanne Raad, og at De sletikke vil opfordre mig til noget drachmannsk; men jeg siger dette, fordi min næste Fortælling vist ikke bliver af de blideste. Imidlertid synes jeg for min Part, at alting er bedre end denne lange døde Tid, hvori jeg slet ingenting har frembragt; og jeg havde rigtig haabet, at ogsaa De — for gamle Sejres Skyld — havde følt nogen Glæde ved at se et nyt Manuskript fra mig.

Men det er — som De ogsaa siger — ja som vi alle siger — det er strænge Tider, og oplagt til at glæde sig er man ikke. Jeg vil ønske — ja, hvad nytter det at ønske! — jeg vil arbeide og krybe ind i et Musehul; hvis her igjen bliver Solskin, kommer jeg frem. Jeg haaber snart at høre fra Dem. Hvis mit Stykke ikke optages paa det kongelige Theater,

Alexander L. Kielland.

saa sælger jeg det til et andet. Fra det kongelige Theater i Stockholm har jeg et gammelt Tilbud om at levere et Stykke; og *der* er desuden Lindberg; — jeg vil se at faa det op; men jeg vil naturligvis helst begynde hos Fallesen.

Vi sender vore bedste Hilsener; de Smaa ere nu snart store; men de holder de danske Minder og de danske Venner i Ære, og deres Øine lyser, naar vi taler om Klareboderne. Lad mig snart igjen høre fra Dem.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Aarre den 5te Juni 1886.

Kjære Hr. Justitsraad! — jeg skal med Fornøjelse gennemgaa mit Stykke og søge at rette mig efter det kgl. Theaters Smag; men der maa være raison i alt; for det første maa jeg faa nøiagtig vide, hvad der støder, og for det allerførste maa Theater-folkene sætte sig ind i, at Stykket er skrevet paa norsk, og *det* er slet ikke et Sprog, som alle danske forstaaar.

De foreløbige Indvendinger i Theaterchefens vedlagte Brev skal jeg strax besvare:

ad 1. Af et Sted hos Søren Kierkegaard har jeg altid troet, at Udtrykket: at være et godt Stykke paa Vei med en Kvinde — betyder paa dansk, at hun er frugtsommelig for ens Regning. Det maa være dette *danske* Udtryk, som foresvæver Kammerherren, naar han tillader sig at finde min Stil »raa« (det skal jeg aldrig tilgive ham!) og upassende mellem gentlemen. Oversat paa dansk lyder min Replik: Men fortalte du mig ikke i Søndags, at du allerede havde gjort gode Fremskridt hos Laura Bornemann? — Forholdet mellem Waage og Fru Laura bestaar jo netop i, at hun ikke vil slippe ham til den yderste Gunst; derfor kan jeg ikke rigtig tro, at Kammerherren eller nogen anden kunde misforstaa; men paa anden Maade kan jeg ikke forstaa Dommen »raa«. Det gaar meget godt an blandt gentlemen i min Alder at sige til en Ven: du gjør gode Fremskridt, du er kommen langt med o. s. v. — det kan jeg forsikre den gamle Kavaller. Nogen Bibetydning af frugtsommelig findes der ikke Spor af i vort Sprog.

Forklar endelig Fallesen dette, saa han forstaaar det og forstaaar, at jeg er sint.

ad 2. Jeg maa faa vide, hvad det er for *Ord*, der støder, men raad dog D'Hrr. Bøgh og Fallesen til at faa oversat Replikerne først til dansk.

ad 3. Jeg skal gjerne skrive Scenen om; den er saa god, at jeg har Lyst til at file den af endnu engang; for den maa være meget fin, hvis den skal gaa an. Men jeg maatte i saa Fald bede om de paagjældende tre Ark 56—59; thi jeg har bare et løst Udkast af Komedien. Og lad mig ogsaa da faa vide, hvilke Ord der støde.

Jeg kan ikke bruge Bormann, der maa absolut være tre Stavelser. Lad det gaa med *Friedemann*. — Naar vi kommer saa langt som til Rollerne, maa De være saa snil at anvende al Deres og min egen Indflydelse for at bringe Frøken Svendsen i Fru Eckardts Hænder. Jeg har seet hende i »Mirandolina«, og hele Tiden — ved hver Replik tænkt paa hende i mit Stykke. Frøken Svendsen er efter min Forstand netop det centrale i Fru Eckardts kunstneriske Evne; og det vil være mig en overordentlig Skuffelse, om hun ikke faar Rollen. Og lad saa Guder og Mennesker sammen vaage over, at Fru Hilmer og Sofus Petersen ikke slipper ind i Stykket; — jeg vilde ogsaa helst være fri Olaf Poulsen; men det tør man vel ikke sige i Kjøbenhavn.

Kammerherrens Tilbud om at afskrive 3 Exemplarer er saa imødekommende, at vi ikke anstændigvis kan forlange 4. Jeg faar lade et gaa til Stockholm, et til Kristiania, og et til Oversættelse; saa faar Bergen vente.

Ved De, hvorledes jeg skal indrette mig, forat faa Stykket antaget i Tyskland og sikre mig Indtægten? — er der ikke en Forening? — eller et Kontor med Procenter etc.?

Vi lever alle godt og hilser Dem og Deres.

Deres meget hengivne

Alexander L. Kielland.

9. Septb. 86.

Kjære Hr. Justitsraad! — her er endelig en Bog. Dedikationen til Bjørnson bedes holdt ganske hemmelig; jeg vil gjøre ham en Overraskelse med den. Jeg haaber, at De ved faa Linier paa Siden og ved alle Midler faar trukket Manuskriptet ud til mange Ark.

Bogen er god — tror jeg. Men den er ikke meget elskværdig mod mine gamle Fiender.

Vi tænker nu kanske allerede den 28. September at reise til Frankrige, hvor vi i en liden By, Cernay la ville — nær Paris — har faaet leiet den franske Malers M. Pelouse's fuldt færdige Hus for 600 fr. pr. Aar. Jeg veed, dette er ikke efter Deres Hoved; men jeg forsikrer Dem — ja, det vil blive for langt; men vi maa nu afsted.

Hvad der imidlertid ligger mig mest paa Sinde — som De vel kan vide — er Pengene; og derfor har jeg strævet saa med at faa denne Bog færdig, for nu at spørge Dem, om De synes, De kan gjenoptage en maanedlig Udbetaling à conto og da hvor meget? Jeg ved, Tiderne ere slette, og ingen kan jo vide paa Forhaand, hvorledes det vil gaa min Komodie og min Bog, mange Penge skylder jeg Dem ogsaa — tro derfor ikke, at jeg i nogen Maade vil undervurdere de Betænkkeligheder, De maatte have; men vær saa snil at svare mig strax. Thi inden jeg faar Deres Svar, kan jeg hverken reise eller overhovedet beslutte noget ordentligt for Fremtiden.

. . . Jeg er ganske stiv i Fingrene og tom i Hovedet. Den 2den Gangs Skrivning har jeg fuldført i 19 Dage! Hils alle Deres. Vi lever godt.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Aarre d. 27de Septb. 86.

Kjære Hr. Justitsraad! — jeg er nu aldeles sikker paa, at mit Stykke bliver forkastet. At forholde mig Manuskriptet i et halvt Aar og derpaa afslaa det — deri er der — undskyld! — noget saa overordentligt dansk, at jeg intet Øieblik tvivler paa, at netop saaledes vil det gaa. Vær derfor saa venlig, inden jeg selv slipper mig løs til almindelig Skræk og Forvirring, at beholde Sagen i Deres Haand og lemfældigen at sige Deherrer, at vi ved, hvor dydige de ere, og hvor inderlig vi ere imponerede ved Bevidstheden om, i hvilken Grad de ere dydigere end vi; men at nu har vi nok af dette Spilfægteri, og at Saisonen løber helt fra mig. Tiltrods for al sin Dyd maa de dog forstaa, at det er for Theatrets Skyld, jeg har undladt at trykke Stykket, og derfor skylder de mig Afskriftterne *strax* — enten de saa tar det eller ikke. Venskabelige Hilsener til Dem og Deres.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Kielland!

28-10 1886.

Herved har jeg den Fornøjelse at meddele Dem, at Deres ny Fortælling idag er omsendt til hele Norge og det nordlige Sverige og at Resten expederes paa Tirsdag d. 2. November, og at jeg samtidig hermed sender Dem et Par Ex. samt til Bjørnson fra Dem og til Lie fra mig. Det gaar rask med Prøverne paa »Tre Par« og Theaterchefen haaber i Løbet af en 14 Dage at kunne bringe Stykket paa Scenen. Da jeg for nogle Dage siden, halvt i Spøg, skrev til Dem at Deres Fortælling var saa skrap, havde jeg kun læst Stykker i den hist og her efterhaanden som jeg fik rentrykte Ark; Øjet fandt jevnlig stærke Replikker om den officielle Kristendom. Iaftes læste jeg den i sin Helhed og synes udmærket godt om den, hvad jeg føler Trang til at sige Dem, uagtet jeg ikke tillægger min Mening stor Vægt. Det er sikkert den betydeligste Bog, der endnu er udkommen i dette Aar, og jeg haaber, at De vil have Glæde af den. Men paa den anden Side er jeg ogsaa vis paa, at den vil ægge til skarp Kritik, navnlig i Norge. I Løbet af faa Dage skal De faa Korrektur paa Halvdelen af »Tre Par«.

Lev nu Alle rigtig vel og godt og vær paa det hjærteligste hilset fra Jacob, Julie og

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Cernay la ville den 28de Oct. 86.

Kjære Hr. Justitsraad! — Tak for Deres Brev af 25de, der gav mig Besked om meget. Jeg har nemlig ikke hørt fra noget Menneske, siden jeg kom hertil og har dog selv hver Dag skrevet mange Breve; jeg begyndte at faa Følelsen af at være sat udenfor — uden Andel i Livet hjemme. Fra Dem har jeg jo havt Brev; men det var mig kjært denne Gang, at det var saapas langt, at jeg fik høre baade om mine Anliggender og om Deres. Jeg kan tænke mig, at Høsten kan være deilig, naar den først vil, paa Skovgaard; vi lever ogsaa i en deilig Egn med store Skove, dybe Dale og Skrænter ligesaa bratte som hjemme i Norge; men vi har havt stygt Veir, siden vi kom, kun enkle Solskinsdage; men de er da ogsaa deilige og varme — som norsk August.

Bjørnson har lovet at komme herud og besøge mig, naar han har læst »Sne«; jeg haaber, at De snart kan sende ham

et Exemplar; jeg glæder mig til, han skal læse den; og jeg kan aldrig tro andet end, at Dedikationen vil være ham en behagelig Overraskelse. Egentlig burde jeg jo spurgt ham paa Forhaand; men jeg synes være saa vis paa, at han vil like det som det er.

Men jeg skulde ogsaa ønske at vide, hvad De — kjære Hr. Justitsraad! — synes om selve Bogen? Det er ikke mer end rimeligt, at en Mand saapas tilaars som De finder de nye Mænd noget fremfusende; og desuden kan jeg godt sætte mig ind i, at en saadan Bog paa Deres Forlag kan paadrage Dem mange smaa og større Rivninger med Personer, hvis Venskab og gode Forstaaelse De sætter Pris paa — baade for Deres Person og for Deres Forretning. Men det skulde undre mig, om jeg ikke har Ret, naar jeg tror, at inderst inde er der noget i Dem, som sympathiserer med de oprigtigt mente Slag, jeg retter mod de bestaaende Magter; inderst og igrunnen er De en ligesaa oprørsk Natur — tilgiv det ugedelige Ord! — jeg mener bare, at De er frisindet, og at De glæder Dem, naar Prælaterne faar paa Hovedet; De er blot lidt ængstelig for, at man skal tage Livet af mig og bebreide Dem det skrækelige Kammeratskab.

Men saa er De ogsaa saa gammel i Literaturen, at De ved, at det Skraal, som vil reise sig om min Bog, det vil baade ved den Kant, det kommer fra og ved det umiskjendeligt oprigtige Had, der præger det, være netop af den Art, som i Tidens Løb viser sig at være Hæder. Laurbær og Lovtaler visner paa Væggen; men Raseriet hos en Samtid bliver Guld i Literaturen, og med Tiden faar hverken De eller jeg Skam af min Bog, — tror De vel? Det gjælder bare om at tage den vældige Overhaling med Ro. Og hvad mig angaar i saa Maade kan jeg med Sandhed sige, at jeg længter efter at overhales — jo arrigere desto kjærere skal det være mig. Lad mig derfor ikke miste en eneste af Anmeldelserne, naar de ere onde, og vær overbevist om, at alt, som udøses over mig, gjør mig bare stærkere, — ikke saa, at jeg blir vred, men saaledes, at jeg føler min Magt og glæder mig ved den.

Forretningsmæssigt talt er her denne Gang en slem Ting: Publikum kunde lade Vreden over Sne gaa ud over Tre Par! — hvad tror De om det? — det bliver ihvertfald en interessant Forestilling. Fallesen nævner 10. eller 14. Novbr.; men det tror jeg ikke stort paa.

De sender mig kanske et lidet Telegram Morgenen efter Forestillingen?

Maatte vi nu begge faa Glæde af begge mine siste Arbeider! det er underligt at sidde saaledes og vide, at snart skal man hænges!

Hils alle Deres fra Beate og mig.

Deres hengivneste

Alexander L. Kielland.

Cernay la ville den 13de Dec. 86.

Kjære Hr. Justitsraad! — der har gaet en altfor lang Tid, siden De hørte ordentlig fra mig, og jeg har levet nogle Uger i en saa nedtrykt Stemning som De maaske neppe tror mulig hos mig. Her er — oprigtig talt og ganske mellem os — her er fælt. Det vil sige: dette knebne og indskrænkede Liv bliver mig i Længden en Lidelse; — og saa har her til og med været et Veir! — saa har Beate været et Par Dage i Paris og jeg har havt hele Huset paa mine svage Skuldre — De husker dem vel? — ja jeg ser, det kan ikke nytte at opregne mine Lidelser, for De sidder bare og ler; men De kan tro, jeg har været sær, sint og ufordragelig, doven og ulykkelig. Men da jeg vaagnede idag, sagde jeg til mig selv: der er kun en Redning: Arbeide! — og derfor sidder jeg her foran en ophobet Bunke af ond Samvittighed og ubesvarede Breve.

... Jeg vilde svært gjerne vide lidt om, hvad jeg nu kan have tjent ved Theatret. Kunde De underhaanden forhøre Dem? — naar noget forfalder til Udbetaling, beder jeg Dem hæve det og lade det indgaa hurtigst i Deres Kasse — til Dæmpelse af Renterne og til et trøsteligere Aarsopgjør end ifjor. Det er dog det, som holder os oppe og som vi siger til hinanden mange Gange: alting kan taales af Savn og Ubekvemhed, naar vi bare ved, at det gaar opover igjen ud af Gjæld og Bekymring.

Jeg burde rettet nogle slemme Trykfeil i Sne og et enkelt Ord; men nu faar det være. 2det Oplag overraskede mig; det var godt gjort i saa slette Tider. — Tak for Bøgerne. Pontoppidan skuffede mig frygteligt; — er det noget at skrive om for en voxen Mand? — hans Stil er desuden nu ligesaa opfyldt af Adjektiver som Schandorphs. Det er besynderligt, hvorledes en ung dansk Forfatter med Talent kan skrive

Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson og Alexander L. Kielland.

saa ganske løst flydende ovenpaa eller ved Siden af sit Lands og sin Samtids Liv og Trængsler. Det er omtrent som i gamle Dage, naar Skjalden gik tilveirs i Skyerne, forat glemme Verdens Tummel; og dog var det siste, jeg læste af Pontoppidan, noget udmærket aktuelt og levende.

Jeg har en Fornemmelse af, at der var endnu meget mere, jeg skulde sagt; men den store Bunke foran mig —; altsaa de kjærligste Hilsener til Dem og Deres fra os alle.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Kjære Hr. Kielland.

17-12 86.

Igaar havde jeg den Glæde at modtage Deres venlige Brev. Jeg ser deraf, at De i nogle Dage har været i trist Humør. Det er naturligvis paa Grund af Deres elskværdige Hustrus Fraværelse. Jeg haaber, at De nu atter er Dem Selv: glad og tilfreds. I modsat Fald skal jeg give Dem et godt Raad: skriv en ny Bog til Udgivelse i Foraaret; det er et ypperligt Middel til at holde Humøret oppe. — Jeg er meget ilde ved, at jeg ikke har sendt Dem de 600 Kr. for December før nogle Dage ind i Maaneden, og derved maaske bragt Dem i Forlegenhed. — For om muligt at gjøre min Fejl god igjen og fordi Julen, som kræver extra Udgifter, staar for Døren, sender jeg Dem allerede idag for Januar og dennegang og fremdeles i rede Penge, som nok ere en Smule dyrere, men som saa ere lettere for Dem at komme til Rette med.

Efter min Erfaring kan De ikke forlange mere end 400 Kr. af Julius Petersen for Retten til at spille »Tre Par« i de danske Provindsbyer i indeværende Saison. Men beting Dem, at han betaler alle 400 Kr. inden første Opførelse.

Jeg var før paa Theaterkontoret og fik gennem Bureauchef Hauch at vide, at »Tre Par« er gaaet 9 Gange, men spilles fremdeles saa længe det giver nogenlunde Hus. — Hele Indtægten for 1' Forestilling tilfalder Theateret og Deres Andel i 2 til 9 Forestilling bliver omtrent 2200 Kr. hvortil kommer Antagelseshonoraret 300 Kr., saaledes indtil nu ialt 2500 Kr., og vil De give mig en Fuldmagt, som gjælder ogsaa de følgende Forestillinger, skal jeg hæve Beløbet for Dem. Af »Kommandørens Døttre« har jeg sendt en Del Exemplarer til Paris

til Forfatteren og jeg antager, at De har faaet Bogen fra ham. I modsat Fald vil De maaske lade mig det vide, og den skal strax følge.

Ibsens Rosmersholm synes ikke at ville faa den særlig store Afsætning, en ny Bog af ham plejer at have. Morgenbladets Anmeldelse har efter Sigende betaget Folk Lysten til at læse Ibsens ny Skuespil. Det ser ud til, at Lie's Fortælling vil blive den egentlige Julebog.

Det er ganske vist ikke nogen heldig Bog, den kjære Pontoppidan iaar har leveret. Han er deri kommen ind paa Ting, han ikke tilfulde kjender, men De kan være sikker paa, at han nok tager sig op igjen. Han har nylig faaet sig en lille Søn, hvorover han er i den syvende Himmel. Hans næste Bog bliver en ny Række Landsbybilleder og saa en Fortælling »Bonden i Firserne«. — Deres gamle Ven Drachmann skriver paa en større Fortælling. Han kommer sjælden til Byen, og siden Foraaret have vi her kun set ham en enkelt Gang. — Hos Schandorphs er alt ved det gamle.

De erindrer jo nok, at jeg af Theateret laante Manuskriptet til »Tre Par« til at sætte efter, mod at levere det tilbage naar det var benyttet, og dette gjorde jeg. Men saa kom J. Collin og sagde, at De havde foræret ham det og bad sig det udleveret, hvad jeg jo ikke kunde, selv om jeg havde havt det, da det er Theaterets Ejendom. Dette sagde jeg ham, og vil nu fortælle Dem det, for at De kan være inde i Sagen.

Med de bedste Ønsker om en rigtig glædelig Jul for Dem, Deres Frue og Børn og med de venligste Hilsener fra os alle, er jeg

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Cernay d. 21de Dec. 1886.

Kjære Hr. Justitsraad! — Tak for Brev af 17de med indlagt 850 fr. i Sedler. Mit Humør er bedre, og jeg skal tænke over Deres gode Raad.

Jeg var vel tilfreds med Indtægten ved Theatret; skynd Dem at hæve de optjente 2000 Kr., at de kunne forskjønne Aarsopgjøret. Jeg har været flink til at tjene Penge i det siste Halvaar; og den Sparsommelighed, som De uden Tvivl har bemærket er et saa fremherskende

Træk hos mig, — denne Sparsommelighed — Hr. Justitsraad! — er nu gaaet over til den smudsigste Gjerrighed. Derfor har jeg ikke endnu været med min Fod inde i Babylon siden Gjennemreisen; jeg lever herude som en havebyg Bonde blandt de andre, røger disse forbandede Papircigarer og drikker sur Landvin dertil. Vedlagt Fuldmagt for Theatret.

Lies Bog har jeg ikke faaet; men kan De forstaa, hvorfor jeg ikke faar Tilskueren? — *Pludselig falder der mig noget skrækkeligt ind!* — jeg har dog vel aldrig bedet Dem subskribere for mig paa Nutiden? — for det Skidt faar jeg til min store Forundring regelmæssigt, medens jeg endnu ikke har faaet læst 2den Serie af J. P. Jacobsens Breve ej heller Fru Skrams Novelle. Har jeg skrevet »Nutiden« for »Tilskueren«, saa glem min Daarskab; og lad Abonnementet paa Nutiden uddø saa snart som muligt, og skaf mig — jeg beder saa mindeligen — *strax* Tilskueren.

Ser De, hvor jeg begynder at skrive stygt? — jeg er ræd, det er Skrivekrampe; det er mig ikke muligt at faa det penere.

. . . Vi bereder os til Julen, saa godt vi kan. Juletræet sætter vi i et Værelse i Hotellet, hvor vi ogsaa vil spise, da der slet ikke er Plads i vort Hus. Ved Babylons Floder sidder vi uden at græde —, men lidt landflygtige føler vi os jo. Beate er den beste; det er især jeg, der begynder at lide ved dette Bondeliv. Men glædelig Jul for os alle — for Klareboderne Nr. 3 med den lange Række lune Værelser, for store og smaa i Huset, vor hjertelige Julehilsen til Eder alle! — fra Beate og Børnene og fra Deres hjerteligt hengivne

Alexander L. Kielland.

Cernay den 29de Marts 1887.

Kjære Hr. Justitsraad! — Tak for Brev af 25de og for Bøger: I. Frøken Nelly er noksaa god, hvis det ikke er Wil. Bloch; men er han Forfatter, skulde han skamme sig. II. Prinsessen paa Bolstad — den kunde jeg ikke holde ud; men min Søn Alexander har fortalt mig Historien og udtalt som sin Dom: »at Bogen mangler Stil«, — derved er jeg akkviesceret. III. Midnatssolen læser jeg — og med Fornøjelse; det exalterede generer mig mindre nu, da jeg kjender Fru Thoresen og ser hendes skønne og elskværdige Træk bagom; og jeg beundrer

i høi Grad den gamle Dames Kjendskab til Egnen, hendes utrættelige Varme og Sympati, som hun virkelig ender med at faa meddelte selv den Læser, der ellers frastødes af den noget gammeldagse høit opskruede Naturbegeistring. — Lad os vente med »Paa Hjemveien«, indtil det er prøvet i Kristiania; det skal snart op nu; Omarbejdelsen har jeg foretaget herved for faa Uger siden. De husker, det er en Bagatel, som spilles i en halv Time.

De siger, det er sørgeligt, at Bjørnson spreder sine Kræfter, — ja det er det paa en vis Maade for ham selv, og da væsentligst af den Grund, at han ikke har Raad til det. Men betænk, hvad Nytte alle vi andre har af ham; tænk om I — nu i Danmark havde en Mand med B.s Autoritet til at tage snart denne snart hin i Nakken og holde ham imod Lyset? — tænk hvilken Skat for et lidet Land at have i en stor og modig Mand samlet ligesom hele Folkets Samvittighed; — thi han er som en ond Samvittighed over alle, der fristes henimod Kjæltringagtighed i Politik — i Literatur — i Theologi — overalt. Er det ikke netop, hvad I mangler? — se gamle Madvig famlende og ængstelig: tør ikke sige aabent til Høiesteret: skam Eder! — men maa dog sige noget, forat fri sin egen Samvittighed. Eller se den ædle, men lille Hostrup! — som trækkes frem, overvældes med Hurraraab og Begeistring, for at staa forladt paa selve Dagen — tænk om I havde en eneste Mand, som Ingen vovede at gjøre Grin af; — ja Grin var nu et uheldigt Ord, for der er saamænd nok af dem, der har Mod nok til at gjøre B. til Nar, saa ofte de skimter Muligheden. Men Sagen er med ham, at Latteren altid taber; der hvor han stiller sig, samles efterhaanden Alvoret; de tvinges hen til ham — modstræbende, fordi han har Mod og Magt og et forunderligt sikkert Instinkt. Og altid er han paafærde! — imod ham er dog vi andre ikke andet end respektable Næringsdrivende.

Jeg ser Brandes's Stykke faar yderst forskellig Dom: Politiken hører et øgende Bifald; gamle Jacob Davidsen bare Hyssen; den eneste sikre Dom er Teaterkassen, og den venter med at udtale sig en 14 Dage à 3 Uger. Jeg spaar, at Stykket er godt og tørt og ufint, og at Forfatterens Person vil accentuere de svage Sider, saaat Stykket ikke værdsættes efter Fortjeneste.

Beate hilser Dem, Fru Julie og de Smaa — fra mig ogsaa Hilsen til Alle.

Deres

Alexander L. Kielland.

Cernay den 24de Sept. 87.

Kjære Hr. Justitsraad! — mange Tak for Penge og for Deres kjære Brev af zode. Ja visselig betragter jeg Dem som noget mere end min Forlægger; og jeg haaber, at De ogsaa trods den store Aldersforskjel tænker paa mig og mine som paa en Art Slægtninge, — ialfald kunde ingen gammel Onkel være snillere mod os. I Glæden over Deres Telegram skrev jeg min Fortælling helt ud — 1ste Gang —, og den blev 10 Kapitler; Sne har 11, saa det blir paa det nærmeste samme Størrelse. Paa tre à fire Uger kan jeg faa anden Skrivning færdig; og Bogen er god — synes jeg.

Saa flytter vi til Asnières med god Samvittighed; og hjem til Vaaren; faar jeg en Bog til i Asnières, saa staar jeg godt igjen.

Jeg har — og De vel ogsaa — megen Sorg af B. B. i disse Dage! — det høres jo rigtignok noget »faderligt« af mig at have Sorg over den store Mand; men De vil forstaa, at jeg siger det ikke af Blæreri; men fordi der er Ting, hvor den mindre kan være klogere end den større. At kaste sig ind i en Aviskjævl med de biske Hunde i Politiken, det er ikke bare uklogt, men det er rent ud sagt dumt. Det er heller ikke for Sædelighedens Skyld; men fordi han er sint. Og han følges af Morgenbladets smaa Hunde, som — kynologisk talt — ere langt uslere Dyr end Politikens. Men værst er det, at han vælger Georg Brandes, der for det første har saadanne knusende gode Kort paa Haanden, og som dernæst er altfor god og stor en Mand til det Slags Behandling . . .

Vi lever alle godt henede; Beate hilser med mig Dem og Deres —

venskabeligst

Alexander L. Kielland.

Nr. 16 rue du Maine; Asnières; 19de Oct. 87.

Kjære Hr. Etatsraad Hegel — undskyld! at jeg saa sent har opdaget Forandringen i Deres Titel, i hvilken Anledning jeg herved frembærer min Gratulation; — for mig og mine vil De vel endnu en Tid forblive »Justitsraaden«; men jeg tænker dog, det vil ikke vare længe, før »Etatsraaden« faar den samme kjære og fortrolige Klang.

Tak for Deres Brevkort, at Manuskriptet var kommet. Jeg venter nu ogsaa Brev fra Dem idag eller imorgen; men jeg

skriver alligevel nu, da jeg har noteret adskilligt paa min Huskeseddel under »Hegel«. Først har jeg tilladt Gutten i Kristiania at bede Dem om mine Bøger, eftersom de kommer; det er jeg vis paa, De gjør med Fornøjelse. Af Sankt H. F. skal der forøvrigt ikke sendes et eneste Friexemplar, — kun vilde jeg gjerne, at B. B. saa snart som muligt fik et.

. . . Jeg ved ikke, om De har hørt, at Fallesen har været noget »attaqueret« — som Krohn skrev til mig — over mine Underhandlinger med Cetti? Cetti bød for Betty — 1000 Kr. contant; og det syntes jeg ikke var saa ilde, — især da jeg gennem Dem viste, hvor lidet Haab, der var for Stykket ved det kongelige Theater. For mig er det naturligvis kun en Forretnings-sag; *Æven* og de øvrige store Ord skulde der spares med fra en Anstalt, som staar under Censur af Erik Bøgh! . . .

Vi lever godt her; alt er mere bekvemt og civiliceret end i Cernay. Vi kan fare midt ind i Paris paa 10 Minutter for 30 centimes, og her er overalt interessante Spasereture. B. B. kommer her ofte. En anden Gang faar jeg skrive om ham. Modtag og fordel vore hjerteligste Hilsener mellem Dem og Deres.

Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Nr. 16 rue du Maine; Asnières 2den Dec. 87.

Kjære Hr. Etatsraad! — jeg kan ikke sige, hvor glad jeg blev, da jeg saa, at Brevet var fra Dem selv. Jeg havde netop hørt fortælle, at det stod i norske Aviser, at Hegel var alvorligt syg, medens jeg hele Tiden kun havde tænkt mig en almindelig Forkjølelse. Deres Brev af 29de kom derfor netop i rette Tid, og vi sender Dem vore hjerteligste Lykønskninger; vær nu forsigtig og spar paa Kræfterne. Hvad De fortæller om Deres Søn's Iver i Forretningen, var mig en Glæde at høre — især for den venskabelige Fortrolighed, hvormed De hædrer mig. Men selve Tingen overrasker mig ikke; jeg har altid sagt, at der i Jacob Hegel var noget af Uffe hin Spage. — Ingen kan vide, hvad der bor i et Menneske, før det er prøvet; men nu vil — tænker jeg — Etatsraaden sidde roligere i det indre Kontor og lade Jacob tumle med Folk og Bøger i de andre Rum. Jeg — som er en gammel og erfaren Lediggænger, kan forsikre Dem om, at Hvilen er sød.

Uheldigt — midt op i Glæden over Deres Helbredelse falder mit uelskværdige Brev om Trykfeilene. Ja, De ved nu, kjære Hr. Etatsraad! at jeg har min Hengivenhed for Dem og Huset i et godt, solid Jernskab; og mine literære Ærgrelser i en liden Skuffe paa en hel anden Kant, saa der kan aldrig blive nogen Forblanding. Naar jeg af og til trækker denne lille Skuffe ud, saa ved nu baade De og jeg, at det har ikke stort at betyde.

Jo, det forholder sig ganske rigtig saa, at jeg i mit store Overmod fraskrev mig de 900 frcs. for December. Men her ved tager jeg alle mine Ord tilbage; jeg vil meget gjerne have de 900 for December sendt — gjerne snart; thi dels er her dyrere saa nær Paris, dels har denne Maaned et stort Hul i Enden, som heder Jul. Til Modvægt mod de svenske Penge, som kom direkte til mig og saaledes ikke kom i Deres Kasse, vil jeg haabe, De inden 31. Dec. faar c. 1000 Kroner fra det kongelige Theater — til Opgjørets Formildelse.

Mon jeg skulde tro, at vi faar nyt Oplag snart? — 7000 Exempl. er mange; og det norske Morgenblad opfordrer til ikke at købe.

Mange hjertelige Hilsener fra os til Dem og Deres.

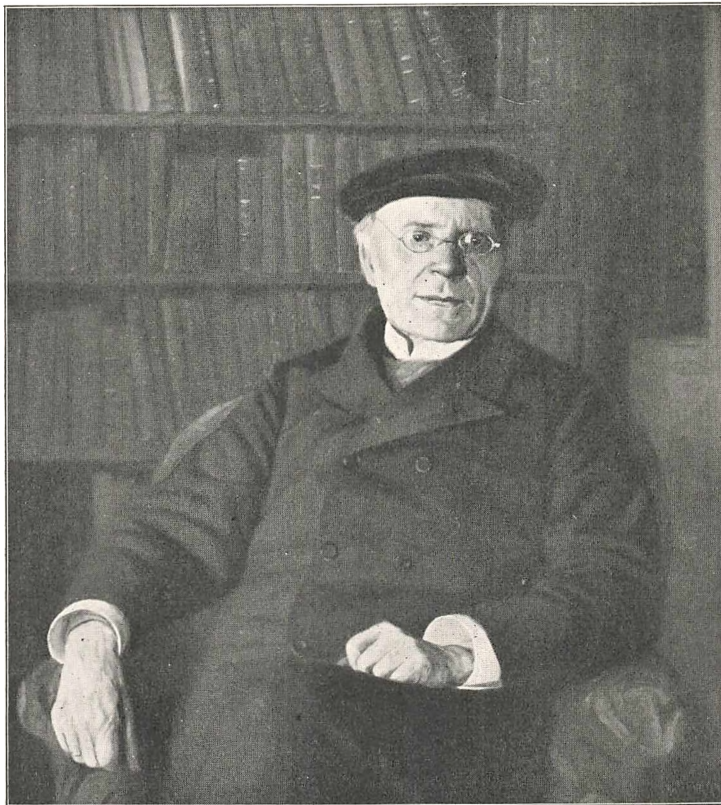
Deres hengivne

Alexander L. Kielland.

Kielland-Monumentet i Molde.

Jonas Lie

Jonas Lie.

Bernhard Østermann pinx.

Breve

Kristiania,
d. 5. December 1870.

Jonas Lie.
Ungdomsbillede.

Til
Hr. Cancelliraad Hegel.

For sidste Skrivelse, hvori bl. A. siges, at Cabiro vil besørge Correcturen, takkes. Jeg ved dermed, at den er faldt i en virkelig poetisk Mands Hænder, hvilket det for mig her kommer an paa. Jeg har seet denne meget lovende Mand og hilst paa ham under Studentermødet her, hvor han holdt en glimrende eller rettere gribende Tale, der rørte Alle. Jeg faar da haabe paa, at han liker Bogen og vil anmelde den.

Hr. Cancelliraaden beder mig gjøre mit for at den kan blive anmeldt her i Norge i Provindspressen; i Hovedstaden bliver den det nok uden at jeg rører mig. Hvis ikke skal jeg gjøre mit. Jeg vilde imidlertid gjerne sende Bogen til tre skrivende Mænd i Sverige, hvoriblandt Lorentz Dietrichson samt til min Ven Erik Bøgh og en ung Mand, jeg kjender og som corresponderer fra Kjøbenhavn til Bergensposten nemlig Rikard Kauffmann, fremdeles til tre-fire her i Kristiania samt til Trondhjem, Bergen og Drammen hvor jeg har Ven-

ner af den Slags som kunne og ville anmelde. Men hermed gaa alle mine Friexemplarer fløjten og jeg faar ingen til mere privat Brug. Hvis det uden Paatrængenhed kunde ske, vilde jeg derfor gjerne anholde om en Forøgelse af Friexemplarenes Antal — men kun forsaavidt De finder det ønskeligt. Rudolf Schmidt skulde have et Exemplar fra mig og ligesaa Cabiro.

Er dette Overhæng, saa vær saa snil at svare »Nei«.

Det poetiske Point, som der er i min Fortælling og som jeg haaber paa skal blive forstaaet, er Kjærlighedens Magt til at læge det syge Sind. Ligesom der for den Sindssyge er en Lægedom i at sidde under et Træ og lytte til de bærende Blade, der hviske Sundhed ind i Sjælen, (og Sindssygeasyler derfor lægges i en smuk, tiltalende Natur), saaledes eier en sand Kjærlighed denne Evne til at helbrede og styrke i en saameget høiere Grad som den er et dybere Naturforhold at hvile ud i, en dybere og mægtigere Sundhedskilde end den døde Natur.

Men undskyld, at jeg opholder Dem med Snak.

Ærbødigst Deres

Jonas Lie.

Roma, d. 22. Okt. 1871.

Til Hr. Cancelliraad, Ridder Hegel.

Endelig er jeg da med min Familie kommet til Rom og til Ro efter hele dette Aars Uro og Reiser. For nogle faa Maaneder siden var jeg oppe i Finmarken og nu i Rom, det er unægtelig adskillig Modsætning i mere end een Henseende; men den største Modsætning finder jeg dog i den nærværende behagelige Stilhed ved mit paabegyndte Arbeide ovenpaa al Aarets Larm.

Jeg har nu begyndt paa en Fortælling, som jeg antager vil udfordre en fire Maaneder, før Manuskriptet kan sendes — altsaa ved Udgangen af Februar omtrent. Jeg gaar altsaa Glip af dette Aars Julemarked men faar trøste mig med, at jeg har spenderet dette Aar til at saa ud, hvad jeg i de følgende Aar, om Gud vil, skal høste — det har været mit Studieaar, som da ogsaa tildels de i Rom skal blive.

Saalænge jeg reiste rundt Norges Kyst, var Reisen billig, idet jeg paa intet norsk Dampskib har faaet Lov til at betale for mig. Senere, da jeg med Hustru og Børn reiste med Dampskib fra Drammen til Amsterdam tilbød Rederi og Captain mig fri Overreise samt Chefens Kahyt; men fra Amsterdam har det gaaet anderledes til, det har min arme Pung faaet føle.

Jeg havde en Anelse om, at det for 6 Personer vilde blive dyrt, og arrangerede mig derpaa ved at optage forud af mine Stipendier til Januar Maaned. Jeg opdager imidlertid nu, at jeg til Midten af Januar, da jeg faar tilstillet Penge, vil trænge endnu c: 100 Spd. norsk. Jeg har i den Anledning betænkt mig endel paa, hvad jeg skulde gjøre. Jeg har fra et Par norske Blade — hvoriblandt særlig Morgenbladet, *særdeles fordelagtige* Tilbud om at levere Digte, Skizzer, Fortællinger o. s. v. til deres Feuilletoner. Denne Udvei vil imidlertid for Øieblikket sprede mit Sind og optage min Tid fra mit egentlige Arbeide, Fortællingen, som jeg nu har under Hænder og saa nødig vil have Afbrydelse i. Min Tanke er da faldt paa Dem Hr. Hegel, hvorvidt De kunde være villig til at give mig et Forskud stort 100 Spd. norsk (200 Rdl. dansk) paa min Fortælling eller overhovedet fremtidig Leverance, til Summen er dækket — i hvad Form Hr. Cancelliraaden selv kan ønske det sat. Min Forvisning om, at Deres Forlag er det, der giver Forfatterne den reelleste og nobleste Behandling i Længden, gjør, at det ikke et Øieblik kan falde mig ind at entrere paa Tilbud om at forlægge mine Bøger andetsteds, og at jeg haaber paa en længere Fremtidsconto hos Dem. Forsaavidt Cancelliraaden kan indgaa paa at sende de nævnte 100 Spdl. *bedes de sendte straks*, i modsat Fald bedes Svar velvilligt sendt pr. Omgaaende, for at jeg itide kan skaffe Pengene andetsteds fra.

Min Adresse er: »Signore Jonas Lie, Adr. il cavaliere, console Bravo. Roma«. Norske og danske Aviser har jeg ikke læst paa lange Tider og ved derfor kun lidt om Forholdene hjemme. Jeg er glad ved at komme ud af alt det politiske Kjævleri hjemme, hvori jeg saa mine nærmeste Venner indviklet, og imellem hvis personlige og smaalige Rivninger ingen Poesi i Længden kan trives. Mit Ønske og Haab er, at Bjørnson til Vinteren maatte faa Christiania Theater at styre, før faar ikke han Ro og Fred —; men, om det gaar saa, er vel tvivlsomt. Han har dog under dette iaar arbeidet »Si-

gurd Jorsalfar« i Manuskript til at opføres paa Theatret, og det er ikke daarligt gjort midt under al den Strid, hvori han staar. Haabende at De og Deres lever vel er jeg

Deres forbundne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Lie.

Kjøbenhavn d. 1. Novbr. 1871.

Deres venlige Brev af 22. Oct. har jeg først modtaget igaar. Det er mig en stor Fornøjelse af opfylde Deres deri gjorte Anmodning om à conto paa Honoraret for Arbejder, De agter at levere, og jeg sender Dem vedlagt det omskrevne Beløb, i to Vexler paa tilsammen 22 £ 12 Sh. 7 d., som De vel med Lethed kan faae omsat i Rom.

Det glæder mig at erfare, at De har en ny Fortælling under Arbejde; den vil blive modtaget med store Forventninger saavel her som i Norge og overalt, hvor »den Fremsynte« har skaffet Dem mange Venner, og kunde den udkomme i April, vilde det være en heldig Tid, idet den vil drage Opmærksomheden paa sig langt mere nu end henad Julen, da der udgives saa Meget, som spreder Interessen for det Enkelte. — Gid Bjørnson ogsaa var i Rom eller bare udenfor sit Fødeland, saa vilde han kunne leve i Fred og for sit Kald, hvad han umulig kan nu under al den Forvirring og Strid, hvori han efterhaanden er bleven indviklet. Her har han i de sidste Dage været Gjenstand for Angreb baade i Dagbladet og Fædrelandet.

Jeg ønsker Dem, kjære Hr. Lie, og Deres Familie, ret megen Glæde af Deres Ophold i Italien. Skulde der være noget, hvormed jeg kan være Dem til Tjeneste, eller behøver De flere Penge, beder jeg Dem om at henvende Dem til

Deres hjertelig hengivne

Fr. Hegel.

S. T.

Rocca di Papa ved Rom d. 29. Juli 1872.

Hr. Cancelliraad Hegel, R. fl. O.

Jeg maa bede Cancelliraaden undskylde, at jeg ikke har underrettet Dem om, at jeg har maattet lægge min anden store Fortælling tilside to, tre Maaneder. De Omstændigheder,

som have hindret mig, er hovedsagelig Sygelighed — jeg er i dette Øjeblik Reconvalescent efter en smertefuld Sygdom; men saa var det tillige Haraldsfesten, hvor man forlangte tre Sange af mig — een for meget — og i Mellemtiden har jeg digtet to mindre Fortællinger, hvis Manuskript herved

Jonas Lies Bolig i Rocca di Papa.

sendes. De ere Pendenter, idet de bl. a. ogsaa begynder paa samme Vis med en Indledning, der orienterer Læseren paa Feltet.

Titlerne ere: »Nordfjordhesten« og »Søndmørs-Ottringen«.

Den norske Nordfjordhest er bleven saa bekjendt, at ikke blot rige Engellændere og Keiser Napoleon har kjøbt dem til deres Spand, men det forlyder ogsaa at Kong Victor Emanuel vil forskrive dem som Jagtheste i Savoyens Bjerger.

I »Søndmørs-Ottringen« — en ejendommelig Baad — har

jeg søgt at levendegjøre vor Almues Arbeidskampe og Fremtidssanselse i et af vore tungeste Havdistricter.

De ere oplæste for Nordmænd her, der have været meget glade i dem. Mit Haab er, at de skulle vække Interesse ved den nationale Gjenkjendelse.

Jeg havde sendt den nævnte Nordfjordhest som et frivilligt, uhonoreret, Bidrag til Studenterkalenderen for Norge, der skulde udkommet iaar, men efter en forandret Bestemmelse først kommer i Høst. Nu har jeg ved min Broder taget den tilbage mod en anden Fortælling, som jeg har færdig i dens Sted. For det Fald, at det tydeligt skrevne Manuskript — hvorefter bedes trykt — ved Redactionens Fravær i Sommertiden endnu ikke er kommet Dem ihænde fra min Broder; — eller mod Formodning Andet skulde være iveien — bedes det af mig *Fremsendte forvaret, indtil dette kommer*. Jeg tror, skjønt jeg sender begge Manuskripter, at det er forsigtigst *ikke at begynde Trykningen, før hint kommer* fra Christiania, om Calenderen mod Formodning dog skulde være lagt under Trykken. Isaafald faar Udgivelsen desværre *bero indtil Videre*, og vil da tilkomme en eller to Fortællinger. Men dette vil falde mig høist ærgerligt og ubelejligt.

Strax, jeg faar Besked, skal jeg meddele Dem den. Jeg skriver imidlertid her, som om Alt var i Orden.

For at udgive disse to smaa Fortællinger netop nu snarest, har jeg mange Grunde, der ikke alle skal nævnes for ikke at blive vidtløftig: Man venter hjemme vel utaalmodigt paa Noget fra mig. Min noget større Fortælling, der kommer Dem med Guds Hjælp ihænde senest medio October, dreier sig som den Fremsynte om Nordland. Det vil derfor gjøre meget godt, at Læserne i Mellemtiden faar et Par andre Themaer til Afvexling, saameget mere som *Themaerne* ere netop af de, som vil interessere i Norge. Jeg véd ogsaa — hvad jeg beder maa blive mellem os — at man har bragt paa Bane Digtergange af Storthinget til næste Vaar, og da gjælder det for mig at have endel udgivet.

Cancelliraaden forstaar bedst det passende Udstyr — kun vilde jeg bede om, at Titelbladet maatte blive trykt som »Den Fremsyntes« samt, om det lod sig gjøre, at indrette Bogen sliq, at den ikke saa *for tynd* ud — uden at Formen dog paa den anden Side tager sig for prætentios ud, hvilket jeg ogsaa nødigst vilde.

Kunde Bogen — om gjørligt — komme ud endnu i Slutningen af August, var det herligt

Og hermed tror jeg for Øieblikket at have sagt Alt, hvad der ligger mig paa Hjærte om denne Sag — jeg skal kun lade medfølge en Rettelse i det fra Christiania til Dem nedsendte eller nedsendendes Manuskript til »Nordfjordhesten«.

Angaaende Correcturen, der for min Stil, hvori hvert Ord er veiet, er afgjørende, ved jeg, Cancelliraaden gjør det Bedste. Gik det an, at faa Correcturen sendt til Consul Bravo i Rom, skulde den *efter to Dage i det længste* være paa Tilbageveien. Dette vilde jeg helst til min Tryghed; Veien er fem Dage.

Med mange Hilsener og i det Haab at Cancelliraaden lever frisk og vel i den varme Sommer er jeg i Ærbødighed

Deres meget hengivne og taknemmelige

Jonas Lie.

Rocca di Papa 29de October 1872.

S. T.

Hr. Cancelliraad Hegel. R. af S. O.

Om min Bog med mindre Stykker har jeg endnu intet hørt.

Jeg sender idag med en sikker Mand ind til Posthuset i Rom et recommenderet Brev med over Halvparten af Manuskriptet til min nye Fortælling. Om otte Dage — maaske med en Løbedag — vil min Hustru være færdig med den øvrige Afskrift, der vil blive sendt *paa Dagen*. Man kan saaledes strax begynde at trykke paa dette Første.

Skjønt Manuskriptet er saa tydeligt som Faa, er det dog nødvendigt at en eller anden Nordmand i Kjøbenhavn læser Correctur, om en saadan kan opdrives. Under alle Omstændigheder maa jeg bede ialfald det nu Tilsendte mig tilstillet i Correctur Adr. Consul Bravo, Rom. Jeg skal læse det paa *een* Dag og fem Dage efter har De det tilbage, saa den maa kunne komme tidsnok, og ialfald er det Forsøget værd, — jeg blir ellers ikke rolig.

Jeg har før forklaret Cancelliraaden, *hvormeget det for mig staaar paa*, at denne Bog kan komme ud til Jul. Jeg ved, at jeg er ude i det Sildigste og haaber paa Cancelliraadens Indflydelse til at sætte den Sag igjennem. Jeg vil anse det som en stor personlig Tjeneste. Jeg behøver ikke at sige Dem,

at det har været mig umuligt at faa Bogen færdig før; jeg har havt en stor Vanskelighed med den nemlig at undgaa at skrive en tyk Roman, hvortil Sujettet fristede, for, efter Evne, at give et sanddru poetisk Livsbillede af den norske Virkelighed, og derfor er der strøget ligesaameget, som der er skrevet.

Andre Aar skal De faa Alt meget betids; men denne Gang har Forsinkelsen havt utallige Grunde, hvorfor jeg ikke har raadet og nu afskrives der den hele Dag.

Jeg ønsker den helst med lignende Tryk paa Titelbladet som den Fremsynte, med 26 (27) Linjer paa Siden — saa den faar lidt Tykkelse. Naar man ikke skriver tykke Bøger, idet hele Arbejdet gaar ud paa at faa gjort Bogen saa kort som muligt, faar man gjøre lidt for den Side af Udstyret.

Iøvrigt ved jeg jo, at Cancelliraaden i dette Stykke har den bedste Smag; men Storthingsbønderne, der skal bevilge Digtergæge, maa have en lidt tyk Bog at tage i Haanden, hvilken Bemærkning dog bedes holdt mellem os.

Med megen Hilsen og Haab om snart at høre fra Dem er jeg ærbødigst

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Lie.

4-11 72.

Da jeg igaar modtog Deres ærede Brev af 29. Oct. var det Søndag og Bogtrykkerierne som Følge deraf lukkede, saa jeg kunde ikke give Dem nogen bestemt Besked om, hvorvidt det var muligt at faae Deres nye Bog ud inden Julen; men jeg ansaa det for rettest strax at skrive til Dem for at underrette Dem om Manuscriptets Modtagelse, og jeg haaber at De ved Modtagelsen af disse Linier er i Besiddelse af mit Brev fra igaar.

Idag har jeg været hos vore to største Bogtrykkere, *de eneste her i Byen der kunne paatage sig et Arbejde*, som skal udføres saa hurtigt. Ingen af dem har kunnet love mig bestemt at skaffe Bogen, der vil blive en 16—20 Ark stor, færdig i indeværende Maaned, og dette er jo absolut nødvendigt, om man paa denne Aars Tid, hvor Dampskibsløjlighed er sjældnere, skal kunne faa den sendt til de fjerntliggende Steder

i Norge saa betids, at den kan være der inden Julen. Men afset herfra vil det, som jeg skrev til Dem den 23. Oct., ikke være heldigt om *to nye Bøger af samme Forfatter udgives omtrent samtidigt*; det er saa meget uheldigere som der ved samme Tid udkommer en Bog paa 15—16 Ark af Fru Thoresen, og det er en Bog, som behandler samme Æmne som Deres og fører Titel: Livsbilleder fra Norges Vestkyst. Endvidere udgives i Begyndelsen af December Bjørnsons samlede Fortællinger, hvoriblandt en ny: Brudeslaatten, samt Bjørnsons Sigurd Jorsalfar. Maaske flere hos andre Boghandlere. Da jo alle disse gjøre Regning paa et og det samme Publicum, frygter jeg for, at Markedet bliver overfyldt, og henstiller til Dem om De dog efter nøje Overvejelse ikke finder, at det er bedst kun at udgive Deres Smaafortællinger til denne Jul og vente til Foraaret med den større Fortælling. Imidlertid har jeg sat denne i Arbejde, for ikke at spille nogen Dag, skjøndt Bogtrykkeren nærer stor Tvivl om at faae den færdig i den altfor korte Tid, og beder Dem om, strax efter Modtagelsen af disse Linier, at underrette mig om De ønsker jeg skal holde den tilbage eller om De uagtet alle de anførte Omstændigheder dog vil have den ud inden Julen. De kan stole paa, at jeg i dette Tilfælde skal gjøre, hvad der staar i min Magt for at efterkomme Deres Ønske.

Just som jeg havde skrevet dette, modtog jeg Deres venlige Brev af 29. Oct., hvori det endnu stærkere lægges mig paa Hjerte at skaffe Bogen færdig til Udgivelse inden Julen. Dette betragter jeg som Svar paa, hvad jeg ovenfor har anført, og stræber, om muligt, at naae Maalet. Lykkes det ikke, maa De være overbevist om, at det ikke er af Mangel paa god Villie.

Vil De give mig en Idé til en Vignet til Pryd paa Titelladet, saa skal jeg — om Tiden tillader det — lade en saadan udføre.

3. Oplag af »den Fremsynte« er nær udsolgt, og jeg haaber, at det er med Deres Tilladelse, at jeg lader trykke et 4de, maaske lidt mindre Oplag.

Jeg sender Dem herved en Opgjørelse af vort Mellemværende.

Deres hjerteligt hengivne

Fr. Hegel.

Roma den 22. Novbr. 1872.

S. T.

Hr. Cancelliraad Hegel. R. af S. O.

Jeg har den Ære som i mit Telegram at erkjende Modtagelsen af Deres Brev af 4de d. M. med Op- og Afgjørelse for 2det Oplag af »Fortællinger og Skildringer fra Norge« à 2000 Exemplarer med ialt 640 Rdl. dansk.

. . . Bogens Emner ere saa specielt norske — og, da Ordforklaringerne kom for sent frem — er der tillige saamange for Danske uforstaaelige Ord og Antydninger, at dens Marked i Længden vil blive Norge — at sige om det har lykkedes mig at levere det Arbeide, som jeg ved Bogen har tænkt. Jeg har villet unddrage disse nationale Emner fra vore Maalstrævere ved at vise, at vort almindelige Sprog magter at behandle ogsaa dem. Den sande Kritik over denne Bog vil være, *om den vil vedblive i Længden at kjøbes i Norge.*

Jeg henlever paa det Haab, at jeg ikke skal blive prøvet med den Skuffelse, at min Bog ikke kommer ud til Jul. Jeg har ikke for Skik at rose mig selv — det er altid en unyttig Gjærning; men lige over for Bemærkningen om det muligens overfyldte Marked maa jeg udtale, at jeg ikke har Følelsen af at burde vige for Nogen i *min Digtart* og, troede jeg det, vilde jeg imorgen slippe Pennen.

Min Bog har hellerikke den mindste Lighed — uden en flygtig i Titelen — med Fru Thoresens Vestkyst-Billeder. Den behandler hidtil uberørte Forholde i Finmarken ligefra den gamle kjøbenhavnske Factoritid dernordpaa og er en *Fortælling*, hvorigjennem væsentlige, hidtil ubehandlede Drag af vort Folks Karakter og Forholde er forsøgt poetisk afspeilede. *Om den duer*, hvilket jeg naturligvis ikke tør afgive Dom om, men kun haabe paa — vil den vare udover en enkelt Julesaisons Afsætningsforholde. For at faa den efter Evne poetisk-simpel og enkel og undgaa det, hvortil Sujettet saa stærkt fristede, nemlig at skrive en udvortes Begivenhedsroman istedetfor, hvad jeg vilde, har jeg arbeidet overordentlig Meget, skjønt jeg haaber, at intet Spor deraf skal sees i Bogen. Jeg har strøget mindst ligesaa meget, som nu trykkes.

Jeg tilskrev Dem, at Bogen skulde komme ud ivaar. Men, da jeg dengang ikke var fornøiet med den, maatte jeg bide i det sure Æble og opsætte til Jul, hvorom

jeg i August tilskrev Cancelliraaden, bemærkende, at Manuskriftet vilde komme 15 Octbr. Sygdom isommer gjorde, at Manuskriftet først kunde sendes, den første $\frac{2}{3}$ tolv Dage efter fra Rom, nemlig den 27de Octbr., og den sidste $\frac{1}{3}$ den 12 November. For at faa Bogen færdig har jeg paa en Maade sat min egen og mines Helbred paa Spil ved et forlænget Ophold i det strenge Veirlag oppe i Rocca di Papa. Saa Meget er vist, at, om Bogen *ikke* kommer ud til Jul, vil det være et ikke let opretteligt Tab for mig i *mere* endog end den for mig saa vigtige økonomiske Henseende. Det norske Publicum venter nu engang paa *den* poetiske Fortælling af mig, som ikke kom forrige Jul og venter paa en Maade, der vistnok er ualmindelig smigrende men tillige ikke længere tør skuffes. Jeg er, foruden paa saa mange andre Vis, ogsaa bleven gjort opmærksom derpaa af Mænd, hvis Ord hos os nyde størst Anseelse samt tillige privat af Storthingsmænd med Hensyn til Digtergagen, hvortil der isaafald — om Bogen er brav — er Udsigt.

Skjønt *denne* Bog udenfor et Par Sange *ikke* indeholder mange særegne Ord og let læses ogsaa af Danske, maa jeg dog anse det for en meget heldig Idé af Dem at lade sætte Ordforklaringer under Texten, hvorfor jeg er Dem meget taknemmelig.

. . . En Idé til en Vignet kunde være en Nordlandsbaad i *svær Sjøgang*, krængende, med Seilet formedelst det haarde Veir sænket til midt ned paa Masten . . . *En Tremaster eller et Vrag* (som Bogen nævner om) vil derimod *ikke* due, da disse Ting ere holdte i Fortællingen mere paa en indre Maade. I Baaden kunde man, om man vilde, sætte 5 Mand i Topluer; men ogsaa lade Baaden krænge til den ene Side slig, at ingen af dem sees, medens Bølgen bryder høit indover ved Bougen og skjuler det Meste af Baadens Forparti, undtagen selve Forstevnen, og kunde man see et Par af Mændenes Topluer over Rælingen. Jeg kan desværre ikke tegne.

Forventende Hr. Cancelliraadens Svar i dette for mig saa vigtige Anliggende er jeg i Ærbødighed

Deres

Jonas Lie.

Roma d. 18. Marts 1873.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Jeg modtog en Dag et Exemplar af 4de Oplag af »den Frem-synte« med indlagt et Brev til Dem samt et Par Regnskabs-notitser, som jeg forstod at være vort Aarsopgjør for ³¹/₁₂ 72. — Derimod har jeg endnu intet Nærmere hørt om dette 4de Oplag.

Iforgaars modtog jeg Deres Brev af 10de d. M., og takkes De for Besørgelsen af de deri nævnte Commissioner. Det gjør mig meget Ondt, at jeg skal maatte svare Nei paa den deri gjorde Anmodning angaaende Bidrag til »Fortællinger og Vers etc.«, men, ifald jeg leverede Bidrag til en fremmed Bog — hvad jeg ikke lettelig gjør — saa maatte jeg først have efterkommet de Anmodninger, der om saadant gjøres mig fra Norge. Det var kun for at opfylde et gammelt Løfte, at jeg til Nytaar leverede Fortællingen »Fanfulla« til Studenterne; jeg kunde ikke engang vel gjøre det uden Fornærmelse mod »For Idé og Virkelighed«, der har et ældre halvt moralsk Krav paa mig, idet Skriftet bl. a. sendtes mig i længere Tid gratis. Min egentlige inderste Grund er dog den, at jeg ikke opholder mig (for en Tid) i Fortællingernes Verden for at more et Stykke æsthetisk Publikum, men for at faa digterisk afspeilet Sider af mit Fædrelands Natur og Aand, der ellers vilde ligge brak. Naar den større eller mindre Cyklus af disse Fortællinger ere færdige — og deres virkelige Betydning vil afgjøres af, om de som sand nationale blive kjøbte af Folket i Længden — da, og maaske før, gaar jeg over i en anden Digtart, hvortil jeg længe har følt Kald og Lyst, og for hvilken jeg hernede paa en Maade studerer Skjønheds- og Harmonibetingelserne. At skrive Sager, som kunde passe i en Bog, som den omskrevne, ligger saaledes udaf min Vei eller ialfald mindre i den.

Angaaende mine to sidste Bøger saa har jeg fra Norge havt særdeles megen Glæde af dem — jeg mener herved ikke netop de fordelagtige trykte Kritiker —, men fra kompetente Mænd som bl. a. P. Chr. Asbjørnsen, der har skrevet en høist smigrende Bedømmelse af dem til Videnskabsmanden (i Sprog) Mr. Marsh, der er Gesandt for Nordamerika i Italien og som nu vil have dem oversatte efterat have anskaffet dem fra Christiania. Jeg sætter den største Pris netop paa Asbjørnsens prøvet sagkyndige og fine Dom. Ligesaa har jeg faaet *ikke*

faa skriftlige Udtalelser fra gode Mænd og Familier i Danmark, hvilket jeg her fortæller, fordi jeg i Danmark tror at have sporet et Slags »Recencentreaction« (dybere i Folket gaar det neppe) imod norske Sager eller ialfald en mangelfuld Forstaaelse. De mange Danske her har ogsaa utvetydigt baade forstaaet og udtalt sig om Bøgerne, saa jeg har al Grund til at være tilfreds med det danske Publikum. At der endnu kan være Feil, er jeg selv den Sidste til at nægte, og haaber, efterhaanden at skulle gjøre det fuldkomnere. — Og hermed nok om dette!

De Forklaringer, som ere satte under 4de Oplag af »Den Fremsynte«, synes mig meget heldigt satte.

Fra Deres Bog-handling er jeg saa fri at udbede mig 2den Del af Hostrups Prækener heftet og sendt i Nødsfald i to Korsbaand — delt i To.

I de Prækener har den Mand nedlagt et mærkeligt Digtersyn paa Menneskesjælen; han er i mine Øjne Danmarks første nulevende Digter, en sand Aandens Adelsmand, der ser ned paa Døgnsmudset og Dagens Larm med Øjet fromt paa de evige Ting.

Jeg har igaar begyndt at skrive paa et nyt Arbeide efter 4 Maaneders Ferier. Marts, April og Mai ere Roms behageligste Maaneder og ligesaa September og October. Vinteren

Jonas Lie med Hustru og Datter.

er for en Nordbo alt Andet end behagelig og ligesaa Sommeren med sin Steghede og Feberen. Det er og bliver mig derfor en Gaade, hvorfor Folk reise hid om Vinteren — jeg vilde da heller være i de lune og comfortable Værelser hjemme i Norge eller Danmark.

Apropos! jeg skrev Dem før til om Udsigterne til min Digtergæge. Fra Storthingets Præsidenter ved en Storthingsmand fik jeg derom Brev, hvorefter de (paa Grund af Valgene etc.) først ville indbringe den næste Aar — den sidste Session i en Valgtid er ikke saa heldig for den Slags »ideelle Forslag« som den første —; men dette bedes ikke omtalt. Spørgsmaalet selv er reist uden min Foranledning, og jeg agter heller ikke fremdeles at gjøre det; — Sligt maa komme af sig selv i Medfør af Opinionen.

Jeg haaber De og Deres lever vel og er med megen Hilsen
Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Lie.

2-9 73.

Det var mig en sand Glæde, efter saa lang Tids Taushed, idag at modtage Deres venlige Brev, ledsaget af Deres Portrait, for hvilket jeg herved bringer Dem min hjerteligste Tak. Det var rigtig venligt, og jeg paaskjønner det i høj Grad, at denne Sag ikke var gaaet Dem af Minde, ligesom det er mig et yderligere Bevis paa Deres Velvillie imod mig, at De har ønsket mit Portrait, som jeg har den Ære at vedlægge her.

Udgivelsen af den tidligere omskrevne Samling »Fortællinger og Vers for Større og Mindre« har jeg af flere Grunde maattet udsætte til Efteraaret 1874, og vil De sende mig Deres Bidrag i næstkommende Foraar, saa er jeg Dem meget for bunden.

Det fornøjede mig at høre, at Deres nye Fortælling er saavidt fremskreden, at den kan være færdig til henad Julen. Marts vil være en meget heldig Tid for Udgivelsen; men Trykningen maatte da helst paabegyndes strax efter Nytaar.

I Løbet af denne Maaned er det Bjørnsons Agt med hele Familien at reise til Italien; men om han vil tage Ophold i Rom, veed jeg ikke. Foreløbig vil han i Vinter nok bo i Pa-

lermo. Alle Digterens Venner have med Glæde erfaret denne Beslutning, da han derved paa eengang kommer ud af alt det Kjevleri og af alle de Misforstaaelser, som han efterhaanden var bleven indviklet i. Han har til Hensigt at blive ude en 3 Aar, og inden han vender hjem, at gjøre en Tour til Nordamerika. Han har desværre længe været saa optaget af Politik og hvad dermed staaer i Forbindelse, at han ikke har kunnet give sig Tid til digteriske Arbejder; men paa Reisen vil han nok vinde den hertil nødvendige Sindsro.

Ibsen har under Udstillingen været i Wien, som Jurymand, hvortil han var valgt af sin Regjering. For Øjeblikket boer han i Nærheden af Dresden; men flytter atter til denne By, naar Sommeren er forbi. Hans nye Værk (Kejser og Galilæer) bliver omtrent 34 Ark stor og vil udkomme om en 4—6 Uger. Jeg skal sende Dem den, saasnart den kommer i Handelen.

Siden jeg sidst skrev til Dem, har jeg havt Leilighed til at gjæste Deres skønne Fødeland. Fra 7—9 Juli afholdtes der i Christiania et nordisk Boghandlermøde, hvoraf jeg var Medlem. Jeg reiste derop med min Søn, hans Forlovede og et Par gode Venner, og vi gjorde nogle Udflugter, bl. a. ad den nye smukke Vei til Sundvold, hvorfra vi gik op til Kongeudsigten paa Krogkleven. Saavel Naturen som Folket tiltalte os i højeste Grad, og det er vort Ønske endnu engang og da i videre Udstrækning at gjøre en Reise i Norge.

Af Deres sidste Brev ser jeg, at det er Deres Hensigt om et Aars Tid at vende tilbage til Norge, og at De da i nogen Tid vil opholde Dem her i Kjøbenhavn; jeg glæder mig til da at gjøre Deres personlige Bekjendtskab, hvorefter jeg virkelig længes.

Med de venligste Hilsener er jeg

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Christiania den 25. Mai 1874.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Deres sidste Brev af 15 Mai gjorde mig megen Glæde ved det deri tilbudne høiere Honorar. Jeg har altid gaaet ud fra, at jeg trygt kunde overlade den Sag til Dem i alle Maader og tænkte mig min boglige Fremtid paa Deres Forlag. Jeg maa fremdeles her takke Dem for

den udmærket hensynsfulde Maade, hvorpaa De har forsynet mig med Fri-Exemplarer; jeg havde ellers maattet købe dem. Forsaavidt Bjørnson ikke allerede fra Dem har bekommet et Exemplar, vilde jeg bede Dem velvillig for min Regning at tilstille ham et til hans Adresse, som jeg ikke kjender. Jeg har endnu intet seet til Bogen i Aviserne, men nogle af vore bedste literære Mænd, der har læst den, har udtalt sig paa en for mig smigrende Maade om den; dog saa mange Hoveder saa mange Sind; man læser den nu i Pintsen og saa kommer vel Anmeldelserne.

Min Climasygdom og de velsignede Leilighedsdigte, som jeg til en Begyndelse kun tildels har kunnet undslaa mig for, har gjort, at jeg endnu ikke er færdig med Fortællingen til Dem, som jeg dog har under Arbeide, og som vil blive sendt med en Udsættelse af endnu omkring fjorten Dage; jeg flytter nemlig i dem ogsaa op til Grefsen Bad ved Byen.

. . . Det blir saa sædvanligt at takke Dem for det smukke Udstyr og Vignetterne, at jeg næsten havde glemt det; — og sker det da herved. Hele vor Sjømandsverden er desværre ude fortiden; og først under Jul kommer den hjem — og, haaber jeg, et Publicum for Bogen med den.

Med mange Hilsener og megen Tak er jeg

Deres hengivne

Jonas Lie.

Christiania d. 25. Decbr. 1874.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Samtidig med at jeg takker Dem for Brev af 24de Novbr. med 215 Spd. 84 Sk. og Opgjørelse — er jeg desværre nødt til atter at bede Dem om velvilligen at give mig et Forskud af 100 Spd. Julen og Vinteren heroppe ere urimelige kostbare.

Det omskrevne Correcturark af »Tremasteren« har jeg modtaget.

Et Arbeide, hvormed jeg har givet mig ifærd, haaber jeg, vil blive færdigt til Vaaren. Da jeg imidlertid endnu ikke er kommet langt paavei med det og saaledes selv endnu ikke rigtig kan dømme, vil jeg ikke sige Noget om det til Andre end Dem. Det er — til en Afvexling — en italiensk Fortælling i en Række Sange. Mit Program for næste Aar er dette

Jonas Lie.

(om jeg selv synes om Arbeidet) og en prosaisk Fortælling omkring Jul 1879, hvortil jeg omgaas med Planen nu.

Jeg har saaledes ialfald Hænderne fulde af Arbeide og Tanker paa Arbeide.

Den samme Dag, som jeg leverede Noget til et dansk Tidsskrift, var jeg hjemfalden til Fornærmelse af hele Cleresiet af de norske, der saagodtsom Alle have villet have fat i mig, og ligesaa af det svenske Tidsskrift »Brage« (L. Dietrichson m. fl.). Men foruden, at det saaledes af ydre Grunde var umuligt for mig at levere til Brandes (— og desto mere, fordi jeg heller ikke har færdige liggende Digte) — saa er det ogsaa af indre Grunde. Saa aandfuld jeg synes, han er, og saa meget, som jeg var for ham, da man forsøgte at stænge ham ude fra Ordets frie Ret og Brug i sit Land — saa tilhører jeg dog saa helt og holdent et andet Princip end det, han gjør gjældende, at jeg ikke *vil* arbeide i hans Falanx eller udsætte Mit for Forvexlingen. Jeg er et Barn af mit Lands Enfold, han et af den evropæiske Critiks Mangfold; — han kan have *sin* Opgave, jeg *min*; men sammen kan vi ikke gaa med Sandheden bevaret.

Undskyld altsaa, at jeg heri viser mig uvillig.

Og nu vil jeg takke Dem hjerteligt for det forløbne Aar som for alle tidligere og slutte med Ønsket om en glædelig Jul og et glædelig Nytaar for Dem og alle Deres.

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Lie.

30-12 74.

Modtag herved min hjertelige Tak for Deres sidste venlige Brev og for Meddelelsen om Deres Planer, som interesserer mig levende og til hvis Udførelse jeg ønsker Dem størst mulig Lykke. Det gjør mig ondt, at De af forskjellige Hensyn ikke kan levere Bidrag til »det 19. Aarhundrede«; thi dette Maanedsskrift trænger just til Støtte fra Mænd som Dem. Dr. Brandes gjør sig al Umage for ogsaa at faa Forfattere, der have andre Anskuelser end han selv, til at skrive i det; men ville disse trække sig tilbage, nødes det jo til at blive et Partiskrift.

Andet Oplag af Deres Fortællinger og Skildringer er nær

udsolgt. Skjøndt denne Bog i den senere Tid ikke har været synderlig efterspurgt, vil jeg dog ikke, at den skal mangle i Handelen, og jeg tillader mig derfor at foreslaa Dem at trykke et 3. Oplag paa 1000 Ex. Hvis De har Rettelser at gjøre ved denne Bog, beder jeg Dem sende mig disse snarest muligt. 3. Oplag af Lodsen gaaer meget godt, og om en 8—10 Dage venter jeg at have 2. Oplag af Tremasteren færdig. Efter Deres Ønske vedlægger jeg 100 Spdl.

Med megen Tak for det nu snart forløbne Aar og med de bedste Ønsker om et glædeligt Nytaar for Dem og Deres Kjære, er jeg

Deres hjerteligt hengivne

Fr. Hegel.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Kr. ²³/₁₂ 75.

En haard Forkjølelsesfeber med Halsbetændelse, hvoraf jeg til idag har ligget, har hindret mig i at tilskrive Dem og takke Dem for al Deres Umage med Faustina Strozzi. Udstyret er saa nobelt og Vignetten heldig udført af Kunstneren. Herhjemme har jeg ogsaa den Glæde fra de forskjelligste Kanter at erfare, at Digtet har slaaet an; ligesaa skriver Edm. Gosse, hvem jeg ikke har kjendt, et Lykønskningsbrev til mig, hvori han sætter Faustina Strozzi som Digterværk saa høit, at jeg undser mig for at gjentage det — jeg modtog det netop nu fra Dem. Ogsaa for det modtagne Opgjør med 205 Spd. i, takkes De saa meget.

Som jeg skrev til Dem engang i sidste Vinter var det min Agt at have færdig to Arbejder iaar. Jeg var ogsaa paa nogle Scener nær færdig med — hvad der indtil videre maa være en *streng Hemmelighed* imellem Dem og mig — et fireakters Drama, et Lystspil, da jeg nu blev syg. Jeg har digtet det i Høst, og agter at indsende det til vedkommende Theatre samt et Manuskript til Dem — som trykkes og udgives i passende Tid. Fra min Haand vil det være færdigt i Slutn. af Januar.

En af de *flere* Grunde, hvorfor jeg ikke ønsker Ovenstaaende skal omtales for Nogen før Tiden, er at det vil aflede Opmærksomheden fra, hvad jeg nu har udgivet.

Mere formaar jeg ikke at skrive idag. Min Hustru beder

mig endelig ikke glemme at hilse Dem ogsaa fra hende, takke for Faustina Strozzi, hvis Udstyr hun finder saa tiltalende, og for al Deres Møie under det tungvindte Arrangement med Correcturen — hun synes, De mangengang maatte kunnet blive kjed af det Hele, siger hun.

Begge ønske vi Dem hjerteligt, kjære Cancelliraad, en rigtig glædelig Jul med alle Deres, og begge takke vi Dem som en Ven for det Aar, som er gaaet.

Deres

Jonas Lie.

Kjære Hr. Cancelliraad! Kristiania d. 9. Mai 1876.

Det omhandlede Stykke »Udmeldt af Klubben« blev ikke antaget ved Kbhvs. kgl. Theater, og her har min Ven Hartv. Lassen, som er Theater-Censor, privat sagt mig, at han ikke tror, Stykket har dramatisk Effekt nok til at gjøre Lykke ved Opførelse. Jeg antager da, at det ikke er rigtigt at udgive Stykket, ialfald ikke før jeg i sin Tid faar skrevet et andet, som blir antaget til Opførelse, om jeg ellers har Evne i den Retning, hvilket jeg dog tror. Foreløbig faar jeg anse det havte Tidsspilde som en god Øvelse, der kan komme mig tilbedste ogsaa i Fortællingen.

Jeg arbejder fortiden paa min Fortælling og ønsker inderligt, at det maa lykkes mig at faa den færdig til den af Dem omskrevne beleiligste Tid.

De var saa snil at sende mig en Bog af Rasmus Nielsen »Om Fantasiens Magt« —, hvorfor jeg meget takker Dem. De sendte mig i sin Tid »Fortsatte religiøse Studier«; — hvem Forfatteren er, skulde det være interessant at vide, men De er vel den sidste, som kan sige det.

Med mange Hilsener og alle gode Ønsker for Sommeren er jeg, Hr. Cancelliraad

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kristiania d. 11. Januar 1877.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Hjertelig Tak baade for de 400 Kroner og den glædelige Efterretning om 3die Udgave af »Tremasteren Fremtiden«

paa 1,500 Expl. à 75 Kr. pr. Ark. Den vil da saaledes nu ialt være trykt i 9,500 Expl.

Jeg ser, at man i en Avis her — Aftenposten — skriver meget vreddt om den danske Boghandel etc. Man vil isolere sig — og det samme var det nok, man truede med i »Nær og Fjært«. Min Overbevisning er nu, at baade Norges og Danmarks literære Forholde vilde tabe ubodeligt, om dette sker. Begge Literaturer tiltrænge hinanden (og Sveriges med) for at kunne hæve sig over det ensidige Smaastatspræg. Danmark har Styrken af en fin hævdet Cultur baade i Liv og i Sprog — og vi trænge *vel* til at støttes deraf for vore ufærdige, umodne Tilstande, om det skal blive en virkelig Literatur hos os og ikke bare enkelte Tilløb dertil i *enkelt* geniale Mænds Geni, der tage deres egen Form og deres *eget* Sprog.

Ligesaa trænger de Danske os; — vi har nu ingen anden Bro mellem os end Literaturens, og det vilde være Spilde for begge Nationers Aandsudvikling, om vi spærrede det Gode, vi begge kan have, ude. Men dette er et langt, langt Thema, som jeg haaber at kunne tale med Dem og gode Mænd nede i Danmark om, naar vi, forhaabentlig til Høsten, kommer derned for at opholde os der en Tid, før vi gaa videre til Udlandet.

Med mange Hilsener

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kristiania den 15. Januar 1877.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Hjertelig Tak for Deres Brev af 4de d. M., hvori De med Deres vanlige omtænksomme Vennesind sendte mig bl. A. det behagelige Forslag om et 6te Oplag af »Den Fremsynte« paa 2000 Expl. à 100 Kr. pr. Ark. Jeg samtykker saavel heri som i, at Korrekturlæsningen som vanligt besørjes hos Dem. Noget at forandre eller rette har jeg ikke i den Bog. — Foruden dette modtog jeg ogsaa de mig til 1ste Februar lovede 100 Spdl. (400 Kr.) tilligemed min Conto, udvisende, at jeg har Dem at takke for et Forskud af ialt 3,541 Kr. og 5 Øre. Mit Haab er, at dette Aar skal bringe Ballancen i en for mig gunstigere Stilling.

For at Alt skal være greit og intet uvist, vil jeg nu underrette om at jeg af forskjellige Grunde ikke tror, at

min Bog blir færdig i Marts, og jeg har overhovedet lidt ondt for at beregne det, da Feltet er et paa mange Punkter før herhjemme ubearbejdet.

I disse Dage holder jeg et Par Forelæsninger i Studentersamfundet. Jeg har saa længe holdt mig — med Forsæt — udenfor Offentligheden, at jeg har en Trang til at udtale mig en Smule om Et og Andet.

Lad mig saa tilslut lykønske Dem med Deres nye Associé, Deres Hr. Søn. Mit hjertelige Ønske er alt Godt for Dem og Deres Virken, og at jeg maa have den Glæde at nyde Godt af Deres Firma og Venskab i mange Aar.

Med megen Hilsen til Dem og Deres Søn er jeg

Deres hengivne

Jonas Lie.

P. S. 2det Oplag af den amerikanske Oversættelse af »Lodsen og hans Hustru« er sendt mig fra Gregers & Co. i Chicago. En Smule Honorar kommer vel ogsaa engang derfra. »Tremasteren« og »Den Fremsynte« hører jeg, ogsaa udgives der.

Eidsvold den 26. Juli 77.

Kjære Hr. Cancelliraad!

Hjertelig Tak for Deres saa velkomne Brev af 17de d. M., hvori Kroner 400 — samt Løfte om 400 Kr. i August! Jeg har netop idag sluttet et Kapitel i min Fortælling og kan m. H. t. Deres Forespørgsel om Udgivelsestiden kun svare, at Bogen ikke vil kunne udkomme iaar, om den end fra min Haand efter al Udsigt vil blive sendt Dem i Manuskript engang i Høst — men jeg frygter dog *senhastes*.

Det var, som meldt, min Plan at gaa til Udlandet, om denne Fortælling blev færdig betids i Høst, og derfra da i nogle Aar levere bl. A. Fortællinger fra Hav og Land, hvortil jeg nu har gjort Studierne og Udkast. Aviserne herhjemme har altid gjort mig allehaande ofte pekuniært brillante Tilbud for at træde i Forhold til sig, og jeg har i alle disse Aar kviet mig for dette og følt, at det vilde blive mig til forøget Plage i samme Grad, som der bødes høiere, om jeg gik ind paa det, og lod min Udvikling fortabe sig hen i det politiske eller journalistiske Sidespor.

Nu — i Anledning af det paatænkte Ophold i Udlandet — kan jeg forstaa paa Mgbl. og Aftenbl., at de ønske mig sat i Forhold ialfald til deres Feulletoner, hvori jeg kunde levere allehaande Reisebilleder, Skitser, Smaafortællinger, Vers, literære, politiske Oversigter eller Notitser og ellers af Tiden fremkaldte Spørgsmaal af Interesse m. v. Aftenbladet har endog — hvad der maa forblive mellem os — nu gjort mig et eienommeligt Tilbud nemlig Ret til at hæve 1500 eller 2000 Kroner aarlig, om jeg træder til dets Feulleton med mit Navn. De 1500 Kr. skal jeg altid have Ret til at hæve, de 2000 Kr. skal bero paa, om jeg skriver noget der det vedkommende Aar eller lader det være, og min Ret til at udgive mine nye Bøger hos *Dem* skal være ubeskaaret. Det skal være etslags Digtergave for at stille mig i dette Sammenhængsforhold til Bladet, sige de. Men netop fordi mit Navn altsaa vejer Noget herhjemme i Almenhedens Mening — er det en stor Betænelighed for mig at træde ind i Forhold til *en enkelt* Avis: istedetfor at leve *udenfor* Alt, kommer jeg derved midt ind i Concurrencen mellem Aviserne og faar tage Følgerne. Men et sligt Skridt gjøres igjen ikke for 400 Spdl.; da var det rettere at tage for ramme Alvor en Stilling midt inde i Dagens Kamp og lade mig betale f. Ex. som budt 1,500 Spdl. Hovedsagen og Hovedgrunden for mig er og bliver dog, at jeg føler, at det er ingen Mening i at splitte min Kraft nu midt i min bedste Udviklingstid. Det var *da* i Nødsfald kanske bedre fra Udlandet at udgive et eller andet tvangsfrit udkommende lidet Skrift, med et passende Navn udenpaa et net og let Bind, hvori jeg kunde levere Alt, hvad der passer for mig i de forskjelligste Retninger, og som ikke netop bruges i mit større Arbeide, som: Billeder, Reisebeskrivelser, Kunst, politisk Revue, Literatur, Aforismer, Smaafortællinger etc. Hvad *De* kunde tænke om Noget i Smag med dette Sidste, skulde det, kjære Hr. Cancelliraad! interessere mig at vide. Muligt kunde saadant egentlig kun paa-regne det norske Publicum?

Saavidt jeg kan forstaa nu blir Udenlandsreisen neppe af før til Vaaren, da vi vel nødig lægge ud midt i Hjertet af Vinteren eller altfor senthøstes. Men jeg vilde dog gjerne ud saa snart som muligt; her er en Del for uroligt i Forholdene hjemme nu . . .

Ja, nu har jeg sat *Dem*, og *kun Dem*, ind i Stillinger og

Forholde, kjære Hr. Cancelliraad, for at De kan se med os paa Tingene slig som vi selv se dem.

Med mange Hilsener og gjentagen Tak er jeg

Deres hengivne

Jonas Lie.

P. S. Goldschmidt med Søster var her oppe paa Eidsvold i flere Dage; vi holde meget af den Mand i Norge, og jeg tror ogsaa, han føler det og liker sig godt heroppe hos os.

Kjære Hr. Lie.

7-8 77.

Af Deres sidste venlige Brev ser jeg, at De har opgivet at faa Deres Fortælling ud iaar; men at De inden Aarets Udgang kan have den færdig, saa den kan trykkes i Vintermaanederne og udgives tidlig paa Foraaret. Denne Meddelelse kom mig ikke ganske uventet, og i Grunden har jeg ikke noget imod, at det ikke sker før, da jeg alt har temmelig mange æsthetiske Skrifter under Trykken, som alle skulle ud til Efteraaret (inden medio November) saavel af norske som af danske Forfattere (Bjørnson, Ibsen, M. Colban, John Paulsen, Ewald, Carit Etlar, Goldschmidt o. fl.).

At leve af at være æsthetisk Forfatter for en Mand som Dem med en større Familie hører ganske vist til det meget vanskelige her i vore mindre Forhold, og jeg kan derfor godt forstaa, at De maa tage under Overvejelse de forskjellige Tilbud, som af og til gjøres Dem fra Bladenes Udgivere, der naturligvis søge at vinde for sig en Mand med Deres rige Evner. Helt at overtage Redaktionen af et Dagblad og derved at skaffe Dem en sikker aarlig Indtægt, kunde jo maaske i pekuniær Henseende være ret fornuftigt; men derved giver De Afkald paa enhver større digterisk Virksomhed, som i heldige Aar maaske dog bragte Dem større Indtægt, idet Bladet aldeles sikkert vilde optage al Deres Tid, skaffe Dem mangfoldige Ubehageligheder og tildels berøve Dem Deres personlige Frihed, da en samvittighedsfuld Redaktør jo altid maa være tilstede.

Saa tiltaler det mig langt mere, om De til næste Foraar udfører Deres Plan at søge et Opholdssted udenfor Christiania, hvor De kan leve og arbejde aldeles i Ro. De vil da kunne

faa Lejlighed til at skrive større Arbejder og *ved Siden deraf* mod et aarligt Honorar at knytte Deres Navn til et Blads Feuilleton. De kunde da deri levere Rejsbilleder, Smaafor-tællinger o. l., der af Bladet *honoreres særskilt*, og forbeholde Dem frie Hænder til senere at lade trykke de Bidrag, som De mener kunne udgives som Bog. Dette forekommer idet-mindste mig at være det heldigste for Dem; langt heldigere end selv at begynde Udgivelsen af et tvangsfrit Hefteskrift; thi efter den Erfaring jeg har, vilde dette hverken skaffe Dem Glæde eller synderlig Indtægt.

Naar De, for at faa Ro til Arbejde, vil bo udenfor Deres eget Fødeland, er der, synes mig, meget der taler for, at De, som De Selv har antydet, tager Ophold i Danmark, hvor der tilmed vistnok er noget billigere at leve. Bestemmer De Dem for at bo i Kjøbenhavns Omegn (Frederiksberg eller Østerbro) eller i en af de andre Byer, som ved Jernbane staae i Forbindelse med Hovedstaden (Lyngby, Frederiksborg, Fredensborg e. l.) og De ønsker forud Oplysning om Et og Andet, er jeg ganske til Deres Tjeneste.

Modtag de venligste Hilsener for Dem og Deres Kjære!

Deres hengivne

Fr. Hegel.

Kristiania d. 3 Januar 1878.

Kjære Hr. Cancelliraad!

De overraskede os igaar med en kjærkommen Nytaarsvisit — og det er mig en Trang at svare tilbage og takke Dem med et Par Linier, takke Dem for al den Tillid og alt det Venne-sind, De gennem Aarenes Prøve altid har vist mig, og hvor-ved De naturligen altid er kommet til at betragtes som en kjær Ven af os.

Imorgen — efter Juleferien — skal jeg da igjen begynde paa mit Arbejde og, uagtet jeg vistnok ikke kan vente at blive færdig før i Slutningen af Februar, begynder min Hustru dog nu at afskrive Manuskriptet.

De omtalte »Jeg lever« og John Paulsens »Dorothea«, — jeg har bogstavelig ikke havt Tid til at læse dem; men, naar det sker, skal min Mening om Bøgerne staa til Tjeneste. Hos en Nation saa ung og ny i literær Henseende, som vor,

blir det for en Bogs Værdi i Længden (gjennem Oplag) ikke netop det øverste Spørgsmaal, om det er en mere eller mindre raskt og godt componeret Fortælling o. s. v. — Verden ser saa mange saadanne hvert Aar i alle Lande — men om de eie en *egen original Farve fra Nationens Virkelighed*, saa Forfatterens Bøger danner ligesom et nycoloreret Strøg i den nationale Boghylde — og nogen saadan virkelighedspræget Originalitet ser jeg hverken hos Fru Colban eller J. Paulsen endnu, hvor dygtig nu end den Sidste med Aar og Udvikling dog maaske kan blive i Sit; — og det kan alligevel være i Øieblikket meget læste Bøger. Derimod er Fru Collett en saadan — og saa krangelhaftig hun end er at have med at bestille, hun er dog med al sin Skjævhed, baade aandeligt og personligt hjemmehørende blandt, hvad der hos os er øverst; — saa det kan ærgre mig, at hun ikke skal være paa Deres Forlag!

En af mine Tanker for dette Aar er at, om det kan falde saa for mig med min paatænkte Udenlandsreise, da at faa lagt Veien over Danmark og talt med Dem; men herom senere, naar jeg bedre kan se fremfor mig.

Imidlertid sender jeg Dem mit og Mines hjertelige Ønsker om et rigtig »glædeligt Nytaar«.

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kristiania den 26 April 1878.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Da vi havde læst Deres sidste Brev med Forslaget om de 6000 Expl. og de indlagte 1200 Kroner, udbrød min Hustru: »Det er jo umuligt ikke at holde af en Mand, som bestandig har glædelige Overraskelser at bringe!« — og der sagde hun mere, end jeg ellers kunde sige Dem i et helt Brev. Det har nu alt varet ved i en Aarrække, og jeg haaber med Guds Hjælp paa en lang endnu. Ja, hjertelig Tak, kjære Kancelliraad! for al Deres betænksomme Velvilje, hvor det gjælder Mit! — jeg haaber, De ikke skal skuffes i Deres Tillid, og jeg nærer jo den Tro, at Oplaget her, hvor det gjælder en prosaisk Fortælling, ikke er for stort.

Jeg har idag skrevet til Stockholms Dagblads Redaktør, Wilhelm Waldén, *nøjagtigt* slig, som De i sidste Brev opgav mig, og venter hans Svar om tre, fire Dage.

Med mange Hilsener og Tak for Deres Brev

Deres hengivne

Jonas Lie.

p. t. Voldbu i Østre Slidre i Valders.
den 15 Aug. 1878.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Dette Brev skulde jeg have skrevet for fjorten Dage siden, men saa blev jeg syg og tildels sengeliggende af en Forkjølelse, jeg paadrog mig i den italienske Hede heroppe mellem Fjeldene. Vi har herfra besteget Bitihorn (5,117 Fod) ved Bygdinsøen, og min Hustru og jeg har paa en aldeles ubeskrivelig herlig Tur inde i Jotunfjeldene besteget »Skuieggen« og seet Tinderne speile sig ned i den solblanke, stille Bygdinsø, (hvorover vi roede i 8 Timer) saa dybt og skuffende klart, at vi holdt paa at svimle ved at se udover Randen af Baaden, hvori vi sad som i en Ballon høit oppe i Luften. Jeg har aldrig vidst, at mit Fædreland var saa skjønt og storartet eller saa rigt paa overraskende Fjeldformer. Paa en anden Tur til Sæters udover Fjeldvidden skjød min Søn en Ørn i Vingen og saa vi en hel Række Bjørnehier, der, m. Undt. af de for de Par sidste Aar, lignede ind-sunkne Grave. Og hele Tiden har vi havt saa meget, vi blot vilde, af den ferske røde Fjeldørret, der er en stor Delikatesse. De ser saaledes, kjære Hr. Kancelliraad, at vi har havt det alt Andet end ilde heroppe i Fjeldet, men Alt skal have en Ende, og i den første Uge af September tænke vi paa at være i Kristiania for at gaa til Udlandet, mulig med en to—tre Dages Ophold i Kjøbenhavn, hvor vi saa gjerne vilde hilse paa Dem og tillige paa adskillige kjære danske Venner. Meningen var, fordi jeg har begyndt at lide af Rheumatisme om Vinteren her nord — at gaa til Palermo, Rom eller en anden By ved Middelhavet, men underveis faar jeg nu, af flere Grunde, standse ialfald fra Høsten til næste Sommer i Stuttgart, hvor jeg vil have et Arbeide færdigt først af de, jeg i disse Aar herhjemme har gjort Grundlaget til ved mine Studier. — Hvor vanskelig en By Kristiania er at

arbejde i, er Noget, som jeg i Ensomheden herude paa Landet, hvor Dagen strækker saa ganske anderledes til — ser bedre end nogensinde. Der kommer jeg neppe mere til at bo, saalænge jeg har Bøger under Haand . . . Hvorvidt min »Thomas Ross« har faaet megen Afsætning nu i disse daarlige Tider, ved jeg ikke. Jeg hører dog ikke Andet, hvorhelst jeg faar Breve fra, end at den blir fuldt forstaaet og gjenkjendt i vort dannede Publicum, saa den Bog faar gaa sin Gang.

Med mange Hilsener fra min Hustru og mig, og med et Slags Haab om denne Gang at faa se Dem — hvilket dog med mit talrige Familiepersonale vil bero paa Reiseruter og økonomiske Hensyn, der skal studeres, naar jeg kommer til Kristiania — er jeg som altid

Deres hengivne

Jonas Lie.

Stuttgart den 28 Oktober 1878.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Deres sidste Brev — hvori jeg med Tak modtog 800 Kroner fra Dem — fristede mig jo ikke lidt ved Tanken paa, hvor beleiligt det kunde være at faa udgivet en liden Bog allerede til Jul nu. Og Grunden, hvorfor jeg har ventet saa længe med at svare, har da ogsaa været, at jeg tænkte mig Muligheden af at faa færdig en Fortælling, som heder Sigrid Bunde og som kunde være Pendent til »Susanne«, der ligeledes er fra de hjemlige Natur og Folkeforholde og som ifjor, under mine Oplæsninger, viste sig at slaa meget an hos Publicum i Byerne i Norge. Jeg ser imidlertid nu, at jeg ikke tør tage det saa overtvært med den første Fortælling — den maa have sin Tid. Hovedsagen blir dog at gjøre den saa god som mulig; og herefter tager jeg da den, som andre mindre Ting, kun som leilighedsvis Arbejde ved Siden af mit Større. Men det er med en vis Sorg jeg ser Leiligheden flyve bort.

Hvad Stuttgart anbelanger, saa lader det til at være et godt Arbejdssted. Ved Siden af en Mængde solide aandelige Interesser saavel som et godt, nobelt holdt, Theater og ypperlige Musikforholde er her sundt og — Ro og Fred! Hjem-

met træder frem i Afstandens underlige Glans, og man faar det igjen dobbelt kjært. Partier, Kjævlerier og Personligheder, som man altsammen har paa Nerverne hjemme — borte ere de, og man ser Landet, som det ligger der bag Nordsjøen, friskt baade i sin Natur og sin Aand.

Her har jeg endnu ikke mødt en eneste Skandinav, og jeg tror heller ikke, at her er mange af dem. Min Datter,

Jonas Lie med Familie.

som er Elev af det musikalske Conservatorium, har heller ikke truffet paa nogen blandt dettes Mængde — nok 800 — Elever; det har hellerikke min Søn paa sin Skole, hvor der er 1000 Elever og deriblandt hundreder Fremmede.

Vi er nu her midt i Vinhøsten og spise Druer af alle Kræfter, Vinhøjene, som ongive Staden paa alle Sider som dens grønne Volde, er de rigeste i hele Würtemberg, og jeg har ikke engang i Albanerbjergene seet en saadan Fylde af dem; Vinen *der* var rigtignok dog uden al Sammenligning bedre og ædlere. Endnu ser jeg Roser ude, og man bringer os store Hindbær;

men Løvet falder dog nu Dag for Dag, skjønt her endnu er særdeles mildt. Hvordan Vinteren er hernede har jeg intet Begreb om, men den maa da vel ialfald være bedre end hjemme, og jeg har været saa heldig at faa en lun og hyggelig Beboelsesleilighed, der tillige ligger høit og smukt op imod Vinhaverne. Med min Tak for Deres sidste saa hyggelige Brev og megen Hilsen baade fra mig og min Hustru — er jeg som altid

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Stuttgart den 12-1 79.

Deres sidste Brev af 4de d. M. med indlagte 450 Rm. saavel som Løfte paa lignende Beløb til 15. Februar og 15. Marts har jeg modtaget og være De hjertelig takket saavel herfor som for det hyggelige Brev, der gav mig saamegen Oversigt foruden den aldeles overraskende Nyhed om Høirevalgene.

Der er intet, jeg skimter klarere gennem den trykkende tyske Taage, der fortiden ligger tæt baade udenpaa Ruderne og for Brystet hernede, end hvilke aandelig solbeskinnede Lande de tre nordiske Riger dog er og ikke mindst Danmark, hvis Litteratur, ikke blot den rent æsthetiske, men ogsaa og kanske mest i Retning af det alvorlige Tankearbejde, om ikke saa lang Tid tør blive Gjenstand for større Folkeslags Studium og Erkjendelse. Sagen er at det *hjertelig-religiøse Liv i Danmark har fundet Veien op til Tankelivet* gennem en Række betydelige Mænd lige fra Grundtvig og Kierkegaard og til, nu sidst, Monrad og Martensen. En Mand som R. Nielsen repræsenterer sikkerlig en hel original Udvikling i det Spørgsmaal om »Tro og Viden«, der har staaet paa Dagsordenen i alle civiliserede Lande, og hans Akter ville sikkerlig engang blive reviderede af Øine ogsaa udenfor Danmark. Jeg vil ikke modsige Muligheden af, at der alligevel kan foregaa en mere omfattende og dyberegaaende langsom Culturkamp her i Tydskland, hvor en forstandstør Materialisme fortiden gennemtrænger og kjedeliggjør Alt og Alle lige til Poesien, der maa trække Skubkarren for deres sociale Satser (?), snart Socialismen, snart Keiseren og Bismarck, medens det regerende Raisonnement reiser formelige Heroser. Jeg vil kun sige, at der fortiden efter min Mening er ti Gange saa megen

Aand nordpaa — at sige, hvis Aand skal sees i et af Tro og Idealitet opbaaret Tankeliv. Da løfter Frankrige fortiden sit Hoved ganske anderledes aandeligt i Veiret baade i Kunsten og Literaturen — for ikke at tale om Politiken!

Ja, undskyld mig for disse Udgydelser, kjære Kancelliraad! — jeg korresponderer sjælden og længes nordpaa og véd, at jeg ikke kommer did paa kanske nogle Aar, naar jeg har faaet klaret endel Arbejde fra mig.

— Hvad jeg ogsaa gjerne her vilde bede Dem om er, om De vilde vise mig den Tjeneste at lade mig tilsendes Holger Drachmanns Smaafortællinger »Paa Sømands Tro og Love etc.«, »Nutidsbilleder« og »Jason med det gyldne Skind« samt Deodoros, »den evige Strid« (hvor jeg tænker mig mulig Rud. Schmidt som Forfatteren), — og notere mig samme i Regning. Jeg mangler nu saa totalt nordisk Literatur at læse høit for min Familie om Aftenerne, efterat de islandske og norske Sagaer er sluppet op.

Med Tak og tillige Gjenhilsen for Deres venlige lille Nytaarsbillet, som kom accurat i. Januar og glædede os meget — baade fra min Hustru og mig

Deres hengivne

Jonas Lie.

Stuttgart den 23. Februar 1879.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Idet jeg ret meget takker for Deres Brev af 16de med indl. 450 Rm. dem jeg modtog i Fredags, ser jeg, at jeg — foruden de næste c. 450 Rm., som De har været saa snil at love mig *til 15. Marts* — nok er nødt til yderligere at bede Dem om at forstrække mig paa Forskudskonto et lignende Beløb, 450 Rm., ogsaa *til den 15. April*. Tør jeg paaregne det? Min Gjæld paa Forskudsconto vil da ialt være c. 1,000 Spd. norsk efter min Regning, og mit Haab er jo, at jeg under mit Ophold i Udlandet mere og mere skal kunne arbejde mig over paa Kreditsiden i vort økonomiske Mellemvær, i det andet blir jeg altid paa Debetsiden, altid Dem taknemmelig for alt Deres Vennesind.

Pragerfredens § 5 gik mig *meget nær*, og den gamle Politiker i mig vaagnede op igjen i en hel Uge, hvori det var mig

umuligt at tænke paa andet. Jeg anser det ikke for afgjort, at der ikke endnu kan komme et eller andet Tilbud fra Preussen, der tør finde Øjeblikket modent til adskilligt efter den Fælde, som Rusland gik i ved Tyrkekrigen og dettes — Ruslands — nuværende Afmagt. Det kan mulig dog have Brug for Nordens Venskab i sine (Østrig—Preussen—Englands) Skaktræk imod Rusland; thi *mod* dette tror jeg det nu i det Store gaar. Men, hvad Preussen isaafald maatte have besluttet, *det har det besluttet*, og Protester eller Skridt fra Danmarks Side vil imødesees maaske nu endog med Begjærighed for derfra i gunstigt Øjeblik at kunne tage Skridt eller kunne gaa ud. Her er Striden mellem Ulven og Lammet ved Bækken, og jeg ved ikke, om det sidste, der havde saa soleklare Ret, alligevel gjorde Ret i at bræge; thi det var blot en Indvending Ulven ventede paa — »noget at gaa ud fra«. Har Preussen noget at byde, saa lad det selv komme med det! Har det Intet, saa ved Alverden, hvad Jorden raaber om i Nordslesvig. Ialfald bør Regjeringen saa handle upaavirket i den Sag og ikke drives til Noget mod sit bedre Skjøn. Det er de *Færreste*, som har Forstand og Uheldethed til at se i saadant. —

Jeg læser kun Kölnerzeitung og ellers saa lidt Aviser, saa det er muligt, at mine Betragtninger her ere Gjentagelser og Trivialiteter; men det er godt at faa en liden Hjerteudgydelse, selv om det blir lidt af Kandestøberens.

I mine Øjne — efter mit Skjøn paa Bjørnsons Situation i vore norske Forhold — ansaa jeg det allerede fra Aabningen af hans sidste Theaterfelttog for en Umulighed, at han kunde blive Direktør ved Hovedstadstheatret, saa meget han end kunde due dertil. Regjeringen havde bl. a. ondt for at lade den saagodtsom eneste Plads, hvor Kongen hos os lidt friere mødes med Offentligheden, nemlig Theatret, styres af en Mand, der har sat sig i et saa udpræget Partiforhold til ham. Der maa gaa Tid hen ialfald. Det er jo Theaterdirektøren, som bl. a. skal besørge Kongens Modtagelse, opfordre til Hurraer osv. Men min Mening er, at den sceniske Kunst i Norge netop paa Grund af al denne dumme Strid skammeligt og ansvarsløst forsømmes — og at Bjørnson ialfald har været Manden til at reise den. Men dette blir langt at drøfte.

Med mange Hilsener

Deres hengivne

Jonas Lie.

Dresden d. 5 Decbr. 1879.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Jeg har da at takke Dem for de modtagne Expl. af »Adam Schrader«, for den velvillige Udførelse af mine andre Bogforsendelser saavel som for den tilstillede Bedømmelse i Berlingske Tidende. Jeg synes, Bogen er overmaade smukt udstyret, men blev jo, jeg tilstaar det, noget overrasket ved at finde »Fortælling« paa Titelbladet; jeg indser jo, at det er skeet i praktisk Interesse af Bogens Udbredelse og Afgang. — Vor Konge sendtes det ene af de to smukke gule Expl. . . .

Man har sendt mig den smaalige Forlæggerpolemik hjemme, og jeg synes, Asbjørnsen gav dem ordentligt. Norden bør naturligvis væsentlig danne én større literær Kreds, ellers faar vi ikke nogen Literatur, der kan kaldes selvstændig nordisk lige over for Europa. Danmark og Norges to smaa Publikumer danner kun hver sin Skulder for en fortiden nok saa respektabel stor literær Aandsudvikling; — tag den ene af dem bort, og vi skal faa se, at vi er smaa! Det, som af Forholdene trænges, er en tilstrækkelig aandelig storslagen, *fordomsfri* — og *troværdig* Kritik. Enhver god Bog bygger Broen mellem os, enhver Koterikritik river Stene fra den; det er noget, der burde forstaas fra begge Sider.

Jeg har da atter at henvende mig til Deres Beredvillighed om Penge! — og da, om muligt, de 400 Kroner, som De var af den Godhed at love mig til 1 Januar allerede nu i Midten af December, — vi har Julen for Døren.

Med megen Hilsen og al Tak

Deres hengivne

Jonas Lie.

Dresden den 12 Decbr. 79.

Kjære Hr. Kancelliraad!

Mage til akurat Mand! — nu fik jeg netop Deres Brev med de 400 Kroner i, og jeg fik en Trang til at svare strax. Noget af det, Asbjørnsen kunde gjort opmærksom paa, er, at Camilla Colletts banebrydende Bog »Amtmandens Døttre« blev liggende over — paa norsk Forlag, i tyve (?) Aar. Dette magtede ikke at skaffe Bogen sin Tilværelse eller

Anerkjendelse i de *videre* intelligente Kredse i Norden, som udfordredes for at bære et saadant Aandsværk; de dannede Kredse i Norge vare nok gode nok (meget bedre end man ofte har havt Anelse om i Danmark) men for smaa og af for liden literær Produktionsevne til at kunne optage den ved denne Bog indledede betydelige, dengang i Norden banebrydende, Diskussion om Kvindens Stilling. Var den Bog kommet ud i Danmark istedetfor i det dengang lidet literært vægtige Kristiania, saa havde vi nu i den saa stort emnede — *altid store* — Skikkelse Camilla Collett nu sandsynlig havt en stor nordisk Romanforfatterinde istedetfor en glimrende Aand, der er flyttet bag en kritisk og bitter Pen. Der bor, tror jeg, Sorg, stor Sorg bag den Pen! —, og endel af Norges Ære er nok der gaaet fløjten paa — norsk Forlag. Gid Brandes kunde skrive om det som han analyserede Beaconsfield! — han er stor som *Æsthetiker*, det religiøse har han intet Begreb om.

En af vore nationale Bøger, der er kommet ud i mange Oplag — maaske 4, hvoraf nok ogsaa illustrerede — er Østgaard »en Fjeldbygd«, en af de staaende national klassiske Fortællinger. For den fik (jeg har det fra Fru Østgaards Datter) Foged Østgaard af Dhr. Feilberg & Landmark akurat saa meget, at han kunde kjøbe en liden Trille for det (∴ en liden Vogn til 50—70 Spdl.) Bogen lever og udgives i Oplag; men Enken — sidder uden Ejendomsretten til Bogen; — det var norsk Forlag! Handlerne med Synnøve Solbakken i Xnia og Arne i Bergen — det var norsk Forlag! — Dette er nu blot, hvad jeg, som aldrig ved noget i den Retning, ved — og hvad ved saa ikke de Indviede! Sagen er, at Forholdene hjemme har været smaa, Forlæggerne derfor ogsaa smaalige, — én, som var mere storslaaet, Tønsberg, gik fallit paa det. Men nu, Forfatterne ved at gaa til Danmark har vundet Plads i den *nordiske* Bevidsthed og Læsekreds, — nu vil Dhr. Forlæggere i Norge krybe op paa Ryggen paa dem og være store istedetfor smukt at finde sig i at arbejde sig op ved egen Kraft. En snever og skrydende Kritik hjemme har tjent til at forøge Blindheden for, at vi kun udgjør $\frac{1}{3}$ af Norden og maa have Norden ligesaa vist som de Danske og Svenske maa have os — og vil faa os. Jeg kjender de Sager! Misforholdet mellem Kritik og Publikum; jeg tror, jeg kan sige, at jeg har havt det sidste for mig og har det, ialfald strax jeg vil

gaa ind i, hvad det vil have, og naar jeg saa paa det sidste har foretrukket en Stund at gaa frem efter mit eget Hoved — saa har det sandelig ikke været vor norske Kritik, som skulde hjælpe til at lyse mig videre. Men dette ender tilsidst paa Boghandlernes Ryg. — Boghandelen, det ser jeg i Tydskland, dør af Reklame og lever kun paa, at Folket har *Tillid* til Kritiken, saa det tør læse og købe efter den. — Men hvorfor siger jeg ikke dette og mere selv i Aviserne? kunde De sige. Fordi jeg har saa tusinde Ting at sige og, gav jeg mig først ind i Polemiken, saa blev jeg i Polemiken, boede der og var der med al min Person for Aar — — — og kunde skyde en hvid Pind efter Digteren. At holde mig udenfor har saa at sige været mit Livs Kamp i 10 Aar nu, til Gjengæld haaber jeg jo nu mere end nogensinde paa, at jeg skal kunne faa sagt det Alt i Kunstens Form. Men kan Asbjørnsen eller nogen anden bruge Tankerne og Oplysningerne, saa er de til Tjeneste.

Indlagt et Par Kritiker fra Norge over »Adam Schrader«, som sendtes mig igaar; de er jo meget gunstige; men jeg er ikke blind for, at jeg har literære Koterier imod mig, — dog, det blir nu kun et Tidsspørgsmaal.

Med hjertelig Hilsen

Deres hengivne Ven

Jonas Lie.

Kjære Hr. Jonas Lie.

d. 11. April 1880.

For Deres sidste venlige Brev takker jeg Dem ret meget. Det var mig en stor Glæde at erfare, at Deres Skuespil »Grabows Kat« er blevet antaget til Opførelse i Stockholm. Jeg læste Stykket i en af Paaskedagene og skal ærlig tilstaa, at jeg ved Siden af meget smukt fandt en Del, som jeg ikke synes om. Særlig uheldigt, jeg kunde næsten sige uhyggeligt, forekommer Stykkets Centralpunkt mig at være: hvor den gamle Professor, som hele Tiden har revset de unges Kritiksyge og Misundelse, ved Synet af den unge Malers heldige Debut, slaar Haanden gennem Lærredet og ødelægger Maleriet. Dette Træk synes mig uopsykologisk; noget saadant *gjør* en gammel Mand *ikke* — især naar han er saaledes som

De har skildret ham i det foregaaende; foruden at være upsykologisk bliver dette Træk tillige selvmodsigende, hvilket er saa meget uheldigere, som Handlingens Opløsning eller Afslutning er bygget derpaa. Det tager sig ud, som om Professorens Brutalitet er opfundet, for at Historien om Grabows Kat kan komme frem; men det er efter min Mening hverken i dramatisk eller i psykologisk Henseende heldigt, at Grabows Kat bliver Hovedsagen, de handlende Personer Bisagen. Ogsaa forekommer det mig heldigt, om der kunde foretages Forkortninger paa enkelte Steder; dette maatte saa gøres i Manuskriptet, hvis De bestemmer Dem dertil. Jeg har ikke kunnet faa noget at vide, om Stykket er antaget her.

Med mange venlige Hilsener er jeg

Deres oprigtigt hengivne

Fr. Hegel.

Dresden d. 15 April 1880.

Kjære Hr. Kancelliraad!

At De gav mig Deres uforbeholdne Mening om »Grabows Kat« var mig kjært om ikke netop saa behageligt; det kunde ialfald kun forøge min gamle Agtelse for Dem fra hele vort Forhold og skynder jeg mig med at svare, idet jeg strax forudskikker, at jeg er enig i at nogle Forkortelser, særlig i 2den Akt, turde være rigtige at gjøre, før Manuskriptet trykkes.

Hovedpersonerne ere jo de Elskende; men Professorens Karakteristik, som danner Broben for Handlingen hen til Opløsningen, blev ogsaa en psykologisk Hovedsag, saa at den ironisk lette Titel »Grabows Kat« netop syntes mig at være den rette. En anden Sag at man kan finde det Puds, som Lidenskaben spiller Professoren, upsykologisk. Jeg har ialfald været forberedt paa Meningsforskjel netop der; men det er ogsaa, hvad jeg væsentligt vil have sagt i Stykket. Det er endel af mit Livs Iagttagelser denne Forskjel mellem intellektuel Udvikling og moralsk Uvidenhed, der kan forekomme inde i samme Mand. Lidenskaben, Rovdyret inde i Mennesket, plumper saa ud i den Stund, han mindst aner det; thi han er ikke øvet i at holde Styr paa det, aner ikke Fristelsens Magt, naar den saa engang kommer. Jeg vil for-

tælle Dem en liden Historie. — Jeg har engang kjendt en femti-aarig Mand af den hæderligste Karakter, de hæderligste Forbindelser, den hæderligste fornemme Familie. Ingen tvivlede om, at han var en Æresmand og mindst han selv. Var der nogen, som var nobel, grundhæderlig og paalidelig tvertigjennem og særlig i Pengesager, saa var det vel han, og var der nogen som for Alvor troede dette om sig selv, saa var det ogsaa han. Han var saa uheldig paa sine ældre Dage at gifte sig med en elskværdig Hustru, der havde Mani for et stort, selskabeligt Hus, hvor hun kunde brillere. Der gik Penge med — — blev vanskeligere og vanskeligere for ham — — og en vakker Dag stod han foran det Utrolige: — Fristelsen til at forgribe sig paa Kassen. Han havde gaaet gennem Verden i egen Selvophøjelse, og moralsk uøvet foran Fristelsen, bukkede han under — fortsatte — og endte med Selvmord. Dette er en Historie af Livet og blir maaske for mig engang til en Bog. Men hvor meget psykologisk rimeligere og sandsynligere er nu ikke Tilfældet med min Professor, den barnslige Kunstner, som altid har været vant til at være den Første baade i egen og andres Mening. Med et elskværdigt Gemyt, ved sin gode store Natur gjort selvsikker, forkjælet af alle og vant til at føje sin Vilje og give den Luft i Øjeblikkets Udbrud, heftig og utaalmodig, naar han ikke faar det, som han vil — har han altid levet i og for sin Berømmelse og ser nu pludselig, at dette hans Navn vil for dunkles. Det er første Gang det passerer ham — — og det kommer saa overrumplende paa ham midt i hans øvrige Ophidselse! Det forekommer mig at, kan man svælge det, at Nora efter 8 Aars Ægteskab løber bort fra Børnene, saa bør jeg ikke have Betæneligheder ved dette, der efter min Mening kun er naturligt og med Flid ikke outreret. Jeg vil intet heller end se en Mand som Biskop Martensen som Dommer over det psykologiske i dette Stykke, hvilket jeg som sagt har været forberedt paa maatte støde, før man ser nøjere til. Professoren har jeg tænkt mig som en Mand paa 50 Aar — altsaa ingen Olding.

Jeg haaber, De fik mit Brev af igaar og er kjære Hr. Kancelliraad! med mange Hilsener

Deres altid hengivne

Jonas Lie.

Dresden den 25 Juni 1880.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg har lovet at skaffe Dybwad i Kristiania en Fortælling paa c: 1 Ark til hans Folkekalender mod Honorar af 400 Kroner. Ifjor fik han til Brug »Susamek«.

. . . Nu havde jeg i Begyndelsen af d. Md. til Dybwad begyndt paa en liden Passage fra Søen, som skulde kunne gjøres færdig i ganske kort Tid, og sikkert mig at modtage 100 Spdl. pr. Omgaaende mod Manuskriptets Indsendelse for at være lidt ovenpaa med Penge til Reisen til Berchtesgaden. Men Fortællingen blev længere og længere, Sujettet stedse mere nationalt og righoldigt og, som jeg er kommet til det Punkt, hvor der kan standses, ser jeg, at det hele er blot de første Kapitler til en hel større national Sjøfortælling fra Kysten, betitlet: »Rutland«. Det er den gamle Nordsjøfarer Rutland, som omrigges og kommer i Fragtfart paa Kysten med Skipperen og hans Familie ombord. Det vilde være altfor galt at sende dette til Dybwad, — han faar saa meget andet — og nu, da jeg er kommet saa ind i Fortællingen og saa at sige lever i den, vil jeg heller se til at skaffe Dem Rutland til Enden af Septbr. og bagefter fortsætte »Sigrid Bunde«. Jeg tror, Rutland kan blive en Bog, som vil gaa i det store Publikum, om det blot lykkes mig videre, som jeg tror, jeg har begyndt. Jeg sender Dem til Gjennemlæsning, om De har Tid og Lyst, hvad jeg har skrevet, uigjennemset og ferskt, som det er, og antager, De da vil blive enig med mig i, at dette ikke bør gaa til Dybwad; og vil jeg bede Dem godhedsfuld sende det tilbage enten hid til Dresden, hvorfra jeg tænker at reise 5 Juli, eller senere til Berchtesgaden i Baiern.

Men saa maa jeg rigtignok, kjære Hr. Justitsraad! bede Dem være saa velvillig yderligere at sende mig 400 Kroner af mit belovede Forskud hid til Dresden. For de allerede modtagne 400 Kroner takkes meget.

Deres hjertelig hengivne

Jonas Lie.

P. S. Jeg tror, det er rettest for mig at smede, medens Jer-net er varmt, og jeg er oppe; Sjøen suser mig om Ørene om Dagen — det er Følgen af Deres Sjøbøger!

Dresden d. 22 Deember 1880.

Kjære Hr. Justitsraad Hegel!

Deres Underretning om, at »Rutland« er lagt under Pressen i zdet Oplag var mig en stor Glæde og tillige en Opmuntring til snart at lade den anden Sjøfortælling gaa af Stabelen, hvorom jeg før har skrevet Dem til. Jeg skal ogsaa snarest i Julen sende Dem et heftet Exemplar af »Rutland« med de faa Rettelser hist og her, som jeg finder bør ske, og skal kun bemærke, at Korrekturen har været udmærket nøjagtig. Baagøs Titelbillede forekommer mig saa overordentlig stemningsfuldt — og ikke at vige for det, han satte foran i »Lodsen og hans Hustru«, hvilken Vignet er aftrykt ogsaa i den amerikanske Oversættelse.

Og saa har jeg en stærk Trang til, kjære Hr. Justitsraad! at aflægge Dem min store, dybtføjte Tak for alt Deres Venskab, — ja, al Deres noble Færd mod mig baade som Forlægger og Ven gennem saa mange Aar baade i Mod- og Medgang. En Forlæggers Stilling er — særlig naar den er saa overordnet som Gyldendalske Boghandel — lige saa vanskelig som nogen Ministers og stiller Krav til Evner, Karakterstyrke og Forudseenhed, som kun faa Poster. Og De har nu i de senere Aar havt at føre Skibet igjennem en af de største literære Kriser, som er overgaaet Norden — en Periode, hvori ogsaa selve Principerne for den literære Kritik har været modsigende og forvirret. Jeg maa sige, jeg har beundret Deres Talent og Fasthed og kan — ikke blot af personlige egoistiske Grunde men i Interesse af den nordiske Literatur — kun ønske, at Deres Helbred og Sundhed, kjære Hr. Justitsraad! maa tillade Dem endnu i mange Aar at føre Roret i Gyldendalske Firma! Det er min Overbevisning, at den norske Literatur skylder Dem den praktisk-økonomiske Mulighed for Opkomsten af dens nyere Digternavne, og ligesaa ilde, som De er bleven takket derfor i Pressen af Hr. Winther-Hjelm og Konsorter, ligesaa klart er det forstaaet af de virkelig forstandige Mænd, som i Længden raader for Meningerne i begge Lande. Deres Forlæggervirksomhed har været en Bro mellem Norge og Danmark, hvorfor enhver Ven af Norden maa takke Dem storlig!

Min Hustru og jeg sender Dem vore inderlige Ønsker om *en glædelig og velsignet Jul* for Dem og alle Deres Kjære! — og De har jo ogsaa Børnebørn nu, — samt vor Tak for alt

Godt, vi har havt fra Dem i dette Aar. Vi omfatte Dem begge med Følelser som for en kjær, sand Ven vundet gennem mange Aar! Med vore begges hjerteligste Hilsener.

Deres hengivne

Jonas Lie.

P. S. Netop i dette Øjeblik modtog jeg fra Dem de saa overordentlig prægtige Kritiker, hvorfor De meget takkes. Fra Kristiania har jeg ogsaa faaet en hel Del — alt denne gang gode Ord, Gudskelov!

Kjære Hr. Justitsraad!

Hamburg 3 Januar 1882.

Hjertelig Tak for alle de prægtige og interessante Bøger De havde den særdeles Godhed at sende os til Jul! De har gjort os og gør os megen Fornøjelse — fortiden læser jeg dette forunderlige poetiske Menneske — Drachmann. Og ligesaa vor Tak, kjære Hr. Justitsraad! for Brev til Nytaaret som vi kun kan besvare med alle gode Ønsker for Dem og alle Deres i det kommende Aar!

Ibsen stakkel, fik sig en slem Jul for sine »Gjengangere«, der ogsaa greb og rystede mig stærkt; — der er Spændinger i dets Teknik, som kun kan skrives saadan sammen af Kjempehænder; men den Modtagelse, »Nora« fik, har antagelig vildledet ham med Hensyn til, hvad Publikum i Norden æstetisk taaler — og dog, Linen maa i disse Stykker faa løbes ud! Det er en Krise — men den staar Ibsen igjennem; nogen »falden Stjerne« er han ikke. Notitser som de jeg har set i to Storblade i Norge om, at Boghandlerne »brænde inde« med Exemplarer staar for mig som Lumpenheder.

Senere ud i Maaneden haaber jeg at kunne sige Dem Besked om mit Manuskript, naar det kan sendes.

Og saa — min bedste, hjerteligste Tak for det gamle Aar!

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris den 20 Oktober 1882.

Endelig er vi da saa nogenlunde i Orden i Paris i en liden hyggelig Leilighed au quatrième, hvortil vi har kjøbt

Møblement, og liggende i en luftig og sund Kant af Staden. Maleren Heyerdahl havde allerede afhændet sit Indbo, og vi maatte strax indleve os i det parisisk-praktiske paa det store Auktionslokale Drouôt, hvor det isandhed gaar en gros til. Møbler, nye og gamle, fra de mest blændende elegante til de simpleste gaar som gennem et Sold den lange Dag igjennem. Her lader idetheletaget til at være overkommelig praktisk for Fremmede; jeg har lejet for et Aar, men jeg haaber dog at blive her i tre Aar.

Jeg er Dem meget taknemlig for det store Pengebeløb, De med engang og saa raskt sendte mig, saa jeg sattes istand til at komme afsted paa den forønskede Dag. Jeg er endnu ikke kommet saa langt som til den skandinaviske Forening, hvor jeg bl. A. ogsaa venter at finde Hr. Richard Kaufmanns Adresse.

Til Bjørnson har vi endnu intet hørt eller set; jeg ved ikke, om de har begivet sig paa Vejen, — nordiske Aviser har jeg ikke set paa de sidste Par Uger. At jeg endnu ikke er naaet til at faa skikkelig Brevpapir vil De se af nærværende Skr.

Med mange hjertelige Hilsener fra min Hustru og mig!

Deres hengivne

Jonas Lie.

Berchtesgaden 4 Aug. 1883.

Kjære Hr. Justitsraad!

Sidst, jeg skrev Dem til, nævnte jeg, at jeg var Rekonvalescent efter en Forkjølelsesfeber. Det viste sig imidlertid, at det var en alvorligere Sygdom, hvoraf flere af os efterhaanden angrebes og tilsidst fik vor yngste Datter, lille Elisabeth, stærk Skarlagensfeber. Det har saaledes været en haard Tid for os; men midt i Ulykken var det en Lykke, at den voldsomme Hede pludselig slog om til kjøligt Vejr. Helbredelsen gik raskere for sig, end vi ellers kunde ventet, og for nogle Dage siden var vor lille Datter saavidt i Bedring, at vi kunde komme afsted — det var just det vor Læge ogsaa paa det stærkeste anbefalede — og saa er vi da, efter en lang, adskillig besværlig, men herlig Reise gennem Frankrige og Sydtyskland i Sommerskrud, endelig her i vort kjære

Berchtesgaden, hvor Fjeldluften formelig gjør en svimmel og alt staa færdig til at modtage os. *Saa* skjønt, som her er, erindrede jeg slet ikke her var; det er rent ud noget enestaaende i sin Art — en grøn, linierig Dal med en Krans af Fjeldhøje som Jotunheimen i Norge, lige foran Balkonen grønne Jøkel-elve glimtende nedenfor mellem Løvet. Vi har forvovne Alpe-linier op imod Horizonten med Snefonner, hvor man oftere ser Gemserne og Stenørnen mod Himlen; — et saa ægte, storartet Fjeldlandskab som tænkeligt med Luften fyldt af Alpe-

Jonas Lies Bolig i Berchtesgaden.

krauter; jeg vilde kun unde Dem og Deres Kjære at være her og, skulde De og Deres Søn med Familie nogengang trænge et rigtig nervestyrkende Luftbad, saa var *her* Pladsen — helst da, naar vi ogsaa var her!

Jeg har ikke før villet skrive Dem til, kjære Hr. Justitsraad! fordi jeg var bange for, at nogenslags Smitte mulig kunde hænge ved. Nu antager jeg imidlertid, at Sygdommen forlængst er baade udluftet og bortblæst og ønsker kun, at Brevet maa træffe Dem og Deres kjære friske og raske!

Bjørnson var rask og stærk i Paris; men, om det vil gaa i Længden at opholde sig der *om Sommeren*, er et andet Spørgsmaal. Denne Gang kommer han fra et mangeaarigt

Ophold paa Højfjeldet i Norge. Han er altid elskværdig og jevn at omgaes og vi havde os daglig en Spadseretour udover Aftenen for at drøfte alle de hjemlige Affærer — ogsaa under Sygdomstiden.

Min Hustru beder Dem meget hilset.

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Lie!

5. September 1883.

Hvor det glæder mig af Deres sidste venlige Brev at se, at De nu Alle befinde Dem vel, og at De har besluttet Dem til at blive Høsten over der i den sunde og styrkende Luft. Ogsaa glæder det mig at se, at De haaber at kunne faa Deres ny Fortælling »Et Interiør« færdig saa betids, at den kan foreligge trykt til Julen; altsaa inden November Maanedes Udgang. Jeg modtager gjerne Manuskriptet efterhaanden som det bliver færdigt, og tør saa vente Begyndelsen lidt ind i Oktober. Det Brudstykke af denne Fortælling, der var optaget i Nyt Tidsskrift, interesserede mig i høj Grad; det er sikkert et Arbejde, De vil faa megen Fornøjelse af.

Bjørnson er nu færdig med »Over Ævne«, og han synes at have faaet Lyst til med sin Hustru at gjøre en Rejse til Tydskland; men nogen nærmere Bestemmelse har han endnu ikke taget. — Hans »En Handske« kommer i Boghandelen paa Fredag. Gid dette Skuespil maa blive vel modtaget; efter saa lang Taushed maatte det helst være noget helt godt, han mødte med. Jeg har ikke rigtig Tro til dette Stykke.

Henrik Ibsen har ikke været her i Kjøbenhavn; jeg ved ikke hvor det Rygte er kommet fra, thi ogsaa Bjørnson har sendt Hilsen til ham. Han har i nogen Tid boet i Gossensass i Tyrol og tager sagtens derfra tilbage til Rom. De har maaske set, at hans »Gengangere« er bragt paa Scenen af et svensk omrejsende Skuespillerselskab under Direction af Aug. Lindberg. Det blev opført første Gang i Helsingborg og derefter 8 Aftener i Træk for udsolgt Hus og til dobbelte Priser her i Kjøbenhavn paa Folketheatret. Det spilles aldeles fortræffeligt og gjør stor Lykke, Oswald af Lindberg, Fru Alving af Fru Winther Hjelm.

Efter Deres Ønske har jeg vedlagt den Fornøjelse at sende Dem 400 Frs. i Anvisning paa Calon J. & Co.

Med de venligste Hilsener for Dem og Deres Kjære er jeg
Deres hengivne

Fr. Hegel.

Jonas Lie.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris 16 Januar 1884.

Meget glædedes jeg ved at modtage Regnskabet for 1883 og der endelig se mig igjen paa Kreditsiden. Det hjalp godt, at jeg fik »Familjen paa Gilje« udgivet før Jul, og kan jeg ikke noksom gjentagende takke Dem, fordi De saa venlig lagde Dem ud for den Ting; det sidste Manuskript sendtes fra Berchtesgaden den 27 Novbr.; og 14 Decbr. var Bogen alt udgivet i Kjøbenhavn! Regnskabet udviser ogsaa, at jeg

har at takke kjære Hr. Justitsraad, for en Overflod af Bøger, der er sendt til af mig opgivne Adresser, uden at der er beregnet mig andet tillagt end Porto. Sluttelig har jeg hjertelig at takke Dem for Deres altid færdige Venskab og Redebonhed til at sende mig Forskud uden Hensyn til Regnskabets Stand. Mit Haab er jo, at jeg stadig mindre og mindre skal behøve at trække paa Deres saa noble Imødekommen.

At faa en ny Huslejlighed ordnet med Indkjøb etc. tager sin Tid; men nu er nok alligevel, Gudskelov, Flytningen hidop til Avenue Carnot 4, overstaaet, saa Arbejdet igjen kan begynde. Udenfor Vinduerne har jeg om Aftenerne Place de l'Etoile med Triumfbuen samt en god Strækning af Avenue de la grande Armée oplyst som en hel Stjernefest. Længere ned har vi Bois de Boulogne, et Bøsseskud fra os til den anden Side Champs Elysées og lige ved Sporvognsstationer til alle Punkter i Paris. Kommer dertil en saa høi, sund Beliggenhed som overhovedet mulig i Paris og extra godt Drikkevand — (som ikke er Seinevand), saa har jeg faaet mange prisværdige Ting for en taalelig billig Leje. Om Aftenerne kommer Bjørnson herop, og saa tager vi os en Spadseretur rundt om Arc d'Etoile eller nedover Avenuerne. Han arbejder saare ivrig paa sin Fortælling og er fortiden meget fornøjet med den. Jeg har — hvad Bjørnson ikke ved og hvad der maa blive mellem os, kjære Justitsraad! — i det forløbne Halvaar arbejdet en hel Del for at faa endel Rigmænd og formuende Bønder af hans politiske Parti til at sætte sig igang for at skaffe ham hans Gaard Aulestad fri for Gjæld, og har alt et Par Pengemænd hvoriblandt Astrup i Stockholm erklæret sig villige til at deltage af »fuldt Hjerte«, medens Sagen derimod endnu beror hos Skovejerne i Østerdalen — der vel fortiden trykkes af de daarlige Tider i deres Branche, siden det drager saa ud med Svaret. Det er overhovedet under vor Forfatningskrise vanskelige Forholde at arbejde den Sag frem i; men saa tør den alligevel være ganske vel forberedt til en gunstigere Tid, da den kan komme frem i almenere Form.

John Paulsen var her igaar med kjærkomne Hilsener fra Dem; og gjentagne har jeg modtaget gode Bedømmelser af »Familjen paa Gilje« med Deres venlige Ord paa, hvorfor jeg — som for saa meget andet — siger Dem min skyldige Tak.

Med min Hustrus og mine varmeste Hilsener!

Deres hengivne

Jonas Lie.

Berchtesgaden 24 Novbr. 1884.

Kjære Hr. Justitsraad!

Jeg er næsten skamfuld over Deres store Imødekommehed — ikke mindre end Omtrykning af hele gode Ark. Men jeg tror jo ogsaa, der er sket mig en væsentlig Tjeneste ved det. Min store Tak!

Vi reiser imorgentidlig til Paris, og min Adresse blir da som før Paris. 4. Avenue Carnot.

Bjørnson skriver til mig om det ny Oplag af hans tykke Bog, og det var jo en stor Glæde for ham. Han fortæller med det samme at han har skrevet til Dem og andre, at han mente, jeg sad og skrev her i Feber og Forhastelse — han har nu ikke Begreb om, at man lever og arbejder bedst, naar man kan gaa alene over sit Arbejde, uforstyrret af Andre og Andet. Forstyrrelsen er nu engang det, som gir mig Feber, og som jeg søger at unddrage mig ved endel af Aaret at reise hid. Fra Henrik Ibsen havde jeg nylig Brev, han lever godt i Rom. Det glæder mig overmaade, at hans Vildanden gjør stor og fortjent Lykke, og mere vil den gjøre fra Scenen.

For Kjellands Bog takkes meget; han har naaet en *stor* Virkning i Fallitscenen; den er ogsaa enkel og vel gjennemført; vi sad helt blege ved Løvdals Fallit; men der kulminerer den. Den er lige velskreven og korrekt ogsaa siden; men gjør lidt stærkt ensidig Indtryk af Bitterhed — maaske. Vi har nu blot læst den igjennem en Gang.

Mange Hilsener, kjære Hr. Justitsraad! — og tak for denne Gang i Berchtesgaden!

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Jonas Lie.

19. Januar 1885.

Atter idag har jeg den store Glæde at kunne gjøre Dem en behagelig Meddelelse: Deres sidste Fortælling »En Malstrøm« har overalt, saavel i Norge som her, funden en saa levende Afsætning, at det meget betydelige Oplag efter al Sandsynlighed kan ventes udsolgt i Løbet af et Par Maaneder. For at Bogen ikke skal komme til at mangle, tillader jeg mig allerede nu at foreslaa, at der trykkes et andet Oplag

paa 2000 Ex., og skulde der derfor være et og andet, De ønsker at ændre eller tilføje, beder jeg Dem underrette mig derom jo før jo heller.

Igaar havde jeg den Fornøjelse at modtage Deres venlige Brev af 16. Jan., for hvilket jeg hjerteligst takker. Det Beløb (2,400 Kr.), som De ønsker i Løbet af Vinteren, er ganske til Deres Tjeneste, og De vil vel som sædvanligt Selv angive Tiderne, da jeg skal sende det. I Henhold til Brevet følger herved foreløbig de 400 Kr. — Det er mig kjært at se, at De i Løbet af Sommeren vil lade trykke et Bind med en 7 à 8 mindre Fortællinger, og uagtet største Delen af Indholdet alt har været trykt før, vil en saadan Samling fra Dem dog blive modtaget med største Paaskjønnelse. Kunde denne blive færdig til Udgivelse i Begyndelsen af September og De saa, som antydet, kunde levere en større Fortælling, der kunde udkomme inden Udgangen af November (ikke gerne senere), vilde jeg raade til at udsætte Digtenes Udgivelse til Julen 1886.

De gjør ganske bestemt rigtigt i ikke at sprede Dem ved Smaabidrag til Blade og Tidsskrifter. Bjørnson og Kielland gjør det yderst sjældent. Ibsen aldrig. — Det gjør mig inderlig ondt at høre, at Bjørnson har været alvorlig syg i et Par Dage. Som jeg sidst skrev til Dem havde jeg nylig haft Brev fra ham, og da var han ualmindelig glad og tilfreds; han maa altsaa kort efter være bleven daarlig. Bjørnson er forsigtig og nøjsom og tarvelig i sin Levemaade, saa jeg har altid den Tro, at han vil blive en gammel Mand.

Af de norske Aviser vil De have set, at Ibsens »Vildanden« har gjort Lykke saavel i Christiania som i Bergen.

Vi glæde os Alle til det Familiebillede, De er saa inderlig god at love mig. Det skal hænge ved Siden af det ypperlige Billede, jeg fik af Bjørnsøns Familie.

Med mange venlige Hilsener til Dem og Deres Kjære fra min Søn og mig,

Deres hjerteligt hengivne

Fr. Hegel.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris 25 Januar 1885.

Nyt Oplag af »Tremasteren«, nyt dito af »En Malstrøm«, — Deres to sidste Breve bragte mig isandhed glædelige og opmuntrende Efterretninger! Hjertelig Tak for det, for Løftet

Eyolf Soot pinx.

Thomasine og Jonas Lie.

om Pengeforsku­det — hvoraf jeg modtog de 400 Kroner i Vexel — og for det hele saa venlige Brev, hvori De er saa snil at give mig Deres Mening og gode Raad om, hvad jeg for den nærmeste Fremtid fornuftigst bør levere. Jeg er bestemt paa akkurat at følge det.

Det er en daarlig Tingenes Tilstand at der ikke er literær Konvention mellem de nordiske Riger og Udlandet. I Finland hører jeg, at to Dagblade samtidig har plyndret »En Malstrøm« for sine Føljetoner. I Holland oversættes frisk væk alle mine Bøger uden at jeg mere end lejlighedsvis erfarer noget derom endsige faar Penge for dem, og i Tydskland — ja der har jeg nu gennem et Par Damer, som oversætte, faat noget, der ser ud som en Tanke af Udsigt til lidt Indtægt af nogle af de sidste. For England og Amerika har jeg aldrig gjort mig Illusioner om Salair, uagtet mine tidligere Fortællinger der er udkommet paa de store Forlag — »Lodsen og hans Hustru« hos Blackwood i London, og de andre i Chicago, hvor jeg erfarer »Den Fremsynte« igjen oversættes, ligesom »Livsslaven« nylig har paraderet, hører jeg, i et fransk Dagblad i Genf under Navn af »Le fils de Barbre«. En Konvention kunde kanske nu — mod hvad jeg før har troet — gjøre os nordiske Forfattere praktisk Nytte.

Med mange hjertelige Hilsener fra os!

Deres hengivne

Jonas Lie.

P. S. Bjørnson er i stadig Bedring, det er vist blot almindelig Brystkrampe han lider af.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris 26 Maj 1885.

Vort Sølvbryllup havde vi ment at fejre i al Stilhed som en privat Familjefest; men det blev noget helt andet. Da vi kom ind i Stuen om Morgen­en, var alt der ganske forandret, og et stort, prægtigt Taffel­u i gammeldags Renæssance­stil, omgivet af et Par mægtige Kandelabre, fra vor kjære Ven Hegel, sagde os strax, hvad Klokken var slagen, — en herlig, storartet Present. Det ser saa hyggelig og lunt ud der foran Speilet paa Kaminen og vil stadig gjøre Giveren nærværende i vor Stue, — Børnene er nu engang voxet op med

Hegel som en Art Forsyn. Ja, det var jo en stor Overraskelse, kjære Justitsraad! Og dertil det saa kjærkomne Telegram fra den Hegelske Familie, — vi satte *stor* Pris paa, at I var med os den Dag, — og tag vor hjertelig varme Tak for det som for saa meget nu i Livet!

Væggene fandt vi behængte med Malerier, — Præsenter fra forskjellige Malere, og dertil forærede Eilif Peterssen os det store Billede af begge vore Døttre, som for Øjeblikket hænger paa Udstillingen i Antwerpen. Et prægtigt Tæppe fra Grosserer Astrup laa paa Gulvet, under Taget hang en nydelig Lampe fra Bjørnson etc. Telegrammer og Breve kom den hele Dag — det sidste Telegram Kl. 12¹/₂ om Natten fra Alexander Kielland, som netop var kommen iland i Bordeaux. Et Par vakre Sange fra John Paulsen og Komponisten Ole Olsen kom ogsaa. Det var en Offentlighedens Bræksjø, der totalt fyldte vor lille private Bolig — ikke bare med Blomster. Man kan nu trænge til at faa Offentlighedens Saltvand over sig engang imellem — jeg føler mig ialfald som et Fartøj, der er nyudskudt paa Vandet.

Tak da! — og mange hjertelige Hilsener til Dem og Deres kjære Søn og hans Frue fra min Hustru og mig.

Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris 21 December 1885.

Vi er jo nu saa længst vant til at tænke os Dem og Deres Hjem blandt de nære og kjære, at vi synes det rent hører med til Julehelgen at hilse indom vor kjære, gennem saa mange Aar prøvede Ven med det bedste og varmeste »Glædelig Jul!«, vi bare ejer. Maatte alt staa lykkelig og vel til hos Dem og, hvad der vel er Dem lige med Dem selv, hos Deres Hr. Søn og alle hans og Juletræet skinne paa glade Ansigter i Stuen. — Her i Paris er nu alt Jul, Skove af Juletrær nedover Boulevarderne, og her hjemme hos os i Huset er der jo alt en adskillig nordisk Uro foran Juleaften; — vi har jo en liden Elisabeth, hvis Forventninger til Juletræet er saare mægtige. Vi har til den Aften bedt til os nogle skandinaviske Kunstnere og Kunstnerinder, Garborg kommer og efter Sædvane vel længere ud paa Aftenen Bjørnsons.

Synderlig Ro i Huset for mig til at bestille noget alvorligt, skjønner jeg her knap blir længere og saa gir jeg det op. Dem tænker jeg mig staaende anderledes standhaftig i Deres travle, storartede Bestyr i 3 Klareboderne lige til sidste Time, naar det ringer ind Julen Kl. fem, sex. Altsaa for Dem og Deres, kjære Hr. Justitsraad — »en glædelig Jul!«

Deres hengivne

Jonas Lie.

Paris d. 27. Novbr. 1886.

Kjære Hr. Justitsraad!

Tør jeg være saa fri atter at bede Dem godhedsfuldt forstrække mig paa Konto med 800 Kroner; det er Julemaaned, og da gaar der altid endel mere Penge.

Hjertelig Tak for Rosmersholm, vi var spændte og begjærlige efter den. I den dramatiske Bygningskunst overgaas Ibsen neppe af nogen Samtidig og rimeligvis vil ogsaa det stemningsfulde men noget triste Rosmersholm bevise dette, naar Værket kommer i sin fulde Belysning fra Scenen. Det er saa fuldt af fine Repliker, at jeg har læst Bogen gjentagende uden at være færdig med den, — et psykologisk Syn, som han paa en mærkværdig Maade har faaet omgjort til Drama; det er overhovedet som alt under hans Haand forvandler sig til dramatisk Stof. Og saa er det dybt originalt.

Kielland skriver, at han staar som Storke paa det ene Ben ved sit Rede derude i Cernay-la-ville, saa han ikke kan komme ind til Paris, før Familien er lidt indforlivet med Forholdene; nu heder det dog, at han er i Farvandet; der maa vel blive for ensomt for ham derude i Længden.

Jeg tillader mig at vedlægge en Liste paa dem, jeg gjerne ønskede min Bog tilstillet, naar den udkommer.

Med mange hjertelige Hilsener

Deres hengivne

Jonas Lie.

Paris den 14. December 1886.

Kjære Hr. Justitsraad!

»Kommandørens Døttre« fik jeg i Søndags Aftes og har kun at bringe Dem min hjertelige Tak for alt den anbelan-

gende. Ikke én Trykfejl at opspore den ganske Bog igjennem. Vignetten er fuldkommen overensstemmende med Bogens Begyndelse. Det »rene Flag« har imidlertid altid været min Kjærlighed, jeg har havt det paa min Væg, fra jeg reiste til Italien, og skulde gjerne være med at slaa et Slag for det, om vi engang kunde opnaa at faa det. Saa det stærkt farvede fremragende lille Flag med Unionsmærket skar lidt

Jonas Lie og Familie.

Billede fra Lejligheden i Paris.

i Øinene. Men det er jo saa fuldkommen korrekt vort Orlogsflag, saa derom er intet at sige, vi har intet andet; men for En, der har besunget Flaget saa mangen 17de Mai trængtes der dog i Publikum for at undgaa Misforstaaelse en liden letvindt Antydning, som De vil se, kjære Hr. Justitsraad, jeg fandt mig forpligtet til at give i et Par Ord til norske Dagbladet.

Bjørnson og Karoline kom herop igaar og var rigtig varme for Bogen, som de begge havde læst. Jeg har i vort Land set saa mange staute, prægtige Kvinder i Familierne komme

paatverke med Livet og gaa ugifte, fulde af Bitterhed og Misforstaaelser, og har fundet ud, at det kom af den megen Unatur og Kunstighed i Opdragelsen, Kløften mellem begge Kjøen blir rent til et kunstigt Fantasiforhold fuld af Vranghed og Misforstaaelser. Dette er egentlig en af Bogens Opgaver at udføre i Liv. Om det nu har slaat til at faa det frem, som jeg gjerne har villet! Og saa da den anden Søster, som ikke faar nogen Ret for sin Kjærlighed!

Thomasine og Jonas Lie.

Billede fra Lejligheden i Paris.

Megen Tak for Kiellands »Tre Par« — og mange varme, kjærlige Hilsener fra min Hustru og mig og Ønsket om en rigtig glædelig Jul for Dem selv saavel som Deres Søn og hans Familie!

Deres hjertelig hengivne

Jonas Lie.

P. S. Jeg har gaat i denne Tid og udarbejdet i Tankerne et Par Sujetter, det ene til et Skuespil, det andet en Novelle. Jeg havde tænkt at tage Skuespillet først; men det er jo saa usikkert, hvor vidt et saadant kan slaa til, og, da nu den

økonomiske Side er mig af stor Vægt, vil jeg vælge at begynde paa Novellen og opsætte det andet. Jeg føler mig mest tryk paa det Vis. Det er et humoristisk Sujet og kan jo være nok saa muntert at tage fat paa ovenpaa alt det alvorlige. Tør jeg udbede mig et Expl. af min »Komm. Døttre« sendt Forfatteren Gustav af Geijerstam i Sverige.

Kjære Hr. Lie!

22. December 1886.

Af Deres sidste venlige Brev, for hvilket jeg hjertelig takker, gjør det mig ondt at se, at De har været lidt utilfreds med at det norske Unionsflag er anbragt paa Bindet, hvilket jeg efter hvad De anfører ogsaa nok kan forstaa. Selv var jeg overmaade kjed ved at skulle levere dette Bind, da Billedet efter min Mening er uheldigt i sin Helhed. Men jeg fik det først i det sidste Øjeblik, og skulde der leveres en ny Tegning og denne graveres, vilde Bogens Udgivelse være bleven udskudt mindst en 12 Dage. Jeg var saaledes *nødsaget* til at benytte det som det var; Flaget maatte saa med og paa det Sted kunde det rene norske Flag jo ikke anbringes.

Tilgiv, at jeg saa ganske mod mit Ønske er kommen til at gjøre Dem imod.

Saa vel mine Børn som jeg have med største Interesse læst Deres sidste udmærket smukke, men noget vel sørgelige Fortælling, der vistnok i Aar vil blive den egentlige Julebog. Jeg glæder mig til, at De alt har fundet et Sujet til en ny Fortælling, og at denne vil blive humoristisk; det er det vi trænge til.

Modtag herved vore bedste Ønsker om en glædelig Jul for Dem og alle Deres Kjære og med de venligste Hilsener, er jeg

Deres hjertelig hengivne

Fr. Hegel.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris den 3 Juli 1887.

For Deres sidste Brev med Anvisningen og øvrige Indhold et hjerteligt Tak! Jo, jeg har da det gode Haab, at jeg skal have min Fortælling færdig engang paa Høstsiden, om det end endnu ikke er godt at sige naar. Jeg er i visse

Maader kommet længere frem end jeg har plejet at være ved denne Tid af Aaret, naar en Fortælling skulde ud, og Arbejdet gaar godt; men saa har jeg jo endnu Vanskelighederne foran mig og faar haabe paa Lykke og Chance med det som med en anden Seilads, — og saa interesserer og morer det mig, — naar jeg bare kan faa det rigtig til.

Det var gruelig lejt, at Kielland ikke fik Digtergage — og endnu rent ud sørgeligere, om nu Følgen skulde blive, at Bjørnson finder at burde frasige sig sin! Vi maa naturligvis om lidt, naar Stemningen ikke længer er fuldt saa irriteret, se til paa en forstandig Maade at faa moveret om Pension til ham for hans ikke blot Gjerning i Literaturen men som banebrydende Fører i vor Folkeudvikling i de sidste 30 Aar baade paa Politikens og andre Omraader f. e. Theatrets. Der nægter ingen ham, naar det kommer til Stykket, hans brede Plads, — men Stillingen fortiden er desværre gjort skjev. Og ogsaa for Ibsen turde der da være Tanke om Pension.

Alle Bjørnsons er igaar reist ud til Kiellands for at være der en otte Dages Tid. Bjørn og Frue er ogsaa derude. De er netop kommet til Paris, og Bjørn var heroppe og var den gamle snille og morsomme Mand.

Jeg har set af en Avis om en Fortælling »Fra Guttedagene«, som jeg har skrevet; det er desværre nok ingen Fortælling men en liden Skitse betitlet: »Lidt fra Guttedagene« sendt efter et gammelt Løfte til Rølsens Børneblad, og kan muligvis engang blive et Blad i mine »Memoires«.

Min Hustru sender Dem mange varme Hilsener og ligesaa
Deres hengivne

Jonas Lie.

Kjære Hr. Justitsraad!

Paris den 11 Novbr. 1887.

. Bjørnson er da reist for at holde Forelæsninger i Danmark og Sverige. Desværre, han kunde ikke overvinde sig til at ta Farvel med mig og faa jevnet ud den Knude paa Traaden der har været mellem os siden ivaar. Det er jo ikke noget som ligner Uvenskab; men kun en Vanskelighed, der kom ind i vort Omgangsforhold, og som grunder sig paa Meningsforskjel — og ikke mindst, kjære Hr. Justitsraad, om at beholde sin Uafhængighed. Han har

Paris den 26 Oktober 1887.

Kjære Hr. Justitsraad!

Deris Tilvendelse har
jeg selv fulgt med Glæde.

Jeg gjenneengav i den endel
Manuskript (og sender i affen
tre Kapidler til og med det
afsluttende.

Og jeg tillader jeg mig
kjære Hr. Justitsraad! at

indeed of Bern's Godhed
yderligere Forskud af 4
600 Kroner.

Med mange Hilsener,
min varme Tak og i
ydelste Troelighed,

Bern's Hengjeme

Jonas Lie.

Jonas Lie Haandskrift.

mere og mere vanskeligt for at omgaaes andet end fuldtonig Enighed — taaler ialfald ikke andet af *mig*. Ja, vi har nu omgaaedes daglig i fem Aar, og det har gjort mig meget ondt at saadant ikke skal binde; men jeg tror ogsaa nu, det er klogest for Bevarelsen af vort virkelige gamle Forhold, at vi ikke lever for tæt paa hinanden.

Ja dette er jo kun mellem os, kjære Hr. Justitsraad! Og os har det været saare pinligt, at Bjørnsons har fundet at burde blande forskellige uvedkommende ind i dette. Det tager sig ikke godt ud.

Deres hjertelig hengivne

Jonas Lie.

Paris den 6 December 1887.

Kjære Hr. Justitsraad!

Det gjorde os rigtig inderlig ondt af Deres Brev at erfare, at De havde været saa meget syg; men saa lettede det jo at høre, at De var paa Bedringssiden igjen og fik prøve at styrke Kræfterne ved Vognture i fri Luft. Saadant gastrisk vil ha sin Tid, jeg har nogen Erfaring om den Slags fra mine egne Forkjølelser. Og saare vil det glæde os at høre, at De er blevet helt stærk og frisk igjen.

For Kiellands Bog, som jeg har modtaget, takkes meget . . .

Og saa en Tak for sidste saa venlige Brev med de 600 Kr. Med mange Hilsener baade fra min Hustru og mig og Ønsker om, at vi snart maa faa høre, De er frisk igjen.

Deres hengivne

Jonas Lie.

Paris den 30te Decbr. 1887.

Kjære Hr. Jacob Hegel og Frue!

Vi behøver vel ikke at fortælle Eder, at her er Bedrøvelse i Familien for vor kjære mangeaarige, trofaste Ven! Det stod jo saa, at det kunde blive til begge Dele, det følte vi nok; men vi havde alligevel gjort os op som en Fortrøstning om, at Sygdommen skulde glide over denne Gang; han var jo saa sund af Konstitution, hørte vi. Og saa skulde vi da faa Deres Telegram!

Det var saa meget og et saa mange Gange prøvet Ven-
skab, hvis Værd om mulig øgedes ved, at det øvedes med
saadan Omsigt. Han ejede mange Egenskaber som jeg her
ikke skal opregne, og som gjorde, at vi gennem Aarene
stedse maatte omfatte ham varmere og mere tillidsfuldt;
men naar jeg skal samle det i en Sum, tror jeg, jeg vil sige,
at han havde et saa forstandigt Hjerte; — og saa saa klar og
fast i sine Ord og storladen i sin Maade at anskue Forretning!

Ja det var en Ven og Støtte som naturligvis flere For-
fattere end jeg vil savne, men næppe nogen mere. Min
Hjertens Tak lægger jeg paa den Mands Kiste baade for
mig selv og den Literatur, jeg tilhører.

Med min og min Hustrus dybe og inderlige Deltagelse i
Eders Sorg og Ønske om, at det maa lysne for Eder paa det
ny Aar.

Eders hengivne

Jonas Lie.

Jonas og Thomasine Lies Grav.
Frederiksværn.

Noter

BJØRNSTJERNE BJØRNSON

Bjørnstjerne Bjørnson opholdt sig første Gang i København fra Høsten 1856 til Foraaret 1857 og stiftede i denne Vinter flere Bekendtskaber, der fik Betydning for ham. Blandt de Mænd, han kom i Forbindelse med, kan nævnes Dr. Carl Rosenberg, Clemens Petersen og Schandorph o. fl. (se Note til Side 34), desuden den Heibergske Kreds, der udøvede en ikke ringe Paavirkning paa ham. Han arbejdede under dette Ophold her bl. a. paa »Synnøve Solbakken« og »Halte-Hulda«. — I Sommeren 1860 kom Bjørnson atter til København, og under dette Besøg var det, at han gennem Clemens Petersen førtes i Forbindelse med Hegel. I Slutningen af November rejste han paa et Stipendium til Italien, medens hans Hustru og Søn tilbragte Vinteren i Sønderborg paa Als hos Borgmester Finsen, der var i Slægt med Fru Bjørnson. Hans første opbevarede og her medtagne Brev til Hegel maa være skrevet omkring den 25. November 1866, den 24. fik han nemlig Meddelelse om, at Rejsestipendiet var blevet ham bevilget.

Side

9. Carsten Hauch, (1790—1872) var Theaterchef 1858—59, dernæst Censor fra 1860—71.
13. Niels Christian Ravnkilde, (1823—90), dansk Komponist, levede fra 1853 i Rom, hvor han blev til sin Død. Har udgivet en Del Sange og Romancer, bl. a. til Tekst af Bjørnson.
15. Chr. Richardt (1831—92) forlovede sig i 1863 med Marie Hammerich, Datter af Professor Martin Hammerich; de blev gift 1865.
24. Henrik Ibsen rejste Foraaret 1864 fra Norge og tog foreløbig Ophold i Italien. Den omspurgte Bog er »Brand«, som udkom i Marts 66. Se herom Bind I, Side 217—19.
9. Ved Indsendelsen af »Halte-Hulda« til det kgl. Teater ledsagede Bjørnson Skuespillet med følgende Brev, som velvilligst er meddelt fra Teatrets Arkiv:

Til

Hotel Phønix, 21. Nov. 60.

den kgl. danske Theatercensur!

Hvorvidt mit Stykke Halte-Hulda har været indleveret til den kgl. danske Theatercensur, ved jeg ikke. Nogen Dom er mig aldrig bleven meddelt. Jeg kjender Hejbergs private Dom derom, og da Stykkets Antagelse formentlig maa være afhængig af, hvor-

vidt Fru Hejberg vil spille Titelrollen, har jeg ingen officiel Dom æsket, tror heller ikke at min Kommissjonær har gjort det paa mine Vegne.

Nu staar to Ting mig for Hovedet, 1) om Fru Hejberg muligvis vil spille Titelrollen — 2) om Theatret har det Princip til Fremhjælp af Literaturen som Hovedforsorg for den nordisk-dramatiske Literatur at antage dertil kvalificerede Stykker, uagtet de i Øjeblikket ikke kan spilles?

Forat faa dette forsøgt, tillader jeg mig ærbødigst at sende Stykket ind til den kgl. danske Theatercensur.

I Tilfælde af, at det skulde spilles, vil jeg forbeholde mig at indsende en Del ubetydelige Rettelser i Deklamationen paa nogle Punkter, — altfor uvæsentlige til at kunne have Indflydelse paa den Dom, der rammer Stykket som Arbejde, men altid tjenlige til hist og her at dæmpe et Skrig, forsonne en Misklang eller tydeliggjøre. Forsaavidt Replikbygningen undertiden ikke skulde falde saaledes, at danske Skuespillere kan behandle dem (Stykket maa forøvrigt ikke berøves sin Lokalfarve), maatte det blive bestemt, at den danske Forfatter, jeg fik til at hjælpe mig hermed, konfererede med Censuren, da det ligger i Sagens Natur, at jeg selv herom ingen Mening kan have.

Hr. Clemens Petersen, cand. mag. (Vestervold 39), modtager Svar paa mine Vegne.

Besætningen har jeg tænkt mig saaledes: Fru Hejberg Titelrollen, — Hr. Wiehe Eyolf, — Frøken Thomsen Thordis, — Hr. Hultmann Gunnar, — Fru Jakobsen Svanhilde, — Jfr. Møller Hallgerda. — Den gamle Kone samt Aslak maatte jeg nærmere forbeholde mig at overtænke.

Halte-Hulda udarbejdede jeg med megen Flid og Begejstring; den var min Ledsagerske i næsten et Aar. Jeg har undertiden læst Stykket højt i større Forsamlinger, og jeg tør med Glæde sige, at det er fulgt med en Spænding og Interesse, som kan lade mig have de bedste Forhaabninger til Scenen. Men det maa behandles med Kjerlighed.

Med Agtelse

Bjørnst. Bjørnson.

Halte-Hulda blev ikke antaget og er ikke siden bleven opført paa det kgl. Teater.

9. Hviid, Chr. A. (f. 1834), Assistent i Livsforsikringsanstalten, senere Borgmester først i Ringkøbing (1873—82) og derefter i Stege.
10. Hammerich, Martin J., (1811—81) Skolemand og Forf., Prof. — Ploug, Carl Parmo (1813—94).
- Kritikeren Clemens Petersen (f. 1834), i mange Aar »Fædrelandet«s Literaturanmelder, Bjørnsons første danske Biograf. Rejste i Slutningen af 60'erne til Amerika, hvorfra han 1904 vendte tilbage til Danmark.
12. Richard Nordraak (1842—66), norsk Komponist (bl. a. »Ja vi elsker —« og Stykker af »Sigurd Slembe«), død i Berlin.
15. Schiern, F. E. A., (1816—82) Historiker.
18. »De to Mansa'ere«: Brødrene Etatsraad, Dr. med. Fr. V. Mansa (1794—1879) og Oberst, Kartograf Jacob H. Mansa (1797—1885).

Side

18. Weilbach, Philip (1834—1900), Akademisekretær og Kunsthistoriker. Læste undertiden Korrektur paa Bjørnsons Arbejder.
- Tønsberg, Chr., Boghdl. i Kristiania. Han gik fallit, og Bjørnson søgte Raad hos Hegel for at hjælpe Tønsberg til at faa saa meget ud af sit Lager som muligt.
19. Bjørnstjerne Bjørnson, som i 1858—59 havde ledet Bergens Teater, blev fra Januar 1865 ansat som artistisk Direktør for Kristiania Teater, i hvilken Stilling han virkede indtil Sommeren 67.
20. Tyskeren Pries og Danskeren Simonsen, der paa Kristianiafjord havde overfaldet og myrdet en Laxebonde og kastet Liget overbord, henrettedes ved Kristiania 18. April 1864.
- Frederik Stang var Ministerpræsident fra 1861—80.
- Schweigaard, A. M., norsk Politiker, Fører for det konservative Parti; død Januar 1870.
21. Müller, Ludvig Chr., bekendt grundtvigsk Præst, Fader til Sigurd Müller. Udgav en Del Smaaskrifter, der senere er udkommet samlede.
- Den 4de November var Unionsdagen. Det omtalte Digt er »Norrønastammen«, trykt i »Digte og Sange« af Bjørnstjerne Bjørnson.
22. Med »Deres to gamle Veninder« tænker Bjørnson paa Fru Deichmann og Frk. Hanne Deichmann, som boede paa 1ste Sal i Klareboderne 3.
- Bjørnson var Redaktør af »Norsk Folkeblad« fra 3. Marts 1866 indtil 72. I 69 gik Bladet fallit, men Bjørnson købte det og fortsatte Udgivelsen for egen Regning.
24. Fru Thoresen o: Forfatterinden Magdalene Thoresen, Henrik Ibsens Svigermoder (1819—1903).
25. Stjernstrøm, Edvard (1816—77), svensk Skuespiller og Teaterdirektør. (Se Side 26 og tilsvarende Note).
25. Vistnok til Samlingen »Vintergrønt«, der udkom Julen 1866.
26. Frk. Hanne Deichmann døde under et Badeophold i Marienbad Sommeren 1866, omtrent 80 Aar gammel.
- Bjørnson opholdt sig i Sommeren 1867 i Stockholm som Gæst hos Edvard Stjernstrøm, paa hvis Teater »De Nygifte« var blevet opført.
- 26—27. Forhandlingerne om Bjørnsons Genovertagelse af Ledelsen af Teatret førte ikke til noget Resultat, og kort efter ansattes M. W. Brun som Direktør.
29. »Norsk Sjømandssang«, trykt i »Digte og Sange« af Bjørnstjerne Bjørnson.
- Lobedanz, Edmund A. Joh. (1820—82), Forfatter, født i Slesvig, ansat i det slesvigske Ministerium i København. Levede efter 1864 udelukkende som Forfatter og Oversætter. Bl. a. oversat H. C. Andersens Eventyr, Bjørnson o. fl.
30. Boghandler Joh. Dahl i Kristiania.
- Fru Hegel var død kort forinden. (14. April 1868).
32. Georg Brandes anmeldte i »Illustreret Tidende« Nr. 469, den 20. Septbr. 1868 Opførelsen af »Maria Stuart« med den norske Skuespillerinde Laura Gundersen som Gæst. Brandes kalder Stykket »genialt og usædvanligt« men tilføjer, »at det vinder ikke ved at sees hyppigt. Det virker strax ved stærke, næsten bedøvende Midler, dets Fortrin ligge for Dagen, mens dets Mangler ligge dybt«. Omtalen af Fru Gundersens Spil indledes med følgende Ord: »jeg skal i Omtalen af dette stræbe at forene alt det Hensyn, der skyl-

Side

des en Dame, en Gjest og en Kunstnerinde, som indtager ved en skjøn og følelsesfuld Natur, med det Hensyn, der skyldes Sandheden, hvilken det dog, naar Alt kommer til Alt, er vigtigere at gjøre tilpas end selv den mest indtagende Dame«.

»Maria Stuart« opførtes første Gang i September 1867.

33. Cirkulære til Nordens Boghandlere 25—2—69.

(Fra Bjørnstjerne Bjørnson.)

Min Fortælling »Arne« som Fru Geelmuyden i Bergen har kjøbt af mig for et Tidsrum af 10 — ti — Aar udkommer nu i August Maaned, da Tidsrummet nemlig udløber, hos min Forlægger, den Gyldendalske Boghandel i Kjøbenhavn.

Dengang jeg solgte Fru Geelmuyden denne Bog og »Halte-Hulda« forstod jeg mig meget lidt paa Tingenes Værdi og endnu mindre paa Kontrakter. Jeg solgte »Halte-Hulda« en Gang for alle for 50 — femti — Spd. og »Arne« i 10 — ti — Aar for 140 Spd.!) Havde jeg solgt Bøgerne til min nuværende Forlægger, saa havde de indtil nu sikkerlig indbragt mig mellem 1000 og 1500 Spd.; ja, om jeg fik dem fri idag, vilde de straks indbringe mig flere Hundrede Spd., og i begge Tilfælder fremdeles være min Eiendom (naar nemlig det bestemte Oplag var udsolgt.)

Jeg har gjentagende og atter gjentagende fremstillet for Fru Geelmuyden, hvor ufordelagtig Handelen har været for mig; jeg har endog efter saa mange Aars Salg tilbudt mig at betale Honoraret tilbage for dem begge mod at faa dem fri. Jeg har truet og jeg har tiggert; jeg har sendt andre ivei, jeg har bedt hende selv at foreslaa Erstatning, og jeg har endelig træt opgivet det hele. Men saa melder hun mig nylig, at nu, da de 10 Aar, hvori hun har Ret til »Arne«, udløber, nu vil hun foranstalte et nyt Oplag af samme! Jeg beder hende da paany saa indtrængende som mulig om endelig at lade det være. Om jeg skulde have Straf for min Godtroenhed og Dumhed, saa maatte det vel da ikke være af hende, som i hvert Fald har havt Fordelen af den. Hun er jo rig, og jeg bad hende betænke, at hun ikke kunde eller burde formene mig den Indtægt, Bøgerne endnu kunde bringe mig, og som jeg trængte til.

Min Forestilling har været ligesaa forgjæves som de tidligere; »Arne« kommer i disse Dage ud hos hende i nyt Oplag; »Halte-Hulda« maa jeg anse for tabt for bestandig.

Saa er det min Bøn til Nordens Boghandlere, at de ikke kjøber eller sælger dette hendes nye Oplag af »Arne«, men oppebier det, som udkommer i August hos den Gyldendalske Boghandel, og som bringer mig den Indtægt af Bogen, jeg som Forfatter tilkommer. Det er endvidere min Bøn til Nordens Aviser, at de optager dette mit Cirkulære og derved hjælper mig mod en Fremgangsmaade, som til Ære for Nordens Boghandel i vor Tid ganske sikkert er enestaaende.

*) Fru Geelmuyden paastaar ovenikjøbet, at ogsaa »Arne« er solgt hende for længere Tid eller for bestandig; herom vil da opstaa Proces, hvor jeg altsaa, selv om jeg vinder, har Udsigt til i Omkostninger at miste de 140 Spd., jeg har faaet for Bogen; thi hun driver naturligvis Processen lige til Høiesteret.

Side

34. »Arnlot Gelline« udkom Efteraaret 1870. Digtet er tilegnet »Nordens Folkehøjskoler, med Tak og Lykønskning«. — I et Brev til Hegel ang. Frieksemplarer af »Arnlot Gelline« skriver Bjørnson: »Glem ikke gamle Levin! Aldrig glemme gamle Levin, hver bog af mig må han få; han blev årsag til de bekendtskaber i København, som siden har været en velsignelse i mit liv.« (Israel Levin, Sprogforsker).
42. K. Knudsen, norsk Skolemand og Sprogforsker. (Se Note i Bind I, Side 462.) Nordisk Sprogkongres afholdtes i Stockholm Sommeren 1869, paa hvilken flere fælles Retskrivningsregler vedtoges. Knudsen gik langt videre i radikal Selvstændighedstrang end disse.
43. Dr. Rosenberg, Carl Fr. Vilhelm (1829—85), Literaturhistoriker, Docent, 1869—72 Redaktør af »Heimdal«, ivrig Patriot og Frihedsven. Forfatter af »Nordboernes Aandsliv«. Havde allerede i 1858 i »Dansk Maanedsskrift« anmeldt Bjørnsons og Ibsens Dramacr (»Mellem Slagene« — »Halte-Hulda« — »Hærmændene paa Helgeland« o. a.) og især fremhævet Bjørnson.
- »Nordiske Digtere«, en Antologi med korte Biografier og Forfatterportrætter, udgivet af P. Hansen.
- Med Hegels »Hædersdag« sigter Bjørnson til den Fest i Anledning af Firmaets 100-Aars Jubilæum, som oprindeligt var fastsat til 27. Dec., men afholdtes 30. Dec. 1870.
44. Rudolph Schmidt, Forfatter; udgav sammen med Rasmus Nielsen og Bjørnson Tidsskriftet »For Idé og Virkelighed«, (1869—73). Født 1836, død 1899.
45. Den omtalte Opera (med Emne fra Sigurd Jorsalfar) blev aldrig fuldendt. 1ste Akt er bleven opført paa Nationalteatret i Kristiania.
46. »Sigurd Jorsalfar«, med Musik af Edv. Grieg, opførtes første Gang paa Kristiania Teater 10. April 1872.
48. »Brudeslaattene« kostede 24 Skilling = 50 Øre.
50. Angaaende Hegels Svar paa Bjørnsons Forslag: at de skal sige d u til hinanden, se Bind I, Side 221.
50. Hegel var til Boghandlermøde i Kristiania Sommeren 73.
51. Bjørnson tog med sin Familie Ophold i Udlandet (væsentligst i Italien) fra Høsten 1873 til Sommeren 75.
- 52—53. Welhaven, J. S. (1807—73). — Ved Welhavens 60aarige Fødselsdag bragte norske Studenter ham et Fakkeltog og hyldede ham med en Sang af Bjørnson: »Lyt nu, du ludende Sanger —«. (Se: »Digte og Sange«.)
54. Christofer Bruun (f. 1839), Præst og Højskolemand, ledede i flere Aar Vonheim Højskole i Gudbrandsdalen. Se bl. a. Kristofer Jansons Skildring »Bjørnson og Folkehøjskolen« i »Festskrift i Anledning af Bjørnstjerne Bjørnsons 70aarige Fødselsdag«.
- Kristofer Janson, Forfatter og Højskolemand, skrev paa Landsmaalet. Bedst kendt i Danmark gennem sin Fortælling »Han og Hun«.
56. F. Jungersen, Præst, udgav 1873: »Dansk Protestantisme ved S. Kierkegaard, Grundtvig og R. Nielsen«.
- 57—58. »Redaktøren«, Skuespil i fire Handlinger. Udk. 1874. Ikke opført i København.
58. »En Fallit«, Skuespil i fire Handlinger. Udk. 1874. Opført paa det kgl. Teater første Gang 15. April 1875 og gik allerede i det første Aarstid 39 Gange.

Side

60. Molbeck, Chr. K. F., var det kgl. Teaters Censor fra 1871—81
— Halvor Schou, Fabrikejer i Norge. (1823—79).
61. Baron Lüttgendorff-Leinburg, tysk Oversætter.
67. Hegel havde bedt Bjørnson skrive en Sang til Jacob Hegels og Julie Bagges Bryllup 9de Oktbr. 1874. (Se Hegels Brev Side 64).
68. Robert von Keudell, f. 27. Februar 1824, tysk Gesandt først i Konstantinopel, siden, fra 1873—87, i Rom. Stod Bismarck nær.
— Adolf Lothar Bucher, f. 1817, studerede Jura, maatte under Begivenhederne 1850 flygte til Rom, hvor han levede 10 Aar som Journalist, vendte hjem efter Amnesti og arbejdede en Tid i det Wolffske Telegrafbureau i Berlin. 1864 af Bismarck ansat i Udenrigsministeriet, fulgte Bismarck under Krigen 70—71 og nød hans Fortrolighed. Indtog i det hele en betydelig Stilling og havde ikke ringe Indlydelse paa tysk Udenrigspolitik. Har udgivet forskellige Arbejder.
Om Bjørnsons Forhandlinger med disse Mænd ang. Slesvig foreligger intet officielt.
69. J. Holm-Hansen, Forfatter, f. 1841. Den omtalte Bog er rimeligvis: »En katholsk Familie«, der udkom i 75.
— Hasselriis, Louis, dansk Billedhugger, f. 1844; bosat i Rom.
73. Motzfeldt, Ketil, Advokat i Kristiania, Politiker (1814—89). Hans Dagbøger udgaves i 1908.
75. Nordahl Rolfsen, norsk Forfatter, udgav i Aarene 1876 og 77 »Nordisk Tidsskrift for almindennende og underholdende Læsning«, under Medvirkning af M. G. Gertz, Fr. Ciertsen, C. Rosenberg, Gustav Storm o. fl. Se ligeledes Side 84.
— Georg og Edvard Brandes udgav fra Oktober 1874 og til Efteraaret 77 »Det nittende Aarhundrede«, Maanedsskrift for Literatur og Kritik. Drachmann leverede flere Bidrag dertil.
— Digteren J. Greensteen, der var Bjørnsons Ven, læste undertiden Korrektur paa hans Skrifter.
76. »Fra Fjæld og Dal«, nye Fortællinger og Digte, udg. af H. J. Greensteen, 1875.
— Hegel lod i 1876—77 den stilfulde Bagbygning opføre, i hvilken Forlaget residerede indtil Sammenslutningen 1904. I Bygningen findes nu Forlagets Trykkeri og Bogbinderi o. s. v.
78. »Den Bjærgtagne« af Kristofer Janson udkom i Oversættelse af D. J. paa Gyldendalske Forlag 1878.
79. Boghandler Th. Lind, sammen med Hegel Forlægger af »Fra Fjæld og Dal«. Bjørnsons Skitse »Kaptejn Mansana« stod heri.
— Sagatun ved Hamar var Norges første Højskole, oprettet 1864 af Herman Anker, der var gift med en Søster til Frede Bojsen, Marie Bojsen.
80. Bjørnsons Drama »Kongen« udkom 1877, opført første Gang i København 1. Septb. 1909, iscenesat af Bjørn Bjørnson.
— Lord Charles Dilke (f. 1843), engelsk Politiker, Minister 1882—85, styrtet paa Grund af en Skilsmisssag. Ejer og Udgiver af »Athenæum«.
82. »Mellem Slagene« opførtes paa det kgl. Teater 1876.
83. Gehejmeraad, Departementschef Linde (1824—88), konstitueret Chef for det kgl. Teater fra 1866—76.
— Justitsraad Berner, Teaterintendant (f. 1823).

Side

83. Den omtalte Bog var en anonym politisk Pjece: »Til min Ven og Samfundsfrænde den danske Bonde fra en Vendelbo«, som udkom Efteraaret 76.
85. Politikeren, Højskoleforstander F. Bojsen.
88. »Min fortælling —« 3: »Magnhild«, som udkom 1877.
91. Fru Bolette Deichmann døde 1. Februar 1877.
94. Dr. Rodenberg, Redaktør af »Deutsche Rundschau«. Fortællingen, der omtales, er »Magnhild«.
96. Af de Salmer, Bjørnson omtaler, blev kun tre fuldførte. De findes i »Digte og Sange«. Hegel overtog ikke »Nyt norsk Tidsskrift«.
97. »Det ny System« udkom i 1. og 2. Oplag 1879 og opførtes paa det kgl. Teater i Foraaret 1890.
- »Over Evne«, første Stykke, udkom først 1883. Opført paa Folke-teatret Marts 1899.
98. Naar Bjørnson taler om Hegels »Sønne-søn«, er det en Fejlskrivning af ham; Jacob Hegel havde paa det Tidspunkt ikke nogen Søn, men kun Datteren Elisabeth.
- Georg Brandes: »Esaias Tegnér«, en literatur-psykologisk Studie, udkom 1878.
- »Taine«. — Hegel udgav i Aarene 1874—77 H. Taine: »Den engelske Literaturs Historie«, oversat af H. S. Vodskov. 4de Del: »Englands Literatur i den nyere Tid« udkom Efteraaret 1877.
100. I et Brev af ¹⁹/₁₁ 78 skriver Hegel til Bjørnson: »Samme Dag Du forlod Kjøbenhavn kom Prof. Sars og Cand. Edv. Brandes og spurgte mig, om jeg vilde forlægge et dansk-norsk Tidsskrift for Literatur og Kritik, naar Du i Forbindelse med Prof. Sars og Dr. G. Brandes overtog Redactionen. De vilde i saa Fald skrive til Dig og til G. Brandes. Jeg svarede, at jeg var villig dertil, og fore slog, hvis det kom i Stand, at lade det begynde med April 1879. Idag indløb Svar til Cand. E. Brandes, at hans Broder nok vil gaa med, og Foretagendet vil altsaa afhænge af din Bestemmelse«. — Tidsskriftet kom ikke i Gang.
101. Rimeligvis »Leonarda«, som udkom 1879 og blev forkastet af det kgl. Teater.
- Drachmanns Fortællinger 3: Samlingen »Paa Sømands Tro og Love«, der udkom 1878.
105. Emil Jonas (f. 1824), tysk Oversætter og Lærebogsforfatter. Oversatte flere nordiske Digterværker, bl. a. af H. C. Andersen, Bjørnson, Ibsen, Victor Rydberg o. fl., gennemgaaende slet.
- Wilhelm Lange (f. 1849) ligeledes Oversætter, bl. a. af et Par af Bjørnsons Bøger og flere af Ibsens.
109. Hegel havde opfordret Bjørnstjerne Bjørnson til at sælge Aulestad, som stadig krævede store Udlæg.
110. »Leonarda« opførtes paa Folketeatret første Gang 26. Jan. 1880 med følgende Besætning: Biskoppen: Hr. Abrahams. — Cornelia: Frk. Rosenstand. — Hagbart: Hr. L. Stigaard. — Oldemoder: Fru Betty Smidth. — Fru Falk: Fru Holst. — Ågot: Fru Betty Borchsenius, f. Guldbranden. — General Rosen: Hr. Dorph-Petersen. — Justitiarius Røst: Hr. Albert Price. — Fru Røst: Fru Wulff. — Pedersen: Hr. Benj. Petersen. — Hans: Hr. Hansen. — En Pige: Frk. Wildenbruch.
118. Henrik Pontoppidan udgav 1881 »Stækkede Vinger«; Schandorph: »Thomas Friis' Historie«.

Side

118. Alexander Kielland tog i Foraaret 1881 med sin Familie Ophold i København, hvor han blev til Sommeren 83.
— »Ibsens bog« er »Gengangere«, der udkom i December 1881.
120. Ang. Bjørnsons Ophold i Paris se ogsaa Breve fra Jonas Lie, Side 537 og videre.
121. »Over Evne« I blev ikke forinden Udgivelsen offentliggjort i Tidsskrifter, saaledes som Bjørnson paatænkte.
126. »Nyt norsk Tidsskrift«, der efter nogle Aars Hvile udgik paany fra 1883, bragte i sit første Hefte Bjørnsons i et tidligere Brev omtalte Fortælling »Støv«; derimod hverken i første eller senere Hefter noget af »Over Evne«. (Se fremdeles Side 129.)
127. Gennem Red. Bætzmann, som da opholdt sig i Paris, havde Hegel foræret Bjørnson de nævnte Genstande til Sølvbryluppet d. 11te September.
130. »En Handske« opførtes i Hamburg paa Stadtteatret, ved hvilket Bjørn Bjørnson var engageret som Skuespiller. Stykket faldt.
131. »Skyggebilder fra Rejser i Indland og Udland«, der udkom 1883 i 1ste og 2det Oplag. Heri Afsnittet »Ostende-Brügge«, i hvilket Drachmanns Svingning traadte stærkest frem.
— Bjørnsons Fortale til Robert Ingersoll's: »Tænk selv« er polemisk rettet dels mod Pastor Heuch, dels mod den dogmatiske Statskirke i Almindelighed.
132. L. H. Brækstad (f. 1845) var Boghandler i Trondhjem fra 1866—77. Virkede senere som Journalist og Oversætter. Er siden 1906 norsk Vicekonsul i London.
133. I Anledning af det store, nordiske Boghandlermøde i 1884 gav Hegel en Fest paa Skovgaard, i hvilken c. 170 Gæster deltog. Hegel havde foreslaaet Bjørnson at skrive en Sang til Lejligheden.
— Bjørnsons Roman »Det flager i byen og på havnen« udkom 1884 baade i 1ste og 2det Oplag.
134. Maleren Otto Sinding, Broder til Billedhuggeren Stephan Sinding og Komponisten Sinding.
— Lindberg, J., var en bekendt grundtvigsk Præst.
135. Angaaende Mødet mellem Bjørnson og Ibsen se ogsaa Henrik Ibsens Breve II, Brev 181 og tilsvarende Note.
136. »Geografi og Kærlighed«, som udkom i 85. Se ogsaa Side 142.
— Se Chr. Skredsvig: »Dage og Nætter blandt Kunstnere«, Side 107: Hos Jonas Lie i Paris.
— Ibsens nye Bog var »Vildanden«, der udkom 11. Nov. 1884 og opførtes i København første Gang 22. Febr. 1885. Se ogsaa Side 465: Breve fra Alexander Kielland.
137. »Sigurd Slembe« opførtes i Kristiania med Bjørn Bjørnson som Sigurd i Sæsonen 1884—85. (Anden Afdeling: »Sigurds anden Flugt« opførtes 4. Marts 85, tredje Afdeling 17. April.)
138. Henrik Wergelands Biografi: Dr. H. Schwancenflügel, der i 1876 havde udgivet: Henrik Wergeland, en Studie.
139. Hector, Bogtrykker i Upsala.
147. »Hoppedoktor« — Professor ved Landbohøjskolen S. H. Bagge, der var Hegels Svoger.
148. »Nihilister«, Roman af Dostojewskij, oversat af Erna Juel-Hansen. Udk. Efteraaret 86.
149. Bjørnsons Søn, Ejnar Bjørnson, rejste til Kina, hvor han havde modtaget en Stilling.

Side

149. Henrik Pontoppidan udgav Efteraaret 1886 »Mimoser. — Et Familieliv«. Bjørnsons Udtalelser sigter til Rogens Indhold. (Se ogsaa Side 480—81 og 482.)
151. Ivar Hæggstrøm, Bogtrykker og Forlægger i Stockholm.
154. Bjørnsons Datter, Bergliot Bjørnson, havde tilbragt en Del af Sommeren som Hegels Gæst paa Skovgaard.

GEORG BRANDES

Da Georg Brandes i sit »Levned — Barndom og første Ungdom« (Side 187) fortæller, hvorledes han i 1864 kom i Forbindelse med Hegel, skal det ikke omtales her. At der i den Hegelske Brevsamling kun findes relativt faa Breve fra ham, har sin Forklaring i, at han med Undtagelse af Udlændighedsaarene 1877—83 har haft Bopæl i København.

Side

165. Rasmus Nielsen: »Herr Professor Brøchners philosophiske Kritik, gjennemset«, udk. 1868. — Honorarforhøjelsen angik Brandes's Artikler i »Ill. Tid.«.
166. Æsthetiske Studier, udk. 1868, 2den ændrede Udgave 1885.
— Cohen, I.: Bogtrykkeren.
167. »Vil De ikke nok rydde enten ham eller mig af Veien«. Dette var da en staaende Talemaade paa Grund af den med Datidens Liberale rettede Brochures snurrige Titel *Om at rydde Kongen af Vejen, med mere* af Liebenberg, en Broder til F. L. Liebenberg.
— Om Brandes Virksomhed ved »Ill. Tid.« se: Georg Brandes »Levned« I, Side 246—50.
— Boghandler C. Steen forlagde flere af Goldschmidts Bøger.
168. Oversættelsen af *Kvindernes Underkuelse* af Johan Stuart Mill, udkom 1869, 2den Udg. 1885.
— Den omtalte Bog er rimeligvis: »Den romantiske Skole i Tyskland«, der udk. 73, 2det Oplag 1891.
169. Romanen *Kinder der Welt* af Poul Heyse havde Brandes oversat. Bogen fik i Pressen en meget ublid Medfart.
171. Edv. og Georg Brandes' Tidsskrift »Det nittende Aarhundredes« udkom fra Oktober 1874 til Oktober 77.
174. Poul Heyse's Roman »Im Paradiese« udkom dog ikke paa Gyldendal, da Boghandler Rée uden Forfatterens Tilladelse forinden paa-begyndte dens Udgivelse, hvilket gav Anledning til en skarp, offentlig Brevveksling mellem ham og Hegel.
— Bjørnsons to Bøger var Skuespillene »Redaktøren« og »En Fallit«.
177. Den omtalte Pjece var: J. C. Heuch: »Dr. G. Brandes' Polemik mod Kristendommen«. 1877. Se Brandes »Levned. Et Tiaar«. Side 215—17.
178. Georg Brandes tog Ophold i Berlin fra Midten af Oktober 1877 og til 1883.
179. Hegel udgav 1881: Kristian Elster: *Farlige Folk*.
183. »Breve fra Berlin« udkom hos P. G. Philipsen, og er senere, dog

Side

- uden Illustrationerne, gaet ind som Led i Georg Brandes: Samlede Skrifter.
184. Gottfried Keller: Schweitsernoveller. Paa Dansk ved G. Brandes. Udk. 1875.
185. »Rosa og Rosita«, Skuespil af Forfatterinden Clara Andersen (1826—95), opført paa det kgl. Teater.
- De omtalte Brøchnerske Breve blev ikke brændte men 1904 udgivne af Molbechs Søn, Forf. O. C. Molbech, med en Indledning af Prof. Høffding.
188. Georg Brandes: »Holberg« udkom til 200-Aarsdagen for Holbergs Fødsel, 3. Dec. 1884.

HOLGER DRACHMANN

Skønt Holger Drachmann var en af de Forfattere, hvis Natur var Hegel fjernest, kom han dog til at staa ham meget nær, og Hegel fik hyppig Lejlighed til at gengælde ham hans Venskab. Disse Breve fra Drachmann viser maaske allerbedst Hegels rummelige Menneskelighed, hans Forstaaelse og hans Takt, dobbelt naar det erindres, at Hegel var nær de 60 Aar, da han lærte Drachmann at kende.

Af Drachmanns talrige Breve er dette Udvalg kun en mindre, men den værdifuldeste Del. Enkelte har ikke kunnet medtages paa Grund af deres altfor fortrolige Karakter.

Side

195. Drachmann debuterede 1872 med sin Skitsesamling »Med Kul og Kridt« og de samme Aar udkomne »Digte«, der vakte stor Opmærksomhed. Begge Bøger kom paa Andreas Schou's Forlag. Efter et Par Aars Tavshed udgav han 1874 »I Storm og Stille« (ligeledes hos Schou), hvorefter han i sit Brev af 21. Dec. 74 henvender sig til Hegel ang. Forlaget af »Dæmpede Melodier«, der udkom Efteraaret 75.
- De omtalte Fortællinger blev ikke udgivne, men delvis af dem opstod »En Overkomplet«, som udkom 1876. Se Brev af 5. Marts 76, Side 197.
- Xylograf F. Hendriksen, som skar de af Drachmann tegnede Illustrationer til Digtene.
196. Drachmann havde været en flittig Medarbejder ved Vilh. Møllers »Nyt dansk Maanedsskrift« (1870—74) og senere ligeledes offentliggjort flere Ting i »Det nittende Aarhundrede«.
201. Drachmann tilbragte Vinteren 1875—76 i München, hvor Ibsen havde taget Ophold fra April 75.
202. Paa Andr. Høst's Forlag udgav Drachmann 1877 »Ungt Blod«, der indeholdt de tidligere nævnte Fortællinger: Dædalus, Najaden og To Skud. Som det fremgaar af Brevet, følte Hegel sig krænket heraf. I et Brev til Drachmann af 14/8 77 skriver han ang. denne Sag: »Firmaet Høst & Søns Forhold i denne Sag skal jeg ikke videre berøre; det har paa samme Maade, men hidtil forgjæves, henvendt sig til flere af de Forfattere, for hvem jeg har den Ære

Side

- at være Forlægger, noget, som i Boghandlerverdenen anses for alt andet end fair play.«
206. Digtet i »Ude og Hjemme« var »Rimbrev til Esrom Sø« (Febr. 78). Se herom I Bind, Side 282, 334. — Ang. »Prinsessen og det halve Kongerige« se I Bind, Side 345.
209. Kaalunds Hilsen, Digtet: »En aaben Hilsen til Holger Drachmann«; se I Bind 334—35. — Digtet findes i Kaalunds samlede Digte, udg. af Otto Borchsenius. — Ang. Bergsøe, se I Bind, Side 282.
- Drachmann, som var bleven skilt fra sin første Hustru i 1874, indgik 1878 nyt Ægteskab med Emmy Culmsee.
214. Kaalunds Brev, se I Bind, Side 334.
217. Med »min store Digtsamling« mener Drachmann »Ungdom i Digt og Sang«, der udkom i Efteraaret 1879.
219. I Vintren 79—80 fandt det store Opgør Sted mellem den ældre Lyrik (Ploug, Kaalund, Bergsøe, Rosing o. fl.) og den yngre, der repræsenteredes af Drachmann og Schandorph. I »Morgenbladet« for 23. Dec. 79 offentliggjorde Drachmann sit skarpe Digt »Paradehesten Parmo«, og den 24. indeholdt Bladet et længere Digt af Schandorph. I »Berlingske Tidende« for 30. Dec. tog Nicolaj Bøgh til Genmæle. I den første Halvdel af Januar 1880 tog saa godt som alle Hovedstadens Blade Del i Fejden, der forøvrigt med kortere eller længere Pauser strakte sig gennem de nærmeste Aar.
225. Drachmann's Oversættelse af »Don Juan« udkom, som bekendt, alligevel hos Schubothé. Den afsluttedes først i November 1902, 23 Aar efter at Drachmann (9. Okt. 1879) havde oversat de første Strofer, der »medtog flere Døgn, inden de lykkedes«. (Se: Drachmanns Epilog til Oversættelsen).
- 230—31. Drachmann havde under Pseudonymet Svend Trøst udgivet Digtsamlingen »Gamle Guder og nye« paa Schubothés Forlag.
232. Drachmann udgav i 1881 hos Hegel: »Vildt og Tæmmet«, Fortællinger og Naturstudier, samt »Vandenes Datter«. Et Sagn. Rimeligvis tænker han med Ordene »min sidste — maaske dybest tænkte Bog« paa dette sidste.
233. »Puppe og Sommerfugl« udkom i 1ste og 2det Oplag 1882 og opførtes første Gang paa det kgl. Teater den 24. Sept. 1882.
234. Bjørnstjerne Bjørnson fejrede sit 25-aarige Digterjubilæum den 10. Aug. 1882 under stor Deltagelse fra hele Skandinavien. Drachmann var til Stede paa Aulestad paa selve Festsdagen. Hegel fejrede Dagen ved at udgive »Synnøve Solbakken« i en Jubilæumsudgave med Bjørnsons Portræt.
- Det omtalte Stykke er »Strandby Folk«, som udkom Foraaret 1883 og opførtes 10. April samme Aar paa det kgl. Teater.
- Det paatænkte Drama »Enken« blev ikke fuldført.
235. Drachmann flyttede i December 1882 til Roskilde, hvor han havde lejet Lejlighed i »Palæet«.
- Hegel svarede ²⁹/₁₁ 82 bl. a.: »Jeg behøver næppe at sige Dem, at jeg, saavidt det staar i min Magt, gjerne og paa enhver Maade vil være Dem til Tjeneste, altsaa ogsaa opfylde Deres i sidste venlige Brev gjorte Anmodning. Men jeg kan ikke paa engang og nu, da der fra forskellige Sider stilles Fordringer til mig i

Side

- samme Retning, ofre et saa stort Beløb. Jeg kan tilbyde Dem en Del strax af det, De forlanger, — — Resten foreslaar jeg udbetalt, efterhaanden som De faar Brug for den.»
235. »Prinsen«, Hotel i Roskilde, paa hvilket Drachmann midlertidigt boede.
238. Hr. Jørgensen ☉: Bogtrykker J. Jørgensen, hvis Trykkeri laa i Baggaarden i Klareboderne 3.
- 239—40. Billeder i Træsnit, af J. T. Lundbye, med Digte af Holger Drachmann samt et Omrids af Kunstnerens Liv af Emil Bloch. Udkom 1884.
243. I Foraaret 84 udgav Drachmann Digtsamlingen »Dybe Streng«. 249—50. Skuespillet »Lykken i Arenzano« opførtes paa det kgl. Teater første Gang 8. Okt. 1884. (Se senere Side 260—61).
253. Den omtalte Bog af H. Vodskov var »Spredte Studier«, som udkom i Foraaret 84.
257. Det ofte nævnte Skuespil »Streng Herrere« blev henlagt efter en Del Prøver og er ikke senere blevet opført, heller ikke udgivet.
259. Festen paa det kgl. Teater i Anledning af Holbergs 200-Aars Fødselsdag fandt Sted den 3. Dec. 1884. Den i Brevet omtalte Kantate af Drachmann blev udført, under Medvirkning bl. a. af Emil Poulsen, Phister og Olaf Poulsen. (Se: Drachmanns Poetiske Skrifter, Hefterne 37 og 42).
260. Christiansborg Slot brændte Natten mellem 3. og 4. Oktbr. 1884.
270. Kunstner-Romanen »Med den brede Pensel« udkom først 1887. »Alkibiades, eller Grækere i Forfald« udkom 1886. Derimod udsendte Drachmann i 1885 dels »Fjæld-Sange og Æventyre« (hvori »Der var engang —« fandtes), dels »Danmark leve! Blade fra en Rejse paa begge Sider af Grænsen«.
272. Den omtalte Digtsamling var de i forrige Brev nævnte »Fjæld-sange«. Samlingen blev, efter Hegels Ønske, ikke dediceret ham.
273. Det kgl. Teater forkastede oprindeligt »Der var engang —«; efter en Omarbejdelse blev Stykket siden antaget, og det opførtes første Gang 23. Januar 1887. Siden er det spillet over 200 Gange.
274. Den »lille Agnes« ☉: Jacob Hegels Datter, Agnes Hegel.

HENRIK IBSEN

I den store to Binds Udgave af Henrik Ibsens Breve er adskillige af hans Breve til Fr. Hegel medtaget. Den Hegelske Brevsamling har dog været righoldig nok til, at følgende Udvalg yderligere har kunnet foretages, idet kun tre af Brevene her findes i den store Fælles-Udgave. Disse tre er: Brev af 2. Juli 1870, af 2. Januar 1882 og af 16. Marts 1882.

I Foraaret 1864 forlod Ibsen Norge for at rejse til Italien. Han opholdt sig en kort Tid i København indtil Midten af April, men synes ikke da at have gjort Hegels personlige Bekendtskab. (I Bind I, Side 217, Linje 5, staar Ibsens Afrejse fejlagtig angivet til Sommeren 65). Side

- 293—94. Ibsens Brev handler om »Brand«, som udkom 15. Marts 1866. (Se forøvrigt Bind I, Side 217—19, og: Breve fra Henrik Ibsen, første Bind, Brev 21).

Naar Udgiverne af Henrik Ibsens »Efterladte Skrifter« mener (III Bind, Side 402), at den forsinkede Udgivelse af »Brand« skyldtes, at »Hegel havde ingen ret tro til dets virkning på publikum« — er denne Opfattelse ikke helt korrekt. Hegel udtaler ganske rigtig sin Tvivl om »Brand«s Virkning (se hans Brev Bind I, Side 217), men intet om, at han af den Grund vil udskyde Udgivelsen. Tværtimod skriver han den 7. Nov. 1865: »Igaar havde jeg den Ære at modtage den første 3die Deel af Manuskriptet til Brand, som er afsendt fra Rom den 25. Oct. og som altsaa maa være bleven opholdt paa Veien. Jeg formoder, at det er Deres Ønske at faae dette Digt ud til Julen og det maa altsaa være færdigtrykt og i Handelen allerede i Begyndelsen af Decbr. for at det i rette Tid kan være i Norge. Jeg skal gjøre hvad der staaer i min Magt for at dette kan skee og jeg haaber det vil lykkes, naar jeg kun faaer Slutningen til den lovede Tid: medio Novbr. . . .« — Endelig skriver Hegel i det af Ibsen nævnte Brev af 7de December: »Siden i Løverdags har jeg forgjæves ventet Svar fra Dem i Anledning af mit Brev af 23. f. M. — Med den største Anstrengelse fra Trykkeriets Side var Deres Bog ifølge min Anmodning færdig til Trykning i Løverdags. Men da mit Forslag af 7. Novbr. med Hensyn til Oplagets Størrelse var gjort under en urigtig Forudsætning og jeg derfor havde forandret det i min seneste Skrivelse, kan jeg ikke lade Trykningen begynde, før Deres Svar er indgaaet«

At »Brand« ikke udkom til Julen 65 skyldtes altsaa, at Henrik Ibsens Svar (skrevet 2. December) paa Hegels Forespørgsel ang. Oplagets Størrelse *aldrig kom Hegel i Hænde*.

294. Ibsens Svigermoder var som bekendt Magdalene Thoresen, som netop i Vinteren 1865—66 opholdt sig i København.
— Clemens Petersen, dansk Kritiker. (Se Note til Bjørnson, Side 562, 10.)
298. Fr. Helweg (1816—1901), Stiftsprovst i Lolland-Falsters Stift; udgav 1866: »Bjørnson og Ibsen i deres to seneste Værker.«
299. Brevet taler om »Peer Gynt«, som udkom i Efteraaret 1867.
Ibsen tilbragte denne Sommer paa Ischia og senere i Sorrento. (Se Breve fra Henrik Ibsen, I Bind, Side 151—158.)
I Slutningen af September 1867 rykkede Garibaldi mod Pavestaten for at fuldbyrde Italiens Enhed. Slag ved Mentana 3. Nov., nærmest uafgjort. Først 3 Aar senere lykkedes som bekendt Roms Befrielse.
- »Den tunge Sorg« nemlig ved Fru Hegels Død, den 14. April 1868.
- 301—02. Angaaende den omtalte Bøgpakke, se ogsaa: Breve fra Henrik Ibsen, I Bind, Brev Nr. 49, samt Side 318.
303. Den omtalte Bog af Villh. Bergsøe (f. 1835) var Romanen »Fra den gamle Fabrik«, som udkom 1869. Bergsøe opholdt sig 1867 til 69 i Italien, hvor han gjorde Ibsens Bekendtskab. De tilbragte begge Sommeren 1867 paa Ischia.
304. Ibsen opholdt sig i Stockholm Juli—September 1869 som Deltager i det nordiske Retskrivningsmøde. »De unges Forbund« opførtes 11. December. Fra Stockholm rejste han paa den ægyptiske Vicekonges Indbydelse til Ægypten for at overvære Suezkanalens Indvielse. Den svenske Konge havde udvirket denne Indbydelse.

Side

304. Richard Kaufmann (1846—94), Journalist og Forfatter, levede senere i Paris.
- Prof. M. Hammerich havde i 1865 paa Gyldendalske Forlag udgivet »Danska och norska läsestycken, med upplysninger om språk och literatur«, i hvilken intet Bidrag af Ibsen var medtaget.
308. Man vil se, at Ibsen i sit Brev af 2den Juli 1870 bruger en anden Retskrivning end i det foregaaende. Den nye Retskrivning var blevet vedtaget paa Sprogkongressen i Stockholm Sommeren 1869. Bjørnson sluttede sig, som det bl. a. ses af hans foranstaaende Breve, til den »Knudsen'ske Methode«, der var radikalere norsk end den vedtagne.
- Hegel havde ønsket Mandag den 4. Juli 1870 — paa J. Deichmanns Fødselsdag — at afholde Festen i Anledning af den Gyldendalske Boghandels 100aarige Bestaaen, men af forskellige Grunde udsattes den til 30. December. (Se I Bind, Side 241—57).
- 309—10. »Kongs-Emmerne« opførtes paa det kgl. Teater i København første Gang 11. Jan. 1871 med følgende Rollebesætning:
Håkon Hr. J. L. Nyrop. — Inga Fru Munck-Jensen. — Skule Jarl Hr. Vilh. Wiehe. — Fru Ragnhild Frk. H. Andersen. — Sigrid Frk. B. Nielsen. — Margrethe Frk. Dehn. — Guthorm Hr. Steenberg. — Sigurd Hr. Døcker. — Nicolaus Arnessøn Hr. Emil Poulsen. — Dagfinn Bonde Hr. Holst. — Ivar Bodde Hr. Ferslew. — Vegard Væradal Hr. Th. Liebe. — Gregorius Hr. Gundersen. — Paal Flida Hr. Joh. Wiehe. — Ingebjørg Fru Eckardt. — Peter Fru Nyrop. — Sira Viljam Hr. Emanuel Hansen. — Mester Sigard Hr. N. J. Simonsen. — Jatgeir Skjald Hr. Holm-Hansen. — Baard Bratte Hr. Schram.
310. Henrik Ibsens »Digte« udkom 3. Maj 1871.
313. Den glædelige Begivenhed, Ibsen lykønsker til, var Jacob Hegels Forlovelse med Julie Bagge.
- »Kejser og Gallilæer« udkom 17. Oktober 1873. Allerede forinden Udgivelsen var der indløbet saa mange Bestillinger paa Bogen, at Hegel, ifølge Brev til Ibsen af 9. Oktober, kunde lade andet Oplag paa 2000 Ekspl. gaa i Trykken; det udkom i December.
- Det af Georg Brandes paatænkte Tidsskrift blev først til Virkelighed 2 Aar senere, da han sammen med Edvard Brandes begyndte Udgivelsen af »Det nittende Aarhundrede«.
314. Om Bogtrykker H. J. Jensen og »Hærmændene paa Helgeland« se: Breve fra Henrik Ibsen, første Bind, Brev 83, samt Note Side 329.
318. »Hærmændene paa Helgeland« opførtes paa det kgl. Teater første Gang 19. Febr. 1875.
319. Det kgl. Teaters nuværende Bygning indviedes 15. Oktober 1874 med Prolog. — Tableau (Holberg). — Det lykkelige Skibbrud. — Tableau (Oehlenschläger). — Ibsen overværede ikke Indvielsen.
- 319—20. Striden om Oversættelsen af Paul Heyses Roman »I Paradiset« stod mellem Hegel og Boghandler Immanuel Rée. Georg Brandes havde paa Heyses Vegne tilbudt Hegel Romanen, som Rée samtidig forberedte til Udgivelse. Den udkom omsider hos Rée.
320. »Bjørnsøns to nye skuespil« var »Redaktøren« og »En Fallit«.
321. Norsk Forlagsforening blev stiftet i 1875 af Firmaerne: H. Asche-

- houg & Co., Alb. Cammermeyers Forlag, J. W. Cappelen og P. T. Mallings Boghandel.
321. Fru Wegener var Datter af Hegels Svoger, Professor S. H. Bagge, og gift med daværende Landmand, Sekretær L. Wegener.
325. Hertugen af Meiningen lod den 3die Juni 1876 sit Skuespiller-selskab opføre »Kongsemnerne« i Berlin. (Se: Breve fra Henrik Ibsen, II Bd. Side 223).
328. »Den unge Paulsen« : Forfatteren John Paulsen, hvem Ibsen omfattede med Sympati. I hans Bog: »Mit Samliv med Ibsen« findes Træk af Ibsens Liv fra dette Tidspunkt.
- 328—29. Det omtalte Skuespil er »Samfundets Støtter«, som udkom 11. Okt. 1877 og opførtes paa det kgl. Teater 18. Nov. s. A.
329. Ang. Kammerherre Fallesens Forslag se Ibsens Svar til ham i Breve fra Henrik Ibsen II, Side 50.
- 329—30. Ibsens omtalte Brev til Molbech ang. denne Sag findes i Breve fra Henrik Ibsen II, Side 53.
330. Hegel var i »Fædrelandet« blevet skarpt angrebet af Pastor Schepe- lern, fordi han var Medunderskriver af Adressen til Georg Brandes. (Se Bind I, Side 350—53.)
331. »Jonas Lies nye bog« : Fortællingen »Thomas Ross«, udkom For- aaret 1878. (Se Jonas Lies Breve).
332. Molbechs nye Arbejde var Skuespillet »Faraos Ring«, der uden Held blev opført paa det kgl. Teater 25. Okt. 1879. »Ambrosius« opførtes første Gang 4. Maj 1878.
- »Richardts og Heises ny syngestykke« : Operaen »Drot og Marsk«.
333. »Erik den 14de«, historisk Skuespil af Carl Tholstrup Bahnsen, (f. 1845), opført paa det kgl. Teater 1. Dec. 1878.
- Om Forfatterens Sygdom foreligger intet; 1879 fik han det Anckerske Legat, for hvilket han rejste til Italien. Senere Lærer ved Borgerdydskolen.
336. »den nye Uret, Tyskland har tilføjet . . . « — sigter til Udslettelsen af Pragerfredens § 5, der blev bekendt i Efteraaret 1878.
- 338—39. Ibsens nye Skuespil var »Et Dukkehjem«, som udkom 4de December 1879. Allerede den 2ode kunde Hegel skrive til Ibsen, »at det meget store Oplag af »et Dukkehjem«, 8000 Expl., rimelig- vis vil være udsolgt i Løbet af et Par Uger og at jeg alt for nogle Dage siden har ladet begynde paa et andet Oplag Jeg har bragt i Erfaring, at Theaterchefen har anmodet de større Blade om, ikke at omtale »et Dukkehjem« før efter at det er opført, og det er Grunden til Bladenes Taushed.« Stykket opførtes første Gang paa det kgl. Teater 21. Dec. 1879. 2det Oplag paa 3000 Ekspl. udkom ved Nytaar 1880.
- 342—43. Som Svar paa Ibsens Brev skriver Hegel den 25. Jan. »at der ikke eksisterer noget Forbud mod, at norske eller danske Bog- handletere sælge tyske Oversættelser af norske eller danske For- fatteres Skrifter, og at der altsaa ikke er det mindste at gøre mod Udbredelsen af Langes Oversættelse af »et Dukkehjem« her og i Norge; det maa gaa sin Gang uforstyrret.« Hegel anslaar Salget i Danmark af denne Oversættelse til over 2000 Ekspl.
347. Hegels Brev er Svar paa en Forespørgsel fra Ibsen om Udgivel- sen af en Bog, »indeholdende — meddelelser om de ydre og indre forhold, hvorunder hvert enkelt af samtlige mine literære

Side

- arbejder er blevet til?» (Se: Breve fra Henrik Ibsen, II Bind, Brev 147.)
349. Fr. Bagge, nuv. kgl. Hofbogtrykker, opholdt sig 1880 i München for at uddanne sig i et derværende Trykkeri.
350. Det omtalte Skuespil, for hvis Skyld Ibsen henlagde et andet, paabegyndt Arbejde, (En Folkefjende) var »Gengangere«, som udkom 12. December 1881.
- Hegel havde i et Brev fortalt Ibsen, at der i København gik Rygter om, at han arbejdede paa en Fortsættelse af »Et Dukkehjem«.
351. Professor Heegaards Datter, der var rejst til Florens for at pleje sin syge Fader, døde pludselig der. (Se I Bind, Side 294).
- »Opad«, Skuespil af Molbech, udkom Efteraaret 1881 og blev samme Sæson uden Held opført paa det kgl. Teater.
358. Ibsens nye Skuespil var »En Folkefjende«, som udkom 28de Nov. 1882 og blev opført paa det kgl. Teater 4de Marts 1883.
359. Goldschmidts nye Bog var »Fortællinger og Virkelighedsbilleder, ældre og nye«, — ny Samling. 1883.
- 361—62. »Gengangere« blev første Gang opført paa Folketeatret ved et Gæstespil af August Lindbergs svenske Selskab. Lindberg selv spillede Oswald. Stykket gjorde stor Lykke.
363. Henrik Jæger (1854—95) norsk Literaturhistoriker, Ibsen-Biograf (1888), udgav 1883 paa Gyldendalske Forlag: »Norske Forfattere. Literaturbilleder«.
- »En Skandale«, af Otto Benzon, udkom i Foraaret 1884, opførtes paa det kgl. Teater 15. Marts s. A. og gjorde stor Lykke.
364. Det omtalte færdigskrevne Skuespil var »Vildandens«, der udkom 11. Nov. 1884 og opførtes paa det kgl. Teater 22. Febr. 1885.
367. L. Josephson, Direktør for »Nya teatern« i Stockholm, opførte »Brand« 24. Marts 1885 med stort Held.
- Fru Thoresens Bog var »Billeder fra Midnatssolens Land«, der udkom 1884.
368. Den ansatte Bankier H. F. Hansen gik som bekendt fallit, og det viste sig, at han havde forbrugt betroede Midler. Hegel havde ofte Penge staaende hos ham, men led kun et ubetydeligt Tab.
371. Angaaende Ibsens »Krig med det norske Studentersamfund« se: Breve fra Henrik Ibsen, II Bind, Side 246—48.
- 371—72. »Peer Gynt« blev opført paa Dagmarteatret under Direktør Th. Andersen den 15. Jan. 1886 med den norske Skuespiller Henrik Klausen i Titellollen; det naaede inden Sæsonens Udløb 36 Opførelser. — »Gildet paa Solhaug« blev opført sammesteds 2den Nov. 1886 med Ida Aalberg som Margit.
372. Det i Brevet omtalte nye Stykke er »Rosmersholm«, som udkom 23. Nov. 1886. Stykket blev ikke antaget af det kgl. Teater, hvis Censor var Erik Bøgh.
376. Efter »Gengangeres« Forkastelse ved det kgl. Teater lod Ibsen sine Skuespil udkomme, før han indleverede dem til Teatret. »Rosmersholm« blev ikke, som Ibsen ventede det, antaget af Teatret, og »Kærlighedens Komædie« der var antaget (se foran, Brev af 13. Juli 86) blev ikke opført.
- »Gildet paa Solhaug« opførtes først i København paa Casino 6. Dec. 1861 (ikke som af Hegel i Brev af 1/3 1883 formodet i 1856 eller 57) og blev først spillet paa Dagmarteatret 25 Aar senere,

Side

- d. 2. Nov. 1886. (Se forøvrigt Arthur Aumonts Artikel: »Henrik Ibsen paa danske Teatre« i »Samtidens« Festskrift ved Ibsens 70aarige Fødselsdag 1898. Udg. af Gerhard Gran.)
381. Henrik Jæger forberedte Udgivelsen af sin store Biografi: »Henrik Ibsen, 1828—1888, et literært Livsbillede«, som udkom i Anledning af Ibsens 60 Aars Fødselsdag den 20. Marts 1888.

J. P. JACOBSEN

J. P. Jacobsen kom til København allerede 1863 og blev Student 1868. Han tænkte oprindelig at tage en Magisterkonferens i Naturvidenskab, men opgav snart denne Tanke uden dog at opgive Videnskaben. 1872 fik han Universitetets Guldmedalje for en naturvidenskabelig Afhandling.

Med Hegel kom han i Forbindelse i Anledning af sin Oversættelse af Darwin, ifølge Bjørnstjerne Bjørnson (I Bind, Side 445—46) derved, at Hegel søgte ham og tilbød ham at forlægge denne Oversættelse, af hvilken Jacobsen i et Tidsskrift havde offentliggjort et mindre Afsnit.

I Hegels Breve til de forskellige Forfattere findes ofte Udtryk for hans oprigtige Venskab for Jacobsen, af hvis Breve her den væsentligste Del er medtaget.

Side

393. Charles Darwin: »Om Arternes Oprindelse ved Kvalitetsvalg eller ved de heldigst stillede Formers Sejr i Kampen for Tilværelsen«. Efter Originalens 5te Udgave. Oversat af J. P. Jacobsen. Med Træsnit. (Udk. 1872.)
394. Charles Darwin: Menneskets Afstamning og Parringsvalget. Oversat af J. P. Jacobsen. Med 76 Træsnit i Teksten. To Bind. (Udk. 1874—75.)
- I Sommeren 1873 foretog Jacobsen sin første Udenlandsrejse over Berlin til Dresden, hvor han mødtes med Edv. Brandes, med hvem han fortsatte Rejsen over München, Prag, Wien til Norditalien. Under et Ophold i Florents kom hans Sygdom første Gang til Udbrud, og han vendte i Oktober »dødsmærket hjem til Thisted«. (Se Edv. Brandes: Breve fra J. P. Jacobsen.)
- Græbe, Bogtrykkeren, der havde »Marie Grubbe« i Arbejde.
- 394—95. Den omtalte Bog er »Marie Grubbe«, som udkom ved December 1876 og straks blev meget omtalt og solgt; allerede 28. December kunde Hegel meddele Jacobsen, »at Deres Fru Marie Grubbe har funden en ualmindelig god Modtagelse; den er bleven godt omtalt i de fleste af vore større Blade og Afsætningen her i Byen har været saa betydelig, at jeg for Øjeblikket kun har nogle faae Expl. tilbage.« Hegel foreslaar et 2det Oplag paa 1500 Expl. mod 60 Kr. pr. Ark. Se forøvrigt Jacobsens næste Brev. Ang. Betingelserne for 1ste Oplag af »Marie Grubbe«, se I. Bind, Side 364.
399. Jacob Hegel optoges som Associé i Gyldendalske Boghandels Forlag i 1876.

Side

400. Holger Drachmann udgav i Foraaret 1877 en Samling Fortællinger hos Boghandler Andreas Høst. (Se Brevveksling mellem Drachmann og Hegel. Side 199—201.)
— Georg Brandes udgav i 1877: »Søren Kierkegaard. En kritisk Fremstilling i Grundrids« og »Danske Digtere. Charakterbilleder«.
401. Under Pseudonymet Henrik Herholdt udgav Erik Skram 1877 sin Debutbog: »Herregaardsbilleder«.
404. Om den Brandes'ske Adressesag se: I. Bind, Side 348—52.
— Drachmann udgav i 1877 Digtsamlingen: »Sange ved Havet«.
411. »Niels Lyhne« udkom den 9. December 1880, efterat Jacobsen den 2. December omsider havde fuldendt sit Manuskript.
414. Vodskov's Anmeldelse af »Niels Lyhne« stod i »Illustreret Tidende«.
- 417—18. J. P. Jacobsen fik *ikke* Digtergagen. Hegel skriver til ham (13. Marts 1881): »Det var mig en stor Skuffelse og har gjort mig ondt, at den faste Digtergage, hvortil De vistnok er ligesaa berettiget som de Herrer Drachmann og Schandorph, er bleven Dem nægtet, uagtet Ministeren havde indstillet Dem dertil.«
418. »Fædrelandet«s Anmeldelse af »Niels Lyhne« stod i Bladet for 3. Febr. 1881 og var skreven af Dr. Paludan. Georg Brandes's Anmeldelse fandtes i »Morgenbladet« for 9. Febr.
— »Niels Lyhne« udkom ikke hos Bonnier, som kun bød Jacobsen 200 Kr. i Honorar. Hegel skriver i den Anledning til Jacobsen: »Det er efter min Mening et saa uanstændig lavt Honorar, at De ikke bør modtage det«.
419. Se ang. dette Skuespil: »Digte og Udkast« af J. P. Jacobsen, udgivne af Edv. Brandes og Vilh. Møller.
420. Jacobsen udgav i Foraaret 1882: »Mogens og andre Noveller« (Med »Mogens« havde Jacobsen som bekendt debuteret i Litteraturen, idet Novellen 1872 blev offentliggjort i Vilh. Møllers »Nyt dansk Tidsskrift«.)
- 422—23. Alfred Ipsen: Sonnetter og Sange, udkom 1884.

ALEXANDER L. KIELLAND

Af de fire her repræsenterede norske Digtere var Alexander Kielland den, som sidst kom i Forbindelse med Fr. V. Hegel. Ikke desto mindre kom han til at staa Hegel og det Hegelske Hus meget nær og var en hyppig og velset Gæst. Hans smukke Brev om Hegel i I Bind viser, hvilken fin Forstaaelse han i de faa Aar fra Bekendtskabets Begyndelse og til Hegels Død i December 1887 havde erhvervet sig af sin mange Aar ældre Forlægger og Ven.

Af hans her medtagne Breve har tidligere — i: »Alexander L. Kielland — Breve — udgivne af hans Sønner« — følgende været offentliggjorte: Brev af 29. Februar 1880, af 13. Juni 1880, af 28. Maj 1882, den lille Billet fra Juli 1882, af 24. November 1882 og af 23. December 1883; de maatte tages med her for at give Fremstillingen Helhed.

Side

431. Alexander Kiellands første Bog »Noveller« udkom i Foraaret 1879. Den i Brevet omtalte Roman er »Garman & Worse«, der udkom i Foraaret 1880. (Se forøvrigt: Alexander Kielland: Breve).

433. Med Edvard Brandes stod Kielland i venskabelig Forbindelse, og Brandes var ham ofte behjælpelig ved Bøgernes Udgivelse, gennemlæste hans Manuskripter og tog sig af Korrekturen. Kielland havde gjort Brandes's Bekendtskab i December 1878 under sit Ophold i København paa Hjemrejsen fra Paris. (Se: Alex. L. Kielland: Breve, Side 10 og videre).
441. »For Scenen, Tre Smaastykker« udkom Efteraaret 1880 og naaede inden Aarets Udgang 2det Oplag.
Omtrent samtidig udkom »Nye Noveller«.
- 441—42. Om Kielland og J. P. Jacobsen se: Breve fra J. P. Jacobsen, udgivne af Edvard Brandes, Side 91, 125, 128—29.
443. Alexander Kielland flyttede med sin Familie til København i Slutningen af Maj 1881 og boede i den tidligere af Hegel som Sommerbolig benyttede Villa »Hjortevang« i Øresundsgade indtil Sommeren 1883, da han vendte tilbage til Stavanger.
— »Deres ny Bog« 3: »Arbejdsfolk«, Roman, udkom som nævnt i Hegels Brev i April 1881.
444. I Foraaret 1882 udgav Kielland Romanen »Skipper Worse« — og hen mod Jul den lille Bog »To Noveller fra Danmark«.
446. Kiellands ny Bog, paa hvilken han skrev i Malmø, var Romanen »Gift«, som udkom 1883. Bogen var dediceret Fru Drewsen.
— Skuespillet »Garman & Worse« skyldtes et Samarbejde mellem Edv. Brandes og Kielland. Det opførtes paa det kgl. Teater første Gang 11. November 1883.
449. Bjørnsons Skuespil »En Handske«, som udkom i 1883. Se: Bjørnsons Breve Side 121, Brev af 2. Juli 83.
450. »H. N. Hansen's Bryllup«. — Maleren Hans Nicolaj Hansen.
451. Schandorphs ny Bog var Romanen »Et Aar i Embede«, som udkom Efteraaret 1883.
— Floor, Boghandler C. Floor i Stavanger.
453. Bjørnsons Skuespil »Over Evne«, I Del, udkom 1883.
454. Kielland tænker paa den Polemik, som førtes i December 1883, kort efter Udgivelsen af Drachmanns »Skygge billeder fra Rejser i Ind- og Udland«.
I en Artikel i »Dagbladet« for 11. Dec. angreb Drachmann Georg Brandes for nogle Udtalelser ang. »Derovre fra Grænsen« i det netop udkomne »Det moderne Gennembruds Mænd«. — Georg Brandes' Svar, betitlet »Flyvesand«, fandtes i »Morgenbladet« for 12. Dec.
455. Den paatænkte Bog om Jæderen blev ikke til noget.
— Jacob Lange, Statsraad, se: ang. denne Sag Alexander L. Kielland: Breve, Side 165 og 194—95.
461. Bogen, Kielland taler om, er den tidligere nævnte Roman »Fortuna«, som udkom 1884.
462. »Drewsens« 3: Viggo Drewsen (1830—88), filosofisk Forfatter, Kontorchef i Livsforsikringsanstalten af 1871. Han udgav i 1881: »En Livsanskuelse grundet paa Elskov« og senere: »Forholdet mellem Mand og Kvinde, belyst gennem Udviklingshypothesen«. — Fru Drewsen var født Collin. — Under sit Ophold i Danmark kom Kielland meget i deres Hus og vedblev at staa i nært Venskab med dem. (Se: Alexander L. Kielland: Breve).
463. Den 3.—4. Oktober 1884 brændte Kristiansborg Slot.

Side

467. I Forsommeren 1885 foretog Kielland en Sørejse til Frankrig og Portugal. (Se Brev fra Hegel til Bjørnson, Side 140—41).
- 467—68. Fru Skrams Bog var Romanen »Constance Ring«. Hegel overdrog det allerede trykte Oplag til Firmaet Huseby & Co. i Kristiania. (Se I Bind, Side 234—35).
469. Den omtalte Komædie er Skuespillet »Tre Par«, som opførtes paa det kgl. Teater første Gang 18. Nov. 1886 og udkom nogle Dage senere.
476. Rollesætningen i »Tre Par« var følgende: Theodor Sandberg: Hr. Olaf Poulsen. — Fru Johanne Sandberg: Fru Oda Nielsen. — Ludvig Friedemann: Hr. Karl Mantzius. — Fru Friedemann: Fru Hennings. — Jens Waage: Hr. Emil Poulsen. — Frk. Svendsen: Fru Eckardt.
- Den Bjørnson dedicerede Bog var Fortællingen »Sne«, som udkom i 1ste og 2det Oplag Efteraaret 1886.
480. Den omtalte Bog af Henrik Pontoppidan er »Mimoser«, der udkom 1886.
485. »Lies Bog« 2: Romanen »Kommandørens Døttre«, udkom Efteraaret 1886.
- »Frøken Nelly«, Skuespil i én Akt, udkom i Marts 1887 og opførtes 10. Marts s. A. Dets Forfatter var William Bloch.
- »Prinsessen paa Bolstad«, Novelle af den norske Forfatter H. Fries-Schwenzen, udkom paa Gyldendal i Februar 1887. Forf. har senere (1896) udgivet Romanen »Fri Kjærlighed« hos Cammermeyers.
- Magdalene Thoresen udgav ved Jul 1886 anden Halvdel af »Billeder fra Midnatssolens Land«.
486. »Se gamle Madvig . . .«, Prof. Joh. N. Madvig (1804—86), berømt Filolog og Politiker. Udtalelsen sigter vistnok til, at Madvig i November 1886 i et Skrift, som ikke udkom offentligt, tog Afstand fra Højesteretsdommen af 15. Okt. 86, ved hvilken Provisorierne indirekte blev godkendt. Madvig hævdede, at »han ansaa det for en absolut nødvendig Betingelse, at der om en Bevilling skulde være samstemmende Beslutning af begge Ting«.
- »Se . . . Hostrup« sigter til, at Hostrup i Foraaret 1887 lod sig opstille i Kbhs. 3. Kreds som Venstres Kandidat til Folketinget, men ikke formaaede at gøre sig gældende. (Se: Hostrup: »Senere Livserindringer«, Tillæg Side 194 og videre.)
- »Brandes's Stykke« var »Kærlighed«, Skuespil i 4 Akter af Edvard Brandes, opført paa det kgl. Teater første Gang 20. Marts 1887.
- Jacob Davidsen, Redaktør af Ugebladet »Den Konservative«.
487. Den omtalte Fortælling var »Sankt Hans Fest«, som udkom Efteraaret 1887.
- Med Bjørnsons »Aviskjævl« hentyder Kielland til den store Sædelighedspolemik, der opstod som Følge af nogle Artikler af August Strindberg om Kvindespørgsmaalet, trykt i Politiken i Februar 1887. Polemiken kom til at strække sig over flere Maaneder og mange tog Del i den, særlig Bjørnson, Georg Brandes, Hostrup, Hørup, Henrik Pontoppidan o. s. v. (Se bl. a.: Georg Brandes: Samlede Skrifter, 13. Bind, Side 440—89; samt V. Hørup i Skrift og Tale, Side 136—47).
488. »Frk. Betty« 2: Skuespillet »Bettys Formynder«, der opførtes paa

Side

det kgl. Teater første Gang 3. November 1887 og udkom ved samme Tid. Skuespiller Cetti var da Direktør for Dagmar-teatret og søgte at erhverve Stykket.

JONAS LIE

Ved Bjørnstjerne Bjørnsons Anbefaling kom Jonas Lie i Forbindelse med Hegel. Den 20. Okt. 1870 skriver Hegel til ham som Svar paa en Forespørgsel om Hegel vilde udgive hans Bog (»Den Fremsynte«): »... Jeg tvivler ikke om, at jeg gjerne modtager Deres Tilbud; men forinden jeg kan give et bestemt Svar herpaa eller gjøre Dem Forslag med Hensyn til Oplag og Honorar, maatte jeg dog se Manuskriptet«. — 31. Okt. modtog Hegel Brev fra Bjørnson, som skrev: »I dette Øjeblik har jeg hørt Jonas Lies Historie; : Kast den i Trykkeriet straks, skynd paa af alle Kræfter, få den op til Nordlandene før Jul og over hele Skandinavien; den vil lyse som en hvid Maage i den grå vinter-luft . . .«. Den 12. Nov. meddeler Hegel Lie, at hans Manuskript for flere Dage siden er afgivet i Trykkeriet og tilbyder ham for et Oplag af 1500 Eksp. »30 Rdl. Arket samt 10 Friexemplarer«. Da Bogen blev en stor Succes, antog den saa heldigt indledede Forbindelse hurtig en hjærtelig Karakter, og et varmt Venskabsforhold udviklede sig mellem dem, til Trods for at de aldrig saa hinanden. Af de meget talrige Breve fra Jonas Lie er de følgende kun et ringe Udvalg.

Side

- 498—99. Brevet handler om Jonas Lies første Bog paa Gyldendal: »Den Fremsynte«, som udkom i December 1870 og kort efter i 2det Oplag.
- Cabiro var det Mærke, under hvilket Prof. P. Hansen skrev i »Dagbladet».
- Richard Kaufmann. (Se Note til Henrik Ibsen, 304).
- 501—02. De omtalte Fortællinger, »Nordfjordhesten« og »Søndmørs-Ottringen«, udkom 1872 under Titlen »Fortællinger og Skildringer fra Norge«.
503. Det afsendte Manuskript var til Fortællingen »Tremasteren Fremtiden eller Liv nordpaa«, der ligeledes udkom ved Juletid 72.
507. Ang. »Ordforklaringerne« meddeler Lie i et Brev af 3. Nov. 72, at han paa Opfordring af en dansk, literært dannet Mand sender en Liste over de for Danske ukendte Ord med de tilsvarende Forklaringer. Listen kom for sent. (Smlgn. Kiellands Breve, Side 438—40).
508. »For Idé og Virkelighed«, Tidsskrift udgivet under Redaktion af Bjørnstjerne Bjørnson, Rasmus Nielsen og Rudolph Schmidt.
509. Det paabegyndte Arbejde var »Lodsen og hans Hustru«, der udkom 1874.
512. Den italienske Fortælling i Sange var »Faustina Strozzi«, der udkom 1875. (Trykt i et Oplag af 5000 Eksp. mod et Honorar af 250 Kr. Arket).
517. »Fortsatte religiøse Studier«, der udkom anonymt 1875, var af Digteren Fr. Paludan-Müllers Hustru. Hun havde tidligere (1867) udgivet »Religiøse Studier«.

Side

517. Jonas Lie's Skuespil »Udmeldt af Klubben« er ikke blevet opført og ikke udkommet.
519. Den omtalte Fortælling er »Thomas Ross«, der udkom 1878.
522. »Jeg lever«, Roman af den norske Forfatterinde Marie Colban, udkom 1877.
528. »Diodoros« : Forfatteren, Pastor Johannes Fibiger (1821—97). Han udgav 1878 »Den evige Strid. Tre Digte« — 1880 »Graabroderen. En Fortælling i 16 Sange«.
- 528—29. Som Svar paa dette Brev skriver Hegel 6. Marts 1879: »Det var mig en Fornøjelse at modtage Deres sidste venlige Brev og at se den Deltagelse, De nærer for mit dyrebare Fødeland, der maa døje den ene Ydmygelse og Uret efter den anden af sin mægtige Nabo, uden at hverken nogen i Ord eller Gerning for Alvor optræder til dets Forsvar«
529. »Bjørnsøns Teaterfelttog« sigter muligvis til en Notits i norsk »Dagbladet« for 14. Januar 1879: »I et Brev fra Kristiania til »Berliner Tageblatt« for 11. ds. heder det, at Bjørnson har gjort sig umulig som Theaterdirektør ved sine sidste »sterkt socialistisk anstrøgne« Digtværker, lige som det — heder det — staar fast, at Kongen straks vilde stryge sin Subvention til Nationalteatret i Kristiania, dersom Bjørnson valgtes til Direktør; thi siden Dramaet »Kongen« offentliggjordes — spillet er det ikke, og ingen har vovet at oversætte det — maa hans Navn ikke nævnes i Kongens Nærhed, fordi han i sit Stykke har forherliget Republikken paa Kongedømmets Bekostning«.
530. Angaaende den »smaalige Forlæggerpolemik« se I Bind, Side 223—24. Om denne »Forlæggerpolemik« skriver Hegel 9. Dec. 1879 til Jonas Lie: »Da Winter-Hjelm gjorde sit første Angreb paa Asbjørnsen, raadede jeg Asbjørnsen til, ikke at svare. Jeg forudsaa, at hans Svar, hvordan det saa blev, vilde give Anledning til, at al den Smaalighed, Misundelse, Had, som hidtil har rørt sig i det Skjulte, vilde med et komme frem, og dette er ogsaa sket. Der kunde fra min Side være Adskilligt at sige til denne Sag; men jeg vil personlig holde mig udenfor den; jeg har fuldkommen »rent Brød i Posen.«
- »Amtmandens Døttre«, af Camilla Collett, udkom hos J. Dahl i Kristiania 1852.
531. »En Fjældbygd«, af Nicolai Ramm Østgaard (f. i Trondhjem 1812), udkom i Kristiania 1852 hos Feilberg og Landmark.
Ang. »Synnøve Solbakken« og »Arne« se Bjørnsøns foranstaaende Breve og tilsvarende Noter.
532. »Grabows Kat« opførtes første Gang paa Kristiania Teater 24. September 1880 men gik kun 7 Gange. Paa det kgl. dramatiske Teater i Stockholm opførtes det første Gang 15. November 1880. Det oplevede der 18 Opførelser. Det blev ikke antaget ved det kgl. Theater. — Udkom 1880.
535. »Dybwad i Kristiania«. Forlæggeren Jacob Dybwad (1823—99) udgav 1880—82 »Dybwads illustrerede Folkekalender«. I Kalenderen for 1880 findes Lies Fortælling »Susamel«. —
— Den nævnte Novelle »Sigrid Bunde« findes ikke i Lies »Samlede Skrifter« og omtales ikke i Halvorsens Leksikon.
536. »Rutland«, Fortælling, udkom ved Jul 1880 og 2det Oplag i Januar 81.

Side

- Winter-Hjelm, Kristian Anastas (f. 1843, lever i Stockholm), norsk Journalist og Forfatter, udgav under Pseudonymet Johannes Norman en Række Skitser og Romaner paa C. A. Reitzels Forlag. Var i 1879 den førende Pen i den norske Presses Angreb paa Gyldendal som Forlag for norske Forfattere. (Se 530).
537. Til Sammenligning med Lie's Udtalelser, at Boghandlerne »brænde inde« med »Gengangere«, se Hegels Brev til Ibsen, Side 355.
540. »Et Interieur« var den oprindelige Titel paa Lie's Fortælling »Familien paa Gilje«, den ændredes efter en Henstilling fra Hegel. Bogen udkom ved Jul 1883.
542. »Astrup i Stockholm« : Hans Rasmus Astrup (1832—1898), Forretningsmand og Politiker. Fra 1860 til 83 bosat i Sverige. Flyttede derpaa som en meget formuende Mand tilbage til Norge, var Statsraad fra 1885—88 og senere Stortingsmand.
543. »Bjørnsøns tykke Bog« : »Det flager i byen og på havnen«, der udkom i to Oplag 1884. (Se om »Det flager« foran i Bjørnsøns Breve, Side 133 og 34).
543. »Kiellands Bog« : Romanen »Fortuna«.
— Jonas Lie's Fortælling »En Malstrøm« udkom 1884.
549. »Garborg«, Forfatteren Arne Garborg.
- 552—53. Den omtalte Fortælling er »Et Samliv«, som udkom Efteraaret 1887.
- 556—57. Hegel døde den 27. December 1887.

NAVNEFORTEGNELSE

A

Aarestrup, Emil: 166.
Agnes (Hegel): 274, 278.
Allen, C. F.: 23, 240.
Andersen, Theodor: 361, 371.
Andersen, H. C. (1805—75): 22.
Andersen, Carl: 152.
Asbjørnsen, P. Chr.: 253, 254, 367,
439, 508, 530, 532.
Aschehoug, H., Boghdl.: 455—56,
457.
Astrup, H. R., Gross.: 542, 548.

B

Bache, Otto: 254.
Bagge, Oluffa: 421, 423.
Bagges Trykkeri (Fr. Bagge): 277,
279.
Bang, Herman: 118, 359, 468.
Beate, se Kielland.
Bendix, Victor: 205.
Benzon, Otto: 245, 246, 457.
Berg, Chresten: 78.
Bergsøe, Vilhelm: 176, 207, 302,
304, 310.
Bernier, Justitsraad: 83, 310, 318,
322, 324, 325.
Bernhardt, Sarah: 349.
Bismarck, 44, 71, 150, 527.
Bjørnson, Bjørnstjerne: 1—157, 174,
176, 177, 185, 202, 215, 234, 245,
250, 255, 270, 295, 298, 300, 305,
308, 317, 320, 321, 331, 336, 339,
343, 367, 421, 435, 436, 437, 439,
446, 449, 451, 457, 460, 476, 478,
481, 486, 487, 488, 499, 500, 505,
510, 512, 521, 529, 538, 539, 540,
542, 543, 544, 547, 548, 549, 550,
553, 556.
Bjørnson, Karoline: 12, 24, 27, 29,
34, 39, 54, 59, 84, 85, 89, 91, 100,
109, 112, 113, 115, 117, 119, 120,
122, 123, 126, 127, 129—31, 134,
137, 140, 142, 147, 149, 151, 155,
550.
Bjørnson, Bjørn: 23, 24, 34, 50, 71,
82, 85, 90, 95, 98, 115, 117, 122,
131, 137, 243, 553.
Bjørnson, Ejnar: 22, 23, 24, 34, 53,
142, 149, 151, 152.
Bjørnson, Erling: 45, 71, 145.
Bjørnson, Bergliot: 121, 122, 127,
131, 142, 145, 151, 154.
Bjørnson, Dagny: 121, 122, 127,
131, 145, 151.
Bjørnson, Peter, cand. jur.: 25.
Bjørnson, Enkefrue: 109.
Blackwood, Boghdl.: 547.
Blanchetti, Frue: 186.
Bloch, Emil: 240—42, 254.
Bloch, William: 235, 250, 258, 268,
273, 277, 279, 485.
Bojesen, Ernst: 188.
Bojsen, Frede: 85.
Bonnier, A.: 417, 418, 436, 461.
Borch, M. v., Oversætterinde: 380,
382.
Borchsenius, Otto: 101, 110, 137,
203, 207, 211, 212, 213, 219, 244,
245, 252, 253, 254, 257, 276, 279,
358, 454.

- Brandes, Georg: 32, 70, 75, 76, 80, 98, 101, 118, 128, 131, 160—88, 298, 299, 300, 301, 304, 313, 316, 318, 319, 321, 330, 334, 352, 361, 372, 394, 400, 404, 415, 416, 417, 418, 451, 454, 456, 487, 515, 531.
- Brandes, Edvard: 149, 177, 197, 319, 395, 396, 407, 414, 415, 417, 418, 419, 433, 434, 446, 449, 452, 456, 464, 486.
- Bravo, J., dansk Konsul i Rom: 10, 499, 503.
- Bruun, Christofor: 54.
- Brækstad, L. H.: 132.
- Brøchner, H.: 184, 185—86.
- Bucher, L., Legationsraad: 68, 71—72.
- Bugge, Advokat: 89.
- Bull, Ole: 10, 57, 112.
- Byron, Lord: 172, 181, 205, 220—21, 222—24, 227.
- Bürger, tysk Digter: 178.
- Bøgh, Erik: 42, 119, 152, 316, 344, 345, 476, 488, 497.
- Baagøe, Maler: 536.
- C**
- Cabiro (P. Hansen): 497, 498.
- Calon, J. & Co., Bankier: 541.
- Cetti, Skuespiller: 488.
- Charcot, fransk Læge: 139.
- Christensen, Jens: 132.
- Cohen, I., Bogtrykker: 166.
- Colban, Marie: 334, 336, 339, 411, 521, 523.
- Collett, Camilla: 33, 43, 344—45, 346, 523, 530—31.
- Collin, Edg., Etatsraad: 414, 457.
- Collin, Jonas: 450, 484.
- D**
- Dante, Alighieri: 223.
- Dahl, Johan, Boghdl. i Kristiania: 23, 30, 33, 305,—08.
- Darwin, Charles: 393—94.
- Davidsen, Jacob: 486.
- Dehn, Frk. (senere Fru Gjølring): 229.
- Deichmann, Bolette: 24, 91.
- Deichmann, Hanne: 26.
- Dickens, Charles: 57.
- Dietrichson, L., Prof.: 371, 497, 515.
- Dilke, Lord Charles: 80.
- Drachmann, Holger: 75, 76, 95, 100, 101, 115, 121, 131, 134, 138, 141, 147, 189—284, 325, 336, 363, 380, 400, 401, 404, 405, 406, 417, 450, 454, 456, 457, 460, 472, 484, 528, 537.
- Drewsen, Viggo: 245, 457, 462.
- Dybwad, J., Boghdl.: 535.
- Daae, L., Bibliotekar: 315.
- E**
- Eckardt, J., Frue: 258, 476.
- Eirikson, Magnus: 118.
- Ejnar, se Bjørnson.
- Elster, Kristian: 336.
- Emmy (Drachmann): 230, 239, 243, 244, 257, 259, 268, 269, 271.
- Erlandsen, Klokker: 445.
- Erling, se Bjørnson.
- Erslev, Jacob, Boghdl.: 458.
- Estrup, Minister: 145, 148, 150, 152.
- Etlar, Carit: 521.
- Ewald, H. F.: 152, 458, 521.
- F**
- Fallesen, E., Kmh.: 234, 242, 258, 260, 329, 340, 341, 349, 373, 374—75, 376, 379, 380, 475, 476, 479, 488.
- Feilberg & Landmark, Boghdl.: 531.
- Fischer, Kultusminister: 203.
- Floor, C., Boghdl.: 303, 451.
- Frederik, den Syvende: 20.
- Frederiksen, N. C., Prof.: 208.
- G**
- Garborg, Arne: 185, 549.
- Geijerstam, Gustav af: 552.
- Geelmuyden, Fru: 10, 29, 30, 305.
- Giertsen, Boghdl. i Bergen: 11, 21, 26.
- Giuccioli, Teresa: 205.
- Gjellerup, Karl: 118, 279, 468.
- Goethe, J.W. v.: 171, 187, 224, 468.
- Goldschmidt, Meir: 167, 176, 325—26, 327, 359, 400, 521.

Goos, C., Prof.: 358.
 Gosse, Edmund: 516.
 Greensteen, J.: 47, 51, 61, 62, 64, 75,
 79, 81, 90, 95, 110, 302.
 Gregers & Co., Boghdl. i Chicago:
 519.
 Grieg, Edv.: 45.
 Grundtvig, N. F. S.: 44, 56, 77.
 Grundtvig, Frederik: 110.
 Grundtvig, Svend: 253.
 Græbe, J. C. F., Bogtr.: 394.
 Gundersen, J. C., Bogtr.: 305.
 Gundersen, Laura, norsk Skuespil-
 lerinde: 32.
 Gustafson, Teaterdirektør: 329.

H

Hall, K. K., Minister: 315.
 Hammerich, M., Prof. (1811—31):
 10, 18, 59, 304.
 Hammerich, Marie: 15.
 Hanfstängl, Fotograf: 381.
 Hansen, Constantin, Maler (1804—
 80): 28.
 Hansen, H. N., Maler: 229, 450.
 Hansen, H. P., Vekselerer: 368.
 Hansen, H. P., Xylograf: 229.
 Hansen, P., Prof. (se Cabiro): 43,
 304.
 Hansine (Pige hos Hegels): 121.
 Hasselriis, L., Billedhugger: 69.
 Hartmann, Edvard von: 172.
 Hauch, Carsten (1790—1872), Cen-
 sor ved det kgl. Teater: 9, 301.
 Hauch, Bureauchef: 483.
 Hauch, Fru, Digterens Enke: 404.
 Hector, Bogtr. i Upsala: 139—40.
 Hedlund, T.: 102, 105.
 Heegaard, S., Prof.: 244, 248, 351,
 363—64.
 Hegel, Jacob: 45, 52, 53, 57, 62,
 64, 91, 95, 99, 100, 112, 115, 116,
 122, 142, 151, 152, 230, 234, 245,
 248, 250, 255, 257, 258, 260, 269,
 271, 280, 452, 454, 462, 470, 472,
 478, 488, 556.
 Hegel, Julie: 62, 64, 115, 142, 152,
 230, 232, 234, 245, 248, 250, 253,
 255, 257, 259, 260, 269, 271, 280,
 452, 462, 470, 472, 478, 486, 556.
 Heiberg, A. C. L.: 279.

Heiberg, Johanne Louise: 74, 85,
 315, 318.
 Heiberg, P. A.: 148.
 Heise, P.: 212, 332.
 Helveg, Fr., Præst: 298.
 Hendriksen, F., Xylograf: 195, 211,
 229, 240—42, 254.
 Hennings, Betty: 235, 258.
 Hertz, Henrik: 166.
 Heuch, J., Præst: 178.
 Heyerdahl, H., Maler: 538.
 Heyse, Poul: 170—76, 319, 320.
 Hilmer, Fru, Skuespillerinde: 476.
 Hjorth, P., Prof.: 152.
 Holberg, Ludvig: 188, 252, 255, 259
 Holm-Hansen, Joh.: 69.
 Holst, H. P.: 252.
 Hostrup, Chr.: 149, 166, 486, 509.
 Hughes, Clovis, fransk Maler: 137.
 Hviid, Borgmester: 9, 10.
 Hæggstrøm, Ivar: 151, 403, 404,
 414, 416.
 Høgsbro, Sophus: 72.
 Hørup, Viggo: 418.
 Høst, A. F.: 200.

I J

Ibsen, Henrik: 24, 34, 36, 43, 51
 —52, 63, 100, 110, 118, 129, 134,
 135, 136, 166, 176, 182, 185, 199,
 202, 233, 234, 245, 280, 285—
 386, 407, 411, 415, 417, 421, 451,
 453, 465, 484, 511, 521, 537, 540,
 543, 544, 549, 553.
 Ibsen, Sigurd: 331, 339, 346, 350,
 360, 367, 368, 372, 381.
 Ingersoll, Robert: 131.
 Ipsen, Alfred: 422.
 Isachsen, norsk Skuespiller: 311,
 317.
 Jacob, se Hegel.
 Jacobsen, J. P.: 141, 255, 334, 336,
 393—423, 441, 447, 450, 457,
 460, 468, 485.
 Jagd, Kaptejn, Folketingsmand:
 148.
 Janson, Kristofer: 54, 60, 78, 81,
 115, 155.
 Jemling, Ossian, Boghdl.: 461.
 Jensen, H. J., Bogtr.: 305, 314,
 315, 320.

Jonas, E., tysk Oversætter: 105.
 Josephson, L., Teaterdirektør: 277,
 279, 367, 372, 373.
 Juel-Hansen, Erna: 279.
 Julie, se Hegel.
 Jungersen, F., Præst: 56, 57.
 Jæger, Henrik: 363, 381, 383,
 384.
 Jäger, Dr.: 155—56.
 Jørgensen, J., Bogtr.: 175, 238.

K

Karl, Konge: 20.
 Kauffmann, Richard: 304, 497, 538.
 Keller, Gotfred: 187, 641.
 Keudell, Robert von, tysk Gesandt: 68.
 Kielland, Alexander L.: 118, 122,
 140—41, 255, 379, 421, 431—89,
 543, 544, 548, 549, 551, 553, 556.
 Kielland, Beate: 245, 445, 447, 452,
 455, 458, 469, 472, 480, 485, 486,
 487.
 Kielland, Jens: 450, 452, 462.
 Kielland, Alexander: 462, 463, 465,
 485.
 Kielland, Bodde: 452.
 Kielland, Else: 462, 469.
 Kielland, Kitty: 446.
 Kielland, Tycho: 456.
 Kierkegaard, S.: 56, 101, 181, 475,
 527.
 Kloest, v., Baronesse, Oversætterinde: 13.
 Knudsen, Henrik: 121, 125, 128,
 129, 133, 141, 155.
 Knudsen, K., Overlærer: 42, 44,
 61, 308.
 Krieger, Gehejmerraad: 315.
 Krogh, Chr., norsk Maler: 39.
 Krohn, Pietro: 235, 311, 488.
 Krøyer, P. S.: 3, 191, 209, 211,
 245, 255, 460, 463.
 Königswarter: 140.
 Kestlin, tysk teol. Forf.: 279.
 Kaalund, H. V.: 207, 214, 215—
 16, 255.

L

Lange, Jacob, Statsraad: 455, 459.
 Lange, W., Oversætter: 105, 339,
 343, 380.

Lange-Müller: 256, 257, 271.
 Larsen, August: 96, 100, 101, 102,
 109, 138, 175, 176, 186, 246, 253,
 258, 311, 313, 315, 329, 336, 339,
 375.
 Larsen, Translatør: 440.
 Larsen, A. C., theol. Forf.: 171.
 Lasalle, Ferdinand: 172, 181.
 Lassen, Hartvig, Teater-Censor:
 517.
 Laube, Heinrich (Teaterdirektør i
 München): 61.
 Lembcke, Edvard: 220—21.
 Lerche, Camilla, Skuespillerinde:
 359.
 Levi, J. & firs, Bankier: 247.
 Lie, Jonas: 43, 110, 120, 122, 125,
 128, 134, 136, 137, 139, 154, 255,
 317, 321, 331, 349, 439, 449, 451,
 457, 465, 470, 472, 478, 484, 485,
 497—557.
 Lie, Thomasine: 125.
 Lie, Elisabeth: 548.
 Lind, Jenny: 57.
 Lind, Th., Boghdl.: 79.
 Lindberg, August: 145, 362, 379,
 475, 540.
 Lindberg, Præst: 134.
 Linde, Konferensraad, Teaterin-
 tendant: 83, 416, 417.
 Lobedanz, Edm. A. J.: 29, 63, 71,
 75, 76, 77, 82, 84, 89, 90, 91, 94,
 105.
 Lose & Delbanco, Boghdl.: 13.
 Lund, Troels, Prof.: 253.
 Lund, Boghdl. i Kristiania: 362.
 Lundbye, Th.: 239, 240—42, 254.
 Lundgren, Teaterdirektør: 379.
 Luther, Martin: 277, 278—79.
 Lærum, Gustav, Maler: 383.
 Lyng, H. H. J., Boghdl.: 278.
 Lüttgendorff-Leinburg, Baron G.
 v.: 61—63, 66.
 Løkke, Overlærer: 315, 321.

M

Madvig, Assessor: 248.
 Madvig, J. N., Prof.: 486.
 Mallings, Cancelliraad: 243.
 Mallings Boghandel: 322.
 Mansa, Fr. V., Dr. med.: 18, 22, 24.
 Mantzius, Kr.: 211.

Mariager, P.: 271.
 Marsh, Mr., Gesandt: 508.
 Martensen, H. L.: 116, 152, 244,
 274, 278, 527, 534.
 Matzen, H., Prof.: 148.
 Mazza, Alfred, ital. Literaturhisto-
 riker: 367.
 Mechelin (finsk Senator): 38, 41.
 Meiningen, Hertugen af: 324—25,
 379.
 Mérimée, Prosper: 184.
 Mill, Stuart: 181, 187.
 Molbech, Chr. K. F.: 46, 60, 65,
 119, 156, 184, 185—86, 198, 223,
 245, 248, 303, 318, 329—30, 331,
 332, 339, 351, 352, 356, 401, 403,
 451.
 Monrad, D. G.: 116, 315, 527.
 Motzfeldt, Ketil, Advokat: 72.
 Munch, A.: 43, 101.
 Musset, Alfred de: 250.
 Møller, Vilhelm: 394, 396, 414, 419.
 Møller o: Müller, Ludv. Chr.: 21.

N

Nachici, Telemaco, Oversætter: 415
 Napoleon, Kejser: 501.
 Nast-Kolb & Schumacher, Ban-
 kier: 364.
 Nellemann, Justitsminister: 147,
 148.
 Neufeld, Carl: 51.
 Nielsen, Rasmus (1809—84): 56,
 116, 165, 298, 517, 527.
 Niemuhr, tysk Forf.: 15.
 Nordraak, Richard (1842-66): 12, 13.
 Nordraak, Fabrikejer: 12.
 Nyrop, Operasanger: 310.

O

Oehlenschläger, Adam: 61, 202,
 263, 272.
 Olsen, Bernhard, Direktør: 463—
 64, 465.
 Olsen, Ole, Komponist: 548.
 Oluffa (Frk. O. Bagge): 280.
 Oscar, Konge: 20, 61, 62, 127, 315.
 Oscar, Prins: 21.

P

Palladius, Peder: 277, 278.
 Paludan, J., Dr. phil.: 187, 418.

Paludan-Müller, Fr.: 166.
 Paulli, Jacob, Stiftsprovst: 248.
 Paulsen, John: 328, 457, 521, 522,
 523, 542, 548.
 Pelouse, M., fr. Maler: 477.
 Petersen, Clemens (f. 1837), Kri-
 tiker: 10, 18, 21, 24, 25, 32, 33,
 34, 294.
 Peterssen, Eilif, Maler: 287, 427,
 548.
 Petersen, Julius, Teaterdirektør:
 367, 379, 483.
 Petersen, N. M., Literaturhisto-
 riker: 278.
 Petersen, Otto, Teateragent: 362.
 Petersen, Sophus, Skuespiller: 476.
 Pereire frères: 125.
 Périnet & fils, Bankier: 154.
 Philipsen, P. G.: 183—84.
 Phister, Skuespiller: 268.
 Pingel, Dr. phil.: 110.
 Ploug, Carl Parmo (1813—94): 10,
 20, 110, 115, 217, 303, 310, 401,
 403, 405.
 Poestion, græsk Forf.: 262.
 Pontoppidan, Henrik: 118, 150,
 460, 480, 483, 484.
 Poulsen, Emil: 258, 268, 310.
 Poulsen, Olaf: 268, 476.
 Pustkuchen, tysk Præst: 187.

R

Rasmussen, August, Teaterdirek-
 tør: 342, 346, 348, 351.
 Ravnkilde, N. (1823—90), Kompo-
 nist, levede fra 1853 i Rom: 13.
 Reclam jun., Boghdl.: 343, 380.
 Rée, Immanuel, Boghdl.: 174, 320.
 Renan: 171.
 Réville, fransk Kritiker: 171.
 Richardt, Chr. (1831—92): 10, 15,
 18, 19, 25, 69, 166, 300, 310, 332,
 335, 336.
 Riemschneider, Boghdl.: 455,
 457—58.
 Riotte, Dr. H., Oversætter, Teater-
 repræsentant: 75.
 Rode, Gotfred (1830—78): 300.
 Rodenberg, Dr., Red. af »Deutsche
 Rundschau«: 94.
 Rolfsen, Nordahl, Forf.: 75, 84, 553.
 Rosenberg, C., Dr. phil.: 43.

Rosing, Michael, Forf. (1830—1904): 404.
 Rothe, Provst: 445.
 Rydberg, V., Teaterdirektør: 373.

S

Salomonsen & Co., Vekselerer: 383.
 Schandorph, Sophus: 101, 110, 115, 118, 122, 126, 128, 136, 138, 139, 140, 141, 145, 219, 228, 234, 401, 417, 421, 450, 451, 460, 480, 484.
 Schiern, F. E. A., Prof. (1816—82): 15.
 Schmidt, Rudolph: 44, 187—88, 498, 528.
 Schmidt & Nast, Bankier: 335, 337, 338.
 Schnell, Betty (senere Hennings): 70.
 Schou, Halvor: 60.
 Schubothske Boghandel: 220—22, 224, 227.
 Schweigaard, A. M., norsk Politiker: 20.
 Shakespeare, W.: 221, 227.
 Siesby, Red. af »Flyveposten«: 166.
 Sigurd, se Ibsen.
 Sinding, Otto (f. 1842), norsk Maler: 134.
 Skram, Erik (f. 1847): 336, 461.
 Skram, Amalie (1847—1905): 467, 485.
 Skramstad, Ludv.: 55.
 Skredsvig, Chr. (f. 1854): 136.
 Simonsen, Pries: 20.
 Smith, Birket, Bibliotekar: 146.
 Soot, Eyolf, Maler: 545.
 Stang, Frederik, norsk Ministerchef: 20.
 Steen, H. Chr. F., Boghdl.: 167.
 Stendal-Cammermeyer, Kornelius: 462.
 Stensballe: 303.
 Stjernström, Edv., sv. Teaterdirektør: 25, 58, 59, 63, 68, 325.
 Strauss, David (1808—74), tysk Teolog: 118, 171.
 Strodtmann, tysk Oversætter: 401.
 Svendsen, Johan: 268.

Sverdrup, Johan, Ministerpræsident: 459.

T

Taine, H.: 98, 181.
 Tegnér, Esaias: 178, 181.
 Tillier, Claude, fransk Forf.: 187.
 Thiele, H. H., Bogtr.: 314.
 Thoresen, Magdalene (1819—1903): 24, 25, 33, 43, 339, 367, 485, 505, 506.
 Thoresen, Sofie: 25.
 Tønsberg, Chr., Boghdl. i Kristiania: 18, 531.

U V W

Ulfsteen, norsk Maler: 455.
 Ussing, J. L., Prof.: 313.
 Vasenius, Valfried, Docent: 360.
 Vibe, J., norsk Forfatter: 177.
 Victor Emanuel, Konge: 501.
 Vodskov, H. S.: 253, 395, 414, 417.
 Waite, Charles B.: 116, 118.
 Waldén, Wilhelm, svensk Redaktør: 524.
 Warburg, Provst: 445.
 Watt, Robert: 110.
 Wegener, Frue, Andrea: 321.
 Weilbach, Ph.: 18, 111—12.
 v. Weilen, Prof.: 95.
 Welhaven, J. S.: 43, 52, 53, 309.
 Wergeland, Henrik: 138.
 Werenskiold, E. (f. 1855): 140, 143, 377.
 Wiehe, Vilh.: 70, 229, 310.
 Wiese, Pharmaceut: 248.
 Winther, Chr.: 208.
 Winther-Hjelm, Kr.: 536.
 Winther-Hjelm, Frue: 540.
 Wolzogen, Alfred v., Baron, Oversætter: 327.
 Wullum, Erik, norsk Politiker: 459.

Ø

Østgaard, Foged, Forf.: 531.
 Østermann, Bernhard, svensk Maler: 493.

BILLEDFORTEGNELSE

Side	Bjørnstjerne Bjørnson	Side	
3.	Bjørnstjerne Bjørnson. (P. S. Krøyer pinx.) (Helsinki).	174.	Georg Brandes.
9.	Bjørnstjerne Bjørnson. 1859.	179.	Georg Brandes. (Helsinki.)
12.	Bjørnstjerne Bjørnson og Karoline Reimers.	185.	Georg Brandes.
17.	Bjørnstjerne Bjørnson.		Holger Drachmann
23.	Bjørn Bjørnson.	191.	Holger Drachmann. (P. S. Krøyer pinx.) (Helsinki.)
28.	Bjørnstjerne Bjørnson. (Const. Hansen pinx.)	196.	Holger Drachmann som Dreng.
35.	Bjørnstjerne Bjørnson. 1870.	200.	Ungdomsbillede af Holger Drachmann.
39.	Bjørnsons Bolig Munkedamsvej 57. (Tegn. af Chr. Krohg.)	201.	Ved Esrom Sø. Tegning af Holger Drachmann.
55.	Aulestad, da det købtes. (Tegn. af L. Skramstad.)	205.	Holger Drachmann. (Tegn. af J. Kronberg.)
65.	Parti af Schwaz i Tyrol.	209.	Holger Drachmann. (Tegn. af P. S. Krøyer.) (Helsinki.)
73.	Fra Aulestad.	214.	Holger Drachmann.
87.	Vinterbillede af Aulestad.	219.	Holger Drachmann.
92—93.	Bjørnsons Autograph.	225.	Folehave Skov. Tegning af Holger Drachmann. (Helsinki.)
97.	Fra Aulestad. I Dagligstuen.	231.	Den store Bjørns Brudéfærd. Efter Maleri af Holger Drachmann. 1879.
103.	Bjørnstjerne Bjørnson. 1879.	235.	Holger Drachmann.
111.	Fra Aulestad.	236—37.	Holger Drachmanns Autograph.
113.	Fru Karoline Bjørnson. (Helsinki.)	251.	Cuxhaven. Efter Maleri af Holger Drachmann.
117.	Høstbillede fra Aulestad.	261.	Holger Drachmann med Familie.
123.	Karoline og Bjørnstjerne Bjørnson.	265.	Holger Drachmann i sit Arbejdsværelse. (Helsinki.)
127.	»Fra hele Bjørnefamilien, Paris den 11te Septbr. 1883«.	275.	Holger Drachmann med Familie.
135.	Bjørnsons Bolig i Schwaz.	281.	Holger Drachmann. (Helsinki.)
138.	Bjørnstjerne Bjørnson. 1885.	284.	Holger Drachmanns Grav.
143.	Bjørnstjerne Bjørnson. (E. Werenskiold pinx.)		Henrik Ibsen
149.	Bjørnstjerne Bjørnson med Hustru og Døtre.	287.	Henrik Ibsen. (Eilif Peterssen pinx.) (Helsinki.)
153.	Bjørnstjerne Bjørnson med Familie, paa Aulestad.	289.	Henrik Ibsens Autograph.
157.	Fra Aulestad.	302.	Henrik Ibsen. 1869.
	Georg Brandes		
161.	Georg Brandes. (P. S. Krøyer pinx.) (Helsinki.)		
169.	Georg Brandes' Autograph.		
170.	Georg Brandes.		

Side	Side	
307. Henrik Ibsens første Bolig i Dresden.	433. Alexander L. Kielland.	
323. Henrik Ibsens Bolig i München.	435. Alexander L. Kielland.	
333. Henrik Ibsens Bolig i Rom.	439. Alexander L. Kiellands Hjem i Stavanger.	
341. Henrik Ibsen.	440. Alexander L. Kielland.	
353. Henrik Ibsen. (Helside.)	444. Alexander L. Kielland spadserende paa Kongens Nytorv.	
362. Henrik Ibsens Bolig i Gossensass.	448. Alexander L. Kielland og J. P. Jacobsen.	
369. Henrik Ibsen. (Helside.)	453. Alexander L. Kielland. (Billedet taget paa Skovgaard.)	
377. Henrik Ibsen. (E. Werenkiold pinx.) (Helside.)	459. Alexander L. Kielland, læsende Korrektur.	
383. Henrik Ibsen. (Efter Tegn. af Gustav Lærum.)	462. Fru Beate Kielland.	
385. Henrik Ibsens Autograph.	466. Alexander L. Kiellands Autograph.	
386. Henrik Ibsens Grav.	467. Alexander L. Kielland i sit Arbejdsværelse.	
J. P. Jacobsen		
389. J. P. Jacobsen. 1879. (L. Josephson pinx.) (Helside.)	473. Alexander L. Kielland. (Helside.)	
393. J. P. Jacobsen som Dreng.	485. Bjørnstjerne og Karoline Bjørnson og Alexander Kielland. (Helside.)	
395. J. P. Jacobsen. (c. 1865.)	489. Kielland-Monumentet i Molde	
397. J. P. Jacobsen. (c. 1870.) (Helside.)	Jonas Lie	
400. J. P. Jacobsens Fader i sin Have i Thisted.	493. Jonas Lie. (Bernhard Østermann pinx.) (Helside.)	
402. J. P. Jacobsens Fødegård i Thisted.	497. Jonas Lie. Ungdomsbillede.	
409. J. P. Jacobsen. (Helside.)	501. Jonas Lies Bolig i Rocca di Papa.	
411—13. J. P. Jacobsens Autograph.	509. Jonas Lie med Hustru og Datter.	
416. J. P. Jacobsens Værelse i Thisted.	513. Jonas Lie. (Helside.)	
419. J. P. Jacobsens Værelse i Thisted.	526. Jonas Lie med Familie.	
420. J. P. Jacobsen.	539. Jonas Lies Bolig i Berchtesgaden.	
422. J. P. Jacobsen. 1885. (A. Helsted del.)	541. Jonas Lie.	
423. J. P. Jacobsens Grav.	545. Thomasine og Jonas Lie. (Eyolf Soot pinx.) (Helside.)	
Alexander L. Kielland		
427. Alexander L. Kielland. (Eilif Peterssen pinx.) (Helside.)	550. Jonas Lie og Familie. (Paris.)	
431. Alexander L. Kielland som Student.	551. Thomasine og Jonas Lie. (Paris.)	
	554—55. Jonas Lies Autograph.	
	557. Jonas og Thomasine Lies Grav i Frederiksværn.	

